

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

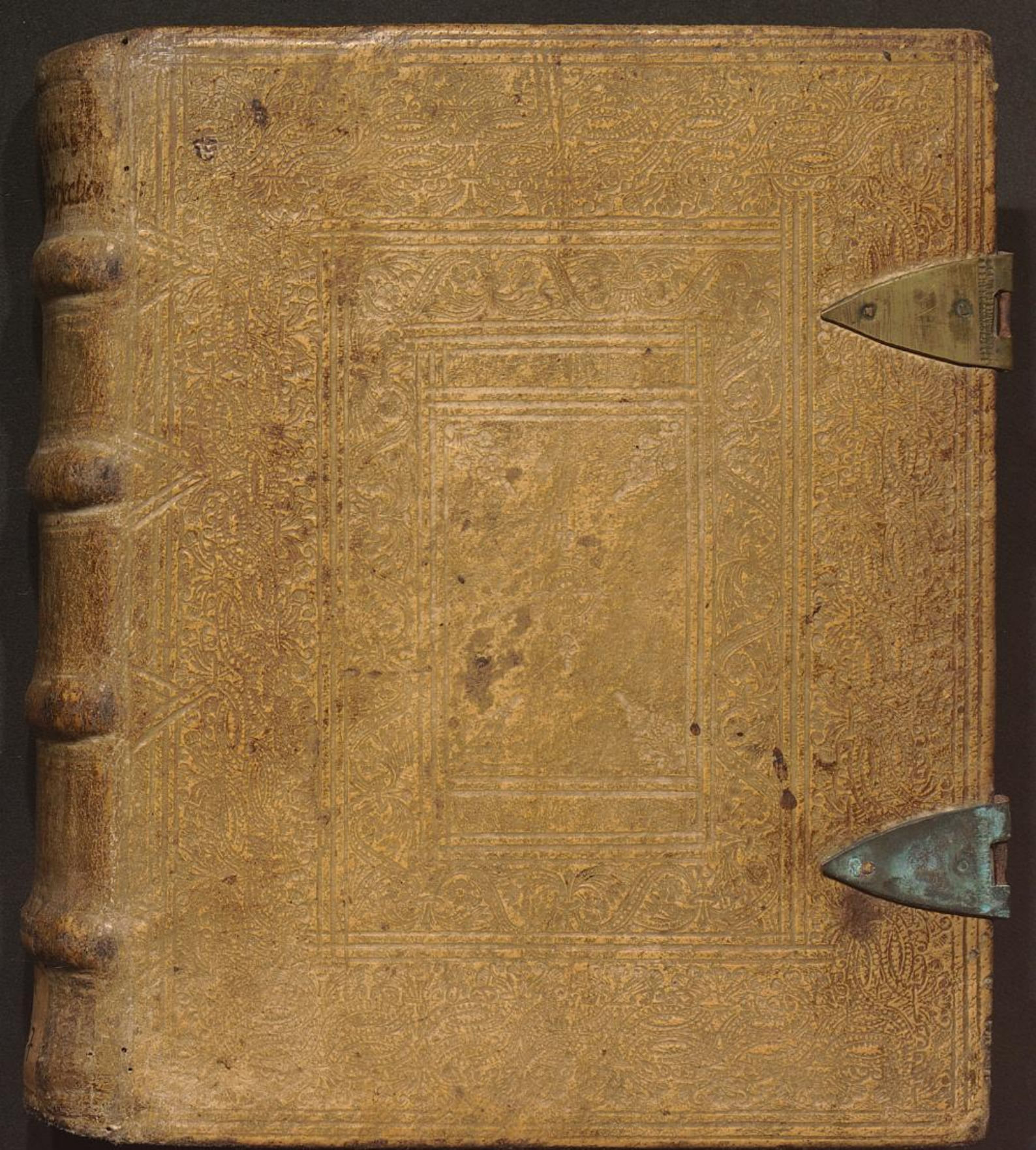
Exercitium Perfectionis, Et Virtutum Christianarum

In tres Partes distinctum

Rodríguez, Alonso

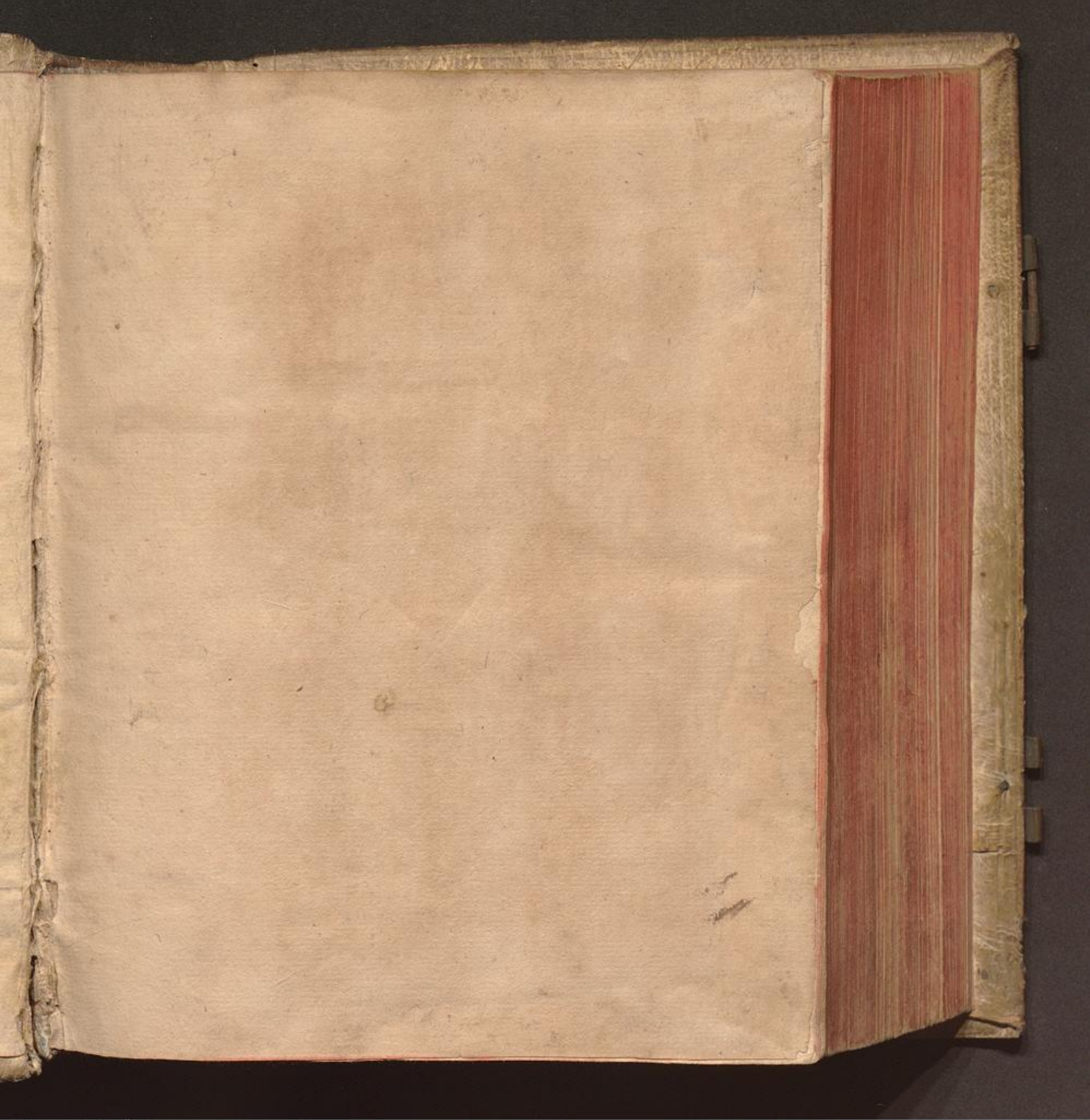
Coloniæ Agrippinæ, 1622

urn:nbn:de:hbz:466:1-40072

Th. 2147.

JH
24

EXERCITIVM
PERFECTIONIS,

ET
VIRTVTVM
CHRISTIANARVM,

In tres Partes distinctum.

~~_____~~ Auctore Paderborn. N° 1629.
R. P. ALFONSO RODERICO
Vallisoletano, Soc. Iesu sacerdote.

Ex Hispanico Latinum faciebat Matthias Martinecz.

Opus cum omnibus, tum potissimum Societatis IESV
Religiosis accommodatum.

PERMISSV SUPERIORVM.

Collegij

SOC. IESV Paderborn

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Ioannis Kinckii & Ioan. Crithii vid.
Anno MDCXXII.

ELENCHVS CAPITVM QVÆ PRIMO TOMO EXERCIT. ALPH. RODRIQUEZ continentur.

TRACTATVS PRIMVS.

Quanti ea, quæ ad profectum nostrum spiritualement faciunt, æstimanda sint, & quantum ipsi erga eadem debeamus affici, ac de rebus nonnullis, quæ ad hoc nobis vsui futuræ sint.

CAPVT I.

Quantitates spirituales faciendæ sint, & æstimandæ.

pag. 4.

II. De affectu & desiderio, quo erga virtutem ac perfectionem ferri debemus. 8.

III. Ingens hoc profectus nostri desiderium, præstantissimum quoddam ad gratiam diuinam recipiendam medium, & primaria dispositio est. 12.

IV. Quo quis magis & studiosius rebus spiritualibus se applicat, eod maiori erga easdem desiderio, & voluntate fertur. 14.

V. Euidens argumentum est, aliquem in Dei gratia esse, si ardenti quodam studio in perfectione sui crescere & proficere concupiscat. 17.

VI. Quo declaratur non proficere, deficere, non progredi, regredi esse. 18.

VII. Per multum ad perfectionem consequendam confert, hominem boni antea-cti obliuisci, & in id, quod adhuc sibi deest, oculos conicere. 21.

VIII. Perfectioni comparanda per multum confert, in res altas & eminentes oculos conicere. 25.

IX. Quanti referat parua magnificere, non

vero ea, vt parua paruipendere. pag. 30.

X. Alia quedam prægnans offertur ratio, ob quam permagni interest parua non negligere. 32.

XI. Qui profectui suo studere cupit, non eum in genere aggrediatur oportet, sed ad particularia descendat. Et quanti referat bona proposita, ac desideria, quæ à Deo illi immittuntur, opere ipso exequi. 35.

XII. Multum ad perfectionem assequendam conferet, nullum data opera, & deliberate defectum admittere, & in cepto feruore flaccescere. 37.

XIII. Alia tria media proponuntur, ad in virtutum studio proficiendum. 39.

XIV. Multum proficere volenti, conducit, si ita semper se gerat, vt primo gessit die, quo religionem est ingressus. 41.

XV. Non mediocriter ad profectum conferet, si seipsum vnusquisq; frequenter interroget: ad quid ad religionem venisti. 44.

XVI. Alia quedam adferuntur moriua, quæ nobis ad in spiritu proficiendum, & perfectionem assequendam auxilio futura sunt. 47.

XVII. De perseverantia, quam in virtutis via studio habere oportet, & quid ad eam comparanda nobis auxilio futurum sit. 50.

);(2 Aliud

XVIII. Aliud in virtute proficiendi medium suggeritur, ipsa videlicet exhortationes, & colloquia spiritalia, & quomodo ex iis fructum elicuiuri simus. 52.

TRACT. II.

De operum ordinariorum perfectione.

CAP. I.

- I**n eo perfectus & perfectio nostra sita, vt opera, qua ordinarie & quotidie agimus, bene perfecteque peragamus. 57.
- II. Multum nos ad perfectioni incumbendum animare debet, quod eam in re admodum facili Deus constituerit. 59.
- III. In quo operum nostrorum bonitas, ac perfectio consistat, & aliquot proponuntur media ad eadem vite ac bene agenda. 60.
- IV. Alia bene sua agendi ratio proponitur, ita scilicet illa agere, ac si aliud prater hoc, nobis agendum non esset. 63.
- V. Alius modus praescribitur, ita nimirum vnumquodque opus obire, perinde ac si id in vita nostra vltimum futurum esset. 64.
- VI. Aliud suggeritur opera sua bene faciendi medium, scilicet non nisi in diem praesentem intentionem figere, nec ulterius. 67.
- VII. Aliud proponitur medium, assuescere scilicet bene perfecteque sua munia obire. 69.
- VIII. Quantum religiosi intersit, in via virtutis non senescere, aut delassari. 71.
- IX. Quanti intersit Nouitios nouitatus sui tempus bene impendere, inque eo assuescere exercitia Religionis bene perfecteque obire. 73.

TRACT. III.

De rectitudine, & puritate intentionis, quam nostris in operibus habere debemus.

CAP. I.

- N**ostris in operibus vana gloria imprimi fugienda. 77.
- II. In quo malitia vitii huius vana gloria consistat. 79.
- III. De damno, quod vana gloria secum trahit. 80.
- IV. Vana gloria tentatio non solum inuadit eos, qui primum incipiunt, verum etiam eos, qui in virtute proficiunt. 82.
- V. Ante alios, ab hoc vana gloria vitio sibi maxime cauere debent illi, quibus ex officio proximis opitulari incumbit. 83.
- VI. Aliquot contra vanam gloriam remedia proponuntur. 85.
- VII. De bono fine & intentione, quam in operibus nostris habere debemus. 88.
- VIII. Declaratur, quomodo actiones nostras magna rectitudine & puritate intentionis facturi simus. 90.
- IX. Occupationes exteriores in causa sunt, cur aliquando distrahimur, & perire proficiamus, sed quod eas, non prout oportet, peragamus. 91.
- X. Quam fructuosum & vtile sit, eo, quo diximus modo, opera sua agere. 92.
- XI. Pluribus rectitudo & puritas intentionis, quam in operibus nostris habere debemus, declaratur. 94.
- XII. Aliqua proponuntur signa, e quibus colligatur, vtrum quis suae pure agat propter Deum, an vero seipsum in iis quarat. 97.
- XIII. Quomodo in rectitudine & puritate intentionis crescere & proficere debeamus. 99.
- XIV. De tribus perfectionis gradibus, per quos ad magnam intentionis puritatem & feruentem perfectumque Dei amorem ascendemus. 102.

TRACT

TRACT. IV.

De vnione & charitate fraterna.

CAP. I.

- D**E pretio, valore, & excellentia charitatis & vnionis fraternae. 105.
- II. Quam hac nobis vnio & charitas necessaria sit, & quaedam eius conseruanda media proponuntur. 108.
- III. Aliquot è S. Scriptura deprimuntur rationes, è quibus, quantopere ad charitatem & vnionem fraternam habendam obligemur, ostenditur. 113.
- IV. Qualis nostra cum fratribus vnio esse debeat. 115.
- V. In particulari iam ostenditur, quid vnio & charitas fraterna à nobis exigit, & quid eidem conseruanda conducatur. 117.
- VI. De alijs duabus rebus, quas charitas & vnio fraterna à nobis exigit. 119.
- VII. De alia quadam re, quam à nobis, charitas exigit, quaeq; ad eam conseruandam maximopere adiuuabit, scilicet fratres nostros magnificere, & magni nos eos facere exterius verbis & re ostendere, ac denique semper honorifice de iis loqui. 121.
- VIII. Cauendum quam maxime est, ne cui dicamus, talis tale quid de te dixit, si praesertim res sit, quae eum contristare, & mordere queat. 122.
- IX. Verba bona & leuia vnioni & charitati mutua seruuanda permultum conserunt, quae vero talia non sunt, eidem destruenda seruiunt. 124.
- X. Cauenda esse verba mordacia, & scommatica, quae fratrem nostrum offendere, aut ad indignationem prouocare queant. 125.
- XI. Obstinate non esse contendendum, litigandum, contradicendum, reprehendendum, nec alia id genus oris vitia vsurpare. 126.

- XII. Quomodo, quibusq; veris charitatis fraterna officium exercendum sit. 129.
- XIII. Quid agendum, si quando aliqua nobis oboritur cum fratre indignationis & offensionis materia. 130.
- XIV. Tria proponuntur monita, tunc obseruanda, cum aliqua indignandi, offensionisq; nobis occasio offertur. 132.
- XV. De iudicijs temerarijs, in quo illorum malitia, & grauitas sita sit, declaratur. 135.
- XVI. Recensentur causa ac radices, è quibus temeraria iudicia pullulant, & eorundem remedia proponuntur. 137.
- XVII. Superiora exemplis varijs confirmantur. 140.
- XVIII. Alia vnionis & amicitiae non bona genera adferuntur. 143.
- XIX. De altero amicitiarum, & vnionum non bonarum genere. 145.
- XX. De tertia vnionis, & associationis specie, Religioni quae maxime inimica. 147.

TRACTATVS V.
De oratione.

CAP. I.

- D**E pretio, valore, & excellentia orationis. 154.
- II. Quam nobis oratio necessaria sit. 155.
- III. Plurimis Deo nominibus deuincti sumus, quod rem, hinc adeo quidem excellentem, illinc vero tam necessariam, ita nobis facilem reddiderit. 158.
- IV. Duo mentalis orationis genera proponuntur. 159.
- V. Duo hic orandi modi S. Scriptura verbis declarantur. 161.
- VI. Doctrina superior amplius declaratur. 164.
- VII. De oratione mentali ordinaria. 165.
- VIII. De necessitate meditationis. 167.
- IX. De

- IX.** De magno quodam bono & fructu, quem è meditatione elicere debemus, & ideo eam faciendam esse, vt fructum ex ea aliquem capiamus. 169.
- X.** Alia adferuntur bona & commoda, qua in meditatione includuntur. 72.
- XI.** Quis modus in oratione seruandus, & quis ex eadem colligendus sit fructus, ostenditur. 172.
- XII.** Quanti referat voluntatis actibus & affectibus iam excitatis insistere, & immorari. 174.
- XIII.** Respondetur querela & expostulationi nonnullorum, dicentium, non posse se, nec scire meditari, aut intellectu discurre-
re. 175.
- XIV.** Duo prescribuntur monita, qua ad bene orationem instituendam, & fructum ex ea eliciendum magno nobis adiu-
mento futura sunt. 177.
- XV.** Quomodo intelligendum, quod vna res in oratione cordi habenda, & spectanda sit, ea, inquam, qua maxime habebimus opus, & tandem illi insistendum donec eam obtineamus. 179.
- XVI.** Quomodo inter orandum dudum vni-
usci insistere poterimus, & traditur praxis cuiusdam modi orandi imprimis utilis, vt nimirum ad casus particulares descenda-
tur. 183.
- XVII.** In ipsa mysteriorum consideratione tractum etiam nobis procedendum est, ne-
que illa quidem superficialiter & obiter percurrenda. Aliqua proponuntur media, qua ad hoc vsui nobis erunt. 187.
- XVIII.** Ostenditur clare per praxin, quo-
modo in nostra sit manu semper bonam o-
rationem instituire, & aliquem ex eadem fructum capere. 189.
- XIX.** Facilia aliquot suggeruntur media, & modi, quibus adiutus homo bonam vi-
lemq; orationem instituet. pag. 192.
- XX.** Satis nobis ea esse deb. t oratio, qua hac-
tenus proposita est, nec conquerendum est,
expostulandumve, quod ad aliam illam e-
minentiore nequeamus pertingere. 197.
- XXI.** Qua sint causa, cur in oratione distra-
hamur, & qua distractionum curanda-
rum sint remedia. 199.
- XXII.** Aliqua alia dantur media ad attente,
reuerenterq; in oratione versandum. 202.
- XXIII.** Qua se consolari re queant illi, qui
in oratione à distract. omnibus inquietan-
tur. 205.
- XXIV.** De tentatione ad somnum, vnde ea
proueniat, & eius curanda remedia sug-
geruntur. 206.
- XXV.** Quanti referat extr. ordinaria ali-
qua tempora seligere, vt is amplius oratio-
ni insistamus. 206.
- XXVI.** De fructu, quem ex his exercitiis
colligere debemus. 211.
- XXVII.** Documenta proponuntur aliqua,
qua ad maiorem ex hisce fructum, colligendum conducant. 214.
- XXVIII.** De electione sp. rituali, quantique
ea sit momenti, & al qua suggeruntur
eius bene fructuosq; habenda memoria.
216.

TRACT. VI.

De praesentia D.E.I.

CAP. I.

- D**E exercitii huius praesentia, deq; ma-
gnis, qua eode continentur bonis. 221.
- I.** In quo hocce semper in Dei praesentia ver-
sandum exercitium situm sit. 224.
- III.** De actibus voluntatis, in quibus exerci-
tium hoc potissimum consistit, & quomo-
do in ijs nos exercere debeamus. 227.
- IV.** Exercitij huius praxis amplius declara-
tur, nec non quidam valde facilis, fructuo-
sus.

sus, multi amq; perfectionem includens in
presentia Dei ambulandi modus proponi-
tur. 229.

V. Osenditur, in quibus hoc in Dei presentia
ambulandi, exercitium, ab aliis exercitijs
differat, & ijs praeceat. 230.

TRACT. VII.

De examine conscientiae.

CAP. I.

Quanti momenti sit ipsum conscientiae
examen. 232.

II. Quibus de rebus particulare sit examen
instituentum. 234.

III. Duo magni momenti praecepta assignan-
tur, ad in re, de qua examen particulare
instituentum sit, eligenda, non errandum. 236

IV. Examen particulare super vna re sola in-
stituentum esse. 238.

V. Quomodo examen particulare iuxta sin-
gulas virtutum partes & gradus facien-
dum, & diuidendum sit. 239.

VI. Materia examinis particularis, non est
facile mutanda, & quamdiu ipsum de
vna eademq; materia instituentum sit. 244

VII. Quomodo examen particulare institu-
endum. 246.

VIII. In examine nobis est praecipue in dolo-
re, & emendationis proposito, concipiendum
insistendum. 248.

IX. Perutile est, aliquas ad examen austeri-
tates ac poenitentias adiungere. 250.

X. De generali conscientiae examine. 252.

XI. Examen conscientiae efficax esse medium
ad reliqua omnia media, & documenta
spiritualia opere ipso exequenda, & ideo
nos in spiritu minime proficere, quod non
prout oportet, illud obeamus. 255.

TRACT. VIII.

De conformitate voluntatis no-
strae cum diuina.

CAP. I.

De primaria ad hoc fundamenta propo-
nantur. 257.

II. In quo secundum fundamentum amplius
ac deductius declaratur. 260.

III. De magnis bonis & commodis, quae huic
cum Deo voluntate conformitati inclu-
duntur. 26.

IV. Hac perfecta cum Dei voluntate confor-
mitas, quada est in terris beatitudo. 264.

V. In solo Deo plenum gaudium inuenitur,
proinde qui id in aliquolibet re collocat,
verum habere gaudium nequit. 267.

VI. In quo alia quadam ratione ostenditur,
ipsa cum Dei voluntate concordiam ve-
rum esse gaudij habendi medium. 269.

VII. De aliis bonis & commodis, in hac cum
Dei voluntate concordia sitis. 272.

VIII. Exemplum aliquot confirmatur, quan-
topere Deo hoc conformitatis voluntatis
nostrae cum illius voluntate exercitium
placeat, & quatenus in eo sita sit perfectio. 275

IX. De aliquibus rebus, quae hoc conformitatis
cum Dei voluntate exercitium facile no-
bis & suae reddent. 276.

X. De paterna & particulari Dei erga nos
providentia, deq; filiali fiducia, qua nos in
eum confidere oportet. 278.

XI. Alia qua afferuntur loca, & exempla, e sa-
cris literis deprompta, quae nobis ad fami-
liarem & filialem hanc fiduciam in De-
um obtinendam vsui esse poterunt. 282.

XII. Quanta ut litatis & perfectionis sit, o-
rationem huic exercitio de conformanda
voluntate nostra cum diuina applicare &
esse nobis in eo ad particularia descenden-
dum, donec ad tertium conformitatis
gradum perueniamus. 287.

XIII. De indifferentia & conformitate cum
Dei voluntate, quam habere Religiosus de-
bet, ad in eam orbis partem proficiscen-
dum.

INDEX CAPITVM.

- dum, & habitandum, ad quam à superiore destinabitur. 290.
- XIV. De indifferentia & concordia cum Dei voluntate, quam in qualibet officio & munere, sibi à superiore iniuncto, habere religiosus debet. 294.
- XV. De conformitate, quam quoad donorum ac talentorum naturalium distributionem, cum Dei voluntate nos habere par est. 297.
- XVI. De conformitate cum voluntate Dei, quam in moribus, & in ualitudine preferre debemus. 301.
- XVII. Non tam est in medicis, aut medicamentis, quam in Deo fiducia nobis collocanda, nec in infirmitate solum, verum & in alijs omnibus rebus, in ea contingere solitis, nos cum illius voluntate conformemus oportet. 304.
- XVIII. Confirmantur superiora aliquot exemplis. 306.
- XIX. Quam tam in morte quam in vita nos preferre oporteat, cum Dei voluntate concordiam. 309.
- XX. Aliquot adferuntur rationes & motiua, ob qua licite, sancteque, mortem desiderare possumus. 311.
- XXI. In quo, qua dicta sunt, nonnulli confirmantur exemplis. 315.
- XXII. Quam cum Dei voluntate conformes & concordēs esse debeamus in generalibus, quas nobis immittit, calamitatibus & malis. 318.
- XXIII. Aptum quoddam suggeritur medium, ad labores & aduersa, qua Dominus nobis immittit, tam particularia, quam generalia, bene & magna animi conformitate ferenda, quod est peccata nostra agnoscere & ob ea dolere. 320.
- XXIV. De ea quam in ariditate & desolationibus in oratione, cum Dei voluntate nos habere oportet, conformitate, & quid ariditatis, & desolationis nomine intelligamus. 323.
- XXV. In quo respondetur querela eorum, qui hasce spiritus ariditates & desolationes in oratione sentiunt. 326.
- XXVI. Quomodo ariditatem & desolationes in bonam quandam & ut dem orationem conuertere possimus. 328.
- XXVII. Alia rationes ad nos in ariditatibus & desolationibus, quas in oratione sentiemus, consolandos, nosque cum Dei voluntate conformandos conducentes afferuntur. 329.
- XXVIII. Magna demonis illatio, & tentatio est, ideo orationis studium omittere, quod eam, quam diximus, desolationem & ariditatem in ea experiamur. 331.
- XXIX. In quo, id quod mox dictum est, exemplis confirmatur. 333.
- XXX. Quomodo in reliquarum virtutum ac donorum, supernaturalium distributione Dei nos voluntati conformari oporteat. 335.
- XXXI. De conformitate cum voluntate Dei, quam in bonis gloria nos habere oportet. 337.
- XXXII. De conformitate, vnione & perfecto amore erga Deum, & quomodo in hoc nos exercitio exercere debeamus. 339.
- XXXIII. Quam hoc exercitium in sacra Scriptura serio nobis commendatur, & crebro inculcatum sit. 341.

FINIS INDICIS.

OMNI.

I

O M N I B V S
S O C I E T A T I S I E S V
P A T R I B V S E T F R A -
T R I B V S, & c.

Salutem in Domino apprecatur

A L P H O N S V S R O D E R I C I V S.

BEATVS Pontifex Gregorius, rogatus vt quibusdam Monachorum Cœnobiiis spiritualia quedam monita ac documenta conscriberet; id ipsum facere detrectat, seque quo minus id faceret excusans, Religiosos, qui per gratiam compunctionis & orationis ipsum sapientia fontem domi & intus habent, sua siccitatis guttis parvulus opus habere negat; & sicut, inquit, nulla in paradiso pluuia fuit, sed quidam de medio eius ascendebat fons, qui eum irrigabat, ac viderem, vernantem, & amœnum vndeundique reddebat: ita Religiosus qui in florido Religionis paradiso viuunt, & hunc intra se orationis & compunctionis fontem habet, nostris qualibuscunque irrigationibus minime opus habet, quod ille ad virtutum vernantiam, virorem & puchritudinem floridam & integram semper in anima sua conseruandam satis ei sit futurus: Hac ille: sed multo ego me potiori apud Reuerētias & Charitates vestras, quas Deus Opt. Max. in hoc Societatis Iesu paradiso plantare, & in ea orationis mentalis, quam quotidie ex regula nostra prescripto & instituto vsurpamus, imbribus irrigare, ac velut rigore nouo recreare, iure queam excusare. hanc siquidem Ioannes Chrysostomus in tractatu quem de oratione scripsit, non sine ratione fonti, in horti medio cuiusdam constituto, eumque & amœnum & perpetua in vernantia conseruanti, comparat. Locum illa quidem hoc loco haberent, si me quid noui, quod Reuerentia & Charitates vestrae vel nescirent, vel quotidie non exercerent, afferre huc posse crederem. Verum aliud mihi hoc in opere propositum non est, quam id in memoriam vobis reuocare & refricare, quod omnes & optime norunt, & assidue exercent, prout B. P. N. in constitutionibus nostris serio pra-

Rodriquez exercit. pars I.

A

scri-

Gregor. Epist. 2. lib. 6 Registr.

Exhortationes Religiosos non videri necessarias. Gen. 2. 10.

3. p. Consti. c. 1. §. 28.

B. P. Ignatio
vtilis
visas Exhortationes
ideoque
præceptas.
Auctor 40
annis Exhortationes
habuit.

S. Bonau.

scribit, dum hanc ob causam iubet singulis vt septimanis, aut saltem quindenis diebus sit, qui huiusmodi aut alia id genus monita in spiritualib. collationib. & exhortationibus publicis nobis proponat: ne, quæ natura nostra fragilitas est, ea à nobis obliuioni tradantur, itaque eorundem exercitium paulatim in desuetudinem eat. quod, quæ Dei nostri bonitas est in Societate non sine maximo omnium eius membrorum fructu, & exercetur, & vsurpatur. Et quoniam hoc ego in ea munere, superioribus ita iubentibus (etsi magna mea confusione) quadraginta & amplius annos tum apud Nouitios, tum apud Veteranos, sæpe sum perfunctus, multaque ad hoc spectantia priuatim mihi collegerim & coaceruarim, Superioribus meis, & aliis, quos plurimum & colere & obseruare debeo, visus sum rem & Deo gratam, & societati vniuersa perutilem facturum, si longo tempore collecta limarem, & labores hosce meos ordine certo, digererem, vt illorum se fructus ad plures diffunderet, itaque diuturnior is foret, & etiam perpetuus: in quo Seraphicum Doctorem S. Bonauenturam sum imitatus, qui id ipsum se in prologo eius libri, quem de profectu Religiosorum edidit, fecisse est testatus.

Religiosi
Societatis
Iesu quoti-
die librum
Spirituale
legere te-
nentis.

Obseruauit item, in ea quam supra indicauit Constitutione, B. P. nostrum addere, vel illi hæc legere teneantur, quibus verbis esse vult aliquem, qui hæc similiaque documenta illis exponat, vel per se illos ea legere, quod me non parum ad hunc laborem assumentum animauit, cum videam perutile illud, & tam studiose à sanctis viris commendatum exercitium quotidie aliquid è libro quopiam spirituali ad propria anima vtilitatem legendi, præceptum in Societate, etiam regula propria præscriptum esse. Quam ob causam, potissimum libri huius concinnandi laborem sumpsi, ea quam potui maxima breuitate & perspicuitate ob oculos vniuscuiusque ponendo, quæ & plus substantia ac præxeos continent, & communiora sunt, in quibus nos ex professionis & instituti nostri præscripto exercere debemus, vt hæc nimirum nobis instar politissimi sint speculi, in quo nos ipsi quotidie contemplerur malum & imperfectum, quod dissuadet & damnat fugiendo, & eo quod consilii boni & perfecti ornamento, animas nostras exornando & condecorando, vt hæc illo pacto diuina Maiestatis oculis quam sint gratissima. Tametsi vero primarius meus scopus fuerit, hocce labore Patribus & Fratribus meis in Christo carissimis prodesse, vt pote quibus multas ob causas plurimum & potissimum debeo, quia tamen caritatis est, se quam potest latissime extendere (quod instituto nostro maxime proprium est) tali hoc opus ratione disponere studui, vt non nobis solum, atque adeo reliquis in genere Religiosis vtilitatem adferret, verum etiam omnibus qui virtutis & perfectionis suæ sunt studiosi. Opus ergo ipsum titulo, qui omnes omnino homines concernit, scilicet, EXERCITIUM PERFECTIIONIS, ET VIRTVTVM CHRISTIANARVM respondet. Dicitur autem exercitium, quia quidquid dicitur, admodum ad praxim accommode tractatur, vt eo melius executioni mandari queat, & opere ipso præstari.

Hæc de His-
panica e-
ditione solū
ea que in suo naturali fonte leguntur,
sunt intel-
ligenda.

Diuiditur totum in tres Tomos aut partes, & singule octo continent Tractatus. Aucto-
ritates & testimonia Latine ponuntur, vt ii, qui Latine norunt, hoc pacto inuentur, quod
ea que in suo naturali fonte leguntur, maioris esse soleant efficacia & energia, ac præfer-
unt verba sacra Scripturæ: quod Latinum idioma non callentibus nullo erit impedimento,
quod

quod eadem mox Hispanico vulgari translata subnectantur. Ne quid vero hos inter legendum remoretur, & ut qui voluerit, Latina verba facilius inter legendum omittat, alia ea sunt caractere ab Hispanicis distincta.

Spero autem in Domino fore, ut hic labor noster non sit inutilis ac vanus futurus, *Mate. 13. 8.* sed ut bona illa verbi Dei sementis, in tam fertilem iacta agrum, vti sunt corda perfectionis sue consequenda percipida. fructum sit non solum trigessimum, sed & sexagesimum & centesimum datura.

TRACTATUS PRIMVS.

QUANTITATE QUÆ AD PRO-
FECTUM NOSTRUM SPIRITUALEM FA-
ciunt, æstimanda sint, & quantum ipsi erga eadem debeamus affici: ac de rebus nonnullis, quæ ad hoc nobis vsui futurae sint.

CAPVT I.

Quanti res spirituales faciendæ sint & æstimandæ.

Sap. 7.7.

PRIMO Sapientiæ capite sic loquitur Sapiens: Optavi, & datus est mihi sensus, & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ, & præposui illam regnibus & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. Vera sapientiæ, in quam nostros ipsi oculos debemus conicere, ipsa est perfectio, quæ in eo sita est, vt Deo nos per amoris vinculum vniamus, iuxta illud Apostoli Pauli monitum, Super omnia autem hæc, charitatem habetis, quod est vinculum perfectionis, nosque Deo vnit. Sicut porro Salomon sapientiæ magni fecit, & in pretio habuit, ita nos perfectionem, & quidquid eidem comparandæ deseruit, magni facere oportet cuius comparatione & intuitu quidlibet nobis, vt arena exigua, & paucillum luti, & stercoris videri debet, vt idem alio loco Apostolus dicit, Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam.

Phil. 3.8.

Hæc vna de præcipuis est consequendæ perfectionis rationibus, quia quo hæc in corde nostro eius æstimatio magis creuerit, eo etiam magis & noster, & domus

totius atque adeo Religionis vniuersæ profectus crescet. Ratio huius rei hæc est: quia pro eo ac rem aliquam existimamus, tale etiam solet nostrum ad eam consequendam esse desiderium. Voluntas quippe cæca quædã potentia est, & ferri rapiq; solet in id quod ei intellectus dicit ac proponit: & quanti is illud facit & pöderat, tantum quoque voluntas & desiderium ad illud assequendum fertur. atque vt voluntas regina est, quæque reliquis animæ facultatibus & potentiis tam interioribus, quam exterioribus dominatur imperando; ita quo rem quamdam volumus ac desideramus modo, eo illam & procurare & media ac diligentias eius assequendæ adhibere solemus. Quamobrem permagni refert, vt ipsa rerum spiritualium, & omnis rei quæ ad profectum nostrum spectat, æstimatio & apprehensio magna sit, vt ita magna sit voluntas & erga ipsam desiderium, & magna quoque sit diligentia ad eam procurandam & assequendam. Hæc quippe omnia sibi inuicem coniuncta, & in eodem sunt gradu.

Qui gemmas & margaritas vendit, illarum necesse est valorem ante cognoscat & æstimet, ne forte illudatur: si enim eum non noirit, æstimare suas merces nesciat, magni pretii gemmam cum re vilissima commutabit & vendet. Negotiatio

tiatio noſtra Frattes, in gemmis & margaritis pretioſis conſiſtit: nam *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quaerenti bonas margaritas.* Sumus mercatores regni cœlorum, itaque mercaturæ, quam tractamus, pretium & valorem noverimus & aſtimem⁹ neceſſe eſt; ne forte decipiamur, aurum cum luto, cœlum cum terrena aliqua gleba commutantes. Vnde ſcribit Prophetæ Jeremias, *Non gloriatur ſapientis in ſapientia ſua, & non gloriatur fortis in fortitudine ſua, & non gloriatur divus in divitiis ſuis, ſed in hoc gloriatur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me.* Siquidem omnium theſaurorū maximus eſt, noſſe, amare, & ſervire Deo; & illa maxima omnium, quas habere poſſumus, negotiatio, quin imo aliud nobis non eſt tractandum negotium, quam hoc, quia propter ipſum ſumus creati, propter ipſum Religionem ingreſſi: illud noſter eſt finis, illud noſtra eſſe debet habitatio, quies, & gloria noſtra.

Velim itaque, vt hæc perfectionis, rerumque ſpiritualium ad ipſam ſpectantium aſtimatio omnium, ac maxime Religioſorum cordibus ſincere imprimis vereque imprimeretur, atque inuicem ad hoc ipſi iuaremus & exhortaremur, non modo verbis (ſæpenumero ſcilicet in noſtris colloquiis & conuerſationibus ordinariis de eo loquendo) at multo magis viuaci operum noſtrorum exemplo; vt in illis tam is qui primo incipit, & qui proficit, quam omnes omnino videant, nullam rem aliam in Religione magni fieri præterquam ſpirituales; quod ſcilicet quis valde ſit humilis, valde obediens reſolutioni, ſolitudini, & orationi multū deditus; non vero quod apprime doctus, inſignis concionator, aliſque donis tum naturalibus, tum humanis dotatus ſit: quemadmodum B. P. N. Ignatius in Conſtitutionibus ſuis ait, Oportet vero vt omnes iam inde à principio hoc intelligant, vtque hoc lacte ſe velut ſuſtentent, vt quiſque noſtrum iam inde ab illo tempore oculos & animum intendat, non quidem vt magnus doctor, aut ex-

mius concionator; ſed inſigniter humilis, & bene morificatus euadat; cum vnum illud hac in Religione permagni fieri, ſummoque in pretio haberi videat, & vnum denique illud eſſe cui totos ſe applicant illi qui iam fraudibus perſpectis ſapiunt meliora, atque adeo ſolos illos qui id faciunt, ab omnibus coli & magni fieri. Quamquam non ideo id dicam, vt idcirco animum ad virtutem applicandum cenſeam, vt ob eam colamur & aſtimemur, ſed ideo tantum, vt cum omnes vnum videant id eſſe, quod in Religione præ aliis rebus aſtimatur & pluris ſit, etiam ſapiant & ſeſe recognoſcant, ac reiſa videant, id ſine dubio optimum eſſe, ac dicant, *Hoc eſt quod mihi conuenit, hæc via certus ac tutus incedam, virtuti proinde me dare volo, atque ſerio profectū & perfectionē meā procurare: nā reliqua omnia extra hoc vere nihil ſunt, ac mera vanitas.*

Hinc facile patebit, quantopere nocere queant illi, qui in colloquiis & familiari conuerſatione vnum hoc agunt, vt de ingenio, habilitate, & dotib⁹ ac talentis naturalibus ſemper loquantur, hunc aut illum eo nomine laudent & extollant. Dum enim adoleſcentiores ita ſeniores loqui audiunt, exiſtimant in hoc vno totum rei cardinem verti, vnum illud hoc loco magni fieri, & hac ſe parte emergere, celebrari ac famam quaerere debere. Proinde in hoc vnum oculos conijciunt, ipſeque erga omne id quod doctrinam, habilitatem naturæ, & ingenium ſpectat, affectus aſtimatioque in iis indies creſcit; amor vero erga id quod cum virtute, humilitate, & mortificatione coniunctum eſt, magis magisque decreſcit, & eo res demum procedit, vt etiam hæc parui pendere, & præ illis deſpicere incipiant, auſi ante in his quam in illis peccare ac delinquere. Vnde contingit, multos ſenſim corrumpi & vitari, imo etiam poſtea à religione penitus deficere. Multo ſane foret ſatius ſeniores in ſuo cū iunioribus colloquio agere, quāti virtus & humilitas ſit pretii, quamque cuiſlibet neceſſaria, quam parū vero

Seniores eorū iunioribus virtutem præ doctrinā laudent.

10. p. Conſtit. §. 2. Reg. 16. Summarii.

Virtus ſola in Religione aſtimanda.

sine iisdem & litteræ & ingenii dotes profint, aut, vt melius dicamus, quantum obfint; non autem per id genus sermones, aliquod honoris, excellentiæ, aut famæ, quod ingenio valeant, aut eximia à natura talenta acceperint, desiderium in ipsis excitare, quod primum pãrditionis ipsorum esse solet initium.

*Surius 1.
Iun. tom. 7.*

Illustre hac in parte exemplum refertur in vita S. Fulgentii Abbatis. Hic enim erga eos monachos, qui seduli admodum & indefessi operarii erant, & toto die rebus domesticis procurandis assidue impigreque insudabant, sed in rebus spiritualibus non adeo diligentes erant, nec de oratione, lectione, recollectione spirituali tantum laborabant; parum afficiebatur, paruique eisdem faciebat, quin imo indignos censebat, qui propterea aliquo apud ipsum essent loco. At si quem videret, qui erga res spirituales mirifice afficeretur, deque suo profectu maxime sollicitum, et si alioquin nullum domesticum officium obire nosset, & ad opera externa prorsus esset inutilis, quia erat aut debilis aut æger; erga hunc se aiebat incredibiliter affici, eumque magni facere. Et merito, quid enim refert, aut prodest, præclaras alicui à natura dotes ac talenta inesse, si non sit obediens, & sese submittens, & superior de illo vti voluerit disponere nequeat? præsertim si hæc illi aut maioris libertatis prætendendæ, aut exemptionis alicuius assumendæ sint occasio. Vnde longe illi foret fatius, huiusmodi eum dona & talenta naturæ nunquam habuisse. Si à superiore in rationum exactiōne Deus periturus esset, habuissetne in domo sua homines egregie practicos, & eximiis donis instructos, bene quidem de huiusmodi rebus sollicitus esset: sed nihil minus quam tale quid ab illo tunc Deus peteret; at vero quæret, num curarit ac sollicitus fuerit, vt subditi sui in spiritu proficerent, vt indies magis in virtute progredirentur, num pro facultatum & talentorum à Domino magnitudine ac modulo quisque illorum suo officio fun-

*S. Fulgentius
virtutem
prætulit in-
dustria.*

ctus sit, & partibus suis satisfecerit, & illarum ergo nullum in profectu suo spirituali detrimentum passus sit. Quarum rerum etiam à subdito rationem Deus exposcet. *Adueniente die iudicii, inquit vixit ille venerabilis, non quæretur à nobis quid legerimus, sed quid fecerimus; non quam bene dixerimus, sed quam religiose vixerimus.* Cum discipulos suos ad prædicandum Dominus Iesus emisisset, illi, vt refert Euangelium, cum gaudio & gloriantes ad eum reuertebantur, dicentes, *Domine, opera mirabilia & miracula fecimus, vt etiam demonia nobis in nomine tuo subiecta sint & obediant.* Sed illis Redemptor ait, *In hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur, gaudere autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis.* In sola quippe regni cælestis conquestione & comparatione gaudere & lætari debemus; cum sine hac vna omnia nobis miracula nihil sint profutura. *Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?*

Thom. à Kempis Lib. 1. de contemptu mundi. c. 3.

Luc. 10. 10.

Mat. 16. 14.

Si autem ita tam nos, quam ipsemet Christus Dominus de occupationibus & ministeriis spiritualibus, ad animas etiam & lucrandas & conuertendas institutis, censeat; illorum scilicet causa, non debere nos nostri ipsorum obliuisci, (quod nihil prorsus utilitatis nobis hæc allaturæ sint, etiamsi orbem vniuersum ad Deum conuerteremus) quid erit de reliquis omnibus occupationibus dicendum? Nefas scilicet est Religiosum ita studiis litterariis absorberi, & occupationibus se immergere externis, vt proprii cum profectus capiat obliuio; orationis inquam, examinis conscientiæ, exercitii mortificationis ac penitentiae obliuiscatur; de rebus spiritualibus postrema sit & minima cura, tempus etiam inconuenientissimum illis assignetur, & si quod sit exercitium omittendum, illarum solum prætermittatur quod qui faceret, nã is sine spiritu viueret, & non sicut Religiosus.

De discipulo suo Dositheo refert S. Dorotheus, eum, cum infirmorum cura illi

illi esset concredita, sui officii partes sedulo impleuisse, insignem agrorum curam habuisse, lectos scite decenterq; instruisse, cubicula nitide cōposuisse, ita ut mirus in re omni nitor & mundities re-luceret. Quodam tempore cum ipse Dorotheus valetudinarium adiret, agrōs inuisurus, ait illi Dositheus, Venit mihi, Pater, quædam vanæ gloriæ cogitatio, quæ mihi suggerit, dicens, Quam bene omnia nitideq; adornasti! quam hoc superiori tuo futurum est gratum! Vnico autem Dorotheus responso omnem vanæ gloriæ titillationē ab eo statim amovit, dicens, Valde quidem sedulus & operosus, non tamen bonus & probus effectus es monachus: bonus quidem ac diligens infirmarius, non tamen bonus Religiosus. Det igitur quislibet operam, itaque vivat, ne hoc de se dici queat: Bonus quidem valetudinarii curator, aut bonus ianitor factus es, at parum bonus Religiosus: eximius quidem scholaris, magnus Doctor, ac bonus concionator evasisti, non tamen probus laudatusque Religiosus. Non enim idcirco huc venimus, sed tantum ut boni Religiosi simus: hoc vnum est, quod nobis estimandum & procurandum, semperque præ oculis habendum est, reliqua vero omnia non nisi ut accessoria & velut appendix, respectu profectus nostri spiritualis, habenda sunt: secundum illa Christi verba, *Matth. 6. 33. Quarite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis.*

De patris illis Eremitis & Anachoretis legimus, eos, quia non semper legere, meditari & orare poterant, reliquū tempus cistellis & sportulis, aliisque manualibus operibus consociendis impendisse, ne profus otiantur; nonnullos vero eorum ad anni finem, ea quæ toto anno operati erant, igni iniicere solitos, quod redacta ex iis pecuniola ad sui sustentationem minime opus haberent; nam solum ad ortum euitandū, ac tempus bene impendendum laborabant. Sic nos in nostrum proprium profectum ante omnia & potissimū intendere oportet; reli-

qua vero negotia & occupationes, tamen si in proximi gratiam susceptæ, non aliter assumenda sunt, quæ suas sancti illi Eremiticæ sportulas texebant: non autem ut idcirco nostri ipsorum obliuiscamur, aut animæ propriæ negotia negligamus, aut earū causa, vel minimū à perfectione, quæ spectamus, desciscamus. Quamobrem id semper veluti fundamentū, & ceu primū quoddam principium, tenendū, videlicet exercitia spiritualia, quæ ad nostri ipsorū profectum diriguntur, semper primo esse loco & præ aliis exercenda, nulla etiā de causa, eadem intermittenda. Hoc namq; est, quod integros nos conservare debet, & in virtutum via progredi faciet, in quo si vel modicum defecerimus, statim nos à recto tramite deflectere ac deficere apparebit. Et sane nimis quam quotidiana experientia notissimum est, dum in via perfectionis deficiimus, non aliā defectus huius causam esse, quam quod nonnihil in spiritualibus exercitiis refraximus atq; intepuimus. *Arui cor meū, quia oblitus sum comedere panem meum.* Si enim animæ nobis alimentū & restauratio desit, proculdubio languidi, debiles & torpidi efficiemur. Quamobrem B. P. N. serio id ipsum nobis inculcat, ac sæpius rei huius nos cōmonefacit. Quodam enim loco sic ait: *Eorū qui in probatione versantur, quin imo ceterorum omnium studium circa ea versari debet, quæ ad sui abnegationem spectant, atq; ut magis in virtute & perfectione proficiant.* Et alio loco sic: *Omnes suum tempus rebus spiritualibus impendant, & deuotioni quærendæ pro mensura gratiæ Dei ipsis cōmunicata insistant.* Demū alio sic loquitur: *Singuli præsumunt sibi tempus orationi, meditationi, lectionique impendant cum omni diligentia in Domino.* Notandum vero illud quod ait, *Cum omni diligentia.* Inde ad oculum patebit, nemini, cum bona superiorum venia, etsi plurimis alioqui, tum à superiore iniunctis, tum ratione officii quo fungitur, sibi necessario exequendis, negotiis distineatur, exercitia ordinaria spiritualia omittere fas esse, neque enim vllus superior est, qui

Matth. 6. 33.

Cassian. lib. 10. c. 24. de Abbate Paulo.

Psalm. 101. 5.

comedere panem meum. Si enim animæ nobis alimentū & restauratio desit, proculdubio languidi, debiles & torpidi efficiemur. Quamobrem B. P. N. serio id ipsum nobis inculcat, ac sæpius rei huius nos cōmonefacit. Quodam enim loco sic ait:

3. p. confit. c. 7. c. 27. & 109. 11. summarii.

Reg. 21. summarii.

Obedientia non vult, & superior nequit tempus orationis relere.

qui regulas, & quidem regulas tanti momenti, quanti ista sunt, a quoquam suorum violari infringiq; velit. Nemo proinde suae imperfecti ac negligentiae in exercitiis spiritualibus exequendis obedientiae velamen praetextat, dicendo, Non potui orationem, vel examen conscientiae, vel lectionem spiritualem instituere, quia rebus aliis obedientia me occupavit. Neque enim obedientia his impedimento est, sed propria socordia & exigua erga res spirituales affectus. Vnde S. Basilius monet, fideliter admodum Deo non tempora impendere debere, quae orationi & exercitiis spiritualibus exequendis praefinita habemus. Si contingat autem subinde, ut ob occupationem necessario ingruentem, orationi vel conscientiae examini insistere debito tempore non possimus, magnum quoddam desiderium defectum hunc supplendi, & quam possimus citissime reparandi, habere debemus. Vt verbi gratia, quando satis ac sufficienter naturae non comeditus, vel dormiimus, quod noctem totam apud aegrum egerimus, tum ut illius confessionem exciperemus, tum ut ad feliciter moriendum eum disponeremus; statim illum defectum supplere satagimus, & tempus commodum ad hoc nobis non deest. Atque haec superiorum mens & intentio est, si quando aliquem eo quod spiritualia sua exercitia obire solet, tempore, aliis, quod aliquando ita rei necessitas postulet occupant: neque enim propterea haec volunt ab ipso omitti, sed duntaxat paulisper differri, ac postea plene perfecteque suppleri, iuxta illud Sapientis monitum, *Non impediaris orare semper: non ait, Non impedias, sed, non impediaris*, id est nullum sit impedimentum, vel turbatio tam magna, quae obstet, quo minus semper orationem tuam peragas. Bono autem Religioso nunquam huiusmodi impedimentum occurrit: semper quippe reperit tempus aliquod opportunum, quo defectum suppleat & reparat.

Serm. de venunt. saeculi istius, & spirit. profectio-nu.

Si necessario differatur, quamprimum suppleri debet, omitti nunquam.

Ecc. 18. 22.

S. Dorothei. serm. seu

S. Dorotheus cum esset hospitum &

peregre venientium fratrum curator, ac proinde serius cubitum concederet, nonnunquam etiam noctu de lecto surgeret, quo hospitibus necessaria subministraret; nihilominus scribitur, semper cum fratribus reliquis ad orationem surrexisse; quin etiam fratrum cuidam curam dedisse, ut se de somno excitaret, quod id excitator matutinus (quod eum sciret officii suis in multam noctem occupatissimum fuisse) facere differret; quo accedebat, quod est febris quadam is nondum plene conualuisset. Hoc scilicet erat, ne qua in parte quis exercitiis suis spiritualibus desit, ac ne, quo minus ea obeat, aliquam occupationem in causa fuisse praetextat, & propter illam deinde reliquo die exarmatus ac turbatus incedat. Eodem etiam loco quidam senex Angelum refertur vidisse, thurificantem omnes, qui diligenter ad orationem se contulerant, nec non vacua illorum loca, qui a superiore impediti orationi interesse non poterant, non autem illorum, qui praeter negligentia propria eam omittent. Erit hoc & consolatio illis, qui ob occupationes a superiore iniunctas, praefinito ac debito tempore una cum reliquis spiritualibus exercitiis intendere nequeunt, & ut sedulo aduigilemus, ne est propria negligentia & socordia eadem omittamus.

CAPVT II.

De affectu & desiderio, quo erga virtutem ac perfectionem ferri debemus.

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Eth iustitia particolare & proprium sit nomen vnius de quatuor virtutibus cardinalibus, quae ab aliis tribus distincta sit, simul tamen vniuersale & commune omni virtuti & sanctitati nomen est. Bonam siquidem & sanctam vitam vocare solemus iustitiam, sanctum vero & virtutis sectatorem,

deff. II. in Biblioth. SS. PP. Tom. 3.

Pro

Ma

Ma

S. H

Psal.

Perfectio ab aliis dem dno.

Sap. 6.

Matth. 5. 6. Iustitia pro perfectione accipitur.

Prov. 11. 6. sem, iustum dicere. Vnde ait Sapiens, *Iustitia* (id est sanctimonia) *rektorum liberabit eos.* Atque hoc eam modo in multis sacrae Scripturae locis accipi videmus.

Matth. 5. 20. Dixit Redemptor noster Iesus, *Nisi abundauerit iustitia vestra, id est, nisi virtus, religio ac sanctimonia vestra fuerit maior, plusquam Scribarum & Phariseorum.* Hoc item sensu capienda illa sunt eiusdem Christi ad Ioannem Baptistam, eum baptizare detrectantem, verba: *Sic decet nos implere omnem iustitiam, id est, exemplum dare obedientiae, humilitatis, omnisque perfectionis.* Hac item significatione lumitur in verbis illis initio positus. Beatos ergo pronunciat Dominus eas, qui tam incredibili introrsum virtutis ac perfectionis desiderio ardent, ut eam & esurire & sitire videantur, quoniam illa saturabuntur, & eiusdem tandem compotes fient. Atque haec vna est de octo illis beatitudinibus, quas nobis ipse in praclaro illo sermone, in monte habito, & docuit & praedicavit. In qua verba sic scribit S. Hieronymus, *Non nobis sufficit, velle iustitiam, id est virtutem & perfectionem, nisi etiam quamdam iustitiae virtutisque patiamur famem & sitim, ut dicere cum Propheta possimus, Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

Matth. 3. 15. *Sic decet nos implere omnem iustitiam, id est, exemplum dare obedientiae, humilitatis, omnisque perfectionis.* Hac item significatione lumitur in verbis illis initio positus. Beatos ergo pronunciat Dominus eas, qui tam incredibili introrsum virtutis ac perfectionis desiderio ardent, ut eam & esurire & sitire videantur, quoniam illa saturabuntur, & eiusdem tandem compotes fient. Atque haec vna est de octo illis beatitudinibus, quas nobis ipse in praclaro illo sermone, in monte habito, & docuit & praedicavit. In qua verba sic scribit S. Hieronymus, *Non nobis sufficit, velle iustitiam, id est virtutem & perfectionem, nisi etiam quamdam iustitiae virtutisque patiamur famem & sitim, ut dicere cum Propheta possimus, Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

S. Hieron. *Non nobis sufficit, velle iustitiam, id est virtutem & perfectionem, nisi etiam quamdam iustitiae virtutisque patiamur famem & sitim, ut dicere cum Propheta possimus, Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

Esal. 41. 2. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.

Perfectio pendet ab eiusdem desiderio.

Sap. 5. 18. *Perfectio pendet ab eiusdem desiderio.*

Perfectio pendet ab eiusdem desiderio.

Perfectio pendet ab eiusdem desiderio.

Perfectio pendet ab eiusdem desiderio.

commouentur: adeo quidem, ut quo maior est amor & desiderium finis, eo etiam maior eius assequendi cura adhibeatur & diligentia. Vnde permagni refert, ut ipsum virtutis ac perfectionis desiderium magnum sit, ut simul ipsa eius consequenda & habenda cura & diligentia, magna sit. Tam porro, ut profectum aliquem faciamus, necessarium est, hocce nobis desiderium inesse, quod ex intimo cordis nostri proueniat, nosque post se abripiat, ut ita necesse non sit nostrum in hac re impulsum sequi, ut, qui ipsum minime habuerit, parua de eo spes habenda sit. In exemplum afferamus Religiosum; & sibi deinde doctrinam hanc quisque iuxta statum suum applicare poterit. Bona quidem & pernecessaria in omni Religione res est, accurata superiorum super subditos suos vigilantia; necessaria ibidem quoque est reprehensio, & in delinquentes animaduersio, ei tamen Religioso, qui non nisi hoc intuitu & respectu sua omnia agat, non multum fidentum est: quia is respectus ad summum causa erit, ut ad aliquod tempus, quando super eum oculus superioris aduigilat bene rem agat; at, si ex sincero corde, & è vero sui ipsius profectus desiderio hoc non egerit, parua rei huius habenda est ratio, quia is non poterit durare, sed statim deficiet.

Quantus amor finis, tanta reliqua operationes.

Hac inter ea, quae metu quodam violento, & ea quae naturaliter mouentur, est differentia: quod quae violenter mouentur (quia motus is è vi & impressione aliena tantum oritur) quo longius feruntur, eo feruntur debilius & languidius; sicut in lapide in altum & sublimè vi quadam eiecto cernere est. In iis autem quae motu naturali mouentur, sicut dum is lapis ad suum tarsus centrum descendit, plane contra euenit; quia quo longius illa progrediuntur, eo mouentur celerius. Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Differentia motus naturalis & violenti.

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

Hoc porro discrimen etiam cernere est inter eos qui sua ideo tantum obeunt, quod aut

corripit castigatque facto vel verbis à superiore vereantur, aut quod ab ipso presente coram videantur, aut ob alios quosdam respectus humanos, & inter eos, qui vel amore virtutis, vel puro Deo placendi desiderio ad eadem facienda impelluntur: quod primus ille impetus non duret diutius, quam ipsa duret reprehensio, & alterius desuper aduigilantis inspectio; quam primum vero deficiat ac pereat. S. Gregorii Pontificis à Mita Gordiana (vri ipsemet scribit) dum à sororibus suis Tarsilla & Amiliana leuitatis morum, & quod decentem grauitatem minime seruaret, quam religiosus habitus, quem exterius gestabat, requireret, insimularetur; tam diu quamdam vultus grauitatem præferrebat, quam diu à sororibus reprehendebatur, atque in bonam omnia partem accipere videbatur: sed statim ac reprehensio & correptio sororia transisset, fictam illam ementitamque grauitatem seponerat, tempusque omne in fabulas, & leuitates, & iocularia cum sæcularibus, quæ in Monasterio eodem commorabantur puellis colloquia impendebat. Erat scilicet ipsa adinstar arcus cuiusdam valido adactoque nervo intensi; nam cum hic remittitur, simul etiam ille remittitur, & in primum naturalemque situm reuertitur. Quia enim id ex animo sincero non procedebat, sed violentum quid erat & coactum, idcirco nec durabile, nec perseverans.

Gregor. homil. 38. in Euangelia.

Nullum violentum perpetuum.

Porro ipsum perfectionis negotium violenter agendum non est, sed ex animo & corde vere procedat oportet. Atque id innunt illa Redemptoris nostri Iesu ad adolescentem illum Evangelicum verba: *Si vis, inquit, perfectus esse.* Nam si ipse nolis, omnis aliunde diligentia & remedia quæ adhibere poterunt superiores ad te perfectum faciendum, frustra erunt. Atque hæc responsio & solutio eius est quæstionis, quam S. Bonaventura proponit, cur scilicet olim vnus superior mille regendis monachis, imo (vt S. Hieronymus & Augustinus scribunt)

Matt. 19. 21.

Opusc. de perfect. Relig. l. 1. c. 39.

tribus, aut etiam quinque millibus sufficeret, qui scilicet omnes sub vno superiore & Archimandrita solebant esse; hodie vero non nisi ad decem, vel etiam pauciores, regendos, rector ac superior vnus vix sufficiat? Rei huius causa est; quia antiqui illi Monachi viuum quoddam & ardens perfectionis desiderium suo in corde habebant, & qui interius ibi ardebat ignis, eos ad proprium perfectum ex animo faciebat intendere, & magno quodam in via perfectionis feruore pergere. Nam *fulgebunt iusti, & tanquam scintilla in arundinetis discurrent.* Qua Spiritus sanctus metaphora euidenter admodum velocitatem & agilitatem expressit, qua iusti per virtutis iter, vbi ignis hic in eorum cordibus semel exæstare cepit, currunt. Gernere est quanta in arundinetis arido, si quando ignis in id incidit, flamma celeritate & leuitate discurrendo vagetur: neque vero minori iusti per virtutis semitam feruntur, quando ab igne illo diuino succensi & inflammati sunt. Quia autem ita hoc æstuant præsci illi monachi, propterea nullo, ad hoc incensum iniiciendum, habebant superiore opus; sed tantum vt ardorem hunc semel conceptum & aleret & foveret. At quando diu illud incendium nullum in corde hominis locum habet, non modo vnus superior decem regendis non sufficit, verum nec decem quidem vni colendo & ad perfectionem promouendo, si is à parte sua nolit satis erunt. Res hæc manifestissime & ad oculum patet: quid enim profuerit obire & lustrare cubicula ad videndum num quis orationi incumbat? an non, postquam iam visitans clauso ostio recessit, qui visitatus est facere intus queat quod libuerit? an non, quamuis genua in speciem orantis flectat, de studiis, negotiis agendis, aliisque id genus rebus impertinentibus cogitare. An non, quando ei ratio conscientie reddenda est, ea tantum dicere potest quæ voluerit, & præterire silentio,

Cur olim multi millibus vnus præfessus superior, nunc vix pauculus.

Sap. 3. 7.

Voluntas perfectioni necessaria.

tio, quæ magis scire interrogantem referat? An non, dicere, omnia sua bene se habere, cum tamen ad deo bene non habeant, ut etiam male? Nam frustra de foris omnia adhibentur remedia, si ipse à parte sua nolit, & sincere & ex animo perfectionem non desideret. Locum hic habet id quod respondit olim S.

Thomas Aquinas: Cum enim quodam tempore eum foror interrogaret, quoniam posset modo saluari; respondit vir sanctus, *Volendo*. Si enim ipse velis, *saluaberis*; si velis, *proficies*; si demum velis, *perfectus eris*. In hoc itaque totius difficultatis cardo vertitur, ut modo velis, & ex animo serioque id desideres: Deus enim à parte sua paratissimus est ad nobis succurrendum. Id si non feceris, quidquid hac in parte superiores facere possunt, frustraneum & superfluum erit. Tu tuum ipse cordi habere profectum debes, id enim tibi soli faciendum incumbit, tua in eo res vertitur, non autem aliena, & ob hanc causam Religionem ingressus es. Persuadeat autem sibi quisque, quo die in hoc negotio elanguerit, sui ipsius & eorum quæ ad profectum suum pertinent, oblitus fuerit, & ut exercitia sua spiritualia bene peragantur curare destiterit, & viuum illud ardensque proficiendi & in virtute progrediendi, mortificandi que sui desiderium intermori ceperit, eo primum die negotium suum malo esse loco incipere. Hinc etiam B. P. N. in ipso Constitutionum ac Regularum nostrarum initio, illud nobis ut fundamentum proponit: *Interna*, inquit, *charitas, & amoris illius lex, quam sanctus Spiritus scribere, & in cordibus imprimere solet, potius quam vlla externa constitutiones, nos in sancto Dei seruitio conseruatura, gubernatura atque promotura est*. Itaque hic amoris diuini ignis, & maioris eiusdem gloriae & honoris desiderium, semper nos succendere & excitare debet, ut in virtutem via semper promoueamus & ulterius tendamus.

Vbi autem hoc desiderium vere in corde ardet, ipsum totis nos viribus cogit ad illud quod desideramus consequendum incumbere. Naturaliter enim semper industrii ac solertes sumus ad quaerendum & inueniendum id quod desideramus, & nunquam media nobis desunt illius obtinendi. Quocirca vere *Sap. 6. 18.* supra dixit sapiens, obtinenda & habenda sapientiae principium esse, verum & cordiale eiusdem desiderium & cupiditatem. Præterea, ex hoc quod virtus ex intimo corde desideretur ac procedat, aliud non exiguum bonum sequitur, per quod nimirum medium hoc adeo efficax & potens redditur, nempe quod ea, quæ ex se etiam difficillima sunt, per hoc facilia reddantur & dulcia. Dic mihi, unde tibi tam facile fuit & mundum relinquere, & religionem ingredi, an non inde, quia id ex animo & corde desiderium tibi enatum est? Dedit namque tibi Dominus efficacem ad hoc voluntatem & affectum, gratiam inquam vocationis, abstulit item omnem affectum erga res mundi, eumque in piuum erga ea quæ Religionis sunt affectum commutauit, itaque tibi negotium hoc facile reddidit. Cur autem is, qui adhuc in mundo manent, ea res tam ardua & difficilis videtur? Quia hanc, quam tibi dedit, illis Deus voluntatem & affectum negauit; & quia, ut ipsi met aiunt, eos Deus huc non vocauit, nec hanc vocationis illis gratiam contulit. Sicut ergo ingens illud desiderium ac voluntatem, quam ad Religionem assumendam conceperas, tibi adeo facilem reddidit, ut nec pater, nec mater, nec reliqui consanguinei, imo ne mundus quidem totus ab ea te diuellere potuerint; ita etiam, ut in Religionem aliquem profectum facias, utque eius exercitia tibi facilia reddantur, illam necesse est voluntate in te integram durare, quã habuisti, dum primum ad statum Religiosum animum applicares; quæ dum durabit, omnia tibi facilia videbuntur; at, si hæc defecerit, vniuersa difficilia, graua, &

B 2 ardua

1. p. lib. 3. c.
37. h. p. pra-
dicat.

In præmis
Constitut. §. 1.

Voluntas
reddat perfe-
ctionis viam
suauem.

*Nec res ipsa,
nec superioritas,
sed tunc
tibi difficultas
est.*

*Epistol. p. 1.
Epist. 2.*

Ephes. 4. 18.

ardua tibi apparebunt. Hæc videlicet causa est, cur aliquando ita ponderosi & graues, aliquando è contra ita agiles & expediti in via Domini sumus: neque enim aut rebus ipsis, aut superioribus, sed nobis ipsis, paræque nostræ virtuti & mortificationi ea res ascribenda. Non secus ac, vt bene ait R. P. Magister Auila, aliquis qui sanus & firmo vegetoque corpore est, sine vlla difficultate ingens aliquod pondus subleuat, æger autem, vel puer dicit, hui quam hoc graue & ponderosum est! Hæc scilicet difficultatis, quam experimur, causa est; qui res quidem ipsæ in se sunt eadem, quæ nobis aliquando visæ sunt etiam leues & faciles, iisque delectati sumus: culpa vero omnis in nobis est, quia cum deberemus esse viri, & multum in perfectionis via, & in *virum perfectum* (vt loquitur Apostolus) excreuisse, in virtute vix dum pueri sumus, & in hoc profectus desiderio, cum quo Religionem ingressi sumus, velut ægri defectis viribus elanguimus.

CAPVT III.

Ingens hoc profectus nostri desiderium, præstantissimum quoddam ad gratiam diuinam recipiendam medium, & primaria dispositio est.

*Serm. 3. super
Psal. 118.*

Permagni quoque nostra refert, hocce in spiritu proficiendi desiderium esuriem & sitim nos habere; illud namque vnum de præcipuis mediis, & è melioribus est dispositionibus, quas quidem à parte nostra, vt quam desideramus, virtutem & perfectionem nanciscamur, adferre possumus. Ita quippe S. Ambrosius id asserit, quando, inquit, incredibile quis sui profectus tenetur desiderio, nec non in virtute & perfectione

proficere semper & crescere gestit, tantopere id Deo placet, vt bonis, charismatibus & gratiis suis hunc assidue locupletet. Atque huc etiam illa beatissima Virginis, quæ in Cantico suo protulit, verba, *Esurientes impleuit bonis*, trahit. Id ipsum antea & Propheta significarat, dum ait, *Quia satiauit animam inanem*, id est sitibundam, & *animam esurientem satiauit bonis*. Illos, inquam, qui tantum virtutis ac perfectionis desiderium habent, ipsam vt esurire & sitire videantur, Dominus multis replet & ditat donis spiritualibus; quia summpere illi ardens & bonum cordis nostri desiderium placet. Sic Danieli apparet Angelus Gabriel, ideo eius asseruit orationes à principio exauditas esse, quia *vir desideriorum erat*. Dauidi etiam Regi regnum ideo Deus pro posteris eius confirmauit, quod desiderium ac voluntatem haberet templum ac domum Domino ædificandi, ac licet ab ipso construi eam nollet, sed filio eius Salomoni illius constructionem referuaret; hoc tamen desiderium ac voluntas summpere illi placuit, & ab eo non minus meruit compensari, quam si re & opere ipso præstitisset. Zachæus quoque, vt in Euangelio refertur, desiderauit tantum videre Iesum, & ecce, prius ille à Domino videri meruit, qui & vltro illi se in conuiuiam obtulit, eiusque domum ingredi dignatus est.

Magis hoc ipsum exaggerat Salomon, de sapientia, quæ ipsemet Deus est, loquens, dum ait, *Facile videtur ab his, qui diligunt eum, & inuenitur ab his, qui quarunt illam*. Nolle vultis quam facile? *Praoccupat*, inquit, *eos qui se ex animo & serio concupiscunt, vt illis se prior ostendat*, iam ipsa ante apud te erat, quam tu eam desiderare inciperes. *Qui de luce vigilauerit ad illam, non multum laborabit vt eam reperiatur*, huc illucque discurrendo: nam statim ac domus suæ ianuam aperue-

Luc. 1. 31.

Psal. 108. 3.

Dan. 9. 23.

*2. Reg. 7. 12.
& 13. & 16.*

Luc. 19. 5.

Sap. 6. 13.

aperuerit, *assidentem illam foribus suis inueniet*, expectantem vt illi aperiat. Itaque diuina hæc sapientia, qui ipsemet Deus est, primum aperiens se offeret. O infinitam Dei nostri bonitatem & misericordiam! Satis illi nõ est nos queritare, & hinc inde inuestigare, & ad ianuam nostram semel aut bis pulsare, vt illi aperiamus. *Ecce*, in Apocalypsi, *sto ad ostium, & pulso*: Et in Canticis, *Aperi mihi soror mea*. Hoc inquam Deo satis non est, sed quasi clamando defatigatus, expectabundus ad fores nostras assidet, indicans se iam dudum ingressurum fuisse, nisi ianuam occlusam inuenisset, nihilominus adhuc inde non abscedere, sed considerere, vt statim ac aperuerit, in ipsum incidat. *Assidentem enim illam foribus suis inueniet*. Quamuis autem Deo cordis tui ostium aperire, bonisque eius inspirationibus respondere distuleris, non idcirco tamen is inde abiit, quia mauult ingredi, quam re infecta recedere; & ad ostium residendo commoratur, expectans vt illi aperias. *Expectat*, inquam, *Dominus, vt misereatur vestri*. Neque enim vllus meus tam amici sui familiaris ædes subite desiderat, quam animam vestram Deus; longeque ipse audius se nobis comunicare cupit, inq; nos beneficia aliqua conferre, quam ipsi ad eadem recipienda parati & prompti esse possemus: expectat tantum & præstolatur, vt illum ipsi ante desideremus, & hoc ipsum pacto esuriamus & sitiamus. Clamat enim, *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*: nam *ego sitiens dabo de fonte aqua vita gratis*. Vult itaque Dominus, vt magno erga virtutem & perfectionem desiderio feramur, vt, cum aliquid horum ipse nobis dederit, illud nos velut pretiosum quid, magnificere & conseruare nouerimus: quod enim parum desideratur, id, postquam iam concessum & datum est, parui etiam fieri ac vilipendi solet. Atque idcirco, vna de præcipuis causis, ob quas in virtutum studio tam parum promouemur, & in via perfectionis semper in poste-

rioribus hæremus, est, quod eam ardentius nec esuriamus, nec sitiamus. Tam frigide & languide quippe eam desideramus, vt quæ habemus desideria, magis mortua & frigida, quam viua & ardentia esse videantur.

Sunt quidam, vt ait Sanctus Bonauentura, qui bona quidem concipiunt proposita, & multa sancta desideria; sed nunquam seipso vincunt, aut aliquam sibi vim inferunt, ad eadem opere ipso exequenda, iuxta illud Apostoli, *Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio*. Hæc sæpenumero vera proposita aut desideria non sunt, sed nonnisi quædam velleitates, quæ quidem vellent, non tamen volunt. Vti piger, qui *vult*, & *non vult*: neque enim manum operi vult admouere, de quo alio loco ait Sapiens, *Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus eius operari: tota die concupiscit & desiderat*, hinc, teste Sancto Hieronymo, *in desideriis est omnis otiosus*. Vnde Magister Ioannes Auila non incongrue huiusmodi homines comparat iis, qui inter somnium magna quædam & multa se agere putant, at vbi expergefacti sunt, eorum nihil, sed plane aliter agunt. Secundum illud Prophetæ, *Isa. 29. 8. Sicut somniat esuriens, & comedit; cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius*: ita hi, quamdiu orationem peragunt, multa & magna pati, ab omnibus etiam contemni & vilipendi velle videntur: at, postquam inde digressis aliqua horum offertur occasio, longe secus agunt quam conceperant. Somniant scilicet, nec eorum vera fuerant desideria. Alii vero pietatis in tabella militibus eos similes esse dicunt, semper quidem stricto mucrone hostem ferire paratis, nunquam tamen ictum vllum vibrantibus. quibus illud Psalmographi applicare liceat, *Verumtamen in imagine pertransit homo*. Atque ita nonnullis vita omnis præterit in ictu semper intentando, & nunquam dando. *Isaias demum eos assimilat*

Process. 4.
Relig. 6. 3.

Rom. 7. 8.

Prou. 13. 4.

Prou. 21. 22.

Epist. 4. ad
Rustic. Monach.

Isa. 29. 8.

Psalm. 38. 7.

Apoc. 3. 20.
Cant. 5. 6.

Isa. 30. 18.

Ioan. 7. 37.
Apoc. 21. 6.

Isa. 37. 3.
4. Reg. 19.

mulieri parturienti, & præ dolore claudens, nunquam tamen fœtum ullum in lucem edere absolventi: *Venerunt Filii vsque ad partum, & virtus non est parienti.* Sic hi semper quidem bonum aliquod parere videntur, ac nunquam id pariunt, aut parere desinunt. Sanctus Hieronymus in illa Domini apud Matthæum verba; *Va autem pregnantibus & nutrientibus in illis diebus,* sic scribit, *Va illis animabus, quæ non perduxerunt sua genimina,* id est bona desideria, in virum perfectum; sed ea mox ut concepta sunt, in conceptu & vtero suffocantur: nam nunquam in operis lucem ea proferre, aliud non est, quam velut in vtero offocare & enecare. Va inquam iis, quorum tota vita in desideriis meris consumitur, & quos ingruens inexpectato mors omni prorsus opere destitutos reperit. Postea quippe non solum concepta olim & habita desideria illis non proderunt, verum etiam castigationem promerentur, quod bonas a Patre luminum datas inspirationes, executioni non mandarint, atque adeo tunc illæ, velut proprii filii in parentes, aduersus eos insurgent, à quibus vice versa propugnati fuissent, si eos in lucem enixi essent.

2. Reg. 18. 9.

Quemadmodum Absalomi fulua & super aurum rutilans cæsaries laquei vice postea fuit; ita multi tempore mortis à bonis & auratis suis desideriis suspensi interibunt. Vidisse se Sanctus Ioannes in Apocalypsi sua scribit mulierem parturientem, illique adstantem vastum quendam draconem, ad fœtum iam recentes editum in lucem, deuorandum: sic quoties anima bonum aliquod sanctumue propositum concipit, omnibus viribus suis dæmon ipsum tollere aut interturbare conatur: vnde nostrum est, ex aduerso omnibus nervis & qua possumus contendere, ut desideria nostra sint huiusmodi & tantæ efficacæ, ut eadem opere ipso post exequamur. Hoc & Isaiam verbis illis tam pregnantibus quam

Apoc. 11. 2.

brevibus, *Si queritis, querite,* velle Sanctus Bernardus ait, quasi dixerit Prophetæ: Nolite defatigari, quia desideria & proposita vestra debent esse efficacæ, & ad extremum vsque perseverando durare; & talia esse, quæ vos maxime sollicitos & anxios reddant, ad Deo magis magisque indies placendum. Iuxta illa Michæ verba, *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te, utique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Feruida & ardentia scilicet hæc desideria à nobis Dominus exigit, ut ob eadem nos ipse beneficiis cumulet, & omnigenis bonis repleat. Beati ergo illi, qui virtutem & perfectionem tam ardentem esuriunt & sitiunt, quia ipsi haud dubie saturabuntur, & desideriis ipsorum Deus satisfaciet. Sic Sancta Gertrudi dixisse legitur Dominus, Ego unicuique fidelium auream dedi fistulam, per quam è desiccato corde meo quidquid desiderat exsugatur & in se attrahat hancque ipse fistulam dixit esse bonam cuiusque voluntatem & desiderium.

Serm. 2. de altis. & bes. sit. cord. Isa. 21. 11.

Mich. 6. 1.

Bona voluntat quidam à Deo obtinet.

CAPVT IV.

Quo quis magis & studiosius rebus spiritualibus se applicat, eo maiori erga eandem desiderio & voluntate ferretur.

Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitiunt, ait Spiritus sanctus de diuina sapientia loquens. Illud siquidem, teste Sancto Gregorio Magno, inter bona ac delectationes corporales & spirituales discrimen est, quod illæ dum nondum habentur, ingentem sui appetitum ac desiderium prouocent; at, postquam illis iam potimur, ipsum quod adepti sumus, parui aut nihili faciamus. Verbi gratia, qui in sæculo ad alicuius colle-

Ecel. 24. 29. Hom. 16. in Euangel.

collegii regentiam vel Cathedram doctorem desiderat promoueri; mox ubi vtriuslibet redditus fuerit compos, illa parui æstimat, sed in aliud quid maius oculos conuertit, puta in opimum aliquem Canonicatum, vel præsentiam in Parlamento provinciali: quæ etiam postquam iam nactus fuerit, illico rem habitam fastidit, adhuc ad sublimiora aspirat, scilicet ad locum in Concilio ac Parlamento Regio, & exinde ad Episcopatum: ac ne illo quidem donatus quiescit, sed statim in aliam adhuc sublimiorem dignitatem amplioremq; oculos conuertit: atque adeo omnia quæ hactenus adeptus est parui facit nec vllam in ipsis quietem inuenit.

At in rebus spiritualibus plane secus seferes habet: illæ enim dum non habentur, quandam nobis non habentibus sui nauseam pariunt, & tunc nimium quantum ipsi ab iis alieni sumus: at postquam eas iam gustare cœpimus, & re ipsa possidemus tum pluris facimus, magisque erga easdem afficimur, & eo magis, quo plus eas degustamus & tractamus. Cuius discriminis rationem sanctus Pontifex hanc assignat: Quod, cum bona & delectationes temporales iam adipiscimur & possidemus, tum melius earum insufficientiam & imperfectionem cognoscimus; & quoniam videmus illas nos minime satiare, nec satisfacere, nec illam quam sperabamus in ipsis, satisfactionem adferre, parui pendamus quidquid consecuti sumus, & aliud quid maius sitiamus & appetamus, rati in illo nos quam sperabamus, voluptatem & satisfactionem reperituros. Et sane nos ipsi decipimus: nam erit idem omnino, postquam & hoc, & illud, & alia plura assecuti fuerimus: nulla quippe res nūdi hui? plene nos reficere ac satiare potest. Atq; hoc est quod Samaritanæ alias Redemptor Iesus ait: *Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum*. Bibe quantum libuerit, ex aqua mundi huius, post paulo rursus eandem sitire incipies, nec sitim restingues neque enim voluptatum ac delectationum, quas offert

mundus, aqua sitim nostram restinguere & pellere potest, at bona & voluptates spirituales, ubi plene possidentur, tum primum amari, magisque desiderari incipiunt: tum quippe earum pretium & valor magis perspicitur, & quo perfectius eas possederimus, eo ipsas audentius sitiemus & esurietur. Neque vero mirum est, ut ait ibidem S. Gregorius, eum qui spiritualia non est expertus, nec gustare cœpit, iisdem non inhiare aut appetere. *Quia enim amare & desiderare valeat, quod non cognoscit, aut quale sit ignorat?* Vnde scribit S. Petrus, *sit tamen gustastis, quoniam* 1. Pet. 2. 3. *dulcis est Dominus: Et Psalmista, Gustate* Psal. 33. 9. *& videte, quoniam suavis est Dominus.*

Postquam enim Deum resque spirituales perfecte gustare inceperis, tantam in ipsis dulcedinem & suauitatem inuenies, ut illis satiari non posse, sed tuas, post illas ut vulgo dicitur, absumpturus manus videaris. Atque hoc est, quod illis Sapiens verbis indicare nobis velle videtur, *Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient*. Siquidem quo magis te rebus spiritualibus ac diuinis dederis, eo maiorem earum famem & sitim habebis. At dicet aliquis, quomodo concordant hæc cum eo, quod Samaritanæ ad puteum Christus dixit: *Qui autem biberit ex aqua,* Ioan. 4. 15. *quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Hic enim ait Christus, eum, qui biberit ex aqua quam ipse daturus est, nunquam amplius siti laboraturum: priori vero loco per Sapientem Spiritus sanctus dicit, nos, quo plus biberimus, eo etiam plus sitituros. quomodo ergo vtraque hæc verba inuicem consentiunt? Quæstioni huic pro me respondēt sancti Patres, Christi q; ad Samaritanam verba, sic intelligenda videri; eū videlicet qui ex aqua viua, quæ ibi dē promittit, biberit, nullam amplius sensualiū & mundanarum delectationū sitim passurum, rerum scilicet ad spiritum & Deū spectantiū dulcedine efficiente ut ei ille inficere & insipidæ videatur. Vnde præclare S. Gregor. Gregorius: *Sicut post gustum mellis omnia videntur insipida; ita gustato spiritu rebusq;*
spiri-

spiritualibus ac diuinis, desipit homini omnis caro, & quidquid mundanum est, illi amarum & fastidiosum videtur. Quod autem Sapiens superius indicato loco ait, *Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient*, de iisdem rebus spiritualibus intelligi volunt: quo enim Deum quis & spiritualia magis degustabit, eo erga eadem maiori ardentiorique desiderio & siti feretur. illorum quippe valorem ac pretium tum magis perspiciet, euidentiisque, quanta illarum suauitas sit ac dulcor, cognoscat; itaque maius erga illa desiderium concipiet. Ita scilicet duo hæc loca sancti Patres conciliant.

Porro quomodo hic Salomonis locus *Matth. 5. 6.* conueniat cum eo quod apud Matthæum Christus dixit, *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*? Hic iustitiam esurientes & sitientes saturandos spondet; Sapiens autem insinuat eos, qui Dominum comederint ac biberint, maiori eiusdem fama & siti laboraturos; Quomodo vero simul consistere queunt esurire ac sitire, & satia-ri? Insignis portò quædam ad hoc responsio est. Tanta scilicet horum bonorum spiritualium dignitas atque excellentia est, ut, licet satient, simul tamen famem excitent; cum cor nostrum reficiant ac contentent, sitim simul quandam sui prouocent. Est nimirum saturitas cum noua fame coniuncta & esuries quædam facietatem plenam includens. Hæc nempe horum bonorum dignitas, magnitudo, ac præcellentia est, ut quidem cor hominis satient ac plene reficiant, ita tamen ut semper post denuo ea & esuriamus & sitiamus; & quanto plus ex iis gustamus, comedimus, bibimus, tanto eorum esuries & sitis plus increfcat. Hæc portò fames & esuries nequaquam cor hominum cruciat, sed delectat; sitis hæc non fatigat, nec torquet, sed recreat potius, & quamdam in corde satisfactionem & ingens gaudium adfert. Esto perfecta & completa satu-

ritas non nisi in cælo futura sit, secundum illa Psalmistæ verba, *Satiabor cum apparuerit gloria tua; Et Inebriabuntur ab ubertate domus tue.* *Psalm. 16. 5f.*
Psalm. 35. 9.

In hac ipsa tamen gloria cælesti, Sanctus Bernardus ad illa priora verba scribens, ita nos ait ab ipsa Dei Optimi Maximi visione satianos, ut semper velut esurientes & sitientes futuri simus: quia nullum nobis ter beata illa Dei visio fastidium causabitur, sed semper nouum quendam Dei videndi, & eo gaudendi appetitum nobis excitabit, perinde ac si eum primo tunc videre inciperemus. Sic Ioannes in Apocalypsi sua vidit beatos & electos ante thronum & Agnum stantes, & magno animi iubilo & exultatione quasi Canticum nouum *Apoc. 14. 3.* cantantes. Quia canticum illud semper nobis erit nouum, & diuinum illud manna tam nouum, & inexpertum quotidie dabit saporem, ut semper, velut noua admiratione perfusi, dicturi simus, *Manna! Quid est hoc!* Ita portò, in hoc mundo etiam de rebus spiritualibus & sentiendum & dicendum est (quædam quippe sunt cælestium participatio:) ex vna enim parte satiant, & famem pellunt, corque adimplent; ex alia vero nouam sui ipsarum & famem & sitim excitant; & quo plus iis nos damus, profundiusque illas degustamus, ac fruimur, magis ad easdem esuriendo sitiendoque inardescimus. Hæc portò fames, quædam satietas est, hæcque sitis, quædam animi est refocillatio, & summa refectio. Hæc autem omnia tantam in nobis rerum spiritualium æstimationem, tamque æstiuans erga easdem desiderium & affectum excitent necesse est, ut mundana & terrestria omnia & obliui & perosi, cum Apostolo Petro dicamus, *Domine bone bonum est nos hic esse.* *Matth. 17.*

esse.

* * *

CAPVT V.

Euidens argumentum est aliquem in Dei gratia esse, si ardenti quodam studio in perfectione sui crescere & proficere concupiscat.

VT autem ad feruens profectus nostri desiderium, & inexplibilem quandam famem ac sitim in virtute progrediendi, Deoque quotidie magis magisque placendi, concipiendum magis animemur, maioremque ad hoc curam & diligentiam adhibeamus; non parum ad hoc utilis nobis erit quædam maximi momenti res, maximæque consolationis, cogitare scilicet, desiderium hoc vnum de maximis ac certissimis signis esse, Deum in alicuius anima commorari, eique bene cum Deo conuenire. Testatur hoc Sanctus Bernardus, dicens, *Nulum omnino præsentia Dei in anima certius testimonium est, quam desiderium gratia, virtutis ac perfectionis amplioris.* Confirmat id verbis ipsiusmet Dei apud Sapientem loquentis, *Qui edunt me, adhuc esuriunt; & qui bibunt me, adhuc sitiunt.* Si itaque insatiabilem rerum spiritualium & diuinarum famem & sitim habeas, gaude & lætare, quia id nota & signum certum est Deum in anima tua habitare. Ipse siquidem vnus hanc tibi famem ingerit, hanc ipse in te sitim prouocat, in ipsam igitur diuini huius thesauri venam recte incidisti, cum tam bene eam sequendo inuestiges. Atque vt canis venaticus segniter & torpide progreditur, tum cum feræ vestigia nulla dum notauit; atque postquam ea iam subolsecit, feruenti impetu & festine ruit, huc illucque discurrens quæritans quod odoratus est, nec ante quiescit, quam quod quærit inuenierit: sic qui reuera

Rodriguez exercit. pars 1.

semel diuinæ illius suauitatis fragrantiam percepit, festinanter in vnguenti huius tam pretiosi odorem currit. *Trabe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Deus quippe, qui intra te est, te post se rapit. Si autem hanc in te famem & sitim non comperis, timendum sane tibi, ne id ideo forte sit, quia non habitat Deus in corde tuo. Hoc quippe res spirituales & diuinæ, teste Sancto Gregorio, proprium habent, quod quando non habentur, tunc eas minime diligamus aut cupiamus, imo vero eas paruipendamus.

Tremere se solitum Sanctus Bernhardus scribit, ac sibi præ horrore comas erigi, dum illa Spiritus sancti, ore sapientis prolata verbo accuratius perpenderet, *Nescit homo vtrum amore an odio dignus sit.*

Sic porro de se ipse scribit, *Terribilis est locus iste, & totius expertus quietis, totus inhorruis, si quando in eum raptus sum, illum apud me replicans cum tremore sententiam, Quis scit si est dignus amore an odio? Si itaque hæc incertitudinis & ignorantia, vtrum in Dei gratia vel odio simus consideratio viros sanctos, quique columnæ erant Ecclesiæ, pio quodam horrore & tremore concussit; quomodo non timeamus & contremiscamus nos, qui etiam plurimas timendi, quas culpis nostris dedimus, causas habemus? *In nobismetipsis responsum mortis habuimus.* Certo certius scio, in Deum peccando offendisse me, ac certo non scio, vtrum mea mihi culpa condonata sit. quis ergo non tremat? Quanti vero quis faceret, si certum aliquod signum aut certitudinem haberet posset rei quæ tanta eius refert! Vtinam scirem certo, Deum mea mihi flagitia remisisse! Vtinam scirem, me esse in Dei gratia! Quamuis porro infallibilem & indubitam hac in vita certitudinem habere non possimus, nos in Dei gratia*

C tia

tia & amicitia esse, nisi specialiter id ipse nobis reuelare dignetur, aliquas tamen habere possumus coniecturas, quæ moralem aliquam rei huius probabilitatem nobis afferant: quarum vna, & sane non postrema, est, si quis sane proficiendi, & quotidie magis ac magis in virtute & perfectione progrediendi famem & desiderium in se sentiat. Vnde hoc vnum nobis sufficere deberet, ad desiderium hoc iugiter in nobis habendum; quod scilicet per ipsum, testimonium euidens, & certissimum argumentum habeamus, esse nos in gratia & amicitia Dei: quod sane de maximis, aut etiam maximum solatium ac gaudium est, quod in hac vita habere possumus.

Confirmatur hoc eo, quod in Pro-
Tran. 4. 28. uerbis Spiritus sanctus ait, *lustrum semita, quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem: Ut enim lux solis mane parua, quo magis ad meridiem vergit, sit perfectior; Sic iusti, quo longius in vita procedunt, eo magis etiam in virtutum studio prouehuntur.* Vnde præclare Sanctus Bernardus: *Nunquam iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit, satis est: sed semper esurit suisque iustitiam: ita ut, si semper uiueret, semper, quantum in se est, iustior esse contenderet: nam semper de bono in melius proficere totis viribus conatur.* De talibus enim scriptum est, *libunt virtute in virtutem, donec ad ipsum perfectionis apicem perueniant.* At via tepidorum, imperfectorum & improborum, quasi luna vespertina est, quæ quo longius fertur, eo magis magisque decrefcit & obscuratur, donec ad mediæ noctis tenebras & obscuritatem pertingat. *Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant.* Ad tantam quippe cæcitatem perueniunt, ut non videant ubi impingant, & sua quæ committunt errata & imperfectiones, non aduertant, imo ne propria, eis commissis, ipsos lancinet conscientia: imo interdum eo cæcitatæ perueniant, ut, quod pecca-

tum est, ipsis non esse peccatum videatur, & veniale nonnisi esse, quod mortale & grauissimum fortasse est. Tanta scilicet eorum confusio & cæcitas est.

CAPVT VI.

Quo declaratur non proficere, deficere, non progredi, regredi esse.

COMMUNIS sanctorum omnium sententia est, *In via Dei non progredi, esse regredi.* Hoc ipsum hic pluribus declarabimus, & acris id stimuli loco nobis futurum est, ut eo velut incitati, semper in perfectione crescamus & progrediamur. Quis enim regredi & deliscere velit ab eo, quod feliciter inchoauit? præsertim cum ipsummet Saluatorem contra se in Euangelio liquido pronuntiare videat. *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* *Luc. 9. 52.*

Quæ verba magnum terrorem nobis incutere deberent. Beatus vero Augustinus sic ait: *Tamdiu non relabimur retro, quamdiu ad priora contendimus: at ubi cæpimus stare, descendimus: nostrumque non progredi reuerti est. Si volumus non redire, currendum est, & semper ulterius tendendum.* Item, & prope iisdem verbis, tradunt Sanctus Gregorius, Chrysostomus, Leo Papa, alique non pauci Patres, imo singuli idem sapius diuersis locis inculcant: singillarim vero & pluribus illud prosequitur Sanctus Bernardus duabus epistolarum suarum: quo loco Religiosum, tepidum & senescentem, cui scilicet communis viuendi ratio sufficiat, & qui in suo profectu ulterius prouehi recuset, alloquens, sic eum arguendo prostringit: *O monacho, non vis proficere? non. Vis ergo deficere? nihil minus. Quid ergo vis? Esse & manere*

nete volo, qui sum nolo esse melior, neq;
etiam deterior. Hoc ergo vis quod esse non
potest, quid enim stat in hoc saeculo? nihil e-
nim omnino in mundo in eodem statu
permanet: at in solo Deo locum id habet,

Iacob 1.17. apud quem scilicet non est transmutatio, nec
vicissitudinis obumbratio, de quo scri-

Malach. 3.6. ptum Ego Dominus, & non mutator. Quid
quid in mundo est, continuæ vicissitudi-

Psal. 102.27. ni & mutationi obnoxium est: nam omnes
sicut vestimentum veterascent, & sicut oper-
torium mutabis eos, & mutabuntur, tu au-
tem idem ipse es. & anni tui non deficient.

Iob. 14.2. De homine vero singillatim Iob asserit,
nunquam eum in vno eodemque esse &
statu permanere, Homo fugit velut umbra,
& nunquam, in eodem statu permanet.

Sic & Christus Dominus, inquit, Bern-
hardus, quamdum in terris visus est,
& cum hominibus conuersatus, nunquid
stetit? Minime, an non enim de eo scrip-
sit Euangelista Lucas, Et Iesus proficte-

bat sapientia, & atate, & gratia apud
Deum & homines, id est, maiora re ipsa
sapientia & sanctitatis quotidie dabat
argumenta. Propheta quoque eum se
parasse ait ad viam hanc currendam, Ex-
ultauit ut gigas, ad currendam viam. Si
itaque in Christo manere velimus, eo quo
ipse ambulauit modo, ambulemus o-
portet, & via eadem. Qui enim dicit, in-

quit Ioannes; se in ipso manere, debet sicut
ille ambulauit, & ipse ambulare. Si ergo illo
currente tu gradum sistis non Christo appropi-
as, sed te magis elongas. Vidit scalam Iacob,
& in scala Angelos: vbi nullus residens, nul-
lus subsistens apparuit, sed vel ascendere vel
descendere videbantur vniuersi. Deus por-
ro solus in summitate scalæ innixus re-
quiescebat, ut hinc, ait idem Bernardus,
discamus, in hac vita in virtutis via nul-
lum esse medium inter ascendere & des-
cendere, inter progredi & regredi: sed
hominem, mox vbi proficere & retrogredi,
progrederi definit, deficere & retrogredi,
adinstar scilicet orbitæ tornatoris, quæ
dum sistere vult & interquiescere, simul
retrofertur. Idem apud Cassianum tra-

didit Abas Theodorus: Debemus, in-
quit, ad virtutū studia irremissa cura ac sol-
licitudine nosmetipsos semper extēdere, spissif-
que nos iugiter exercitus occupare, ne cessante
profectu confessim diminutio subsequatur,
ut enim diximus, in vno mens eodemque sta-
tu manere non praualeat: id est, ut nec aug-
mentum virtutum capiat, nec detrimentum
sustineat. non acquisisse enim, minuisse est:
quia desinens proficiendi appetitus, non aber-
rit à periculo recidendi.

Bene quidem, dicit aliquis, hæc à
te dicta sunt, & ita te vere res habebit,
cum sancti Patres vno id omnes ore as-
serant: at non nisi parabolice, figurate,
& ænigmatische omnia dici videntur.
quamobrem ediffere nobis parabolam is-
siam, & clarius & planius veritatem
hanc mihi velim exponas. Non abnu-
am, & sancti Patres hoc ipsum eui-
dentius declarant: Cassianus quippe
egregia hoc exponit similitudine, qua
& Sanctus Gregorius vsus est. Sicut,
inquit, qui in impetuosi cuiusdam
fluminis ostio est constitutus, si loco
quietus consistere vellet, & ulterius
aduersum obnitendo pergere non alla-
boraret, in præsentissimo versaretur
periculo, nec ab aquarum præcipitan-
tium impetu, secundo flumine, in ma-
re abriperetur: ita se res habet in via
vitæ spiritualis. Iter quippe hoc adeo
decliue est, & naturæ nostræ per pec-
catum deprauatæ tam difficile, ut,
qui ulterius progredi violenter non con-
nititur, à passionum suarum impetu,
ceu secundo flumine, in præceps tra-
hendus sit. Perinde ac qui aduersu æ-
stu & flumine nauigant, si quando
contis obniti & remigare desinunt,
quo prouehantur ulterius, quamprimum
ab æstu procul admodum ab eo in
quo erant loco retropelluntur: Sic
regnum cælorum vim patitur, & vi-
olenti rapiunt illud. Quamobrem
neceffe semper contra passionum no-
strarum impetum colluctemur & con-

Cassia. collat.
S. Abbat
Theodori. c.
14.

Cassin. vbi
supra Greg.
h. p. Pastor
admonit. 35.

Matt. II. 22.

tra nitamur: quod nisi fiat, statim permul-
tum nos retrocessisse ac defecisse compe-
riemus.

Hieron.
Chrysof.

2.2 q. 184.
& 5. ad 2.

Sanctus Hieronymus & Chryso-
stomus id alia quadam doctrina, à sanctis
& Theologis communiter recepta, &
quam Sanctus Thomas de statu Reli-
gionis loquens adducit, magis decla-
rant. Dicit quippe eo loco Sanctus
Thomas, Religiosos esse in statu per-
fectionis: non quod statim ac Reli-
gionem professi sunt, perfecti sint; sed
quod ad perfectionem aspirare & ren-
dere obligati sint, eum vero qui perfectus
esse non studet, & de perfectione procu-
randa minime laborat, fictum Religio-
sum esse asserit, quod non faciat id cuius
causa ad Religionem venit. Non id hic
disputare aut probare volo, num morta-
liter Religiosus peccaret, qui diceret sa-
tis mihi est mandata diuina, & vota mea
essentialia exacte & debito modo obser-
uare; reliquas vero regulas, quæ sub
peccato non obligant, seruare nolo. Va-
ria quippe sunt quoad hoc Doctorum
& discrepantes sententiæ. Alii siqui-
dem docent, eum mortaliter peccatu-
rum; alii vero peccatum id mortale
fore negant, nisi forte per modum
contemptus ac despectus ita loquere-
tur.

Religiosus no-
lens perfe-
ctionem est
in periculo
praesentissimo
peccati mor-
talis & Indi-
gnus eono-
mine.

Hoc porro constat, & in eo omnes
conueniunt, Religiosum, qui eius
esset voluntatis, & determinate ita fen-
tiret, boni Religiosi nomine peni-
tus indignum videri, at potius vt scan-
dolosum, ac malo exemplo alios offen-
dentem, habendum, & hunc moraliter
in praesentissimo mortalia peccata ad-
mittendi periculo versari. Qui enim par-
ua & modica spernit, paulatim in maio-
ra prolaberetur. Atque hoc, ad propositum
nostrum, plusquam satis est; cum satis id
sit retrocedere.

Serm. de vir-
tutibus &
vitiis.

Vt autem melius id intelligatur, simi-
litudines aliquot domesticas & passim
obuias Chrysostomus adducit. Si, in-
quit seruum haberes, qui nec tua furare-

tur, nec aleo esset, nec afortus; sed fidus &
temperatus, omnisque vitii seruilis ex-
pers: verum tota die in domo sederet ori-
osus, non agens ea quæ ex officio ei faci-
enda incumberent; negare nemo potest,
quin seruus hic iners flagris ac fustibus
dignissimus esset, etsi alioqui nihil mali
committeret; quia satis mali is facit, qui
sibi facienda non facit. Ad hæc: si agricola
tuus, vir omni ex parte bonus & rectus
esset, sed manibus in sinum conuolutis
nec serere, nec arare, nec vineas tuas co-
lere velleret; certum est, illum correptione
& castigatione dignum fore, tamen si ali-
ud malum nullum ageret, satis enim ma-
lum habetur, non agere, quæ ex officio
cuiquam agenda sunt. Denique si in tuo
ipsius corpore manum haberes, quæ qui-
dem nullum tibi damnum irrogaret, sed
solum inutilis foret, & nihil agens, reli-
quifque membris necessaria subministrare
nollet; an non id vt satis male factum in-
terpretareris? Eodem prorsus modo de
rebus spiritualibus iudicandum. Religi-
osus quippe, qui hac in Religione orio-
sus est, & manibus quodammodo com-
plicatis, vt tetius progredi, in perfectione
proficere, & vllum in virtutibus incre-
mentum facere detrectat, reprehensione
dignissimus est, quod agere negligat, quæ
sibi ratione officii ac status agenda sunt.
Ipsam namque bene non agere male a-
gere est; & non progredi, regredi, cum
sua desit obligationi & professioni.

Ad hæc, quod maius dari fingique in
agro malum queat, quam quod sterilis
sit, nullumque domino fructum ferat,
praesertim si bene exultus & subactus sit?
Si ergo ager tuus, tanta exultus diligen-
tia & labore, tot gratiarum caelestium im-
bribus irrigatus, tot solis iustitiæ radiis
calesfactus, nullum nihilominus fructum
proferat; sed aridum quoddam, desertum
& infrugiferum vepricetum sit; ecquod
maius hac sterilitate malum habere velis?
Retribuunt mihi mala pro bonis, sterilitatem anima mea. Hoc scilicet est, malum
retribuere pro bono ei cui tanta debes,
qui-
Tsal. 34. 12.

quique tot in te gratias & beneficia larga manu effudit.

Alia huc etiam affert comparatio vulgo solet, quæ rem commode apteque videtur declarare. Quemadmodum nimia malacia maris, grauis cuiusdam tempestatis, & nauigantibus periculosa instar est; eo quod commeatum, quem secum sumplerant; in cursu suo non progrediendo, interim absumant, vt postea vixdum in medio cursu constitutos commeatus omnis & cibaria deficiant: Sic vsu venire solet iis, qui in procelloso huius mundi mari nauigantes, in virtutis studio ac cursu, velut malacia ingruente, cursum omnem sistunt, in eadem pergere vltius detrectantes. Tunc quippe deperit & consumitur bis, quidquid magno labore ante acquisierunt, quin & virtus quam habent, paulatim deficit; hinc se postea in medijs variarum insurgentium tentationum, & occasionum præsentissimarum fluctibus ac tempestatibus, in quibus maiori virtutum & commeatu & subsidio opus habebant, ab omni prorsus præsidio denudatos & destitutos inueniunt. Væ igitur illi qui in virtute malacia nauiscabunda laborat.

Gal. 5. 7.

Currebatis bene, inquit Apostolus, quis vos impediuit veritati non obedire. Bene inquam in principio, cum primum Religionem ingressus es, currere cepisti, iam vero penitus virtutum cursum abruptisti

1. Cor. 4. 8.

& quiescit (*iam saturati estis, iam diuites facti estis*) id est, iam te quasi ob senium excusandum & fatigatum geris, tibi iam videris diues, ac sufficere tibi censēs id quod habes: sed vide, nam multum tibi adhuc spatii conficiendum est, & grandis tibi restat via, plurimæque indies aggerentur occasiones, in quibus cum maiori tibi opus erit humilitate, patientia, mortificatione, & indifferentia, prorsus inermem, inopem, & velut in extremis hærentem te, idque maioris necessitatis tempore, com-

peries.

CAPVT VII.

Permulum ad perfectionem consequendam confert, hominem boni antea acti obliuisci, & in id quod adhuc sibi deest, oculos conytere.

Qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus, sanctificetur adhuc. Hieronymus & Beda in illa Domini, apud Matthæum verba, *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*, sic scribunt; *Aperissime nos Redemptor instituit, nunquam nos satis iustos estimare debere, sed quotidianum iustitia semper amare profectum.* Atque hoc est, quod antepositis illis verbis significare Ioannes Euangelista voluit.

Apoc. 12. 11.
Hieron. & Beda in Matth. 5. 6.

Apostolus Paulus, ad Philippenses scribens, egregium propriumque ad hoc medium suggerit, quo se ipse vsu asserit: *Fratres, ego me non arbitror comprehensisse: vnum autem, quæ quidem retro sunt obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendens me ipsum; ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.* Apostolus palam se perfectum esse negat. quis ergo se perfectum credat? Ego, inquit, me nondum ad perfectionem peruenisse mihi persuadeo, sed omni contentione ad eandem pertingere allaboro. Quid vero eam assecuturus, ages? Scire vis? Antea actorum obliuiscor, & ea quæ mihi desunt, ob oculos pono; ad hæc me animo; hæc assequi toto animi studio conitor.

Phil. 3. 13.

Sancti omnes medium hoc, vt singulare, maximopere extollunt & suggerunt, velut ab Apostolo suggestum & vsurpatum. Vnde præclare S. Hieronymus, *Quicumque, inquit, sanctus esse vult quotidie in priora extenditur, & præteritorum obliuiscitur, ea quæ sibi desunt, acquirere studens. Felix ergo est, qui quoti-*

Basil. epist. ad Chilon.
Hieron. in Psal. 83.

lib. 22. Moral. 6. s. serm. de altitud. & basitud. cord.

Paris prior Apostolici ad perfectionem medii Oblivisci an. reatorum.

Bernard.

die proficit in virtute & perfectione, quis autem ille? qui scilicet non considerat, quid heri fecerit, sed quid hodie faciat, ut proficiat. Particularius id declarant SS. Gregorius & Bernardus. Duas porro partes magni ambas momenti, medium hoc complectitur. Prima est; ut boni, quod hactenus fecimus, obliuiscamur, & hoc nequaquam respiciamus. Huius autem rei singillatim nos commonefieri oportuit: cum nobis omnibus naturale sit ac velut ingenitum, & facile & statim respicere ad id quod magis delectat, oculos vero & animum auertere ab omni eo, quod offendere & aliquam afferre nobis tristitiam ac molestiam potest. Quoniam vero proprii profectus, & bonorum, quæ aliquando nobis videmur fecisse, intuitus maxime delectabilis est; spiritualemente vero paupertatem, & multum quod nobis deest, intuitus contristatur; hinc fit ut potius in bonum quod alias fecimus, quam in id quo adhuc caremus, oculos conijciamus. Atque ut, inquit S. Gregorius, in id æger lecti latus maxime se vertit, quod mollius & plumosius est, quodque ad sui refocillationem & quietem commodius & magis proprium est: Sic quædam sane hominis ægritudo, imbecillitas & imperfectio nostra est, quod libentius & maiori cum voluptate recolamus & volumus id quod ante egimus bonum, quam id quod nondum habemus. Plura habet S. Bernardus: Noris, inquit, in hoc vado multa esse pericula: *Si enim respicis ad ea quæ habes, eleuaris in superbiam, dum te alius proponis; proficere negligis, quia magnum te habere arbitraris, & tepidius incipis deficere, & remissius agere.* Si enim oculos reflectas ad bonum quod aliquando egisti, aliud inde non hauries, quam quod extolleris in superbiam, aliquid te esse censens; atque inde statim, ad te cum aliis conferendum, imo iis præferendum, quin etiam tandem ad alios parui, te vero magni faciendum descendes.

Id verum esse, vide in Phariseo illo Evangelico, quam male nimirum hæc illi res acciderit. Respiciebat bonum quod habebat, omniumque virtutum suarum numerum inibat, *Gratias*, inquit, *tibi ago Domine, quod non sum sicut ceteri homines. fures, iniusti, adulteri, sicut & hic publicanus, ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo, quin & fructuum primitias tibi in altari tuo offero.* De quibus hoc testimonium Christus dedit, *Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo; publicanus scilicet, cui se Phariseus ille superbiens anteposuit; qui vero se iustum credebatur, Phariseus, ut iniustus & iniquus ab eo condemnatus est.* Hoc scilicet vnum molitur dæmon, dum tibi bonum, quod videris egisse, & habere, ob oculos ponit: ut videlicet aliquo te loco habeas, superbia eleueris, alios contempnas, parique facias, ut hoc pacto ceu superbus & iniquus condemneris. Est & aliud quoddam periculum ac malum, inquit S. Bernardus, in eo quod oculos in bonum quod egisti, & laborem quem suscepisti, incipias conijcere: inde siquidem sequetur, quod ulterius progredi negliges, inque tuo profectu intepesces & elanguesces, dum tibi persuades, factis te iam laboris in Religione suscepisse, iamque de requie posse cogitare. Solent viatores, quando defatigari iam incipiunt, retrospicere, ut videant quantum itineris confecerint: Sic nos, dum defatigamur & intepescimus, inspicere incipimus, quidquid post nos relinquimus; & eo fit, ut id nobis sufficiat, & in nostra debilitate & inerti languore magis confirmemur.

Ut porro hæc inconuenientia periculaque fugiamus, nefas nos esse respicere bonum quod egimus, & habemus, sed id quod adhuc caremus: siquidem rei actæ intuitus ad toporem languoremque, agenda vero ad laborem ac sudorem nos inuitat. Hæc videlicet secunda medii illius, quod nobis Aposto-

lus

Paris altera Apostolici ad perfectionem medii.

Respicere ad agenda.

lus suggerit, pars est, ut nimirum nostros in id tantum conijciamus oculos, quod nobis deest, quo ad id consequendum sic animemur & conitiamur. Quod obuiis quibusdam exemplis & comparationibus sancti Patres declarant. S. Gregorius hanc dat: Sicut debitor, mille cuiusdam debens aureos, persolutis iam ducentis aut quadringentis, omni cura & sollicitudine debiti profusus non vacat; sed semper oculos intendit in id quod sibi adhuc persoluum restat; atque hoc illum angit & cruciat, nec antefane ingemiscere & cruciari desinet, quam totum sit debitum persolutum. Sic nostrum est, non intueri, quod eo quod haecenus praestitimus, bono debiti, quod Deo debemus, partem soluerimus, sed potius magnam illam partem, quae adhuc soluenda restat, atque hoc nos perpetuo anxios reddere debet; haec spina & crux est, quam semper cordi infixam gestare debemus. Sed ait S. Gregorius, sicuti boni viatores & peregrinantes non considerant quantum via confecerint, sed quantum sibi adhuc conficiendum supersit, atque id semper praeculis habent, donec tandem suum iter perficiant: Sic nos, cum velut peregrini & viatores simus, qui ad patriam nostram caelestem tendimus, id via respicere nefas est, quod confecisse nobis videtur, sed illud quod adhuc conficiendum restat. Viatoribus enim, ut ait S. Gregorius, uti ad locum aliquem perveniant, parum profuerit multum haecenus itineris confecisse, nisi constanter etiam peragant, quod adhuc peragendum restat. Considera etiam brauium & lauream, quae dari solet iis, qui optime & celerrime inter alios in stadio cucurrerint, iis non solere dari, qui quidem bonam stadii partem feliciter velociterque decurrerint, at circa eius metam defatigati & anhelantes deficiunt: ita quoque parum tibi profuerit, bene incipisse currere, si in medio cursu defatigatus deficias. Vnde monet Apo-

stolus, *Sic currite ut comprehendatis id quod intenditis. Nihili facias, aut parum cures quidquid haecenus cucurreris, sed semper animum & oculos in terminum ac metam, quam currendo spectas, ipsam inquam perfectionem, desige. Quamobrem bene Chryostomus, Qui considerat nondum ad metam destinatum se pervenisse, cursum suum non interrumpet, sed semper in eo progreditur.*

S. Bernardus imitari nos debere ait mercatores saeculi huius. Videas quippe mercatorem quotidie de re augenda & amplificanda sollicitum, & ad omne lucrum aduigilantem, parum curare quidquid haecenus lucratus est, uti & labores & difficultates, quas ea causa perpessus est; sed omne suum studium & sollicitudinem in componere, ut de nouo quid allucreretur, suasque opes indies magis magisque adaugeat, tanquam si ea tenus nihil praestitisset, ac nullum quaestum fecisset. Hoc itaque nos imitari oportet, ac omni in illud studio incumbere, quomodo nostrum indies adaugeamus peculium, quomodo quotidie magis magisque in humilitate, caritate, mortificatione, ac caeteris virtutibus, velut boni & nauis mercatores spirituales, proficiamus, parum curantes quidquid haecenus aut laboris impensum, aut fructus collectum. Vnde etiam Redemptor noster Iesus regnum caelorum simile esse dixit homini negotiatori, nosque omnes negotiari iussit, dicens, *Negotiamini dum venio.*

Vt porro hanc mercatoris similitudinem pluribus deducamus, cum hanc Evangelium ipsum nobis proponat, vide, obsecro, quomodo mercatores & negotiatores mundani omni, qua possunt, cura & industria aduigilent, ne sibi vel minima lucrandi peculii; augendi clabatur occasio, & si quaestum facere possint, cum negligentia & somnolentia sua effugere non sinant. hocq; tu imitari satage; nullam inquam vide ut lucrificandi occa-

1. Cor. 9. 24.

Homil. 24. Sup. Epist. ad Rom. tom. 4.

Serm. de altitud. & basist. cordis. 4 a Mercatoribus.

Matt. 13. 45. Luc. 19. 11.

Similitudines 1. a Debitoribus.

2. a Viatoribus.

3. a Curforibus.

6. de Con-
stit. c. 1. §. 1.
Reg. 15. sum-
mar.

occasionem effluere tibi patiaris, sed ea cum se offert, sedulo arripe: vt B. P. N. nos monet, dicens: *Omnes constanti animo incumbamus, vt nihil perfectionis, quod diuina gratia consequi possumus, praetermittamus.* Nullam omnino sine occasionem effluere, è qua non aliquod lucellum spirituale tibi colligas: puta è verbulo etiam vno, quod tibi quis dixerit; item ex superioris mandato, quod tibi inuito & renitenti imposuit; denique ex obuia, quæ se tibi obtulit, humilitatis exercendæ occasione. Omnia hæc, tua sunt lucra, tuumque est hæc occasione captare, quærere, & velut emere, qua autem die plures id genus tibi oblata fuerint, eo lætius & hilarius cubitum concedas necesse est; sicut ea facere die mercator solet, qua plures lucrificandi occasiones ei occurrerunt (quod illa optime sit munere suo perfunctus;) ita illa die laudabiliter tu Religiosi partes adimplesti, qua quantum aliquem & profectum in spiritu facere potuisti. Atque vt mercator non considerat, an alius quis iacturam faciat, nec propter hanc ipse aut cruciatur aut contristatur; sed sui ipsius lucro duntaxat intentus est, & eo sibi plaudit: ita nec tu respicias, vtrum proximus hanc tibi occasionem dando, bene an male fecerit; vtrum huius dandæ rationem aliquam, vel nullam habuerit, neu aduersus ipsum ideo indignare, sed tuo apud te lucro gaude & latere.

Quam porro procul, si quando huiusmodi occasiones nobis occurrunt, ab omni indignandi pacisque amittendæ periculo abessemus, si hoc modo progredieremur! Si enim, quod nos contristare pacemque turbare posset, illud ipsum sit quod toto studio desideramus, & captando quærimus, quid nos aut perturbare, aut animi posset pacem infringere?

Vide insuper, quomodo mercator ita suo absorptus & velut immerfus sit lucro, vt aliud plane cogitare non videat;

hinc in omnibus occasionibus, & occurrentibus casibus, statim oculos & cor intendit, visurus quemnam & quomodo ex hisce quantum facere posset. Si enim mensæ accumbat, de lucro cogitat; hæc etiam voluit & cogitat dum lectum petit; hæc illi cogitatio interdum somnum interturbat, in eadem rursus mane strato surgit; hæc denique die tota & assiduo mente versat. Ita & ipsi in animarum nostrarum nos negotio geramus oportet, vt nimirum in omnibus casibus & occasionibus quæ sese offerunt, oculos quamprimum & mentem circumferamus, visuri quam ex illis ratione lucrum aliquod spirituale elicere possimus. Si comedamus, hoc nobis cogitandum est; in hac quoque cogitatione & cubitum concedere, & lecto surgere, & diem totum, atque adeo vniuersum vitæ tempus transigere debemus: quia in hoc omnis nostra sita est negotiatio, ibi noster thesaurus, & præter hunc alius nobis quærendus non est.

Addit S. Bonauentura, sicut mercator simul & vnus in nundinis non inuenit quiddid desiderat & opus habet, sed varias nundinas adeat necesse est: ita suum Religiosus non in sola oratione & spirituali consolatione profectum & perfectionem quærere debet, sed etiam in tentatione, laboribus, officio, & demum in omnibus quæ illi offeruntur occasionibus.

Quam cito autem virtutibus diuites & locupletes essemus, si hoc eas modo quæreremus & procuraremus! *Si quæseris*, inquit Sapiens, *eam*, virtutem nimirum & perfectionem, quæ vera sapientia est, ea diligentia & sollicitudine, qua mundani homines pecuniam, & qua thesauros effodiunt & argenti fodinas, haud dubie reperies eam, *Et tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies.* Nec magnum quid in hoc, ait S. Bernardus, Deus a nobis esflagitat; cum, vt veram sapientiam & verum thesaurum

Tom. 2. opus-
cul. l. 2. de
profect. Re-
lig. c. 1.

Prov. 2. 4.

Bernard. ubi
supra.

faurum (qui est ipsemet Deus) compa-
remus, maius à nobis studium & dili-
gentiam non exigit, quam mundani in
perituris diuitiis, quas & tinea demoli-
tur, & fures effodiunt, & cras peribunt,
coaceruandis adhibeant: cum & bono-
rum spiritualium cupiditas, & amor no-
ster erga illa, & in illis colligendis soli-
citus, tanto esse debeat maior, quanto
hæc temporalibus & maiora sunt & di-
gniora. Quam mortalium cæcitatem
ipse etiam amare satis deplorat, dicens:

*Serm. 1. de
altis. & baf-
si. 100. &
Epiß. 347.*
Magna confusio magna valde nobis, quod
ardentius illi (mundani) perniciose dese-
rant, quam nos utilia; diligentius illi vi-
tia & mala, quam nos virtutem, citius
illi ad mortem properant, quam nos ad vi-
tam.

*Hist. Ec-
cles. p. 2. l. 6.
c. 1. & in vi-
ta S. Pelagii.*

Abbas Pambo, sicut Ecclesiastica re-
fert historia, cum Alexandriam venisset,
mulier mundana in via illi occurrit: quã
cũ superbe ornatã & comptam cerneret,
in lacrymas ilico & gemitus prorupit, di-
cens, Væ mihi, væ misero mihi. Percun-
stantibus discipulis, Pater quid ploras?
respondit ille, An non merito plorem,
cum videam mulierem hanc plus curæ &
laboris in corpore comendo impendere,
quo hominibus vanis complaceat, quam
ego in anima mea, quo placeam Deo? Vi-
deo, hanc se plus affligere & cruciare ad
homines illaqueandos, & deinde ad in-
ferna trahendos, quam ego me ad eos
cælo asserendos. B. P. Franciscus Xaverius
etiam erubuisse legitur & succensuisse,
comperito, mercatores prius ad Iaponas
penetrasse, caducas & transitorias mer-
ces suas ad eosdem deueniendo, quam
ipse, vt Evangelicos thesauros huc &
opes inferret, quo per eas fides Christia-
na hic dilataretur, ac regni cælorum li-
mites latius propagarentur ac distende-
rentur. Erubescamus itaque & præ pu-
dore confundamur, quod filii huius sæ-
culi in rerum mundanarum studio pru-
dentiores multo & vigilantiores sint,
quam nos in diuinarum: quia filij huius
sæculi prudentiores filiis lucis in generatione
Rodriquez exercit. pars I.

sua sunt. Atque hoc nobis sufficiat ad
teporum & languorem mentis excutien-
dum.

CAPVT VIII.

*Perfectioni comparanda permul-
tum confert, in res altas & emi-
nentes oculos conij-
cere.*

NON parum quoq; nobis, ad profectũ
& perfectionẽ cõparandã conducet,
si oculos animi semper in res altas ma-
gnamq; perfectionem includentes conij-
ciamus, iuxta illud Apostoli consilium
ad Corinthios scribentis, *Emulamini* 1. Cor. 12. p. 1.
*charismata meliora & maiora, magna &
heroica inquam aggrediamini, adhuc ex-
cellentiore viam vobis demonstro.* Per-
magni momenti hocce medium est: ne-
cesse namque est, vt conceptibus ac de-
sideriis nostris sublimissime euolemus,
vt opere ipso saltem ad ea quæ rationi
consentanea sunt, pertingamus. Obuia
comparatio perspicue ostendet, quid ve-
lim dicere; & quanti momenti hocce
medium sit, & quam necessarium, ad o-
culum declarabit. Aliquando arcus ali-
cuius neruus remissior est, debes, quo
scopi centrum ferias, palmo vno atque
altero altius visu collimare, quod enim
funis laxior sit, hinc non feries quod in-
tendis; quare cum altius paulo oculis
collineabis, recta destinatum tanges.
Nos quotquot sumus, instar arcus flac-
cidi ita languemus & flaccidissimus, vt,
quo scopi centrum & altum tangamus,
summe & altissime collineemus oportea-
t. Homo siquidem per peccatum ita lu-
xatus & eneruatus est, vt, quo vel ad
mediocrem virtutem pertingat, ad ma-
iora & altiora conceptu desiderioq; eum
aspirare necesse sit. Dicit mihi quispiam,
sufficit mihi nullum me letale crimen
committere, ad altiore proinde perfe-
ctionem

D ctionem

tionem non anhelat. At vereor, ut vel eatenus non pertingas, quod arcus tuus remissus sit & flaccescens. Si autem altiora conciperes, illuc fortasse pertingeres quo intendis. Sed ulterius non euolando, vereor ut in posterioribus maneat, & in presentissimo verferis lethale crimen consciscendi periculo. Religiosus porro, cui propositum est, non solum Dei praecepta, sed & consilia sua exacte seruare, quique non modo à letalibus peccatis, verum etiam venialibus, & reliquis imperfectionibus statuit abstinere; is probatum & laudabile iter ingreditur, ad in nullum peccatum mortale impingendum, quod altius & sublimius quoddam propositum concepit: qui si forte ex infirmitate eo non pertingat, quo pertingere proposuit, sed paululum retro remaneat, non delinquit, nisi fortasse in re quae puri consilii est, non praecepti; & tantum paruam aliquam regulam praetergreditur, ac leuem aliquam imperfectionem admittit, demum non nisi venialem noxam contrahit. Alius vero ille, qui solummodo proponit nullum mortale crimen consciscere, etsi aliquin in postremis hæreat, quod arcus sit flaccidus ac remissus, tandem in letale etiam scelus incidit. Atque hinc est, quod mundanos tam frequenter in graua & letifera flagitia incidere videmus, bonos vero Religiosos, quae Dei bonitas & clementia est, ab illis liberos, & nimium quantum remotos esse. Atque hoc vnum de magnis illis bonis est, quibus in Religioso statu gaudemus, & ob quod nos ingentes agere Deo caeli gratias par est, qui ad eundem nos vocare dignatus est. Et sane, tametsi nullum aliud praeter hoc Religio bonum haberet, vnum id nobis satis esse deberet ad magna cum consolatione semper & gaudio viuendum. & instar singularis cuiusdam beneficii & gratiae Dei habendum, quod in eandem nos adsciuerit. Ibi namque, Deo dante, spero fore, ut quod reliquum

*Mundani
sape, Reli-
giosi raro pec-
cam mortali-
ter.*

est vitae tempus, sine vlla scitis peccati mortalis noxa traducturi: si vero in mundo ageretur, vix annus, imo ne quidem mensis, ac fortasse ne septimana quidem sine letali peccato vobis transiret.

Hinc etiam manifestum fiet, in quanto tepidus ac flaccidus Religiosus, qui regulam violare parui facit, & parum de perfectione sua procuranda sollicitus est, periculo agat. Is namque prope est, ut in graue aliquod crimen precipitet. Si porro proficere in spiritu desideres, perfectissimam quandam humilitatem, per quam nimirum eo tandem peruenias, ut quodlibet opprobrium & ignominiam hilari lætoque recipias, animo concipe; faxit porro Deus ut saltem patienter & æquanimitè illa feras. stude quidem perfectissimam quandam voluntatis simul & intellectus obedientiam acquirere: vtinam vero etiam in ipsa exteriori praecepti executione, & plena eiusdem perfectione non delinquas. stude quidem in rebus difficilibus & arduis, quae tibi occurrere queant, te totum resignare, & indifferentem habere; vtinam vero postea, in ordinatis & communibus saltem, quae quotidie se offerunt, resignate te gerere possit.

Hoc scilicet, ut refert Augustinus, spectat Deus, dum ante omnia mandata, & ipso in principio, altissimum simul & perfectissimum, nobis mandatum seruandum praescribit, dicens, *Diliges Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Hoc est primum & maximum mandatum*, atque adeo reliquorum finis, dicente Apostolo, *Finis praecepti est charitas*. Tanta autem mandati huius excellentia est, ut vltimam & plenam eius perfectionem non huius esse vitae, sed futurae reseruari, Doctores Theologi & Patres doceant; Nulla nam-

*Lib. de ser-
uati. in
tit. in. 114
tom. 7. c. 114
a. 2.
Luc. 10. 27
Mat. 22. 37
Dent. 6. 5
Tit. 2.*

la namque alia re occupari quam Deo, & totum cor nostrum, voluntatem, intellectum, mentem, omnes denique vires nostras semper ac perpetuo in illo diligendo intentas habere, solis cœlesti beatitudine perfruentibus mentibus datum est. In hac enim vita eatenus pertingere non possumus, eo quod corporis necessitatibus nos seruire necesse sit. Quamvis porro hoc mandatum adeo sublime sit, tantamque perfectionem includat, ipsiua tamen Deus ante alia omnia, & omnium primum proponere non dubitat, ut intelligamus, quousque nos attendere, & peruenire studere debeamus. Hinc bene Augustinus: *Cur hoc precipiatur, quod Deus ex toto corde diligatur, etiamsi hoc preceptum in hac vita non possit impleri? quia non recte curritur, si quo currendum est nesciatur.* Id est, ideo in ipso initio nobis mandatum hoc tam arduum & sublime proponitur, ut nostrum, in tam eminentem finem & exitiam perfectionem oculis coniectis brachium quam maxime extenderemus, & saltem discum iaceremus quam possemus longissime. Quo enim altius collinauerimus, eo nimis à scopo præfixo abfuturi sumus.

S. Hieronymus ad illa Prophetæ verba: *Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit, scribens, ait, Sanctus ponit ascensiones in corde suo, peccator descensiones.* Sanctus, inquam, semper ascendere, & in via perfectionis progredi allaborat; atque hoc est, quod cordi is suo perpetuo insculptum gestat & circumfert: secundum illud Sapientis, *Cogitationes robusti semper in abundantia.* Peccator vero & imperfectus de nullare minus sollicitus est; nam communi vitæ genere contentus est, & ad summum vix dum in medio consistere satagit; atque inde est quod deficiat, & ad ima vergat. Vnde Ioannes Gerson, *Vox multorum est, sufficit mihi vita communis: si cum multis saluari potero, satis est. Nolo*

merita & perfectiones excellentiores Apostolorum, & illustrium sanctorum, nola volare per summa, incedere per planiora contentus sum. Hæc scilicet est vox imperfectorum, nam illi nomine multorum intelligantur; perfecti quippe, pauci sunt. Vnde in Euangelio dicit Dominus: *Mul-
ti sunt vocati, pauci vero electi.* Et, *Lata porta & spatiosa via est, que ducit ad perditionem, via inquam communis & tepiditatis; & multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta porro porta & arcta via est, que ducit ad perfectionem, & proinde ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam!* Illos proinde putat Augustinus per pecora campi apud Psalmistam designari, quod in campo spatiose ac late patenti incedere, nullam vero subire regulam, nec constringi arctius velint. Quocirca bene Gerson ex sola hac voce, *Sufficit mihi vita communis: si cum multis saluari potero, satis est; maiorem perfectionem habere nolo;* manifeste colligi asserit aliquem imperfectum esse; cum per angustam ingredi portam detrectet. His ergo, qui ex tepore satis esse putant, si cum mediocribus & media turba saluentur, magnopere ait esse timendum, ne cum fatuis virginibus præ inertia dormitantibus condemnentur, nec non cum seruo illo pigro, cui satis fuit talentum à domino acceptum asseruare in terra defossum, at cum illo negotiari aut lucrari noluit, cui deinde & quod habebat talentum ablatum est, & ipse in tenebras exteriores coniectus. Alia porro eius condemnandi causa in Euangelio non legitur, quam quod acceptum talentum lucro adaugere noluisse.

Vt vero magis ad liquidum pateat, quam turpis & infamis horum sit status, exemplum hoc adducit Gerson: *Finge tibi, inquit, patri cuidam familias, tum genere, tum opibus illustri, multos esse filios, & omnes familie ad posteros propagandæ, & generi per industriam aliasque dotes naturales*

D 2 illu-

Lib. de p...
ell. in p...
iocin. 104
om. 7. 8. 10
2. 2. 9. 114
2.
Luc. 10. 25
Mat. 21. 27
Deut. 6. 6

172. 5

3. p. tract. de
myst. pract.
1048. 4.

illuſtrando peridoneos, atque omnes id nauiter agere, præter vnum; qui reliquis facientibus quod filios tam illuſtri patre natos facere par eſt, præ torpore & deſidia, otiaſi ſedendo & in domo paterna diſſolute viuendo, ac nihil ingenio paternaque ſtirpe dignum agere vult, quo familiam ſuam propaget & illuſtret; cum tamen non minus rem ſuam agere cum laude poſſet, ſi vellet, ac reliqui fratrum; ſed ſufficere ſibi ait id quod habet, ad in ſtatu quodam mediocri viuendum, maiorem ſe proinde honorem & incrementum habere, & amplius ad ea comparanda laborare nolle. Hunc itaque ad ſe parens euocat, rogat inſtanter, & qua poteſt, perſuadet, vt altiora quædam ac ſublimiora concipiat. Vt autem ad hæc illum exſtimulet, reuocat illi in mentem habilitatem, ingenium, naturæ dotes, generis nobilitatem, exempla tum maiorum, tum fratrum, quos quotidie ante oculos habet. Qui ſi ne his quidem omnibus è veterno deſidioſo excitari, & ad lares paternos relinquendos, & ad altiora quædam aggredienda exſtimulari queat, magno haud dubie patrem mœrore afficiet. Ad eundem modum, inquit Gerson, cum filii altiffimi & Ieſu Chriſti fratres nos ſimus, Pater noſter cœleſtis, ad perfectionem hiſce verbis nos exhortatur & animat, Nolite, filii mei, vita quadam communi contenti eſſe, ſed eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt: inſignem patris veſtri generoſitatem & perfectionem reſpiciſcite, & ea facite, quæ talis patris filios facere decet, vt ſicis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt. Reſpiciſcite quoque fratrum veſtrorum exemplum: in primis ſi in primogenitum & maiorem natu fratrem, Ieſum Chriſtum inquam, oculos conijcere velitis, videbitis illum vniuerſi generis noſtri decus & ornamentum fuiſſe; quem quamuis ſanguinem & vitam omnem impendiſſe oportuit, eius tamen comparatione bene eam credit datam & impenſam. Si vero nimis ſublūſtri hu-

Matt. 5. 48.

Ibid. v. 45.

ius vnus exemplo oculi veſtri imbecilliores perſtringantur reliquos fratres, non minus debiles quam vos, in peccato etiam natos vt vos, paſſionibus, tentationibus, & prauis inclinationibus non minus obnoxios quam vos, intuemini. Siquidem hanc potiſſimum ob cauſam, Eccleſia mater noſtra ſanctorum nobis exempla proponit, illorumque feſtiuitates celebrari præcipit. Si autem propiora, & velut domi nata exempla magis moueant, eorum conſiderate exempla fratrum, qui eodem vtero, eadem Religione, eadem vobiſcum ſocietate producti ſunt: reſpiciſcite inquam & inſpiciſcite B. P. Ignatium, B. Franciſcum Lauerium, Franciſcum Borgiam, Edmundum Campianum, alioſque ſimiles quos noſtis. Date itaque operam, vt eos imitemini; nolite familiæ ac Religioni veſtræ probro & dedecori eſſe. Quem omnia hæc ad opera heroica non exſtimulant, ſed cui vita communis & ordinaria fatiſ eſt, an non ad oculum pater, hunc quantum eſt ex parte ſua, Deo, qui eſt Pater noſter, triſtitiã & amaritudinem, proximo & fratribus ſcandalum aſſerre, ac mereri, vt Pater cœleſtis cum vt filium, fratres vero vt fratrem non agnoſcant?

Hoc igitur eſt quod dicimus, debere nimirum nos alta & generoſa quædam propoſita concipere, & ſemper in magna & eminentia opera oculos ac cor conijcere; vt, eſt ob imbecillitatem & fragilitatem, huc pertingere non valeamus, non adeo tamen in poſtremis & extremo hæreamus. Imitari quippe nos hic oportet mercatores, qui cum ſuas vendere merces volunt, vltra condignum exigere pretium ſolent, vt emptor poſtea ad id quod æquum eſt, offerendum deſcendat, nec non eos qui paciſci cum aliquo volunt: hi ſiquidem in principio plura petunt, quam aut ratio aut æquitas ſuadeat, vt paulatim alij ad ſummam rationi conſonam dandam delabantur; iuxta illud

tritum

eritum sermone prouerbum, *Iniquum*, id est plus quam iustum est, *petas, ut iustum feras*. Hoc modo & ego hic suadeo moneoque; videlicet, ut petas non quod iniustum, sed quod iustissimum est in summo gradu: primum inquam postula id quod iustissimum est, ut hoc pacto descendas saltem ad id quod iustum est. Postula & desiderera quod pretiosissimum est, ut sic ad mediocri pretio digna dilabaris. Si enim oculos duntaxat in id quod mediocre est, conicias, & ad altiora maioraque te non extendas, ne ad media quidem peruenies, sed admodum in extremis hærebis.

Hinc ad oculum patebit, quanti in exhortationibus & colloquiis spiritualibus quæ instituiimus, referat de rebus magnam quandam perfectionem includentibus agere; ad profundissimam quandam humilitatem (quæ ad supremum vsque gradum perueniat) ad perfectam omnium passionum & appetituum mortificationem, ad plenam cum voluntate diuina conformitatem (ut nimirum aliud in nobis velle & nolle non sit, quam id quod Deus aut vult, aut non vult, & hoc vnicum nostrum sit gaudium & omnis recreatio) nos inuicem exhortando; atque ita de cæteris virtutibus. Obiiciet hic forsitan aliquis, ad quid, de tam altis ac sublimibus rebus apud homines imbecilles, & qui interdum vix dum prima pietatis vestigia posuere, loqui ac differere? Si nobis dicerentur ea quæ nostræ imbecillitati tenuitatisque consentanea essent, quæ plana, aperta, intellectu facilia, forsitan ad ea haud grauate animum applicarem; sed hæc perfectiones ad tertium vsque cælum pertingentes, non nobis, sed Apostolo Paulo, aliisque ei haud assimilibus proponendæ tradendæque videantur. Sed, audi amice, inani fundamento hæc tua obiectio nititur. Ad te perfectiones hæc spectant, &, quando de iisdem

loquimur, tecum loquimur. imo vero, ob hanc ipsam rationem, ob quam tibi eas tradi debere negas, eæ tradendæ sunt. Dicis ideo tibi tam alta & sublimia tradenda non videri, quod imbecillis sis & imperitior, at vice versa, equidem ob hanc ipsam imbecillitatem tam alta tamque perfecta tibi aio dicenda & proponenda videri, ut dum oculos in illa conicias, saltem facias id quod æquum & iustum est, & in ipso virtutum stadio tam remote à meta non agas, nec tam procul ab earum fastigio abis.

Huc etiam non parum conferet, vitas & exempla Sanctorum cum legere, & ex aliis audire, tum excellentes eorum virtutes & heroica opera accurata meditatione recolere. Atque hac de causa nobis eadem ab Ecclesia proponuntur, ut, quamuis eo perfectionis non pertingamus, quo illi pertigerunt, saltem, ad reporem nostrum excutiendum, animum concipiamus.

Hinc vero & alia utilitas resultat fore nimirum, ut, sanctorum vitæ puritate considerata apud nos confundamur, & videntes quam adhuc procul ab illa distemus meta, ad quam illi auspice Deo peruenerunt, apud nosmetipsos humiliemur. Egregie id declarat Gregorius Magnus super illa Iob verba, *Respiciet homines sanctos & iustos, & dicet, peccanti*, videndoque illustria illorum exempla, humiliabitur & confunderetur. Sicut pauperes tum magis & euidentius suam inopiam perspiciunt, quando amplissimos diuitum & potentium thesauros intuentur: Ita inquit Gregorius, magis se anima tum humiliat, suamque pauperiem cognoscit, cum illustria sanctorum exempla, & laudabiles eorum vitas coram oculis cernit.

Cum Sanctus Antonius Abbas, ut tradit Hieronymus, à visitatione Sancti

D 3 Pauli

Vita Sanctorum lectu utilis.

Lib. 24. Moral. c. 9.
Iob. 33. 27.

In vita S.
Pauli primi
Eremitæ.

Pauli primi Eremitæ, cuius eximiam vitæ sanctitatem coram inspexerat, ad discipulos suos reuertetetur, illique prodeuntes obuiam, peterent ab eo, Vbinam hæcenus fuisti Pater? ille multo cum fletu respondens ait, Ah me miserum peccatorem, qui non nisi umbra sum monachi, & falso Religiosi nomine glorior! Vidi Eliam, vidi Ioannem Baptistam in deserto, cum vidi Paulum in paradiso. Simile quid de magno legitur A-Macario, qui cum externos aliquot monachos vistrasset, mirabilemque illorum perfectionem aspexisset, ad suos reuersus, apud eosdem incessanter plorabat, dicens, Vidi monachos vere monachos, non sum ego monachus, vt qui nudum dumtaxat monachi nomen geram. Si hoc ipsimet sancti (quæ eorum erat humilitas) dixerint, nos sane multo verius ac potiori iure id dicere possumus, dum sanctorum exemplum & heroicas eorum virtutes consideramus. adeo vt quæ nobis in perfectione desunt, ea per humilitatem & confusionem nostri supplere debeamus. Atque ita illud, quod iam deduximus, medium non parum omni ex parte nobis proderit.

CAPVT IX.

Quanti referat parua magnifacere, non vero ea vt parua parui pendere.

Eccles. 19.

Qui spernit modica, paulatim decidet. Est hoc maximi ponderis ac momenti documentum, iis præsertim, qui perfectioni comparandæ student. Magna siquidem ex seipsis satis commendabilia sunt, at in minoribus aliqua facilius obrepere negligentia solet & contemptus, quod parui ea esse mo-

menti, nec multum ab eis dependere credamas. Quod profecto insignis quidam est error: cum permultum ab hoc dependeat. Quocirca bene verbis illis per Sapientem allatis nos Spiritus sanctus præmonet, vt hoc à nobis periculum auertamus: quod qui modica contemnit, & parua paruifacit, paulatim in maiora sit prolapsurus. Sane, hæc ratio satis esse debebat ad hoc nobis persuadendum, ac sancto quodam timore nos complendos, cum ipsiusmet Spiritus sancti sit ratio & monitum. Egregie rem hanc pertractat Sanctus Bernardus, inter alia vero dicit, *A minimis incipiunt, qui in maxima postea prorunt.* quapropter ne decipiaris, inquit, quia verissimum est tritum illud, *Nemo* (communitate quidem loquendo) *repente fit summus* aut in vitio, aut in virtute, sed paulatim per interualla malum ipsum ac bonum crescit. Et quemadmodum graues corporum morbi non nisi paulatim accrescunt, sic & infirmitates spirituales ac graues animæ morbi non nisi sensim generantur. Proinde addit Sanctus Bernardus, quoties probrosas aliquando nonnullorum Deiseruorum ruinas videbis, noli putare tunc primum id damni in iis enatum esse: quia nunquam, qui longo tempore sancte laudabiliterque vixit, repente ac simul in scædum aliquod flagitium prolabitur ac proruit, at, quia ante in multis rebus minutis ac tenuibus, quarum frequentatione omnis in animæ eius virtutis vigor atque amor paulatim elanguit atque emarcuit, negligenter sese gessit; hinc promeruit, vt suam Deus omnipotens manum paululum ab eo subduceret. Quo factum, vt postea in graui, à qua oppugnatus fuit, tentatione, haud difficulter potuerit expugnari ac supplantari.

Insigni id comparatione declarat Cassianus; & est sane comparatio, quæ & Spiritus sanctus in sacris Litteris vultus est. *Domus & ædificia, inquit, vno simul*

Collat. 6. Ab-
bat. Theodor.

simul impetu ad terram non concidunt, sed ab stillicidio quodam tenui incipit malum: nam primo guttulæ aliquæ aquæ penetrantes, trabes & rigna omnia putrefaciunt, quæ deinde adusque parietes peruadens, eos emollic & destruit; quæ demum lues cum adusque fundamenta ipsa proserpsit, domus tandem vastata & corrupta, vna simul nocte tota corrui. Hinc ait Sapiens, *In pigritis humiliabitur contigatio, & infirmitate manuum perillabit domus*: id est, quia initio, damno domus adhuc exiguo, occursum non est, nec impluuium instauratum, nec stillicidium obturatum, mane vno tota vna ruina ad terram prolapsa perit. Eodem profus modo, inquit Cassianus, & homines magnas agunt ruinas, & in grauiâ mala præcipitantes male perierunt.

Primo siquidem affectiuncula nostræ & passiones, seu subtiles quædam stillæ, in animam insinuando se subingrediuntur, quæ paulatim eodem penetrantes, eius vigorem eneruant, luxant, & infringunt, atque adeo tandem tota domus proruit; quod nempe primum initio, quando damnum adhuc exiguum erat & facile reparabile, homo instauracionem facere neglexerit, pauca inquam stillas, & eas paruas, ab ea auertendo. Nam quia parua & modica parui pendit, hinc statim ac à graui tentatione fuit imperitus à Religione penitus defecit. Vt nam id quotidie non plusquam satis est re ipsa experiremur! Profecto non potest homo non timere summo horrore & percelli, dum tenuta illa considerat initia, à quibus nonnullorum, qui postea in grauissima mala prolapsi sunt, perniciosæ secuta est. Dæmon siquidem, quæ eius vastities est, ipsos Dei seruos initio palam, aperto Marte, & malis grauissimis propositis non oppugnat; sed ex innata sibi fraudulentia, paulatim nihil minus sentientibus parua & minuta aggerendo, viam quodammodo præparat, ad eos

in maiora & grauiora mala pertrahendos: si enim in principio peccata letalia inspiraret, facillime & perciperetur & repelleretur; at, cum parua & tenuia fugerit, tantum abest vt percipiatur & abigatur, vt potius audiat, & admittatur.

Hinc non sine ratione docet Gregorius, maius aliquatenus venialium culparum esse periculum, quam grauium. Hæ enim, quo euidentius cognoscuntur, eo etiam per maioris mali cognitionem, hominem magis commouent, tum ad circumspicere eas euitandas, tum, si quando in eas incidit, citius ex illis emergendum. Sed culpæ veniales ac leues, quanto minus percipiuntur, tanto minus euitantur, quoniam autem parui penduntur, hinc citius iterantur & continuantur; imo ita iis homo quodammodo insepultus & immersus est, vt nunquam generose ac viriliter secum statuatur eadem à se excutere. Vnde non multo post, à paruis ad maiores committendos descenditur.

Consentiunt cum his & verba Sancti Chrysostomi, afferentis rem, quam ipsemet mirabilem vocare non dubitat: *Mirabile quidem*, inquit, *& inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam non tanto studio magna videri esse peccata vitanda, quanto parua & vilia: illa enim vt auersemur, ipsa peccati natura, & horror quæ includit, efficit; hæc autem hæc ipsa re quia parua sunt, desides reddunt, & dum contemnuntur non potest ad expulsionem eorum animus generose insurgere. vnde cito ex paruis maxima sunt negligentia nostra. Propterea autem tanti hoc diabolus facit, & hac parte Religiosos & seruos Dei potissimum aggreditur: tum vero quod perspectum habeat, & speret hæc se via aditum inuenturum, vt eos deinde ad culpas grauiiores admittendas pertrahat. Vnde bene Augustinus, *Quid enim interest ad naufragiū, verū vno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatim subrepēs aqua in sentinam. & per negligentiam derelicta atque contempta, impleat nauem atque**

3. p. Pastor. admonit. 35.

S. Catharina Senens. dialog. c. 172.

Hom. 83. in Matth.

Epist. 108. ad Seleucianam. & habetur de panis. dist. 1. c. 1. v. 1. sub.

sub-

Alia quaedam pręgnans affertur ratio, ob quam permagni inter-est parua non negligere.

EST & alia, eaque maximi momenti ratio, ob quam maximi refert, res paruas parui non ducere: scilicet, timendum nobis esse, ne, si in paruis euitandis negligentes & desides simus, eaque parui pendamus, particulare suum ad speciale Deus propterea auxilium ac gratiam, tum ad tentationibus resistendum, & peccata effugienda, tum vero ad virtutem & perfectionem, quam desideramus consequendam concurrentem, nobis denegat, itaque ingens damnum incurramus.

Vt autem hoc melius intelligatur, doctrina quaedam Theologica, eaque obseruati dignissima, quam & docet Apostolus Corinthiis scribens, pręsupponenda est: scilicet nulli Deum vnquam supernaturale, necessarium & sufficiens auxilium denegare; quo, si velit, a tentatione possit non vinci, sed cum illo ei resistere, & victoriam de eadem referre. *Fidelis*, inquit Apostolus, *Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere.* Est vero & aliud Dei auxilium, idque specialius & particularius, sine quo quis haud dubie resistere dęmoni, & tentationem superare posset, si modo primo illo auxilio supernaturali (quod generalius est) eo quo oportet modo vteretur, at sępe cum solo primo illo auxilio tętationi homo resistere nō poterit. si aliud particularius & specialius illi Deus auxilium non submittat; non quod non possit, sed quod nolit: nam si vellet, posset etiam cū primo illo auxilio resistere, quia illud ad hoc sufficiens est, si eo quo par est ipsi modo eo vteretur. Si itaq; primo hoc in auxilio tenta-

submergat? Ita parum curat dęmon vtrum per parua & vilia in animam tuam subingrediatur, an per maiora, modo tandem consequatur quod spectat, hominem scilicet subuertere & demergere. Addit Sanctus Bonauentura, Ex minimis guttis multiplicatis inundationes aquarum fiunt, qua etiam magna aliquando męnia subruunt, per modicam rimam aqua latenter in nauem influit, donec submergatur.

*De proc. re-
dz. f. c. 10.*

*In illud Psal.
66. Gentes in
terra.*

*In Psal. 29.
ad illud,
Multiplic.
sunt super
capill.*

Quocirca bene monet Sanctus Augustinus, quemadmodum dum nauim rimosam aqua subingreditur, assidue per sentinam ea exhauritur, ne ab eadem grauata ipsa fundum petat ita nostrum esse tum per orationem, tum per conscientię examen, culpas & imperfectiones, quę paulatim in animam nostram subrepunt, euicere & expellere, ne nos tandem submergant & destruant. Hoc continuum Religiosi esse debet exercitium, semper ei ad sentinam standum; quod ni fiat, in pręsentissimo percundi versatur discrimine. Alio vero loco ait: *Pręcauisti magna, de minutis, quid agis? an non times minuta? Proiecisti molem, vide ne arena obruaris.* Vndas maris euasisti, tempestates & ingentia quę in mundi huius pelago occurrunt pericula declinasti: vide ne hic in portu Religionis in arenoso vado pereas: vide ne exilia & minuta periculum tibi ac perniciem creent: parum alioquin tibi profuerit, magna euasisse discrimina. Quemadmodum parum prodesset naui ingentia pericula, prędas, tempestates, immanes scopulos, & confragosas rupes ac breuia effugisse, si postea in portu ipso ad vada adherescat.

* *

tentationi succumbat, sui vnus id culpa impuret necesse est, eo quod ex voluntate & libero arbitrio suo cadat, at si ei Deus tunc illam speciale gratiam submitteret, minime caderet.

Ceterum, vt ad materiam meam veniam, dico secundum illud auxilium superabundans & efficax, non passim omnibus nec semper à Deo dari, quod id particularis quedam eius sit liberalitas & gratia: hinc datur solum iis, quibus ipse id dare dignatus fuerit; ijs vero potissimum, qui in ipsum vicissim liberales erunt; secundum illa Psalmographi verba: Cum

Tsal. 11. 26.

sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Quæ ex alia versione sic sonant: Cum benigno benignus eris, cum liberali liberalis eris, cum sincero & candido sincere & candido ages, & cum peruerso peruerse ages. Atque hoc est, quod B. P. N. in

Reg. 19. Summarij Constat.

Regula nostra nos monuit, dicens: Quanto aliquis se arctius Deo astrinxerit, & liberaliorem erga summam Maiestatem præstiterit, tanto eum in se liberaliorem etiam experietur; & ipse indies magis idoneus erit ad gratias & dona spiritalia uberiora recipienda

Orat. de pau-pert. amore. & Machab. & Eyp. hom. 19.

Hoc præterea docet tum Gregorius Nazianzenus, tum alii plures sancti Patres. In quo autem hæc hominis erga Deum liberalitas consistat, & quid sit, intelligi commode potest ex hominum erga se mutuo liberalitate. Tum namq; homo in hominem liberalis dicitur, quando illi dat, non quod ei debet & dare tenetur, sed cum plus quam debet & dare est obligatus. Hoc quippe dici liberalitas potest, non prius, quod potius iustitia & meta obligatio. Itaque qui, ad eundem modum, magna sollicitudine Deo suo placere satagit, non in iis modo, quæ obligationis sunt, verum etiam supererogationis & perfectionis; & non tantum in maioribus, sed & in minoribus; is vere erga Deum liberalis dicendus est. Qui hoc ergo modo erga Deum se liberales & effusos ostendunt, Deus vicissim erga illos se liberalem præstabit. Hi sunt scilicet intimi Dei amici; his suas

Rodriquez exercit. pars 1.

gratias interiores dispertit, in hos denique non modo auxilia illa generalia, quæ quidem ad tentationibus & resistendum & vincendum sufficiunt, sed & specialia, superabundantia & efficacia, cum quibus nullo modo à tentatione superabuntur, effundit. Porro si ipse in Deum liberalis non sis, quomodo Deum in te liberalem esse cupis? Si ipse in Deum parcus sis, mereris, vt vicissim ipse in te parcus sit. Nam si ita sordidus, vilis, & tenax sis, vt velut circino exactissime dimetriaris, & in bilance quodammodo concise & minutim appendas, dicendo: Sumne hoc facere obligatus, an non? Teneor ne ad hoc sub pœna peccati, an vero minime? an ad mortale vsq; factum id ascēdit, an vero tantum veniale manet? (Hoc videlicet est, sordidum & parcum erga Deum esse, cum plura ei offerre & dare nolis, quam illi es dare obligatissimus: fieri quoq; potest, vt etiam in hoc delinquas, nec illud ipsum obligationis debitum expleas.) Deus quoque in te parcus erit, nec plura dabit, quam ad quæ verbo suo asfertorio tenetur, nec alia; dabit sc. auxilia generalia, & necessaria, quæ nulli negat, quæq; sufficiētia & satis sunt, vt cum ijs tentationi homo resistere queat, nec illi succumbere. Quare non sine ratione timere potes, ne auxilium illud speciale, superabundans & efficax; dari ab eo solitum iis, qui in ipsum liberales sunt, tibi deneget; itaque fiet, vt à tentatione supplanteris, & in peccatum impingas.

Hoc nempe est, quod communiter Theologi omnes & sancti Patres docent, videlicet, peccatum sequens pœnam esse alterius præcedentis. Quod sic intelligendum est, quia per primum illud peccatum, speciale & particulare illud Dei auxilium homo demeruit, eoq; indignum se reddidit, ac proinde in aliud nouū peccatum prolapsus est. Idem de venialibus peccatis, imo (quod amplius est) de defectibus, negligentijs, & parua ad vitā suam reflexione docēt. Tradunt insuper ob hæc quempiam demereri, & speciali & efficaci illo Dei auxilio se posse indignū reddere,

E quod

S. Aug. ser. 244. de temp. post med. & ser. 88. initio, & in illud Ps. 66. Et gentes. in Hier. ad Celant. ep. 1. Chryso. in 1. Gen. hom. 2. & hom. 87. in Matth. & serm. de leu. peccat. peric. Bernard. ser. 59. in Cant. 1. lib. 2. de

summo bono.
Basil. orat. de
serm. & ope.
sunt. & in reg.
breu. 44.
Gre. 10. mor.
c. 14. & 3 p.
paf. adm. 24.
S. Thom. 22.
q. 88. artic. 3.
& alii.
Ecc. 19. 1.
Apoc. 3. 16.

quod quidem si habeat, perseuerabit; & tentatione rei ipsa superabit; at, illo si careat, superabitur, & in scelus corruet. Atque hoc in sensu sancti nonnulli exponunt illud Ecclesiast. *Qui spernit modica, paulatim decider.* qui enim minima contemnit, & paruifacit, speciali illa Dei gratia indignum sese reddit, qua destitutus, in magna & grauia proruit. Ita etiam intelligunt illud Ioannis in Apocalypsi: *Quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* Et si enim tepidum & languidum nondum penitus expuerit ac eiecerit Deus, iam tamen eum eijcere & euomere incepit; propter hunc nempe languorem ac teporem, quem praefert, & propter illos defectus, quos scienter & data opera committit, speciali illo & efficaci auxilio se reddit indignum: quo si caruerit, certe cadet, & Deus illum penitus euomere & a se eijcere perget.

Videamus porro iam, quam merito timendum nobis sit, ne speciali hoc Dei auxilio ob teporem & inertiam nos indignos reddamus. Quoties, cheu! variis a tentationibus nos circumcisos & impetitos videmus? Quoties etiam in maximo eis consentiendi periculo constitutos? Ut saepe etiam dubitemus, num ei inhæserimus, nec ne; num consensum dederimus, nec ne; num ad peccatum vsque res deuenit, nec ne. Quantum vero his in casibus & angoribus solatium nobis foret, liberales nos alias erga Deum extitisse, & auxilio illo speciali & liberali dignos prestitisse: cum illo namque securissimi esse possemus, semper nos victores fore, nec unquam succubituros; cum, si illo careamus, in magno futuri simus periculo, & fortassis prosternendi.

Horn. 60. super Genes.

Hanc S. Chry. ost. rationem velut optimam, atque ad tentationes superandas conuenientissimam ponit. De diabolo namque hoste nostro iuratissimo, & de continuo, quod nobis mouet, bello loquens, ait: *Scitis, quod hostem habemus perpetuum, & fœderis nequam: unde nobis magna vigilantia opus: ne ab ipso superemur.* Quomodo autem vigilabimus, quomodo muniemur armabimurve, ne ab eo expugnemur, sed

ut vice versa ipsi semper aduersarium hunc vincamus & praeualeamus: dicit nobis Chrysostomus: *Non aliter autem eum vincemus, quam si per vitam optima supernum nobis auxilium (id est, speciale) conciliemus.* Hoc sc. pacto semper victores erimus, & non aliter: quod verbum in primis notatum oportuit. Id ipsum notat S. Basilius hisce verbis: *Qui a Deo se optat iuuari, nunquam deserat quod se addecer officium suum: qui autem hoc facit, is diuino auxilio nunquam destituitur; quapropter danda in opera est, ne ulla in re conscientia nostra nos condemnet.* Bene autem id S. Basilius hinc infert, quod nos hinc discere debemus, nempe, tali nobis circumspeditione & sedulitate spiritualia exercitia aliisque opera nostra obeunda, ut nulla in re nos remordeat conscientia, ut ita speciali Dei auxilio nos dignos reddamus.

Vnde ad oculum cuius patebit, quanti nostra intersit, parua magnificare, si modo parua dicenda sint illa, quae tantum tamque excellere afferre nobis bonum queant, & a quibus tantum nobis mali accedere. Idcirco dixit Sapiens: *Qui timet Deum, nihil negligit,* tamen si minimum: nouit quippe, se a minimis paulatim ad maiora committenda deuolui, & quia timet, si ipse in hisce rebus erga Deum liberalis non sit, ut etiam Deus vicissim erga se liberalis existat.

Vt porro finem faciam, tanti hoc dico momenti videri, tantique nobis aestimandum esse, ut, velut certissima & infallibilis regula tenendum sit, hominem, quandiu parua & modica magni facit feliciter procellurum, & gratias a Deo plurimis adimplendum: e contra vero, quando parua & vilia vilipendit, in summo pereundi magnaue committendi periculo agere. Id namque feminariū est, e quo omnigenum, religiosos homines destruens, enasci malum solet. Satis id nobis declarauit Redemptor Iesus, cum eum, qui super pauca fidelis est, etiam super multa fidelem futurum asseruit; & qui circa pauca infideliter se gerit, circa multa etiam infidelem se praebiturum. Quocirca quando quis se exami-

Ecc. 7. 13.

Luc. 16. 10.

examinando nosse velit, num quem in spiritu profectum faciat (quod sane quam frequentissime examen fieri ratio ipsa suadet) circa hoc potissimum se singillatim excutiat; videat, inquam, utrum res paruas magni faciat, an vero licetiam quandam induat, ad easdem flocci faciendas. Si autem comperiat, parua omnia se contemnere, nec solitum, si quando in illa impingit, remorsum conscientia sentire, omni qua potest diligentia & cura, hunc emendare defectum studeat. Diabolus namque, ut ait Basil. cum nullo se pacto nos à Religione videt posse diuertere, totis viribus id saltem persuadere nobis conatur, ut perfectioni non incumbamus, & parua magni non faciamus; in quo vana quadam securitate, per hoc scilicet Deum non amitti, nos circumuenit. Nostrium vero e contra est, operam dare, ut, sicut nos à Religione ipsa separare nequit, ita nostram perfectionem non impediatur; sed totis in eam viribus, & omnibus animi corporisque neruis incumbere, leuia & vilia magni aestimando.

Ser. de rebus
faculis.

CAPVT XL

Qui profectui suo studere cupit, non eum in genere aggrediatur oportet, sed ad particularia descendat. Et quanti referat bona proposita ac desideria, qua à Deo illi immituntur, opere ipso exequi.

PERMVLTVM quoque nos ad in spiritu proficiendum, aliud quoddam medium iudabit; quod omnes, qui de vita spiritali scripserunt, vulgo proponere solent; videlicet, hocce profectus nostri negotium non in generali & communi, sed in particulari & per partes accipiendum esse. Abbas Moyses, ut scribit Cassianus, quadam die à suis fratribus in collatione spiritali petijt, Quidnam per tot ipsi labores, abstinentias, vigilias per tam frequen-

tem orationem & mortificationem spectarent? quem in his finem haberent? Cui illi omnes voce vna dixerunt, Regnum caelorum. Tum ipse: Illud quidem vltimum omnium est finis: at hoc non rogo, sed tantum, quem immediatum & particularem finem habeatis, ut vltimum illum finem assequamini? tamen si agricola finis sit, ut multum frumenti in messe colligat, & abunde illi suppetat, vnde cum suis viuat; omni tamen sua cura ac diligentia huc intendit, ut terram colat & aret, eamque à zizanijis & lolio expurget: quia medium illud necessario illi praemitendum est, ut alium finem suum assequatur. Sic, licet mercatoris finis vltimus sit ditescere, & multum opum colligere, omni tamen studio suo in id vnum incumbit, ut solerter aduertat, cequod negotiandi & mercaturae genus futurum sibi sit, ad finem illum suum assequendum; accommodatius & aptius. Sic & Religiosum facere, necesse est. Neque enim satis est, illum in genere dicere, salutem meam specto, bonus esse Religiosus cupio, volo esse perfectus; sed oculos in particulari ad illud vitium aut passionem reflectat oportet, qua ipsum magis impediatur, quominus ad perfectionem perueniat, nec non ad virtutem, quae ad hoc sibi magis necessaria est: & hoc omne eius sit studium. Nam hoc modo paulatim procedendo, & magna quadam diligentia & cura, iam hanc, postea aliam virtutem sibi assequi studedo, longe facilius & melius id quod spectat, consequetur.

Atque hoc est medium, quod alius E-
remita illi olim monacho suggestit, qui, postquam initio diligentissimus & feruentissimus fuisset, in exercitiis suis spiritalibus postmodum elanguit, & valde intepuit. Qui cum dein ad antiquum feruorem redire veller, sed eius iter obstructum quodammodo inueniret, ac proinde id illi perdifficile videretur, à qua primū re ordiretur, nesciebat: mcestū itaque consolatus senex, hac eum parabola vel exemplo ad laborem animabat: Parer quidam,

In vita Pa-
trium.

dam, inquit, filium ad agrum spinis & sentibus oblitum expurgandum miserat: sed cum hic horridum illud vepricerum coram inspiceret, de eo excaudicando desperare cepit: quapropter vno die atque altero somno se dedit iners, & penitus nihil egit. Cui deinde pater: Non est necesse, fili, ait, vt omnia agenda simul vno intuitu respicias, nec ager hic vno die totus est expurgandus: sed tantam quotidie eius partem excole, quantam corporis humani magnitudo caperet. Quod cum filius consilium esset secutus, non multo post totus ille ager à vepribus & sentibus fuit purgatus.

Notandum vero hic est, vnam de præcipuis, ob quas tam parum in spiritu proficimus, & plura à Deo charismata non recipimus, causam esse, quod bona, quæ ipse nobis suggerit, proposita & desideria, opere non exequamur: hinc, quoniam bonam ante acceptorum illi rationem non reddimus, alia imposterum maiora nobis non dat. Nam sicuti Præceptor discipulum ad altiorrem classem vel studium promouere non solet, dum nondum illum assecutum vel didicisse videt, quæ in minori classe præscribuntur: non aliter se Dominus in nobis ad perfectionem promouendis gerere solet: tanto namque diutius magna quædam nobis dare differt, quanto ipsi in datis cooperando negligentiores sumus; quo vero diligentius ea quis desideria opere adimplere proponit, quæ illi Dominus in oratione edimunicare est dignatus, eo ipsum ad maiora etiam conferenda magis pro-
Lib. 1. Epist. fol. 241. *Qui, inquit, bene utitur eo, quod iam nouit, lumen de celo assequatur ad id, quod nondum nouit: alius vero quis illud petere non audeat; cum replicare dator illi possit: Cur scire vis voluntate beneplacitum meum, cum ne quidem in eo, quod nosti, eam adimpleas? Si itaque illa executioni non mandas desideria, quæ tibi Altissimus inspirat, quomodo res alias maiores ab eo tibi dari velis? Qua fronte & ore petere à Deo in oratione audeas, vt hoc vel illud, quod desideras, & quo opus habes, tibi conce-*

dat; si te ipse in vno defectu, quem tamen à te corrigi imprimis necesse est, & ad quod multa tibi desideria & inspirationes Deus Optim. Max. dedit, corrigere & mortificare nolis? Nescio, quomodo ad Deum vel oculos sustollere præsumat ad maiora petenda is, qui se, vel in vno exteriori, cui obnoxius est, defectu emendare nolit, sed deliberate ac voluntarie in ipsum aliquoties impingit. Quamobrem si in spiritu proficere & multa à Deo charismata recipere velimus, simus in inspirationibus & desiderijs, quæ Dominus nonnunquam inspirat, executioni mandandis quam diligentissimi.

Communis est sanctorum omnium doctrina, eum, qui beneficijs acceptis bene utitur, ad alia noua recipienda dignum se reddere; e contra, qui iisdem abutitur, alia de nouo non mereri recipere. Decimo sexto Sapientie capite quarit Salomon, cur manna, cum primum sol radios spargere inciperet, deflueret & euanesceret & nulli post vsui seruiret; si autem igni id iam collectum admoueretur, non liquefceret, nec vllum detrimentum acciperet, cum tamen maior sit ignis quam solis ardor? Ipse sibi Sapiens circa capitis finem respondet, dicens: *Vt notum omnibus esset, quoniam oportet præuenire solem ad benedictionem tuam; id est, quod in gratis & beneficijs, quæ à diuina manu accipimus, bene utendo, esse debeamus quam diligentissimi; & quod, in ingrati & pigri, qui ante solis exortum surgere detrectat, quo aliquam è dato diuinitus beneficio vtilitatem capiat, castigationem Deus permittat, vt à sole omnium illorum cibus & commeatus liquefactus disfluat.* Hoc ipsum nobis & Redemptor Iesus in Euangelio; sub parabola illa hominis illius regis declarat, qui, cum vniuersam substantiam suam in seruos distribuisset, vt ex illa lucrum quisque negotiando faceret; & postquam iam regni possessionem cepisset, comperto post multa vnumquoniam illorum talenta superlucratum esse, pro talentorum acquiritorum numero ac
Sap. 16. 11. *Luc. 19. 11.*

proportione singulis praefecturas distri-
buit: nam eum, qui decem talenta lucra-
tus erat, decem ciuitatibus praeposuit; qui
quinque, quinque ei regendas ciuitates
tradidit. Qua Dominus parabola indica-
re uoluit, quemadmodum rex ille seruo-
rum suorum industriam ac fidelitatem
mercede nimium quanta est remunerat-
us (quae enim decem talentorum est ad
decem ciuitates florentes proportio?) pa-
ri modo, si nos inspirationes Dei opere i-
pso exequamur, & in illa correspondetia
fideles simus, nimis quam magno, excelsi-
mo, & aucto nobis seruire diuina sua
Deum dona multiplicaturum. Et contra,
si non pro eo, ac oportet, datori respon-
deamus, non modo nobis, quod ante da-
tum erat, auferendum, uerum etiam pla-
gis uapulaturus multis, ut seruus ille de-
ses, qui accepto à Rege talento nihil om-
nino lucratus erat, nec peculium re-
gum adauxerat.

Plin. lib. 35.
nat. hist. c. 10.

Notissimus ille pictor Apelles nūquam
tot tantisque occupationibus distinebatur,
quin suam quotidie arte exerceat, sem-
per aliquid pingendo; hinc tempus inter-
dum negotiis occurrentibus suffurando,
dicere solebat: Hodie nullam lineam du-
xi: quod inde uelut proverbium usurpari
in quolibet officio & arte coepit, dum se-
dies praeterijt, qua quis eam nec coluit,
nec exercuit. Atque inde Apelles tam per-
fectus & consummatus pictor euasit. Quo-
circa si & tu perfectus & completus esse
Religiosus uis, nulla tibi dies abeat, qua
non aliquam in uirtute lineam ducas, &
aliquid proficias: Quotidie aliq̄ ex ope-
ribus, quae agis, defectū tolle; hoc quippe
modo in dies ea fient & meliora & perfe-
ctiora. Et cum meridianum conscientiae
examen institues, perpende & examina,
num media illa dies tibi abierit, nulla dū
in uirtutibus lineola ducta, ac tum dici-
to: *Hodie, eheu! nullam lineam duxi*; id est,
hodie in uirtutis uia ne uño quidem passu
pgressus sum, hodie in nulla me re mor-
tificauit, hodie ne uel unum humilitatis a-
ctum exercui, cum tamen eius exercende
occasiones non defuerint. Inaniter mihi

hæc media dies effluxit, sed reliquā partē
melius traducam, & crastinam et melius.
Hoc modo si proceſserimus; paulatim
multum in uirtutū stadio progrediemur.

CAPVT XII.

*Multum ad perfectionem assequen-
dam conferet, nullum data opera &
deliberate defectum admittere,
& in cæpto feruore fla-
uescere.*

NON parum quoque in uirtute & per-
fectione proficiemus, si nullam deli-
berate ac studio imperfectionē cōmitte-
re procuremus. Duo sunt imperfectionū
& culpārū uenialium genera: alia, in quas
etiam impingunt illi, qui Deum timent,
idque uel ex fragilitate, uel ignorantia, uel
inaduerſetia; et si non sine aliqua sua ne-
gligentia Norūt potro & sentiūt ipsi serui
Dei, quiq; in ueritate coram eo ambulāt,
has sibi non amaritudinis, sed humilian-
di sui occasionem esse; nec suum propter
has ab ipsis Deum uultum auertere; nec
succensere; imo uero nouum quendam
sibi à Domino postea fauorem, & nouum
spiritus vigorem, ob humilē illum suum
idcirco ad Deum recursum dari re ipsa
experiuntur. Sunt uero & alia culpæ &
imperfectiones, quas tepidi & in seruitio
diuino segnes aduertenter & data opera
committunt. Magna hæc impediunt bona
nobis haud dubie danda, si in eas nō im-
pingeremus. Atque ob has sæpe suam à no-
bis Dominus uultum in oratione auerſit.
& plurimas nobis gratias conferre desi-
nit. Quocirca si & proficere, & multas
caelitus gratias recipere uelimus, demus
operam, ne quas culpas deliberate & sci-
enter faciamus. Sufficere nobis debent il-
lae, quas aut ex ignorantia, aut inaduer-
ſentia consciscimus, nullas à parte nostra
iis addamus. Scilicet, illa in oratione dis-
tractiones sufficiunt, quae ob imagina-
tionis inconstantiam nobis inopinato
ingruunt; uoluntarie uero & deliberate

Lud. Blof. in
Specul. spirit.
c. 6.

Venialium
culparum
duo genera.

nullas ipsi nobis accersamus. Satis sint illae imperfectiones, quas ex fragilitate, in regularum violatione committimus, ut necesse non sit eas ex professo & proposito infringere.

Basilius.

S. Basilius aliud quoddam perfectionis comparandae medium proponit, ipsumque ad breuissimo tempore plurimum proficiendum, perutile esse dicit: nimirum non esse in virtutis via, aliqua diuerticula ad interquiescendum comparata, facienda. Sunt siquidem, qui subinde quidem interruptis vicibus, heroica quaedam molimina aggrediuntur, sed mox eadem omittunt & interquiescunt. Quod semel coepisti, fortiter urge, & huiusmodi declinatoria deuita: nam in hac vitae spiritualis via magis defatigaberis subinde interquiescens, quam si semper pergas, nec usquam substas. Circa quod magnum est inter spiritualia & corporalia exercitia discrimen: quia *raro operando deficit, spiritus operando proficit*; & quo in suis exercitiis corpus magis operatur & laborat, eo magis defatigatur & languescit; at quo spiritus magis exercetur & agit, plus virium vigorisque acquirit.

Paul. Manut. in Ad. 19.

Lib. vii. de penit. c. 10.

Atque hoc illo significatur adagio: *Arcum frangit intentio, animum remissio.* Vnde sanctus Ambrosius sic ait: *Quem admodum facilius est in peccatum non labi, & innocentiam primaeuam conseruare, quam post lapsum veram sinceramque penitentiam agere: ita facilius longe, orationis ac deuotionis feruorem est conseruare, quam postquam ad dies aliquot eam penitus quis omiserit, ad eam postliminio reuerti.* Faber ferrarius ferrum iam ab igne candens fornace educens, quia id tum molle est, atque ad quamlibet, quam is malleo tundendo ei dare voluerit, formam recipendam dispositum, ipsum penitus frigescere non finit: verum antequam totum frigescat, fornaci reinserit, ut statim rursus tale sit, quale ante paulo exstiterit. Pari modo nobis videndum, ne vnquam deuotionis calorem penitus intermori sinamus. Si enim is refrigescat, & cor indurescat,

non nisi aegerime ad primum feruorem redire poterimus. Atque ita, quotidiana edocti experientia fieri videmus, ut, quantumuis insignem aliquis in virtute progressum fecerit, si ad tempus non nihil ab ea is colenda interquiescat, breui illo tempore, quo distrahitur, & bona sua exercitia omittit, simul & semel perdat, quod antea longo tempore magnoque labore compararat, ut ne vestigium quidem eorum, quae ante habuerat, superesse, & eodem ipse, ob eam, quam experitur, difficultatem, redire vix aliquando posse videatur. E contra, qui cum feruore procedunt, & deuotionis calorem semper integrum fouere ac conseruare student, bona sua exercitia semper continuando, inque iisdem indefinenter perseverando, & facile in primo suo vigore manent, & breuissimo tempore insignem progressum faciunt. Rei huius ratio etiam haec est: quia hi nullum tempus amittunt, ne destruant, quae ante construxerunt, cum vice versa tepidi & desides, ob suas illas interruptae quietis vias & renouationes, toto tempore aliud non agant, quam construere & destruere, texere & dissoluere; itaque nunquam suam telam pertexunt, priores vero non modo structa non destruant, verum etiam semper longius progrediuntur, & continuo suo exercitio maiores sibi quotidie vires, ac maiorem ad plura ac meliora agenda acquirunt facilitatem. Atque hoc est quod dixit Sapiens: *Egestatem operata est manus remissa; manus autem fortium diuitias parat.* Et, *Anima operantium impugnetur.* Senex quidam Eremicola hanc inter Religiosos tepidos & remissos, & alios sedulos & feruentes comparationem instituebat; illos siquidem, qui nescio quo senectutis praetextu ut defatigatos se gerunt, inque suo profectu spirituali ulterius progredi nolunt, similes esse aiebat veteribus Principum aedulis, qui nullum iam amplius, ut emeriti, in aula famulatum praestant, sed tantum inani specie ad ostentationem in aula versari permittuntur, & totos dies ad ianuas magnarum

gnatum in atrijs narratiunculis enarrandis impendunt. Datur quidem illis diurnum cibi dumentum, & sportula solita, eum famulis veteranis, & iam amplius apud Principem non agunt, nec nouam vel maiorem apud illum gratiam indies aucupantur, imo vix iam vlla in aula illorum superest memoria. Contra nouos & iuniores clientes tam in domini sui famulatu videbis diligentes & sollicitos, vt nullam toto die quietem inueniant, nullum ab opere ipsis otium detur, imo tam nauos, vt vix dum plene suam verbo vel nutu Dominus indicarit mentem, quin illius hi iussa exacte adimplerint. Hi sunt Principum intimi, hi in illorum se beneuolentiam indies magis & magis insinuant. Quibus proinde Religiosos impigros & feruidos assimilare possumus.

CAPVT XIII.

Alia tria media proponuntur, ad in virtutum studio proficiendum.

BASILIVS Magnus aliud egregium ad bene proficiendum medium nobis suggerit, quod & alii post eum communiter Patres dare solent: vt videlicet oculos in meliores, & in eos, qui virtutibus magis excellunt, & præ cæteris illustriores sunt, consociamus; atque eos deinde imitari studeamus. Idem consulebat Beatus Antonius dicebatq; bonum Religiosum instar apis, ex omnibus, quos hinc inde videt, aliquot flosculos colligere debere, vt ex eis dein mel suum conficiat; ab vno videlicet modestiam, ab alio silentium, ab hoc patientiam, ab illo obedientiam, ab alio demum in differentiam & resignationem. Id in vno quoque videlicet notandum est, quo excellit, vt ipsum deinde imitari conemur. Quod & ipsum legimus fecisse, vnde etiam tam eximius & illustris sanctimonia euasit. Hoc vnum de maximis bonis est, quæ in Religione habemus, & ob quod sanctus

Hieronymus cœnobiticam solitariam, & in multorum congregatione viuentes anachoretis anteponit, & cur satius ac melius esse iudicet in illa, quam in hac viuere: *Vt ab alio, inquit, discas humilitatem. ab alio patientiam; hic te silentium, ille te doceat mansuetudinem.* Philosophus quidam, Carilus nomine, inter Lacedæmonios magni vir nominis, & in primis illustris, rogatus, æquanimem Rempublicam omnium censeret optimam; Eam, inquit, in qua inuicem ciues contendunt, æquis eorum reliquis ciuibus suis virtute futurus sit maior, idque sine vlllo tumultu & seditione. Cum porro & hoc inter alia plurima nobis in Religione iam Dominus beneficium præstet, vt inam id, eo dante, perpetuum sit. Magnæ quidem in omnibus pene mundi Rebus publicis contentiones & æmulationes sunt; sed eæ aut circa opes, aut punctum honoris versantur: qui autem de virtute cum alio decertet, vix vllum ibi inuenies. In Religione vero, quæ Dei bonitas & misericordia est, omne eam profitentium studium circa propriam abnegationem, & quotidianum in studio virtutis & perfectionis progressum versatur, hinc omnes ipsorum concertationes & æmulationes eo spectant, vt quisque alium virtute antecellat, hicque illo sit vel humilior, vel obedientior; atque id sine vlllo strepitu, murmurationibus, dissensionibus, sed cum sancta quadam inuidia, & laudabili æmulatione. Et sane non parua gratia & beneficium est, sed & insigne & incomparabile, & ad eam nos à Deo vocatos esse Religionem, in qua virtus colatur, & in pretio sit, in qua insignis Theologus, & eloquens concionator non ideo magnus sit & æstimatur, quod doctus sit, & egregie concionetur, sed quod animi demissione, & sui mortificatione emineat: in qua denique omnes vterius in virtute semper progredi allaborat, suoq; singuli exemplo inuicem ad etiam vterius contendendum animant. Tam bona igitur hac occasione, quæ ad hoc medium

EXCR-

exercendum habemus, rite utamur, & in bonum nostrum conuertamus.

Hinc porro secundum elicere medium possumus, ipsam, inquam, obligationem, qua ad bono fratribus nostris exemplo præluendum obstricti sumus; *ut omnes se mutuo considerantes, in deuotione crescant, Deumque Dominum nostrum laudent, vt*

3. p. Constit. c.
1. §. 4. & Reg.
29. Summar.
Matt. 15. 16.

ipsemet Christus in Euangelio: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est.* Nemo profecto nostrum est, quin ad oculum videat, quam bonum virtutis exemplum efficax sit aliorum ad eandem emouendorum ratio. Plus scilicet fructus bono suo bonus aliquis Religiosus vniuersa in domo, exemplo facit, quam omnia, quæ de virtute in litui possunt, aut colloquia, aut exhortationes & sermones. Magis quippe homines credere solent ijs, quæ oculis vident, quam quæ auribus audiunt; hinc sibi persuadet, quod ab alio quopiam fieri sibi vident, practicabile esse, itaq; & ipsi ad illud faciendum maxime animantur & permouentur. Atq; hoc mystice conclusio illa alarum in sanctis illis animalibus, quæ Ezechiel con-

Ezech. 3. 13.

conspexit, representabat: *Et audiui vocem alarum animalium, percussioneium alteram ad alteram.* Quando videlicet bono fratrem exemplo ædificas, cor illius quodammodo concutis, eumque sic ad compunctionem & deuotionem, ac perfectionis desiderium excitas.

Serm. 14. super Cant.

S. Bernardus, dum in Ordinis sui exortu, solum Religiosos quosdam spirituales, & suo proximum exemplo ædificantes coram videret, non parum hoc se scribit fuisse spectaculo recreatum, itaque eo animatum, vt & suauitate deuotioneque anima, suauissimis vero lachrymis oculi adimplerentur, & non modo quotidiano talium aspectu, sed vel sola recordatione, eorum scilicet, quos ante nouerat, sed iam vel absentes, vel vita defuncti erant, ad meliora sæpius fuisse permotum. Atq;

Ecccl. 49. 1. 2.
3.

hoc est, quod in Iosia Rege sacra celebrat Scriptura: *Memoria inquit, Iosia in com-*

positione odoris facta opus pigmentarij. Tales vt simus, nostrum est omni contentione allaborare, iuxta illud sancti Pauli: *Christi bonus odor sumus: sicut inquam, ceu unguentum aromaticum, ceu myrrhocium, & pilula unguentaria ex aromatis confertis composita, quæ suum omnibus tangentibus ilico odorem aspirant, eos simul & reuigilant, & corroborant.* Acris id stimuli loco nobis esse debet, ad totos nos virtutum studio impendendos, nullamque quibuscum viuimus offendiculi occasionem præbendam. Nam sicut laudabilis vitæ Religiosus ad domus totius ædificationem, vtque sui vnus exemplum ipsa sequatur, plurimum confert, ac vnus ipse ad hoc satis est: ita ad integritatem communitatis destructionem & scandalum, vtque sui vnus exemplo omnes deprauentur, dissolutus vnus nimis quam multum nocet, & plusquam satis est. Imo certissimum est, longe esse exemplum ad malum, quam ad bonum efficacius, idque ob malam naturam nostram deprauatam. semper ad malum, quam ad bonum pronioris, propensionem.

In Deuteronomio Deus Duces & capita à populo vniuerso ad bellum proficiscente, ante perire iussit: *Quis est homo formidolosus, & corde pauido, vadat & reuertatur in domum suam.* Cuius rei quam mox dat rationem, notanda est, quia hæc ad propositum nostrum facit, *Ne pauere, inquit, faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est.* Idem & Religiosus tepidus & remissus prauo suo exemplo in Religione facit: is namque collegas reliquos formidine & incerti quodam metu implet, quominus ipsi viriliter pugnent, & serio perfectionis negotia tractent; atque adeo suum ijs languorem & teporem velut pestilens quoddam contagium adstat. Vnde præclare Eusebius Emislenus, *Qui, inquit, inter multos vitam agere consueverunt, aut cum grandi fructu, aut cum grandi periculo, vel etiam diligentes, vel negligentes sunt.*

Addere his & aliud quid possumus, quod

quod tertium medium & motuum ad ad hanc ipsam rem excitans esse potest: scilicet, non fratres nostros solum, quibuscum quotidie tractamus & conuersamur, sed & omnes omnino homines bono nostro exemplo ædificari debere, ne nimirum mea vnus culpa boni, quod sibi Religio iam comparauit, nominis iacturam faciat. Videmus namque malo vnus exemplo viso, de reliquo ordinis corpore mundum iudicare solere. Religiosi quippe alicuius culpa & peccatum videtur esse ceu peccatur aliquod originarium, vt in stirpe vniuersam pertraducem descendens, vel vt opes mercatorum multorum in vna societate iunctim agentium. Statim namque, vbi mundus quid mali videt, oclamat; Etiam Patres Societatis (v. gr.) à bene viuendi instituto desiscunt, & hoc & illud agunt; quod vnum fortasse à bene viuendo desiscere, & licentius agere videant. Vnicuique ergo magna bono omnibus exemplo præluendi, malo autem offendendi neminem obligatio incumbit, vt sic bona Religionis fama ac nomen conseruetur, foueatur & propagetur, & suis ipse culpis & imperfectionibus in culpa non sit, cur bonum nomen & auctoritas, quam per Dei gratiam & bonitatem iam habet, sordet & vilescat. Nobis vero in primis isthæc obligatio incumbit, tum quod adhuc noui & recentes simus, ac velut in ortu, tum quod nemo non oculos in nos coniectos habeat, & spectaculum facti simus mundo, angelis, & hominibus. Et si quidem, vt verum fatear, vnus particularis culpam vniuersæ Religionis à mundanis adscribi, rationi repugnet, & præter æquum sit: certum tamen id est, Ordinis totius bonum & progressum ab vnus atque alterius laudabili & religiosa vita, contra vero ab vnus irreligiositate, eius totius contemptum dependere. Illi namque Religionem vniuersam representant. Videat igitur quisque, ne, vt bonus miles, suam stationem deserat; videat, inquam, ne sua vnus culpa acies tam constipata & densa rumpatur; da

Rodriguez exercit. pars 1.

operam, charissime, tua ne negligentia Religio remissior fiat ac laxior. Huc mirrite faciet, si illis se quisque à Religione matre sua verbis se credat compellari, quibus sancta illa Machabæorum mater filium natu minimum est alloquuta, & ad pro patriis legibus mortem & ferendam & oppetendam animauit: *Miserere mei, fili mi, quæ te non nouem mensibus, sed nouennio, imo viginti, triginta, & amplius annis in utero & visceribus meis portavi, triennio probationis lac tibi dedi, & in virtute & litterarum studio tanta mea impensa alui, donec ad eum, in quo versaris, statum promoueris. Nihil autem aliud pro his omnibus à te exigo, quam vt vnus misericordia tangaris mei, propter te ipsa non peream, nec triste mihi ac probrosum causeris senium: noli arma, quibus te ad bonum & utilitatem tuam, tum aliorum instruxi, in mea tuaque ipsius viscera conuertere; quodque tibi bona occasio & medium ad mihi magis placendum, te mihi humiliandum & mortificandum esse debebat, inde euanescenti magis, liberiusque agendi, & mortificationis omnis proculcandæ occasionem noli sumere.*

CAPVT XIV.

Multum proficere volenti, conducit, si ita semper se gerat, uti primo gessit die, quo Religionem est ingressus.

ABBAS Agathon à quodam de veteribus illis Monachis rogatus, quomodo sese in Religione gereret, id vnum respondit: *Vide, qualis fueris prima die, quando existi de saculo, & receptus fuisti in claustrum, & talis permanset semper.* Si itaque scire velis, quomodo bonus futurus sis Religiosus, quomodo vitam instituturus, vt multum in virtute & perfectione proficias, ecce tibi optimum ad hoc medium: id scilicet vide, qualis illo fueris

Eris

Dionys. Car-
ibus. in scila
Relig.

ris die, quo primum mundum deseruisti, & Religionem ingressus es, & talis semper permanere stude. Considera, inquam, quo mundum, & quicquid in eo possidebas, feruore & animositate reliqueris, parentes, amicos, notos, hereditatem, opes, delicias, voluptates, recreationes, & in hoc mundi contemptu, in hac consanguineorum, parentumque obliuione, in hac voluptatum & commodorum propriorum abdicatione perseuera, atque ita bonus Religiosus eris. Perpende ad hæc, quanta petieris humilitate & instantia in Religionem ipsam admitti, & quomodo eo, quo aditus potenti tibi concessus est, die, tibi visum sit cælum quodammodo aperiri, ac magnam te tunc gratitudinis summam ostendendæ, Deoque & Religioni ob tam eximium beneficium & gratiam perpetuo seruiendi, obligationem ac debitum contraxisse; & in hac gratitudine, & humili debiti recognitione perseuera; & tam te modo Deo & Religioni obligatum & obstrictum agnosce, ac sensisti primo die, quo in Ordinem receptus es; & insignem hoc pacto in religione progressum facies. Rursus te eum cogita, quanta, postquam iam admittus fuisti, deuotione & modestia in ipso principio te gesseris; quantam obedientiam, humilitatem, promptitudinem, quantam in omnibus vbique indifferentiam & resignationem ostenderis; & in eo semper perseuera: itaque indies magis magisque in virtutum studio & perfectione proficies & cresces.

Hocce proficiendi medium sancti omnes, uti mox videbimus, mirifice commendarunt. Sed ante omnia opus est, ut ipsum bene intelligamus. Neque enim id volumus, quasi hodie etiam non plus virtutis habere te oporteat, quam primo habuisti die, quo Religiosum habitum assumpsisti: uti nec Veteranum Nouitij alicuius virtute contentum viuere debere. Constat namque, plus virtutis veterano inesse, & maiorem illum in ea profectum fecisse debere, quam

nuperum tyronem, qui vix dum heri Religionem nomen dedit: uti qui decenniotoro litteris operam dedit, plus scientiæ acquisisse, & plura nosse necessario debet, quam qui primum ad studia accedit. Ut enim Religio quædam virtutis & perfectionis est schola; ita verisimile sit, eum, qui diutius hanc scholam frequentauit, plus addiscere & profecisse debuisse. Sed sicuti ei, qui, postquam magno feruore & diligentia sua studia incepit, in illis deinde, languore & veterano quodam correptus, deficit, consulimus, ut ad eum feruorem, diligentiam, sedulitatemque, qua olim studia inchoauit, reuertatur; ita namque fore, ut feliciter illorum cursum decurrat: pari modo aliud hic non suademus, quam ut primos illos ætus, cum quibus virtutis stadium inchoasti, primo die, quo Religionem inijsisti, resumas. Vide itaque, quanta generositate & constantia Deo tunc seruire ceperis, nihil ut difficile tibi occurreret, vel arduum videretur; & illum feruorem, illos spiritus & animos iam præfer; hocque modo permultum in Religione proficies. Atque hoc est, quod circa hoc medium sancti nobis dicere volunt.

Beatus Abbas Antonius, cum à discipulis rogaretur, ut aliquot ipsis ad profectum spectantia documenta spiritualia suggereret, ab hac re, ut refert in eius vita sanctus Athanasius, sermonis sui duxit initium: *Hoc sit primum cunctis in commune mandatum; nullum in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incipientem debere semper augere, quod ceperit.* Et præterquam quod illud ipsum sapius in vita repeteret, iam morti vicinus velut testamentum & vltimam voluntatem suam, ut fratribus infixum inhæret profundius, quam tenerimis ipsum inculcare ceperit verbis, qualia morientis patris esse solent: *Ego quidem, filioli, secundum eloquia Scripturarum, Patrum gradior viam: iam enim Dominus me inuolat, iam cupio videre caelestia. Sed vos, diuiscerama, admonéo, ne tanti temporis labo-*

Athanas. in
vii. Sur. tom.
1. pag. 366.

rem repente perdat: hodie vos religiosum studium arripuisse arbitramini. & capta voluntatis fortitudo succrescat. Id est, paucis: Si in virtute & perfectione progredi vultis, hoc semper ante oculos habete: Cogitate nimirum quotidie, vos eo die primum seruire Deo incipere, & ita semper vos gerite, vti illo die, quo primum sanctum habitum assumpsistis; & ita fiet, vt boni sitis Religiosi futuri.

Hoc quoque medium sic suggerit sanctus Augustinus: *Obliviscere omne præteritum, & quotidie inchoare teputa.*

Quotidiana & obuia id similitudine declarat sanctus Antonius: Sicut, inquit, serui & famuli virorum nobilium, quantumuis dominis multum obsequij præstiterint, & plurimum laboris subierint, non ramen minus ideo agere tenentur, quicquid de nouo faciendum occurrit; sed semper ita prompti & alacres ad cuncta iussa herilia excipienda sunt, tanquam si tum primum famularij inciperent: ita nostrum est, non aliter Deo creatori & Domino nostro seruire.

Præclarum huius rei exemplum habemus in sancto Bernhardo. Is quippe, vt refert Surius, alios quoslibet suspiciebat & tenebat vt sanctos & perfectos, ij que, vt hominibus iam perfectis, & in virtutis stadio multum progressis, aliquibus in rebus nonnihil priuilegio quodam indulgeri concedique debere credebat.

(Bonum autem & vtile id est ad alios non diiudicandos, si quando similem in ipsis licentiam cõspicimus) seipsum vero semper vt nouitium & nuperum tyronem habebat, cui huiusmodi indulgentiæ & exemptiones nequaquam conuenirent: atque ita ne minimo quidem quidquam de Religionis rigore, neue de laboribus communibus, atque exercitijs humilibus remittebat. Ipse proinde primus erat in omnibus, quæ à Superiore iniungebantur, exequendis, ipse primus scopas & manutergium ad ollas terendas in manus sumebat: in nulla ipse re excipi & eximique patiebatur, aut maiori præ alijs

priuilegio donari; hinc, quando aliquod manuale exercitium cæteri peragebant, quod ipse facere non poterat, ne quam interim merendi occasionem amitteret, ipsum alio viliiori & humiliiori exercitio tunc compensare satagebat. Modo namque ligone arrepto terram fodere incipiebat, modo cuneo lignum sindebat ipsumque in humeros acceptum ad culinam defererebat: quæ exercitia non mediocrem ipsi voluptatem adferebant. Hæc autem omnia ad in spiritu proficiendum sibi facienda credebat; longe secus, atque aliqui, qui dum huiusmodi opera agunt, se, si non necessario ad profectum, ad bonum saltem exemplum ea agere dicunt, se namque ijs minime opus habere putant, nec multum hæc ad se pertinere. Bonum quidem est, illa te ad bonum exemplum, & ad alios ædificandum agere, at melius foret, si tibi persuaderes, te ijs etiam opus habere: cum & S. Bernhardus illa sibi maxime necessaria putaret.

Aliud ad superiora punctum, idque in primis bonum, addit sanctus Antonius, per quod ante dicta manifestiora fiunt, & confirmantur. Neque enim illi satis est, vt a primis illis, quibus cœpimus, feruoribus non desciscamus; sed requirit insuper, vt semper ulterius in illis progrediamur, quotidie magis & magis crescendo & proficiendo. *Sed quasi, inquit, incipientem debere semper augere, quod cœperit.* Sicut enim, qui Deo primum seruire incipit, etiam atque etiam satagit, vt quotidie plura, maiora, & noua obsequia illi deferat, videndo hæctenus se eum semper offendisse, & peccata grauissima commisisse, vt ita præterita noxam resarciat, seq; præmio & mercede dignum reddat: sic nostrum est, taliter semper nos gerere, quasi hæctenus nihil profecissemus, sed potius omnem operam nostram inutiliter impendissemus & consumpsissemus.

Hoc medium, inquit sanctus Gregorius, omnibus omnino conuenit, licet etiam admodum perfecti sint. Etsi enim David Propheta vir esset perfectus, nihilominus, quasi primū inciperet, dicebat:

F 2 Dixi,

Psal. 76. 11. Dixi, nunc coepi. Tanto namque feruore & constantia in via & cultu Domini in senectute sua progrediebatur, quasi illi tunc primum de nouo ac nuperime seruire inciperet. Quinimo virorum perfectorum id maxime proprium est, iuxta illud Sapientis: *Cum consummauerit homo, tunc incipiet.* Veri quippe Dei serui, quo longius prouehuntur, & fini suo propiores, ac perfectioni viciniore sunt, eo maiori constantia, accuratio- ne & feruore procedunt, & quasi, ut ait *Iob. 3. 21.* *Iob, effodientes thesaurum.* Super quæ verba sic commentatur sanctus Gregorius: Sicut thesaurorum fossiores, quo magis effoderint, & profundius terram penetrant, eo maiori in opus suum incumbunt diligentia; quia cum norint ad thesaurum absconditum, quem indagant, se iam propius accedere, & parum ab eodem abesse; ad diligentius & animosius fodiendum animantur, maioriq; cum voluptate & gaudio terram eruunt; ita qui profectus, & perfectionis suæ ex animo studiosi sunt, quo longius in ea prouehuntur, & fini suo fiunt propiores, eo laborant contentiosius. Hem! quam thesaurus iam vicinus est! Ergo ad sedulo laborandum accingere, in ista, festina, quia parum tibi spatii, quoad eum peruenias, adhuc restat, *Ex. 10. 25.* *Ex tanto magis,* inquit Apostolus, quanto *videritis appropinquantem diem.* Perinde ac si diceret, ait Magnus Gregorius, eo labor & contentio laborantium esse debet maior & intensior, quo præmium & merces viciniore. Dum saxum deorsum fertur, quanto centro id suo magis appropinquat, tanto maiori velocitate & celeritate fertur, donec eo tandem perueniat. Pari modo, quo quis in virtute & perfectione magis crescit, & ad Deum suum, qui eius est centrum, & vltimus finis, propius accedit, & magis festinat, ut ad eum pertingat. Atque hi, inquit S. Basilius, sunt feruentes spiritu, de quibus loquitur Apostolus: *Solicitudi- ne non pigri, spiritu feruentis, Domino serui- entes.* Sunt quippe nonnulli, qui initio, quando Religionem primo incunt, ma-

gno cum feruore incipiunt, sed cum iam nouitiatu exierunt, statim ut defatigati deficiunt, & veteranorum quietem captant: illi non sunt *spiritu feruentes*, sed tepidi & desidiiosi. Feruentes vero spiritu, ait sanctus Basilius, sunt illi, qui semper talem feruorem & desiderium, tam insatiabilem famem præferunt, qualem initio habuere, qui in Dei seruitio nec saturantur, nec lassescunt, sed semper maius ac maius illi obsequium deferre gestiunt, secundum illud Psalmista: *In mandatis Psal. 111. eius volet nimis.*

CAPVT XV.

Non mediocriter ad profectum con- feret, si seipsum vnusquisq; frequen- ter interroget: Ad quid ad Re- ligionem venisti?

EST & aliud perutile, ad in virtute cre- scendum, & perfectionem acquiren- dam, medium, quo, teste Surio in vita, *Lib. 1. vita* S. Bernhardus solitus fuit uti: *Hoc, in- c. 4.* *quit, semper in corde, frequenter etiam in ore habebat: Bernharde, Bernharde, ad quid venisti?* Idem etiam de sancto Arsenio legimus, seipsum sic identidem interro- gante: *Arseni, Arseni, ad quid venisti?* Cur mundum dereliquisti? Quis tuus fuit finis & scopus, dum, eo deserto, ad Religionem conuolasti? An non, ut in hac Deo tuo sincere & in omnibus placere studeris, hominibus vero complacere & gratificari non curares, parique faceres ab ijs vicissim magniferi & coli? Quare primum illud tibi cura sit, huma- nam vero æstimationem & opinionem noli morari: hoc namque mundum sapit, quem deseruisti: itaque corde & affectu ad eum noli reuerti: parum namque tibi profuerit, corpore hic in cœno- bio agere, si corde & animo in mundo habites, humanum applausum & æstimationem captando. Hoc scilicet calcari se sancti omnes excitabant & animabant. Hoc & nos ipsi excitemus, & ad vltius progrediendum, omnesque difficultates, quæ

quæ in Religiosa vita nobis occurrent, transcendendas, animemus. Si quando aliquam in Superiorum iussis parendo molestiam senties, hinc te verbis exstimula, Ad quid Religionem iniisti? an fortasse, ut propriam facias voluntatem? minime gentium, sed ut alienam. Cur ergo tuam facere, & proprio niti iudicio vis? Si quem paupertatis effectum senties, hoc rursum tibi calcat subde; Anne huc venisti, ut proprias commoditates quæras? an, ut omnia vsquaquaque completa habeas, nihilque omnino tibi desit? an ignoras, ideo venisse te, ut pauper esses, & ceu verus pauper, aliquam rerum necessitatem patereris? Quid ergo murmuras? Quid conquereris? Quando denique tibi videberis negligi ac paruifleri, hac te oratione consolare, dicens: Anne idcirco ad Religionem animum adieciisti, ut magnifieres, & ab omnibus celebraberis? nequaquam imo vero, ut apud omnes in oblivione fores, & hominum opinionem, mundi que æstimationem parum aut nihil moraretis: cur ergo respicis id, quod vltro amplexus es? Cur reverti denuo vis ad id, quod deseruisti? Hoc demum est esse Religiosum, tuam voluntatem non facere, pauperem esse, penuriam rerum pati, velle latere, ab hominibus ignorari, atque nullo apud eos esse loco. Hoc scilicet est mortuum esse mundo, & vivere Deo.

Cum ergo ad hoc ad Religionem venerimus, parum sane nobis proderit in ea vivere, nisi etiam exacte faciamus id, propter quod venimus: neque enim locus sanctum quem facit, sed vita sancta, religiosa & perfecta. Egregie id pertractat Augustinus in sermone quodam ad Fratres in eremo degentes: *Ecce in solitudine sumus, in eremo sumus: locus tamen non facit sanctos, sed operatio bona locum sanctificabit, & nos.* Esto namque locus sit sanctissimus, esto sis in Religione reclusissimus, tamen & ibi peccare poteris, etiam ibi damnationem tuam operari. quare in hoc, inquit Augustinus,

noli fidere, *peccavit enim Angelus in caelo, peccavit Adam in paradiso: & tamen nullus locus sanctior illis erat: quia locus habitantem non sanctificat. Si enim habitatores loca beare possent, nec homo nec Angelus à dignitate corruissent.* Quapropter noli credere tunc rem in salvo, tunc te extra omnem aleam ac periculum esse, cum dicere poteris: Religiosus sum, Societatis Iesu sum: quia hoc non sufficit, nisi feceris id, ob quod ad Religionem venisti. Cogita, non venisse te huc, ut eruditus evaderes scholaris, aut eximius Doctor, aut magni nominis Ecclesiastes; sed ut bonus Religiosus, & ad perfectionem totis viribus ac nervis incumberes. Quam parum refert, vtrum plus minusve doctus evadas, magni aut mediocri nominis prædicator! Verum, quod permagni interest, imo in quo totum vertitur, est, ut bonus ac perfectus Religiosus fias. Quid enim agimus, si hoc non agimus? Quid etiam egimus hactenus, si hoc vnum non egimus? Cur demum rei attendimus, si non illi, ob quam venimus? *Amice, & frater mi, ad quid venisti?* Tuas subinde tecum rationes ini, ac sæpe à te hoc quod sequitur pere: proh miserum me, quam non artem aut opificium toto illo tempore, quo in Societate fui, didicissem, ac perfecte iam callerem? Nam si operam interim meam apud pictorem impendissem, scite iam nossem pingere; si apud Phrygionem, iam ac nossem pingere, & ita iam eam callerem, ut ea me sustentare possem & vivere: iam vero bonus didici esse Religiosus, & cheu! nondum huc pertigi. Tanto, ecce, iam tempore scholam virtutis frequentavi & adij, & nondum primam alphabeti quod in ea traditur, litteram didici, nondum, inquam, primum humilitatis gradum sum consequutus. Septennium tantum impenditur, ut bonus quis Philosophus simul & Theologus evadat; & cheu! ego tot annorum spatio nondum bonus evasi Religiosus. Vtinam tanto veras virtutes studio & contentione quaereremus &

procuraremus, quanto litteras & scientias quærimus & procuramus!

De interior. dom. c. 21. & lib. de consecrat. c. 2.
 Vnde præclare sanctus Bernhardus: *Multi quarunt scientiam, pauci vero conscientiam. Si vero tanto studio quæreretur conscientia, quanto quæritur secularis. & vana scientia, & citius apprehenderetur, & utilius retineretur.* Et sane exiguum quid faceremus, etiamsi tanta contentione & diligentia in animi nostri profectum conmitteremur, quanta in scientias litterarias incumbimus. Hac quoque consideratione sanctus Dorotheus multum se ait in spiritu profecisse. Quando enim, inquit, in sæculo litteris operam dabam, ita ab ijs absorptus eram, vt plane omnium aliarum rerum me, præterquam illarum, caperet obliuio, ac de nulla re alia, imo ne quidem de cibo sumendo, cogitarem; adeo vt ne quidem tempus cogitandi, quid comedendum, & ori ingerendum esset, mihi suppetere videretur; hinc nisi amicus & familiaris meus, qui cibi mihi parandi ferendique curam habebat, meque ad comedendum tempore suo vocabat, mei rationem habuisset, sæpe cibi oblitus fuisset, & incenatus mansissem. Tantus quoq; meus erga studia & scientiam ardor erat & desiderium, vt semper etiam tum, cum comederem, librum ante me apertum haberem, simulque comederem & studerem; & licet serius à ludo redirem, statim tamen lucernam accenderem, & ad mediam vsque noctem lucubrarem. Cum vero cubitum cõcederem, librum mihi ad lecti latus collocabam, vt, postquam aliquantulum dormissem, somnum mihi corporiq; suffurando, ad lectionem statim iterum cõuerterer. Denique in tantum studiis eram immersus, nihil vt me præter sola studia delectaret, vel reficeret. Vt vero Religionem inij, sæpe hac de re mecum cogitauim, meq; ipsum sic sum allocutus: *Si tantus labor, tantusq; feruor fuit tibi in adipiscenda eloquentia, & scientia humana, quanto maior tibi nunc adhibenda est cura in religioso statu, vt veras virtutes & veram sapientiam acquirere valeas, cum nullam aliam ob causam huc*

veneris. Atq; hac se cogitatione multum animatum & vigoratum scribit. *Et hac re, inquit, non modicas vires accepi.*

Rationi igitur consentaneum erit, vt hac etiam nos ipsi excitemus & animemus. Pluris apud nos sit, esse bonos Religiosos, quam aut bonos scholasticos, aut celebres professores. Omnis proinde diligentia & cura nostra in eo versetur oportet, vt videamus, quomodo diuinam hanc sapientiam simus adepturi, atque idcirco toto in hoc vnum studio incumbamus necesse est. Aliud ipse Dei Filius Christus in terra viuens non spectauit aut fecit, quam vt nobis amãdis, profectui nostro & maiori bono nostro quærendo, & quidem tanto suo dispendio, totus intenderet; ane ergo magni quid erit, si nos hoc in mundo solum & vnum id spectemus, vt Deo amando, ei magis placendo, maioriq; eius gloriæ quærendæ & procurandæ totis viribus intendamus? *Propter quod, vt suadet Apostolus, remissas manus, & soluta genua erigentes, teporem & recordiam excutiamus, succingamus ad lumbos vestem, & ad iter sic nos disponendo, festinemus in illam requiem, ac properemus, vt ad illum perfectionis & gloriæ montem perueniamus, usque ad montem Dei Horeb.*

Quemadmodum viator, qui in multam lucem dormiuit, postea summam, accelerato gressu, diligentiam adhibet, vt quod dormiendo perdidit, tempus reciperet, ac proinde festinat, donec socios, qui longo spatio se antecessere, attingat. Simili modo nostrum est festinare, atque etiam currere, vt amissi temporis iacturam hoc pacto resarciamus; dicentes: Hem, quanto me socij ac fratres mei interuallo præcurrunt? & ego solus in posterioribus hæreo; cum tamen ante ipsos currere inceperim, vt pote prius illis Religionem ingressus. Vtinam nos temporis, quod hactenus amissum est, pigeret ac pœniteret, & ob id taliter contristaremur, vt calcaris cuiusdam nobis id loco esset, ad maiori posthac in via Domini feruore currendum.

Ado.

Dion. Carth.
artic. 30. de
quat. nobis.
in vit. Pat.
p. 2. §. 103.

Adolescens quidam (vt è vitis Patrum refert Dionysius Carthusianus) Religionem ingredi enixe dum cupit, mater cum multis allatis ad hoc rationibus, impedire, & bona sanctaque eius desideria interuertere omnimodis satagebat. Sed ille morem ei gerere nullatenus volebat, aut à proposito suo desciscere, illud semper, ad sui defensionem tutelamq; adducens, *Saluare volo animam meam*, & salutem meam in tuto collocare, hæc mihi quam maxime cordi est: quo vno ille responso importuniores matris preces facile elidebat. Tandem cum suas se nequidquam rationes adferre parens cerneret, & preces omnes incassum cadere, assensum dedit, filiumque, quod conceperat, exequi permisit. Religioni itaque filius nomen dedit. Verum cum non multo post interpuisset, & negligenter satis & segniter in Religione viueret, contigit matrem aliquot post diebus ex hac vita decedere, ipsum quoque in grauem ac periculofam ægritudinem incidere, qua durante, cum defectis è graui symptomate sensibus, in spiritu extra se raperetur, ad Iudicis Dei tribunal sistitur: vbi tum matrem, tum alios plurimos circumsecus stantes & condemnationis ipsius sententiam coram spectantes cernit: suos ergo mater oculos circumfert, & viso filium in damnandorum turba consistere, admirabunda petit: Quid hoc est, fili mi? quomodo huc malorum redactus es? Vbinam sunt iam præclara & speciosa illa tua verba, *Saluare volo animam meam*, quæ mihi olim oggerebas? Ideone Religionem inijsisti? Ad quam ille exprobrationem ita confusus est & erubuit, vt, quid ad hæc diceret, penitus nesciret. Ad se igitur reuersus, Deo dante, è morbo suo conualuit: cogitans porro diuinam quandam id commotionem fuisse, ita superiorem vitam cortexit, vt commissa præterita assiduis lachrymis expiaret, & tam in se seuerus & austerus esset, vt multi illi, rigorem vt moderaretur, & de austeritate non nihil remitteret, suaderent, ne vllum sanitati suæ detrimen-

tum adferret. At ille blandiora hæc consilia parum moratus, respondit: si matrem improperantem exprobrantemque ferre non potui, quomodo ipsummet Iudicem CHRISTVM, & sanctos eius Angelos in supremo iudicij die feram?

CAPVT XVI.

Alia quadam adferuntur motiua, quæ nobis ad in spiritu proficiendum, & perfectionem assequendam auxilio futura sunt.

ESTOTE perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est, ait Christus in egregio illo sermone, quem in monte habuit. In quæ verba gloriosus Martyr Cyprianus sic scribit: *Si hominibus latum est & liuore. & gloriosum filios habere consimiles, & tunc magis generasse delectat, si ad patrem luxamentis paribus soboles successiue respondeat; quanto magis in Deo Patre latitia est, cum quis sic spiritualiter nascitur, vt actibus eius & laudibus diuina generositas prædicetur?* Et addit: *Qua iustitia palma est, qua corona, quæ gloria, esse te talem, de quo Deus non dicat: Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me? sed talem, vt opera tua in magnam Patris tui cælestis gloriam & honorem redundent? Non parua profecto Dei hæc gloria est, filios ita sibi consimiles habere, vt eorum ipse causa ab omnibus cognoscatur, honoretur, & glorificetur.*

Quomodo autem nos Patri nostro cælesti similes erimus? Dicit id nobis sanctus Augustinus: *Cogitemus, inquit, nos tanto similiores Deo, quanto esse poterimus eius participatione iustiores: quanto, inquam, sanctiores & perfectiores erimus, tanto Patrem nostrum cælestem magis referemus. Atque hac de causa tantopere Dominus desiderat, vt sancti & perfecti simus; hinc id ipsum multis in locis nobis in memoriam reuocat,*

Theff. 4.3.

Mart. 3.48.

1. Pet. 1.16.

Leuit. 11.44.

c. 19.2.

& identidem inculcat; semel per Apostolum Paulum: *Hac est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra*; alias per Matthæum: *Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est*. Tum per Apostolorum principem Petrum: *Sancti, inquit, eritis, quia ego sanctus sum*.

Ingens sane parentibus gaudium & læticiam pariunt filij boni, sapientes, & sancti: dicit quippe Salomon: *Filius sapiens lætificat patrem; sicut econtra, filius stultus & refractarius mœstitia est matri suæ*. Etsi itaque nulla alia ad perfectionem & virtutem incumbendi nobis foret ratio, quam ut aliquam Deo voluntatem & delectationem adferremus, hæc sane vna ad illi toto conatu studendum nos deberet impellere. Gaudium namque & voluptas Dei, maiorque eiusdem honor & gloria, præcipuum nostrum in omnibus operibus motiuum & stimulus esse debet.

Præter illud tamen & iam alia quædam media huc adferemus, ad hoc non parum nos incitantia, & simul huc impellentia. Quod toties sacra Scriptura nos Dei filios nominet, ut: *Ego vobis ero in Patrem, & vos eritis mihi in filios*. (quod toties à Prophetis repetitur.) Et Apostolus Paulus Ephesijs scribens: *Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi*. Iohannes vero, *Videte, qualem charitatem dedit vobis Pater, ut filij Dei nominemur & simus*. & multis alijs locis. Ideo fieri solum vult Augustinus, nimirum ut ipsi nos, nostram notantes dignitatem & excellentiam, magnificiamus, maiori que super nos vigilemus cura & diligentia. Splendida & pretiosa vestis quam diligentissime & accuratissime custoditur, sedulo que cauetur, ne quæ illam labes aut contagio commaculet; gemmæ quoque, & quicquid demum pretiosum & magni valoris est, quam fieri potest, maxima sollicitudine custodiuntur. Quocirca, ut maiori super nos vigilantia excubemus, & magnam nostri ipsorum curam habeamus, toties, inquit Augustinus, à sacris litteris monemur, serio cogitare, esse nos

Dei filios, & ipsummet Deum habere Patrem; ut nimirum ita nos ubique geramus, sicut talis Patris decet filios, & à sublimibus ac generosis filiorum Dei cogitationibus minime degeneremus. Suffragatur his Leo Magnus Pontifex, dicens; *Agnosce, ô Christiane, dignitatem tuam, & diuina consors factus natura, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire: memento, cuius capitis, & cuius corporis sis membrum*. Excellentiam, inquam, tuam perspice, memento, esse te Dei filium, & nobilitate & generositate eius, cuius filius es, indignum quid noli admittere. Quin & Gentium Apostolus, Athenienses ad altiora animaturus & erecturus, illud ipsum ijs in mentem reuocauit: *Ipsius, inquit, & genus sumus*. Genus ergo cum simus Dei, applicemus hoc potius nobis, simul & priorem illam similitudinem à veste pretiosa petitam, quam adfert Augustinus: *Quem admodum, inquit, magnam vesti pretiosæ aliquæpiam macula incidens, deformitatem adfert, & quo ipsa pretiosior est, eo per hanc magis deformatur: nam in bysso subtili, & panno aureis filis intertexto, labes aliqua statim & valde se exerit; at in panno nautico & crassiori non adeo apparet, & si etiam appareat, non tanti ea fit: ita nec in illis, qui in hoc mundo viuunt, peccati alicuius venialis labes videtur, quin imo subinde nec sceleris mortalis; & si forte videatur, quæ nostra in peccatum pronitas est, parum ea curatur. At in Religiosis, qui charissimi & dilectissimi Dei sunt filij, minima etiam labecula atque imperfectio elucet, & in oculos omnium incurrit; vna, inquam, immodestia ac dissolutio, leuis quædam murmuratio, verbum aliquod impatientiam redolens, & bilem spirans hoc loco videntes audientesque multum offendit ac scandalizat; apud sæculares vero vix vlllo numero & loco hæc esse solent. Pulueris, qui pedibus insidet, nulla ducitur ratio, sed eius, quod oculos eorumque pupillas obsidet, magna. Mūdani veluti pedes sunt corporis huius,*

quod

Ephes. 5.1.

1. Ioan. 3.1.

Eph. 2.43.

c. 19.

Cur filij Dei

nominemur.

quod est Ecclesia, Religiosi vero ut oculi, & eorum pupillæ, atque ideo qualibet in Religioso imperfectio p magni ducitur, quod hæc eius splendorem imminuat, & insigniter ipsum deturpet, quare quam potest maxime ab huiusmodi rebus sibi caueat oportet.

Est & aliud, quod ad semper progrediendum, & ulterius tendendum non parum nos adiuuabit, quod etiam supra obiter indicauimus. Nimirum, ut cogitemus, credamusque, multum nobis adhuc viæ restare, & nihil omnino esse, quidquid aut habemus, aut itineris hæcenus consecimus. Hocce me ium etiam in illis supra allegatis verbis nobis insinuat. Cur quippe putatis Christum omnibus in genere dixisse, *Esse etiam vos perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est?* Eone ipsi perfectionis pertingere possumus, quo Pater in oster cælestis peruenit? *Numquid homo, inquit Iob, Dei comparatione iustificabitur minime.* Ne quidem si multis leuæarum millibus ei propiores fieremus: nam, quantumlibet ei appropinquaremus, semper infinitum inter ipsum & nos interuallum intercederet. Ideo vero ad Patris nostri cælestis perfectionem æmuladam nos adhortatur & inuitat, ut nimirum intelligamus, in hac virtutis via semper restare, quo ulterius tendamus, ac proinde nunquam nobis sufficere debere id quod iam habemus, sed ad id quod nobis deest conuenienter esse. Communiter sancti docere solent, & non sine ratione, nullum certius signum habere quempiam posse, multum se adhuc à perfectione distare, quam cum se cogitat ad eam iam pertigisse. Nam quo quis in mirabili hoc itinere longius prouehitur, eo plus terræ detegit, & quantum sibi adhuc desit perspicit. S. Bonauentura hac rem similitudine indicat: Sicut homo, quo in motem altius ascendit, eo plura circumundique loca respectando detegit, similiter quanto culmini montis huius perfectionis inquam, quis sit vicinior, tanto etiam plura sibi videri deesse. Nam uti nobis, dum eminus montem quendam conspiciamus,

& is cælum vertice tangere, & nos, si in eo consistimus, facile illud manu tangere posse videmur; at, postquam longius progrediendo, iam cominus ad eum pertigimus, multo cælum ipsum interuallo altius eo esse competimus: ita etiã in hac perfectionis & cognitionis atque amoris Dei via fieri videmus. Atque hoc in sensu intelligit Cyprianus illa Psalmographi verba, *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus*, id est, quo in cognitione Dei longius assurgimus & progredimur, eo Deus longius à nobis sustollitur, quo magis eum cognoscimus, eo plura de eo cognoscenda restant; quo magis eum amamus, eo plus in eo quod ametur videmus superesse. Semper ergo in hac perfectionis via suppetit, quo ulterius ascendatur, & qui ad eam iam se putat peruenisse, & eam assecutum, is nimis quã procul ab eadem distat, et si alioquin se manu cælum contingere posse credat.

Intelligi id quoque poterit ex eo, quod passim in ipsa sciëtiarum cognitione hoc in mundo fieri videmus; nam constat quanto plura quis didicerit ac nouerit, tanto melius intelligere, quanta sibi adhuc discenda restent. Vnde scite Philosophus ille dicebat, *Hoc unum scio, me nihil scire.* Et peritissimus ille musices dolens dicebat, nihil se prorsus in arte sua nosse, quod quosdam videret campos adeo late patentes, ut voce eateus pertingere non posset, nec ea intelligi. Cui parum sciunt, quia non intelligunt quantum sibi adhuc desit, & quam multa addiscenda sint, hinc multa se scire putant. Eodẽ modo in sciëtia diuina vsu venit: Serui namque Dei, qui eidem diu studuerunt, & in ea multum profecerunt, ad liquidum perspiciunt, quantum sibi adhuc, ut ad perfectionem perueniant, desit. Atque hæc vnica causa est, cur quo quis maiorem in illa progressum fecit, eo sit humilior. Tum quod, sicut in reliquis omnibus virtutibus plus indies proficit, ita & in humilitate, maiori sui cognitione, contemptu quotidie crescat: omnes enim virtutes inuicem sibi coherent & iunctæ sunt. Tum quia e-

De operibus
Christi ad
Cornel. Pap.
in prolog.

Laers. in vi.
ta Socrat.

Tim. 2. opusc.
lib. 2. de pro-
fess. Relig.
4. 21.

Psal. 41. 8.

videntius perspiciat quid sibi desit: mani ut
maius ad bonitatem & maiestatem Dei co-
gnoscendam lumen habet, ita & profun-
diorum propriae miseriae ac nihili cog-
nitionem; eo quod *abyssus abyssum inuocat*,
abyssus inquam cognitionis bonitatis ac
magnitudinis Dei, miseriae nostrae abyssi
fumi & profunditatem detegit & ostendit, si-
mul etiam infinitos imperfectionum no-
strarum pulueres & atomos, nec non quam
multum nobis adhuc desit quoad perfe-
ctionem pertingamus, videre nos facit.
Nouitius & nuper incipiens tyro, interdum
se iam virtutem habere existimat; quia non
videt quae multa sibi adhuc desint. Ut enim
quis artis pictoriae imperitus tabulam
quamdam videns, eam optime pictam censet,
& nullum in ea defectum notat, quam si
deinde bonus pictor attente consideret,
multos in eadem errores & defectus obser-
uat: sic plane hic se res habet; quia enim
proprie cognitionis arte non calles, ideo
imperfectiones, quae animam tuam imagi-
nem commaculant, videre non vales: alius
vero quia artis huius peritissimus est, sta-
tim eas perspicit. Magna porro haec om-
nia famem in nobis & desiderium excita-
re debent ea obtinendi quae nobis adhuc
desunt, maioreque ad ea cura & conatu con-
nitendi. Vnde B. Hieron. exponens haec,
Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam eos hic
vocari ait beatos, qui quamuis iustissimi
sint, nunquam tamen iustitia sua saturantur,
nec sibi sufficere credunt ea quae habent,
sed ad maiorem virtutem & perfectionem
semper ceu famelici ac sitibundi anhe-
lant, uti anhelabat Propheta ille, qui di-
cebat, & a Deo precabatur, *Amplius laua-
me ab iniquitate mea & a peccato meo munda-
me* quasi dicat, non sufficit mihi quod
a peccatis meis mundus sum, quod deal-
batus; sed velim insuper ut niuis instar, &
etiam supra niuem, me dealbes. *Asperges,
inquit, me Domine hyssopo, & mundabor, la-
uabis me, & super niuem dealabor*; non mo-
do superficialiter & exterius me ablue,
sed etiam interius in anima & perlaua. Sic
etiam nos precari, & ad Deum clamare
oportet dicentes: Maiorem mihi Domine

Moth. 5. 6.
Hieron.

Psal. 50. 4.

humilitatem, patientiam patientiorem,
caritatem ardentiorum, plus mortifica-
tionis, in differenciae & resignationis con-
cede, & amplius laua me.

CAPVT. XVII.

*De perseverantia, quam in virtutis
studio habere nos oportet; & quid
adeam comparandam nobis
auxilio futurum
sit.*

Nemo coronatur, nisi qui legitime certa
uerit, ait Apostolus: quae verba S. Au-
gust. exponens, non esse aliud ait legitime
certare, quam cum perseverantia ad finem
usque decertare, & eum qui hoc fecerit, co-
ronam ac lauream promereri; adfertque
communem illam sententiam, quae etiam
S. Hieronymi, & pene omnium sanctorum
est, Iter virtutis & perfectionis coepisse mul-
torum est, ad culmen peruenisse, & in eo ad
finem usque perseverasse, paucorum. Sic vi-
demus filios Israel magna manu & nu-
mero, sexcenta inquam, teste sacra scriptu-
ra bellatorum millia, non annumeratis
mulieribus & pueris, egressos esse Aegyptum;
& tamen de tam numeroso exercitu duos
tantum terram promissionis ingressos. Non
est igitur magnum, inquit, Augustinus in-
choare quod bonum est; consummare, hoc so-
lum perfectum est. Nam ut ait S. Ephrem,
quemadmodum qui domum aedificat, vix
vllam in fundamento ponendo difficul-
tatem experitur, sed magnam in ea consum-
manda; & quo altius ipsa assurgit, eo &
maior eius est labor, & grauior impensa:
ita spiritualis aedificij fundamenta pone-
re, & incipere, nullam omnino difficul-
tatem includit; sed omnia in perficiendo
labor & difficultas sita sunt. Vnde parum
nobis profuerit bene inchoasse, si bene
non perficiamus: Nam, ut ait S. Hieronymus,
non quaruntur in Christianis initia, sed finis.
*Paulus male coepit, sed bene finiuit; Iuda
laudantur exordia, sed finis prodicione dam-
natur. Quid huic profuit, fuisse Christi &
discipulum & Apostolum? Quid, fecisse*
mira-

2. Tim. 2. 1.

Serm. 3. ad
frat.
in Eremo.lib. 1. con-
tra Iu-
d. & Epist.
ad Luc. 11. 3.Num. 1. 46
& c. 14. 36.

Supra.

Exhortat. ad
pietatem.Epist. ad Ro-
m. 13. 10.

miracula? Ita quid tibi proderit bene incipisse, si male consummes? neque enim iis qui incipiunt, sed qui perseverant promittitur præmiū & corona: & qui perseveraverit usque in finem, hic saluus erit. Unde etiā in summitate scælae nō autem in eius principio vel medio incubantem Dominum vidit Iacob, ut hinc disceremus, ait Hieronymus, satis non esse bene incipere & bene pergere, si nō perseveremus, & bene consummemus. Et S. Bernardus ait: *Quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi?* Ideo Paulus aiebat, sic currite ut comprehendatis. Ibi tu Christiane fige tui cursus profectusque metam, ubi Christus posuit suam. Factus est, inquit obediens usque ad mortē. *Quantūlibet ergo cucurreris si usque ad mortē nō peruenieris, bravium non prehēdes.*

Idipsum & Christus in Evangelio singulari quadam ratione nos commonet: Nemo, ait, mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei, & alio in loco, Memores, inquit, estote vxoris Loth. Quid aut vxori Loth factum? Eduxerat illā & liberarat de Sodomis Deus; sed cū iam in medio viæ esset, respectavit, & eo ipso in loco in statuā salis cōuersa mansit. Quid hoc sibi vult? dicit id tibi Augustinus: Sal, inquit, quia omnia sapida reddit & conseruat, ideo monet nos Dominus, ut vxoris Loth memores essemus, ut, dum perpendimus & recolimus, quid huic acciderit, per salem hunc conseruemur, & illius exemplo sapienter, in bono itinere quod cœpimus perseveremus, & retro nō respiciamus, ne & ipse in statuā salis conuertamur; quorum postea exemplo & alij sapiāt, cōseruentorque, & nostra visā ruina perseverent. Quam multos hodie videre est, qui nobis non nisi ceu quædam statuæ sunt salis, ut scilicet, illorum aspectu affricuque integri conseruemur! Alieno itaque malo & impensa sapiamus, & nihil agamus. quo & nostra post alij sapiant & prudentiam addiscant.

Addunt S. Augustinus & Hieronymus, bene quidem ordiri, sed male finire, esse ceu monstrum quoddam formare: nam opera illa & actiones, quæ à bono quidē

& ratione incipiunt, sed in malū & meram autem perseverantiam sensualitatem desinunt, quasi meras esse chimeras & monstra. Cum enim sic agitur, humano capiti cervicem pistor equinam Horat. in ar- iungit; quod sane monstruosum est: Sic recte inchoare, & male finire. Atque hoc est quod retrospectibus Galatis exprobrat fugillādo Apostolus: *Sic stulti, inquit, estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini. O insensati Galata, quis vos fascinavit non obedire Evangelio?*

Ut autem perseverare, & hanc perseverandi gratiam à Deo obtinere possimus, necesse cum primis nos est solidum virtutum ac mortificationis fundamentū ante iacere: nā quia quis bene fundatus non est, hinc deficit ac labitur. Ut poma verminosa cito ex arbore decidunt, nec ad maturitatem debitam perueniunt, bona vero & integra in arbore tam diu permanent, donec plene maturescant: ita, si virtutes solidas in animo non habeas, si cor tuum vanum sit, si quidam præsumptionis, superbæ, & impatientiæ, vel alterius cuiusdam affectus inordinati vermiculus intorsum habitet, ille te sensim exedet, succum tuum interiorem depascetur, omnem item virtutis substantiam & robur destruet, denique periculo præsentis te exponet, ne tandem desciscas, & non perseveres. Optimum est ergo divina gratia stabilire cor, ipsumque veris solidisq; virtutibus corroborare, ait Apostolus.

Quomodo autem ita in virtutibus solidari firmarique possimus, ut in iisdem permaneamus & perseveremus, egregie docet Albertus Magnus. Dicit quippe verū Dei servū tam in virtute fundatū esse debere, & taliter eam in corde eius radicātā ut semper in illius manibus sit, & liberū illam cū lubuerit exercere; nullo vero modo in hoc dependeat ab iis, quæ alij aut facere aut dicere possint. Sunt enim nonnulli, qui tam diu humiles & pacifici esse videntur, quam diu nullæ superbiēdi indignandi q; occasiones illis occurrunt, & omnia ad votū & mētem fluunt: at vbi se occasio tamen minima obtulerit, statim pacē illam amittunt, & quid sint, ad oculū

Eneid. de
verū perse-
verantē vir-
tutib. c. 13.

ostendunt. ac tum, inquit Albertus, illa patris & humilitatis virtus, non in ipsis sed in aliis habitat. *estque* hæc aliorum virtus, non tua, quia, cum ipsis lubuerit, eam tibi & auferre & dare queunt. Hoc scilicet est, aliena virtute bonum esse. Vti & mundani homines vulgo dicere solent cum ab alio laudantur: Excuset me, dicunt, D. V. tua, non mea, virtute sum talis. Et vere sic loquuntur. Non debes proinde aliena virtute bonus & sanctus esse, sed ea quæ tibi propria & in te sit, quæq; ab aliis nequaquam dependeat. Quocirca tales non incongrue paludibus quibusdam, in quibus aqua stat, non fluit, assimulantur: nam hæc, si aquam non tangas, minime fatent; at si camarinam moueas, nemo non ad putrescentiam nares occludit: Sic & hi, quamdiu non tanguntur, sed suo modo & ad beneplacitum propriū viuere sinuntur, limpida videntur aqua; at vel modice eos mollitia atque incita, mox quam sint terram mephitim exhalanturi, videbis. *Tange scilicet montes & sumigabunt.*

7 sal. 143. 1.

CAPVT. XVIII.

Aliud in virtute proficiendi medium suggeritur, ipse videlicet exhortationes & colloquia spiritalia, & quomodo ex iis fru-

Etum elicitori sumus.

INter alia media, quæ Religio omnis, ac Societas Iesu quam maxime, ad suos, vt in virtute & perfectione progressum semper faciant, concitandos & animandos habet, non postremum sunt conferentia, colloquia, & exhortationes spiritalia, quæ tam in ea ordinariæ sunt & frequentes, vt singulari quadam ad eadem habendas audiendasve regula obligati simus. Vnde aliqua hic afferemus, quæ tum nobis ad maiorem ex his fructū colligendum, tum etiam omnibus aliis,

quo è concionibus, quas audiunt, vtilitatem & fructum aliquem hauriant, vsui esse queant. Ante omnia multum quo ad hoc nos iuuabit, si non ex consuetudine, & pro forma (vt dicunt) ad eas nos conferamus, sed cum vero fructus in de alicuius colligendi desiderio. Hic iuuabit, si consideremus, quanto se veteres illi in eremo Patres ad Collationes & conferentias illas spirituales quas inter se aliquando agebant, cum ad eas vocarentur, affectu & desiderio conferrent; & quem deinde ex iis fructum ac comestum spirituales ad domunculas suas priuatas referrent. Si tali cum affectu & fame nos ad illas conferremus, in non mediocre illæ sane nobis commodum cederent: nam dum quis magno cum appetitu, & fame ad mensam accedit, tum illi demum cibum quem sumit, in vtilitatem sanitatemque cedere videtur. Quemadmodum, vt bene notat Chrysostomus, eum recte valere & sano esse corpore censet, qui bonum appetitū habet, & lapide auideque cibum capit; ita animam bene dispositam esse ac recte valere liquido colligas ex eo, quod quis magna verbi Dei audiendi cupiditate & fame teneatur: si autem ad illud non anhelat nec ipsum tibi sapiat, certissimum id tibi argumentum esto, non recte te valere, cum cibi huius spiritualis adeo non appetitus te attrahat, vt etiam super eodem nauses.

Et esto, alia ex hoc vtilitas non sequeretur, saltem ideo ad has conferentias magna cum consolatione, gustu, & appetitu nobis eundū esset, vt aliquid de Deo narrari & afferri audiremus. Solet quippe homo natura sua libenter audire, si quis sibi loquatur ac narret de eo, quæ insigni amore persequitur; vti pater, dū de filio quod quis loquitur, gaudere naturaliter solet. Itaq; si Deū ames, volupe tibi erit de Deo vel loquentē audire. Vnde & Redemptor noster Iesus ait, *Qui ex Deo est, verba Dei audit, è contra de eo, cui tædio est & grane, verba Dei audire, statim subiungit, Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Hom. 4. l. 32. in Genes.

2. 1. 1.

Ioan. 8. 47.

Secun-

Secundo, ad exconferentiis huius fructum aliquem colligendum, necesse est ad eas non ex curiositate aliqua nos conferre, scilicet ut gestus dicentis & modum dicendi tantum spectemus. vel inaudita, noua, & extraordinaria ibidem audiamus; sed ab omnibus illis oculos animi auertendo, in ipsam eorum quae dicuntur substantiam, eos oportet coniciamus. Hoc nimirum de illis est, quae nos etiam in mundanis fugillamus & carpimus, & hoc in causa est, cur multi hodie exiguum de concionibus quas audiunt, fructum hauriant. Quid de eo diceremus agro, ad quem cum chyrurgus veniret ad venam incidendam, is illam incidi sibi non permitteret, sed instrumeta eius duntaxat curiose contemplaretur, singulaque laudando diceret, Pro insigni scalpello, o scitam nouaculam! o egregiam thecam! vndenam illa facta est? Haec omittite sodes, & venam incidi tibi sine, hoc enim solum tua interest, alia utpote nihil ad te pertinentia, inquirere desine. Tales sunt haud dubie illi, qui eorum quae pro concione dicuntur, substantiam & medullam nequaquam curant (qua tamen illi maxime opus habet) sed ipsa verba dicentisque modum, elegantiam & arcem tantum notant. Vnde non incite qui huiusmodi sunt, compares pistoris, cribro, vel incerniculo, utpote quae bonum granum & farinae florem in agitatione a se excutiunt, solas paleas & surculos apud se retinent.

Cum Esdras sacerdos legis volumine populo praegeret, tantus omnium auditorum motus ciebatur, tanta ubique per populum audiebatur comploratio, planctus & ciulatio, dum opera & vitam priorum ad normam & amulum legis, quam coram audiebat, admetirentur, ut necesse fuerit obire. Leuitas per populum, ad eum componendum, & quietandum, quosuum in silentio lector prosequi sermone possit. Hoc scilicet modo exhortationes & conciones audienda sunt cum confusione inquam quadam & compunctione, ut, nimirum suam quisque vitam ad ea quae audit admetiatur, & con-

sideret, quam vita sua longe alia sit ab eo quod ibi dicitur; & quam procul a perfectione, quae ibi sibi traditur, adhuc distet.

Tertium, per quod superius praecipit magis confirmatur, est, ut nimirum sibi omnes persuadeant, exhortationes has & colloquia non tam instituti, ut noua quaedam & extraordinaria in iis adferantur, quam ut communia & ordinaria, quae quotidie actitamus, in memoriam nobis reuocent, & quemdam in nobis erga eadem affectum excitent. Cum hac cogitatione ad eas nos conferamus oportet; ita namque omni prorsus curiositate exclusa, maiorem longe sit ut ex iis fructum capiamus.

Atque hanc potissimum ob causam, ut patet, B. P. N. has in Societate conferentias & collationes haberi voluit. In tertia quippe constitutionum suarum parte, regulis, quas summario comprehensas habemus, positus, ait: *Sit aliquis qui singulis septimanis, vel singulis saltem quindenis hac similiae documenta proponat, ne, quae nostra natura fragilitas est, ea oblivioni tradantur, itaque eorum usus & exercitium paulatim intermoriatur.* Obiter vero hoc loco

R. P. Hieronymus Natalis in suis quas ad constitutiones concepit, declarationibus annotat, tametsi constitutio disunctive decernat, *singulis septimanis vel quindenis diebus, vniuersalem nihilominus Societatis consuetudinem iam obtinere, ut ad quindecim dies exhortatio non differatur, sed ut hebdomadatim fiat.* Societas itaque meliorem distinctionis partem secuta est, & usurpauit. Nemo autem melius quam Natalis rei huius perhibere testimonium potuit, quod vniuersam prope Societatem vna ipse visitauit, & vniuersalem communemque eius consuetudinem optime sciebat. Haec itaque exhortationes ad hoc instituantur, ut eorum quae iam nouimus memoria hoc pacto nobis reficeretur; quia enim boni nimis quam facile obliuiscimur, hinc saepe id nobis inculcari ac repeti identitatem debet. Atque adeo, licet recens adhuc in memoria id haberemus, necesse tamen est, ad voluntatem

3. p. constit. c. 1. §. 28.

Natalis in declaration. constit.

nostram & desiderium excitandum, viua dicentis voce ipsum nobis suggeri, simulque nostrae nos obligationis & professionis, atq; ad qd Religionē ingressi simus, alicuando commoneri. Verissima quippe est illa S. August. sententia: *Vbi praevolat intellectus, sequitur tardus vel nullus effectus*. Magis siquidem voluntas nostra per peccatum depravata & corrupta manet: quā intellectus ad illud intelligendum. Hinc necesse est vnum idemq; nobis sapius inculcari, atq; identidem reperi. Ita id fecisse constat Apostolum, vt ipse Philippensibus scribit: *De cetero fratres mei, gaudete in Domino, eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* Non deerant Apostolo noua quae diceret, & noue exquisiteque ea dicere poterat is, qui ad tertium vsque caelum raptus erat: sed ad ea, quae alias iis dixerat, repetenda reticendaq; obligatū se sentiebat, quod id iis magis necessariū esse arbitrabatur. Spectare scilicet debet is, qui exhortationes priuatim, & conciones publice habet, ne id tantum dicat, ob quod auditoribus visurus ipse sit aut doctior, aut eruditior (hoc enim esset seipsum praedicare) sed ea solum quae plus sint iisdem fructus & emolumenti allatura. Hoc & ipsi auditores in audiendo spectare debent, atq; ita fiet vt tædiosum ipsis futurum non sit audire communia & nota, quod illis se opus habere, sibiq; ea dici videat, eo quod haec aut opere non exequantur, aut saltem nō ea qua deberent perfectione.

Quarto multum adiuuabit, si quod in exhortationibus dicitur, ita quisq; accipiat, quasi sibi soli diceretur, nō vero quasi aliis dictum. Itaq; nō sic exhortationes has audire assuescamus, vti mundani pleriq; conciones. Vnde bene insignis quidā ad auditores suos concionator dicebat, Quotquot me auditis, carissimi estis eeu carptores & praefectores mensales: Sicut enim sectoris partes, sunt, cibos aliis dispartiri, nihil sibi reseruare, ita vos, dū dicentem me auditis, apud vos ipsos dicitis, Quam id bonum & salutare punctum est Petro! Quam bene hoc Ioanni conuenit!

Si adesset hic vicinus meus, quā bene hoc in illum quadraret! tibi ipsi vero nihil relinquas. Conuiuas vos in hoc verbi Dei conuiuio esse volo, nō sectores. Vnde bene dicit Sapiens, *Verbum sapiens quodcumque audierit sciens, laudabit, & ad se adiciet: audiuit luxuriosus, & displicebit illi, & proiciet illud post dorsum suum.* Simus itaq; de numero sapientum, & quisque quod dicitur, sibi dictum existimet, quasi sibi soli diceretur, & ipsum solum concionator alloqueretur, non alios. Quod enim aliis bene conuenire censet, fortasse melius conueniet tibi: sed saepe videmus in ocu-

lo alieno festucam, & quam in nostris habemus trabem neutiquam videmus. Nam et si fortasse in praesentiarum id tibi conuenire non sentias, in futurum tamen tempus quo forte id tibi necessarium erit (quod forsitan breui futurum) illud reserua in vsum tuum. Quare semper id velut tibi & tibi soli dictum admittite.

Quinto, per quod magis id quod dicimus declaratur, omnes hoc intelligant & praesupponant oportet, id, quod in exhortationibus dicitur vel reprehenditur, nō ita intelligendum videri, quod in praesens id domi vigeat, sed tantum ne vniquam in eadem inueniatur, praemoneri. Medicina enim quae morbum praevinit, & ab eo hominem praeseruat, multo est melior, quam ea quae post morbum sanitatem affert. Atque hoc est, quod in exhortationibus his spectamus, iuxta illud Sapiens consilium: *Adhibe medicinam ante languorem.* Antequam enim veniat aegritudo, medicinam & remedium, tum ad bonum exhortando; tum malum terpendo applicamus: ne quis in id postincidat, quod ante malum esse nouit & periculosum. Quocirca insignis foret error, apud se cogitare, hoc propter Petrum aut Iohannem dictum est; multo vero maior, ipsum verbis ac re ipsa dicere. Neque enim haec eo dicuntur vt quis in particulari perstringatur ac noceatur: nā hoc nec prudentiam saperet, nec fructum vllum afferret, sed ingens damnum; quod qui faceret, nē is eum qui exhortationes has

August.

Philip. 3. 1.

Ecc. 11. 11.

Matth. 7. 11.

Ier. 4.

Homi. 1. 1.
per Luc. 1. 1.

habet, rei pessima & insimularet & condemnaret. Etsi vero à parte eius qui prædicat vel exhortationem facit, hæc sit in virtutum applicatione circumspectio & cautio adhibenda, à parte tamen auditorum laudabile inprimis & salutare est, si quisque id quod dicitur sibi & propter se solum dici arbitretur, nõ quod existimare debeat concionatorem singillatim eum designare & exprimere voluisse: in hoc enim (vt diximus) male faceret, sed id ita intelligendum, vnumquemque ad seipsum reflectendo, & opera sua & vitam ad normam eorum quæ dicuntur commensurando, apud se sic dicere debere, Vere, quidquid ibi dicitur, de me solo dicitur, omnia in me quam maxime quadrant, hocce mihi inprimis necessarium est; hoc Deus concionatori in utilitatem meam inspirauit: hac quippe ratione perturbatum ex concionibus fructus colligitur.

Samaritana cum Domini secum apud puteum rationationem audisset, urbem ingressa, vt refert Euangelium, magna voce ciuibus suis inelamauit, Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcũque feci. Quando concionator auditores de rebus ad animæ salutem spectantibus commonefacit; ea demum bona est concio & exhortatio; & quæ tales sunt, vere ipsis placent, & fructum in ipsis creant.

Sexto, id nouerimus oportet, verbum Dei quendam animæ esse cibum & alimentum: quocirca semper quid de singulis exhortationibus & concionibus eliciamus oportet, quod in corde nostro conferuimus & custodiamus, vt postea nobis id in auditorum rerum executione robur suggerat & constantiam. Vnde S. Greg. in illa Christi verba, Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum adferunt in patientia, sic scribit, Quando quis æget cibum corporalem, quem comedit, stomacho non continet, sed statim euomit, si gnium id est pessime eum valere, & morbum periculo non vacare: pari modo eius, qui verbum Dei auditum corde non

retinet, sed vna id excipiens aure, per alteram effluere sinit, non rectus est animæ status. Propheta vero regius dicebat. *In corde meo abscondi eloquia tua Domine, vt non peccem tibi*, vt per ea ingruentibus resistere possim tentationibus, vt iis etiam me ad perfectionem & virtutis exercitiũ animem. Quam sæpe enim contingit, vt quis grauius tentatus, & iam calurus, sententiam aliquam de sacra scriptura depromptam, aut aliam rem bonam, quam pro concione alias audiuisset, in mētem reuocando seipsum excitet, corroboret, & non mediocriter inde suo in discrimine auxilium sentiat? An non enim tribus de sacra scriptura depromptis testimoniis, trias Christus Dominus tentationes, quas caco demon ei oggessit, ceu clypeo tristici, elisit, infregit, elusit?

Ex hæcenus dictis ad liquidum patebit, quam illi reprehensione dignus sit, qui non nisi pro forma & cõsuetudine exhortationes & conciones adeunt, vel dum iis intersunt, dormituriũ, vel (quod in idem recidit) distracti sunt, alia longe animo volentes. In Euangelio legimus, Venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant, & ex auditis fructum capiant. Dæmones sunt ceu aues rapaces, quæ frumentum omne & granum, quod seminatum est, deuorant, ne surgens excreseat. Illud forsitan verbum, quod amisisti cum vel dormisti, vel alia quapiam cogitatione distractus fuisti, permultum ad tuum profectum adferre momenti potuisset; & Diabolus qua tibi bonum tuum inuidet inuidia, omni qua potestratione & modo impedire satagit, ne istud in cor tuum ingrediens fructum faciat.

D. Augustinus proinde verbum Domini comparat hamo, qui tunc capit, quando capitur. Nam vt piscis tunc capitur, cum hamũ inglutit, sic, quando tu verbum Dei bene capis, ab eo caperis & teneris. Hanc ob causam tanta cõtentione & studio impedire caco dæmõ conatur, ne ipse illud capias, ne tu ab eo dein capiaris, & cor tuũ inescatũ ei adherescat. Ea ergo

qua

Iacob. 1. 22.

qua oportet nos dispositione ad exhortationes & conaciones conferamus, & taliter verbū Dei audire conemur, vt in corde id nostro radices agat & fructificet. Vnde & monet Apostolus Iacobus, *Estote factores verbi, & non auditores tantum salentes vosmetipsos, satis esserati ipsum si audiat. Quasi quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis sua in speculo: considerauit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Hi namque propterea non iustificabuntur, sed illi tantum, qui ipsam opere præstabit: *Non enim auditores legis in se sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.*

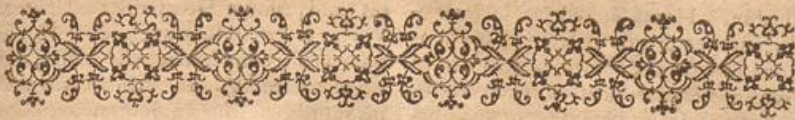
Rom. 2. 13.

Pratum spirituale.

In Prato spirituali (cuius libri autor fuit Ioannes Euiratus, vel secundum alios S. Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus, qui que à secundi Niceni Concilij Patribus fuit approbatus) res notabilis refertur (quam & Theodoretus in historia sua Religiosa adfert.) Cum sanctæ vitæ vir Eusebius vna cum Ammiano, insigni item sanctitate viro, Librum Euangeliorum legeret, & hæc, legente Ammiano, Eusebius exponeret, factū est, vt, cū haud procul inde suam agricolæ quidam terrā colerent, Eusebius, eos respecturus, alio mente distraheretur, nec ad lectionem Ammiani attenderet. Hic itaque cum inter legendum in locum difficilem incidisset, cum sibi ab Eusebio petiit explicari. Eusebius, quod non attendisset lectioni, idem sibi secundo legi petiit. Vnde facile

collegit Ammianus, Alieno cum à lectione animo & mente fuisse, eumque reprehendens, ait, Non miror equidem te, quod delectationem oculis aliquam è laboratibus caperes, non ita vt oportebat verba Euangelica percipisse. Quam carpentis castigationem audiens Eusebius, ita confusus māsit, vt quoad viueret, omni profusus oculos suos delectatione priuauit, & nō modo agrum illum, sed ne stellas quidem cœli eos cernere permiserit. Ab illa siquidem die angustam quandam semitā ingressus, humile se Augurio ineludit, è quo etiam nunquam, quoad vixit, egressus est, sed quadraginta, & quod excurrit annis in eodem egit, donec vitam finit. Vt vero ad liberum voluntatis imperium etiā necessitas exterior in eo tugurio perpetuo manendi accederet, ferreum lumbos suos cingulum adstrinxit, aliud vero etiam multo ponderosius ceruici circumposuit, his deinde circulis catenam innoxuit, catenā vero ipsam solo affixit, vt ita necessario incuruatus manere cogereetur, libereque incedere, & amplius agrum illū videre, imo ne in cœlum quidem oculos sustollere nō posset. Hoc scilicet se ille Dei seruus pacto ob paruam quamdam inaduertentiam & distractionem in verbi diuini declaratione commissam castigauit, idque ad confusionem nostram, qui multas, quas scienter admittimus, distractiones & negligentias tantarum curarum.

TRACTA-

TRACTATUS SECVNDVS.
DE OPERVM ORDINARIORVM
PERFECTIONE.

CAPVT PRIMVM.

In eo profectus & perfectio nostra sita, vt opera, que ordinarie & quoti-
die agimus, bene perfecteque peragamus.

Dent. 6. 10.

IUSTE quod iustum est perseque-
ris, ait ad populū suum Deus, id
est, que bona sunt & iusta, bene
ea, iuste, & prout par est agito.
Profectus quippe & perfectio nostra non
consistit in eo, vt nostra agamus, sed vt
bene ea agamus; vti nec in eo, quod Re-
ligiosi sumus, sed vt boni Religiosi. Vnde
bene Hieronymus ad Paulinum, qui Hie-
ronimum eo nomine beatum prædica-
bat & magni faciebat, quod in sanctis il-
lis locis, in quibus redemptionis nostræ
misteria Redemptor Iesus est operatus,
moraretur, scribens, ait, *Non Hierosolymis
vixisse, sed Hierosolymis bene vixisse, lauda-
bile est, Quod adferri vulgo dictum solet,
vt eo religiosi moneantur ac credant satis
non esse, quod in statu Religioso versen-
tur: nam, vt vestis non facit monachum,
ita nec locus, sed bona vita & sancta. In
eo ergo res tota versatur, non, vt quis Re-
ligiosus sit, sed vt bonus; non in eo, vt
Religionis exercitia obeat, sed vt bene &
prout oportet; in eo inquam, quod refe-
rente Marco, de Christo turbæ dicebant,*

Mat. 7. 17.

*Bene omnia fecit. In hoc bene siquidem o-
mne nostrum bonum continetur.
Illud certum & indubitatum est, omne
nostrum bonum & malū in eo esse, quod
opera nostra aut bona sunt aut mala. Qua-
lia enim illa futura sunt, tales erimus &
nos: illa clamant, qualis nostrum quisq;*

Rodriquez exercit. pars 2.

fit. A fructibus arbor cognoscitur. Nam
homo, vt ait Augustinus, arbor est, & o-
pera sunt fructus, quos illa fert; itaque ex
operum fructu liquido perspicitur qualis
quisque sit. Hanc ob causam Redemptor
de hypocritis & pseudoprophetis illis sper-
mologis ait, *A fructibus operum eorum
cognoscetis eos.* E contra vero de seipse sic
loquitur: *Opera que ego facio in nomine Pa-
tris mei, hac testimonium perhibent de me, &
si mihi non vultis credere, operibus credite,*
illa quippe declarant quis sim. Nec vero
solum declarant opera quid quisque in
hac vita sit, verum etiam quid in altera
futurus sit. Tales namque in altero futu-
ri sumus sæculo in perpetuum, qualia in
hoc opera nostra fuerint. Vnumquemq;
n. Dominus, prout in vtroq; Testamento
toties sacra Scriptura refert, secundum
opera præmiaturus & remuneraturus est.
Sic Psalter; *Quia tu reddes unicuique iuxta
opera sua.* Et Apostolus, *Qua seminaueris
homo, hac & metet, &c.*

*De serm.
Domin. in
monte lib. 2.
16.*

Matth. 7. 16.

Ioan. 10. 25.

Psal. 61. 13.

Matth. 16. 27.

Rom. 2. 6.

1. Cor. 3. 8.

Galat. 6. 8.

Ad particulariora vero iam descenda-
mus, videamusque eequæ illa sint opera,
in quibus omne nostrum bonum, profe-
ctus & perfectio consistat. Non alia quam
ordinaria & que quotidie obimus, vt vi-
delicet orationem illam, quam quotidie
peragimus, bene peragamus; examina,
que indies faciamus, bene faciamus, Mis-
sam bene & prout oportet audiamus &

H dica-

dicamus, Horas & reliqua pietatis exercitia magna cum reuerentia & attentione recitemus; continuo item nos in pœnitentiâ & mortificatione exerceamus, nostrum deniq; officium, & ea quæ obedientia & superiores iniungere, bene exequamur. In his inquam profectus & perfectio omnis nostra sita est: adeo vt si hæc perfecte pertractemus, perfecti, si imperfecte, imperfecti futuri sumus. Hæc itaque differentia est inter bonum perfectumq; Religiosum, & alium imperfectum & tepidum: non quod ille plura & alia agat quam hic, sed quod ea quæ agit, maiori agat perfectione. Ille proinde bonus & perfectus Religiosus est, quod illa bene & rite obeat, hic vero imperfectus, quod tepide admodum languideque hæc eadem præstet. Et quo ex his duobus quis plus habuerit, eo vel perfectior erit vel imperfectior.

Matth. 3. 8.
& 23.

Semen illud, quod in Euangelio seminator ille seminabat, etsi & ipsum in se bonum esset, & in bonam terram iactum; vno tamen loco fructum dedit trigesium, alio sexagesimum, alio etiam centesimum. Quo triplici fructus allati discrimine, triplicem denotari Deo seruientium gradum sancti Patres volunt: sunt quippe alij Incipientes, alij Proficientes, alij denique Perfecti. Omnes, quotquot sumus, vnum idemque semen seminamus, quia eadem omnes opera obimus, eandem omnes seruamus regulam; idem omnes orationis & exanimi conscientiam habemus tempus, & iam inde vsq; ab exortu diei, ad eius vesperam, ex eiusdem superioris præscripto omnes occupati sumus. Sed homo homini quid præstat: quantum inter hunc hominem & illum discrimen est. quanta inter hunc Religiosum & illum distantia! Nam in vno hæc ipsa opera quæ seminant, fructum afferunt centesimum; quod magno cum spiritu & perfectione illa peragat; atq; hi sunt Perfecti: in alio vero afferunt quidem fructum, sed non ita vberem, sed sexagesimum tantum; atque hi sunt proficientes: in alio denique non nisi trigesium faciunt, atq; hi sunt incipien-

tes, qui primum Deo seruire incipiunt. Videat ergo vnusquisque, de quorū ipse numero sit: consideret num sit ex illis, qui trigesium fructum dant. Vtinam etiā nullus vestrum de illorum sit numero, quos Apostolus fidei fundamentum non nisi lignum, fœnum, & paleas superædificare scribit, quæ ardeant in die Domini. Vide, ne tua vel ex vanitate, vel humano aliquo intuitu facias, aut etiam vt hominibus complacitas; & aliquo apud eos sis loco: hoc namque nihil est aliud, quam lignum, fœnum, paleas superædificare, vt in purgatorio saltem ardeant. Sed da operam, vt quæ agis, bene perfecteque agas; atque ita si feceris, argentum, aurum, gemmasque pretiosas ædificabis.

Ex ea vero quæ sequitur ratione, facile perspicietur, omnem nostrum profectum & perfectionem in hoc vno consistere. Omnis profectus & perfectio nostra duab. in rebus consistit; primo, vt agamus id quod nos facere Deus vult; deinde vt eo illa modo fiant, quo ea ipse fieri cupit; Vt nihil aliud præter hoc vel petendum vel desiderandum videatur. Primum, vt scilicet faciamus ea quæ fieri à nobis Deus vult, iam, per Dei gratiam in Religione habemus: atque hoc vnum de maximis est bonis & consolationibus, quas qui sub obedientia viuimus habemus; esse nos videlicet certos, omne id quod agimus, & in quo nos occupat obedientia illud ipsum esse quod Deus à nobis exigit & requirit. Atque hoc primum velut principium & fundamentum est vitæ Religiosæ ab ipso Euangelio & communi sanctorum doctrina traditum, sicut latius post ostendemus, vbi erit de obedientia loquendi locus. Scriptum est enim, *Qui vos audit, me audit.* Superioribus enim obediendo, obediunt Deo, eiusque voluntatem facimus; hoc quippe est, quod tunc à nobis fieri Deus postulat. Aliud itaque non superest, quem secundum illud, vt eo scilicet modo res fiant, quo illas Deus fieri desiderat; bene, inquam, & cum magna perfectione. hoc namque modo illas à nobis fieri & peragi cupit. Atque

1. Cor. 13.

3. p. 11. 11.
c. 10. 6. 11.
Luc. 10. 11.

que illud est, de quo hic loquimur.

Chron. Cister.
S. Bernardus cum vna cum Fratribus suis (vt refertur in Chronicis Cisterciensibus) matutinum officium decantaret, multos hinc inde conspexit Angelos, sedulo obseruantes, & scripto annotantes, quid in choro monachi ac quomodo agerent: vidit autem nonnullorum opera aureo, aliorum argenteo colore, aliorum atramento, aliorum denique aqua diluta describi, pro varia attentione ac spiritu, qua quisque orabat & canebat; aliorum vero penitus non describi: quia tametsi officio præsentibus corpore interessent, animo tamen & cogitatione procul inde distabant, inque res impertinentes distrahi erant. Maxime autem, dum *Te Deum laudamus* cantaretur, solcite obeunt & discurrunt per singula loca Angelos vidit, vt nimirum saltem hymnus ille deuote & attente caneretur, & quomodo ex aliquorum, ipsum exordientium ore, velut flammæ quædam emicarent. Videat igitur quisque, qualis & cuiusmodi sua sit oratio, ac num auro, atramento, vel colore aqueo notari digna sit, aut penitus que annotetur indigna. Vide quoque an, dum orationem facis, igneæ ab ore tuo scintillæ erumpant, an vero oscitationes & dormitantium pandiculationes. Vide denique, an illi solum præsens sis corpore, animo vero in studiis, officio, vel negotiis externis, aut aliis rebus impertinentibus verferis & peregrineris.

CAPVT II.

Multum nos ad perfectioni incumbendum animare debet, quod eam in re admodum facili Deus constituerit.

Reuerendus Pater Magister, Hieronymus Natalis, illustre Societatis nostræ, ob insignem doctrinam & virtutis columnen, quando Hispanienses prouincias primum visitatum venit, inter alia

plurima salubriter decreuit & iniunxit, hæc vt veritas & doctrina identidem ac frequenter nostris inculcareretur, nempe, omnem nostrum in spiritu profectum & perfectionem in eo potissimum consistere, vt particularia, ordinaria, & quotidiana, quæ quotidie agimus, opera bene riteque peragantur. Adeo vt profectus & vitæ in melius emendatio, non in eo sita sit, quod opera quædam extraordinaria supererogatione assumantur, nec quod alia sublimia altaque officia agantur, sed tantum vt ordinaria Religionis opera, & illa quæ nobis superior concedidit officia, celsi omnium ea sint infima & contemptissima, perfecte debitoque modo obeamus. Hoc quippe est, quod à nobis Deus exigit. Quocirca in hoc maxime intenderè & oculos & animum debemus, si tam illi placere, quam perfectionem assequi velimus. Consideremus ergo & notemus hic, quam sane tenui dispendio perfecti esse valeamus, cum eo ipso solum quod quotidie agimus, nulla alia extra ordinem addendo opera, perfecti esse possimus.

Hoc maximæ omnibus consolationi est, & omnes nos ad perfectionem maximopere extimulare debet. Si exquisita aliqua opera & extraordinaria, si eleuationes aliquas & contemplationes admodum sublimes, vt perfectus dici possis, à te exigeremus, aliquo te modo excusari posses, ac dicere, tam sublimè te euolare nec posse, nec audere. Si peteremus, vt quotidie ad sanguinem vsque te cederes, quotidie in pane & aqua ieiunares nudipes incederes, perpetuo cilicium gestares, dicere sane posses, sufficientes ad hoc te vires non sentire. At nihil tale à te exigimus, nec in hoc tua sita perfectio, sed tantum, vt quod agis, bene agas. Per eadem ergo quæ agis, modo velis, perfectus esse pores. Iam omnis impensa facta est, aliud vt insuper adiungi necesse non sit. Quis igitur ad perfectionem animum non applicet, viso eam ita facilem & obuiam esse, & veluti in manibus, atque adeo in re tam

H 2 faci-

Dnt. 30. 11.

facili & pertractabili consistere? Deus, quo populum suum ad sui obsequium, & legis obseruantiam animaret, his verbis eum admonuit, *Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie, non supra te est, nec procul positum, nec in caelo situm, ut possis dicere, quis nostrum valet ad caelum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus atque opere compleamus; nec trans mare positum, ut causeris & dicas, Quis ex nobis poterit transire mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire & facere quod praeceptum est? Sed iuxta te est sermo valde in ore tuo, & in corde tuo ut facias illum.* Idem omnino de perfectione, de qua in presenti tractamus, dicamus oportet.

Enc. 17. 21.

Hoc quoque suis argumento & ratione ad perfectionem animabat beatus Antonius: Graeci, inquit, Philosophiam & reliquas scientias comparaturi, longa suscipiunt itinera, vasta traiciunt maria, maximis sese in hoc laboribus, & vitam periculis obiectantes: nos vero quo virtutem & perfectionem, quæ vera & genuina sapiëntia est, adipiscamur, nulla necesse est pericula adire, nullos labores subire, ne quidem domo pedem efferre, quia domi, quin imo intra nos ipsos illam reperiemus. *Regnum Dei intra vos est.* In rebus enim illis ordinariis & quotidianis, quas agitis, perfectio vestra versatur.

Solet vt plurimum in spiritualibus conferentiis (potissimum, quãdo tempus, aliquod deuotioni magis colendæ dedicatum instat, Quadragesima, Aduentus, festa Pentecostalia, denique ipsa votorum renouatio) peti, quam maxime ratione ac pacto nos ad hanc renouationem, ad hanc Quadragesimam, ad Spiritum sanctum recipiendum, aut puerum Iesum recens natum intra nos recondendum disposituri & præparaturi simus. Multa tunc ab variis media & dispositiones suggeri videbitis, & eas bonas omnes; at optima ad hoc ratio, in qua insistere nos oportet, est hæc ipsa, de qua tractamus; in operibus scilicet nostris ordinariis, nos perficere. Aufer ergo & exue imperfectiones, quas

in rebus hæc communibus & quotidianis committis, easque quotidie melius & perfectius, & minus defectuose agere stude; atque hæc futura bona est, ad quidquid volueris præparatio, & omnium forsitan optima. In hoc ergo potissimum oculos intende, & reliqua omnia, quæ suggerentur media & considerationes ad vnum hoc referantur.

CAPVT III.

In quo operum nostrorum bonitas ac perfectio consistat; & aliquot proponuntur media ad eadem rite ac bene agenda.

AT videamus iam, in quo hæc operum bonitas sita sit, vt deinde ad media veniamus, quæ nobis ad eadem bene agenda conferent. Paucis vt dicam, duabus in rebus ea sita; Primum, vt pure ea propter Deum agamus. Rogat S. Ambrosius, ecquænam causa sit, cur in ipsa mundi creatione Deus statim acres corporales & animalia creasset, ea omnia laudando approbarit. Mox enim vt plantas & arbores condidit, subiunxit, *Et vidit Deus quod esset bonum;* quin & auibus & piscibus, & stellis, & sole & luna creatis, quã primum subdidit, *Et vidit Deus quod esset bonum.* Omnia quidem hæc, mox vt perfecta & in mundum producta sunt, Deus laudauit, homo vero conditus cum esset, solus laude omni indignus fuisse visus est, non enim de eo dicitur, vt de rebus cæteris, *Et vidit Deus quod esset bonum.* Ecquod hoc mysterium est, quænam rei huius ratio? dicit tibi S. Ambrosius; Quod enim omnis reliquarum rerum corporaliū & animalium pulchritudo & bonitas in exteriori quod de foris apparet, consistat, & nulla alia in ipsis perfectio inueniatur, quam quæ oculis humanis videtur; ideo mox à sui creatione laudantur. Hominis vero bonitas & perfectio non in exteriori illa, quæ apparet, specie sita est, sed in interiori tantum, quæ intro-

sum

sum later abscondita. *Omnis gloria hominis, qui est filius Regis (Dei) ab intus est; atque hoc est quod oculis diuinis perplacet. Homo enim, ait Samueli Deus, videt ea qua parent, atque ea illi placet aut displicent. Dominus autem intuetur cor, finem quoque & intentionem, quam quisque habet, dum sua opera peragit. Atque hanc ob causam hominem iam creatum non laudauit, ut reliquas creaturas dum conderentur laudauit. Intentio namque totius bonitatis & perfectionis omnium operum nostrorum radix est & fundamentum. Et ut lapides in fundamentum coniecisti, et si non appareant, vniuersam ædificij molem sustentant, ita & opus Intentio.*

Tract. 3. c. 1.

Alterum quod ad operum perfectionem requiritur, est, ut agamus id quod possumus, & quantum est ex parte nostra, ut bene ea fiant. Neque enim sufficit, ut bona tua sit intentio; neque etiam satis est te dicere, propter Deum hæc à te fieri. sed necesse insuper est, ut ea quam potes optime facere contendas, quo per ea magis placeas Deo. Sit igitur hoc primum medium, ad opera tua bene agenda, scilicet ea pure propter Deum agere. Hoc namque bene, & quam possumus optime ea nos agere faciet, ut nimirum hoc pacto Deo magis placeamus; et si alioquin nec superiores, nec alij homines nos videant, ita denique, ut ea pure propter Deum fiant. Rogabat alias B. P. N. Ignatius fratrem quemdam, quem suo in officio aliquantulum segnescentem & negligentem videbat. Frater, propter quem hoc facis? qui respondit, Propter amorē Dei, tum B. P. Equidem promitto, si posthac ita tuo fungi officio pergas, egregie te à me multandum; si enim propter homines id ageres, adeo graue non foret ita negligentem te esse: at cum id propter Deum tam potentem & magnum Dominum agas, insigne piaculum est, ita tepide te gerere.

Secundum medium ad hoc, à sanctis dari solitum, idque maxime efficax, est, in Dei præsentia iugiter ambulare. Etiam Gentilis Seneca dicebat, hominem vir-

tutis studiosum, suaque bene agere volentem, sibi persuadere debere, coram venerabili aliquo magnæque apud se auctoritatis viro se versari, proinde ita sua omnia & facere & dicere debere, ut ea faceret & diceret, si vere ab eo coram conspiceretur; Sic viue, inquit, tamquam sub alicuius boni viri ac semper præsentis oculis. Si porro illud ad sua bene agenda satis esset, quanto ergo efficacius ad id medium futurum est in Dei præsentia iugiter ambulare, semper cum sibi præsentem fingere, imaginando nos ab eo desuper videri? præsertim cum id non nuda quædam sit imaginatio, ut illa Senecæ, sed vere ac re ipsa ita fieri certum sit. Sicut multis in locis id nobis Scriptura indicat, *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditis partibus.*

*Ecc. 13. 28.
Job. 34. 21. &
c. 31. 4.
Prou. 5. 21.
2 Paral. 16. 9
Tract. 6.*

Postea autem ex professo & singillatim de hoc exercitio præsentis Dei loquemur, dicemusque quam id excellens & vile sit quantique à sanctis omnibus habitum, & quantopere commendatum. In præsens illud tantum quoad materiam nostram, inde afferemus, quanti videlicet sit momenti, ordinaria nostra opera bene, & prout conuenit facere. Tanti vero momenti id est, ut sicut eo loco ostendemus, ipsa Dei præsentia imaginatio non ad id tantum proficit, ut in illa sine ac iugiter nos detineamus, sed ut stimulus nobis illa potius sit ad bene faciendum ea quæ agimus: adeo ut, si propter attentissimam illam in Dei nos præsentia versari imaginationem, opera nostra negliger obiremus, & aliquos in iis errores committeremus, adeo non bona ea futura esset denotio, ut quædam potius illusio foret. Addunt insuper nonnulli, ac docent talem Dei præsentiam nos habere debere, & talem à sacra Scriptura & sanctis omnibus nobis tantopere commendari; ut nimirum taliter & tam bene nostra opera peragere studeamus, ut coram oculis Dei illa comparere queant, nihilque in iis appareat, quod eius oculis

lis Dei; à quo reſpicimur. Atque hoc inſi-
nuare nobis Iohannes Apoſtolus in Apo-
calypſi ſua velle videtur: ſanctorum enim
animalium illorum, quæ corâ Dei thro-
no ſtantia. & ad eius mandata excipienda
prompſiſſima conſpexit, proprietates de-
ſcribens ea intus & foris, & in circuitu o-
culis plena ait fuiſſe; oculos quippe ha-
buiſſe in pedibus, in manibus, in auribus,
in labris, oculos deniq; in oculis. Vt hinc
diſceremus, eos, qui Deo perfecte ſeruire,
eiſque præſentia digni eſſe volent, in om-
nibus ſectare & cauere debere, ne quid
agant, quod Dei præſentia ſit indignum.
Debes inquam oculus eſſe & oculis ple-
nus intus & foris, vt videas ſcilicet quo-
modo opereris, ambules, loquaris, au-
dias, videas, cogites, velis, & deſideres: vt
in omnibus rebus tuis nulla ſit, quæ Dei,
ante cuius conſpectum verſaris, oculis
vllatenus diſpliceat.

Ecc. 44. 16.
Hebr. 11. 5.

Eſt hæc optima, in Dei præſentia am-
bulandi ratio: hinc Eccleſiaſticus, & Apo-
ſtolus, loco eius quod in Genefi de
Enoch legitur, *Ambulauitque cum Deo*
(quod idem eſt, ac coram Deo) & non ap-
paruit, quia tulit eum Dominus; dicunt E-
noch placuiſſe Deo, & translatus eſt in paradi-
ſum. Vnde diſcamus licet idem eſſe ſem-
per cum Deo ac coram Deo ambulare, &
Deo placere, cum vnum per aliud decla-
rent. In Exodo legitur, Iethro ad generum
ſuum Moſen veniente, Aaron & omnes
Principes Iſrael conueniſſe, vt comederent
panem cum eo coram Deo; quod Auguſtinus
& Origenes ſic volunt intelligi, non quaſi
conuenerint, vt coram tabernaculo vel
arca comederent, quia nondum id erectum
erat: ſed quod ad tali cum pietate, ſancti-
monia, & modeſta religioſaque motum
compositione comedendum & bibendum
ac recreandum conuenerint, qualis dece-
ret eum qui in Dei conſpectu epularetur;
ſedulo cauendo ne quid eo in epulo eſſet,
quod diuinos eius oculos offenderet.
Hoc ſcilicet modo iuſti & perfecti, in om-
nibus rebus ſuis etiam in diſcretibus,
& ad vitam humanam pertinentibus, co-
ram Deo ambulant. *Iuſti*, ait Propheta,

Pſal. 67. 4.

*epulentur & exultent in conſpectu Dei, & de-
lectentur in latiria; ſed coram Deo, ita in-
quam, vt omnia coram oculis Dei appa-
rere tuto poſſint, nihilq; ſit in illis, quod
præſentia diuina ſit indignum.*

Hoc idem modo compleri multi ſan-
cti dicunt id, quod Chriſtus Redemptor
in Euangelio iubet, *Oportet ſemper orare,*
& non deſicere, & illud Pauli ad Theſſalo-
nicenſes, *ſine intermiſſione orate*: aiſt enim
cum ſemper orare, qui ſemper bene labo-
rat. Ita id docet S. Auguſtinus, ſuper illa
Pſalmographi verba, *Tota die laudem tuam.*
Vis, inquit, optimum quoddam Dei tota
die laudandi medium? *En; quidquid ege-
ri, bene age, & laudasti Deum tota die.* Idē
dicit S. Hilarius, *Per hoc enim efficitur, vt
ſine intermiſſione oremus, cum per opera Deo
placita, & in gloriam eius ſemper exercita,
ſancti cuiusque viri vni in omni oratio ſit, ac
ſi ſecundum legem noctu dieque viuendo, vi-
ta ipſa nocturna legis erit & diurna medita-
tio.* Et S. Hieronymus ſuper illum Pſalmi
verſum, *Laudate eum Sol & Luna, laudate
eum omnes ſtella & lumen,* interrogat, quo-
modo Deum Sol, Luna, lumen & ſtella
laudant? Et ait, *In eo quod à ſuo officio &
ſeruitio non recedunt, ſed illo optime fun-
guntur, & agunt id propter quod creata
ſunt, ac proinde ſeruitium ipſorum laus Dei
eſt.* Adeo vt quicumque officio ſuo bene
fungitur, qui quotidiana & ordinaria Re-
ligionis opera bene exequitur, is Deum
ſemper laudet, & ſemper in oratione ver-
ſetur. Confirmare id poſſumus illo Sa-
pientis loco, *Qui conſeruat legem, multipli-
cat orationem; ſacrificium ſalutare eſt atten-
dere mandatis, & diſcedere ab omni iniqui-
tate.* Ex hoc igitur facile patebit, quanti
aſtimandum, quantæque perfectionis ſit,
ordinaria qua facimus opera, bene age-
re, cum id quodammodo ſit orationem
& oblationem multiplicare, iugiter ora-
tioni intendere, & in præſentia Dei aſſi-
duo verſari. Atque hoc in primis ſalu-
tare, deoque quam gratiſſi-
mum ſacrificium
eſt.

CAPVT

CAPVT IV.

Alia bene sua agendi ratio proponitur, ita scilicet illa agere, ac si aliud præter hoc, nobis agendum non esset.

Tertium medium. Præfens opus solum curare.

Tertium bene debitoque modo sua agendi medium est, ita singula sua agere, perinde ac si aliud quid agendum non esset: ita inquam orationem nostram peragere, Missam celebrare, Rosarium nostrum & Horas recitare, tamquam si aliud præter hoc agendum non incumberet, & ita de reliquis operibus. Quis nos premit? quis instat? Itaque videamus ne quam in operibus nostris confusionem faciamus, neue vna res aliam impediatur; sed in illam oculos semper dirigamus, quam præ manibus habemus. Verbi gratia in oratione non cogitemus de studiis, officio, aut rebus agendis: ad aliud quippe hæc cogitatio non refertur, quam vt orationem illam impediatur, & nec illa, nec cætera bene fruantur; cum reliquos dies totus officio, studiis, & ministeriis exequendis sit dedicatus. *Omnia quippe tempus habent*, saum igitur rei cuique tempus demus. *Sufficit diis malitia sua & labor.* Hoc porro medium adeo consentaneum & rationi conforme est, vt etiam Ethnici fidei lumine carentes, ipsum olim docuerint, quo maiori reuerentia & veneratione cum falsis iis ageretur diis, quos ipsi vt numina venerabantur. Inde ortum habet vetus illud dictum, *Adoratum sedeant*: id est, qui cum diis agere voluerint, sedendo id, & cum attentione, & in quiete faciant; non vero leuiter, perfunctiore, & negligenter. Plutarchus, de honore & reuerentia loquens, qua sui æui sacrificuli ad deorum suorum aras & simulacra accederent, toto illo quo illi sacrificium peragebant tempore, ad stare solitum ait præconem, quia alta vo-

ce eos commoneret, *Hoc age, quod agis*; id est, hoc quod agis, mente animoque intende, noli alibi sensibus diuagari; & ad hoc quod præ manibus habes opus attende. Atque hoc ipsum medium est, quod hoc loco præscribimus, vt nimirum in eo quod agimus, toti esse procuremus; illud exacte, cordialiter, matureque exequi studendo; & demum ita vnumquodque opus agamus, ac si aliud nihil quod ageremus, haberemus. *Hoc age quod agis*, & in eo totus esto; id est, toto animo, cura, & diligentia in id quod præ manibus habes attende, reliqua vero omnia tunc seponere, itaque fieri vt bene omnia tua agas. *Quod nunc instat agamus.* Vetus quidam sophus probaturus nos ad id solum quod præfens est attendere, nullatenus vero de præteritis aut futuris sollicitos esse debere, hanc sui dicti rationem adferebat, quod solum quæ præsentia sunt, certo in nostra essent manu, præteritum vero & futurum minime: illud enim iam abiit, ac proinde in nostris manibus non est; hoc vero ignoramus an venturum sit. Vtinam vero hoc à nobis ipsis impetrare possimus. Vtinam ita nostri, & cogitationum & imaginationum nostrarum simus domini, vt de alia nulla re, præterquam ea quam in præsentiarum agimus, cogitemus! Tanta vero hinc cordis nostri instabilitas est, tanta illinc dæmonis tentantis malitia & versutia est, vt illa ipse ceu instrumento vsus, earum in alio negotio nobis rerum cogitationes & curam ingerat, quæ postea nobis sunt agenda, vt sic impediatur & inturbetur quod in præfens agimus. Est hæc solita & ordinaria a duersario nostro, nobisque omnibus imprimis noxia & damnosa tentatio: id quippe per eam spectat, vt nullum omnino opus bene agamus. Atque ideo tempore orationis, re de rebus agendis, muniis, officio cogitare facit, imaginationi quæ rei alterius cuiuspiam bene agendæ modos & rationem suggerit, vt nimirum orationem, quam tunc obis, minus bene facias; eius vero loco summo studio conatur mille-

Aristipp. apud Aelian. lib. 14. var. histor.

Ecl. 31.

Mat. 6. 34.

Paul. Mar. in adag. 1. 101.

tibi

tibi modos ad rem illam aliam postea bene peragendam representare, quia scilicet eam modo non facis: nam postea cum ea iam agenda erit, aliud quid tibi rursus suggereret, ut nec etiam illam facias bene. Atque ita nos in omni re decipit, ut nihil omnino tandem à nobis bene fiat. *Non enim ignoramus cogitationes eius, imo eas penitus perspectas habemus.* Futura & post agenda seponi, & iam de illis laborare & cogitare noli; etsi enim bona ea sint in futurum, non tamen in presentibus bonum est de eis cogitare. Quando autem tentationi huic subreptitius hic pretextus accesserit, fore nimirum, ut tibi post fortassis occurrat id, quod iam menti tuæ se offert, vel ex hoc vno colliges hanc à Deo cogitationem non esse, sed meram Diaboli tentationem. Deus enim non est amicus confusionis, sed pacis, quietis, & boni ordinis; proinde qui tibi quietam, pacem & ordinem rerum furripit, non Deus est, sed Diabolus, qui confusionis, inquietudinis, & turbationis amicus est. Hunc itaque turbatorem à te repelle, & confide, Deum, si agas id quod debes, suo tibi tempore daturum omne id quod tibi conueniet, & quidem abundantius & copiosius. Vnde quamuis tibi tempore eo quo spiritualibus exercitiis vacas, bona quædam ratio scitum punctum, aut subtile quoddam argumentum, necnon alterius contra solutio occurrat, noli ipsam tunc multum curare; sed sepone, tibi que persuade, nihil te propterea quod animo id exturbes amissurum, at potius manus quid postea & subtilius suggerendum.

In specul.
discipl. p. 2.
c. 7.
Tom. 3. Epist.

Vnde bene S. Bonaventura, *Scientia qua pro virtute despicitur, per virtutem postmodum melius inuenitur.* Et R. D. M. Auila, *Quando mentem rei alienius cura impotente tempore occupavit, dicito, Nihil tale mihi nunc Dominus meus imperat, ac propterea de cogitare opus non habeo; at ubi id mihi Dominus meus iniunxerit, tunc de illo tractabo.*

CAPVT. V.

Alius modus prescribitur, ita nimirum vnumquodque opus obire, perinde ac si id in vita nostra vltimum futurum esset.

Quartum medium, quod sancti Patres est vnumquodque eorum ita peragere tanquam si id vltimum & supremum totius nostræ vitæ foret. Suggestit id Bernardus, dum Religiosis bene exacteque opera sua agendi formulam prescribit; *In omni opere, inquit, suo dicat sibi ipse, si modo meriturus esset, faceret istud hoc eodem modo faceres? S. Basilius vero, semper, inquit, ante oculos tuos versetur vltimus dies, cum enim diluculo surrexeris, ad vesperam te ambigat peruenire; & cum in lectulum ad quiescendum membra tua posueris, noli considerare de lucis aduentu, ut facilius te possis refranare ab omnibus vitiis; multi namque subito & ex improviso moriuntur. Est hoc efficax medium ad opera nostra bene perfectæque agenda. Vnde & legimus S. Antonium Abbatem sæpius hoc discipulis suis præceptum inculcasse, ut hoc pacto eos ad virtutem, & ad bene sua agenda animaret. Vnde & alius ille dicebat,*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Si ita singula nostra ageremus, quasi si statim nobis esset moriendum, & posthac amplius operari non liceret, longe profecto aliter, maiori que perfectione eadem ageremus. Quam enim deuotam celebrarem Missam, si scirem certo illam postremum opus fore, quod in vita essem acturus, & nullum posthac mihi tempus ad amplius operandum & promerendum futurum. Quam serio attenteque orarem, si nossem hanc vltimam orationem fore, & me exinde tempus ad veniam de peccatis & misericordiam postulandam non habiturum. Hac de causa communiter dicitur, *Si non potes orare, ito ad mare.*

Quartum medium, quod si id vltimum futurum foret.

In specul. discipl.

Horat. in Epist. 4.

Matth. 46. Ioh. 14.

cum enim mors presens ante oculos versatur, aliter longe & feruentius oratio instituitur.

Sacerdos quidam monasticam vitam professus, sanctimonia vite singulari cum esset, sua quotidie confiteri peccata solebat, vts purgatione hac ad Missam indies dicendam disponderet: qui cum tandem in grauem ægritudinem incidisset, & eam lethalem esse Superior vidisset, monitus ab eo est, vt, quoniam pessime iam affectus erat, ita peccatorum confessionem perageret, quasi breui moriturus. Tum æger, manibus in cælum sublatis, Benedictus, inquit, sit Deus, iam triginta & amplius anni sunt, Pater, ex quo mea ita quotidie peccata sum confessus, ac si statim de vita essem migraturus; vnde iam aliud me facere opus non erit, quam ita me reconciliare ac disponere tanquam si sacrum essem celebraturus. Laudabiliter haud dubie Religiosus ille faciebat: nostrum vero est, ipsum imitari & ita singulis vicibus confiteri, & sacratissimas Eucharistiæ epulas adire, perinde ac si de vita tunc decessuri essemus; atque ita etiam reliqua opera nostra obire. Sic quippe fiet vt in mortis via necesse futurum non sit nobis dicere vt sic confessionem illam instituamus, quasi illa futura esset vltima; Sed tantum vt ita Deo nos reconciliemus, sicut facere consueuimus, dum veri altaris Sacramentum sumeremus. Sane si hoc modo procederemus, semper mors nos optime dispositos & paratos inueniret, neque improviso vnquam obrueret. Hæc itaque optima est ad subitum & non derepente moriendâ oratio & deuotio. Nam, vt Christus Dominus asseuerat, *Beatus ille seruus, quem cum uenerit Dominus eius, inuenerit sic facientem.* Ita porro vitam suam instituebat S. Iob, qui de se sic confitetur, *Cunctis diebus quibus nunc milito, exspecto donec ueniat immutatio mea, & quotidie mihi persuado, diem hunc mihi vltimum esse. Vocabis me, & ego respondebo tibi, id est, quo me cumque die vocare dignatus fueris;*
Rodriquez exercit. pars 1.

paratum me & dispositum, ad tibi respondendum, & uocationi tuæ omni hora & momento, quo me appellare volueris, attendendum inuenies.

Vnum è certissimis signis, è quibus quis cognoscat vtrum rationes suæ bene & recte coram Deo stent, est, si semper paratus & dispositus sit, ad Deo, quocumque is tempore, & quocumque in opere vocare voluerit, respondendum. Non loquor hic de infallibili quadam certitudine (talem enim in hac vita sine singulari Dei reuelatione habere non possumus) sed tantum de probabilibus & moralibus coniecturis, & tales in hac vita homo habere potest. Inter quas certa, euidentis, & maxime principalis est illa; si contentus sis vt hoc te in tempore, hac in coniunctura, & hoc in opere quod facis, mors opprimeret.

Quare vide an dispositus sis ad iram Deo, si hoc in momento te vocaret, respondendum, vt respondit sanctus ille Iob. Ad hunc lapidem *Lydiu* sæpe te explora & examina, atque his verbis sæpe à te sciscitare, Si iam mors te opprimeret, anne gauderes? Quando igitur circa hoc me examinans & interrogans, comperio gratum mihi fore & amicum si me hoc instanti & in hoc opere quod ago, mors subito occuparet; recte mihi ambulare videor, & hoc aliquantulum me recreat ac delectat. At dum comperio molle me vt mors tunc veniret, & hoc me in opere, negotio, coniunctura, & occupatione distentum inuaderet; sed paululum adhuc expectaret, donec ea quæ mente agito & molior, meque distrahunt, absoluam; non bonum id signum est, sed potius vt euidentis argumentum habere debeo, de meo me profectu parum sollicitum esse, vt bonum Religiosum decet. Nam, vt bene ait Thomas à Kempis, *Si bonam haberet conscientiam, non multum timeres mortem: at cum tantopere eam metuas, signum id est conscientiam tuam in re aliqua remordere, & rationes tuas vsque adco*
 I liqui.

Math 24.
46.
Iob 14. 14.

Thomas à Kempis.

liquiditas non esse: *satius esset peccati timere quam mortem.* Oeconomus, qui bene rationes suas composuit, adeo non timet ut ratio dati & accepti à se petatur ut etiam optet & velit eam à se posse: at cuius rationes non satis bene constant, sibi metuit, si quando ea à se exigenda sunt, & quantum poterit, ab iis reddendis se excusat, & semper procrastinationem petit.

Lib. 4. c. 5.
Vna.

2. Cor. 15. 31.

R. P. N. Franciscus Borgia id bonum Religiosi omnis exercitium fore dicebat si quatuor & viginti per diebus eo in statu se constituat, in quo esse vellet si mori ipsum contingeret; ac tunc demum fore ut bene se habeat, quando quotidie dicere poterit, *Quotidie (& hodie) morior.* Vnusquisque ergo à semetipso rationes deponat, ac frequenter se quoad hoc punctum examinet: si vero tunc videas minime te ad mortem dispositum esse, & nolle te ab eadem tunc occupari, in bono statu te ad conflictum illum incundum, & aleam illam subeundam ponere satage, ac finge à Domino petere te, ut aliquot vitam tuam ad hoc diebus proroget; ipsum vero hosti tibi dare, quare tempus illud datum utiliter expende, & quā diu illud durat, ita vivere in eo allabora; ac si tibi statim esset moriendum. Beatus ille, qui talem vitam instituit, qualis ipse in mortis suae hora voluit inueniri.

Hoc inter omnia quae proximo proponere pro concione solemus, vtilissimum est, ut videlicet taliter vitam instituant, quales in hora mortis suae cupiunt inueniri, nec suam in futurum conuersionem & poenitentiam differant. Nam, ut ait venerabilis ille vir, *Dies crastina plane incerta est; & unde scis te ad crastinum esse peruenturum?* Et Magnus Gregorius: *Qui poenitentibus veniam spondit; peccantibus crastinam diem non promittit.* Dicere vulgo homines solent, morte nihil esse certius, eiusdem vero hora nihil incertius: Magis etiam & amplius dicit Redemptor noster Iesus apud Evangelistam; *Et vos estote parati, quia qua*

Luc. 12. 40.

hora non putatis, filius hominis veniet. Quo loco est de die iudicii ipse loquatur, nihil tamen obstat, quo minus etiam de hac hora haec intelligamus: in ea siquidem particulare de vnoquoque hominum iudicium peragetur; quaeque in eo feretur sententia, in vniuersali non retractabitur, ac tantum confirmabitur. Dicit igitur Christus, horam illam non modo incertam esse, & te nescire quando ventura sit, sed etiam quo non putabis momento ad futuram; & forte tum, cum minus de ea eris sollicitus, & longe alia cogitabis. Atque hoc est quod Timotheo suo scribit Apostolus, *capit. 4. versicul. 2. Sicut fur in nocte ita veniet.* Et in Apocalypsi sua Ioannes, *capite tertio versiculo tertio, Veniam ad te tamquam fur, & nescis qua hora veniam ad te.* Fur ut veniat, eam expectat horam, qua domestici minus de eius aduentu cogitant, quin etiam altum dormiunt. Hac eadem itaque comparatione docet nos Christus, quomodo caute nos gerere debeamus, ne nos ex improviso & in cautos mox opprimat. *Hoc autem, inquit, scitote, quoniam si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam;* at quia horam nescit, verum scilicet in prima vigilia, an nocte media, an demum sub auroram venturus sit; hinc semper vigilat sollicitus ne domum is perfringat, suaque diripiat: sic & vos, inquit, semper vigilare & omni tempore paratos esse oportet, quia qua hora non putatis, mors advenit.

Notant hoc loco sancti Patres singularis cuiusdam misericordiae Dei argumentum id esse, quod incerta & incognita nobis mortis sit hora, ut nimirum ita semper parati essemus, & nunquam non ad eam dispositi. Si enim certo homines nossent quando illa ventura esset, haec illis securitas & certitudo maxima esset negligentiae, plurimorum peccatorum occasio. Si enim modo, quando & de ea sunt incerti, & horam eius ignorant, tam incaute negligentique viuunt,

Thom. à Kemp.

Homil. 12. in Euangel.

Luc. 12. 40.

Depressio religio.

Rem. 12.

Aug. in Psal. 14 in illa verba Misericordiae & misericordiae.

Greg. in 13. sup. Euan. & lib. 12. Moral. 12.

Luc. 4.

uunt; quid tum demum facerent, cum scirent tam cito se morituros non esse. Ideo inquit sanct. Bonaventura voluit Deus mortis diem nobis esse incognitum, vt res haece temporales eo minoris duceremus, iisque nos adeo non immergeremus, quod singulis eas horis, imo momentis, possumus perdere; vti diuiti illi auaro apud sanct. Lucam cominatus est Deus: *capit. 12. versicul. 20. stulte hac nocte animam tuam repetent a te, qua autem parasti, cuius erunt? Sed vt corde & animo ad eas tantum auhelemus, quae perpetuo sunt duraturae. Aequum igitur erit, vt quae aliis ipsi praedicamus, ea etiam nobis praedicemus inque vtilitatem nostram conuertamus, vti insinuat Apostolus, Qui ergo alium doces, teipsum non doces? Vna de communissimis cacodemonis tentationibus, quae is hominibus plurimis imponit, est, quod claram hanc & manifestam adeo veritatem eos celet, ab illorum oculis eam ita remouendo, penitus vt illius obliuiscantur, deque ea minime cogitent, iisque persuadendo satis illis tam ad hoc quam ad illud tempus superesse, postea fore vt se emendent, & vitam in melius commutent. Eadem quoque tentatione non paucos Religiosos decipit, dum illos inducit, vt suam de profectu in spiritu curam semper de die in diem differant, ac dicant, postquam haec aut illa studia absoluero, quando hoc officio defunctus fuero, vbi huic negotio finem imposuero, tunc demum exercitia mea spiritalia, meas poenitentias & mortificationes serio disponere incipiam. Proh miserum te! Si vero te in studiis mori contingat, quid tibi proderunt litterae, ob quas in virtute elanguisti, nisi vt ex ceu palea sint & foenum, quae ceu pabulum in alia vita ignem tuum magis accendant, vt ait Apostolus, Ex illo igitur aliquam nobis vtilitatem ipsi trahamus, quod alius, vt inde proficiant, suggerimus. *Medice cura teipsum, hoc ipse tibi reme-**

dium applica, quod alijs consulis, cura non minus eo indigeas.

CAPVT VI.

Aliud suggeritur opera sua bene faciendi medium; scilicet non nisi in diem praesentem intentionem figere, nec vltterius.

QVINTVM medium, quod nos ad Opera quotidiana bene perfecteque agenda, etiam permultum animabit & excitabit, est, vt tantum de praesenti die solliciti simus. Etsi vero hocce medium a superiori minime differre videatur, ab eo tamen discrepat, vti e sequentibus liquido patebit. Inter alia quae permultos in via virtutis senes & languidos reddere solent, & inter tentationes, quibus hunc languorem inducere demon conatur, non potissima est sequens haec, quod ita scilicet eos secum faciat ratiocinari, quid? Tene tot annis tam caute, tam circumspecte, tam exacte omnibus in rebus posse viuere, semper vt te mortifices, & semper coerceas, & refranes, velle tuam vbique etiam perpetuo abneges, voluntatem denique tuam omnibus in rebus compescas? Hocque diabolus vt rem valde difficilem & permolestam depingit, & hoc vitae genus esse negat, quod eatenus & tam diu quaeat extendi, ita B. P. N. Ignatium, quando Maresam se contulit, vt ibidem summam vitae austeritatem sectaretur, inter alias tentationes, quibus eum oppugnauit, haec de qua loquimur, non mediocriter exagitauit, dicens, Qui fieri potest Ignati, te vitam tam asperam, atque haec est, sexaginta illis vitae annis, qui tibi adhuc restant, ferre posse? Huic vero tentationi hocce quod tractamus medium diametraliter oppositum est. Neg;

Quintum medium. Praesentem tempus curate.

Lib. a. c. 6. vita.

De profectu religio. lib. 1. c. 57.

Rem. 12. 21.

1. Cor. 1. 12.

Loc. 4. 13.

enim necesse te est de multis annis multitudine dieb. anxium esse, sed de vna illa duntaxat, quae hodie praemanibus est. Est autem medium hoc debilitati nostrae infirmitati quam maxime proportionatum. Quis non enim se animet, & non conetur ut vel vno die bene viuatur, & allaborer quantum est ex parte sua, ut opera sua benefiant? Atque illud est, quod nobis in examine particulari B. P. N. praescribit, ubi etiam de vno medio die in alterum bona proposita nos concipere iubet, dicentes: Ab hoc tempore usque ad prandium saltent modeste megeram, silentium seruabo, vel patientiam praferam. Hacque ratione facile & leue tibi redditur quod fortasse difficile ac durum foret, si absolute & generaliter sumeres, dicendo, Nunquam extra tempus loquar, aut semper me restricte, modeste, compone, & recollete geram.

Hoc certe medium ille usurpauit Monachus, de quo in vitis Patrum legitur, hinc cum a gula ita tentaretur, & iam inde usque ab exortu diei dirissima eum torqueret fames, itaque viribus deficeret languidus, ut ferendo non esse videretur, nec tamen sanctam monachorum, consuetudinem non comedendi scilicet, nisi post tertiam a vespera horam, transgrederetur, hac cautela utebatur, sicque se ipsum summo mane alloquebatur, Etsi labores fame, parum est tamen ad usque tertiam diei horam eam pati, haec ubi venerit, tunc demum comedere poteris, ubi vero iam hora tertia venisset, dicebat: Vim mihi iam inferam necesse est, & ante sextam non comedam. Sicut enim ad usque tertiam cibo potui abstinere, ita & usque ad sextam abstinere poteris, atque ita se intermedio illo tempore gerebat. Hora sexta cum iam venisset, panem suum aqua immittebat, dicens, Interim dum panis maceratur, usque ad noctem expectem oportet, nam si haecenus ieiunus expectarim, nolo ob duas vel tres, quae adhuc restant, horas fratrum consuetudinem infringere.

Cum hora nona aduenisset, tandem

aliquando, etiam dictio ante orationibus suis, cibum sumebat, multis id ipse diebus continuo cum fecisset, breuibus hinc interuallis ac spatiis sese deripiens, tandem die quodam cum sero se hora nona iam ad capiendam refecionem composuisset, tetrum & atrum quendam fumum est sportula, qua panes suos asseruabat, surgentem, & per cellulae fenestram erumpentem, conspexit? qui erat haud dubie spiritus ille diabolicus, qui cum assidue tentabat, hinc illo ex tempore nunquam rabiosam & caninam illam famem, & falsos illos corporis defectus ac deliquia sensit: adeo quidem, ut & continuos duos sine cibo vno dies traduceret, & vix famem sentiret. Ita scilicet, quam de hoste suo consecutus erat victoriam, & quam passus erat tentationem, Dominus dignatus est compensare.

Diximus autem, & non sine causa, medium hoc imbecillitati nostrae quam maxime proportionatum esse; quia id nos ceu infirmos & debiles paulatim tandem quodammodo subleuat & erigit, ne labore longo deterreamur. At si generosi & feruidi essemus, ingentique erga Deum amore incensi, necesse nos non esset hoc adminiculo paulatim animari & confortari, ut sic labor & difficultas nobis minor videretur. Verus enim seruus Dei nec respicit longum tempus, nec multos annos, sed tempus omne quod Domino seruitur, illi nimis quam videtur breue, & labor paruus. Quocirca his eum adminiculis minime opus est paulatim ad altiora erigere. Egregie id declarat sanctus Bernardus; *Verus iustus*, inquit, *non ad annum, vel ad tempus diurnum; insit mercenarius, sed in aeternum diuino se mancipat famulari, sine vilo inquam termino, sed ardenti quadam voluntate. Audi vocem iusti dicentis, In aeternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis iustificasti me. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes, legem & consilia tua in aeternum; non igitur ad tempus iustitia eius manet,*

Vli fu

Sep. 4

Gen.

Epist. 114
Abba. 114Psal. 111
& 112.Secreta
dium
Confu
bene
d.

net, non aliquanto tempore, sed in sæculum sæculi. Et quia absolute ac sine vilo certo termino Deo famulari statuit, atque ad hoc sese obtulit, nec limitando dixit, Ad annum aut triennium isthoc faciam; hinc & præmium eius interminabile erit, & in æternum duraturum. Sempiterna itaque iusti esuries sempiternam meretur refectionem. Atque hoc in sensu explicat Sanctus Bernardus illam Sapientis sententiam, *Consummatius in breui expleuit tempora multa*: id est, verus iustus in paucis temporibus, paucisque vitæ diebus multos quodammodo vixit annos; tantum namque amat Deum, & tanto ei seruiendi tenetur desiderio, ut et si centum atque etiam centies mille annos viueret, semper tamen magis ac magis illius se obsequio impenderet: hinc hocce ob desiderium ac propositum tantum meretur, ac si toto illo tempore ita viueret. Deus namque illum iuxta eius desiderium ac propositum præmiabitur. Hi sunt vere viri masculiformati, & fortes, ad instar Iacob, qui ob ardentem, quo Rachaelem suam prosequabatur, amorem, septem ac rursus septem annorum famularum, quem eius habendæ ergo famulari debebat, flocci pendebat, videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.

CAPVT VII.

Aliud proponitur medium, assuescere scilicet bene perfecteque sua munia obire.

Magnus ille & priscus Philolophus Pythagoras, discipulis & amicis suis ad virtutem aspirantibus, hoc quo hæc illis facilis & suavis redderetur, consilium suggererat; Vnusquisque, inquit, vestrum optimam quandam vitæ rationem sibi seligat; nolite autem

curare quod hæc laboriosa, salebrosa, difficilis initio appareat; postea namque consuetudine & vsu ipso facillima & suauissima fiet. Est sane medium hoc quam maximi momenti, & omnibus nobis vsurpandum, non tam quod id à Philosopho illo magno sit suggestum, quam quod ipsum Spiritus sanctus, vti modo ostendemus, consuluerit, & valde sit ad id quod spectamus, efficax & conueniens. Bonam, Deo laus, vitæ rationem iam selegimus, aut, vt melius dicam, ipse nos Dominus ad eam selegit. *Non vos, inquit ipse, me elegistis sed ego elegi vos.* Ob quam ipse gratiam sit in æternum benedictus, & in sæculum sæculi superexaltatus. Cæterum in hac ipsa vita & statu, in quo nos Deus Optimus Maximus posuit, habere locum potest & magis & minus. Potest namque perfectus Religiosus esse, potest & imperfectus & tepidus, prout tua futura sunt opera. Si ergo in eo statu proficere, & perfectionem assequi velis, assuesce omnia Religionis opera bene & perfecte agere; assuesce orationem & reliqua tua exercitia spiritualia serio & recte obire; assuesce in obedientia & regularum tuarum obseruantia exactus esse, assuesce parua ac minuta magnificare; assuesce denique secretiori recollectioni, mortificationi, modestiæ, silentio; & non te terreat, quod aliquam in principio in his difficultatem sentias: postea namque per consuetudinem & vsum omnia non modo experieris facilia, verum & admodum suauia, dulcia, sapida, nec fatiari gratis Deo agendis poteris, quod hisce de rebus assuescerit.

Hanc nos Spiritus sanctus doctrinam in multis Sacre scripturæ locis docet. In Prouerbiis quippe dicit, *Viam sapientie monstrabo tibi*, id est, ego te docebo sapere in cognitione Dei (id enim in Sacra Scriptura, teste Sancto Bernardo, significat sapientia) sapientia scilicet est sapida Dei scientia. Docebo itaque te, inquit, viam & modum quo saporem & gustum è Dei cognitione, amore, & serui-

Vii supra. Sap. 4. 13.

Gen. 29. 20.

Epist. 114. Abba. 6. rimum.

Sextum medium. Consuetudo bene operandi.

Prou. 4. 11.

Bernard.

seruitio capere addiscas. *Ducam te per semitas virtutis & equitatis; quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum.* Porro via hæc semita vocatur nomine, quod virtus in principio, ob nostram in malum propensionem, difficilis sit, & angusta quædam semita videatur, at postquam arctos illos tramites & angustias iam pertransierimus, viam quandam latam & spatiosam & commodam alacres ingrediemur, quin imò sine offendiculo ac remora vlla curremus. Sub huius metaphora ambagibus peregræ Spiritus sanctus ostendit, quamuis initio aliquam in hac virtutis ac perfectionis via difficultatem sentiamus, non propterea nos animis cadere debere; quia postea non modo difficultatem nullam, verum etiam magnam vice versa consolationem, voluptatem, & delectationem, vt dicturi postea sumus, experiemur. *Quia modicum laborari, inueni mihi multam requiem.* Idem etiam repetitur sexto Ecclesiastici capite, *In opere ipsius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illis.* Idem quoque monet Sanctus Paulus, *Omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudij, sed mæroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitie, & non facilis modo fit, sed & dulcis & sapida.*

Ecl. 5. 15.

Ecl. 6. 20.

Heb. 12. 11.

Quod etiam in omnibus artibus & scientiis locum habere videmus. Constat enim quam tironi incipienti initio litterarum studia difficilia & amara sint, quam sæpe necesse sit violenter eum eodem adigere, & vt studeat compellere: Vnde etiam vulgo dicitur, litteras homini per sanguinem instillari. At postea per quotidianum exercitium & vsum assiduum, vbi quis aliquem in iis profectum fecit, & aliquid iam scientiæ acquisiuit, adeo illi hæc placere incipiunt; vt vnica & sola eius voluptas & recreatio sit studiis assidue intendere. Pari etiam modo serres in via virtutis & perfectionis habet.

Egregie id declarat sanctus Bernardus, explicans illa Iobi verba, *Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc gen. præ angustia cibi mei sunt.* Nosse, inquit, vis quid faciat consuetudo, quanta eiusdem potentia sit & vis, audi: *Primum tibi importabile videbitur aliquid, processu temporis si assuecas, iudicabis non adeo graue; paulo post & leue senties, paulo post nec senties, paulo post etiam delectabit;* vt dicere cum Iobo possis, *Quod antea anima mea abhorrebat, & ne quidem bonis inspicere oculis poterat, sed horrorem mihi mouebat & auersionem, iam cibis alimentum, & esca mea est, tum dulcis, tum sapida quam maxime.*

Talia itaque sunt omnia, qualiter sese quis assuecerit. Ideo nimirum difficile tibi ac molestum videtur, additiones, circumstantias, & documenta in oratione & exanime præscripta obseruare, quia paruum eorum vsum & consuetudinem habes. Ideo tantam in imaginatione tua recolligenda, vt non statim ac experrectus fueris, orationi insistendum est, quocumque diuertitur, difficultatem sentis, quia nunquam tibi ad hoc violentiam intulisti, nec ei recolligendæ refræmandæ, ne quid aliud cogitet, quam id de quo instituenda meditatio est, assueuisti. Idcirco etiam silentium & solitudo tristitiam tibi ac melancholiam causantur, quia parum ea vsurpasti. *Colla enim inquit Thomas à Kempis continuata dulcescit, parùm frequentata amarescit;* quare eam frequentata, familiaremque tibi redde, & paulatim ea suavis & iucunda fiet. Idcirco denique seculari difficilia & molesta videntur oratio & ieiunium, quod iis non assueuerit.

Thom. à Kemp.

Dauidi sua Saul arma circumdedit, vt iis intueus cum Philistæo duellum iniret; sed quia nullum armorum vsum & consuetudinem habebat, hinc cum eis procedere nequit, sed protinus exiit. Postea vero cum arma sibi familiaria quotidiana eorum tractatione se-

1 Reg. 17. 38.

esset, valde bene & commode cum iisdem configere potuit. Quod vero hic de virtute & bono dico, idem est & de vitio & malo intelligendum: nempe, si à parua quadam consuetudine transuersum te abripi sinas, futurum vt malum id increfcat, Maioresque in dies vsu vires acquirat, & postea difficillime aliquot ei remedium queat adhiberi imo toto vitæ tempore tibi sit adhæsurum. Si iam inde à principio opera tua affuenisses bene agere, quam te iam opulentum & diuitem inuenires, quanto iam in gaudio & voluptate viueres, viso virtutem & bonum tam tibi facile & dulce redditum esse. Vide quam ille iucundam letamque vitam agat, qui iurandi consuetudinem penitus aut non habet, aut dedidit; vide quanta is facilitate & leuitate tot peccata mortalia euitet. Igitur iam inde ab hoc temporis articulo bonam consuetudinem indue: quia potius est serius quam nunquam. Et serio satage ordinaria illa, quæ facis opera, bene agere, cum tantum tua id referat, imo & ad hoc, siquidem necesse fuerit, particulare examen applica: nulla namque te melius tuum instituere examen poteris, atque ita fiet, vt bene ea agere tibi & leue & iucundum futurum sit.

CAPVT VIII.

*Quantum Religiosi intersit, in
via virtutis non segnesce-
re aut delassari.*

EX supra dictis haud difficulter intelligi poterit, quanti referat Religiosum in capta deuotione semper vegetum se conseruare, inque piis Religionis exercitiis continuo ingenti cum seruore procedere, atque adeo om-

nem à se teporem ignauiamque quam longissime excutere: si enim eam semel induerit, postea admodum durum ac difficile erit eadem emergere. Potest quidem efficere Deus, vt ad primos feruores suos & perfectiones denuo reuertatur; sed hoc miraculi & prodigij instar futurum est. Præclare hoc ostendit sanctus BERNARDVS, ad Richardum Abbatem Fontanensem, eiusque Religiosos, in quibus scilicet hoc DEVS miraculum fecerat, scribens: Cum enim hi eatenus tepidum & ignauum vitæ genus sectati essent, eos ipse admonitione sua ad vitam insigniter feruidam & perfectam traduxit, & in viros alios commutauit. Itaque summa quadam cum admiratione, animique sui gaudio hanc eis mutationem congratulatus, sic ait, *Dignus Dei est isto. Quis dabit mihi vt transeam & cum Moysè videam visionem hanc magnam.* Nec enim minus mirabile iucunda ista promotio & miraculum est, quam id quod in tubo illo ardente, incombusto tamen & in consumpto Moysis conspexit. *Rarissima avis in terris est, qui de gradu, quem forte in Religione semel attigerit, vel parum ascendat. Multo facilius reperies, multos seculares conuerti ad bonum, quam unumquempiam de Religiosis transire è vita tepida & remissa ad melius, vitamque feruidam ac perfectiorem.* Cuius rei ratio hæc est: quod secularibus non tam continua & frequentia ad vitam bonam sunt remedia, quam Religiosis. Hinc dum bonam aliquam conuersionem illi audiunt, dum repentinam & infortunatam vicini aut amici sui mortem conspiciunt, nouitas hæc terrorem quandam & admirationem in iis excitat, eosque ad vitæ emendationem & mutationem impellit? At si Religiosus, qui isthæc remedia tam continua habet & assidua, tantam inquam, Sacramentorum frequentiam, tot spirituales exhortationes,

tot derebus diuinis meditationes, tot de morte, iudicio, inferno, & gloria cœlesti agendi cogitandique exercitia; omnibus his non obstantibus tepidus & languidus sit, quæ haberi spes potest, vitam eum in meliorem mutaturum? Iam enim aures eius huiuscemodi assidue audiendo occalluerunt; atque ita, per quod iuari ipse deberet, & alii mouentur, ipsum nihil penitus mouet, nec vllam in eius animo impressionem facit.

Epist. ad plebem Hipponefis. 137.

Serm. 3. in festo Apostol. Petri & Pauli.

Tören. 4. & 5.

Hic item sensus est notissima huius sententiæ Sancti Augustini; *Ex quo Deo seruire coepi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in Monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quam qui in Monasteriis ceciderunt.* Asserit quoque Bernardus, quam paucissimos illorum, qui in Religione ceciderunt & lapsi sunt, ad eum denuo post gradum & statum reuerti, in quo antea fuerunt, sed eos semper in peius ruere, ac deteriores fieri. Quos etiam, inquit, deplorat Ieremias Propheta, dicens, *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? quoniam antiqua illa pulchritudo & decus euauit? Nam qui nutriebantur in croceis & purpureis lectulis, qui, inquam à Deo in oratione tam raris & suauibus deliciis perfundebantur, quorumque omnis conuersatio in cœlo erat & cum cœlestibus, amplexati sunt stercore, & iam luto sese & cœno fœdissimarum voluptatum oblectant.*

Ad eo, vt communiter loquendo, nulla aut parua admodum de illis concipienda spes sit, qui in Religiosa vita iam deficere & obtorpescere incipiunt. Quæ sane res maximopere omnes nos perterere deberet. Rei porro huius ratio est illa, quam iam ante obiter indicauimus: quod nimirum illis hi remediis ac medicinis ægrescant & morbum contrahant, quibus melius habere, & vires suas aut restaurare, aut conseruare deberent. Si ergo per quod

alij meliorantur & curantur, hi deteriorentur, & malam valetudinem contrahant, quomodo eos iuari & proficere posse sperandum est? Infirmum, in quo nullum medicamenta quæ sumit effectum habent, sed qui per eadem adhuc peius habet, pro desperato & deposito habere potes. Hinc etiam est quod peccatum & lapsus Religiosi vulgo tanti faciamus, tantumque ea metuamus; in secularibus vero vix ea curamus.

Quando medicus in ægriente, debili & morbo aut virium deliquium, aut magnam aliquam pulsus debilitatem videt, parum ea curat; quia hæc ordinariam eius dispositionem non imminuant, aut destruunt; at quando talia in homine robusto & bene sano notantur, vt malum & sinistrum signum ea habentur; tale enim symptoma nihil est aliud, quam malignus quidam humor prædominans, qui sit vel mortis, vel grauis cuiusdam morbi prognosticon. Eodem plane modo hic se res habet si enim secularis quis in graui peccata incidat, non sunt ea talia symptomata, quæ vitam hanc tam negligentem, vt pote qui semel tantum per annum peccata confitetur, & inter tot peccandi occasiones huc illum impellentes habitat, multum deterant ac probrosam reddant: at si Religiosus aliquis tam frequenti Sacramentorum sumptione, tam frequenti oratione, tot sanctis exercitiis communitus & sustentatus, impingit, certum id est & virtutis insigniter attritæ, & infirmitatis radicatæ argumentum. Vnde est cur merito timeamus.

Verum non ideo dico, ait Sanctus Bernardus vt animum despondeas, præsertim si statim resurgere velis (quo enim conuersionem diutius differas, eo tibi ea difficilior erit) sed idcirco hæc scribo, vt non pecces, non cadas, non deficias. Si tamen aliquis cadat, aduocatum bonum habemus. I E V M, qui

1. Iun. 21.

qui poteſt quod ipſi minime poſſumus. *Filioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non peccati, ſed etſi quiſ peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum.* Nemo proinde deſperet aut diffidat; ſi enim extoro corde ad Deum ſe conuertat, miſericordiam haud dubie conſequetur. Si enim Petruſ Apoſtoluſ etiam poſtquam tandiu in Chriſti ſchola egit, & tantis ab eo fauoribus eſt cumulatus, tam grauiter cecidit, & poſt tam grauem lapſum, Domini inquam & Magiſtri ſui abnegationem, ad tam ſublimem & eminentem euectus eſt ſtatum, quiſ deſperet? An vero in ſæculo, ait Bernarduſ, magis peccaſti quam Sanctuſ Pauluſ? hic in Religione magis quam Sanctuſ Petruſ? Hi tamen, quia commiſſorum eoſ pœnituit, & pœnitentiam egerunt, non modo veniam illorum ſunt conſecuti; verum etiam ad eminentem quãdam ſanctitatem & perfectionem euecti. Hoc tu imitare, & non modo ad priorem ſtatum, ſed etiam ad maximam pertingere & redire poteris perfectionem.

CAPVT IX.

Quanti interſit Nouitioſ nouitiatui ſui tempuſ bene impendere, inque eo aſſueſcere exercitia Religionis bene perfecteque obire.

EX hæcenus dictis colligere poſſumus, quanti Nouitioſ referat tyrociniũ ſui tempuſ bene vtiliterque impendere, & eo durante conſueſcere Religionis exercitia bene & prout oportet exequi. Quod documentum iis omnibus etiam ſeruire poterit, qui iter virtutis iam ingredi incipiunt. Prima Magiſtri Nouitiorum in ſocietate noſtra Regula ſatis id nobis, breuibus licet verbis, declarat, quæ non nobis duntaxat, ſed omnibus in genere Reli-

Rodriguez exercit. pars 2.

gioſis dicuntur: Nouitiorum profectus rem eſt: magni momenti ſibi commiſſam intelligat. Cuiuſ rei duæ rationes æque maxime ſubſtantiales aſſignantur, vt ſic ſuoſ magiſter talis oculos aperiat, & quanti ponderis ſibi ſit negotium concreditum intelligant. Prima eſt, quia ex prima Nouitiorum inſtitutione & educatione pendet maiori ex parte eorundem in poſterum profectus & prouectio. Altera, quia ab ea tota ſpes Societatiſ noſtræ in Domino, atque adeo bona Religionis omniſ conſtitutio & ſoluſ dependet.

Vt vero particulariſ hæc rationes declararem, dico primo à prima illa inſtitutione & habitu, quem quiſ in nouitiatu ſuo contrahit totum eiſ in poſterum profectum aut defectum, communiter loquendo (vt ſuperiori capite declarauimus) dependere. Si enim qui� tyrociniũ ſui tempore tepide & negligenter profectus ſui ſpiritualis negotium egerit, tepiduſ & negligens tota vita manebit; neque enim putandum maiori eum poſtea cum feruore & accuratione proceſſurum; quia non veriſimile ac credibile illam mutationem & meliorationem poſt ſecuturam, quin potius credendum eum nequaquam mutandum.

Vt vero meliſ hoc appareat, particulariſ hic ipſum Nouitium alloquemur, rationibus prolatis ipſum conuincendo. Adſit ergo: Iam tempore tyrociniũ tui multum tibi ſuppedit temporis, ad vni tuo in ſpiritu profectui ſerio attendendum, multa que tibi hic ſunt media, quæ ad hoc non paruo adiumento eſſe queant huic enim rei ſoli Superiores tui ſedulo inuigilant, atque hoc præcipuum eorum officium & partes ſunt. Iam multa aliorum habes exempla, alii rei, præterquam huic ſoli, non intendentium.

Nam non mediocriter ad profectum animat & incitat, habitare & conuerſari aſſiduo inter taleſ, qui de-

K nul-

nulla realia laborant; adeo ut quamuis quis sit vecordissimus & pigerrimus, si modo ante oculos suos alios in spiritu videat proficere, necessario suo debeat veterno egredi. Iam cor habes ab omni occupatione liberum, & nullius rei tractatione implicatum, quin (ut apparet) virtutis appetens.

Nullam item occasionem habes, quæ te in hac re impediatur, quin imo multas, quæ ad hoc auxilio sint. Si ergo iam, quando ad hoc solum hic versaris, & alia res non sit cui intendas; non proficis, nec ullam tibi virtutem colligis, quid tum futurum, quando cor tuum oppignoratum negotiis, & in mille partes dissectum & distractum erit? Si modo in tanta à negotiis vacatione, in tantis commoditatibus, & alio quodammodo sumptus præstante, orationem & examina tua non bene peragis, additiones tuas negligis, & reliqua tua spiritualia exercitia segniter obis, quid erit quando sexcentis studiorum, & postea negotiorum, confessionum excipiendarum, & concionum habendarum curis distraheris? Si modo per tot exhortationes, colloquiaque spiritualia, per tot exempla, stimulos, & impulsus, non proficis, quid erit quando variæ ad non proficiendum occasiones & impedimenta ingruent, quæ te disturbent: Si modo, in ipso conversionis tuæ initio, quando nimirum ipsa rerum novitas maiorem in te deuotionem & feruorem debebat excitare, teporem præfers & torporem, quid erit postea, quando iam aures ad omnia quæ te mouere & adiuuare possent, occalluisse senties? Adhæc, si modo, quando passio non nisi primum pullulare incipit, & praua inclinatio nondum potens & violenta est, quod adhuc suo in principio & ortu sit, eidem, ob paruam quam in eo sentis difficultatem, resistere negligas, nec audeas; quomodo postea ei resistes, aut expugnabis, quando iam radicata profundius erit, &

magnas longo vsu & consuetudine vires acquiserit, quam exuere tibi morte grauius videbitur?

Egregio id declarauit exemplo Beatus Dorotheus. Quidam de præscis illis eremi Patribus in agro quodam Cypressis omnigenis, quarum aliæ maiores, aliæ paruæ, aliæ mediocris longitudo erant, confito cum discipulis suis ambulabat: quorum vni mandauit ut harum Cypressorum vnam euelleret, & ecce mox is vnam facile, sed de minoribus, euulsi. Tum Abbas, Illam etiam (paulo maior, hæc erat) euelle: quam quidem alter euulsi, sed maiori contentione & labore, atque adeo ambabus manibus. Ad aliam vero quandam euellendam, socio opus habuit Alias etiam, ne omnes quidem simul iuncti, euellere potuerunt. Tum senex, Ita plane se habet res, fratres, in animi passionibus extirpandis, principio namque, quando nondum firmas radices egerunt, facili eæ negotio edomantur & euelluntur, & vel minimus, quem adhibueris, conatus ad hoc sufficit; at postquam ipsa consuetudine longe lateque radices iam emiserit & fibras, difficile tibi eas erit extirpare, magnis ad hoc opus erit conatibus, & ne sic quidem scio an eo poteris perungere.

Hinc facile patebit, quam graui in errore & tentatione diaboli versetur is, qui suam profectum procrastinat, & postea se suas sperat passiones mortificaturum, & facile superaturum id, quod iam ob paruam ingruentem difficultatem aggredi ex inertia non audet. Si, quando minor est difficultas, eandem superare non audes, quomodo cum maior futura est, audebis. Si iam, quando passio tua adhuc lenunculus imbecillus est, metuas, & signa uescas, quid erit quando iam creuerit, & vasta eruentaque facta fuerit bellua? Quapropter id tibi persuadeas velim te, si iam initio intepueris & langueris, etiam postea tepidum & torpidum fore. Si modo bonus non fueris Nouitius, nec bonus disci-

discipulus non eris bonus veteranus, nec bonus magister. Si iam in obedientia & regularum obseruantia negligens fueris, postea multo etiam eris negligentior. Si iam in spiritualibus exercitiis torpidus & segnissimus fueris, eaque imperfecte ac velut frustillatum & & fragminatim obieris, tota etiam vita imperfectus & veteramentarius manebis. Videndum ergo ut bonam iam induas formam & plicam: illa namque tibi perpetua erit. In fermento apte beneque inferendo omnis sita pinſendi ars.

Pe specul. discipula.

Vnde Sanctus Bonauentura, *Formam, quam primo quis recipit, vix deponit, & qui disciplinam in noua conuersationis initio negligit, ad eam postmodum difficile applicatur.* Valde aegre quis se in senio applicat rei, cui in adolescentia non assuevit. *Proverbium est, & quidem proverbium Spiritus sancti, ait Salomon, Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.* Vnde bene

Præ 22.6. De iuua. vita fug. grad. 1.

Ioannes Climachus, Periculosum cum primis, & merito timendum quid esse docuit, si quis repide & languide viam Spiritus aſpiciatur: id enim certissimum futurae ruinae esse argumentum. Hac de causa permagni refert, aliquem à principio se virtuti & exercitiis spiritualibus bene perfecteque exequendis assuefacere. Quod ut omnes faciamus, hortatur nos Spiritus sanctus per Ieremiam, *Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua: qualis enim tunc fuerit, talis etiam postea manebit, virtusque ei & bona opera sic facilia fient, sin minus, magnam in iis difficultatem sentiet. Qua enim in iuuentute tua non congregasti, quomodo in senectute tua inuenies?*

Timon. 3. 27.

Eccl. 1. 5.

Exprima hac ratione sequitur secunda: Si enim vniuersus Religiosi in posterum profectus à prima eius institutione & formatione pender, sequitur & vniuersum Religionis bonum ab ea dependere.

Religionem quippe non constituunt

nudi domorum aut temporum parietes, sed tota Religiosorum congregatio: & qui in nouitiatu versantur, sunt illi qui postea totam Religionem repraesentant. Hinc societati nostrae satis non fuit Collegiorum seminaria, in quibus nostri in litteris simul ac virtute proficiant instituere; verum etiam solius virtutis seminaria & scholas erexit, in quibus vni abnegationi & mortificationi proprie, & solum solidarum & verarum virtutum exercitio toti incumbere, ut potiori & maioris momenti fundamento, quam ipsa sunt litterae. Huic rei seruiunt domus probationis, quae, ut ait P. N. Franciscus de Borgia, nouitii sunt ceu Bethleem, quod interpretatur domus panis. In his namque panes bis cocti, & reliquus ille commearus emitur, qui in nauigatione, & grauibus periculis, quae nos maneat, vsui futurus sit. Hic nostra Messis & Augustus est, hic tempus abundantiae, hic anni fertilitatis, quibus tibi in annos famis & sterilitatis de victu prospicere & providere debes, uti fecit Ioseph. Si hoc Aegyptii intellexissent, aduertissent, & cognouissent, non tam cito perfecto sua frumentum domo per venditionem eiecissent, quod deinde Ioseph congregabat, & in horrea regia recondebat. O si aduertes quanti interis, bene te prouisum, instructum & communitum domo probationis egredi; crediderim equidem non optaturum te cito ex eadem demitti; sed non mediocriter, dum ex ea dimitteris, doliturum, dum nempe consideras quam parum virtute & mortificatione instructus inde emigres. Hinc P. N. Franciscus, eos qui quam primum nouitiatu egredi aut cupiunt, aut gestiunt, satis ait indicare parum se sapere & non intelligere quam necesse sit bene se instructos inde emigrare, & ostendere parum se de reliquo itinere sollicitos esse, cum tam parum current, quod improuisi & commearu destituti inde egrediantur. Quam vero

Epist. ad Sec.

nos Beatus Pater noster putabat diuites & instructos de Nouitiatu egressuros ! ita enim id ipse in constitutionibus nostris supponit. Cum enim duos nouitios probationis & experimentorum annos assignasset, ut in illis suo hi profectui ita studeant, nullos ut alios libros tractare, & nulli studio, præterquam vni illi, quod ad maiorem sui abnegationem, & ad magis in virtute & perfectione crescendo dirigit, vacare fas sit; supponit eos inde tam spirituales & feruidas, tam mortificationis & recollectionis amantes, tam erga orationem & res spirituales animantes egredi, ut frænis eos quibusdam compescendos putet. Vnde ipsos, dum iam ad Collegia emittuntur, serio monet ut primos illos feruores tempore studiorum nonnihil temperent ac moderentur, ne scilicet tam assidui in oratione sint, ne tantopere se mortificent. Præsupponit itaque Pater noster, Nouitios tanta cum luce & cognitione Dei, cum tanto mundi contemptu, tam pios & deuotos, tamque interius erga spiritualia affectos Probationis domo exire, ut hoc monito & cautela eos coercendos & refrenandos putaret. Tu itaque talis inde exire satage, ac tempus illud tam pretiosum bene impende, quia fortasse tota reliqua vita tua tale tibi ad in spiritu proficiendum, & diuitias spirituales comparandas & coaceruandas non obtinget.

Ne inutiliter illud tibi effluere sine, neque vnum eius punctum amitte. *Non defrauderis à die bono, & particula boni doni nonte prætereat.*

Cum multis nominibus ad Deo assidue gratias agendas obligati sint, quos ipse in tenera ætate ad Religionem vocat, tum vero eo quam maxime, quod hæc sit ad virtuti & disciplinæ Religiosæ se tradendum accommodatissima & facile flexilis. Nam ut arbusculam in principio, quando adhuc tenella est, facile flectere, quocumque ducere & curuare potes, ut ex

ea tandem insignis & proceræ arbor fiat: at, si eam libere crescere sinas, & ipsa postea in curuam, inflexam, & distortam arborem creuerit, ante eam frangas quam incurues qua forma etiam semper postea mansura est: ita per facile est quempiam in ætate tenera quamlibet ad virtutem flectere, bonoque applicare, qui si à teneris huic assuefecerit, ipsum postea facillimum sentiet, atque in eo semper deinde perdurabit & perseverabit. Si lana rudis adhuc & intexta tingatur, color, quem imbibit, nunquam deperit. Vnde Hieronymus, *Quis ad primænam albedinem reducet pannum coccineum, qui in lana tinctus sit?* Et alius ille:

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Testa diu,

Hoc etiam nomine Regem Iosiam dilaudat Sancta Scriptura, quod à puero Deum sequi cœperit, *Cum adhuc puer esset, cœpit querere Deum patris sui Dauid.*

Humbertus vir sanctimonia illustris, & Fratrum Prædicatorum Magister Generalis, refert Religiosum quendam defunctum, post aliquot à morte suo dies, alteri Religioso familiari ante suo, illustrem & lumine cælesti refulgentem apparuisse, eique de cella euocato, ingentem hominum albis vestibus indutorum, & splendentium multitudinem ostendisse; qui quosdam in humeris cruces insignes habentes, supplicantium ritu ad cælum properabant: post paulo ostendisse illi & aliam processionem multo priorum luminosorem & pulchriorem, in qua quotquot procedebant, crucem suam pretiosam maxime & sublustrem manu gestabant, non vero humeris uti priores. Deinde & tertiam processionem in viso illi oblatam, duabus prioribus infinitis partibus etiam insigniorem; quas autem qui in eo agmine erant, habebant cruces, pulchritudine & decore aliorum priorum crucibus antecelle-

4. p. Constit. c.
4. §. 2.

Epist. ad
tam. lib. 2.
Epist. 11.

Hieronim.
Epist.

2. Par. 11.

Mat. 1.
Luc. 6.

cellebant: & hæc ipsimet non in humeris, aut suis manibus gestabant, sed duces quosque habebat Angelum, à quo & conducebatur, & crux gestabatur, ipsi vero eum læti & hilares sequebantur. Visionem hanc miratus Religiosus, eam petiit à socio, qui hanc sibi spectandam obtulerat, sibi declarari. Is ergo quam primum eam declarans, primos, quos vi-

derat cruces in humeris gestantes, ait esse illos, qui in ætate prouecta Religionem erant ingressi: secundos vero qui eas manu gestabant, eos, qui in iuuentute eam iniere; postremos demum, qui tam læte agiliterque incedebant, eos, qui in ætate puerili vitam Religiosam auspiciati mundo valedixerant.

TRACTATUS TERTIVS

DE RECTITVDINE ET PVRI-

tate intentionis, quam nostris in operibus habere debemus.

CAPVT I.

Nostris in operibus vana gloria in primis fugienda.

Nihil in Constitutionibus & regulis nostris magis nobis commendatur, repetitur & inculcatur, quam vt rectam in omnibus nostris operibus intentionem habere satagamur. Hanc enim ob causam singulis prope paginis aut regulis verba illa. *Ad maiorem Dei gloriam*, vel hæc. *Maius Dei obsequium semper intendo* (quod idem est) repetuntur. Adeo scilicet B. P. N. hocce maioris gloriæ & honoris diuini desiderium, cordi suo profunde infixum habebat, & tam omnia sua ad hunc finem opera agere assuetus erat; hinc tam sæpe hoc ore scriptisque repetit, atque identidem iterauit. *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Hoc quippe semper eius veluti symbolum fuit, hoc omnium eius operum anima quodammodo ac vita, quemadmodum in vitæ illius historia refertur. Vnde etiam merito eius imagini subscripta &

addita hæc inscriptio, *Ad maiorem Dei gloriam*. Hæc eius insignia sunt, hæc eius epigraphæ, hoc eius symbolum, in hoc denique vniuersa illius vita & omnia gesta velut compendiose continentur, adeo vt maioribus affici laudibus & præconiis in tam paucis verbis non posset. Hæc porro etiam nostra insignia, inscriptio & symbolum esse debent, vt velut legitimi bonique filii Patri nostro per omnia assimillemur.

Non sine ratione autem tantopere id ipse nobis commendat: quia omnis noster profectus & perfectio in operibus quæ agere debemus, sita est: quo enim hæc futura sunt meliora & perfectiora, eo & nos meliores & perfectiores futuri. Tanto vero plus opera nostra habitura sunt bonitatis ac perfectionis, quanto nostra intentio rectior & purior, eorumque finis sublimior erit & perfectior. Hæc quippe est quæ suum operibus dat esse,

K 3 iuxta.

Mat. 6. 12. iuxta illud Christi in Euangelio, *Lacerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit; si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Per oculum porro hoc loco sancti intentionem vulgo intelligunt; utpote quæ ante intendendo intuetur & præuenit id quod agere vult: per corpus vero ipsam designari volunt opus, quod statim post directam intentionem sequitur, quemadmodum vniuersum corpus ductores sequitur oculos. Dicit itaque Christus Dominus, omnem ab intentione quam habemus operibus lucem & splendorem accedere, & si finis & intentio operis fuerit bona, bonum etiam fore opus, sin mala. etiam opus fore malum; si denique finis altus & perfectus, tale & opus futurum. Illud etiam indicare voluit Apostolus Paulus, dum ait, *Si radix sancta, & rami*, id est, qualis futura radix, talis erit arbor, eiusque fructus. Ex arbore enim radicem habente malam quis alius sperari fructus potest, quam verminosus & insipidus? at si radix eius sana sit & bona, bona quoque erit arbor, & fructum dabit bonum. Sic & operum bonitas & perfectio in ipsa intentionis, quæ est velut radix, puritate consistit. Hæc itaque quo sinceriora erunt ac puriora, eo futura sunt meliora & perfectiora. S. Gregorius in illa verba Iob: *Super quo bases illius solidata sunt*, scribit, quemadmodum totius ædificii materialis fabrica quibusdam inniti solet columnis, hæc vero suis basibus & fulcris; sic omnem vitam spiritualem virtutibus inniti, virtutes vero ipsas in pura rectaque cordis intentione fundari.

Iob. 38. 6.
Lib. 18. Moral.
cap. c. 23.

Ut autem in hoc ordinatim & recte procedamus, primo de malo fine, quem in operibus nostris euitare debemus, ne ea videlicet ob vanam gloriam aut alios respectus humanos agamus, tractabimus; deinde de bono rectoque fine & intentione, qua ea agenda sunt, loquemur. Primo namque à malo declinare

nos oportet, ac dein quod bonum est agere, iuxta illa Prophetæ verba, *Diuertere à malo, & fac bonum.* Omnes vero sancti nos commonent, ut à vana gloria quam maxime nobis caueamus; quia, inquit, ipsa subdolis & subtilis quidam est fur, quæ incautos nos inuadere, & bona opera nostra deprædari solet: quæque tam clanculo & simulate in animam irrepit, ut sæpe ante quam sentiat & percipiatur, iam nos deprædata sit ac exspoliarit. S. Gregorius eam esse dicit ceusorem fictum & dissimulantem, qui quidem viatori se per viam associans, eadem cum ipso via pergere se mentitur, postea tamen dum ille magis securus est, ac minus cogitat rem simul & vitam eripit, Equidem fateor, inquit sanctus ille Pontifex vltimo Moralium suorum capite, mihi, dum meam in horum librorum scriptio, quam initio habui, intentionem examinare incipio, vni Deo placendi causa laborem hunc omnem à me susceptum videri; quoddam tamen in eius progressu hominibus placendi desiderium, necnon vanam quandam in hoc delectationem & complacentiam adeo inaduertentur & clanculo, ut nesciam quo modo & via subirreplisse & subintrasse comperio, hoc tamen videam, postquam iam prouectus in eo sum longius, quod opus hoc à puluere & palea vanitatis iam tam purum non sit, quam cum primum illud sum aggressus: noui quippe me bona illud intentione, & Deo pure placendi desiderio initio scribere incepisse, iam vero aduerto non tam id purum & defæcatum esse atque dum auspicaret. Illud siquidem hic nobis vsu venit, quod comedentibus. Comedere quippe incipimus ex naturæ necessitate & fame; tam vero subtiliter gula & delectatio deinde subingreditur, ut, quod ex necessitate ad naturam sustentandam, vitæque conseruationem cæpimus, id postea ex delectatione, voluptate, ac gustu perficiamus & absoluamus. Ita in hoc Religioso

Cap. 10.
Moral. 6.
lib. 9. c. 11.

1. Tim.

1. Sa. 42.
cap. 43.
Cap. 13.
log.

Duo (scilicet)
operibus
Fructus
Gloria
nobis con-
fit, hanc
referat.

Prov. 10.

Deut. 2.

Psal. 11.

glofo statu sepe ipsum prædicandi officium, aut aliud quid simile cum intentione quidem animarum iuandarum auspicamur; postea tamen ipsa subingreditur vanitas, & hominibus per id placere & gratificari, aut ab ipsis æstimari, magnificari, ac celebrari quærimus: quæ illicia & præmiola ubi defuerint, tandem in eo aut segnescere, aut saltem non libenter, sed inuite illud agere videmur.

CAPVT II.

In quo malitia vitii huius vanæ gloriæ consistat.

Vitii huius malitia in eo proprie consistit, quod homo vanè gloriosus se per gloriam & honore euehere gestit, qui soli Deo proprius est. *Soli Deo honor & gloria*: quemque alteri ipse dare non vult, sed sibi soli reseruare, *Gloriam meam alteri non dabo*. Vnde sic Deum alloquitur Augustinus: *Quicumque laudari cupit per id quod tuum donum est, & in eo quod agit bonum, non tuam, sed suam gloriam querit hic fur est & latro, & demoni similis, qui tuam furari gloriam voluit*. In omnibus Dei operibus duo notanda sunt; primo fructus & utilitas, deinde honor & gloria ex his operibus resultans, vt scilicet ipse operis auctor & artifex propter ipsum laudetur, & æstimetur & honoretur. In hac igitur vita Deus statuit ac vult, vt omnis operum suorum fructus cedat homini, at omnis gloria vni sibi. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, Et creauit Dominus omnes gentes in laudem, & nomen & gloriam suam*: hinc etiam omnia creata eius nobis sapientiam, bonitatem & prouidentiam assidue deprædicant & enarrant. Atque ideo etiam cæli & terra dicuntur plena esse gloria eius. Vnde dum quis in operibus bonis gloriam & honorem hominum quærit,

1. Tim. 1. 17.

1. Ia. 42. 8. cap. 48. 11. Cap. 13. soliloq.

Duo sunt in operibus Dei, fructus & gloria illius, nisi concessi, hinc sibi reseruat.

Prov. 16. 4.

Deut. 2. 6.

Psal. 11. 2.

eum, quem Deus in operibus bonis ordinem posuit, peruertit, Deoque iniuriam irrogat; dum scilicet cupit & satagit, vt homines, qui in Deo honorando & laudando semper occupari se deberent, in se vno laudando & æstimando occupentur; dum etiam vult & procurat, vt hominum corda, quæ Deus creauit vt essent vasa, quæ Dei eiusdem gloriam & honorem præ plenitudine cructarent, suo vnus honore & æstimatione replerentur. Hoc item est corda humana Deo furari, ac propria quodammodo demo & habitaculo ea expellere. Equæ igitur maior dari iniquitas potest, quam & honorem Dei, & hominum corda furari? & ore quidem dicere, vt Deum vnus respiciant, animo vero & corde velle, vt suos a Deo oculos auertendo, eos in nos conijciant? Verus humilis in nullius rei creatæ corde viuere cupit, sed in solo Deo, nec vt sui quisquam meminerit, at Dei solius; nec vt ipse hominum sermo sit, sed vnus Deus in omnium ore deferatur, suo denique omnes hunc solum corde excipiant & perpetuo retineant.

1. Ia. 6. 3.

Vitii huius grauitatem & malitiam hæc etiam similitudo & comparatio liquido demonstrabit, si qua mulier coniugata sese comeret & ornaret, quo alii cuidam, præterquam marito suo, complaceret; nemo non videt, quantum hoc modo coniugi suo iniuriam irrogaret: Sic qui opera bona, quæ quædam velut sunt ornamenta, quibus animam nostram adornamus & insignimus, facit vt alii præterquam Deo, qui eiusdem sponsus & maritus est, placeat, insignem illi iniuriam faciet. Ad hæc cogita, quam turpe foret & probrosum, si quis nobilis se ideo magni faceret, quod exiguum quendam leuemque in Regis illius gratiam laborem subiisset, qui ante nobilis huius causa magnam cum infamiam, tum laborem variis in casibus subiisset: quam vero etiam infame futurum, si nobilis

bilis hic insuper apud alios sese obhasce inanias & puerile hocce facinus Regis causa assumptum iactaret & gloriaretur? Quam hoc omnibus iniquum & indignum videretur! præsertim si & Rex sine vlla eius ope omnia hæc egisset, & vniuersum hunc laborem impendisset; tantillum vero id quod nobilis fecisset, non nisi magno Regis cum auxilio & fauore, & auspicio, magnisque ante illectus beneficiis, & post eisdem acceptis præstitisset. Singula autem hæc sibi quisque nostrum applicare poterit, vt confundamur tum quod ob ea quæ agimus, nos magui faciamus, & euanciscamus, tum vero magis, quod ob aliquod opus nos ipsi iactemus, & apud alios gloriemur; cum si quæ nostri causa Deus præstitit, & ea quæ eius ergo nos præstare tenemur, inuicem comparemus, pudor sit quod tam pauca agamus.

*Climach. de
vana gloria.*

*22. q. 132.
art. 4.*

Ecces. 10. 15.

Vitii huius malicia inde etiam patet, quod Theologi & sancti illud inter septem illa vitia computent, quæ communiter mortalia nominantur, etsi magis proprio nomine capitalia dicantur; quod reliquorum peccatorum ceu capita sint & principia. Alii quidem octo numerant vitia capitalia, & primum esse dicunt superbiam, secundum vanam gloriam: Verum communis sanctorum sententia, & quæ ab Ecclesia recepta est, non nisi septem capitalia vitia recenset, hinc primum inter illa esse vanam gloriam, ait S. Thomas, superbiam vero omnium septem esse fontem & radicem, iuxta illud Sapientis, *Initium omnis peccati est superbia.*

CAPVT III.

De damno, quod vana gloria secum trahit.

Quantum, & quod damnum vanæ gloriæ vitium secum trahat, manifeste nobis in Euangelio declarat Re-

demptor his verbis: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in cælis est.* Nolite imitari hypocritas illos Pharisæos, qui omnia sua eo agebant intuitu, vt ab hominibus viderentur, extollerentur, & æstimarentur: quia omnem operis vestri fructum amitteretis, *Amen dico vobis, receperunt hi mercedem suam.* Voluisti ab hominibus magni fieri, & æstimari, hocq; te desiderium ad faciendum id quod fecisti, impulit; quare & illa tua futura est merces, tuum præmium, næ est quod amplius quid in altera vita speres. Ah miserum te, qui tuam mercedem iam recepisti, nec aliud habes quod speres. Vnde S. Iob: *Spes hypocrita peribit;* eius inquam qui illo intuitu sua est operatus, vt ab aliis magni fieret & dilaudaretur. Egregie id declarat S. Gregorius; quia omnis æstimatio, & humanæ laudes & applausus, quorum intuitu se ad operandum applicuit, iam vna cum vitæ halitu, quem efflauit, euauerunt. *Non ei placebit recordia sua.* Quam te, ait Gregorius, deceptum & illasum inuenies tum, cum apertis tibi oculis & iam defæcatis, clare perspicias te eo, quo regnum cælorum comparare potueras, non nisi vanam quandam hominum laudem & inanem plausum, dicentium, *Quam bene id dixit, quam egregium id eius facinus! comparasset!* *Qui pro virtute quam agit, humanos fauores desiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat; unde cæli regnum mereri potuit, inde minimum transitorii sermonis querit.* Quæ maior illusio & fatuitas dari cogitari que potest, quam multum laborasse, permulta bona opera fecisse, & post se ab omni mercede vacuum reperire! Hoc est quod significare voluit Propheta Aggæus: *Ponite, inquit, corda vestra super vias vestras: seminastis multum, & intulistis parum, comedistis, & non estis satiati; bibistis, & non estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti; & qui mercedes congregauit, misit eos in sacculum pertusum.* Quod postremum

Matth. 6.

Lib. 1. 11.

*Lib. 1. 11.
rat. 1. 11.*

*In Cassi
Monast.
Tria da
vana gl
1. Corp
stra at
2. Pra
stuliat.*

Agg. 1.

*3. Supplic
um meret*

stremum ex alia versione sic legitur, *Misit eas in dolium perforatum*: in quod si quis vinum aut alium liquorem infundat, perinde facit ac si eum foras effunderet: Sic in vanæ gloriolæ captione idem quid est lucrari & perdere, struere & destruere: lucrum quippe & iactura hic in eodem sunt gradu. *Quare ergo appenditis argentum in panibus, & laborem vestrum non in saturitate?* Cum autem opera isthæc faciatis, cum suderis, cum laboreis; tali illa modo facite, vt fructum ex iis aliquem capiat, non vero vt illum penitus amittatis.

In Constit. Monach. c. 11. Tria damna vana gloria. 1. Corpus frustra atterit. 2. Præmia spoliat.

Tria proinde S. Basilius hinc colligit damna, quæ hæc vana gloria nobis adfert. Primum est, quod nostrum nos illa corpus laboribus & operibus bonis faciat atterere, affligere, & delassare. Secundum, quod tum illa nobis eripiat cum iam facta sunt, ac frustretur dum omni nos præmio & mercede dispoliat. Vitium quidem hoc, inquit Basilius, non facit vt minime laboremus (neque enim tam graue & damnosum foret, tunc præmio omni frustrari, cum nullum ante laborem insumpserimus) sed expectat donec ipsi nos defatigauerimus, & bona opera faciendo sudauerimus, ac tum demum illa nobis surripit, præmium & palmam iis debitam nobis infringendo. Quare bene ipsum piratæ assimilat in insidiis clanculo latenti, & expectanti donec naus, pretiosis iam mercibus onusta, portu sese efferat, ac tum demum ipsam inuadenti. Neque enim tunc piratæ nauem aggrediuntur, cum iam vacua portu egreditur, vt aliunde merces conuehat, sed expectant tamdiu donec onerata & plena redeat. Sic fur hic noster, vana gloria inquam, obseruat & expectat donec bonis operibus oneremur, ac tum nos adoriens, hæc ipsa nobis eripit. Nec vero satis illi est mercedem & præmium omne nobis extorsisse, verum etiam (tertium id damnum est) in causa est, vt præmii & coronæ loco, supplicium ac tormenta promereamur. Bonum

3. Supplicium meretur.

Rodriguez exercit. pars 1.

quippe in malum, virtus in vitium, propter vanum & malum illum finem, quem in ea spectas, transiit: atque ita fit, vt è bono semine malum colligas fructum, & inde pœnam merearis & supplicium, per quæ cæleste gaudium ac præmium poteris promereri. Hæc porro omnia vana gloria tam blande, suaviter & recte facit, vt non solum ob insignem hanc iacturam, quam subit, homo non contristetur & angatur, verum etiam ex ea voluptatem sentiat, atque adeo hæc etiam illi grata sit. Adeo quidem, vt quantumuis id ei apertissimis rationibus identidem demonstres, & reuera etiam ipse videat totum se succum suum perdere, ita tamen laudis & plausus humani æstro agatur, vt vnum eum concupiscere, & ab illo demendatus & fascinatus esse videatur.

Idcirco S. Basilius vanam gloriam *ibid.* nuncupat, *dulcem spiritualium exspoliatricem, iucundum animarum nostrarum hostem, inimicum suauem & saccareum, & amicam depauperationem.* Inde est, inquit, quod hocce vitium tam multos suauitate & blanditiis, quas includit, inescet & illaqueet. Nam, vt ait, *dulce quid imperitis humana gloria est*, atque ideo est quod præ aliis hi decipiantur. S. Bernardus vero sic ait, *Time sagittam: leuiter volat, leuiter penetrat; sed dico tibi, non leue insigit vulnus, cito interficit. Nimirum sagitta hæc vana gloria est.* Ipsa puluisculus est & subtilis & exiguus, sed sublimatus.

Serm. 6. sup. Psal. Qui habitat.

S. Bachomius cum quodam in loco monasterii, cum aliis grauibz monachis consideret, ecce de monachis quidam duas paruas attulit storceas, quas ea die contexuerat, easque prope cellulam suam ex opposito S. Pachomii collocauit, vt eas ipse commode videre posset, sperans & existimans se ab eo ob diligentiam dilaudandum, quod cum regulæ præscripto quisque storcem quotidie vnâ contexere iuberetur, duas ipse ea die texuisset. Intelligens porro vir

L sanctus

*Grauis vane
gloria Pœni-
sentia.*

sanctus id eum de vanitate fecisse, patri-
bus qui apud se erant, suspirans & ma-
gno quodam doloris sensu ait: Videte
quæso fratrem hunc, qui iam inde ab au-
tora ad noctem vsque cum laborarit &
sudarit, vniuersum laborem suum dia-
bolo consecrauit, plurisque hominum
fecit existimationem quam Dei gloriam.
Hunc ergo ad se cum vocasset, egregie
eum corripuit, eique in pœnitentiam
iniunxit, vt, cum ad orandum fratres
conuenissent, ipse eodem ingrederetur,
duas storeas humeris gestans, altaque
inclamaret voce, Patres & fratres mei
carissimi, orate quæso Deum pro mi-
sero hoc peccatore, vt mei misereatur,
quod plaris duas hasce storeas quam re-
gnum cœlorum fecerim. Præcepit ad-
hæc, vt cum fratres ad refectorem su-
mendam collecti essent, ipse duas suas
storeas similiter in humeris habens, toto
mensæ tempore in refectorii medio con-
sisteret. Neque vero hæc pœnitentia
illi visa est sufficere. Postea namque eum
cuidam cellulæ includi, & ab nullo mor-
taliu eum visitari mandauit; sed vt in
ea solus ad quinque menses ageret, nec
aliud illi ad comedendum daretur quam
aridus panis & aqua addito sale, ibidem-
que duas quotidie storeas s. lus conte-
xeret, ita vt eas nemo videret, & quidem
stomacho ieiuno. Quo de facto simul
quoque ad vtilitatem nostram colligere
ac discere possumus, quam grauibz ve-
teres illi Patres pœnis in leues culpas
animaduertent; simul etiam quantâ
animaduersiones has subditi humilitate
& patientia susciperent, quantamque ex
iis vtilitatem caperent.

CAPVT IV.

*Vana gloria tentatio non solum in-
uadit eos qui primum incipiunt,
verum etiam eos qui in
virtute profici-
unt.*

Beatissimus Cyprianus de illa tentatione, *Cyprianus*
qua cacodæmon Redemptorem no-
strum Iesum secundo loco impetruit,
dum illi ad pinuaculum templi sublato
dixit, *Si filius Dei es, mitte te deorsum,* *Matth. 4.*
agens, exclamavit & ait, *O execrabilis dia-
boli malitia! putabat malignus, quem gula
non vicerat, vana gloria superari:* vnde
cum inducere conatur, vt per aera volare
incipiat, quo ita toti populo in specta-
culum esset & admirationi. Putabat
scilicet dæmon tam sibi cum Christo Do-
mino feliciter rem successuram, quam
cum aliis ante successerat; & experientia
nouerat, & iam sæpe probarat, ait Cy-
prianus se, quos aliis tentationibus su-
perare non potuerat, postea per vanæ
gloriæ & superbiæ tentationem expug-
nasse, atque ideo, postquam eum gula
frustra tentarat, iam per vanam gloriam,
velut acrius quoddam telum, remque
expugnata difficiliorem adoritur. Ne-
que enim facile est (addit idem) laudi-
bus & applausu hominum non delectari.
Nam vt paucissimi sunt, quibus gratum
sit male ab aliis audire & probis affici,
ita etiam quam rarissimos est inuenire,
quibus gratum non sit bene audire &
laudari. Vnde manifeste videre est, hanc
vanæ gloriæ tentationem non solum
incipientium & Nouitiorum esse; sed &
aliorum satis veteranorum, & eorum qui
perfectionis studio tenentur; quin imo
illam horum magis propriam esse.

S. Nilus Abbas, qui Ioannis Chryso-
stomi fuit discipulus, refert veteres illos
& rerum peritiam habentes Patres, ali-
ter Nouitios ac tyrones, aliter vetera-
nos instituire & formare consueuisse. *De habitu
patri. Do-
trina qui
erant vni-
uersi de
14. latine*
Nouitios quippe docebant, vt tempe-
rantia & abstinentiæ assidue & in omni-
bus incumberent: qui enim à gula se
vinci & transuersum abripi semel sine-
ret, hunc à luxuria carnali haud difficul-
ter supplantandum asserebant, nam qui
resistere hosti imbecilliori nequit, quo-
modo resister potentiori? Seniores vero
commonebant, vt contra vanam glori-
am & superbiam assidue maximeque de-
certa-

certarent, ab eaque omnibus in rebus se ingerente sibi tota contentione cauerent. Quemadmodum qui per mare nauigant, eos quam cautissime euitare fatagunt scopulos & breuia arenosa, quæ haud procul à portu sunt quem petunt; sæpe namque fieri videmus, vt qui feliciter in mari nauigarunt, in portu periclitentur: ita plurimi, cum totum prope vitæ cursum felicem habuerint, omnes quæ ingruébant tentationes expugnando & superando; postea in fine, quando haud procul à portu distant, superioribus confisi victoribus, & summa velut in securitate agentes, quod superbiunt & negligentius se gesserint, triste fecere naufragium. Vt nauis, quæ tanto per mare circuitu rimas hæcenus non egit, nec succubuit, sæpe in ipso portu dehinc, & naufragium facit. Sic se res in hac vana gloria habet, ideoque eam sancti non in seite vocant *tempestatem in portu*: alii vero eam homini bene quidem compactam, instructam, & mercibus omnigenis onustam nauem habenti, sed hanc deinde terebro perforanti, per quam aperturam paulatim penetrans aqua eam fundum petere cogit, assimilant.

Hæc itaque causa erat, cur præsci illi Patres incipientibus & Nouitiis non præciperent vt à vana gloria sibi cauerent, quod hæc ipsis cautio minime necessaria videretur: quia qui iam nuper è mundo veniunt, & sanguine decurrente, peccati vulnera adhuc hiantia, & nondum penitus obducta habent; nimis quam multam sui humiliandorum & confundendorum materiam semper secum ferunt. Vnde his potius consulendum est, vt in abstinentia, penitentia, & sui confusione quam maxime se exercent. Veteranis itaque, qui suæ delicta iuuentutis multis iam lacrymis & diuturnis suspiriis expiarunt, magna vitæ ferocitate se Deo reconciliarunt, & serio hæcenus virtutum exercitio incubuerunt, monita hæc necessaria iudico. Incipientes vero qui solidis virtutibus ca-

rent, at potius passionibus, malisque inclinationibus adhuc pleni sunt, qui hæcenus immemores vixerint, planxerunt, nullam penitus vana gloria sese efferendi, at potius magnam dolendi & erubescendi occasionem habent. Ita scilicet fieri deberet. Hinc itaque confundantur & se humiliant oportet illi, qui cum plurima, ob quæ demisse de se sentiant, habeant, ob rem vnã quæ eminet, & quam egisse se putant. euanescent & superbiunt. Quam itaque esse de decipi-mur! Si vel vna res mala in nobis inueniretur, sufficere deberet vt propter eam maxime confunderemur & humiliaremur: vt enim quid bonum dicatur, nihil desit oportet; vt malum vero, si vel vnum desit, satis est. In nobis vero contra se res habet; quia cum tot habeamus mala & errata, hæc ipsa ad humiliationem nostri non sufficiunt; at si vel vnum, quod bonum nobis esse videtur, habeamus, id nimis quam satis est ad superbiendum, & vt ab aliis æstimari & magnificari velimus. Vnde vanæ gloriæ malitia & versutia elucescet, cum ipsa nemini omnino, cuiuscunq; demum conditionis sit, parcat, & etiam sine vilo fundamento & causa hominem adoriatur. Vnde S. Bernhardus. *Ipsa est, inquit, in peccato prima, ad nos supplantandum, in conflictu postrema, id est, post omnia demum expugnanda.* Quapropter, fratres mei, inquit S. Augustinus aduersus hocce vitium vanimiter omnes armemur, & ad ipsum superandum accingamur, vt Dauidem fecisse collegimus, cum dicimus, *Auerte oculos tuos ne videant vanitatem.*

CAPVT V.

Ante alios, ab hoc vana gloriæ vitio sibi maxime cauere debent illi, quibus ex officio proximis opitulari incumbit.

L 2 Tametsi

Vana gloria est Tempestas in portu.
Nauis per se sola.

De ordin. vita & morum insit. In psal. 118.

Psal. 118. 37.

Tamet si omnibus in genere hominibus ex officio incumbat, hanc vanæ gloriæ tentationem à se penitus excutere, ut pluribus iam ante ostendimus; qui tamen vel ex officio, vel ex instituto singillatim animarum salutem procurare & promouere debemus, particulari quodam ab hac in parte circumspectam prouideque nos gerendos debito obstricti sumus. Nostra siquidem munia ac ministeria sublimissima, euidentissima, totique orbi quam maxime manifesta sunt; hinc quanto maiora ea & magis spiritualia sunt, eo ex vna parte maius periculum subest, & ex altera grauius nostrum peccatum foret, si nos ipsos in iis quaeremus, & hominum laudem & plausum captaremus. Ea siquidem re nos effereamus & gloriaremur, quam Deus ipse quam maximi facit & æstimat, ipsis inquam gratis & donis spiritualibus.

Vnde S. Bernardus: *Va qui bene de Deo & sentire & eloqui acceperunt, si quæstum æstiment pietatem; si conuertant ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei acceperunt erogandum; si alta sapientes, humilibus non consentiant.* Væ inquam illis, quibus datum est bene de rebus diuinis & spiritualibus sentire, tum loqui, sacras Scripturas intelligere, & cum plausu ad populum concionari, si id quod illis est ad animas Deo lucrandas, Deique gloriam & honorem extendendum ac dilatandum concessum, totum in seipsis quaerendis, hominumque commendatione captanda impendant. Paueant quod in Propheta Osea legitur, *Dedi eis argentum, multiplicauit eis aurum quæ fecerunt Baal, ex eo sibi honoris & gloriæ idolum constarunt.*

Huc S. Gregorius trahit illa Apostoli verba ad Corinthios scribentis, *Non sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur:* cuius ipse loci duas expositiones ponit. Duobus, inquit, modis Dei quis verbum adulterare potest. Primus est, quando scripturam diuinam aliter in-

telligit & exponit, quam re ipsa sonat, falsos & adulterinos eius sensus, proprii spiritus iudicio præcedendo; cum legitimus scripturæ maritus & auctor ipse sit Spiritus sanctus, & ille verus ac legitimus eius sensus, quem ipse Ecclesiæ per sanctos ac Doctores eius declarauit. Alter verbi Dei corrumpendi & adulterandi modus is est, qui ad propositum nostrum hic facit. Hæc inter verum legitimumque coniugem & adulterum differentia est, quod ille filios generare & habere intendat, hic vero suas duntaxat è concubitu furtiuo voluptates & delectationes spectet. Pari modo, qui per verbum Dei & officium quo fungitur, non tam quaerit spirituales Deo filios gignere (is namque finis est, ob quem institutum est, iuxta illud Apostoli, *Per Euangelium ego vos genui*) quam suam delectationem, propriam consolationem, & ob illud magnificari & extolli; is verbum Dei adulterare censendus est. Atque inde est quod sancti Patres vanam gloriam etiam spiritualis luxuriæ nomine appellent; ob magnam videlicet voluptatem quæ ex ea percipitur, quæ tanto ea quæ è corporea commistione capitur maior est, quanto anima corpori antecellit. Ne itaque verbum Dei adulteremur, nihil aliud in omnibus ministeriis nostris spectemus, quam puram diuinæ eius Maiestatis honorem & gloriam, secundum illam Christi Domini de se ipso sententiam, *Ego non quero gloriam meam, sed eius qui misit me Patris.*

Relatu dignum & à nobis imitandum facinus de Ioab exercitus Davidici Præfecto narrat sacra Scriptura. Hic cum Rabat Ammonitarum metropolim, in qua proinde Rex ipse & proceres commorabantur, copiis suis vndequaque premeret, & eas ad angustias redegisset, ut ea iam iam potiturus videretur & occupaturus; nuncios ad Regem suum Dauid misit, quibus eum quo loco res essent certior fecit,

& VI

Serm. 45. in
Cantic.

Oser. 2. 8.

Lib. 22. Moral.
cap. 17.
2. Cor. 2. 17.

Adulter
verbi Dei
duplex.

Psal. 113.

Luc. 2. 1.

1. Cor. 4. 11.

Vana gloria
spiritualis
feruoris.

Lib. 5. c.
Vna B. I.
Ignatii.

Iob. 8. 10.

2. Reg. 11. 11.

CAPVT VI.

Aliquot contra vanam gloriam remedia proponuntur.

& vt ipse in castra quamprimum veniet, urbemque inuaderet & expugnaret, commonuit. Cuius facti hanc ipse dat rationem, *ne, cum à me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria.* Atque vt Ioab scripsit, sic & factum est. Hanc nos par est erga Deum in omnibus operibus nostris fidelitatem imitari, nec vnquam velle, vt fructus & animarum conuersio, bonusque negotiorum successus nobis, sed vni Deo omnia ascribantur. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Soli Deo, quia in caelis habitat, gloria omnis est attribuenda: ita namque cecinerunt Angeli dicentes, *Gloria in altissimis Deo.*

Sanctus Thomas Aquinas, vt in vitæ eius historia legimus, toto vitæ tempore nunquam sic à vana gloria fuit titillatus, vt ad culpam aliquam pertingeret: neue vnquam sibi vane ob excellentem scientiam, ingenium angelicum, aliaque dona & gratias à Deo datas complacuit, vel extulit. Beatus quoque Pater noster Ignatius, etiam multis antequam moreretur annis, ab omni prorsus tentatione ad vanam gloriam aucupandam liber fuisse legitur. Anima quippe eius adeo erat à luce cælesti, qua perfusus erat, illustrata, tantaque sui ipsius cognitio & contemptus in eo vigeabant, nullum vt vitium minus, quam hocce vanæ gloriæ vereretur. Hoc est quod ipsi debemus imitari, & erubescere & confundi, quod in rebus etiam vilibus & paruis ab inani vanæ gloriæ flabro nos abripi sinamus. Quid erit igitur, cum singularem quandam doctrinam tibi inesse, cum illustrem & celebrem te concionatorem euasisse, cum excellentem animarum fructum facere videbis, quid quando ob hæc ipsa à Principibus, Prælatibus, atque adeo mundo vniuerso celebraberis & magni fies? Necesse proinde est, vt in rebus minutis hominum laudes & præconia parui facere, neue vllis humanis respectibus moueri assuescamus, vt postea illud ipsum in maioribus, cum necesse fuerit, facere nouerimus.

SANCTVS Bernardus in Psal. *Qui habitat, ser. 14.* hunc versum eius, *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem,* exponens, ostendit, quemadmodum horum animalium alia dentibus, alia afflatu, alia vnguibus nocent, alia rugitu suo consternant, ita diabolus omnibus hisce modis hominibus, inuisibilem alioquin, nocere, atque adeo animalium proprietates diuersis tationibus & vitiis, quibus diabolus nos oppugnat, accommodat. Ad basiliscum vero cum venit, sic loquitur, De basilisco res mira & inaudita refertur taliter scilicet cum visu suo homini venenum afflare eum vt occidat: quam dein ipse proprietatem vanæ gloriæ vitio scite adaptat, iuxta illa Domini verba, *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis:* perinde ac si diceret, caute ab oculis basilisci. Notandum vero, quod eum tantum regulus interficere dicitur, quem ipse prior conspexit; at si à te ipse prius conspiciatur, a deo tibi damnatum ab illo non accedat, vt ipsemet tuo è conspectu emori dicatur. Sic à vana gloria nullos alios ait perire, quam qui cæcutiunt & negligentes sunt, eique se exhibere, & ab ea conspici gestiunt, ipsam vero prius in facie intueri non sustinent, consideraturi quam vanum & inutile quid sit vana gloria. Si enim hunc vanæ gloriæ basiliscum hoc modo primo intueremini, minime vos ille interficeret, nec vllum detrimentum inferret; quin potius vos ipsum penitus opprimeretis, ipsum & destruendo, & in fumum euanescere faciendo.

Hoc itaque primum aduersus vanam gloriam remedium esto, vt scilicet primo nos hunc basiliscum intueri studeamus, attente inquam consideremus, & nobiscum examinemus, ipsam hominum o-

L 3 pinio-

Psal. 90. 13.

Plin. lib. 8. c. 21. & lib. 29. c. 4.

Matth. 6. 1.

Vana gloria est basiliscus.

Præuisa non nocet.

Non præuisa nocet.

Primum remedium contra vanam gloriam.

pinionem & æstimationem præter paucillimum venti & vanitatis nihil esse; cum ea nihil nobis aut addat, aut demat, nec propterea futuri simus meliores, quod ab iis laudemur, neque etiam deteriores, quod nos maledicant & persequatur, Chrysostomus scribens super illud Psalmodographi, *Quoniam tu benedices iusto*, egregie hoc declarat, & hæc ipsa Propheta verba, ad iustum, qui ab impiis exagitur, & calumniis proscinditur, animandum, ne videlicet animum propter eas despondeat, sed eas & contemnat & rideat, per accommoda esse asserit. Quid enim illi omnium omnino hominum explosio & despectus noceat, si ipse Angelorum Rex illi amicus sit, & eum laudet? Sicut è contra, si à Deo amice non habeatur, nec laudetur, nihil illi proderit, quamvis a alioquin totus terrarum orbis eum & laudet & deprædicet. Exempli loco adfert S. Iob, qui etsi in sterquilinio sederet, viceribus putrescentibus, plagis, sanie, vermibus plenus, & ab amicis simul ac inimicis, nec non à propria coniuge vexaretur & rideretur, illis omnibus tamen longe erat beator, scilicet, *quoniam Deus ei benedicebat*; nam maledicentibus licet & calumniantibus hominibus, bene de eo Deus sentiebat, hocque de eo testimoniū dabat, *Erat vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam*. Atque vnica hæc Dei de eo opinio eum vere virum magnum faciebat; hominum vero ludibria, & mundi totius explosio ne hilum quidem illi demebant. Concludit itaque Chrysostomus in id solum tota nos contentione & viribus incubere debere, vt à Deo magnificamus & æstimemur; nam ab hominibus magnificari, nihil nobis aut demere aut addere, proinde eorum æstimationem parum nos morari debere. Dicebat Apostolus Paulus, *Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die*, id est hominibus: iis placere non gestio, sed vni Deo, is namque meus est Iudex: *qui autem me iudicat, Dominus est*.

Aliud his adiungit S. Bonaventura: dicit enim, Noli indignari vel succensere iis, qui mala de te loquuntur, quod enim de te dicunt, aut verum est, aut falsum. Si quidem id verum est, haud mirum est id eos audere dicere, quod tu ausus es admittere; si vero falsum, nihil tibi nocere poterunt. Si nihilominus propterea ad iracundiam indignationemque conciteris, patienter id æquanimitate feras, vt qui ferro sibi cauma inuri patitur: nam sicut cauterium plagam perlanat, pari modo calumnia hæc occultam quandam quæ in te fortasse latet, superbiam curabit & auferet.

Alterum, quod ad hoc permultum conducet, medium nobis suggerunt S. Basilus, Gregorius, Bernardus, atque omnes in genere sancti scriptores, diligenter nobis cauendum esse, ne qua verba loquamur quæ in nostram laudem & commendationem possint tendere: *Nihil vnquam de te loquaris, quod laudem importet, quantumcumque sit familiaris ille cum quo loqueris, imo plus labora celare virtutes quam vitia*. Hac in parte valde exactus & circumspectus fuisse dicitur R. D. M. Auila: vn de si quando ad vtilitatem & ædificationem eius quicum loquebatur, aliquid ædificatorium piūque enarrandum putabat, quod sibi alias contigerat; id velut de tertio quodam referebat, ita vt alter de Auila illud dici minime intelligeret.

Episcopus quidam Hispaniæ de B. P. N. Ignatio, quem olim Parisiis cognorat, nobis narravit, eum, cum de oratione apud alios ageret, eiusque vsum & doceret & suaderet, à nonnullis atque etiam à se rogatum, quomodo vero ipse orationem institueret, respondisse, Hoc non dicam, sed id tantum quod vos scire de ea opus est, hoc namque caritatis & necessitatis est, alterum illud vanitatis. Beatus quoque Franciscus ita se in hac parte caute gessit, vt non solum aliis patefacere non auderet gratias, & quibus à Deo perfundebatur delictis, ve-

rum

rum etiam quoties ab oratione surgebat, tam se dissimilanter & moderate in verbis, tum in reliquo corporis gestu & compositione gerebat, vt videri ab aliis foris non posset, quod in corde eius latebat.

Tertio, satis nobis esse non debet, nihil dicere, quod in laudem & commendationem nostri cedat, sed insuper opera bona quæ agimus, suppressere & occultare omni ratione conari debemus, iuxta illud Domini in Evangelio monitum; *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito: & te faciente elemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua* perinde ac si diceret, Ne ipse quidem eam erogans (si fieri posset) id nosse deberes. *Cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua;* id est, maiorem quam alias hilaritatem & serenitatem vultus, ac velut in die festiua, præfer, *ne videaris hominibus ieiunans.* Nam, vt docet Hieronymus, Palestinis, apud quos Dominus agebat, in festis diebus soleme erat caput inungere. Quod enim magna vitii huius subtilitas sit idcirco Redemptor tantopere ipsum iubet vt caueamus & declinemus, opera nostra in abscondito faciendo, ne omnem eorum fructum amittamus neue ea hic vanæ gloriæ fur nobis surripiat. Sic solent, inquit Gregorius, qui aliquo proficiscuntur, quas secum ferunt pecunias, occultare; si enim eas in apertum proferant & ostentent, iis prædo insidiabitur & deprædabitur. Atque huius rei occasione adducit, quod Ezechie Regi Iuda contigit: *4. Regum 20. vers. 17.* quod enim hic domus suæ thesauros Regis Babylonii legatis ostendisset, hinc iisdem postea ab iisdem ablati, & Babylonem auecti sunt. Huic quoque rei bene ad aptes similitudinem illam quæ à gallina vulgo petitur, quæ quia o-uoposito glocinat, ipsum amittit: ita quippe contingere iis, qui cum bonum aliquod opus fecerunt, quamprimū ab aliis ipsum videri gestiunt, quin etiam quæ-

dam interdum proferunt verba, è quibus ipsum nasutus quis subolfaciat.

Verus porro Dei famulus tam procul ab hac vanitate abest, ait Sanctus Gregorius, vt satis illi non fit in eo opere, quod iam hominibus notum esse potuit, consistere, eoque contentus sit (quia facientem eius remunerationem & mercedem accepisse se iam putat) sed alia iis opera, quæ homines lateant, superaddere studeat: *Iam enim, inquit, de bonis suis quasi retributionem sibi factam aestimat, nisi eis & alia, quæ ab hominibus nesciantur adiungat.* Sanctus Hilarion, vt refert Hieronymus, tantam ad se hominum multitudinem assidue confluere, & ob plurima, quæ patrabat miracula, magni se ab omnibus fieri videns. maximopere dolebat, & suam infelicitatem indies deplorabat. Lacrymarum vero & tristitiæ insolitæ causam petentibus discipulis, respondebat Hilarion, *Videtur mihi iam tum in hac vita, fratres, Deus rependere parua illa quæ ei præsto obsequia, quod tanti homines passim faciunt. Est hæc alia ratio, & nouum quoddam medium in primis proficuum, ad isthoc à nobis vitium propulsandum. Caue ne ab hominibus magni fieri & aestimari velis, caue ne id quod fecisti fortasse boni, hac tibi mercede Deus in hac vita retribuatur. Sic enim ipse facere solet, vt ex iis quæ diuiti epuloni ipse respondit, colligere licet, *Fili, inquit, recordare, quia recepisti bona in vita tua.* Hæc item inter cæteras causa est, ob quas suadent sancti, vt singularitates & extremitates omnes remis velisque fugiamus. Quoniam enim extrema, præter communem consuetudinem & inueta sunt, hinc in primis notantur, multisque cogitandi & obloquendi materiam præbent, *Qui facit quod nemo mirantur omnes.* Hæc porro quendam vanæ gloriæ & superbæ spiritum producere solent; inde vero aliorum contemptus & despectus enasci.*

At, quoniam opera nostra bona non semper abscondere possumus, atque in primis nos quibus ex officio incumbit per eadem proximum iuuare; *quintum id re-*

medium

Quartum medium Latæ humana vitis merces bonorum operum,

Luc. 16. 25.

Singularitas omnis vitanda.

Gerson. & Galiel. Paris.

Quintum medium in aperto pura Intentio.

medium esto, ut nostram in iisdem intentionem rectificare studeamus, cor videlicet nostrum ad Deum sustollendo, & omnes nostras cogitationes, verba & opera, uti mox ostendemus, ei offerendo & deferendo: cumque postea vana gloria subreperere tentat, dicamus ei ut suadet R. P. M. Auila, Scrius venis, quia iam opus totum Deo dedicatum est. Utile quoque fuerit respondere id quod alias S. Bernardus, quando illi prædicanti hæc vanæ gloriæ cogitatio incidit, Hem, quam bene dicis, Bernardus respondit, *Nec propter te cœpi, nec propter te desinam.* Neque enim ob vanæ gloriæ metum bona sunt opera intermittenda, id namque grauissimum foret error & mera deceptio, sed aures nobis sunt ad laudum humanarum præconia obturanda, ut eas nec audire, nec curare videamur: Ita porro nos Chryso-stomus cum mundo agere vult, ut pater quispiam cum filio paruulo: parum hic curat utrum ab eo laudetur aut vero vituperetur, & contumeliosis nominibus appelleretur; quin potius ridet, quia puer est, & quid agat nescit. Sic nostrum est laudes mundi, & ea quæ homines dicent, parum morari: in hoc enim mundus instat pueri est, & nescit quid dicat. Plura etiam quo ad hoc dicebat magnus ille Indicæ Orientalis Apostolus P. Franciscus Xaverius, nimirum, eum qui peccata & imperfectiones suas attente consideraret, & id quod vere ante oculos Dei est, si quando ab hominibus laudatur, cogitaturum ab illis se rideri, & laudes has & applausus ut veras contumelias & iniurias irrogatas habiturum.

Vltimum remedium (in quo etiam rem concludemus) est hæc sui ipsius cognitio, & est id aduersus hæc vanæ gloriæ pestem præsentissimum. si enim ipsum profunde penetraremus, & perfecte perspiceremus, videremus haud dubie, nihil nobis inesse ob quod vano gloriemur, at per multa ob quæ cõfundamur & nos humiliemus: quia peccatis plenissimi sumus. si enim, nõ dico mala & peccata nostra, sed ea etiã opera, quæ nobis & optima ac iu-

stissima videntur, bene & prout oportet consideremus & examinemus, minus quàm multum ut plurimum nos humiliandi, erubescendi, & cõfusionis materiã & occasionẽ reperiemus. Vnde & S. Greg. quod & variis in locis repetit, sic loquitur, *Omnis humana nostra iustitia, quid quid inquam cõmuniter nos à parte nostra & habemus & facimus si in diuinæ iustitiæ statera appensum, districto & in rigore iudicetur, iniustitia esse conuincitur: si enim remotam pietate discutimur, opus nostrum pœna dignum est quod remunerari præmiis præstolamur.* Ac propterea S. Iob semper se vereri, & timide ac circumspecte omnia sua agere restatur, ob culpas nimirum & imperfectiones quæ in illis, quando quis sedulo non aduigilat, nec super se ipsum excubat, intercurrere seque immiscere solent. *Verēbar, inquit, omnia opera mea.* Quæ cum ita sint, quid est quod superbiamus & inflemur? quid vana gloria efferimur? cum, si attente vesperi nos examinemus, & rationem tota die actorum exigamus, magnã in nobis miseriarum, peccatorum, & culpã in loquendo, operando, cogitando commissarum multitudinem comperturi sumus, nec non plurima nos bona agere neglexisse, ac si quod per Dei gratiam bonum egimus, per nos, id ut plurimum superbia, vana gloria, socordia & negligentia, nec non aliis id genus nauis & imperfectionibus, quas nouimus, & multo etiam pluribus quas ignoramus, eas tamen subesse minime dubitamus, coinquatum esse. Intra nos ipsos itaque intremus, nosmet ipsos quid simus inspiciamus, pedes nostros, ipsam inquam operum nostrorum turpitudinem intueamur, ac statim omnis vanitatis ac superbiæ, qui in cordibus nostris insurgit & inflatur, typhus derumescet.

CAPVT VII.

De bono fine & intentione: quam in operibus nostris habere debemus.

OSTENDIMVS iam quomodo in iis quæ agimus, vanitas & omnes intui-

Tom. 2. epist.
fol. 59.

In vita S.
Bern.
Vana gloria
metu bona o-
pera non o-
mittenda.

Lib. 6. c. 15.
vita.

Sextum me-
dium Cogni-
tio sui.

Lib. 5. Hen-
c. 11. & lib
Salm. 2.

Lib. 9. Hen-
c. 11. & lib
ingru. 2.
mura. 1.
10. lib. 3. 11.

Iob. 9. 21.

Matt. 12. 50.

Vita Patr.

Cap. 5.

tus humani fugiendi sint; atque hoc est à malo diuertere: iam de fine & intentione quæ in iisdem habenda est, maiori in quâ Dei honore & gloria, tractabimus. Huic proposito adaptat S. Ambrosius id, quod naturalium rerum scriptores de aquila scriptum pro didere; eam scilicet experiri volentem pulline futuri degeneres, an vero aquilina stirpe digni, holce vngue suspensos in aere, solaribus radiis exponere confueuisse; quos quæ oculo irretorto, & non conuiente obtutu intuentur, eos vt legitimos agnoscere, in nidum referre, educare, & esca conquisita vt prole minime spuriam nutrire: at quos ad solare iubar conuiuere perticipit, eos vt degeneres præcipites ex alto deiicere. Pari modo in hoc apparebit, an veri legitimi que Dei filii simus, si verum iustitiæ solem, qui Deus est, fixe intueamur, ad ipsum scilicet. quid agemus dirigendo, sic inquam vt vnicus omnium operum nostrorum finis & scopus sit Deo placere & gratificari, atque in iis sanctissimam eius agere voluntatem. Optime his quadrat, quod Redemptor Iesus in Euangelio dixit, *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in caelis est, ipse meus frater, & soror & mater est.*

Vid. Patr.

Quidam de priscis illis eremi Patribus, ad singula quæ auspicabatur opera, paulisper tacitus subsistebat, rogatus vero quid ageret, respõdebat, Opera ipsa ex se nihil valent, nisi bono fine & intentione fiant; proinde, quemadmodum sagittator, vt scopum feriat, parumper ante subsistit, oculos colligens & in illum visu collineans; sic ego antequam opus bonũ aggrediar, ipsum ordino, & intentionem meam ad Deum, qui omnium operum nostrorum scopus & finis esse debet, dirigo. atque hoc est quod tempore illo ago, quo ante opus me quietum videtis subsistere. Hoc autem & nos agere oportet. *Ponemur vt signaculum super cor tuum.* Atq; vt iaculator, quo melius & certius scopũ feriat, oculum sinistrum occludit, & solo dextro collimat, quo se. visus sit collectior, & ne hinc inde varia intuẽdo sparsus distraha-

Rodriguez exercit. pars 1.

tur, itaq; à scopo aberret: simili modo sinistrum respectuum humanorum & terrenorum oculum occludere, at dextrum duntaxat, bonæ sc. rectæque intentionis, aperire nos necesse est: atq; ita fiet vt scopum hunc, & ipsum eius centrum, cor inquam Dei, simus tacturi. *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum.*

Cant. 4. 9.

Vt vero clarius loquar, & ad particula singillatim descendam, dico, nos actualiter omnia nostra opera ad Deum referre & dirigere conari debere. In hac vero oblatione locum habet Maius & Minus. Principio ergo, mane cum lecto surgimus oēs quas eo die habebimus cogitationes, loquemur verba, & agemus opera, Deo offerre debemus, cum rogare vt hæc omnia ad honorem & gloriam suam admittere dignetur, vt, cum postea vana gloria se ingesserit, vere respondere possimus, Sero venis, iam alteri hoc opus dedi. Præterea satis nobis esse non debet, actualiter Deo, dum mane surgimus, offerre & ad eum referre quidquid eo die acturi sumus; sed etiã alluescamus oportet nullum penitus opus per diem auspiciari, quantum quidem possibile est, quod non ante actualiter ad maiorem Dei gloriam retulerimus. Sicut faber murarius & latomus, dum quid construunt, semper amussim & perpendiculum ad manum habent, & ad singulos lapides, atque etiam laterculos, quos collocant, ipsum consulant; pari modo nos, quidquid agimus, ad hanc voluntatis & maioris gloriæ Dei libellam & normam dirigamus & componamus oportet. Atq; vt etiam fabro satis non est, semel in initio amussim adhibere, sed tamdiu eam applicat, donec tandem saxũ recte locetur: sic minime nobis sufficere debet, semel sub initium, opera quæ facimus, Deo dedicasse, sed etiam interea dum iis occupamur, taliter ea faciamus oportet, vt semper ea Deo offeramus, dicentes, Propter te Domine hæc ago, quia id ipse mihi præcipis, quia hæc est voluntas tua.

M CAPVT

CAPVT VIII.

Declaratur, quo modo actiones nostras magna rectitudine & puritate intentionis facturi simus.

RERV M spiritualium magistri declaraturi, quomodo opera nostra quam perfectissime & purissime facturi simus, scita hoc similitudine ostendere solent. Sicut, inquit, Mathematici semper abstrahunt à materia, id est, materiã ipsam parum curant, sed de solis corporum quantitativis & figuris laborant: de materia ex qua illa constant, siue aurum ea sit, siue argentum, vel alia quaelibet, nihil omnino dicentes, quod hæc ad eos nequaquam pertineat: ita Dei famulus in iis quæ ager operibus, id potissimum spectare debet, vt Dei voluntatem faciat, ab omni materia prescindendo, non intruendo inquam, ea ne ex auro sit, vel creta, id est non respiciendo an huic officio applicetur, an illi; vtrum hoc ei mandatur, an aliud: in eo namque profectus & perfectio nostra sita non est, sed in solo Dei beneplacito faciendo, eiusque gloria in eo quod acturi sumus, querenda. Egregie hoc ostendit S. Basilius, idque iuxta Apostoli Pauli doctrinam: *Victus ac ratio viuendi hominis Christiani vnum scopum sibi propositum habet, nempe gloriam Dei; siue enim cibum capessitis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia ad gloriam Dei facite,* inquit in Domino verba faciens Paulus.

*Orat. de in-
gluuiæ &
sobrietate.
1. Cor. 10. 31.*

Ioan. 4. 32.

Interim dum Christus Dominus, ex itinere labore defatigatus & defessus cum Samaritana muliere loqueretur, discipuli in oppidum proximum abiere cibos empturi, quod prædii hora iam effluxisset, & esset serius: quos cum attulissent & dixissent, *Rabbi manduca,* respondit ipse, *Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis.* Tum querere illi inter se ceperunt, *Nunquid aliquis attulit ei manducare?* sed Dominus, *Meus cibus est vt faciam*

voluntatem eius qui misit me. Hic itaque in omnibus, quas acturi sumus, rebus, nos debet esse cibus quando enim studiis intendis, quando confidentibus das aures, quando doces, quando ad populum verba iacis, cibus tuus non debet esse ea quæ doctrina, studendo, prædicando capitur voluptas: hoc enim pacto ex auro faceres lutum. at cibus, voluptas, & delectatio tua esse debet, quod per ea Dei voluntatem exequaris, cupientis vt tunc isthæc facias. Idem quoque tibi debet esse cibus, quãdo domesticis officiis occuparis. Adeo vt eundem cibum & refectionem habeat ianitor, & infirmorum curator, quem cõcionator & professor; ac proinde tam tuo ipso cõtentus esse debes officio, quam ipse suo: quia satisfactionis huius causam, quæ est voluntatem Dei facere, tam habes tu quam ipse. Neque enim, inftar boni Mathematici, in materiali quod agis opere, manere debes sed in hoc quod per ipsum voluntatem Dei facias. Quapropter semper cum in ore, tum in corde hæc habeamus verba oportet, Propter te, & propter gloriam tuam, & quia ita cupis, hoc facio. Nec ante hoc intermittere exercitium aut quiescere debemus, quam eo perueniamus, vt ita opera nostra faciamus, sicut, vt ait Apostolus, *seruientes Domino, & non hominibus:* & donec taliter ea faciamus, vt semper in iis actualiter, Deum amemus, & animo lætemur, quod per eadẽ Dei voluntatem faciamus: adeo vt dum quid operaturi sumus, amare potius quam operari videamur.

Obuia quidem, sed egregia similitudine id declarat P. M. Auila. Mater, dum filio aut marito peregre venienti lauat pedes, simul illi famulatur & diligit, gaudens, exultans, & voluptatem capiens ex eo quod illi hic impendit obsequio & refocillatione. Vtinam ita opera nostra facere nobis daretur! Vtinam in absconditum hunc in agro thesaurum, adeo quidem ex vna parte manifestum & patentem, ex altera vero ita reatum, absconditum, & occultum, incidere mus! Quam

Quam tunc spirituales esse mus, quam in spiritu & rebus interioribus proficere mus! Hæc vera & certissima chymica est, ad purissimum ex ære & ferro aurum cõ-standum: licet enim opus ex se sit vilissimum, hoc modo sit sublimissimum maximiq; valoris. Demus igitur post hæc operam, ut quidquid egerimus, purissimũ sit aurum tũ adeo id facile, & vix vllõ negotio facere possimus. In Sanctis Sancto- rum, & templo Salomonico omnia erant vel ex auro, vel auro cooperta: sic omnia nostra vel esse debent amor Dei vel propter amorem Dei facta.

CAPVT IX.

Occupationes exteriores in causa non sunt, cur aliquando distrahamur, & parum proficiamus, sed quod eas non prout oportet, peragamus.

Ex eo quod iam iam diximus, facile patebit, causam, cur aliquando per exteriores occupationes distrahamur, & in spiritu non proficiamus, non tam in ipsis consistere occupationib; q̃ in nobis ipsis, quod aliquam nobis ex illis utilitatẽ capere & eas prout deberemus, agere nesciamus. Nemo proinde rei huius culpam occupationibus suis ascribat, sed sibi vni, qui fructum ex iis colligere nescit. Nucem frange, neque enim exterius comeditur putamen, sed interior nucleus. Si in exteriori operis superficie & cortice hæreas; hic tibi & corpus offendet, & spiritũ extinguet. Quod intorsum latet, nucleus & medulla, ipsa inquam Dei voluntas, tuus sit tibi oporet. Considerationis itaque dentibus hanc testam frange, exteriorem corticem abice, & intro ad medullam penetra, sicut grandis illa Ezechielis aquila, qua interiora petẽs cediti, medullam eduxit, in cortice superficiali minime subsistens. *Holocausa medullata asserã tibi* In hoc scilicet harere debes, hoc Deo offerre, atque ita fiet, ut anima tua proficiat & semper accrescat. Martha & Maria

sunt sorores, vna non turbet, nec impedi- at aliam sed inuicẽ adiuuent. Oratio con- ducit & iuuat, ut exterior actio bene fiat, & actio facta prout par est orationi admi- nicula præstat; quasi inuicem sorores. Si itaque in actione turbamur te & in quiete sentis, causa est, quod Maria, oratio inquam, te non adiuuat. *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.* Turba- tur Martha, quod soror Maria ipsam non iuuat. *Dic ergo illi ut me adiuuet.* Da operã & cura ut Maria, quæ est oratio, tibi opi- tuletur, & videbis turbationem omnem statim cessaturam.

Sancta illa Ezechielis animalia suam singula manum sub ala habebant: ut hinc dicamus, viros spirituales manum actio- nis sub ala contemplationis continere, vnam ab alia non separando, quod inter operandum contemplantur, & contem- plando operentur. Sic veteres illos Ægy- pti monachos tradit Cassianus, quamuis manibus operarentur, mentẽ tamen sem- per in Dei contemplatione intentã habu- isse; manibus quidẽ officium Marthæ, corde vero Mariæ partes adimplendo. Præclare hoc ostendit Sanctus Bernardus his ver- bis: *Hoc maxime curant spirituales exer- citiis dediti, taliter se circa exteriora occupa- re, ut deuotionis spiritum non extinguant; unde licet extrinsecus honorum operum exer- citiis fatigentur in corpore, intrinsecus ta- men reficiuntur in mente.* Adeo ut exteri- oribus occupationib; interior recollectio & deuotio minime impediatur, at potius adiuuetur; illæ enim intellectum penitus non occupant, sed ita liberum esse sinũt, ut interim nihilominus de Deo rebusque diuinis cogitare possit. Vnde quidam de antiquis nostris Patribus, vir admodum spiritualis, dicere solebat, duobus homi- num generibus se in hoc statu Religioso inuidere: primo Nouitiis, quod nulli alii rei præterquam vni suo in spiritu profe- ctui vacet & intendat: deinde fratrib; do- mestica officia obeuntib; quod liberam & exoneratã studiis & curis hi mentẽ habe- ant, ad diem totam orationi intendendum.

Refert Climacus se in quendam cuius-
M 2 dam

3. Reg. 6. 19.
& 11.

Luc. 10. 42.

Serm. ad so-
litar.

B. Hieron.
Natalis.

dam Monasterii eoquum incidisse, qui esto magnis multisq; occupationibus distineretur (erat enim ingens Monachorum in eo Cœnobio numerus, utpote qui ad triginta supra ducentos facile pertingeret, præter hospites peregre in dies aduentantes) animum tamen intus mire recollectum habebat, & in Deo defixum, insuper donum lacrymarum obtinuerat. Quem admittans Climacus, sciscitatus est quomodo tanta & tam assidua in occupatione & actione tantam sibi mentis quietem parare potuisset! qui primū tergiuersatus, tandem acrius eo urgente, respondit, Nunquam me credi di hominibus seruire, sed Deo, semperq; me indignum cœsui, cui requies vlla & operis intermissio concederetur. Insuper mihi ignis hic materialis quotidie ob oculos versans, assidue mihi lacrymas excutit, deque ignis æterni acerbitate meditari cogit.

Sanctam Catharinam Senensem parentes (vbi eius in vita refertur) importunioribus precibus ac nimis urgebant ut matrimonium iniret: adeo vero hæce eorum increuit persecutio, ut omnem ei locum secretum & cubiculum, in quo mentem cum Deo coniungeret, ademerint, eamque domesticis ministeriis occuparint, seruam etiam quandam, quam habebant, à culina amouerint, inque eius locum filiam surrogarint, ut hoc pacto illi ad orandum, & reliqua sua spiritualia exercitia obeunda commodum & tempus & locum eriperent. Sed ipsa, à Spiritu sancto edocta, secretum quoddam intra corpus suum conclaue, & cellam spiritualem sibi construxit, secumq; statuit nunquā ea egredi. Quod & præstitit, adeo quidem, ut, cum in primo quod habebat, cubiculo aliquando quidē intus ageret, aliquando tamen eo egredi cogereretur, hoc spirituali conclauī nunquam egrederetur: primum illud parentes illi abstulerint, secundum hoc auferre nemo potuerit. Cogitatione quippe sibi fingebat, patrem suū Domini nostri Iesu Christi matrem, Deiparæ Virginis; fratres & reliquos domesticos, Apostolorum discipulorum Domini personā

representare. Itaq; magna quadam cū hilaritate & diligentia ministerium iniunctū adimplebat: in culina quippe famulares hæc partes agens, semper de sponso suo Iesu Christo cogitabat, ei se famulari existimans, Deique præsentia vbique fruebatur, eumq; eo in sancto sanctorum versabatur. Vnde & ipsa postmodū sæpe confessario, multis temporalibus & exterioribus occupationibus distenta, vel aliquo proficisci coacto suadebat, ut cellam sibi quandam intra cor construeret, è qua nunquam exiret. Id ipsum & nos imitemur, & officia ac occupationes exteriores adeo nō nos distrahant, quo minus semper orationi intendamus, ut ad eam non medio cretiam subsidium sint allatura.

CAPVT X.

Quam fructuosum & utile sit, eo quo diximus modo opera sua agere.

OPERA eo quo dictum est modo facta, In illud Gen. 1. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. dicitur opera plena: quique eo modo viuunt, dicuntur in scriptura sacra, ut ait S. Hiero. & Gregorius, viuere dies plenos, & pleni dierum esse; & quidem, etiam pauxillo tempore vixerint, & iuniores demoriantur, iuxta illud Sapientis, *Cōsummatuſ in breui expleuit tēpora multa.* Quomodo vero quis paruo tempore diu viuere, & simul multos explere annos queat? Nostin' quomodo? Faciendo opera plena, & dies plenos viuendo. *Et dies pleni inueniuntur in eis.* Secundus hic locus elucidat primū. Iam inde ab exortu diei ad vespēra vsque, & à vespēra in auroram diei sequētis, bonus Religiosus & Dei seruus plenum viginti quatuor horarum diem viuunt, quod eum totum diuinæ voluntati adimplendæ impēdat. Comedere quippe, interquiescere, necessariū corpori somnum indulgere, non sunt illi sicut opera, quib. nō mereatur. sed omnia illa ad maiorem Dei honorem & gloriam refert ac dirigit, & ideo eadem obit, quod hæc ab ipso fieri Deus velit, neque enim comedit ad vo-

bus quis vt bonus ac feruidus Religiosus vixit. Praclarum huius rei exemplum suggerit Scriptura sacra. De Saule quippe sic ait, *Filius vnus annus erat Saul, cum regnare cepisset: duobus autem annis regnavit super Israel, cum tamen certum sit quadraginta ipsis cum annis regnasse.* Ita quippe Acta Apostolorum testantur, *Et exinde postulauerunt Regem. Et dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de Tribu Benjamin, annis quadraginta.* Quomodo ergo in libris Regum Israel non nisi biennio is regnasse dicitur? Ratio est, quia in Annalibus & Chronicis Dei, alii eius non numerantur anni quam quibus bene vixit; vnde non nisi biennio vniuersim regnasse dicitur, quod illo solum tempore regnarit vt bonum Regem regnare de- cuit. In euangelio quoq; ii, qui post alios laboratum in vineam venerunt, esto non nisi vna laborassent hora, praepositi tamen fuere iis, qui summo mane ad labore accesserant; ea siquidem hora tantum, vel etiam amplius, promerere, quam alii qui diei totius in vinea pondus & aestum tolerarant. Ad hanc itaque regulam dimetire, & te hinc dispice, quanto tempore hac ratione in Religione vixeris.

Homil. 9. ad
Monachos.

Egregie id declarat Eusebius Emis-
senus dicens: *Solemus, inquit, annos nostros
& temporum spatia, quibus nunc vivimus,
supputare, non te fallat, quicumque ille es,
numerus dierum quos hic relicto corporaliter
seculo consumpsisti. Illum tantum diem
vixisse te computa, in quo voluntates pro-
prias abnegasti, in quo malis desideriis resti-
tisti, quem sine ulla regula transgressione
duxisti, illum diem vixisse te computa, qui
puritatis & sanctae meditationis habuit lu-
cem.* Ex his igitur diebus, si potes, annos
conspicito, & secundum hoc tempus,
quo Religionem inisti metiri stude, &
time ne id ipsum tibi dicatur, quod Epi-
scopo Sardensis Ecclesiae in Apocalypsi
dictum legitur: *Scio opera tua, inquit De-
us, quae licet ignorent homines, mihi ta-
men ad liquidum patent: quia nomen ha-
bes quod vivas, & mortuus es;* Christiani

Apo. 2. 1.

quidem nomen habes, sed non opera; Religiosi diceris nomine, à Religiosi ta-
men operibus nimis quam procul distas,
opera tua non coincidunt cum nomine,
quod geris. *Non enim inuenio opera tua
plena coram Deo meo, sed vacua; non in qua
plena Deo, sed eo vacua, at te ipso plena.*
In iis siquidem omnibus te ipsum quaeris,
tua scilicet commoda, honorem &
aestimationem propriam. Super nos ipsos
ergo excubemus (*esto vigilans*) demus
operam vt opera nostra & dies plena sint,
vt sic in paucis tempore viuamus diu,
multumque coram Deo promeremur.

CAPVT XI.

*Pluribus rectitudo & puritas inten-
tionis, quam in operibus nostris
habere debemus, decla-
ratur.*

EX eo quod consili soleris qui cum
proximo agunt, quoniam nimirum
modo suis in operibus & ministeriis quaerunt,
sele gerent, euidenter perspicitur,
quam pura nostra esse debeat intentio
in iis quae agimus, quamque nude
simpliciterque in his Deus nobis quaerendus sit. Est haec communis Ecclesiae,
Doctorum, ac Patrum gloriosorum Hieronymi,
Gregorii, & Chrysostomi doctrina, vt
suo loco videbimus. Si quando opus
auspicaris, vt aliquod ex eo proximo
commodum, tum generale tum priuatum
sequatur, in fructum & bonum operis
successum tuos praecipue oculos non
intendas, sed vt per ipsum Dei Opt.
Maximi voluntatem perficias. Vnde,
cum consentientibus aures damus, cum
verbo Dei populum pascimus, cum in
schola alios docemus, non tam curare
debemus, vt ii quibuscum agimus, quorum
confessiones excipimus, quos pro
concione docemus, conuertantur, vitam
emendent, & fructum aliquem inde
capiant, quam vt hoc in opere diuinam
voluntatem adimpleamus, ipsumque quam
possumus rectissime, ad sic Deo placendum,
peragamus. Felix quippe talis operis

1 Cor. 3. 6.

ris ſucceſſus, vt nimirum quis alius per id vitam emendet, & fructum ex concione noſtra reipſa & effectiue conſequatur, non ad nos, ſed ad Deum ſpectat, effice-
re. Ego plantaui, inquit Apoſtolus, *Apollo rigauit, ſed Deus incrementum dedit.* Id eſt, plantare & rigare ipſi poſſumus, vt hortulanus, ſed vt arbuſta creſcant, arbores fructum proferant, non hortulani eſt, ſed Dei ſolius. Animarum fructus eſt, vt peccato emergant, ad Deum conuertantur, in virtute creſcant, in perfectione proficiant; hoc vt fiat, Deo cura eſt. neque enim operis noſtri valor & perfectio ab eo dependent. Hanc itaque intentionis puritatem noſtris in operibus habere procuremus neceſſe eſt: ita namque intentio noſtra puriſſima futura eſt, ſummaque animi pace perfruemur: nam qui ſuis in operibus ſiſe gerit, minime turbatur, quando ſucceſſus & fructus, quem hoc ſuo opere ſpectabat, aliquo incidente caſu ei aut interturbatur, aut impoſſibilis omnino redditur: quia ſinem & conſolationem ſuam nequaquam in eo collocabat, ſed vt Dei voluntatem per ipſum exequeretur, ipſumque quam poterat optime, ad Deo complacendum, perageret. At ſi dum concionaris, confidentes audis, vel alia cum proximo negotia tractas, in fructum & vtilitatem, ex bono hoc opere ſecuturam, oculos poſitiſſimum conijcis, & ea præcipuus tibi ſit in operando finis; tunc ſi caſu aliquo deſiderii tui effectum præpediri contingat, maxime turbaberis, quin & aliquando non modo omnem animi pacem, ſed & patientiam amittes; quin & vltius progredieris.

lib. 5. cap. 2. vlt.

Angeli curſus noſtra ſuauitas non arguant.

Scito id exemplo vel ſimilitudine oſtendit B. P. N. Ignatius. Noſtiſne, inquit, quomodo nos in noſtris erga proximum miniſteriis gerere oporteat? perinde, inquit, atque Angeli cuſtodes erga illos, qui ſibi Dei iuſſu cuſtodiendi traduntur: quibus etſi, quantum poſſunt, conſulant, moueant, tueantur, gubernent, illuminent, & ad bonum agendum opem ferant; ſi tamen hi libero ſuo arbi-

trio abutantur, ſirebelles, & ad monita inſpirationes que contumaces, nullatenus propterea aguntur, non contumantur, nullam penitus moleſtiam ſentiunt, nec quidquã de beatitudine, qua Deum intuentes perfruuntur, deperdunt, ſed illud Ieremiã identidem repetunt, *Cura- uimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus eam.* Sic nos omni quidem qua poſſumus ratione procurare neceſſe eſt, vt proximum eſtatu peccati educa- mus, & illi aliquatenus proſimus; ſi tamen poſtquã officio noſtro ea qua oportet accuratatione fundi fuerimus, ipſe infirmus in morbo ſuo maneat, nec curari ſuſtineat, non eſt quod animi pacem amittamus, aut puſillanimes ſimus.

Cura- Ier. 51. 9.

Luc. 10. 20.

Discipulis a prædicatione læto hilari- que animo redeuntibus, quod miracula patraſſent, & demonia expuliſſent, reſpondit Redemptor, *In hoc nolite gaudere: gaudete autem quod nomina veſtra ſcripta ſint in cœli.* A ſucceſſu rei, etſi æque proſpero, atque hic Apoſtolorum, gaudium noſtrum pendere non debet; at vide potius num talia facias opera, ob quã nomen tuum libro vitæ inſcribi mereatur, vide num facias ea in officio tuo, quã re facere oportet; & in hoc gaudiũ ac conſolationem tuam tantum collocare debes: nam alii illi ſucceſſus, conuerſiones, & miracula ad nos minime pertinent, & quod tibi dabitur præmiũ & gloria, non ſecundum ſucceſſus admetietur, ſed pro- ut opus tuum fuerit, ſiue conuertantur homines ſiue non. Quod clare ex ipſo contratio patebit: quid enim tibi profuerit, vt ait Chriſtus in Euangelio, multum in proximo fructum feciſſe, & vni- uerſum orbem prædicationibus & fun- ctionibus tuis conuertiffe, ſi ipſe te non geſtiſti vt oportet, ſi ſalus tua periclitatur? Pari itaque modo, ſi modo quod debes feceris, etſi nullus alioquin homi- num conuertatur, non propterea minus tuum futurum eſt præmiũ. Infelix pro- fecto eſſet Apoſtolus Iacobus, ſi ab hac re ipſius præmiũ dependiſſet, & ſuum ipſe in ea gaudiũ collociſſet; quia nonniſi ſeptẽ
aut

aut nouem in vniuersum in tota Hispania Christo asseruisse dicitur. Nam propterea minus quam reliqui Apostoli non promeruit, nec minus iis Deo placuit.

Adhæc, aliam magnam consolationem, quæ ex iis quæ diximus consequitur, habemus: videlicet, quod a Deo rationem non poscemur, an multum fructus fecerimus, an parum; vt ne quidem rogandi simus, an prolixam concionem habuerimus, & lectionem prolixam. Hoc quippe Deus nobis non præcipit, nec in eo nostrum meritum situm est: ar id Deus solum iubet, & à me exigit, vt faciam à parte mea quod possum secundum talentum quod ab eo accepi, vt si parum receperim, parum præstem; si multum, multum.

Luc. 12. 48.

Atque hoc ipsi sufficit: *Omni cui multum datum est, multum quæretur ab eo, cui parum, parum etiam exigetur.* Egregie id pertractat Chrysostomus, de talentorum parabola loquens. Rogat, quænam sit causa, quod seruus qui duo tantum talenta superlucratus erat, eodem honore afficiatur, quo is qui quinque superlucratus fuit? Patrefamilias enim rationem talentorum inter seruos distributorum reperente, is (vt in Evangelio refertur) qui quinque acceperat,

Matt. 25. 21.

accedens ait, *Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum, cui deinde Dominus, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Accedens autem is qui duo acceperat, dixit, *Domine duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum.* & iisdem illi, quibus quinque superlucranti Dominus verbis respondit, & idem omnino præmium est pollicitus. Quænam huius rei est causa? Respondet Chrysostomus: *Merito, inquit, augmentationem & imminutionem non vel huius diligentia, vel illius negligentia fecit, sed concreditorum quantitas.* nam priori quinque data talenta sunt, quibus eadem adaugere, & alia quinque superlucrari posset; alteri vero duo tantum data. *Nam quoad diligentiam ambo pares fuerunt, proinde &*

eandem mercedem & dignitatē nacti sunt. Est hoc inprimis vile, & maximam nobis consolationem adferens, quod omnibus id rebus, officiis & ministeriis adaptari possit; si enim hic tantundem laboret, & eandem diligentiam in re sibi commissa adhibeat, atq; ille in sibi commissa, tantum haud dubie promereri potest quantum ille, etsi tantum re ipsa non præster. Verbi gratia: si tantum ego laborem in male & parum ad adplausum concionando impendam, quantum tu in plausibiliter, fieri potest vt tantum ego hoc opere meo, quantum tu tuo, & fortasse etiam amplius, promerear. Sic etiam in studiis se res habet, etsi ille studiosus sit stupidus, tu vero subtilis; ille parum addiscat, tu multum; fieri potest vt plus ille promereatur sua parua scientia, quam tu tua magna. Id item in omnibus officiis manualibus locum habet: nam etsi meum ego ministerium tam exquisite non exequar, ac tu tuum; & vires ac talentum meum eatenus non pertingant, quatenus tuæ, fieri tamen potest, vt plus ego meo promerear pauxillo; quam tu tuo multo. Atque hinc discant tam illi vana gloria non insolescere, quam hi animum non despondere ac deficere.

Idem quoque sentit S. Hieronymus in eandem parabolam scribens: *Illum qui de quinque talentis decem fecerat, & qui de duobus quatuor, Dominus simili recipit gaudium: neque enim considerat lucri magnitudinem, sed studii voluntatem, diligentiam, caritatem, qua opus peragitur.* Vnde Saluianus, *Oblata Deo non pretio, sed affectu placent.* Aque hoc est quod significat paucis his verbis Gregorius, *Deus non respicit quantum, sed ex quanto, plus animum, quam opus: atque ita fit vt plus quis Deo placere possit minus faciendo, quam alius quislibet plus agendo, si modo maiori opus suum fecerit affectu.* In quo Dei nostri magnitudo inprimis relucet: nullum enim opus, quantumuis maximum, coram oculis eius magnum est, si amor, quo fit, non sit magnus. Qui enim bonis nostris opus non habet Deus, illi nec diuitiæ,

uitæ, nec aliud quidlibet potest accrescere. Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Aliud vero non querit, aut æstimat, quam ut ametur, & nos ex parte nostra serio agamus quantum agere possumus. Cernere id ad oculum est in duobus nummulis, quos vidua illa apud Euangelistâ in gazophylacium templi coniecit. Cum enim haud procul ab eo Redemptor Iesus sederet, videbat Pharisæos & opulentos suas in id elemosynas mittentes, quorum hic quidem argenteum, ille vero aureum forsitan obtulerit, cum vero & paupercula quædam venisset vidua, & æra minuta duo in arcam templi demississet, ad suos discipulos conuersus Redemptor palam ait, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt, & quidem non tantum, quantum possent, hæc vero de pecunia sua omnia quæ habuit misit, totum victum suum. Quod vero, inquit Chrysostomus, in vidua fecit, idem in docentibus, prædicantibus, studentibus, aliisque ministeria & officia obeuntibus operabitur. Neque enim in his tam respiciet quid agant, quam voluntatem, affectum, & diligentiam qua ea agent.

CAPVT XII.

Aliqua proponuntur signa, è quibus colligatur, vtrum quis sua pure agat propter Deum, an vero seipsum in iis qua-
rat.

BONVM quoddam signum dat B. Gregorius, è quo quis perspiciat vtrum in iis quæ circa proximum peragit ministeriis, pure Dei gloriam, an autem seipsum querat. Vide, inquit, num. dum alius quispiam egregie concionatur, omnes ad se pertrahat & multumque in animabus fructum faciat, non minus gaudeas, quam si hoc ipse ageres: si enim non gaudeas sed nescio quam displicentiam, *Rodriquez exercit. pars I.*

tristitiam & inuidiam inde contractam præferas; euidens argumentum est, pure te Dei gloriam non querere. Atque ad hoc confirmandum adfert illud Iacobi Apostoli: *Quod si cælum animarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, non est ista sapientia de sursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica.* Non est is zelus gloriæ & honoris Dei; sed zelus tui ipsius, & vt non minus honoreris & extollaris, quam alius ille. Si enim Dei gloriam, & non tuam quæreris, gaudeas multos id genus operarios inueniri, & quod ipse potes & nosti facere, id & alios facere. Vti de Mose Scriptura refert; dum enim Iosue quibusdam prophetantibus resisteret, ipse velut iratus ei aiebat, *Quid amularis pro me? quis tribuat vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus spiritum suum?* Sic seruus Dei dicat oportet, Vtinam omnes ad vnum zelosi & ardentes sint prædicatores, multumque iis de spiritu suo Dominus det, vt hoc pacto magis honor & gloria illius dilatetur, & sanctum eius nomen toto terrarum orbe agnoscatur & sanctificetur!

Egregium hac in parte exemplum scribitur de R. P. M. Ioanne de Auila. Is primum Soc. Iesu à Deo per B. P. N. Ignatium excitatum audiens, & institutum & finem eius intelligens, lætus aiebat, hoc ipsum esse, quod tanto ipse tot annorum desiderio ac conatu perficere studisset, sed huc se pertingere non potuisse: proinde sese puero assimilabat, qui in imo monte consistens, graue quoddam pondus in ipsum subuehere quidem desiderabat, ac totis viribus suis ad hoc conatur; sed ob earum imbecillitatem id perficere nequit; at postea veniens gigas, hoc ipsum pondus, quod puer sustollere non potuit, corripit, & sine vlllo negotio ac difficultate, quocumque loco voluerit, collocat. qua similitudine sese Auila ex humilitate puero, B. vero P. N. Ignatium valido gignantem comparabat. Quod vero ad propositum & scopum nostrum facit, id est, quod tam ipse hoc opere

N per

per Ignatium peifecto gauifus fit & latatus, quam fi fuis aufpicis Societas fuiffet excitata. Nihil quippe in hoc ipfo aliud defiderabat, quam puram Dei gloriam & animarum falutem. Quod qui faciunt, illi boni & fideles funt Dei miniftri, qui, vt ait Paulus, *non quarunt qua fua funt, fed qua Iefu Chrifti*. Verus quippe Dei feruus tam fincere vnam Dei gloriam & honorem, & animarum falutem defiderare debet, vt cum hæc per alios peragi volet Deus, tam ipfe gaudeat & contentus fit, quam fi opera & aufpicis fuis fierent. Vnde bonum id nonnullorum Dei feruorum fructus fpiritalis & conuerfionis animarum percupidorum exercitium eft. fic Deum rogare, Vtinam Domine hic ad te conuertatur, hæc anima ad obfequium tuum tranfeat, vtinam fructus aliquis edatur, & quidem eius opera, quem ad hoc ipfe applicare dignaberis! Ego enim nihil omnino mihi cupio afcribi. Hoc fcilicet eft in veritate & finceritate ambulare, vt non noftrum honorem & æftimationem, fed maiorem Dei gloriam & honorem quaramus.

Idem & de fpirituali tum noftro, tum fratrum noftrorum profectu dicendum eft. Dum enim quis fratrem magis magifque in Spiritu proficere, & in virtutum ftudio quotidie progredi, fe vero in extremis hære videt, & propterea contriftatur, & animo deijcitur, is pure maiorem Dei gloriam non quarit. Nam etfi verus Dei feruus ex intimi cordis penetrabilibus dolere debeat, quod Deo tantum non feruiat, quantum aut deberet aut poffet, inde tamen non fequitur eum, fi videat alium magis quam fe proficere, propterea contriftari aut animo deijci debere; at potius quedam animæ eius dolenti & afflicte quod Deo adeo negligenter feruiat, alleuiatio & folatium effe debet, quod videat, quamuis ipfe præ negligentia non faciat quod debet, non deeffe alios, qui quod ipfe facere defiderat, abunde præftent, Deum & glorificando & feruendo. Hæc porro quæ nonnullos occupat triftitia & puillanimitas,

ex amore proprio aut ex aliqua fuperbia, aut latente quadam inuidia enafcitur: Si quis enim ferio maiorem Dei honorem & gloriam quarit, & propter eam ei feruere cupit, certum eft magnam ei lætitiæ & gaudiū occasionem fore, cum alios in virtutum & perfectionis ftudio multum & continuo progredi cerneret, etfi ipfe alia ex parte doleat & erubefcat, quod tanto feruore & zelo obfequio eius fe non dedit.

Secundo, quando ita fuum Religiofius officium imperataque à fuperioribus exequitur, vt non curet vtrum hoc fibi vel aliud præcipiatur; huic officio applicetur, an alii, fed tam hoc quam illud fibi complaceat, euidens id argumentum eft, pure propter Deum fua ipfum exequi. Propterea namque hanc æqualitatem & indifferentiam omnibus in rebus habere ftudet, quod vnam Dei implere voluntatem fatagat, nec in exteriori operum materia fiftat. Si autem tam libenter humilia ac laboriofa ministeria non obeat, quam honorifica & afpera, fignum euidens id eft, ipfum non pure propter Deum id facere, fed feipfum, & confolationem & commoda propria in eo feftari. Vnde præclare vir ille pius: *Si defiderii tui caufa effet Deus, gauderes, quo is cumque demum modo id ordinaret.*

Tertio, fignum eft non fincere propter Deum, fed ob refpectus aliquos humanos Religiofium fua agere, quando ea quæ agit, & labore omnem fuum à fuperiore vult comprobare, rataque haberi vt is nimirum, vel aperte dicat, bene eum fuo functum effe officio, aut figno faltem aliquo ac nutu illud fibi placere fignificet; & fi nihil horum adfuerit, animum despondet & abijcit. Si autem pure tua propter Deum ageres, parum hæc inania curares, imo ne quidem ea intueri fuftineres: fed potius confundi & erubefcere deberes, quando quid tibi fuperior oftendit, tibi perfuadens, eum propter imperfektionem & infirmitatem tuam taliter tibi condefcendere; necnon de te ipfo conqueri ac dicere, Ah miferum & infortu-

infortunatum me. qui tam in virtute sum debilis & flaccidus, vt his me necesse sit adimniculis animari & suffulciri!

Pratum spirituale.

Abbas Ioannes iunior Thebæus, Abbatibus Ammonis discipulus, vt in Prato spiritali traditur, duodecim ipsis annis cuidam de veteribus illis Patribus ægrotanti seruiuit: qui etsi opus suum sedulo & nauiter exequeretur, quotidieque in gentem laborem susciperet, nullo tamen est blando aut suauis a sene verbo compellatus, sed semper asperius habitus. Ergo cum iam senex ad vitæ extrema redactus esset, & multos eremitas, qui se inuiserant, circumstantes sibi cerneret, humilem ac patientem discipulum suum ad se euocat, eumque manu apprehendens tertio ait, Dominus maneat tecum, Dominus maneat tecum, Dominus maneat tecum; ac Patribus ipsum de meliore nota commendans, atque in filium tradens dixit, Non est hic homo, sed Angelus; quia etsi toto illo duodecennio, quo mihi ægrotanti seruiuit: nullum vnquam ex me amicum verbum acceperit, nihilominus semper mihi & libentissime & diligentissime seruiuit.

CAPVT XIII.

Quomodo in rectitudine & puritate intentionis crescere & proficere debeamus.

BEATVS Pater noster Ignatius singulari quadam ratione ac particularius nobis declarat, quomodo in hac intentionis rectitudine & puritate semper magis magisque proficere & vltius progredi debeamus: Omnes, inquit, rectam habere intentionem studeant, non solum circa viam suam statum, verum etiam circa res particulares omnes id semper in eis sincere spectantes, vt seruiant & placeant diuinae bonitati propter seipsam, & propter caritatem, & eximia beneficia quibus prouenit nos potius, quam ob timorem poenarum, vel spem praemiorum, quamuis hinc etiam iu-

uari debeant. Multi sunt Dei quaerendi & seruendi modi. Seruire Deo metu poenarum, est Deum quaerere, & quidem bonum; quia seruilis timor bonus est & Dei donum: vnde ipsum etiam à Deo Propheta postulabat, *Confige timore tuo carnes meas.* Si quis sic diceret, aut animo cogitaret, si non esset infernus, aut si castigari non metuerem, Deum offenderem; hunc Theologi timorem malum & peccatum esse docent: ex hoc enim colligas mala eum voluntatis esse. At timore poenarum & mortis, & rigidi iudicii Deo seruire, & à peccando abstinere, laudabile est & salutare. Idcirco etiam sæpe nobis hæc sacra Scriptura ab oculis ponit & comminatur.

Pf. 118. 129.

Timor Dei malus.

Timor seruili bonus.

Secundo, Deo seruire ob præmium gloriæ quam speramus, est etiam Deum quaerere, & bonum, atque etiam melius quam primum. Melius quippe est suam agere spe præmii & gloriæ, quam supplicii infernalis metu. Atque ita Moylen fecisse testatur Apostolus: *Fide Moyses grandis factus negauit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem; maiores diuitias estimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi aspicebat enim in remunerationem.* Et Psalmographus de se aiebat, *Inclinaui cor meum Domine ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem, quam promissisti.*

2. Melior Mercenarij spes.

Hebr. 11. 24.

Pf. 118. 117.

Omnia hæc bona sunt, vnde his etiam iuuari nos oportet, sed vltius etiam progredi B. P. N. vult, animum sublimius efferre, & ad altiora aspirare. *Emulmini charismata meliora, & adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.* Satis namque illi non est, vt Deo qualitercumque seruiamus & quaeramus, sed alium multo excellentiorem & sublimiorem modum nobis ostendit: Vult vtique nos Deo seruire & quaerere propter Deum, pure, propter seipsum, propter infinitam eius bonitatem, eo quod sit is qui est: qui summus & eminentissimus est gradus.

1. Cor. 12. 31.

3. Optimus amor filialis.

In reg. superior.

Egregie rem hanc pertractant gloriosi Ecclesie Patres, Basilius, Chrysoſtomus, Gregorius; & eos qui ſpe premiꝝ à Deo dandi ei ſeruiunt, Simoni Cyrenæo aſſimilant: nam vt hic ad crucem Domini ferendam mercede à Iudæis conductus erat; ſic hos ob præmium quod ſperant; Deo ſeruire, & crucem Domini geſtare. Docent quoque non debere nos anxie de remuneratione laborare, aut ſordide more ingratorum ſeruorum mercedem ſupputare, hoc enim mercenarii potius eſſe & conductitiꝝ, vnicum ſtipendium ſpectantis, quam ſerui grati. Nos vero tali modo Deo ſeruire non debemus, ſed, vt veros filios decet, ex puro amore. Magna, inquiunt, eſt inter obſequium quod reddit ſeruus, & id quod famulus conductitiꝝ, & id quod filius differentia; ſeruus quippe metu ſupplicii & flagrorum domino ſuo ſeruit; conductitiꝝ propter ſtipendium & mercedem, quam ab eo ſperat; & ſi in obſequendo nauus & impiger ſit, non id alio intuitu facit, quam quod ab eo compenſari & mercede maiori donari ſperet: at filius ex puro amore patri ſuo famulatur, ſeduloque cauet in eum delinquere, non tam timore ſupplicii, quia id filius, præfertim dum iam ætate grandior eſt, non meruit; nec tam ſpe premiꝝ quod ab eo exſpectet, quam ex puro amore. Proinde bene moratus filius, eſtſi pater pauper ſit, nullaq; filio opes relicturus, ei tamen obſequenter ſeruit, & honorem deſert quia id ipſe meretur, eo quod eius ſit pater; denique nimis quam abunde obſequium & laborem ſibi putat compenſatum ac præmiatum, quod illi aliquoſiter ſatisfaciat & placeat. Hoc nos modo Deo ſeruire Patres hi volunt, nempe non timore pœnarum vt faciunt mancipia, nec intuitu mercedis & ſtipendii quod ſperemus, vt mercenarii & qui in diem conducti; ſed vt veri filii, cum hanc nobis gratiam præſtiterit Deus, vt eius filii ſimus. Vnde Ioannes Apoſtolus ita ſcribit, *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filii*

1. Ioan. 3. 1.

Dei nominemur & ſimus; & vere Deum vocare nobis liceat patrem, & filium eius fratrem. Si ergo filii ſimus Dei, illum, vt filii, amemus & ſeruiamus, cum vt patrem, & talem quidem patrem, honoremus ac reueremur, ex puro inquam amore, & vt Patri noſtro cœleſti placeamus, & quia id ipſe meretur eo quod ſit is qui eſt, ſolum denique ob infinitam eius bonitatem, tameſſi infinita etiam corda & corpora haberemus, quæ eius amori & obſequio poſſimus impendere.

Quocirca bene ait Chryſoſtomus: *Si omnino dignus fueris agere aliquid quod Deo placeat, & aliam adhuc præter hoc ipſum quod placere meruiſti, mercedem requiris; vere ignoras quantum boni ſit placere Deo. ſi enim ſcires, nunquam aliud aliquid extrinſecus mercedis aut muneris expeteres. Quod enim maius deſiderare aut ſpectare poſſimus bonum, quam Deo placere ac ſatisfacere? Vnde Apoſtolus, Eſtote imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi, & ambulante in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos. Et S. Bonauentura, Conſidera quod ipſe benefactor tuus Deus ita tibi benefaciat, vt nihil à te repetat; nec te, nec aliqua creatura indiget, nec vero ſolum nihil è nobis ipſe commodi recipit, verum etiam nonniſi magno ſub ſumptu nobis benefacit, cum ſanguinem & vitam cum neceſſe fuerit impendere. Simili modo nobis Deus amandus & ſeruiendus eſt, pure ſcilicet, & ſine vlllo commodorum propriorum intuitu. Ipſæ quoque virtutes & dona ſupernaturalia, non tam in vtilitatem & rem propriam, quam pure propter Deum, & ad maiorem eius gloriam, vt ſcilicet habeamus quid, quo Deo magis placere & grati eſſe poſſimus, nobis deſideranda ſunt. Ipſa denique gloria cœleſtis non alio reſpectu nobis petenda eſt: adeo vt, cum cœleſte animæ præmium, quod illi ob bonum quod egerit dabitur, proponemus, vt hoc eam pacto ad bene operandum animemus, ipſum vltimus finis & ſcopus noſter eſſe non debeat, ſed Deo magis*

*Lib. 2. de compoſ. et d.**Amor et c.**Eph. 5. 1.**1. Tim. 2. 1. in ſolom. 1. c. 6.**Amor con. pſentia et c. mat. ſuſp.**1. Ion. 6. 26.*

magis propterea seruire & honorare velle nam quo plus gloria habuerimus, eo etiam Dominum magis honorare & glorificare poterimus.

Hoc itaque verus est amor caritatis, & verus ac perfectus amor Dei, hoc quoque est pure Deum & maiorem eius gloriam querere: alia vero omnia aliud non sunt, quam querere & amare nos ipsos. Evidentius id quoque patebit ex differentia, quam inter amorem perfectum (quem amorem vocant amicitiae) & amorem concupiscentiae, Theologi & Philosophi Morales constituunt: quod ille amicum amet propter amici & virtutis bonum, & nullo ad propriam utilitatem & commodum respectu: ad amor concupiscentiae locum tunc habet, quando quis non tam propter seipsum, quam ob commodum & utilitatem, quae ab eo in amantem derivatura speratur, amat. Sicut amat qui opulento & potenti alicui famulatur, quod ab eo se beneficium aliquod sperat accepturum. Nemo vero non videt hunc perfectum amorem non esse, sed amoris proprii multum ei permixtum: nam hoc non tam est amicum amare, quam te ipsum, & proprium emolumentum & utilitatem. Sicut panem & vinum amore concupiscentiae amare te dicimus, quia non tam ea amas propter ipsa, quam propter te, & in rem tuam. Atque hoc est amare te ipsum. Hoc porro modo Deum amant & seruiunt, qui illi aut timore peccatorum, aut spe praemii dandi seruiunt: huic porro amoris amoris proprii multum intermixtum est, nec pure sincereque Deus sic amat. Ita id significavit ipse Redemptor Iesus apud Sanctum Ioannem: cum enim illustri miraculo quinque hominum millia, non annueratis mulieribus & pueris, quinque panibus & duobus pisciculis in agro paucis, magna eum ideo hominum multitudo sequebatur, quibus ipse ait, *Amen, amen dico vobis, quæratis me, non quia vidistis signa, sed quia manducaastis ex panibus, & saturati estis; non quia me ut Deum habetis, sed quia commodum vestrum quæratis.* At o-

peramini, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam, ipsum inquam Christum pureque voluntatem Dei facere. Quam porro bene ille Dei seruus, de quo Gerson, diabolo respondit! Cum enim vitae austeritate singulari esset, & in oratione assiduus, demon tot opera bona illi inuidens, & ab his eum distrahere cupiens; ei persuadere conatus est, illum de praedestinatorum numero non esse, dicens, *Quid te tantopere affligis & emaceras? neque enim saluaberis, nec gloria donaberis.* Tum ille, *Equidem propter gloriam Deo non serui, sed quia ipse est qui est.* quo telo retusus daemon, ilico confusus recessit.

Bernardus etiam plus exigit, vultque ita nos in operibus quae agimus, omnis commodi & emolumenti obliuisci, & ab eo alienos esse, ut ne satis quidem ei fit filiali nos amore Deo famulari, sed ulterius etiam ascendere & longius progredi velit. *Amant, inquit, quidem filii, sed de hereditate cogitant, quam dum verentur quoquomodo amittere, aut meliorari a patre sperant, ipsam à quo expectatur hereditas, plus reuerentur, minus amant.* Quare suspectus est mihi amor, cui aliud adipiscendi spes suffragari videtur: infirmus est, qui forte spe subtracta aut extinguitur aut minuitur; impurus est qui aliud cupit. Purus autem amor mercenarius non est: purus amor de spe vires non sumit, nec tamen diffidentia damna sentit. Id est, qui purum amorem habet, non est necesse ut se spe praemii ad Deo famulandum & pro eo laborandum animet, imo tamen sciret nullam omnino sibi post omnem laborem mercedem dandam, non propterea aut in laborando defatigaretur, aut ab eo desisteret, nam non tam emolumentum intuitu, quam ex puro amore laborare cepit. Quis ergo erit amor hic tam sublimis & perfectus, ut filialem etiam transcendat & excedat? amor scilicet sponsae erga sponsum, ait Bernardus. Nam verus & perfectus amor seipso contentus est, habet is praemium, sed id quod amatur, & amatum amare,

Serm. 23 sup. Cantica.

Amor verus sibi ipsi praemium.

Lib. de dilig. Deo c. 3. Amor sponsae perfectissimus, eoque diligendus Deus.

Lib. 2. de comparat. arid.

Eph. 1. 1.

1. in factu. r. 1. 1.

Amor Amicitiae & concupiscentiae.

Amor concupiscentiae amat seipsum.

1. in 6. 26.

*De tribus perfectionis gradibus, per
quas ad magnam intentionis puri-
tatem, & feruentem perfectum-
que Dei amorem ascen-
demus.*

eius est merces. Talis porro est amor spō-
sæ, vt quæ aliud non quærat, nec spectet,
quam amare; nec sponsus aliud, quam ama-
mari. *Nec is, inquit, aliud quærit, nec illa a-
liud habet, hoc agit, & aliud nihil.* Hoc ita-
que modo, ait Bernardus, nos Deum,
qui amarum nostram sponsus est, ama-
re par est, vt videlicet ideo eius amore in-
ardescamus, quia ipse est is qui est, & ipse
tota nostra voluptas sit & oblectatio. Hoc
amore amans contentus est, *is per se ei
sufficit, is per se placet, & propter se: ipse me-
ritum, ipse præmium sibi est amor, præter se
non requirit causam, non fructum: fructus
eius vjus eius, amo quia amo, amo vt a-
mem.*

*Homil. 5. in
Epist. ad Rom.
circa finem.*

Addit his præclare Chrysostomus: No-
lito putare, quod præmium & commodū
tuum non attendas, idcirco ipsum minus
futurum aut indignus, quin imo tibi per-
suadeas velim, ipsum propterea illustrius
& maius fore: nam quanto minus lucrari
cupieris, tanto magis lucraberis. Certum
est namque, quo opus aliquid ab omni
emolumenti præensione alienius fuerit
ac remotius, eo ipsum & purius ac perfe-
ctius futurū; quia tunc nihil amoris pro-
prii eidem permistum erit, ac consequen-
ter magis meritorem futurum est: atque,
inquit Chrysostomus, *eo tibi maior futura
merces est, quo ab omni mercede & utilitatis
spe es remotior, & purius Deo placere cupieris;
& quo à spiritu mercenarii distabis longius,
eo præmium futurum amplius.* Neque enim
tibi, vt mercenario, stipendium persoluet
sed vt filio, qui ex asse oēs patris sui the-
sauros hæreditaturus est. *Si autem filii &
hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes &
fratres autem Christi erimus; quia vna
cum ipso in sortem veniemus; patris no-
stri qui in cælis est, bona & facultates hæ-
reditantes & possidentes.* Filia Pharaonis
premium quidem & stipendium persolue-
bat matri Mosis, vt proprium ipsa fili-
um educaret; at hoc mater non tam præ-
mii & mercedis pecuniariæ intuitu, quam
ex puro quo ipsum prosequeba-
tur amore faciebat.

EX communi omnium sanctorum Pa-
trum, ac speciatim S. Bernardi doctri-
na tres perfectionis gradus colligere pos-
sumus, per quos ad magnam quis inten-
tionis puritatem, & ingentem perfectissi-
mumque Dei amorem queat pertingere.

Primus est, quando solum vnus Dei
gloriâ spectat & quærit, adeo vt in omni-
bus quæ agit, vnica eius & omnis voluptas
sit in Deo, atque adeo omnium rerum mū-
danarum obliuiscatur. Vnde S. Bernard.
Certum, inquit, habere signum cupis, nū
ardenter Deū ames, & in hoc amore mag-
is magisque proficias, prout quidem in
hac vita id cognosci potest? Vide nū quid
extra & præter Deum sit, quod te conso-
lari & recreare possit, atque inde cogno-
sces, quantum in Dei amore profeceris &
creueris. *Certe quamdiu, inquit, possum ex
aliena qualicumque re consolationem vel in-
cunditatem concipere, nondum audeo dicere,
dilectum nostrum intimum ardentissimi a-
moris sinu tenere.* Atque hoc etiam deno-
tant illa S. Augustini verba, *Minus te amat,
qui tecum aliquid amat, quod non propter te
amat.* Amor porro hic tam singularis &
excellens non erit, quam fuit sanctæ illius
Reginæ, quæ in pomparum ac magnificen-
tiæ regalis medio constituta sic Deum cō-
pellabat, *Domine tu scis, quod nunquam la-
tata sit ancilla tua ex quo huc translata sum,
vel corona, vel maiestate, vel apparatu re-
gio, vel ferculis Assueri, vel vlla re alia quæ
regia suggerit, vsq; in presentem diem, nisi
in te Domine Deus Abraham.* Is demum
perfectus & singularis amor est.

S. Greg. in illud Iob, *Qui edificant sibi
solitudines,* scribens, Hic, inquit, sibi soli-
tudines edificauit, qui ita ab omnib. crea-
turis liber & dissolutus est, & ita omnem
erga

*Tru. quæ
perfectum
Pomparum
terrenam
vni amem
Dei.*

*tra. de
ruri. dno
69.*

*Primo
Clare.
Omnis
na. pr. de
de. p. c.*

*L. de
c. 29.*

Epist. 14.

Psalm. 4.

Psalm. 118.

erga terrena quaelibet affectum & amorē perdit, vt, quamuis inter vniuersas quæ in mundo sunt recreationes atq; oblectationes versetur, semper tamen quasi solus sit quia nullæ plane eū reficiunt, vel consolationem adferunt. Quod enim omnē voluptatem suam in solum Deum defixā habeat, hinc nullam illi res vlla creata societatem adfert, aut delectationem. Hoc ipsum etiam in mundo quotidie experimur. Cum enim quis amicum habet, erga quem toto affectu ac desiderio feratur, si is ab illo abfuerit, etsi alioquin plures alii apud ipsum agant, nescio quam solitudinem sentite, & plane solus esse videtur, quia vnus is erat, qui illi voluptatem afferre poterat. Sic qui omnem secum affectum & delectationem in solo Deo posuit, & noxium erga creaturas amorem exiit, etsi inter multos homines agat; & in medio omnium quas mundus habet recreationum & voluptatum versetur, solus agit; quod hæc ipsum nequiquam reficiant; at solus is, quem amat. Qui, inquit, Gregorius, huc peruenere, magnam in anima sua quietem & tranquillitatem sentiunt nihil siquidem est quod eos vel angat, vel inquietet: hinc nec aduersis turbantur, nec prosperis euanescent, aut efferunt, neu vana quadam lætitia & delectatione ab eadem efferuntur. Nam vt erga nullam rem quæ mundi est, amore & affectu rapiuntur, ita nec earum vicissitudine, mutationibus ac successibus mutantur & inquietantur, aut de statu mentis abripiuntur, neue villo modo ab eis dependent, quod eas parui pendant. Nostin', inquit Gregorius, quis huc peruenierit, quis hanc sibi solitudinem construxerit? Is, qui dicebat: *Vnam petii à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vita mea*. Nihil quippe aliud homini tam in cælo quam in terra requirendum aut desiderandum est, quã tu solus Domine. Et nunc quæ est expectatio mea, nonne Dominus? Huc quoq; peruenerat Abbas ille Siluanus, nam dum is ab oratione surgebat, tam illi terrena omnia yllia, parua, & contemptibilia videbatur,

vt oculis manus opponeret, ne ea videre cogeretur, & se ipse alloquens, diceret, *Ocludimini oculi mei, ocludimini, & mudi huius pulchra nolite intueri, nihil quippe is habet, quod vel visu dignum sit.* Idem quoque de P. B. N. Ignatio scriptum est: quoties enim corde ad Deum sublato cælum intueretur, è tenero affectu exclamabat, *Hæ quæ sordet terra, dū cælū aspicio!*

Secundus gradus esse potest is, quem S. Bern. habet in tractatu, quem de amando Deo conscripsit: quando videlicet homo non modo exteriora omnia, verum etiam seipsum obliuiscitur, nō aliter se amādo, quã in Deo, per Deum, & propter Deum. Adeo quippe nostri ipsorū, necnō omnis cōmodi proprii & vtilitatis debemus obliuisci, Deumq; tã pure perfecteq; diligere, vt ob bona quæ de manu eius accepimus, cū gratiã, tū gloriã, non tam lætandum & gaudendum nobis sit quod in nostrū ea bonum & vtilitatē cedant, q̄ quod hoc pacto volūtas & beneplacitū Dei adimpleatur. Sic Beatos in cælo facere constat, vtq; plus de volūtatē diuinæ adimplerione, quã de gloriã qua fruuntur, magnitudine gaudentes: tantum quippe & tã pure hi Deum amāt, ita in eū trãformati sunt, tã voluntati eius vniti, vt, quã possident gloriã, & beatam quæ eis obligit sortem, non tam possidere velint ob bonū quod ipsis inde sequitur, nec ob delectationem ex ea emergentem, quam quod placeat Deo hanc ipsis concedere, & hæc eius sit voluntas. Hoc, ait Bern. modo nos Deū diligamus oportet, vt fecisse liquet eum qui dicebat, *Confitemini Domino quoniam bonus: non enim ait, quoniam mihi bonus est, sed tantum, quoniam bonus.* Non amat, nec laudat Deum quoniam sibi bonus est & benefactor, vt alius ille faciebat, de quo ipse canit, *Confitebitur ei cum benefeceris ei; sed ideo eū amat & celebrat, quia bonus est in se, quia est is qui est, denique propter infinitam eius bonitatem.*

Tertius & supremus perfectionis & amoris diuini gradus, vt ait Bernardus, est, *quando iam quis operatur, non vt ipse Deo placeat, sed quia placet ei Deus, vel*

li. 1. c. 2. Vita.
Secundus gradus seipsum pro Deo despiciere.

Psal. 117. 1.

Psal. 84. 19.

Tertius gradus Operari, non vt placeat Deo, sed quia tibi Deus & opus tuum Deo placet.

quia

quia placet Deo quod operatur: adeo ut solum Dei voluntatem, beneplacitum, & delectationem in opere suo spectet, sui ipsius vero penitus obliuiscatur, nec plus se ipsum hic æstimer, quã si in mundo non esset, nec unquam fuisset. Huic purissimus & perfectissimus Dei amor est; amor

Bernard. de
dili. Deo c. 7.
Psal. 67. 16.

iste mons est, & mons Dei excelsus, reuera mons coagulatus, mons pinguis, abundans, fertilis, & magnam atque eminentem quandam perfectionem continens. Hæc namque intelligitur per vocem mons Dei, res scilicet valde excellens, & admodum grandis. Quis vero ascendet in hunc montem Domini tam altum? Quis dabit mihi pennas sicut columba, & volabo, & requiescam? Ah me miserum (ingemiscit Sanctus Bernardus) quod in hoc vitæ exilio penitus mei obliuisci nequeam! Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Domine vim patior, responde pro me. quanto totus moriar mihi, & solum vi-

Psal. 23.
Psal. 54. 7.

uam tibi? Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Ah, quando ab hoc exilio eripiar? quando totus tibi Domine vnari, & per amorem in te transformabor? quando penitus à meipso alienabor, quando obliuiscar mei, quando vnus tecum fiam spiritus, ut iam nihil in me, & propter me amem, imo ne quidem me ipsum, sed omnia in te, & propter te? Te enim quodammodo perdere tamquam qui non sis, & omnino non sentire te ipsum, & à te metipso exinaniri, & pene annullari, celestis est conuersationis, non humana affectionis. Atque

Rom. 7. 24.
Isa. 38. 14.

ita dicebat Propheta, Introibo in potentias Domini: Domine memorabor iustitias tuas solius.

Psal. 119. 5.
Psal. 41. 3.

Quando itaque seruus bonus & fidelis intrabit in gaudium Domini sui, & ab ubertate amoris eius inebriabitur, tunc ita in Deum absorpti & transformati erimus, ut nostri ipsorum omnem simus memoriam deposituri. Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, tunc inquam Deo similes erimus, & creatori suo creatura plane cõformis erit.

Psal. 70. 16.

Quando itaque seruus bonus & fidelis intrabit in gaudium Domini sui, & ab ubertate amoris eius inebriabitur, tunc ita in Deum absorpti & transformati erimus, ut nostri ipsorum omnem simus memoriam deposituri. Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, tunc inquam Deo similes erimus, & creatori suo creatura plane cõformis erit.

1. Ioan. 3. 2.

Et creatori suo creatura plane cõformis erit.

Nam, sicut in Scriptura Deus omnia propter se & gloriam suam cõdidisse dicitur: ita tunc ipsi pure Deum, non aliter vero nos ipsos, neu quid aliud, nisi in Deo, amabimus. Delectat sane non tam nostra vel sopita necessitas, vel fortita felicitas; quam quod eius in nobis, & de nobis voluntas adimpleta videbitur. Omne denique gaudium nostrum non tam in voluptate & gaudio nostro, quam in gaudio & oblectatione Dei firum erit. Atque hoc demum est intrare in gaudium Domini.

Quapropter bene exclamat S. Bernardus: O amor sanctus & castus! ô dulcis & suauis affectio! ô pura & defacata intentio voluntatis! eo certe defacatior & purior, quo in ea de proprio nihil iam admixtum relinquitur: eo suauior & dulcior, quo totum diuinum est quod sentitur. Sic affici, deificari est, & in Deum transformari, & quod Ioannes ait, Deo similem esse.

Tres porro idem Bernardus, ad declarandum quo modo tunc defacandi, & in Deum transformandi simus, adducit similitudines. Sicuti, inquit, gutta quædam aquæ in magnum vini dolium coniecta, omnem suam naturam, proprietatem, & qualitatem amittit, & vini colorem & saporem induit; sicut item ferrum in fornace candefactum & ignitum, non iam ferrum videtur esse, sed ignis: Denique sicut

acer à sole illustratur, ita in claritatem & splendorem trãsit, ut ipsamet claritas esse videatur: ita nos in celesti beatitudine omnem penitus proprietatem & qualitatem humanam amittemus, & plane deficabimur, & in Deum transformabimur: nã quidquid ibi armabimus, erit Deus, & propter Deum. Alioquin quomodo erit, ut ait

Apostolus, Deus omnia in omnibus, si in homine de homine quidquam supererit? Nihil ibi erit nostrum, quia omnis nostra gloria & voluptas, erit gloria & voluptas Dei, non nostra. Tu es gloria mea, & exaltans caput meum. nec in nostro tunc bono & gaudio quiescemus, aut sistemus, sed omnis nostra requies & gaudium in solo futurum est Deo. Et si vero hic in terra viuentes, eatenus pertingere neque-

Lib. de d.
Dn. c. 4.

De d. p.
Dn. c. 7.

Psal. 119.

Similitudo
prima

Secunda

Tertia

Frater scilicet
laret non
sed sua quæ
runt.

1. Cor. 13.

Psal. 145.

Serm. 9.

nequeamus, oculos tamen in illud conijciamus oportet; quia quo longius progrediendo, ad id accedemus propius, eo maior nostra futura perfectio est & vnio cum Deo. Quare ita rem omnem vir sanctus concludit: *Hæc est, ò Pater, in nobis voluntas Filij tui, hæc pro nobis oratio eius ad te Patrem suum, cum ex hac vita decede-*

ret, vt, sicut ipse vnum tecum est, ita & nos tam cum ipso, quam tecum in vnione perfecti amoris idem simus, *ve scilicet Ioan. 17. 21. amemus te propter te, & nos non nisi in te. Hic est finis, hæc est consummatio, hæc est perfectio, hæc est pax, hoc est gaudium Domini, hoc est gaudium in Spiritu sancto, hoc est silentium in celo.*

TRACTATUS QVARTVS. DE VNIONE ET CHARITATE fraterna.

CAPVT PRIMVM.

De pretio, valore, & excellentia charitatis & vnionis fraterna.

Psal. 133. **C**æquam bonum, inquit, psaltes, & quam iucundum habitare fratres in vnum! quam decora pulchraque est vnio & conformitas fratrum! Hieronymus hunc psalmum exponens, Religiosis in vna Religione & congregatione viuētibus eum proprie conuenire asserit: *Vere bonum, vere iucundum: vnum fratrem hic in mundo dimisimus, & ecce quantos in Religione, qui nos ament, & melius quam fratres carnales, erga nos affecti sint, inuenimus.*

Fratres secularis, inquit, non tantum me amat, quantum meam substantiam. Atque hoc est, quod consanguinei & cognati præcipue spectant, nos amando: suum nimirum duntaxat quærunt commodum, ob id vnū nos consecantur, ob hoc item nos inquietant, & hoc si desit, parum nos curant & quærunt. Non est id proinde verus tui amor, sed proprii emolumenti studium. *Cæterum fratres spirituales, qui sua vti que negligunt, & propter Deum deseruere, aliena non quærunt; nam non ambiunt substantiam, sed animam. atque is demum verus est amor. Vide bene Ambrosius: Maior est fraternitas Christi quam*

sanguinis: sanguinis enim fraternitas similitudinem tantummodo corporis refert, Christi autem fraternitas vnanimitatem cordis animaque demonstrat, sicut scriptum est: Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna.

Arctam hanc Religiosorum vnionem coniunctionemque egregie depingit sanctus Basilius: Quid, inquit, dari fingique potest iucundius, quid beatius, quid felicius, quid admirabilius, quam homines ex diuersis nationibus ac regionibus profectos per exactam morum ac discipline similitudinem adeo in vnum veluti coaluisse, vt in pluribus corporibus vnus modo esse animus videatur, vicissimque plura corpora mentis vnus instrumenta cernantur. Atque hoc est, quod non nisi magna cum admiratione in vita B. P. N. Ignatij legimus, & velut miraculum, quod in Societate nostra Deus est operari dignatus, suspicimus, tantam scilicet inter homines adeo diuersarum nationum, & natura & statu, tum indole, ingenio, & conditione ab inuicem disparibus & differentes vnionem & conformitatem: quamuis enim in rebus naturalibus toto celo distant, gratia tamen & vir-

Psal. 67. 7.

In Societate
Iesu viget
fraterna
charitas.

tutes, & dona supernaturalia eos mire conformes & vnos efficiunt. Atque hoc est, quod indicare his Propheta verbis voluit: *Deus qui inhabitare facit vnum moris in domo*. Tam late porro hocce beneficium, quod Deus (que eius bonitas & misericordia est) in hoc nobis contulit, patet, vt nō solum ipsi qui in hac Religione velat domestici agimus, eo gaudeam⁹; sed etiam ad exteros, magna cum illorum ædificatione & emolumento, nec nō magna Dei nostri gloria; huius odor spargatur ac se diffundat. Vnde etiam multi Societatem ineuntium, dum quid eos ad hanc præ alijs Religionibus capeſſendam mouerit & induxerit, rogatur, illa, quam in ea notant, vnione & fraternitate maxime se permotos fuisse respondent. Bene autem hæc concordant cum eo, quod in superiora illa Psalmographi verba, *Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum!* scribit Augustinus: *Verba, inquit, ista Psalterij, iste dulcis sonus, ista melodia etiam Monasteria peperit, iuuenes parentibus valedicere, facultates relinquere, & in Religionis portum confugere compulit. Hæc tuba est, quæ eos conuocauit, & de varijs mundi partibus in vnum corpus sociavit, sibi persuadentes, hanc fratrum ad inuicem vnionem & charitatem cœlestis cuiusdam vitæ speciem esse. Hæc Monasteria primum produxit, Religioſas domos repleuit. Illa charitas etiam ceu magnes est, quæ omnium hominum corda ad se attrahit. Vnde etiam inter tria illa, quæ coram Deo & hominibus probata esse, ait Sapiens primum locum occupat concordia fratrum.*

Eccles. 25. 1.

Matth. 22. 38.

Duo charitatis huius præcepta habemus. Primum est, Maximum & primum illud Dei ex toto corde nostro, ex tota anima nostra, ex totis viribus nostris diligendi, mandat; secundum vero huic simile, vt proximum diligamus sicut nosmetipsos. De secundo hoc præcepto in præſens tractabim⁹, quia ipsum est, quod hanc vnionem & fraternitatem, de qua loqui statuimus, facit. Hæc autē animo-

rum & cordium vnio, charitatis huius & amaris effectus & proprietatis est: nam, vt ait Magnus Dionysius, vnum alteri iungendi & colligandi vim habet; vnde etiam ab Apostolo dicitur vinculum perfectionis, vt pote quæ ea, quæ ab inuicem diuulsa sunt, connectit & combinat, & è multis voluntatibus vnã tantum conflat, & efficit, vt quod mihi volo, etiam alijs velim, tantumque eis boni optem, quantum mihi ipsi, & amicus sit alter ego, & ego alter ipse. & ambo non nisi vnum quid. Vnde etiam Augustinus dictum eius comprobat, qui amicum *anima dimidium* suæ, id est, animam in duo corpora dispartitam, appellabat.

Vt vero charitatis & dilectionis huius erga proximum valorem & excellentiam, quantique à Deo ipsa fiat, videamus, ab vltimis illis CHRIS TI verbis supra indicatis incipiamus. Notat autem bene circa hæc Chrysostomus, Dominum IESUM, magno & primo illo mandato, de amore Dei iam dato, statim subiunxisse, secundum de amando proximo mandatum primo simile esse. Nota, inquit, miram Domini nostri bonitatem & benignitatem: etsi enim homo infinito quodam intervallo à Deo distet, tali eum nihilominus amore à nobis diligere vult, qui sit amori, quo diligendus est Deus, quam proximus ac similitudo: atque id eo eandem prope in amore proximi, quam in amore Dei, mensuram præscripsit. Deum quippe iubet vt ex toto corde & tota anima diligamus; proximo vero sicut nosmetipsos. Atque sicut, dum cupiamus in mundo bene volumus, eumque etiam atque etiam alteri commendare cupimus, dicere solemus; Hunc si dilexeris & foueris, me diliges: Ita, inquit Chrysostomus, hic dixisse videtur Christus, dum ait: *Secundum autem simile est huic*, id est, si ames proximum, amabis Deum. atque hoc est, quod Petro alias ait: *Si diligis me, pasce oves meas*; perinde ac si diceret, Si ames me, curam gere meorum; hinc enim patet, vtrum diligas me.

Vult

Vult præterea Dominus, vt eodem proximum amore diligamus, quo ipsum amamus. atque hoc est nouum illud mandatum, quod Christus nobis præscripsit, dicens: *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos: vt enim Christus nos propter Deum, & propter Deum dilexit; sic & à nobis proximum propter Deum & propter Deum amari cupit.* Ideo vero id, inquit Augustinus, nouum mandatum appellatum, non solum quia noue nobis fuit à Christo explicatum, & noue verbo & exemplo commendatum, verum etiam, quia vere quidam nouus est amor, quem à nobis hic exigit. Amor quippe naturalis in carne & sanguine, in respectibus humanis, & proprijs & particularibus commodis fundatus, admodum verus & antiquus est: & amore hoc inuicem diligunt non tantum boni, sed & mali; nec soli homines, sed & animalia. Dicit enim Sapiens: *Omne animal diligit sibi simile:* sed amor, quo proximum & fratres nos diligere iubet Christus, nouus est, quia spiritualis & supernaturalis debet esse, vt scilicet proximum propter Deum, & eodem, quo Deum amamus, amore diligamus. Atque ideo Theologi & Patres docent, vnam eandemque charitatem & virtutem esse, qua Deum diligimus propter Deum, eum ea, qua proximum propter Deum; & addunt, quemadmodum, dum Deum diligimus, ipsa Theologia quædam virtus est, id est, diuina, & quæ Deum in scopum & obiectum habet: ita quoque hanc Theologicam & diuinam esse, quando diligimus proximum, quia eum amamus propter Deum (id est, quia infinita Dei bonitas digna est, quæ propter seipsam ametur) & quia propter illam proximum etiam diligimus.

Nihil denique in sacra Scriptura repetimus aut studiosius inculcatum, aut pluribus verbis commendatum, aut sæpius repetitum, quam hoc vnionis & fraternitatis charitatis præceptum. Vnde etiam ipse Redemptor Iesus, iam iam ex hoc mundo discessurus, hanc in ultimo illo

Cænæ sermone, semel atque iterum identidem commendauit. Nam cum dixisset: *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos:* ilico denovo subiungit; *Hæc vltima mea voluntas, & hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Vt hinc scilicet videamus quantopere, vt hoc cordibus nostris insculptum & impressum esset, voluerit: sciebat enim, quanti nostra hoc interesset, atque adeo vniuersam legem, ac reliquorum præceptorum obseruationem & adimpletionem ab hoc vno dependere, iuxta illud Apostoli: *Qui diligit proximum, legem implet.* Hinc quoque dilectus ille eius discipulus hanc doctrinam videtur hausisse; quam adeo profunde cordi suo insculptam habuit, vt præter hæc in Epistolis suis Canonicis aliud nihil tractare videatur, quod illa ex Domini sui verbis suserit. *Quin etiam, vt de eo refert Hieron. cum iam ita seniuisset, vt Ecclesias & collectas per se adire non posset, sed ad eas inter discipulorum brachia deferretur, aliud nihil in iisdem inculcabat, quam, Filioli, diligite inuicem, quam iteratam toties doctrinam eum discipuli vix sine nausea audire possent, dicebant: Magister, cur semper idem hoc nobis inculcas, ac repetis? respondit (vt ait Hieronymus) dignam Ioanne sententiam; Quia præceptum Domini est, charissimi, & si id solum fiat, sufficit. Omnis enim lex in vno sermone impletur, Diliges proximum sicut teipsum, & hanc si obseruemus, omnes obseruabimus.*

Minutum hoc & sigillatim examinans Augustinus, ait: *Tantum pondus præcepti in ea sententia Dominus constituit, vt diceret: In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Nec vero Christus Dominus hic stetit, sed & ulterius progressus est: nam in illa quam ad Patrem fudit oratione, quam decimo septimo Euangelij sui capite refert Iohannes, non solum charitatem hanc signum & notam esse vult, è qua eius esse discipuli cognoscatur, sed etiam tanta omnes inuicem vnione & fraternitate coniungi, vt hæc vna satis sit, ad

mun-do fidei ac Religionis nostræ veritatem, & Christum Iesum, vnigenitum Dei Filium esse, persuadendum. Quod quam maxime D. Chrysostomus ponderat: *Non pro discipulis meis, inquit, tantum rogo te, Pater æternæ, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbū eorum in me, ut omnes vnū sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis vnū sint, ut credat mundus, quia tu me misisti.* Annē vnionis & fraternitatis huius excellentia altius extolli, & magis exaggerari queat, cum vna ipsa factis sit, & satis esse debeat, ut mundus fateatur ipsam quendam Filij Dei in mundum aduentus effectum esse, vtque ipse doctrinam eius & Christianam Religionem gratanter & vltro suscipiat.

Quam quæ dico vera sint, quantique ponderis, colligi potest ex eo, quod S. Pachomio contigit. Hic enim cum adhuc Gentilis in castris Constantini Magni militaret, & necessario ad vitā commertu ita deficiente, vt fame prope emoreretur, vna cum comilitonibus quibusdam oppidum quoddam ingressus esset, tam copiose in eo & hilariter tanta caritate omnia vitæ subsidia sibi vidit suppeditari; vt admiratus Pachomius quæreret, quænam gens ea foret tam ad benefaciendum propensa? Audiuit eos Christianos esse, quibus pro more esset peregrinos omnes passim recipere, ijsque quo possent modo succurrere, & benefacere. Quo audito, statim se ipse ad institutum illud vitæ amplectendum interius permoueri sensit: quare manib. ad cælū sublatis, & Deum in testem aduocans, Christianis spon-dit accessurum. Fuit illi itaque caritas hæc, vt se conuerteret, sibi; illam veram fidem & Religionem esse persuaderet, motiuum & occasio.

Ad-dit porro Redemptor & aliud, per-magnæ nobis omnibus consolationi futurum: *Et cognoscat, Pater, mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.* Vnum de præcipuis signis, è quo colligatur, peculiari quodam Deum affectu erga congregationem aliquam ferri, eamque amore quodam eximio, singula-

ri, priuilegiato, & quali Filium suum vnigenitum diligit, diligere, est, quod ei hæc vnionis & mutæ fraternitatis gratiam ac donum cōcedat, quemadmodum eum illā in primitiua Ecclesia dedisse & communicasse videmus ijs, qui primitias spiritus habebant. Quare bene S. Iohannes ait: *Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est.* Et Dominus ipse testatur: *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* quid futurum igitur, vbi tam multi in eius nomine, & ex amore eius, congregabuntur? Itaque vt tam amplis bonis gaudeamus, vtque euidentissimum hocce pignus, quod Deus inter nos ver-setur, nosque peculiari quodam affectu prosequatur, habeamus, demus omnem, quam possumus, operam, vt charitatem & vnionem hanc semper integram vegetamque conseruemus.

CAPVT II.

Quam hæc nobis vnio & charitas necessaria sit; & quædam eius conseruanda media proponuntur.

APOSTOLVS Paulus Colossensibus scribens, ad omnigenas quidem virtutes eos cohortatur, ad charitatem tamen quammaxime: *Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, & virtutes omnes conseruat & animat; nec non Apostolus Petrus in prima sua Canonica: Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes.* Vnde perspiciere licet, quanti hæc charitas & vnio sit momenti, eū Apostoli hi & Ecclesie Principes tam eā studiose cōmendent, vt dicant *ante omnia & super omnia* eam esse comparandam: vt eam pluris semper quam reliqua omnia faciamus.

Principio quidem, quam ea omnibus in genere Religiosis sit necessaria, facile inde perspici potest, quod nulla penitus sine vnione & animorum conformitate sub-

Homil. 8. in Iean.

Baron. tom. 3. p. 144. & apud Metaphrast. 14. Maij.

Ioh. 17. 23.

subfistere possit Religio; nec solum Religio, imo ne quidem congregatio vlla aut communitas esse queat, in qua non aliquis vnionis & ordinis vigeat modus. Aufer quippe ipsam à multitudine quam connexionem & vnionem, quid illa erit, nisi mera quædam Babylon, confusio & turbatio? Et prouerbio dicitur, *Vbi est multitudo, ibi est confusio*, quando nimirum multitudo ordine & vnione caret: nam si ordinata ea & vnita sit, quædam potius hierarchia est. Omnes proinde congregationes & Respublicæ, tametsi barbarorum aliqua semper vnione & ordine inuicem colligantur, vt nimirum ab vno omnes capite, aut multis Rempubli- cam ac regimen repræsentantibus, dependen- deant. Hoc & in ipsis animalibus cernere est: nec solum in apibus; in illis quippe naturalis instinctus, quem ad regimen politicum habent, in primis est admirabilis, verum & in lupis, leonibus, alijsq; feri- tis, quod enim speciei suæ quæque conseruationem quærant, hinc semper aliqua inter se vnione connectuntur; nam si ab inuicem dissentirent ac diuiderentur, tandem perirent, & esse paulatim desinerent. Ipsos etiam Dæmones, etsi spiritus sint dissensionis & zizaniorum, vel ipso Christo teste, minime credendum est, hac ipsa de causa ab inuicem dissentire, & inter se se diuidi. *Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius?* Atque in rei huius confirmationem adducit aphorismum & principium illud in politico adeo certum & vsitatum, *Omne regnum in seipsum diuisum*, exterioribus opus non habet inimicis, vt destruat ac pereat, sed ipsum à suis membris ab inuicem diuisis desolabitur, & domus supra domum caderet. Vnde etiam Plato docet, nihil afferri posse Reipublicæ periculo- sius, quam discordiam & dissensionem; nihil e contrario dari vtilius, quam mutuam ciuium inter se pacem & consensio- nem. Idem S. Hieronymus de religiosa congregatione, & quidem maiori effica- cia, asserit: *Hæc (charitas) Religiosos, hæc monachos facit: sine hac conturbatio sunt tarta-*

*ra, habitatores sunt demones; quis enim di- rior & exosior dari tartarus queat, quam cum semper corpore illos coniungi, & in- ter se quotidie agere oporteat, animo ta- men ac voluntate ab inuicem dissentire? cum hæc (charitate) vero sunt paradisus in terris, & in eis degentes sunt Angeli: quod iam tum in hoc mundo ea pace & quiere frui incipiant, quæ illi in cælo potiuntur. Confirmat id ipsum Basilius: *Hi, inquit, vita diligenter communitate reserua, Ange- lorum viuendi ritum amulantur: nulla est inter Angelos lis, nulla contentio, nulla con- trouersia.* Sanctus Laurentius Iustinianus denique nulla re in terra melius cælum & cælestis illius Hierusalem vnionem congregationemq; ait repræsentari, quæ Religiosorum in amore & charitate vni- torum cōgregatione & collectione. Hæc quippe vita angelica est, vita cælestis; & vere *Dominus est in loco isto, neque est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli.**

Sed à necessitate generali ad particu- larem veniendo, ostendamus iam, quan- topere nobis Socijs hæc animorum vnio & fraterna charitas necessaria sit. Beatus noster Pater de medijs, quibus Societas & conseruanda, & in bono suo spiritali profectura sit, agēs, hanc vnionem & fra- ternam ad inuicem charitatem, perma- gnū ad hoc, ait, præ alijs rebus pondus allaturam, & insigni adiumento futuram. Et præter rationes generales, quæ vnio- nem hanc cuilibet & quæcunque Reli- gioni ac communitati necessariam esse conuincant, sunt aliæ particulares, è quibus videre sit hac nobis magis quam alijs opus esse. Quarum prima sit hæc, quod Societas quidam manipulus sit ex ijs cō- stitutus militibus, quos Ecclesiæ suæ in eo, quod aduersus mundum & tartareas po- testates ipsa suscepit bello, in subsidium & suppetias, vtque multas cælo animas assereret, his vltimis temporibus Deus submisit. hoc etiam instituti nostri forma & ratio à nobis exigit, hoc etiā est, quod in bulla confirmationis & erectionis So- cietatis nostræ omnibus proponitur: *Quicumque, inquit Pontifex, vult sub orbi-*

In Confit. monast. c. 19.

Gen. 28. 16.

Bulla Iulij 3. anno 1550.

eis vexillo Deo militare, & soli Domino & Ecclesia ipsius sponsa seruire, &c. Hoc quoque ipsum Societatis nomen per se indicat: militū quippe ea turmam sonat, hinc tympana pulsamus, vexillum in altum erigimus, copias, quæ aduersus inimicos crucis Christi generose decertent, colligimus, si vero acies hæc optime vnita, & bene ordinata fuerit, vt nimiram bellatores omnes vnum velint & spectent, ipsas etiam petras durissimas perfringet, ipsam vero nihil lædet aut dissoluet. Atque inde est, quod Ecclesiam ipsam Spiritus sanctus aciei bene ordinatæ, & ob condensationem omnibus terribili comparet. nihil enim hanc potest perumpere, nullusque ad eam aditus patet; vnus quippe miles alium defendit: at vbi semel etus franguntur & turbantur ordines, nihil ea debilius, hosti irrupenti cedit, statimque dissoluitur & profligatur. Dauid Rex indicaturus hostes se suos deuicisse, ait: *Diuisit Dominus inimicos meos coram me, sicut diuiduntur aquæ: atque hinc etiam montem, in quo hæc dispersio contigit, Baal pharasin, id est, locum diuisionis, appellauit. A deo vt idem omnino sit vincere, quod dispergere ac diuidere, & idem locus diuisionis, quod locus victoriae.*

Vnde qui de re militari scribunt, multitudinem, quæ inordinata sit, ad victimam tendere potius, quam ad pugnam, docent. Nihil siquidem in castris ac disciplina militari exactius aut studiosius obseruatur, quam vt acies & ordines non frangantur, dissoluanturue, sed semper integri, vniti, ordinati conferuentur; sequentes ad anteriores attendant, & suam quicquæ stationem tueatur.

Nec vero solum commune totius exercitus, sed etiam priuatum militis vniuscuiusque bonum ab hac ordinum debita conseruatione dependet: nam perditis & solutis ordinibus, etiam miles ipse profligabitur ac peribit. Eodem plane modo in hac nostra Societate, & hac bene ordinata acie contingeret: si enim vniti simus, alter alterum seruo iuuemus, & in vnum simul omnes scopum collinemus, vniuer-

fos hostes nostros profligabimus, à nullo vero ipsoū vincemur aut lædemur. Nam de hac fratrum vnione Sapiens ait: *Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuias firma.* Et alio loco: *Funiculus triplex, aut multiplex, difficile rumpitur.* Parui illi funiculi, quibus neruus arcus maioris contortus est, parua, aut fortasse nullius singulatim sumpti sunt duritiei, & potentie; iunctos vero & simul tortos videmus durissimam ferri laminam adducendo incuruare. Tales haud dubie ipsi erimus, si vniti simus, & vnus omnes animi.

Ad hanc animorum concordiam Religiosos animans Basiliius, considerate eos iubet, quanta vnanimitate & consensu Machabæi illi bella Domini bellarent. Scriptura quoque in libris Regum, de copioso illo exercitu, & trecentis bellatorum millibus constante, loquens, egressos eos ait *quasi vir vnus* quod vnari omnes voluntatem & intentionem animi haberet; atque inde fiebat, vt & hostibus suis terrorem essent, & illustrissimas de eisdem victorias referrent. Simili ergo modo nos spiritualia bella Domini pugnare oportet: & sic insignem functionibus nostris in proximo fructum faciemus, & hostibus nostris terribiles erimus; quia, vt idem Basiliius addit, ipse nos demon timebit, neque nos aggredi audebit, de victoria quippe desperabit, tot simul bellatores robore & animo ad se expugnandum ita coniunctos videns; nec vllum nobis inferre se damnum posse credet.

Cur hæc nobis præ alijs vnio maxime necessaria sit, hanc B.N.P. rationem, velut prægnantissimam, ponit: *Vnio, inquit, & conformitas mutua diligentissime curanda est, nec qua ei aduersantur, permittenda, quo iuncti inuicem fraternæ charitatis vinculo, melius & efficacius possint se diuino obsequio & auxilio proximorum impendere.* Alio vero loco sine vnione hæc Societatem aut conseruari, aut dirigi, aut eum, propter quem instituta est, finem, consequi posse negat. Constat. n. nos, si ab inuicem diuisi ac distincti simus, aut animis dissentiamus, nō modo sine instituti nostri (qui est animas

Caut. 6.3.

Vegetius.

Charitas fraternæ non communitatis modo, sed & singulorum prodest.

mas Deo parere) non assecuturos, verum etiam fore, vt ne nos ipsos quidem regere & conseruare possimus. Si enim milites, qui vniri deberent ad eum hoste certandum, se inuicem oppugnare & impetere inciperent, vsq; adeo eum nō vincerent, vt seipsi potius conficerent & destruerent.

Vnde apposite Propheta: *Diuisum est cor eorum* (bellantiū) i. se mutuo impetiuere, hinc interibūt. Et monet Apostolus, *Quod si inuicem mordetis & comeditis*, id est, si sint inter vos dissidiæ, inuidia, & murmurationes, videte ne ab inuicem consumamini.

Atque hoc vnum est, quod in Religione nos timere oportet; non autem externos inimicos, non persecutiones, non oblationes, quæ excitari nobis in mundo queant; nullum quippe hæc damnū nobis inferent aut noxam.

Quare apposite suos Religiosos alloquens Bernardus *Quid ergo*, inquit, *à foris vos conturbare aut contristare poterit, si intus bene estis, & fraternam pacem & charitatem gaudetis*; atq; ad hoc propositum adfert illud Apost. Petri: *Et quis est, qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis*?

Quandiu nos erimus, qui esse debemus, quamdiu inuicem vniri, & fraternæ charitatis vinculo connexi erimus, nulla nobis deforis insurgens contradictio aut persecutio damnū inferet, vel hilam nocere;

quinimo maioris in spiritu profectus & incrementi erit occasio, inque amplius bonū nostrū cedit. Quemadmodū atroces illæ tyrannorū Ethnicorumq; persecutiones, vt in historia ecclesiastica legitur, Ecclesiæ non magis nocuerūt, quā viti ipse putator: nā pro vno palmitē, quē præsecabant, alij plures longe feraciores suppullulabant.

Vnde scite Martyr ille tyranno insultans respondebat, tanta Christiani sanguinis effusione vsque adeo Ecclesiam illum non destrueret, vt eius agrum hoc, velut aqua fecundissima, irrigaret: quo frumentum latius proueniret, & magis multiplicaretur.

Laudantur in libris Machabæorum Romani concordiam tuæ & vnionis nomine: *Committunt vni hominum magistratus suum per singulos annos, & omnes obe-*

diunt vni, & non est inuidia neque zelus inter eos. Qui quandiu ita inuicem coniuncti & vniti fuere, mundi totius imperium obtinuerunt, & inimicis omnibus præualere; at postquam ciuili inter se concertare bello cœperunt, tota vis illa protinus dilapsa est. Vnde ortum habuit hoc prouerbum: *Concordia parua res crescunt, discordia maxima dilabuntur.*

Præter hanc est & alia particularis ratio, cur in Societate maxime unio hæc coleanda sit; quam B. P. N. in octaua Constitutionum parte proponit, quod nimirum in Societate particulares quædam difficultates & impedimenta sint, quæ hanc vnionem cōsequi impediunt ac proinde necesse esse melius eam solidiusque firmare, & quædam aduersus impedimenta hæc & obstacula remedia quærere.

Impedimenta vero, quæ in Societate eam impediunt, B. N. P. eo loco ad tria capita reuocat. Primum est, quod Societas ita per totum sit orbem terrarum sparsa ac diffusa, inter fideles æque ac infideles agens; atque ideo, quod tam procul ab inuicem eius membra distent, difficilius se mutuo posse cognoscere, inuicem colloqui, cōmunicare, & vniri; & præsertim quia tã diuersas nationes, inter quarum plurimas etiam naturalis est contrarietas, & ab inuicem auersio, sinu suo ipsa complectitur.

neq; enim adeo facile est, auersionem illam homini innatam, & quæ vsu deinde ipso in eo inualescit, exuere, & alienigenam non vt alienigenam, sed vt filium & fratrem Societatis intueri & amplecti.

Alterta difficultas est, quod potissima Sociorum pars litteris vacare debeat: scientia aut in flat, & efficit, vt homo magnū quid de se præsumat, alios vero deprimat & paruifaciat; quin etiam nescio, quam iudicij duritiem ac præfractionem causat.

Vnde etiam S. Thomas homines doctiores minus deuotioni deditos esse quā simpliciores & indoctos asserit. Quare merito timendum videri, ne doctrina hæc in causa sit, cur nō ita fraternè vt oportet se ament & coniungantur, vnoquoque suam

S. p. const. c. 1.
§. 1. & in de-
clarat.

Impedimenta
tria fraternæ
charitatis in
Societate cau-
nenda.

S. Thom. 2. 2.
q. 82. art. 3.
ad 3.

9. 10. 2.

Bern. 29. in
Cant.

1. Pet. 3. 13.

2. Mach. 8. 16.

suam opinionem sequi & tueri, emine-
re alijs, proprio iudicio niti, honoremq; &
æstimationem sibi ambire satagere, quod
magna discordiæ & diuisionis causa esse
solet.

Tertia difficultas & impedimentum,
& quidem non exiguum est, quod hi ipsi
futuri sint viri magni nominis, & egregijs
talentis instructi, qui magna apud Prin-
cipes, Magnates, Respublicas, & Capitu-
la familiaritate auctoritateque valebunt:
Ex his autem familiaritatibus, & fauori-
bus diuersæ sequi solent partialitates &
factiones; ipsa quoque inde nasci singu-
laritas, immunitas, exemptio, & à com-
muni viuendi norma exceptio, quæ vnio-
nem & concordiam fraternam non me-
diocriter deterunt.

*Remedia ad
fraternam
charitatem
conseruandã.*

Quo ergo maiores sunt morbi & ma-
la, eo etiam actiora adhibenda remedia
& cautiones. Vnde etiam eo loco reme-
dia ad hisce difficultatibus occurrendum
B. N. P. præscribit. Primum, & reliquo-
rum omnium fundamentum est, vt in So-
cietate non detineantur vel cooptentur
illi, qui vitia sua & passiones edomare nõ
stauerint: qui enim indomiti sunt & im-
mortificati, nec disciplinã, nec ordinem,
nec vnionem ferent. Hinc, qui doctrina
præstabit, instabitur, aliquas præ alijs cõ-
sectabitur immunitates, cæteris præferri
volet, reliquos parui ducet, Principis aut
Magnatis alicuius beneuolentiam capta-
bit, habere cupiet, qui sibi famuletur, è
quo statim factiones ac dissensiones na-
scuntur. Quo quis in Societate doctior
erit, ac maioribus dotibus instructus, ni-
si simul virtutibus excellat, & bene sit mor-
tificatus, eo magis timendum, ne ab eo
incipiat domus vnio dissolui, & postea i-
pse negotium vniuersæ congregationi sit
daturus. Vnde non ineptæ litteræ & præ-
claræ in homine immortificato dotes, a-
cuto gladio in manibus furiosi cuiusdam
constituto comparantur; quem is, dum
sibrat, tam se quam circumstantes vulne-
rabit. At cum doctrina excellentes, mor-
tificatione & humilitate etiam excellent,
nec se ipsos, sed quæ Iesu Christi, vt loqui-

*Arcti à So-
cietate homi-
nes immorti-
ficati, quan-
tumcunque
excellant.*

Phil. 2. 21.

tur Apostolus, *querent*; tunc multa vige-
bit pax & vnio, omniaque optatissime efflo-
rescent. suo namque exemplo non parum
excitabunt, & ad sui sequelam prouoca-
bunt. Hoc scilicet præcipuum remedium
est, quod solum si bene seruetur, concor-
diæ foudæ sufficiet.

Sed præter hoc, etiam alia particularia
remedia B. P. Q. suggerit, ibi ad impedi-
menta, quæ diximus, tollenda. Nam ad
id, quod è defectu mutæ communica-
tionis & cognitionis, quem locorum as-
ferre distantia solet, nascitur, tollendum
monet, vt se inuicem per litteras ædifica-
torias, pro Societatis vsu, compellent, per
quarum reciprocum commercium se in-
uicem norunt, & ad eandem vitæ nor-
mam & modum, in quantum nationum
id fert diuersitas, sectandum animentur.
Quod ad vnionem fraternam permagnum
momentum adfert.

Aliud etiam priori non inferius, eodem
loco ad vnionem hanc conseruandam, re-
medium ponitur: vt videlicet obedien-
tia quam exactissime seruetur. Ipsa nam-
que Religiosos arcte inter se combinat,
copulat & vnit, & ex multis voluntatibus
vnã, ex multis iudicijs vnũ compo-
nit. Propria namque voluntate & proprio
iudicio ex omnibus singillarim subditis
sublato (quod per obedientiam fit) vnã
tantum communis voluntas & iudicium,
Superioris scilicet manet, qui omnes subdi-
tos sibi vnit; qui, vbi Superiori suo vniti
fuerint, etiam sibi inuicem vniti erunt,
iuxta illam Philosophorũ regulam: *Quo-
cumque sunt eadem vni tertio, sunt eadem in-
ter se.* Et quo subditi Superiori suo magis
vniti erunt, eo etiam inuicem sibi magis
vnientur. Obedientia siquidem & disci-
plina religiosa, & regularum obseruantia
runcina est, quæ omnes complanat & æ-
quat, ac proinde mirum causatur ordi-
nem & vnionem.

Ægyptij veteres hieroglyphicis suis vn-
ionem & concordiam significaturi, ly-
ram multis instructam neruis pingebant,
qui, quod cum neruo principe consona-
rent, eiq; ætemperati essent, suauissimam
quan-

P. 1. 4.
1. 5. 0.
10. 6.

Litteræ
rituæ
terranæ
musici

Concordia
cordis dicitur
imo à cer...

Ab 4. 1.

8. p. 10.
10. 6.
Obedien-
tia
charitas
natura

Jan. 17. 11.

Lyra
lyra
lyra

quandam e debant harmoniam: pari modo communitas religiosa, è tot cordis cum corda primaria, superiore, inquam, attemperatis constans, dulcissimã quandam edit consonantiam & symphoniam. Sed vt in lyra, si vel vna corda dissonat, cum ea aut relaxatur, aut plus nimio intenditur, omnis illa musica concordia & harmonia perit ac dissoluitur; ita si in Religione vel vnus inferior dissonet, & cum Superiore suo non consonet, in causa is erit, vt omnis vnionis huius concordia, concentus, & harmonia destruat. Atque inde nonnulli occasione sumptere dicendi vocem *concordia* à corda deriuari; sed ij rectius deducunt, qui à corde eam (omnibus scilicet vnum & idem cor habentibus) efformant, secundum id, quod in Actis Apostolorum legitur: *Multitudo autem credentium erat cor vnum & anima vna.*

Quemadmodum, vt ait Bernardus, id eo nauis aquam bibit, quod aut rimosa sit, aut tabulæ inuicem non bene connectantur, vel pice oblitæ; ita vnica, cur Religio pereat, & destruat, causa est, quod Religiosi inuicem amoris glutino, & charitatis fraternæ vitulo non bene connectantur & colligati sint. Idcirco R. Pater noster Generalis Claudius Aquauiu, in ea, quã de vnione & charitate fraterna scripsit, epistola, tantopere eam nobis commendat, tantoq; nos eius studio vult teneri, perinde ac si totum Societatis bonum (vti reuera depêdere asserit) ab ea vna dependeret. Ideo etiam Christus Iesus Redemptor noster, in illa oratione, quam vespere passionis suæ, discipulis supremam valedicens ad Patrem habuit, quam ardentissime nobis illam, tanquam ad conseruationem nostram maxime necessariam, ab eo postulauit, dicens; *Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos.* Quibus in verbis obiter, & velut per transennam, notanda illa, quam ponit, comparatio est: Vt enim filius natura vnum quid est cum patre, ita nos amore & dilectione vnum quid esse cupit. Atque hæc no-

stra futura custodia, & conseruatio est.

CAPVT III.

Aliquot è sacra Scriptura de promuntur rationes, è quibus, quantopere ad charitatem & vnionem fraternam habendam obligemur, ostenditur.

IOANNES Euangelista cum vehementer, quem Deus erga genus humanum amorem habuit & ostendit, Filium suum vnigenitum ei dando, declarasset, inferret & concludit: *Charissimi, sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.* Petere hoc loco à nobis quis non immerito posset, quomodo ex eo, quod ita nos Deus dilexerit, Apostolus amorem erga proximos inferat & concludat, nam inde non aliud inferre debuisset videtur, quam vt Deum ipsi feruide diligeremus, cum sic ipse nos dilexerit prius. Facile huic dubio respondere est. Primo, ideo hoc modo Apostolum locutum esse, vt hinc amoris erga proximum excellentiam, quantique eum Deus faciat, videremus. Sic cum apud Matthæum quidam legisperitus à Redemptore Iesu petisset: *Magister, quod est mandatum magnum in lege? & Dominus respondisset: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua, hoc est primũ & maximum mandatũ;* ilico sine vlla ulteriori interrogatione subiungit: *Secundũ autẽ simile est huic; Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Tantum de primo mandato, Domine, te legisperitus ille sciscitatus erat, cur autẽ tu illi secundi mentionem inferes? Vt hinc nimirum disceremus, quanta sit amoris erga proximum dignitas & excellentia, quantique eum faciat Deus.

Secundo, quia amor Dei & proximi sunt velut duo annuli inuicem innexi & inferti, quorum vnus sine alio è digito tolli nequit, at non nisi ambo simul. Similiter amor Dei & proximi semper sibi

P mutuo

Concordia à corde dicitur, imò à corde.

Act. 4. 12.

1. Ioan. 4. 12.

Matt. 22. 36.

Ioan. 17. 21.

mutuo coniunguntur & vniuntur, atque ideo hic sine illo esse nequit: nam vno & eodē charitatis amore tam Deum, quam proximum propter Deum amamus; ac proinde amari à nobis non potest Deus, quin simul ametur proximus, nec proximus amore charitatis diligi, quin eadem opera ipsum amemus Deum: proximi quippe amandi ratio & norma Deus est. Quocirca Apostolus, denotaturus nos proximum amando, Deum simul etiam amare, statim subiungit: *Si diligamus inuicē, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est.* Vt autem ostendat, in amore Dei ipsum amorem proximi includi, addit: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum.* Dei erga homines amor, ac quantum opere ipse velit eos à nobis diligi, nimis quam clare & euidenter patet ex eo, quod amare Deum non possumus, quin simul proximum amemus; nec proximum offendere, quin etiam offendamus Deum. Si quis Rex ita suum famulum diligeret, vt quoties hunc quis offendere aut necare veller, semper se Rex ante eum poneret, ictum aut telum exceperetur; adeo vt nullatenus famulus tangi lædive balista aut gladio posset, nisi ipse Rex ante læderetur aut offenderetur; an non is extremus huius amor foret? Idem porro Deus cum hominibus agit: semper siquidem ita se ante homines collocat, vt offendere proximum nequeas, quin pariter ipsum offendas, vt ita proximo inferre damnum caueas, ne hunc offendens Deum offendas. Vnde per Prophetam suum ait, *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* A deo vt, dum proximum lædimus, lædamus Deum; dum proximum amamus, amemus Deum; dum proximum diligimus, & Deum. Quia ergo amor Dei & proximi semper coniunguntur, & vnus alteri includitur, nec ab inuicem commode disungi aut dispesci queunt, merito vtrumlibet è duobus amoribus inferre & concludere Iohannes potuit: vnum enim stabiliens simul etiam alium à nobis exigebat; porro expresse amorem erga pro-

ximos hinc intulit & conclusit, non autem Dei; quia ipsa Dei amandi obligatio & debitum principium est per se notum, & nimis quam manifestum: principia autem supponi solent, at non probari, sed tantum conclusiones. Vnde proximi amorem inde expresse conclusit, quia hanc alius fortasse conclusionem inde non eliciisset.

Tertio respondeo, Ioannem in ea Epistola non tam loqui de amore, qui aridus & sterilis sit, quam de feraci, fructuoso, vtili, qui opera bona & benefacta secum trahat; vnde ait: *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.* is namque verus amor est. Declaraturus autem, hæc opera bona Deum postere, vt proximo & fratribus impendamus, (iuxta illud Osæ, quod in Euangelij etiam citatur, *Misericordiam volo, & non sacrificium*) ideo expresse amorem erga proximos inde elicit & intulit. Sicut si quis creditor absens suo debitori per epistolam sic scriberet: *Quod mihi debes, velim id meo nomine Petro aut Paulo, qui apud te præfens est, persoluas; est i& quippe res mea, & eam vt persolutam habebis:* pari modo Ioannes, creditoris nostri, cui tantum amorem, tantaque beneficia debemus, nomine nobis edicit: *Si sic Deus dilexit mundum, tantumque nos illi debemus, & nos debemus alterutrum diligere;* in proximum namque Deus debitum, quod ipsi debemus, transcripsit. Quam fratri tuo facis charitatem aut beneficium, Deo id præstas, & hoc ipse recipit quasi sibi præstitum. Ipse enim Dominus ait: *Amen dico vobis, quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Est hoc & aliud, & quidem efficax ad fratres nostros diligendos, benequæ factum, motiuum; ita namque fiet, vt quæuis, si illorum personam intueamur, nihil nos illis debere credamus, in Deum tamen oculos conijciendo, & quantum illi debeamus, atque adeo suū illū ius in proximos trāstulisse accessisse cogitando, illi plurimū nos debere, & seruos illius deuinctissimos esse, cōfessuri simus. Quare egregie R. P. M. Auila, di-

Quan-

1. Ioh. 4. 12.

Ibid. v. 21.

Zach. 28.

1. Ioh. 4.

Off. 1.

Matt. 2.

In reg. 1.

9. 175. 10.

15. ex. 50.

Matt. 2.

C. 96. 10.

di filia

Quando, inquit, tua tibi caro suggeret, Quidnam huic debeo, vt illi benefaciam? quomodo eum amabo, qui mihi malum ante intulit? Respondero: Audirem equidem fortasse te, si amoris mei causa ipse proximus solum esset; at, cum ipse Christus eius amandi causa sit, qui bonum & veniam proximo impensam, velut sibi factam admittit ac reputat, cur amorem & beneficia mea impediat, quod proximus is sit, qui est, aut malum mihi quod voluerit, irroget, cum non tam ipsum spectem, quam ipsum Christum? Quamobrem bene & ex ingenti Dei erga nos amore Apostolus amorem in proximos infert. Vt autem melius hocce nos moueret, & huic amorem persuaderet, in pramissa & propositione, (e qua isthanc conclusionem elicit) incarnationis Filii Dei mysterij mentionem fecit: *Quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum: Vt meminerimus scilicet & consideremus, Deum quodammodo cum hominibus consanguinitatem conarxisse, ac prouide iam proximos vt Dei consanguineos, & Iesu Christi fratres intueamur, & eos vt tales diligamus.*

CAPVT IV.

Qualis nostra cum fratribus vnio esse debeat.

In reg. breu. q. 175. siml. 15. ex. 50.
BASILIVS & Augustinus, illustra Ecclesie nostrae sydera, egregie nobis, qualis esse debeat vnio, quam cum fratribus nostris colere debemus, illa, quam Apostolus adfert, similitudine & metaphora a corpore humano, & membrorum eius inter se conformitate & vnione, petita declarant. Videte, inquit, quamnam sit inter corporis nostri membra vnio & conformitas, quomodo vnum alteri obsequium & opem praestet, oculus pedi, pes manui, quomodo manus caput tueatur, & si quis pedem tuum proterat, ilico lingua vigilans dicat: Caue, quia pedem offendis; quomodo item omnia parti debiliori vnanimiter opem ferre allaborer: vt videre est, dum vel vulnus aliquod ac-

cepisti, aut alio quopiam malo laboras, quomodo vnumquodque, quod sibi necessarium est, alimentum sumat, quod autem superest, alteri largiatur. Quid de illa passionum ac dolentiae conformitate, quam medici vocant sympathiam, vt scilicet dolente & languente stomacho, doleat & patiatur caput, & membro vno sanitati restitui incipiente, totum corpus gaudeat & exultet? Ait Apostolus: *Pro inuicem sollicita sunt membra, & si quid patitur vnum membrum, compatiantur omnia membra: siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra.* Quod Augustinus examinat, dicens: *Ecce pes calcas spinam; quid tam longe ab oculis, quam pes? Longe est loco, sed proximus affectu charitatis.* Mox ergo, vt spina pedi inhaeret, illam oculi quamprimum inuestigant, quamprimum ad eam corpus se inclinat, quamprimum lingua sciscitatur, vbi nam sit, quamprimum denique manus ad eandem educendam se applicat. Sani tamen sunt oculi, sana est manus, corpus, caput, lingua, sanus est & pes, illo tantum loco excepto, qui ob spinam insidentis aculeum dolerit: itaque, *pro inuicem sollicita sunt membra, & compatiuntur omnia membra, donec pes perfanetur; vbi autem iam sanatus est, omnia congaudent, & ei veluti congratulantur.* Ita nos cum fratribus geramus oportet, vt nimirum ita pro inuicem solliciti simus ac laboremus, ac si nostra res ageretur, & ita bono alieno gaudeamus, & malo doleamus & compatiamur, ac si proprium bonum malumve id foret.

In reg. breu. q. 175.
 In his duobus potissimum amorem & charitatem mutuam Basilii Magnus elucere ait, vt nempe proximorum nostrorum afflictionibus & laboribus, cum spiritualibus, tum corporalibus contristemur & compatiamur, bono vero eorum ex corde gaudeamus: idque ex mente Apostoli, dicentis: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Quamobrem, vt bene obseruat Climachus, si quis examinare volet, quo erga proximum amore & charitate feratur, videat num illo peccate ploret, in gratiis vero & charismatibus illius

Angela de
Fulg. c. 70.

spirituulibus gaudeat. Hoc namq; optimum amoris nostri in proximum examen & indicium est. Quare bene sancta illa virgo de se ipsa dicebat: Maiorem anima mea semper gratiam recepit, dū proximi planxi & ploravi peccata, quam dum propria. Non quod ob proprias quis culpas magis dolere & plangere non debeat, quam ob alienas; sed auxetia hac exaggeratione ostēdere tantum voluit, quam hocce erga proximum charitatis exercitium Deo gratum sit. S. Bernardus porro duo hæc charitatis exercitia esse ait, ceu duo sponsæ vbera, inter quæ spōsus Christus requiescat: *Inter vbera mea commorabitur*. Et suum ambo proprium lac habent, inquit mellissus ille Doctor, super mel dulce & sapidum; vnum quidem lac congratulationis & exhortationis, alterum consolationis.

Serm. 10. in
Cant.

Cant. 1. 12.

Verum in hac sancti Pauli comparatione consideranda quidem hinc est membrorum diuersitas, & differens illorum conditio & qualitas; quia aliud membrum sunt oculi, aliud pedes, aliud denique manus, quorum singula suum, & id quidem diuersum officium habent: illinc vero tanta illorum vnio & coniunctio, vt suo vnumquodque illorum officio & munere contentum sit, nec alteri suum, tametsi dignius & eminentius, inuideat. Quod ipsum & nos imitari par est: quisque suo contentus officio esse debet, ne inuidere alijs altiora officia ac ministeria habentibus. Ad hæc nunquam membrum vnum superius, aliud despexit inferius; sed ipsum magnificat, adiuuat, & qua potest tuetur & custodit: ita qui altioribus ministerijs præsent, despiciere non oportet eos, qui viliora officia & ministeria obeunt; sed eos magni aestimare, adiuuare, & non aliter de ijs laborare, ac de membris, quorum ope quammaxime indigemus. Vnde Apostolus: *Non potest oculus dicere manus, opera tua non indigeo; aut iterum caput pedi, non est mihi necessarium*. Verum ita singula corporis membra disposuit ac temperauit summus ille architectus Deus, vt multo magis, quæ

1. Cor. 12. 21.

videntur membra corporis infirmiora, necessaria sint. Vide quam necessarij corpori sint pedes, & quam incommodū nobis foret, si ijs careremus. Atq; id altissima sua sapientia & prouidentia ita ideo Dominum disposuisse, Apostolus asserit, vt nullum inter corporis membra sit schisma vel diuisio, sed mira eorundem vnio & conformitas. Eodem plane modo in hoc Religionis corpore fit: alij quippe officium subeunt capitis, alij oculorum, alij pedum & manuum; nec dicere potest caput, manuum se opera non indigere; nec oculi pedibus, haud difficulter se carituros. Quin imo ea videtur esse ex ijs, quibus ad vitam trahendam, & aliquid in Religione agendum, maxime opus habemus; atque inde ortum habet, quod dicere solemus, hos nostros esse pedes & manus: sine illis enim nihil omnes facere posse videmur. Et est hoc altissima quadam Dei prouidentia factum, vt nullum inter nos schisma sit aut diuisio, sed ingens vnio & mira conformitas.

Hæc igitur est veræ vnionis & fraternitatis imago; atq; hinc discamus oportet, quomodo alter alterum iuuare, opulari, & ministeria impendere debeamus: quod hac vna re ipsa vnio valde tum conferuetur, tum adaugeatur; quod & Apostolus in primis nobis commendat, dicens: *Per charitatem spiritus seruite inuicem*. Vnde mirificis Religiosus ille laudibus celebrari meretur, qui libenter alijs obsequium impendit, omnibus seruire, adiuuare, gratificari gessit. Hoc namque charitatis, humilitatis, & mortificationis, quam habet, certissimum est argumentum: longe secus atque alij quidam, qui, ne se mortificent, vel laboris paucillum assumant, aut quidquam de quiete sua amittant, fratribus suis gratificari & obsequi nesciunt. Minime vero dubitandum, quin ipse Christus Redemptor noster in heroico illo opere, quo discipulis suis pedes abluit, aliud non spectarit, quam humilitatis (sed humilitatis, quæ ad exercitiū charitatis & fraternitatis viā sternit) nobis exemplum dare: *Si ergo* Ioan. 13. 14.

ego,

ego, inquit, laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis inuicem, & humilitate & charitate alter alterum adiuuetis & ministretis.

CAPVT V.

In particulari iam ostenditur, quid unio & charitas fraterna à nobis exigat, & quid eidem conseruanda conducat.

CHARITAS patiens est, benigna est, charitas non amulatur, non agit peperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit qua sua sunt. Omnium scilicet virtutum exercitium unio & charitas fraterna postulat: nihil quippe aliud eam impedit aut oppugnat, quàm superbia, inuidia, ambitio, impatiētia, amor proprius, immortificatio, alijque id genus aduersarij. Proinde, ut in ea nos conseruemus, virtutum contrariarum exercitium requiritur. Atque hoc est, quod prioribus illis verbis nos docet Apostolus; quare aliud hic opus non erit, quam paucis ea declarare. *Charitas patiens est, benigna est.* Duo hæc, pati, & omnibus benefacere, ad hanc vniōnem & mutuam inter nos charitatem conseruandam permagni momenti sunt, & imprimis necessaria. Nam, quia homines sumus, & defectibus & imperfectiōibus pleni, hinc nimis quam multā alijs nos patiendi occasionem damus: & quia ex altera parte tam debiles & inopes sumus, opus habemus ijs, qui nos adiuuet, & obsequiū aliquod præstet. Per quæ duo Apostolus alio loco & charitatem cōseruandam, & Domini de ea præceptum adimplendū ait, inuicem sc. iuando & supportando: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* In quæ verba scribens August. egregia id declarat similitudine. Naturalium, inquit, rerum scriptores tradunt, ceruos, quando flumen aut fretum, ad insulam aliquā pascuorum

gratia transeunt, hac uti industria solere. Quod enim graue cornuum opus capite gestent, sic feriatim alter post alterum se in aquas coniciunt, ut sua quisq; cornua ceruice porrecta tergo anterioris imponant; ita se suo exonerantes, & inuicem in alieno fundo adiuuantes. Adeo ut omnibus onere proprio carētibus, & alterius id tergo imponentibus, solus ductor cæteros præcedens, cornutū caput in aera sustollat, hunc libenter laborem portans, quo socios, qui sequuntur, alleuiet. Ne vero & hic præ nimio labore in nando fatiscat, mutant subinde vices, & qui ante agmē ducebat, ipsum mox claudit, in eius locum ad tempus succedēte eo, cuius ferebat caput, cum ipse præiret itaq; tandiu stationes cōmutant, donec continentem attingant. Pari modo & nos alter alterum iuare & supportare debemus; & quisq; sociū exonerare, & à labore, prout poterit, liberare. Hoc scil. postulat charitas: laborē autē fugere, & onus in alterius humeros conijcere, charitatis defectum arguit. Quo enim plus præstiteris, plus mereberis: tibi que vni laboris merces cedit.

Addit eo loco Augustinus, è nulla re melius charitatem fraternam probari & colligi, quam ex patienti imperfectiōum & importuniorum grauaminum proximi tolerantia. *Supportantes inuicem in charitate: solliciti seruare unitatē spiritus in vinculo pacis.* Et, *Charitas omnia suffert, omnia sustinet: & per hoc ipsa in vigore suo manet.* Si enim patienter supportare, & fratres tuos tolerare nescis, certus esto charitatem hanc diurnam nō fore, etsi alia quælibet eius conseruandæ media, rationes & remedia vsurpes. Si enim amor naturalis & carnalis infirmi ineptias & imperfectiōnes suffert (vt in matrefamilias filio aut coniugi ægrotanti ministrante videre est) æquius multo est, ut spiritualis charitatis amor fratrum nostrorum importunitates, imperfectiōnes, & infirmitates pati & tolerare norit. Memineris autem, ait Augustinus, hocce charitatis officium & exercitium non fore perpetuum; in alia siquidem vita nihil

Ceruosum in traieciendo industria.

Ephes. 4. 2.

1. Cor. 13. 4. Virtutes charitati conseruande necessaria. 1. Patientia, & benignitas conseruandam vitam Christi.

Gal. 6. 2.

1. Cor. 13. 4. 2. 1. Cor. 13. 4. 2. 1. Cor. 13. 4. 2.

erit quod patiamur, nihil quod in fratribus nostris toleremus: propterea, inquit, feramus eos in hac vita, ut aeternam illam vitam consequi mereamur, nec oblatam occasionem de manibus excidere patiamur; labor quippe futurus est brevis, merces vero & praemium, quod sic meremur, perpetuum. Duo porro haec, sufferre nimirum & supportare fratres, dein eos adiuuare & benefacere, tanti momenti sunt, ut dicere Augustinus non vereatur, in duobus his totius vitae Christianae compendium contineri. Nec sine ratione. Vita quippe Christiana omnis super charitatem fundata est, & in ea uniuersa lex, teste Christo Redemptore nostro, inclusa est: ac proinde, quod charitatis est summa & compendium, id & vitae Christianae esse censeo.

Sequitur apud Apostolum Paulum: *Charitas non inflatur, non est ambitiosa.*

Lib. 3. offic. c. 16.

Consentit ei Ambrosius, dicens: *Amicitia & amor nescit superbiam vel arrogantiam; quin potius magna, inter inuicem amantes, aequalitatis causa est, & idcirco Sapientem dixisse vult: Amicum salutare non confundar.* Inter amicos quippe non adeo certatur de praeminentia, nec respicit amicus, utrum alter se in salutando praeruat, nec ne: neuter eorum erubescit amicum honorare, & in eo ipsum praeruenire. Inter amicos namque mera viget aequalitas, & sincera simplicitas: nescit enim amor praeminentias & superioritates. Vnde bene Aristoteles: *Amicitia debet esse inter aequales.* Et Poetae:

Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur

Maiestas & amor.

Regem agere, & auctoritate pollere, & simul amicitiam colere, simul non consistunt. Si veram amicitiam inter te & amicum esse velis, humilias, demittas, & amico te aequales necesse est. Amicus namque est alter ego. In ipso etiam Deo amor, quo homines persecutus est, tantum potuit, ut eum se humiliare, & hominibus aquare

coegerit. Ideo quippe Angelis se minorem reddidit: *Minuisti cum paulo minus ab Angelis, & nostri similis, factus est homo: Et homo factus est.* Vnde nobis ait: *Latronem dicam vos seruos, sed amicos;* quod nomen quandam aequalitatis speciem significat. Considera hic, obsecro, affectuosissima Iesu Christi viscera, nempe quod, cum in aulis saeculi huius, Regis ipsius amicum nemo esse dicatur, etsi alioquin ipse vir magnus sit, imo Marchio vel Dux; sed tantum Regis appelletur intimus & familiaris (quod nomen *amicus* quandam aequalitatis speciem denotet.) Infinita tamen illa Dei Termaximi Maiestas ita se nobis familiarem reddere voluerit, tantoque nos sit amore prosequuta, ut iam non seruos nos dicat, sed amicos, qui quolibet tempore ipsum alloqui possimus. Simili ergo modo charitas hic in Religione non tam scire debet, quid sit superbia & arrogantia, quam magnam quandam aequalitatem & sinceritatem in animis omnium generare. Haecque ipsa aequalitas (quae quidam amoris effectus est) ad charitatem unionemque cum conseruandam, tum ad augendam quammaxime confert: vna quippe alteri adminiculatur. Vnde etiam euidentis signum est, cum humilitas & sinceritas haec in omnibus domesticis viget, magnam ea in communitate dilectionem, unionem fraternitatemque vnicordem efflorescere. Atque ideo etiam (quae Dei bonitas est) videmus in Societate nostra, sicut in ea charitas fraterna mirifice elucet, ita aequalitatem hanc, & sinceram simplicitatem inter omnes effulgere; vno quoque scilicet procurante atque optante potiores partes aliis deferre, omnes in animo suo tanquam sibi superiores ducendo: quique in mundo (ut ait Augustinus) aliquo apud suos loco erat, maiorem honorem ac voluptatem e suorum fratrum pauperulorum commercio capit, quam ex omni parentum suorum opulentorum dignitate ac nobilitate. Nihil enim, praeter vnam virtutem, magnificat & aestimat; caetera vero reperienda proculcat.

Quar-

Matth. 22. 40.

Ecc. 12. 31.

2.
Humilitas ad
amorem ne-
cessaria.

Eth. 1. 8. c. 6.
& 7.
Ouid. 2. Met.

Quantopere hoc ad charitatem conseruandam conducat, notat his verbis S. Ambrosius: *Multum ad conseruandam & roborandam dilectionem ualet, cum secundum doctrinam Euangelicam inuicem se homines honore praeueniunt, & alter alterum superiorem existimantes, amant, seruire subiecti, & nesciunt cumere Pralati: cui & pauper diuitem non sibi dubitat anteferri, & diues pauperem sibi gaudet aequari: cum & sublimes non superbiunt de claritate pro sapia, & pauperes non extolluntur de communione natura, aut professionis: cum denique non plus tribuitur magnis opibus, quam bonis moribus; neque maior ducitur phalerata iniquorum potètia, quam rectorii in honora iustitia.*

CAPVT VI.

De aliis duabus rebus, quas charitas & unio fraterna à nobis exigit.

CHARITAS, inquit Apostolus, non emulatur: imo uero qui ex animo & sincere alium amat, non minus eius bonum querit, eo que ita gaudet, ac si proprium foret. Probat hoc Augustin. exemplo Ionathæ & amoris, quo is Dauidem prosequabatur. Nam de eo sic scribitur: *Anima Ionathæ conglutinata est anima Dauid, & dilexit eum Ionathas quasi animam suam, erantq; ambo uniconcordes & unanimes: atq; inde factum, ut, cum Ionathas filius esset Regis, Dauidi tamen regnum potius, quam sibi optaret, dicens: Tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus.* Bono scilicet Dauidis ita Ionathas gaudebat, quasi si proprium fuisset.

Aliud item sancti Patres exemplum adferunt, quo hæc charitatis proprietates & effectus magis declaratur. Sicut beati, inquit, in celo inuicem non inuidet, quod unus alio maior sit, sed, si fieri possit, maiore singulos gloria donari uellent, quinimo suam cum illo diuidere, & minorem in gloria sibi in ea æqualem, vel etiam maiorem reddi: ita namque aliena quislibet gloria gaudet, ac si propria foret. Neque uero id intelle-

tu difficile est: si enim naturalis matrum in hoc mundo amor tantus est, ut ita filiorum suorum bono ipsæ gaudeant, ac si proprium & suum foret, quanto id magis faciet amor ille cœlestis, tanto naturali excellentior ac perfectior? Pari modo amor & charitas in nobis efficere debet, ut tantum fratrum & proximi bono lætemur, quantum si proprium esset: is namque proprius charitatis effectus est. Quo autem ad hoc faciendum magis prouocemur & animemur, notat Augustinus, ipsum bonum alienum charitate & amore nostrum fieri, ita quidem, ut nihil illi de suo auferamus, sed tantum lætamur & exultamus. Neque uero mirum id est, si enim peccatum alienum amando, eo que lætando, quis id suum facit, quia Deus cor respicit, quid mirum, si bonum alienum amando, eo que gaudento, ipsum quoque in se transcribat? Præsertim cum Deus promptior sit ad præmiandum, quam ad castigandum. Consideremus porro hoc loco hinc, quanta charitatis sit excellentia, quantumq; ex ea nobis lucrum accedat; cum eius adminiculo omnia fratrum nostrorum bona opera in nos transcribere possimus, ijs tantum gaudento, & in ijs complacendo; & quidem maiori securitate, quam nostra propria: ex illis quippe uana non solet sequi gloria, sicuti è proprijs. Illinc uero è contrario cõsideremus, quam sit inuicem noxia & perniciosa, cum per hanc alienum bonum fiat proprium malum, ut discamus scilicet & hanc cauere, & illam amplecti.

Hinc sequitur alterum, quod de charitate addit Apostolus: *Charitas non est ambitiosa, non querit quæ suæ sunt: quia qui alienum bonum ducit ut proprium, & tam eo lætatur quam proprio, longissime ab hoc distat. Nihil est, quod dilectionem magis oppugnet; nihil quod hanc unio-nem magis impedit, quàm amor proprius, & quod seipsum sua cõmoda & utilitates quis querat.* Atque hac de causa B. N. P. *g. p. con. s. s.* amorem proprium grauissimum & capitalem omnis ordinis & unio-nis hostem appel-

Homil. 15. ex. 50.

Amor proprius charitatis uenenum.

appellare solebat. Umbertus vero, in sancti Augustini regula, vitæ communis ac religioſe peſtem & contagium, quod eam inficiat, atque emori cogat. Eſt vero generalis virtutum omnium inimicus amor hic proprius ſit, maximus tamen & iuratiſſimus eſt dilectionis: quod vel ex ipſo nomine colligere licet. Si enim proprius ſit, ergo non eſt communis, qualis charitas eſſe debet. Amor proprius diuiſio eſt & particularis, atque omnia ſibi habere vult, & in omnibus ſeipſum quærit: quod charitati & vniõni directe contrarium eſt.

Gen. 13. 6. Super id, quod in Geneſi de Abraham & Loth ſcribitur, *Nec poterat eos capere terra, vt habitarent ſimul*, (id eſt, Tot quiſque eorum habebat armenta & greges, vt ijs paſcendis terra nõ ſufficeret; hinc fiebat, vt paſtores vnius cum alterius paſtoribus aſſidue de paſcuſ litigarent, vnde neceſſe fuit pacis colendæ ſtudio, alterum ab altero ſeparari) ſic commentatur Chryſoſtomus: *Vbi eſt Meum & Tuum, illic omnium litium genus & contentionis occaſio*,

Homil. 33. in Gen. Meum & Tuum frigida verba.

etiam inter conſanguineos & fratres: *vbi autem hæc non ſunt, ibi ſecura verſatur pax & concordia*. Sic videmus, inquit, in primitiua Eccleſia magna inuicem fideles vniõne & concordia coniunctos fuiſſe, & vnum idemque omnium cor & animam, quod Meum & Tuum inter eos inuenire non eſſet, *ſed omnia illis eſſent communia, nec quiſquam eorum, qua poſſidebat, aliquid ſuum eſſe diceret*. Hæc vnica erat tantæ inter eos vniõnis & fraternitatis cauſa. Atque inde factum, quod Religiones omnes diuinitus inſpiratæ, & in ſacra Scriptura fundatæ, in primum ac primarium ſuum fundamentum delegerunt paupertatem. Hinc etiam primum, quod concipimus, votum, eſt paupertatis, vt, cum Meum & Tuum proſcripta domo fuerint, & amor proprius plane eliminatus, vnam omnes animam & cor habeamus.

Ab. 1. 3.

Paupertas fundamentum Religionis.

Minime dubitandum eſt, quin ad mutuam charitatem & vniõnem conſeruandam, inſigne momentum adferat, affectum nos omnem erga omnia terrena ſe-

poſuiſſe, & exuiſſe. Non ſufficit autem, quod Meum & Tuum in his rebus temporalibus locum non habeat, ſed danda inſuper opera, vt ne quidem in alijs rebus reperiat. Vbi enim locum habebit, non mediocre nobis bellum mouebit, hancque vniõnem & charitatem impedit. Cum enim honorem tibi ambire, cum æſtimari velle, cum locum honorationem quærere, cum comoditates & delectationes proprias conſectari incipis, certus eſto, fore, vt hac via ſubingrediatur diſcordia, & à fratribus tuis diſſenſio: hoc quippe charitatẽ violare ac deſtruere ſolet. Hinc occulta quædã in homine ſubnaſcitur inuidia, quod ſuum aliquis de fratribus talentum depromat. Splendeat, emergat, laudetur, magnificat & æſtimetur. Hunc quippe honorem æſtimationemque ſibi vni vellet; quinimo hanc ſibi ab illo ſurripi credit. Inde etiam læritia quædam, vel ſaltem neſcio quæ complacentia oritur, ſi quando æmulo bene res quæpiam non ſuccedit: quod per hoc illũ humiliari, deprimi, & proinde ſe inferiorẽ reddi putet. Inde denique ortũ habet, quod famã ac nomẽ illius directe vel indirecte interdũ obſcurare ſatagat, modo quidẽ liquido & manifeſto argumẽto, modo certis quidem verbulis, eſt recte, obiter, & velut per tranſennam effuſis, ex affectu tamen in corde latentis abundantia prorumpẽtib. Quæ omnia non niſi amor proprius & inordinatus, ambitio, ſuperbia & inuidia ſunt, quæ ceu rodens quædam tinca & impetigo mutuam vniõnem & charitatem depalcere ac deſtruere ſolent. Nam, vt ait Apoſtolus, *charitas non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati*: non tam, inquam, aliorum deiectione & minoratione gaudet, quam vt aſcendant, proficiant, & excreſcant: imo, quo euhitur quis altius, eo ipſa gaudet amplius, & ait: *Frater noſter eſt, creſcas in mille millia*: hoc quippe vnicum meũ futurũ eſt gaudiũ & voluptas, ſiquidem bonum tuum meum eſt, & profectus tuus meus. Mercatori, qui cum alijs ſocietatem diſpendij & compendij iniit, vſque adco

adeo graue non est socios suos quaestum facere, vel illorum industriam, qua rem suam promouere satagunt, intelligere, vt summopere etiam propterea laetetur: omnia quippe tum in eius, tum in totius societatis utilitatem cedunt. Sic nostrum est quolibet fratrum nostrorum bono, talento, & profectu mirifice letari & congratulari, quae omnia in totius corporis huius societatis, cuius membrum & pars ego sum, & cuius bonis fruor, bonum & emolumentum cedunt ac redundant.

CAPVT VII.

De alia quadam re, quam à nobis charitas exigit, quaque ad eam conseruandam maximopere adiuuabit, scilicet fratres nostros magni facere, & magni nos eos facere exterius verbis & re ostendere, ac denique semper honorifice de iis loqui.

MVTVA vnus erga alterum caritas non solum in corde & interius versari debet, sed exterius etiam per opera se prodat necesse est, iuxta illud Ioannis Apostoli, *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in illo?* Vbi ecclo donati fuerimus, sicut re nulla prorsus indigebimus, ita haec opera, vt ait Augustinus, ad caritatis conseruationem necessaria non erunt. Nam, vt ignis in sua sphaera materia nulla vellignis opus habet vt conseruetur, sed hac in terra, nisi fomenta haec & alimenta habeat, quamprimum extinguitur: ita extemplo in hac misera & arduosa vita, caritas extincta intermoreretur, nisi per opera foueretur & sustentaretur. Ad hoc propositum adducit Sanctus Basilius, quod Apostolus Ioannes in prima Canonica scribit: *In hoc cognouimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere, si necesse sit.* E. Rodriguez, exercit. pars 1.

quibus apposite solideque Basilius infert: Si talem à nobis Christus fratrum dilectionem petat, vt pro ipsis animam ponamus; aequum esse vt ad alia minoris futura difficultatis, quam vt vita pro iis impendatur, maior hic se extendat?

Vnum de praecipuis quae haec vnio & caritas à nobis postulat, quodque ad eiusdem conseruationem, & ad in ea semper proficiendum, non mediocriter conferet, est, vt fratres nostros magni faciamus: imo vero hoc veluti fundamentum est, super quo vniuersum hoc caritatis negotium fundatur & nititur. Hic quippe caritatis amor non est effrenis quaedam passio, vel amor concupiscentiae caeco impetu ruens vel tenerioris alicuius affectus & sensus quo cor nostrum carnale emouetur: sed amor rationis, sed amor spiritualis superioris partis animae, qui rationibus quibusdam superioribus & aeternis regitur, denique amor, quem appetituum appellamus, ex eo amore nascens quo Deum nostrum amamus, quem super omnia aestimamus, proximum diligimus ceu quid Dei. Quod autem quis fratres suos, aestimet, & bonam de iis opinionem concipiat, sequitur vt eos etiam amet, honoret, & reueretur, sequuntur & reliqua caritatis officia & exercitia: & qualis erit eorum aestimatio, talis erit & amor & reliqua. Ita sentit Apostolus Philippensibus scribens: *In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantur, hoc velut radicem & fundamentum totius huius negotij statuens.* Ad Romanos autem sic scribit, *Honore inuicem praueuientes.* In qua verba Sancti Chrysostomus notat, non dixisse Apostolum vt inuicem honoremus, sed vt hoc in officio alter alterum praueuere gestiamus, vt scilicet non expectemus donec nos alius honoret, & prius nos saluet & aestimet, sed nos ipsum praueuiamus, & ei viam velut faciamus. Atque hoc est, quod sedulo nobis B.P.N. inculcat: *In omnibus, inquit, procurando atque optando potiores partes alius deferre: hoc est cum Apostolo, honore inuicem praueuientes.*

Q Vt

Vt autem ad magis particularia descēdam, dico nihil esse quo magis ac melius nostros magni nos facere ostendemus, quam si semper quam rectissime de illis loquamur, & cum respectu, & iis verbis, quæ illos vero à nobis honorari & magnificari indicent. Ita B. P. N. Ignatius de vnoquoque sic loqui solitus scribitur, vt sibi quisque persuaderet, eum bonam de se opinionem concepisse, & ab eo amari se vt patre. Atque hinc fiebat, vt & ipsum vicissim omnes insigni amore & respectu reuerentiali prosequerentur. Nihil quippe est, quod magis charitatem tum inflammer, tum conseruet, quam si quis norit fratrem suum se amare, bene erga se animatum esse, de se sentire & loqui. Seipsum hic consulat quisque, & videat quantopere naturaliter gaudeat, si quando alterius in se bonum affectum, aut obsequium quod ab eo recepit, intelligit vel audit; quomodo mox par obsequium illi rependere studeat, & statim etiam de illo bene loqui incipiat. Quot inde bonos affectus nasci cernimus! Quare etiam bene suavit Seneca, *Si vis amari, ama.* neque enim vlla ad amorem alterius erga te prouocandum, ratio est efficacior: amori quippe aliud commode rependi non potest, quam amor.

Lib. 5. c. 6.
vita.

Epist. 9. ad
Lucil.

Homil. 13. ad
popul.

Matth. 7. 12.

Egregie id ostendit Chrylостomus, illa Christi verba, *Omnia quaecumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis,* explicans: *Vis, inquit, beneficia capere: Confer beneficium alteri. Vis misericordiam consequi? miserere proximi. Vis laudari? Lauda alium. Vis amari? ama. Vis partibus primis potiri? Cede illis prius alteri.*

Præterea, bene de omnibus loqui, imprimis ædificatorium est: ratio autem cur ædificet, est, quia signum id est, magnum inter illos amorem & vnicionem insignem vigere. E contra, verbum quodcunque, quod proximum directe vel indirecte obsecrare & denigrare potest, quin & minima quoad hoc apparentia ac suspicio, audientes omnes quam maxime offendit: statim quippe intelligunt, aliquam à parte loquentis hic æmulationem & inuidiã

delitescere. Quocirca quidquid demum hic referetur, ac quo quomodo spectabit, procul à nobis ablit oportet. Esto frater tuus imperfectiones aliquas habeat, aliquid tamen etiam habebit boni; hoc intueri, illas videre negligere; imitare apertiores solos seligentem, spinas vero, quibus circumsecus obfidetur, declinantem, non autem scarabæum statim ad fruticosa stercore se conferentem.

CAPVT VIII.

Cauendum quam maxime est, ne cui dicamus, Talis tale quid de te dixit; si praesertim res sit qua eum contristare & mordere queat.

Non est mihi propositum hoc loco ^{per 2.} de murmuratione loqui; id enim alio facturus sum. Vnam rem tantum magni momenti, quæ ad propositam materiam mirifice facit quamq; S. Bonauentura notauit, hic commonebo. Sicut cauere sibi quilibet debet à murmurando ac male de quopiam loquendo, ita etiã caueat oportet ne cui dicat, Talis hoc de te dixit, maxime cum quid est quod ipsi displicere & offendere queat. hoc quippe nihil aliud est, quam vnus in alterum concitatio, & discordiarum inter fratres seminarium: quod sane noxium cumprimis est, & pernitiosum, & proinde (vt ait Sapiens) Domino abominabile & exosum quam maxime. *Sed, ait, sunt quæ odit Dominus, & se-
pru. 1.
19.* primum detestatur, ante omnia animam eius, cum scilicet qui seminat inter fratres discordias, & semina ponit inimicitia. Si quando hic in mudo quod magnopere abhorremus, id nos ex corde & animo dicimus detestari, inde est quod Scriptura etiam Deum hosce homines sic detestari scribat, humano more de eo loquens; vt hoc pacto significet quantopere hoc hominum genus ipse abominetur. Neq; vero Deo solum, sed etiam hominibus res hæc imprimis est detestabilis. *Su furro, inquit, Sa-
piens,*

piens, inquinavit animam suam, & in omnibus odietur. & qui cum eo manserit, odiosus erit. Hi sunt quos vulgo murmuratores vocamus atq; hoc proprie est murmurare, quod omni viro probi & honesto indignum nedum Religiosis. Vnde ait Ecclesiasticus, Non appelleris (id est, ne des occasionem vt dicitur) susurro. Quid autem in congregatione dari fingiq; potest damnosius ac perniciosius, quam turbas concitare, & fratres inuicem susurris suis armare? Diaboli quippe id proprium videtur vt pote cuius natura & mos est semper tumultum & inimicitias excitare.

Notandum autem, vt vnus in alium concitetur, non semper requirit, vt ea quæ referuntur, res magni sint ponderis: nam sepe satis ad hoc sunt parua & minuta, quæque interdum ne venialem quidem noxam includunt. Non tam ergo hic videndum, num id quod dicitur, ex se graue sit vel leue; sed num sit quod fratrem tuum inquietare, vel ad contristare, vel ad indignationem aut auersionem animi ab alio concitare natum sit. Nonnemo v. g. inaduertenter leue aliquod verbum protulerit, è quo colligas audiens non satis recte ac prout oportet eum de alterius doctrina, ingenio, virtutibus, naturæ dotibus, aut aliis rebus huiusmodi sentire. Quod si tu maiori impertinentia & inaduerentia id ad tertium illum deferas; iam tum vides quo modo hic illud audiendo afficiendus & se habiturus sit. Nihil quidem mali hoc deferendo te facere putas, interim tamen cor eius transfigis. Vnde ait Salomon, Verba susurronis quasi simpli-
cia, & ipsa perueniunt ad intima ventris. Sunt quippe aliqua, quæ nonnulli ideo parui faciunt, quod ea nescio quam ad partem aspiciant, vel fortasse penitus non respiciant; quæ tamen inspecta prout inspicere deberent, tam diuersum aspectum causantur, vt magna timendi ac dubitandi subsit occasio, vtrum ob inconuenientia & malos effectus inde sequi solitos, ad vsq; peccatum mortale perueniant. Hoc aut de quo hic loquimur, de illorum numero est. Si tã noxiũ, perniciosũ, adeoq; Deo

exosum est hæc discordias inter fratres feminare, quid igitur erit, si pestilens hoc zizaniũ inter subditos & superiores spargatur, & quis in causã sit cur mēbra a capite, filij a patribus, dissentire ac separari incipiant? quanto se is Deo exosiorē reddet? Hoc porro fit dũ similia iis quæ supra de fratribus diximus, de superiore verba effluuntur. Iliacitẽ omnes ingenti in Regẽ suũ Dauid amore erãt & obseruãtia, eiq; imprimis vniti; & audientes quæ de eius persona & regẽdi modo perduellis ille filius Absalon spargebat, mox parere detrectarunt, & excusso iugo aduersus eum insurrexerunt. Quoties cheu! contingit vt quis, qui sincere hactenus de superiore suo iudicaret, bonã de eo opinionem conceperant, de omnib. rebus illius recte sentiebat, & vniuersam animam suã & intima cordis arcana illi cõcrediderat, ob verbum aliquod ex alio auditũ totus mutetur, & amoris & obseruantia loco, mille malitia & cordis duplicitates, temeraria iudicia, suspiciones, murmuraciones succedant: atq; adeo subinde contagio hæc p̄serpat, vt hic mox aliũ, alius illerursus aliũ, hic deniq; aliũ in faciat. Quam obrem haud facile creditu est, quantum nonnulla huiusmodi verba temere effusa detrimenti inferant. At, dicit aliquis, interdũ expediet aliũ nosse quæ de ipso notãtur & dicũtur, vt viuat ex inde circũspectius, nullamq; cuiquã occasione det, fateor expedire subinde; at tunc licite quidẽ res ipsa dicetur, nõ vero declarandũ est quisnã eã dixerit & quidẽ esto ea palam, audientibus plurimis dicta sit: ne quis scilicet se excuset, dicẽdo, futurũ haud dubie esse vt quis alius hæc ei denũtiaret. Sibi quisq; caueat, at vq; illi, per quẽ scandalũ veniet? Atq; ad eo quantumuis alius id audiens instanter scire petat, quisnã hoc primo dixerit, & ipse hoc illi noris gratissimũ fore, minime tamen id illi aperiendum est: aliquando namq; hæc amico gratificandi spes & cogitatio te in fraudem inducit. Neq; enim bona ea amicitia est: nam id declarando, tam nocet illi cui dicis, quam rem dicẽti, ac tibi ipsi quam maxime, quod te postea

Murmur
contra superio-
res petri-
ciosum.
1. Reg. 15. 7.
6. & 12.

Q 2 mali,

mali, quod tam vnquam alteri fecisti, angat scrupulus & conscientia. Quam vero id malum sit, quantaque inde incommoda sequatur, facile intelligere possumus: nam dum quis iuxta regulæ præscriptum alterius crimen aut imperfectionē ad superiorem defert. *vt ei ipse pro paterna in suos cura ac prouidentia conuenienti remedio possit occurrere*, ita id fiat necesse est vt nesciat alter à quonam ea res delata sit. Ipse etiam superior id omnimodis celare studet; quin etiam debet, vt propria ei regula iniunctum est, ne forte hoc alicuius inter fratres amaritudinis & alienationis animi sit occasio. Si vero etiam tum, cum legitime, & ex regulæ constituto, & ex caritate, & boni maioris studio id fit, sic nobis timendū sit, & tam circumspecte procedendum; quanto magis incommoda hæc timenda sunt, dum quis cum qui erratum alienum aperuit, nec legitime, nec iuxta regulam, neu caritatis zelo motus, sed temere, indiscrete, inepte, infulse, quin etiā interdum aliqua inuidia & æmulatione concitatus, vel ob alios respectus parum bonos, vel quos alius saltē putet aut cogitet esse tales, reuelando aperit! Matrem suam Monicam hoc nomine inprimis celebrat Augustinus, quod, cum sæpe hinc & inde multas de aliis querelas & verba cū amaritudine & stomacho prolata audiret, nunquam tamen ex vno auditorū alteri referret: sed prout poterat, eos placare, consolari, & inuicem conciliare pro viribus contenderet. Hoc & nos omnes facere oportet, semper Angeli pacis esse studentes.

CAPVT IX.

Verba bona & lenia vnioni & charitati mutue seruanda permultum conferunt; quæ vero talia non sunt eidem destruenda seruiunt.

VNioni ac dilectioni fraternæ conferuandæ & adugendæ ante omnia plurimum cūducent suauiæ & blanda verba.

Vnde Ecclesiasticus, *Verbum dulce bene & cum charitate & amore prolatū, multiplicat amicos, & mitigat & maluefacit inimicos: è contra sermo durus, asper, & infulsus suscitatur furorem, & dissensionis est seminarium.* Quod enim homines simus, huiusmodi verba parū equo animo excipimus; &, quod quis iis offendatur & lædatur, hinc est quod non eo, quo ante animo & oculo fratrem intueatur, & omnia quæ eius sunt ei displiceant, & fortasse etiā parum amice ac beneuole de iis loquatur. Vnde per magni refert, verba nostra semper aliquo gratiæ ac lenitatis sale condiri, adeo vritā amorem & charitatem omnibus audientibus in generet, iuxta illud Sapientis dictum, *Sapientis in verbis seipsum amabilem facit.* Quod ad primum attinet, aliquid hic, velut ceterorum omnium dicendorum fundamentum præmonendū est, neminē scilicet sibi mer ipsi imponere debere, sic dicendo, *Fratres mei virtute præstātes sunt; proinde si quid in eos dicatur asperius, arrogantius, & contumeliosius, non scandalizabuntur nec offendentur, atq; adeo parum aut nihil curarunt sunt.* Verum nō loquimur hic de eo quid fratres tui sint, aut esse debeant, sed quid tu esse debeas, & quomodo te cū illis geras. Quocirca bene Bernardus: *Si dixeris, inquit, tam leui re frater meus nō offendetur; respondeo, Quanto leuior est, tanto à te leuius potuit non comitti.* Quin imo, addit Chrysostomus, hoc culpā tuā magis adaugeri & aggrauari cum in tam parua re te vincere nequiueris: non quia frater tuus bonus est, ideo malum esse te oportet. *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Dico igitur magni quidem omnes faciendos esse, nec tam eos fragiles esse cogitandum, vt frivolis quibusdam nugis ad indignationem commouendi sint; tam tamen in eorum conuersatione circūspicte & caute nos geramus oportere, quasi si essent vitrei, & omnium mortalium fragilissimi, nullam eis à parte nostra indignandis, ac amaritudinis concipiendæ, esto etiam sint infirmissimi & imperfectissimi, occasionem dando. Primo quidē nostri causa: nam

Reg. 9. Summar. Constit. & 20. Commun.

Reg. 123. Provincial.

nam quod alter magna sic virtute aut perfectus, non propterea culpa nostra aut auferatur, aut ab ea excusamur. Deinde fratrum causa; neque enim omnes, neque ij semper ita dispositi sunt ac præparati, vt quæ in ipsos committuntur, culpas & offensiones non sentiant.

Qualia autem sint verba, quibus fratres lædi offendique possint, haud est intellectu difficile. Quisq; enim ex seipso discere potest quænam sint verba, & ea proferendi modus, quibus frater suus offendi & ad indignationem commoueri queat. Atque hanc nobis regulam Spiritus sanctus per os Sapientis assignat, quomodo cum fratribus nostris nos geremus. *Intellege*, inquit, *quæ sunt proximi tui ex teipso*. Videat inquam quisq; num indignaretur & doleret, si quis se frigide, parum fraternaliter, & aride alloqueretur, si quis insulse responderet, si quis præfracte, auctere, & per modum imperantis sibi quid iniungeret; & caueat ipse ne eo fratrem suum modo alloquatur. Nam & alius non minus homo est atque ipse, ac non minus commoueri possit quam ipse. Ipsa quoq; humilitas optima quædam est ad debite & prout oportet loqui affuscendum ratio. Si enim quis esset humilis, & omnium se minimū crederet, alia opus nō esset præcepta præscribere: hoc vnum quippe eum docebit, quomodo se geret. Humilis namque nullum insolens aut incompositum verbum proferet, nec quod fratrem offendat, sed magno omnes respectu & æstimatione alloquetur. Certum est, nunquam aliquē superiori suo sic dicturum; *Non intelligit Reuerentia vestra id quod dico*, quod illi alloquatur vt subditus, eumque reueretur. Quod ergo taliter quis aut similiter fratrem alloquatur, ideo est, quod se illō inferiorem non credat, atque ideo eum cum respectu non alloquitur. Simus ergo humiles, & omnium nos minimos credamus, sicut nobis suadet Apostolus; & humilitas hæc nobis verba dictabit, quæ oportet loqui, nec non modum quo illa proferenda sunt. Verum præter regulas & remedia hæc generalia, iam aliquos

in particulari verborum charitati contrariorum modos adferemus, vt ita ab iis abstinere discamus.

CAPVT X.

Cauenda esse verba mordacia & scommatica, quæ fratrem nostrum offendere, aut ad indignationem prouocare queant.

ANte omnia cauendū quam maxime, & sales amariore in proximū proloquamur. Quædam quippe sunt verbula, quæ alios mordere, pungere, ac consequenter ad amaritudinem prouocare solent: quia per illa clanculo & recte eorum aut indoles, aut intellectus, aut ingenium non vique adeo perfecta carpuntur, aut denique aliquis alius naturalis aut moralis defectus notatur. Huiusmodi verba imprimis noxia sunt, charitati que fraternæ quam maxime aduersantur. Quæ dum etiam per modum ioci & facetiarum proferuntur, tum deteriora sunt & plus nocent; & eo magis, quo maiori elegantiâ & vrbantate oggeruntur; quod ita profundius audientium animis insideant, & facilius eorum memoria recurat. Pessimum vero est, quod illa proferens interdum iis dictis quasi re bene gesta cōquiescat, scitum & elegantem quendam leporem se protulisse, & insigne subtilitatis suæ specimen exeruisse ratus. Sed in hoc erat grauissime; quia adeo non ingenij sui aciem sic ostendit, vt potius stuporem illius, atque eo etiam peiorem voluntatem patefaciat; cum quod à Deo ingenij accepit ad illi obsequendum, id mordacibus quibusdam salibus, qui fratres suos contristēt, & scandalizent, & pacem charitatemque perturbent impendat procedendis.

Quando homo, inquit Albertus Magnus, fatentem anhelitum habet, euidēs id indicium est, hepar aut stomachum eius introsum vitiatum esse; ita dum quis

Tract. de virtut. c. 2. de humil.

Q 3 verba

verba in proximum parum amica effutit, certissimum ea morbi in animi interioribus latentis sunt argumentum. Quid autem S. Bernardus de Religioso in iocis mordacioribus & amarulentis dicit? Si enim omnes in ore Religiosi lepores & nugas, blasphemiarum & sacrilegiorum nomine appellare non dubitet, quo vocabitur nomine sales, qui charitatem lædunt & proximum offendunt? Omnia hæc à Religione nimis quam aliena sunt ac proinde quidquid huc aliquo modo refertur, quam remotissime à Religiosi ore abesse debet: cuiusmodi sunt, scomma aliquod iacere, sarcasmo virulentiori mordere, irridere, epigramma aliquod satyricum vel componere, vel compositum referre, quo alicuius defectus, imperfectio, vel negligentia notetur; aliaque id genus, quæ tam loco quam serio prolata nulla ratione permitienda sunt. Per se id quisque poterit despiciere, & ex se experientiam sumere. Anne enim tibi gratum foret, si quis te ironico cauillo profcinderet, & in risum & cachinnum omnes soluerentur, quod tam scite scomma illud in te quadrare? Quod itaque tibi fieri nolles, vide ne id alteri facias: hoc quippe unum de charitatis præceptis est. Anne gauderes, si quis te eum aliquod inconsiderate & inconsulte a te prolatum, statim ut serio dictum arriperet, & adeo id in ventos volare non sineret, ut quavis occasione ipsum identidem velut adagium aliquod repeteret? non equidem id credo. Quomodo ergo alteri cuiquam velis id, quod tibi nolles? & quod tibi bilem & stomachum moueret si tibi fieret. quomodo id fratri irrogabis? Vel nudum nomen scurrilis scommatis & dicacitatis & satyræ mordacis offendit, & omnis Religiosi os dedecere videtur, quanto magis ipsemet effectus? Quapropter ita penitus hæc detestemur oportet, ut ne illa quidem nominare lustincamus. Sicut enim Apostolus de omni immunditia ait,

Eph. 5. 3.

Fornicatio autem & immunditia nec nominetur in vobis sicut decet sanctos; ita de hoc irrisorie dicacitatis vitio sentiendum. Atque inde etiam est quod illud Apostolus

prioribus illis coniungat, dicens, *Aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurilitas, quæ ad rem non pertinet: id est, scurilitas non coincidit cum sanctitate vitæ quam profitemur, vti ne quidem talia nominare. Quare bene S. Bernardus, Etenim si pro otioso verbo reddet unusquisque rationem Deo in die iudicij, quanto magis pro verbo impuritatis, & turpitudinis & impietatis, pro illo quod fratrem pungit, pro illo denique quod charitatem violat?*

CAPVT XI.

Obstinate non esse contendendum, litigandum, contradicendum reprehendendum, nec alia id genus oris vitia usurpanda.

Da etiam opera ne cum alio quopiam peruicaciter contendamus, & aduersus eius sententiam nostram præstare tueamur: hoc quippe vniuersi & charitati fraternæ permultum aduertatur. Quod etiam præceptum Timotheo suo Paulus inculcans, nos eiusdem in illo commoneat: *Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium.* Et post Paulo addit, *Seruum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem.* Vnde etiam sancti vnanimes consensu & serio ipsum nobis inculcant, à quibus ipsum hausit B. P. N. & in suas regulas transtulit. Malle se, ait S. Dorotheus, rem omnino non fieri, quam ut eius causa inter fratres contentiones & litigia orientur. Quod etiam legentibus inculcatum profunde cupiens addit, *Milles repetam hoc. S. Bonauentura turpe & indignum ait esse, seruos Dei inter se muliercularum triuialium more contendere & verbis concertare. S. Ioannes Climacus scribit, eum qui suam peruicaciter sententiam, quantumlibet veram, propugnat, certum esse debere, à solo diabolo se ad contendendum moueri. Atque hæc rei huius est ratio. Nihil aliud homines ad*

contendendum emouere solet, quam nimius humane laudis appetitus: hinc omnibus ingenij neruis suam ipsorum laudem promouere & propugnare gestiunt, vt mirum sapientes & rerum gnari videantur, victoresque maneat, vel ne aliis minores esse ac cedere appareat. Ac proinde ab ipso demone superbię huc impelluntur.

Duplex hic error esse & peccatum potest. Primus est eius qui primo alteri contradictionem mouet: quia ipse contentio- nis & litigij ipsius initium est & fons, & is qui ignem accedit, ac proinde grauior huius est culpa. Sape rei, de qua disceptatur, parū interest, itane se habeat an fecerit: ipsa autem pacis & charitatis iactura, que hinc sequi amat, non parui momenti est. Alius hoc vel illud bona fide dixit, & ita id esse sibi persuadet, tu itaque illum in bona sua fide relinque, cum parum a partere inde dependeat. Vnde benemo-
*Non con-
tradicere prius*
Eccl. 11. 9.
*Contradicen-
teris.*

Sapiens, *De ea re qua te non molestat*, ac parum refert, *no certeris*. Esto etiam alicuius momenti res foret, aut aliquod fratri tuo sequi inde incommodum posset, quod suę opinionioni relinqueretur, ne tum quidem, iunt sancti, bonum esse verbis cum eo contendere, sed tantum inter te & ipsum solum rei veritatem, ne in illo errore maneat, postea aperiri debere: atque ita finis, qui spectabatur, obrinebitur, & inconuenientia euitabuntur.

Alius, qui hic notandus est error, est, vt, si quando alius tibi contradicit, tu cum illo non contendas nec sententiam opinionemque tuam obstinate sustineas, nec contendendo euincere velis, sed, vt, postquam semel aut bis asserueris id quod verum censes, & tamen alius id credere noluerit, in sua illum opinione manere sinas. Quod fieri debet tacendo tanquam si plura non scires, non autem eo subri-
*In hislor pra-
dicat. p. 1. lib.
3. c. 14.*
*In vitiis Tho-
mas p. 2. c. 92.*

tionis ritu, quo se aliqui non tam victos ostendunt, quam vinci voluisse & aduersariis vltro cessisse videri volunt.

Qui iure suo, prout par est, cedit, & in id genus contentionibus ac litigijs vinci se sinit, ab iisque se sequatrat eum gene-
non

re ait Sapiens in prouerbis: *Honor est homini qui separat se a contentio- nibus*. Nec immerito, quia insignem is hoc pacto erga proximum charitatem ostendit, omnem amaritudinē & indignationum, quę ex contentionibus & concertationibus oriri solent, occasionem præscindendo; erga se quoque charitatis actum exercet, dum appetitum præualendi, vincendi, & cum honore suo emergendi superat. Denique quendā amoris Dei actum, culpas quę ex contentione sequi poterant impediendo, iuxta illud Sapiens: *Abstine te a lite, & minues peccata*. Econtra qui obstinatus est, præterquam quod malo suo proximū exemplo offendat, causa est, vt pax & charitas amittatur, & multa inde inconuenientia & amaritudines sequantur; & adeo non honorem sibi comparat & æstimationem quam spectabat, vt eius etiam iacturam facit. Nam omnes eum vt capitosum & ceruicosum habet, & opinionis suę tenaciore, ac suo iure cedere nescientem. S. Thomas Aquinas in disputationibus scholasticis nulli vnquam obstinate & peruicaciter contradixisse scribitur, sed incredibili mansuetudine, & verborum temperantia, ac neminem despiciendo, sed magna omnium destinatione sententiam suā proponere solitus: non enim id disputando spectabat, vt superiores ipse ferret, sed tantū vt veritas disceptatio erueretur.

Notum quoque est exemplum duorum illorum senum, qui cum diu vna in cella simul habitassent, nullam inter se rixam aut contentionem habuerant; experiri vero cupientes num possent inter se litigare, de latere (vtrius videlicet is foret) litē mouere alter alteri cepit, sed irritō euentu. Ira & nos a murua cum proximo contentione abstinemus oportet.

Cauendum quoque ne suum quis fratrem reprehēdat, vel corripiat, etsi alioquin id sibi ex charitate ac debito modo facere videatur. Hoc namque superioris officium est. Superiorē vnum atque alterū habere, quod nos comoneant, & peccates reprehēdant, aliquo modo tolerantur; at, si is qui superior nō est, corripietis obire partes velit,

non

non solet reprehendo vsque adeo gratum esse, nec in bonā partem capi. neq; enim libenter homines vulgo à sui æqualibus corrigi & reprehendi volunt. Vnde etiam Regula particulari nobis præscriptū est, *vt nemo præter eos, quibus per Superiorem iacet, quidquam alius iubeat, alio sine reprehendat.* Atq; vt nemo quid aliis sine expressa Superioris auctoritate mādare potest, ita nec reprehendere. Non est hoc negotium passim cuius credendum: quin imo ipsemet Superior, vt alicuius subditi errorem corrigat & commoneat, eius faciēdis ante oportunitatem captare, ac sedulo aduertere, verba quoq; dicenda mature cōponere, & quo ea modo proferet præmeditari debet, vt tum correctio, tum cōmonitio in bonā partē accipiatur & in corruptū vtilitatem cedat. Quæ omnia quā maxime sunt necessaria: si quis autem, nulla animaduersione præmissa, statim ad fratris sui erratum coarguendū, & quidē sæpe adhuc inflagranti delicto (vt dicitur) sub specie zeli descendat, non zelo charitatis agit, sed te nescio qua, quæ charitati quā maxime contraria est, quæque damnum afferre potius quam vtilitatem solet. Esto enim rationes ad hoc faciendū vrgentissimas haberes, impedire tamen non potes, quo minus alter statim tentetur, atq; intra se dicat (& aduertat Deus, ne id etiam verbo expresso proferat) *Quis resuperioris mei constituit, cur in officium alienum te ingeris? quis te constituit principem & iudicem super nos?* tu dicas alteri, illum hoc faciendo in Regulam peccare; ipse tibi dicere vicissim poterit, regulæ etiam aduersari, quod ipsum reprehendas.

Exod. 2. 14.

Socrates cum amicis aliis apud virum principem canans, quendam de cōuiuio ob nescio quod super mensam cōmissum, quod notarat, delictū, asperius corripuit. Catoni vero, qui eidem conuiuio præsens intererat, roganti an non satius & consultius foret id in aliud tempus reijcere, & peccantem postea nemine præsentē redarguere? Sic Socrates respondit, an non etiam melius & prudentius ipse faceres. *si mihi singillatim & clam tu diceres, de*

qua me hic coram aliis reprehendis? Illius hoc pacto reprehensionem acute retundendo & retorquendo, simul etiam culpando, quod in id ipse incideret, cuius alium inuolabat. Atque huic perissimum rei reprehensiones conducere debent. Proinde non modo non est zelus & charitas, sed sæpe mala corripientis indoles, maleuolentia, vel impatientia, vel parua eiuldem mortificatio, quæ fratris erratum (quin etiam non raro id quod reuera culpa non est) ita illi in oculos statim faciunt incurere, vt continere se penitus non queat. quo minus illud ipse palam coarguat; atque adeo non nisi eo dicto conuiescere, & contentari posse videtur. Non potest, neq; etiā vult seipsum mortificare, & alium vice versa mortificare vult. Mortificationis & rigoris spiritum erga seipsum homo adhibeat, cū fratre vero suo amoris & suauitatis spiritu vtatur. Hoc siquidē verbo nos & exēplo sancti omnes docent, hoc etiā ad vnionē & caritatē fraternam permultrum iuuat. Vnde liquido patebit, si ne tū quidem cū legitime, & prout oportet, & ex caritate, & leniter suauiterq; id facere videris, fratrem corripere & coarguere fas sit, multo minus id bonū fore, quando nec tam legitime, nec tam bono fine, atque hic est, tuum ille peccatū aperies. Quapropter sedulo hoc caueamus oportet, atq; adeo omnia in genere verba, quæ fratres nostros mortificare & deprimere possent, euitemus.

Moyses Abbas referente Cassiano, dū cum Abbate Macario disceptaret, verbū aliquod mordacius & incōsideratius nescius effudit. Vnde statim vindicē Dei manum sensit: nam tam fædus & tetē, Deo permittente, in ipsum diabolus ingressus est, vt etiam fædas & horrēdas immunditias ore eum faceret eicere, donec tandem orate pro eo Abbate Macario, is statim emigravit. Vt hinc appareat, quantopere hoc vitium Deus detestetur, cum id tam horrendis in tam feruido seruo suo, tantēq; sanctitatis viro, qualem Abbate Moysen fuisse constat, modis castigari.

Non

Non abfimilem castigationis modum legimus in Chronicis ordinis minorum: cū enim frater quidam senex quendam è cōfratribus coram nobili Assiliate asperius & præfractius iratus aliquantulum, alloqueretur, ipse etiam inter loquendum, statim intra se reuerlus pœnitentiâ motus est, fratremque suum ob illa verba turbatiorem, secularem autem male ædificatū cernens, concepta in seipsum ultione, acceptum sterco ori ingessit, ipsumq; masticans aiebat, *stercus masticet lingua illa, que aduersus fratrem suum mira virulentiam effudit.* Vir autem ille nobilis, zelum & feruorem, quo suam pius ille Religiosus culpam suam expiauit, videns, tum maximo opere ædificatus est, & velut extra se raptus, tum maiorem erga fratres affectū concepit, se suaque omnia in ordinis obsequium ac ministerium offerens.

CAVTV XII.

Quomodo, quibusque verbis caritatis fraterna officium exercendum sit.

SANCTVS Basilius in sermone, quo ad vitam monasticā auditores est exhortatus, peregrinum ac perutile iis, qui exteriora officia obeunt, documentum & præceptum præscribit, quoad modum scilicet, quo eadem sunt peragēda. *Signando, inquit, hæc tibi officia subcunda sunt, in eo aduigila, vt ad laborem corporis, etiam bene illa exequi allabores, & verborum lenitatem suauitatemque adhibeas, vt reliqui nimiram intelligant, id te ex caritate facere, itaque gratum iis tuum sit ministerium.* Atque hoc est quod dicit Ecclesiasticus: *Fili, inquit, in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? Sic & verbum melius quam datum: nonne ecce verbum super datum bonum?* Atque ille sal est, quā quidquid agis, condiri & saliri, lapidumq; reddi iubet Apostolus. Plus valet & plus fit modus & gratia qua seruis, & verba bona, quibus respondes, quā

Rodriguez, exercit. pars 1.

quidquid agis. **E**contra quantumlibet opereris & defatigeris, nisi id bono fine agas, ac placide & quæras & respondeas, adeo hoc nihili fiet, & parui penderet vt totum quod agis, amittere videaris. Vnde **Apostolus: Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo oporteat vos vniciuique respondere.** Id est, verba & responsa tua sale gratiæ & suauitatis plena esse debent, quæ mihi quam gratissima est. Quod occupatissimus sis, quod varia tibi facienda incumbant, etsi etiam agere nequeas, quod à te fieri alij velint, non propterea fratri tuo austere, proterue, & parum mansuete respondendū; quin potius tunc danda tibi opera vt responsio tā bona sit, vt alter tam contentus abscedat & lætus, tamquam si tua ipsi viscera corā spectanda dedisses. Verbi gratia dicendo, **Quam sane mihi gratum foret id exequi, si possem at modo non possum, suo tempore eius exequendi commoditas erit.** Si vero ideo minus id facias, quod licetiam ad hoc nō habeas, dicendo, **Expecta, facultatem ad hoc petitiū ibo.** Quare quod opere præstare & cōplere non poteris, per bona verba stude supplere: adeo vt bonam tuam voluntatem omnes intelligant. Atque hoc est quod significat Ecclesiasticus: *Lingua Eucharis (id est gratiosa) & verba que viscera amoris testentur, in bono homine abundat.* hoc pacto enim caritas, & vnio cum alijs quā maxime conseruatur.

Confundi nos ait S. Bonauentura debere, dum verbum aliquod durū & asperū proloquimur, quo frater noster offēdatur aut indignetur, esto id inconsiderata, subitoque effundatur, & non nisi primus sit motus, verbum denique quam leuissimū sit: & si interdum in hoc impingere nos contingat, statim debere erubescere & humiliari, proximoq; satisfacere, veniam ab eo suppliciter petendo.

S. Dositheus cum infirmorum curator esset, singulariter cauebat ne quem eorū durius cōpellaret, sed magna omnes pace & caritate complecteretur: sed, quod cum tam varijs illi agendum esset; alias cum coquo, num videlicet eo loco isthæc ponenda

R nenda

nenda esset olla; alias cum dispensatore domestico, cur videlicet optimum ac sapidissimum agris non daret, vel cur non tam cito daret, alias cum Refectorij curatore, quod aliqua ad refectorij pertinentia vsurparet, hinc fiebat vt interdum contentioni voce loqueretur, ac verbū asperius & durius proferret: quod cum accideret, adco ipse confundebatur, vt cellam suam petens, & in terram se prosternens, amarissimis lacrymis commissum expiaret, donec vice quadam magister eius Dorotheus casu illac pertrāsians id inaudiret; qui mox ex eo quaesivit, Quid hoc est Dorothee? quid comisti? Ille statim multis cum lacrymis culpam suam cōfessus, Pater, inquit, durius fratrem meum sum allocutus. Quem Dorotheus eo arguens & reprehendens dicebat, Hæcine humilitas est? nondum tibi vita aufertur, & hoc pati nequis? Postquam vero verbis erratū iam castigasset, dicebat, Iam surge, quia tibi Deus ignouit, iam de nouo incipiamus. Atq; tam læte & alacriter inde surrexit, perinde ac si ex ore Dei audisset cōmissa sibi esse condonata; & nouum exinde propositum facere solitus, nullū posthac asperius ac contentiosius alloquendi.

Vt autem omnes, tam qui caritatis officia obeunt, quam quibus eadem impediuntur, fructum aliquem capiant, duo S. Basilius præcepta ac monita, breuia quidem illa, sed in primis substantialia, assignat. Interrogat ipse, quo modo bene & prout oportet fratrib; nostris seruire poterimus? ac respondet, si cogitemus, nos dum fratri seruimus Christo seruire: Ipse enim dixit, *Amen dico vobis; quod vni de fratrib; vestris minimis facistis, mihi facistis.* Ita tua age, tamquam Deo seruiens, & non hominibus, atq; ita fiet vt bene, debito modo, & cum bona gratia ea facias. Rursus mox interrogat, Quomodo vero obsequium, quod mihi ab alio impenditur, ipse recipiam? ac respondet, *Velut seruus ab heri,* atque eo modo quo S. Petrus, dum pedes illi Dominus lauare voluit, *Dominus tu mihi lauas pedes:* Hoc sc. modo, tam in his quam in illis hinc conseruabi-

tur humilitas; neque enim seruiens indignabitur, nec fratri suo seruire graue ducet, quod illum, vt Domini filium inueatur, & in illo ipsimet Christo seruire se cogitet; neq; etiam recipiens inde extollatur, quod sibi omnes ministerium impendant, quin vero magis i deo confunderetur & humiliabitur, considerando non sibi, sed Deo ac Religioni id impendi: illinc vero mutua inter fratres caritas ob eandē causam conseruabitur, & valde increset.

CAPVT XIII.

Quid agendum, si quando aliqua nobis oboritur cum fratre indignationis & offensionis materia.

Verum quia etiam homines sumus, nec omnes tam solide firmiterq; pedem figunt, quam aliquando cespitent & impingant, verbum aliquod asperius ac lædens loquendo, vel aliquam offensionis occasionem fratrib; dādo, vt ille fuerit videre quo tunc nos modo geremus. Hoc ergo cum contingeret, non eodem accentu & tono illi respondendum, id est asperere & dure; sed virtus & humilitas aliquem in nobis locum habeat oportet, ad ipsum in bonam partem accipiendum, & discrete dissimulandum. Non tam exilis ac tenuis caritatis nostræ ignis esse debet, vt aliquot aquæ guttulis extingatur. Idcirco eam, inquit Basilius, vocauit Apostolus caritatem fraternitatis, vt indicaret scil. amorem non debere esse leuem, nec talem qualem, sed singularem, seruicem, & potentem. *Caritas fraternitatis, inquit, maneat in vobis; Et. Caritate fraternitatis inuicem diligentes.* Peroptandum quidem in primis est, ne quis tam opere quam verbo vllam fratri vel minimæ indignationis offensionibusq; occasionem præbeat; simul tamen etiam optandū est, vt nemo tam vitreus, fragilis, puerilis, & in virtute tenellus sit, vt ob friuolas aliquas

quæst. 160. &
161. ex breuis.

Matt 25. 40.

Seruiendum
fratrib; vt
Christo.

aliquas ineptias statim turbetur, contentiori voce loquatur, ac pacem amittat. Melius foret, ut alter alterum non reprehenderet, & vnus in alterius officium se non ingereret: si quando tamen aliquis ex infirmitate fratrem suum reprehenderit, minime par est ut reprehensus statim illi hanc oggerat & exprobrer, petens num sui reprehendendi facultatem habeat ac copiam, ac Regula speciali vetari dicens, ne quis in alterius se partes ingerat. Inde quippe aliud se qui non potest, quam ut iam incipiat esse aliquid, quod si taceret & dissimularet, nihil omnino foret. Si quæ res dura alteri duræ superincidat, fragorem edit ac strepitum: at, si durum quid in molle incidit, ne quidè auditur ac percipitur. Globus balistæ emissus, turrim è seculo etiam lapide constructâ deicit, magnumque strepitum ciet, at in sacco lana ac tomēto plenos incidens, vim omnem amittit, inque illa mollitie extinguitur. Bene ergo locum hic habet, quod dicit Salomon, *Responsio mollis & suavis frangit iram, & contra sermo durus & verbum asperum magis eam accendit. Et suscitatur furor.* hoc namque est igni ligna addere, secus ac suadet Sapiens, dicens, *Non strues in ignem illius ligna.* Tua itaque responsione flammam non reaccendas, sed tanta in te virtus sit oportet & lenitas, ut, licet quis aliquando te durius & asperius alloquatur, ne utinam propterea commouearis, ac nemo id exterius vel audiendo vel videndo percipiat, sed omnis illa asperitas ac durities illico submersa extinguitur.

Modestum & humilem quemdam nos S. Dorotheus in id genus occasionibus respondendi modum docet. Quando, inquit, nos quis aspere affabitur & increpabit, tamen etiam ea quæ minime fecimus, nihilominus submisse & humiliter ad ea respondeamus, veniam ab illo petendo, tanquam, si nos ita loquendi occasionem illi dedissemus, at si eam alium dedisse certum sit, dicamusque, *Ignosce frater, et ora pro me.* Atque id ipse de quodam è priscis illis Patribus refert, qui sic faciendum suis consulebat.

Hoc modo si comunità sumus, hinc inquam sedulo aduigilemus ne quem offendamus, ac nullam fratribus succedendi stomachandi que occasionem demus, illinc vero parati sumus & dispositi, ad ferendum & benigne interpretandum quidquid hac in parte occurrerit, summa pace & vnione gaudemus. Si tamè aliquando se cōtinger impingere, & aliqua tibi animi à fratre alienandi sese offeret occasio, tū quod ipse temere incōsiderateque aliquid aduersum te effuderit, tum quod tanta tua virtus nō sit & humilitas, ut id patienter feras & dissimules; sed malleus durus in duriorum incudem incidens, strepitum aliqūe concitet; a deo ut i deo fratri, tu tuo succēseas, & male erga eū sis animatus, & ipse vicissim erga te, quod stomachabunde illi replicando respondeas; tunc, inquit Bonauentura, hæc animi à fratri tuo alienatio protinus exuēda est nec sinendū ut aut in hoc, aut in illo radices profundas agat: sed dāda tibi opera, ut quamprimum illi, etiam antequam comedas, aut saltem cubitum concedas, satisfacias, & cum eo in gratiā redeas. Et ad hoc adfert illum locū Apostoli, *Sol nō occidat super iracundiam vestrā,* Eph. 4. 26. desinat hæc, antequam desinat dies. Optimam autem satisfaciendi & in gratiā redeundi rationem esse ait, veniam ab inuicem petere: quam & B. P. nobis in Constitutionibus præscribit: *Non est ferenda inter uollos domesticorum perturbatio, vel ira mutua: si quid autē huiusmodi accideret, vel ex nostra fragilitate, vel inimici ignem discordiæ inter fratres semel exortæ semper in sufflantis & fouentis instigatione, curet Superior, ut statim cum satisfactione debita in gratiam inuicem redeant.* Inter alia autem eiusdem Patris monita spiritualia, quæ calamo exarata existant, hoc non postremū est, quo monet, ut, si quid huiusmodi in domib. nostris oboritur, statim dissentientes ab inuicē veniā postulēt, itaque hoc demū debita illa satisfactio est, quæ Cōstitutiones requirūt. Per hanc proinde humilitatē ipsa caritatis fractura & diuulsio resarcitur, quemadmodū bene notauit S. Bernardus his verbis, *Sola humilitas est*

Princ. 1.

Eccl. 11.

Dorotheus de vita 15.

Eph. 4. 26.

3. p. Constit. c. 1. liter. P. & habetur. reg. 32. Reſtorū.

Serm. 2. de
Natal. Do-
min.

Coloss. 3. 13.

Gen. 33. 9.

Matth. 5. 23.

lata caritatis reparatio. In hac autem venia tam petenda, quam concedenda omnes quam facillimi sumus oportet, iuxta illam Apostoli sententiam, *Supportantes inuicem, & donantes vobismetipsos, si quis aduersus aliquem habet querelam: quin imo alteri alterum hoc in officio peuenire gestiat, ut accipiat coronam tuam ac lauream.* qui enim sponte cedere incipit sese humiliando, & veniam primo petendo, egregia & illustrè sibi coronam comparat. Quocirca qui senior, aut in virtute ac mortificatione prouectior est, aut esse saltem debet, primus iure suo cedere studeat, nec nescio quos apiculos aut circumstantias respiciat, nec utrum ipse iniuriam sit passus, aut maioribus ad indignandum rationibus nitatur. Pastores Abraham & cognati eius Loth, cum inuicem ob pasceua gregum litigaret, statim Abraham de iure suo cessit, Lothoque optionem dedit, dicens, *Ne queso sit iurgium inter me & te, & inter pastores meos & tuos, fratres enim sumus. Ecce vniuersa terra coram te est, recede à me, obsecro: Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.*

In Chronicis Cisterciensium dicitur monachus quidam, quoties sacras Eucharistiae epulas capesseret, tanta à Deo suauitate perfundi solitus, ut mellis fauam recipere crederet, atque hæc suauitas ac dulcedo ad triduum durabat. Quadam die cum vnum de fratribus imperiosius increpasset, & nondum ei reconciliatus ad sacram synaxin accessisset, adeo solitam mellis suauitatem non percepit, ut amaritudinem fellicis in ore habere videretur, quia nimirum Christi Domini in Euangelio mandatum non adimpleuit, dicentis: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare, & vnde prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* E quibus liquido constabit, quantopere Deus velit eum, qui aduersus fratrem suum aliquid habet, quamprimum ei reconciliari, cum eum etiam iam ante altare stantem reuerti, & gratiam cum eo iniire, antequam victimam offerat, precipiat.

CAPVT XIV.

Tria proponuntur monita, tunc obseruanda, cum aliqua indignandi offensioisq; nobis occasio offertur.

EX hac tenus dictis tria colligere documenta possumus, quæ tunc vsui venire nobis debent, quando frater noster nos offendit, aut aliquam indignationis materiam dedit. Primum est, ut omne vindictæ desiderium nimis quam procul à nobis dispellamus. Omnes inuicem fratres sumus, & vnius omnes corporis membra; nullum porro vnquam membrum ab alio hæsum, in ipsum insurrexit iniuriam vsuscendo, neque vllus hæc tenus puer adeo factus fuit, ut, quod linguam momordisset, iratus dentes, qui mortuum infixierant, euulserit. Domestici inuicem sunt, ut est vnus illatum sit damnus, ad secundum nolunt descendere. Sic & nos, si quando aliquam nobis frater iniuriam irrogauit, dicamus oportet, Corpus meum est, ignoscamus illi nullum ei malum vel faciamus, vel velimus; vno illato vulnere, nefas est secundum in hoc Religionis corpore infligere. Nulli malum pro malo reddendo: Nihil hic loquor de vindicta circa rem aliquam grauem: nam in statu Religioso omnes quæ longissime ab ea distant, & distare debent, sed de rebus leuibus, quas sine graui aliquo peccato quis alteri aut velle, aut facere se posse credit. Dicit quis, Nolo sancti fratri meo sinistri quid contingat; sed verbum vnum atque alterum illi dictum vellem, quod profecto sentiret, & è quo videret male in hac re fecisse. Alius gaudebit, si quando is, quem aduersarium habet, ab alio aut reprehenditur, aut castigatur. Alius denique nescio quam delectationem aut complacentiam in animo sentit, quod hoc vel illud bene alteri non successerit, vel quod mortificetur & humilietur. Vindictæ species hæc sunt, & malum quid, atque qui huiusmodi est, is ex toto corde fratri suo iniuriam non condona-

Mat. 6. 12. donauit; & non nisi cum aliquo animi remorsu dicere poterit illud, *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hoc inter nos Religiosos maius aliqua ratione piaculum foret, quam si mundani in re quampiam magna de inimicis suis ultionem exigent. Monet proinde Salomon, *Ne dicas, Quomodo fecit mihi, sic faciam ei,* noli talionem fratri rependi optare; hoc namque est ultionem de eo velle.

Secundo, non solum ab quocunq; vindictæ desiderio, quo male velimus ei qui nos læsit, procul abesse debemus, verum etiam ab alia qualibet re cauere, quæ mundanis circa hæc licita videatur. Dicere quippe mundani solent, Nullum Ioanni malum precor aut opto, nunquam tamë amicus ei ero. Quandam scilicet in corde suo fouent auersionem & rancorem aduersus eum, à quo læsi sunt, vt posthac illum bonis oculis respicere nequeant, vt ipsimet dicunt. Id in secularibus reprehendi solet; quin adeo dubitamus interdum, num hi sic loquendo in rigore præceptum de caritate fraternæ adimpleuerint: inde namq; sequi solet, vt illi exinde non alloquantur, aut aliquid etiã aliis scandalum dent. Quanto ergo maius piaculum foret, si quid horum etiam inter nos occurreret, & aliquam nos in cordibus nostris aduersus fratrem amaritudinem vel displicentiã foueremus, nec eum tam bonis oculis sicut ante, *Sicut heri & nudius tertius,* aspiceremus? Res hæc à Religione est alienissima. Quare monet Apostolus, *Omnis amaritudo & ira, & indignatio tollatur à vobis.* Et mox, *Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* idq; ex animo & corde faciamus oportet. Nosti quantum ex corde dicit Apostolus: *Sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos.* Vide quæ ipse nobis ex corde parcat & condonet, quãdo commissorum nos pœnitet, & veniã eorundem ab ipso petimus. Nulla quippe exinde in eo manet alienatio, sinister oculus, aut rancor, non obliq; nos intuetur, sed amici cius sumus vt ante; ac tam beneuolens nos cõplectitur & diligit, tanquã si

nunquam in eum offendissemus, nec præterita scelera nobis exprobrat, nec amplius eorum recordatur: *Peccatorum,* inquit, *& iniquitatum eorum iam non recordabor amplius.* Et *proiciet,* ait Propheta, *in profundum maris omnia peccata nostra.* Pari ergo modo inuicem nos ignoscere delinquentibus oportet, & iniuriarum acceptarum obliuisci, vt nulla videlicet in nobis maneat ab offendente fratre alienatio, nec oculus sinister, aut rancor, sed ita eum in gratiã recipiamus, ac si nunquã nos læsisset, & nihil inter nos occurrisset. Si tibi sic Deum ignoscere velis, ignosce sic & fratri tuo: sin minus, time illam Christi Domini in Euangelio cõminationem; *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris.* Et illam, *Dimitte & dimitte tibi; eadem quippe mensura, qua mens fueritis, remetietur vobis.*

Tertium documentum, per quod melius id quod præcedit exponitur, S. Basil. suggerit. Sicut inquit, particulari erga aliquem affectu ferri non debemus; quia hæc particularis amicitia multa secum trahere solent incommoda, vt postea dicturi sumus; ita nec ab aliquo alieni esse vel auersum, & hæc auersiones non pauca damna secum ferunt. Quodnam autem maius dari fingiq; incommodum & inconueniens queat, quã si (quod Deus auertat) de quopiam nostrum dicatur illud, *Petro non bene conuenit cum Ioanne;* ex quo hoc contigit, non ea quæ solebat inter eos est familiaritas & caritas; sinistro & parum amico inuicem oculo contuentur, à se mutuo alieniores sunt? Hæc sane collisio & ruptura huiusmodi est, vt vniversum Religionis corpus subuertere, & in ruinam trahere valeat. Si enim inde nos ab hominibus cognosci vt suos discipulos Dominus velit, quod alterutrum diligamus, sequitur eum, qui fratrem non amat, sed odit, nec Christi discipulum, nec bonam religionem fore. Cui incommodo vt occurratur, hoc quod sequitur obseruandum est: Vt enim dum particulari aliquo erga hunc vel illum affectu te ferri sentis, hunc toto conatu à te eliminare debes, ne in corde tuo radices agat, aut prædominetur; quã in

*Alienatio a-
nimi à fratre
nec fouenda
nec prodenda.*

re illud singillatim e iam rerum spiritua-
lium magistri præscribunt, diligenter scil-
tunc homini cauendum, ne voluntas &
affectus hic particularis foras prorumpat,
nec per opera exterioris se prodar, sed ita
celetur, ne quis eum aut intelligat, aut vi-
deat; hoc namq; maxime scandalizare &
offendere alios solet: ita quoties aliquam
ab aliquo in corde alienationem auersio-
nemq; sentis, quam diligentissime ea sta-
tim à te effuganda est, ne in animo radi-
ces agat, ac longius se dilater. Potissimum
vero tibi opera danda, ne ex operibus de-
foris quis colligat, hanc te auersione ten-
tationemq; à fratre habere: hoc siquidem
plurimos offendere, & varia incommoda
causare potest. Nec tantum cauendum ne
hanc alij videat, verum etiam ne ipsemet,
à quo alienus es, percipiat. Intelligi id cō-
mode poterit ex illo, quod præ manibus
habemus, exemplo. Quemadmodū sunt
non pauci, qui particularem, quo in vnū
feruntur, affectum, ita celat, ne quis alius
eum percipiat, ne quem hoc pacto offen-
dant, vel scandalizent; ei tamen, erga quē
ita afficiuntur, eum multis in rebus decla-
rant ac patefaciunt, modo quidem aperte,
alias recte (quod noxium in primis & per-
niciosum est) ita quoq; sunt nonnulli, qui,
tametsi caueant ne quis alius percipiat se
alieniore à fratre suo animo esse, vt scan-
dalum & offendiculum, quod inde sequi
posset ita euiant; ei tamen, à quo dissen-
tiunt, aliquibus se signis haud dissimulā-
ter produnt, vel in conuersatione ab iis se
subducentes, vel eam quam solebant vul-
tus hilaritatem non præferentes, vel deni-
q; in omnibus quæ se offerunt occasio-
nibus, austeritatem & auersionem quan-
dam ab iis demonstrantes, quin imo data
opera & ex professo volunt & gaudent, vt
alius videat se illi ob eam quam accepere
ab eo iniuriam succensere. Hoc quoq; in-
primis malum & damnosum est; vindictā
namq; redolet, q̄ de fratre suo sumit. Hęc
itaq; omnia remis velisq; fugiamus.

Propterea, quemadmodum sancti scri-
ptores consulunt, vt, dum ab aliqua ten-
tatione oppugnamur, propter periculum

quo sequi possit, cautiore incedamus,
ac tum magis vigilemus, ne tentationi a-
liquomodo succumbamus, nosq; ad cō-
sensum ea pertrahat: ita, quando aliquam
à fratre tuo auersione, alienationem, mo-
tumq; inordinatū senties, cautiū & cir-
cumspectiū incedas necesse est, ne ab illa
transtuerim abripiaris, & aliquid dicas vel
facias, quod animum & tentationem tuā
patefaciat, offensioisq; aliqua fratri tuo
occasionem præbeas: imo vero tunc ma-
gis eniti debes vt benefaciēdo illum præ-
uenias & vincas, Deum videlicet pro illo
rogando, bene honorificeque de ipso lo-
quendo, & quacunq; in re poteris, ipsum
iuuando, iuxta id quod in Evangelio Do-
minus consulit, & Apostolus faciendum
monet, benefaciendo scilicet malum esse
vincendum & expugnandum. *Noli vinci à* *Matt. 18.*
malo, sed vince in bono malo: hoc enim fa-
ciens, carbones ignis congeres super caput eius,
carbones inquam amoris & caritatis.

Thomas à Kempis refert Sacerdotem *In vita*
quendam Dei seruum, & suum in eodem *rit. 18.*
Cenobio contubernalem, dum alicuius
negotij exequendi causa ad alium Con-
uentū proficisceretur, in via in virum sæ-
cularem incidisse: qui cum familiariter
inter se agerent, ac de rebus spiritualibus
sermonem inferrent, eo longius protra-
cto, sæcularis dicere cœpit, serem illi, quæ
alias sibi contigerat narrare velle, scilicet
se, quoties sacrum Missæ officium audi-
ret, nunquam in sacerdotis manibus san-
ctissimum Christi corpus videre potuisse;
& quidem multo temporis spatio. Ratum
autem id contingere, quod ab altari esset
remotior, & ob visus infirmitatem eae-
nus pertingere non posset, ad altare & Sa-
cerdotem celebrantem accessisse propius,
non propterea tamen plura vidisse quam
ante; & hoc amplius anni spatio durasse.
Quam rem eum obstupesceret, & simul e-
rubesceret, causam tamen eius ignorans,
apud semetipsum statuisse, bono cuidam
Sacerdoti in confessione id aperire. Hic
eum prudenter matureque conscientiam
& animi statim explorasset, compertit ho-
minem hunc, ob acceptam ab aliquo in-
iuriam,

injuriam, quam condonare nullatenus voluisset, inimicitiam & rancorem animo fouere. Itaque hominis huius malitiam & duritiam cordis percipiens, partim eum reprehendit, partim commonuit, simul etiam periculi, in quo versabatur, grauitatem indicauit, & nisi ex corde iniurias acceptas remitteret, frustra peccatorum se suorum veniam sperare, atque vnum hoc in causa fuisse, cur veri altaris Sacramentum videre non posset. Se vero, his auditis, in corde compunctum fuisse, & confessarij sui consilijs parentem, inimico iniuriam omnem condonasse, quare confessione peracta, & poenitentia & absolutione accepta, templum ingressum esse, & diuinissimum Christi corpus in sacrificio Missae sine difficultate vlla & obstaculo conspexisse: & in gratiarum actionem se ob singulare hoc beneficium, & alia, quae creaturis suis mirabiliter donare, Deum Opt. Maximum benedixisse, & exinde benedicendo saturari non potuisse.

CAPVT XV.

De iudiciis temerariis, in quo illorum malitia & grauitas sita sit, declaratur.

Rom. 14. 10. **T**V autem, ait Apostolus, quid iudicis fratrem tuum, aut quare spernis fratrem tuum? Inter reliquas tentationes, quibus daemones, boni nostri aduersarius, nos oppugnare solet, non postrema est illa, qua nos ad sinistra iudicia & suspiciones malignas aduersum fratres nostros concipiendas sollicitat, vt quam de illis opinionem bonam & aestimationem concepimus, nobis auferendo, simul etiam ipsum amorem & charitatem fraternam eripiat, aut in ea nos saltem in tepefcere & refrigescere faciat. Vnde nostrum est, tentationi huic qua possumus contentione resistere, eamque vt grauem ducere, quod in primario quodam membro, caritate

inquam, nos laedere conetur. Vnde monet Augustinus, Prae omnibus cauenda est suspicio, qua est amicitiae venenum, sic est, si est caritas. fraternum amorem & charitatem tuam, integramque conseruare velis, ante omnia cauendum ne quem temere iudices, aut prauam de aliquo suspensionem concipias: haec namque charitatis pestis exitiosissima est. S. Bonauentura porro, ita eam describit, *Oculca pestis, sed grauissima, qua Deum fugat, & fraternam caritatem lacerat.*

Vitij huius malitia & grauitas in consistit, quod si iudicio quis proximum infamet, ob leuia quaedam & nullius momenti iudicia eum contemnendo & vilipendendo, & vilem contemtumque ei in corde suo locum assignando. In quo profecto non mediocrem fratri suo iniuriam & contumeliam irrogat: eo vero maior haec futura culpa est, quo res, circa quam ipsum diiudicat, grauior erit, & iudicia minus euidentia. Culpa porro huius grauitas ex alia simili colligetur. Si fratris tui nomen & famam apud alium laederes, ita vt hic bonam, quam de eo opinionem conceperat aestimationemque, exueret, & ipsum qua posset insuper contumelijs afficeret, clarum est maximum quoddam id peccatum fore: eandem autem tu illi iniuriam facis, dum sine causa, nec sufficientibus ad hoc vrgentibus iudicijs, aestimationem & bonam opinionem, quam de ipso habebas, eripis: tanti quippe fratri tuo est se apud te bene audire & aestimari, quanti si apud alium quemlibet. Arque inde quiuis facile perspiciet, quantum hoc pacto fratri suo iniuriam & malum inferat. An non graue tibi foret, si quis te nulla sufficienti ad hoc causa data, vt talem duceret? Eandem autem tu alteri iniuriam inferis, dum eum apud te talem esse iudicas. Secundum te ipsum & animum tuum, eum metire: haec namque charitatis erga proximum, nec non iustitiae omnis mensura est & norma.

Iudicium temerarium aequiualeat detractioni,

Notandum hoc loco est, aliud esse a temerarijs iudicijs, tantari, aliud vero ab eorum-

Tentari & consentire differunt.

eorūdem tentatione vinci: sicut & in aliam materiarum tentationibus dicere solemus: siquidem aliud est, ad inhonestā & illicitā tentari, aliud vinci, & obscenis tentationibus consentire. Vt enim primū nullum malum continet, sed secundum: ita nec hac in materia malum est a cogitationibus ad temere de alio iudicandum impellentibus diuexari; quamquam longe melius foret, tanta nos erga fratres caritate & amore ferri, tanti eos aestimare, tā etiam bene propria delicta agnoscere, vt de alienis respiciendis, inque animo voluendis ne cogitemus quidem. Denique, vt S. Bernardus ait, *Nō nocet sensus, vbi non est consensus*: at vbi consensus adest & homo a tentatione vicitur, tūc demum culpa fit. Pari modo tum quis a temerariorū iudiciorum tentatione vinci dicendus est, quando iisdem consentit, itaque se re habere firmiter sibi persuadet; & aestimationem & reputationem quam de fratre suo habebat, propterea exiit, eumque minoris facit, iuxta superiora Apostoli verba. Quare, quando confessionem instruet, non est necesse dicat, temeraria sibi de fratre iudicia occurrisse, sed quod iisdem consensum praeberit, & ab illa tentatione superatus fuerit.

Iudicium temere immolat Dei iurisdictionem.

Commonēt hoc loco Theologi, quam diligentissime hominem cauere debere, ne quod de proximo sibi occurrit iudicium, aut mala suspicio, alteri cuiquam id reuelat, ne forte in causa sit, ne & ille idē de proximo iudicium ac suspensionem cōcipiat, vel in ea quae fortasse illi ante occurrerat, confirmetur. Tam praua siquidem nostra in malum inclinatio est, vt facilius ac citius de alio credamus malum quam bonum. Necnon, hominem inter confitendum videre debere, ne eum, contra quem huiusmodi iudicium formauit, vti nec eum qui sibi propter hoc vel illud offenculo fuit, confessario aperiat; ne & hic propterea malam aliquam suspensionem cōcipiat, vel saltem minoris eum aestimet. Ad hoc scilicet nos circumspectos & sollicitos Doctores & sancti Patres esse volunt in honore & proximi fama con-

seruanda: & tu ob leuia & tenuia quaedam iudicia, aestimationem illam & reputationem illam & reputationem, quam apud te habebat, & cuius apud omnes habenda naturale quoddam ius habet, quamdiu opera eius contrarium euidenter nō ostendent, illi adimere cupis.

Præter iniuriam illam & malum, quod hac ratione quis proximo infert, aliam insuper vitium hoc malitiam & grauem in Deum iniuriam continet: quod nimirum iurisdictionem & iudicium, quod Deo proprium sit, sibi arroget, longe secus ac redemptor apud Euāgelistam prescripsit: *Nolite, inquit, iudicare. & non tūc dicabimini; nolite condemnare, & non condemnabimini*. Temeraria hic iudicia a Domino vetari Augustinus ait, qualia sunt, cordis intentionem, aliaque incerta & occulta animi arcana diiudicare: quod causae huius cognitionem sibi soli Deus reseruarit, propterea nos temere eius excusationi vetat ingerere. Particularius vero id ipsum declarat Apostolus, ad Romanos scribens: *Tu quis es qui iudicas alienum seruum?* iudicare namque aclus est superioris: hic autem homo tuus subditus non est, herum habet, Dominum inquam caeli, cui *stat aut cadit*: illi itaque eum iudicandum committit, & tu Dei iurisdictionem usurpare noli. *Itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita reubarum, & manifestabit consilia cordium. & tunc laus erit unicuique a Domino*. Hanc Apostolus rationem dat, cur neminem diiudicare debeamus; quia scilicet occultae & incertae sunt causae quae ad Dei tribunal pertinent. quocirca qui id genus causis diiudicandis sese immiscet, Dei iurisdictionem & iudicium sibi usurpat.

Quidam de praecis illis monachis, cum ob iudicia quaedam incerta quae viderat vel audierat, male de alio monacho iudicasset, statim de caelo vocem delapsam audit, quae diceret, Homines iudicium meum sibi assumpserunt, inque alicuiam iurisdictionem inuolarunt. Si autem

Iudicium meum

Luc. 12. 17.

Luc. 12. 17.

Lib. de peccatis

Domini

monte 2.

Rom. 13.

Ratio temere iudicium

ispiria.

1 Cor. 14.

tam nos, quam sancti ita de illis censent
rebus, quæ aliquam etiam mali speciem
habent & apparentiam; quid dicendū de
iis, qui & ea quæ ex se bona sunt, in malā
partem interpellantur, ea mala intentione
& ob respectus aliquos humanos fieri
asserentes? Quod qui faciūt, ii multo magis
iurisdictionem ac iudicium Dei vsurpāt,
cum etiam intra humanorum cordium
adyta penetrare & occultas intentiones
& cogitationes (quod Dei proprium est)
iudicare velint. S. Iacobus ait, *Falsi
sunt iudices cogitationum iniquarum.* Salo-
mon vero eos velut ariolos ac diuinatores
fieri velle docet, iudicantes quod nesciunt,
& scire non valent. *In similitudinem
arioli & coniectoris astringas quod
ignoras.*

CAPVT XVI.

*Recensentur causa ac radices, è quibus
temeraria iudicia pullulant, &
eorundem remedia proponuntur.*

PRIMA, è qua temeraria iudicia enasci
confluuerunt radix est, ea, quæ simul
& omnium malorum & peccatorum est
origo, superbia scilicet; è qua etsi reliqua
mala pullulent, hoc tamen ante alia. Bo-
nauentura rem hic notet consideratione
dignissimam: nempe eos qui se vt spiritua-
les habent, magis ad alios diiudicandos
& sugillandos tentari solere; adeo vt im-
plere velle videantur, quod alio in sen-
su olim dixit Apostolus, *Spiritualis au-
tem iudicat omnia.* Dona quædam Dei in
se videre sibi videntur, ob quæ cum hu-
miliores esse deberent, in iisdem magis
euanescent, putant seque esse aliquid, in
sui comparatione alios parui faciunt, dū
eos vel minus recollectos, vel ob rerum
occupationem exteriorum distractiores
& magis diuisos arbitrantur. Inde porro
quidam in iis spiritus nascitur, qui, dum
vitam aliorum reformare & corrigere cupit,
sui ipsius obliuiscitur. Sancti porro Pa-
tres docent, simplicitatem humilitatis ef-

Rodriguez exercit. pars 1.

se filiam; quia verus humilis oculos aper-
tos tantum habet ad sua ipsius delicta no-
tanda, clausos vero ad aliena; & tam mul-
ta semper in se notanda & plangenda in-
uenit, vt nec oculos, nec cogitationes ad
alienas imperfectiones respiciendas cō-
uertere possit. Vnde si quis vere humilis
foret, quā longissime ab id genus iudiciis
abesset. Atque ideo sancti remedium hoc,
velut tam ad hanc rem, quā ad alias plures
efficacissimum suggerunt, vt nimirum o-
culos nostros non aliter apertos habeamus,
quā ad propria delicta respicienda
(*vt sciam quid desit mihi*) clausos vero ad
aliena obseruanda: neque de hypocrytarū
illo numero simus, quos Redemptor in Eu-
angelio festucā asserit in oculo vicini sui
videre, trabem autem in proprio cernere
non posse. *Quid autem, inquit, vides festu-
cam in oculo fratris tui, & trabem in oculo
tuo non vides?* Oculos quippe semper in
proprias imperfectiones defixos habere,
magna bona & commoda adfert, humili-
tatem inquam, confusionem, timorē Dei
recollectionem animi, magnam denique
pacem & mentis quietem: vt alienos defe-
ctus intueri, ingentia mala parit & incō-
moda; puta superbiam, temeraria iudicia,
indignationem erga fratrem meum, eius-
dem quoque vilipendium, inquietem
conscientiæ, zelum indiscretum, aliaque
eiusmodi animum turbare nata. Si quem
autem interdum in proximo defectum
vides, ita eum a te videri debere sancti a-
iunt, vt fructum inde tibi aliquem capias.
In signem ad hoc modum nos docet San-
ctus Bonauentura: Si quando, inquit,
in fratre tuo aliquid quod displiceat no-
tabis, ante, quam eum diiudices, oculis
in interiora tua conuersis dispice num-
quid in te sit quod reprehensionem me-
reatur: si quid ergo huiusmodi in te
inueneris, sententiam aduersus tei-
psum pronuncia, & cuius rei alium
condemnare volebas, eius te poti-
us condemna, ac dic cum Propheta re-
gio, *Ego sum qui peccauit, ego inique egi.*
ego iniquus sum ac peruersus, nec dignus
qui terram osculer, quam frater meus
cal-

*Simplicitas
humilitatis
filia.*

Psal. 38. 5.

Matth. 7. 3.

*Propria de-
fectus consi-
dera alienis
neglige.*

*In regul. Nou.
c. 12.*

*I. modus te-
merarium iu-
dicium expu-
gnandi.*

*Antequam
alium arguas
teipsum prius
excute.*

2. Reg. 24. 17.

S cal

caleat, & ego eum diiudicare audeam? quid est autem, quod in fratre meo noto, comparatum ei quod in me vere esse scio?

Alium huius rei modum assignat Sanctus Bernardus, & eum in primis etiam practicabilem. *Cum vides, inquit, aliquid in alio, quod tibi displicet, statim vide si hoc est in te, & ipsum abscinde. Si vero videt aliquid quod tibi placet, quamprimum etiam vide si hoc est in te, & si est, tene, & si non est, assume, & acquirere stude. Atque hoc modo fiet, ut omni ex reflectum simus aliquem capturi.*

informat. honest. vita in documento ubi addito.

2. modus. Mala proximi vita, bona amulare.

2. 2. q. 60. art. 3.

Ecc. 10. 3. 2. Radix.

Temere iudicant eadem vitio solet esse obnoxii.

Rom. 12. 1.

Omnia munda mundis.

4. 4. 26.

Alias horum iudiciorum radices assignat S. Thomas. Tradit quippe interdum ea ex corde maligno & virulento enasci, & prout quis quid fecerit, vel fecisset, ita alios quoslibet diiudicare solere: iuxta illam Sapientis gnomen, *stultus in via ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos aestimat*, id est, ut vulgari nostro dicitur adagio, Fur quoslibet esse sibi putat similes. Sicut, dum quis ceruleum vitrum diaphanum oculis admouet, quæcumque videt, carulea se videre putat; si vero rubeum rubea: si malo & imperfecto omnia videtur esse mala, omniaque sinistram ipse in parte interpretatur, eo quod trans vitium, eadem qualitate referens ea perspicit. quia enim ipse ea ita facit, & eo sine & intentione, credit & alios ita & eadem intentione facere. Egregie itaque in hos quadrat illud Apostoli: *In quo iudicas alterum te ipsum condemnas. eadem enim agis qua iudicas.* Qui autem bonus est & sincerus, semper in meliorem partem omnia accipit, etsi alioquin argumeta & meliora non desint, quæ rem dubiam reddant; in deteriorem vero partem ea interpretari, malitiam redolet. Quemadmodum ait S. Dorotheus, qui bonæ complexionis & stomachi est, cibum quantumlibet malum in bonam substantiam conuertit, & contra, qui carhexia laborat & valetudinarius est, alimenta bona in vitiosos humores transire facit: ita quicumque bonam animam habet, & virtuti deditus est, omnia in bonum interpretatur, qui vero virtutis cultor non

est, in noxium humorem cuncta cummulat, omnia in malum accipiendo.

Addunt his insuper Patres, quamvis etiam id quod videtur aperte malum esset (quamquam peccatum non sit, ut malum tenere, quod constat tale esse) insignis virtutis ac perfectionis signum daturum eum, qui proximum quantum potuerit, excusare conabitur. Vnde S. Bernardus, *Excusa intentionem, si opus non potes, puta ignorantiam, puta subreptionem & obliuionem naturalem, puta casum, & subitum primæ uel motum. Sane si proximum amaremus sicut nos ipsos, & cum sicut alterum me (amicus enim est alter ego) intueremur, eius excusandi modi & rationes minime deessent. Quæ autem homo se excusat, quam se propugnat, quæ culpas suas imminuit & purgat! Eodè profertur modo cum proximo ageremus. si cû vt nosmetipsos diligeremus. Cum autem error ita euidens & culpabilis est, vt nullus sit excusationi locus, cogita euidentiſſimâ eipeccandi occasione oblatam, & tentationem à qua oppugnatus fuit, fuisse grauissimâ, & intra remetipsum dicit, Si hæc tentatio tam acriter & vehementer me impetiisset, quæ hunc impetiuit, si ite diabolus, qui tentauit, tanta tentandi mei potestas daretur, quanta er est ad hunc tentandû data, quæ Deus bono grauiter ac turpiter impigissem! B. P. N. Ignarius si quid videret, quod tam euidenter & clare esset malû, vt excusationi non posset esse locus, nec vllû pariter purgationi effugiû, iudicium suum suspendebat, & ad sacram Scripturâ colligiens, dicebat, *Nolite ante tempus iudicare, nec non illud Domini ad Samuelem, Deus in me inuenit, renes & cor;* denique illud Apostoli *Domino suo quisque stas aut cadit.**

Aliam, eamque non postremam, huius vitii radicem dans S. Thomas, hinc saepe ait temerario iudicio enasci. quod quis ab eo quem ita iudicat, animo sit alio, nore, ei inuideat aut amuletur. Hæc namque vehementer ipsum inclinant, vt omnia quæ alter agit, mala esse iudicet, eaque obleuissima etiã indicia ac signa, in deteriore parte interpretetur: quia vnusquisque

facilliter credit quod appetit. Id è contra-
rio clarior patebit: quando enim quis ali-
quò magno amore profectur statim v-
numera quæ agit, bona ei & laudabilia vi-
dentur, & tantu abest, vt ea in malâ partè
accipiat, vel interpretetur, etsi alioquin
talia esse reuera videat, vt potius excuset
& imminuat, nã *caritas non cogitat malum.*

1. Cor. 13. 6.

Vnus è itè defectus, vna eademq; iudicia,
alia producunt circa eũ quæ amas, & alia
circa eũ a quo alienior es, iudicia. Quoti-
die sane id experiri est, nẽpe opera huius
tibi displicere & insulsa videri & licet ille
forte plura & deteriora faciat, iis tamẽ te
non offendi, sed leui oculo ea pertransire.

Rom. 10. 11.

Vtrumq; benedixit Sapiens, *Odiu suscitatur*

ritas, & è cõtra *vniversa delicta operit cha-*

ritas: itaq; nõ nisi è defectu amoris teme-

rarium iudicium sequitur. Inde quoq; cõ-

tingit, vt, id etiam quod delictum nõ est,

sepe numero nobis in fratre nostro displicet,

ipsum inquam gestus, sermones, dis-

cursum, procedendi modus: quin id etiam

interdũ quod virtuosum est ac laudabile.

Vnde cõsequitur, sicut simplicitas ad mu-

tuam caritatẽ conseruandam periculum

conferit, ita etiam caritatem maxime iu-

uare, vt inuicem colatur simplicitas. Hæc

quippe due virtutes, ceu amabiles qdã so-

tores, sibi inuicẽ cõnexæ sunt & cõiunctæ.

Non parum quoq; ad hoc nos iuuabit,

ipsam diaboli astutiam & malitiam atten-

to considerare, vt qui nescio quas ob re-

culas, quæ aliquando vitiose nõ sunt, aut

si vitia sint, tam leuia sunt, vt id genus de-

fectib. homines carere haud queant fra-

trum astimationem, ac consequenter amo-

rem in cordibus nostris extinguere

contẽdat: nullus quippe viuir homo, qui

non aliqua peccata & nauos veniales ha-

beat. Si dixerimus, inquit Ioãnes in Cano-

nica sua, *quoniam peccatum non habemus,*

ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

Et, Septies id est sæpius, *in die cadere iustũ*

testatur Salomon, nec tamen propterea

desinere esse iustum. Non est igitur æquũ,

vt, ob quod quis non desinit esse iustus,

nec vel minimum gratiæ apicẽ deperdit,

propterea amicitia & gratia tua excidat.

Vetus siquidem caritatis amor nõ est vel-
ut aciculis annexus, nec inanibus palcis
mittitur, aut superstructus est sicut amici-
tiæ mundanæ, quæ ob leues aliquas ine-
ptias ac nugas vel quia amicum tuum eo
quo se dignum credebat, modo fauoreq;
non excepisti, dissoluuntur. Sed caritatis a-
mor in Deo, qui errare ac deficere nequit
fundatur. Hæc igitur Dei viscera & natu-
ralem conditionem imitemur, vtpote qui
non propterea minus nos amat ac com-
plectitur, quod delictis, imperfectionib.
& peccatis venialibus pleni sumus (vti re-
uera sumus) nec propter hæc amorem suũ
vel minimum imminuit. Tot in me defe-
ctus & imperfectiones patienter tolerat
Deus, & ego ne paruum quidem in fratre
meo defectum possum tolerare, quin statim
is mihi displiceat, fastidium generet,
& ei ob eundem indignetur & succenseam.
In quo ostendis amorem tuum non pure
è caritate proficisci, nec in Deo fundatũ
esse: si enim purus is esset, sane quod Deo
non displicet, nec tibi displiceret aut tæ-
dium afferret nam quod hero & Domino
nostro non displicet, nefas est seruis eius
& famulis displiceat. Ipse Dei est filius, e-
iusq; intimus & dilectissimus. Si ergo illũ
Deus amet & magni faciat, rationi cõ-
taneum est, vt & tu illum ames & æstimes.

Charissimi si sic Deus dilexit nos, & nos de-

1. Ioan. 4. 19.

bemus alterutrum diligere.

Huc accedit quædam doctrina S. Gre-

gorii, quæ & omnium aliorum Patrũ est:

docent nimirum, Deum interdum mino-

ra quædam dona denegare iis, quibus a-

lia magna concedit, & ex alta ac secreta

dispensatione & prouidentia sua quasdã in

iis imperfectiones & defectus relinquere;

vt dum malam aliquam inclinationem,

passionem, & consuetudinẽ quam habet,

& quam penitus tollere nequeunt, & que

licet sæpius eam cauere proponant toties

recurrat, se tollere velle & debere vident;

semper humiliantur, & erubescunt, simulq;

intelligant quod minus maiora viribus &

matte suo facere possent, cum nemino-

ra quidem superare valeant. Adeo vt

quis vna ex parte magnas habere virtu-

Lib. 34. Mor.

e. 15. & in 4.

p. Pastor. in fi.

& lib. 3. Dial.

e. 14.

Magni San-

cti subinde

Deus relin-

quit paruos

defectus.

tes, ad magnæ perfectionis apicem peruenisse, imo & sanctus esse possit, ex altera vero aliquos defectus & imperfectiones habere, quas ad ipsius probationem & exercitium illi Deus reliquit, utque ob dona quæ habet ideo non superbe insoleseat sed in humilitate se conferuet.

Ex hætenus dictis igitur in rem nostrâ elicere debemus, non debere nos videlicet ullū, ob aliquot huiusmodi defectus, iudicare, aut minoris facere; neue nos quæ eisdem catere videamur, magni facere, aut cuiuspiam præferre. Meminerimus sententiæ illius S. Gregorii, quæ illum ait cum eo defectu perfectum, & te sine hoc imperfectum esse posse; ita fiet, ut vna ex parte humilitatem, & ex altera æstimationem atque amorem erga fratres conseruemus & foueamus, & ab illis propterea iudicandis, aut minoris faciendis caueamus.

CAPVT XVII.

Superiora exemplis variis confirmantur.

Vit. Pat.

Angelus temere iudicantem arguit.

Greg. lib. 3. dial. 6.

Abbas Isaac, ut in vitis Patrum refertur, cum quodam tempore solitudine, in qua degebat, ad quoddam Monasterium venisset, temere monachum, quendam iudicauit, eumque castigatione dignū censuit, quod parua in eo virtutis signa quædam obseruasset. Itaque cum deinde ad propriam cellam rediret, ad eius ostium stantem Angelum reperit, qui eum ingredi volentem impediabat. Causam rei huius rogatus Angelus, non alia ob causam misit se à Deo respondit, quam ut sibi Isaac diceret, vbi in locorum monachū illum, quem iam ante iudicarat & eodemnarat, eiecit velle ac iuberet. Tū culpam suam agnoscens Abbas, veniam commissi petiit. Respondit Angelus, modo quidem hanc sibi à Domino condonatum, videret vero etiam atque etiam deinceps, ne cuius iudicem ageret, aut sententiam de quoquam proferreret, antequam Deus, qui vniuersalis est Iudex, iudicaret.

Cassius Episc. Narniensis, vir sanctimoniam vitam singulari, vultum & genas mire

rubentes habebat, quem cum Totila Gothorum Rex cerneret, eum violentū credidit, & à nimio vino rubedinē hanc procedere cōsui. Sed ecce statim ferui sui honorem Dominus cordi habens ac propugnās, quædam de feruis regis, cum inquit qui sceptrum regale ante eum gestabat, à maligno spiritu corripit, & in Regis & totius exercitus conspectu horredis modis torqueri permittit. Energumenum ergo ad Cassium deferri imperat: qui cum diabolum oratione ad Deum fusa, & signo crucis super eum efformato pepulisset sententiam & iudicium suum Rex illico mutauit, & pluris quam ante Cassium fecit, inque maiori veneratione habuit.

In vitis Patrum duos fuisse monachos scribitur, sanctitate & fraterno amore præstantes: quibus hunc Dominus fauorē fecerat, ut alter in alterius anima Dei gratiam, signo aliquo visibili, quod tamen scripto ibi non proditur, notaret. Horum alteruter summo mane cella egressus, incidit in monachum manducantem: quo viso, vltius non examinans, an vllā legitimum is tam matutine comedendi causam necessitatemue haberet, petiit ab eo Cur tam intempestiue comedis frater, cum hodie feria sexta sit in quo eum peccare & male agere putabat. Ergo ad cellam reuersus ut fuit, contristatus est socius, quod solitum gratiæ diuinæ argumentum ac signum in eo non videret, & ait, Quid fecisti frater, postquam hinc egressus es? Negauit alter quidquā se mali (quantum quidem sciret) commississe. Tum socius, forte aliquod verbum inutile & otiosum locutus es? Exinde dictorum indicatorumque in alio monachō recordatus, rem ei omnem ex ordine narrauit: quo circa ambo, culpam hanc expiaturi, duas continuo hebdomadas ieiunarunt, quibus exactis, solitum in socio socius diuinæ gratiæ indicium rursus notauit.

Mirabilem hac de re visionem tra-
ter Leo, vnus de primis Sancti Francisci
sociis, sibi à Domino oblatam vi-
dit. Apparere illi multi fratres Mi-
nores,

nores agminatim procedentes, splendore & lumine miro coruscantes; inter quos vnus, cæteris luminosior & gloriosior, eminere visus est, utpote cuius ex oculis radii, solaribus clariore & fulgentiores, promicabant, tanta scilicet claritatis, ut in eos ipse defigere obtutum non valeret. Percunctatus Leo, Equis frater ille esset tam lucidos & fulgidos oculos habens, intellexit esse Bernardum de Quintavalle, primum S. Francisci socium: luminis autem & fulgoris huius insoliti non aliam causam esse, quam quod, dum viueret ea quæ in aliis notabat, in meliorem partem semper interpretaretur, atque adeo omnes se vno meliores dignioresque æstimaret. Nam si quem mendicum & vili veste tectum videret, semper dicebat, Patientius hi paupertatem tolerant quam tu, & non aliter eos intuebatur, quam si paupertatem illam sponte amplecterentur, & studio ambirent. Si quos autem diuites & splendide vestitos conspiceretur, magna quadam animi compunctione sibi dicebat, Hi forsitan ad vanam vestium gloriam declinandam, inferne cilicium gestant, ac carnem suam in abscondito castigant, etsi alioquin exterius pretiosas vestes gestent; propterea fieri potest ut te meliores sint. Propter illam autem oculorum simplicitatem, hanc eorundem claritatem in compensationem illi datam esse. Hoc nos exemplum sequamur & imitemur oportet. Quamobrem bene S. Dorotheus consulit ut dum alterius cellam subimus, omniaque in composita & male disposita videmus, ipsum quoque fratrem sordidulum utcumque, statim intra nos ipsos dicamus, O beatum ac ter felicem fratrem illum, qui, quod totus in Deum absorptus sit, hinc de exterioribus his parum sollicitus est; cum autem bene eum compositum & nitidum, dicamus, Exteriora hæc composita interioris nitoris ac munditici signum sunt.

S. Franciscus, uti iisdem Chronicis scriptum proditur, cum per Italiam Evangelizando discurreret, incidit per viam

in hominem paupertate & morbis grauatissimum, cuius miseria cum compassionem tangeretur, verbis misericordiam mire spirantibus, de hominis huius pauperie ac morbis cum socio loqui cepit. Sed cum socius diceret, Vere quidem frater, magna mendicus hic premi paupertate videtur, ac fortasse desiderio & cupiditate opulentior est omnibus hic in terris viuentibus, asperius cum Franciscus ob temerarium hoc iudicium coarguit, dicens, Frater, si meus esse socius & sectator velis, pœnitentiam, quam tibi ob hanc quam in proximum tuum noxam committis, iniungam, æqua mente suscipias necesse est. Cum magna se frater ille ad quamlibet pœnitentiam suscipiendam humilitate promptitudine, delictique agnitione obtulisset, iniunxit ei Franciscus, ut vestes exueret, nudumque se ad mendici illius pedes abiciens, in illum se murmurando obloquendoque; palam deliquisse confiteretur, veniam commissi rogaret, denique ut sibi propitium precibus redderet, supplex peteret. Quæ pii Patris pœnitentiam statim quam exactissime socius adimpleuit.

Idem Franciscus (ut ibidem refertur) eum ob frequentes & assiduas lacrymas oculorum inuauertudinem contraxisset, ut prope cæcutiret, F. Bernardum adire statuit, ut pio illius de rebus diuinis sermone aliquantulum in sua ægritudine recrearetur (habebat is namque singulare quoddam de Deo rebusque diuinioribus loquendi talentum, atque ideo sæpe numero noctes integras ambo de rebus spiritualibus ac cœlestibus sermones magna animarum utrimque voluptate misccebant). Itaque cum Bernardi cellam (quam in monte quodam ab hominum consortio remotissimo ipse sibi pararat) Franciscus attigisset, & Bernardus in contemplationem abreptus esset, vir sanctus ei iam vicinior, in clamauit dicens, Frater Bernarde egredere ad cœco huic loquendum. Sed, quia totus in Deum mente absorptus erat, nihil audiebat, nec vllum viro sancto verbum reddebat.

S ; Quam-

Pœnitentia
temere iudicanti.

Cap. 75.

Quamobrem paulisper subsistens Franciscus denuo clamauit, Frater Bernarde tuo misellum hunc cœcum alloquio consolare. Sed quod Bernardus nihil responderet, Franciscus recessit tristior, ac secum murmurans, quod toties inclamatus Bernardus, nihil dum respondere sibi voluisset. Dum ergo per viam quasi de irrogata iniuria conquerens turbatur, aliquantulum ab socio sese diuelens, ad orandum se componit, secum animo voluens, quid causa, cur sibi vocanti toties Bernardus non responderet: & ecce vox de cœlo delapsa eum reprehendit, & ait, Quid turbaris homuncio? Equumne videtur, vt propter creaturam Deum suum homo relinquat? Frater Bernardus, dum à te inclareretur, mecum agebat, & non secum: atque ideo ad te venire minime poterat, nec verbum tibi respondere, eo quod te vocantem non audiret. Extemplo ergo humilis Franciscus ad Bernardum rediit sese propter temerariam illam cogitationem apud illum accusaturus, & pœnitentiam, quam is idcirco iniungeret, accepturus. Quem cum iam ab oratione surrexisse aduertit, ad illius se pedes supplex abiecit, suam culpam confitens, & quibus à Deo verbis reprehensus esset, declarans: simul etiam illi in virtute obedientiæ iniunxit, vt ad expiationem criminis id sibi faceret, quod ei præscripturus esset. Sed veritus & suspicatus Bernardus ne quid sibi quod in extremam sui ipsius humilitatem tenderet, imperandum iniungeret (sicut illi ad sui ipsius despicientiam, vilipendium, & castigationem facere solenne erat) rationes aliquas depromens, quibus hoc à se onus satagebat amoliri, dicebat, Paratus equidem sum, Pater, facere quod ipse mihi mandaris, modo vicissim ipsum te acturum pollicear, quod ego tibi iniunxero, accepit conditionem S. Pater, vt qui ad obediendum esset quam ad imperandum promptior. Tum Franciscus, In virtute sanctæ obedientiæ, ait, ad præsumptionis meæ castigationem tibi mando, vt

pedum tuorum vnum super mei in terram prostrati fauces ponas, alterum vero ori meo superponas, idque tertio, guttur simul & os meum pede inter transeundum premendo; talia insuper verba addes; quæ ego promereor, hæc scilicet; Hic humi prouolutus esto, scelesti filii Petri Bernardoni: vndenam tanta tibi accessit modo superbia, cum tam vilis sis & abiectus? His auditis Bernardus, hæsit anceps, ambigens facturuse id esset nec ne: sed quia id obedientiæ iniunxerat, ac ne sanctum Patrem contristaret, quam potuit maxima reuerentia ipsum executus est. Quo factò demum dixit Franciscus, Iam tu in virtute sanctæ obedientiæ mihi impera, quid à me fieri velis. Tum Bernardus In virtute sanctæ obedientiæ tibi mando, vt, quotiescumque apud inuicem versabimur, meos defectus quam acerrime coarguas. Hoc Franciscus grauius audiret, quod Bernardum, ob insignem sanctimoniam, magna in veneratione haberet: atque inde factum vt rarius postea cum adiret, ne animam tam sanctam ex pacto reprehendere cogereetur; sed cum illum autinuiseret, vt aliquid de Deo auditurus adiret, quam poterat breuissime se ab illo expediret.

Cum Sacerdos quidam de Ecclesia Abbatem Arsenium agrorum adisset, eum in molliori stragulo iacentem, caput autem in molle cervicali reclinantem inuenit. Vna autem cum Sacerdote senex quidam monachus venerat, qui cum Arsenio in statu vidit, offendi & scandalizari cepit, nimis quam delicatum cubile id esse cogitans ei, quem vulgo omnes vt sanctum suspiciebant, nesciens quis vir esset Arsenius. Tum Sacerdos (qui erat vir prudens) senem ab turba paululum semotum, sic compellere cepit, Dic mihi, obsecro Pater, quis esses, & quod vitæ genus sectaretis, antequam monachus fieres? Admodum pauperem fuisse confessus est, nec quidquam rei, suppellectilis, aut census habuisse, vnde viueret. Subintulit tum sacerdos, Notis autem

Cestian. lib.
5. de instrum.
reuerent.
c. 10.

Sua quæ in
aliis videtur
in eadem ipse
libetur.

Per
difer
brida

autem Arsenium, antequam monachicum institutum iniret, virum deliciis affuetum, magnæque authoritatis, Principam adhæc Pædagogum ac curatorem, & eius in familia autum vilissimum fuisse. Iam vero vide, an magne re-
 si is vir, qui omnia hæc generose contempserit, & ad istam humilitatem & paupertatem se abiecit, qui in lautis est deliciis & splendoribus educatus, iam senio exhaustus & morbo oppressus, molli panno supercubet & cervicali? Quo audito, senex confusus obmutuit.

Abbas Machates apud Cassianum docens temerarium iudicium esse deuitandum, de seipso commemorabat, in tribus se olim rebus alios iudicasse. Prima hæc erat, quod, cum monachis quibusdam permolestus quidam in ore tumor natus esset, & ii, ut ab eo dolore liberarentur, eum sibi tolli & incidi tumorem iuberent, hoc ipse imperfectionem parvamque mortificationem sapere censeret. Secunda, cum alii à vitæ, quam profitebantur, austeritate non nihil remittentes, in inuoluntate corporis stragulo è pilis capillis contexto, & melote aut incubarent, aut regerentur; id ipse ut nimis delicatum, & rigori monastico contrarium carperet. Tertia, quod cum sæcularis pia quadam intentione benedictum à monachis oleum peterent, & illud hi benedicerent, petentibusque darent; id ipse magnam præsumptionem redolere, qua sanctitatis opinionem aucuparentur, existimaret. Fatetur autem de se ipse, ob malas has suspiciones, Deo permittente, factum, ut in tria hæc ipse etiam incidere, ac fecisse se quod in aliis culpabat. Innotatum est enim & ipsius ori tuber, præ cuius dolore & molestia, superioribus ita iubentibus, ipsum etiam tolli & incidi curare coactus est: deinde quod & ipse id genus straguli in eadem inuoluntate adhibuerit: demum quod magna sæcularium importunitate & instantia victus, benedictum iis etiam ipse oleum dedidit. Quare monet omnes suo ut exemplo sapiant, & timeant, & ab hoc sibi vitio

caueant, certo in id eos prolapsuros asserens, quod in aliis ante suggillasset, uti sibi contigit.

Anastasius Sinaita, qui sextæ Synodi tempore floruit, suo in Monasterio (erat id in monte Sina) monachum fuisse refert, qui quod rebus communibus, puta choro, ieiuniis, disciplinis sumedis, aliisque id genus rebus, non pro eo ac oporteret vacaret, vulgo non vsque adeo bonus ac feruens Religiosus habebatur. Sed hic cum morti iam proximus esset, videre cepit & lætari. Reprehendit eum Anastasius dicens, Quid ridere in morte monachum, qui tam negligenter ac remisse vixit? Tum monachus, Nemireris, Pater, quia misit mihi Angelum Dominus, qui me saluandum promisit, ut promissum eius adimpleretur quo spondet, Nolite iudicare, & non iudicabimini; dimittite & dimittimini. Et esto verum sit, rebus me communibus non qua oportuit diligentia attendisse, partim ob negligentiam, partim ob corporis infirmitatem; æquanimitè tamen ferebam quod male ab aliis haberet, & ex corde iis omnem iniuriam remittens, adeo neminem iudicabam, ut, quidquid aut dicerent aut facerent, in bonam partem sumerem. Atque hæc risus & exultationis meæ causa est.

Noli iudicare & saluaberis.

Luc. 6. 37.

CAPVT XVIII.

Alia vnionis & amicitia non bonæ genera adferuntur.

HACTENVS de bona & spirituali vnione & amore locuti sumus; iam de triplici vnione & amore non bono, neu spirituali, sed malo, & noxio agemus. S. Basilius in Constitutionibus monasticis bonos Religiosos mira quidem inter se caritate & vnione coniunctos viuere debere ait; ita tamen, ut nulla sit inter eos particularis amicitia, propensio, vel affectio, duobus aut tribus inter se singularem quandam ab aliis familiaritatem ac societatem inuentibus: illa enim non caritas, sed diuisio foret & seditio etsi alioquin,

Cap. 30.

Serm. 1. de
instit. mon.

alioquin id genus amicitiae bona & sancto sine infirmitate videantur. Et alio loco ad singulariora descendens, ait, *Quod si quis inuentus fuerit, qui maiori quadam animi propensione monachum fratrem vel propinquum, vel alium quemuis de causa videatur diligere, hunc castigare oportebit, ut iniuriam publica caritati.* Cuius rei rationem assignat tum illo loco, tum sermone proxime sequenti, quomodo scilicet in vniuersam congregationem iniurius sit; *Qui enim, inquit, aliquem magis quam ceteros diligit, is quod non perfecte ceteros diligit, de seipso iudicio est;* quia non tantum hos amat, quantum illum; atque ita reliquos offendit, & toti communitati iniuriam facit. Si porro vel in vnum solum offendere, tam graue sit, vt apud Prophetam Deus eum qui id facit, oculi sui pupillam dicat tangere, quid erit ergo, si quis in totam communitatem, & talem quidem communitatem offendat?

Zachar. 2. 8.

Vnde serio Religiosos ibi Basilius commonet ne vnum plus alio diligant, & particulari in hunc, & non in illum amore ferantur, ne quem sic offendant aut laedant, *nemini dantes ullam offensionem,* inquit Apostolus: sed communi quodam & generali amore caritateque erga omnes promiscue afficiantur, imitando scilicet Dei nostri bonitatem & caritatem,

1. Cor. 6. 3.

sed in illum amore ferantur, ne quem sic offendant aut laedant, *nemini dantes ullam offensionem,* inquit Apostolus: sed communi quodam & generali amore caritateque erga omnes promiscue afficiantur, imitando scilicet Dei nostri bonitatem & caritatem,

Matt. 5. 25.

solem suum oriri facientis super bonos & malos, & pluentis super iustos & iniustos. Has autem particulares amicitias in Religione magnum esse ait aemulationum ac suspitionum, quin & odiorum & inimicitiarum seminarium, atque adeo causam cur variae in domo diuisiones, factiones, & distractiones in partes orientur, quae Religionis pestes sunt & exercitium. In his quippe conuenticulis hic suas aperit tentationes, sua ille iudicia & opiniones; nonnemo querelas depromit, alius alia secreta reuelat, quae silentio inuolui melius foret; in his audire est murmuratio- nes ac detractiones; hic vnus alterius mores depingit, vt ne quidem interdum superiori parcat, hic quoque vnus imperfectiones ad alium occulto quodam

Mala familiaritatis priuata.

contagio deriuantur, vt intra paucos dies quidquid primus in se mali habebat, alius imbibisse se comperiat. Haec denique familiaritates in causa sunt, cuius multae Regulae infringantur, & multa quis non facienda faciat, vt amico ac socio suo assimiletur, vti re ipsa suo malo comperiunt ii, qui huiusmodi amicitias sectantur.

De illis item amicitias & familiaritatibus agens S. Ephrem, haud exiguum eas animae detrimentum ait inferre: vnde nostrum est remis ac velis eas fugere, & ab iis quam maxime abstinere: hoc velut fundamentum praesupponendo, non esse hic in Religione particulares amicos per familiaritates & singularitates aliquas, quae vniuersae communitati noxae esse queant, colendos. Amicitia siquidem nostra sit oportet spiritualis, non in carne & sanguine, non in conuersatione & familiaritate, non in aliis quibusdam titulis & fundamentis humanis, sed in solo Deo Opt. Max. qui omnia simul complectitur, fundata: proinde pari quodam erga singulos & omnes amore ferri debemus, tamquam erga Dei filios, & fratres Christi. Ne sinamus, obsecro, eorum nostrum ab aliqua creatura, sed a solo Deo, occupari, & captiuum detineri.

Frater Ioannes Lucensis, vt in Chronicis Minoritarum proditur, conuersationes & familiaritates aliorum studiose subterfugebat ac declinabat: de quo cum quidam de amicis eius, qui e familiaritate eius aliquem capere fructum gestiebat, quadam vice conquereretur ac diceret, cur tam parum coleret conuersationem & familiaritatem illorum, qui tam intime erga se afficerentur? Tu id bono & commodo facto, respondit: quo enim Deo ero coniunctior & vnitior, eo futurus vtilior sum iis qui meam amicitiam ambiunt: vestrae vero haec amicitiales amicitiae aliquo modo me a Deo disiungunt ac separant, itaque tam vobis, quam mihi ob-

3. p. 11

6. 49.

1. Cor. 1. 1.

sunt.

CAPVT

CAPVT XIX.

De altero amicitiarum & vnionum non bonarum genere.

EST & aliud amicitiarum particularium genus, à superiori quidem illo differens (quia alium hæc finem spectant) non minus tamen communitati, & fraternæ vnioni caritatiq; damnosum, & fortasse etiam magis, quando scilicet quis emergere, ascendere & altiora, promoueri, & famam & nomen aliquod sibi parare cupiens, iis sese associat & coniungit, quos hanc ad rem aliquam sibi putat opem posse præstare. Cum Cassiano ergo præmittentes, quemadmodum graues corporum morbi paulatim generantur, ita & spirituales infirmitates, & graua animarum mala sensim etiam crescere, in præsens ostendemus, quomodo hæc in anima infirmitas nascatur; simul etiam dicemus eaq; communis & ordinaria causa sit, cur Religiosus aliquis studiis vacans, paulatim male, deinde peius habere incipiat, ac tandem in totalem ruinam & exitium ruat. Exit quis Nouitiatu aliquo per Dei gratiam fructu collecto, & egregie (prout oportet ac ratio poscit) erga spiritualia animatus & affectus; & ad Collegium aliquod mittitur, in quo præstudiorum feruore & æstu in spiritualibus exercitiis segnescere incipiet, vel ea partim omit- tens, vel non nisi ex consuetudine, ac pro forma (vt dicitur) ea peragens, nullum exiis fructum colligens; quod in idem plane recidit. Progreditur vltterius; & quia hinc illum arma deficiunt spiritua- lia, quod non eo quo par est modo exercitia sua agat; illinc vero humana scientia inflet, & euanescere faciat, paulatim magni facere incipit ea quæ ad ingenium spectant, & dona naturalis, flocci vero pendere ea, quæ virtutis sunt, & humili- tatem redolent. Hæc est ianua, per quam vt plurimum omne scolasticorum litte- ris operam dantium exitum ac ruina in-

Rodriguez exercit. pars I.

greditur: quocirca id serio commonere necesse est, vt sic malum quis præueniat, & à ruina caueat. Minuitur quoque in illis ac sensim perit omnis erga virtutem, humilitatem, mortificationem, & quid- quid aliquomodo ad spiritualia & profes- ctum in spiritu refertur, æstimatio; crescit è contra affectus erga litteras, & quid- quid ad naturalia talenta spectat, dum per illa solum se profecturos, ascensuros, promotum iri, & nomen aliquod assecu- turos arbitrantur. Vnde in hoc vnum oculos defigere incipiunt, & ab aliis vt ingenio præstantes, & eximiis naturæ dotibus instructi haberi volunt: quare si quæ proponunt argumenta, & si quæ conclusiones formant, eas quam optime succedere desiderant. Hac de causa ad ventum captandum vela sua omnimodo accommodant, & elucendi, ostentandi- que se, atque adeo etiam alios inobscu- randi & deprimendi, ne sibi præcellant, vnde quæque occasiones captant. Inde transeunt vltterius, & præceptorum placere, eiusque gratiam aucupari incipiunt, nec non grauis alicuius hinc inde patris, & adeo omnium, quos apud superiores sibi auxilio esse, & de meliore nota commen- dare posse aliquando existimant. Cum his omnibus ergo amicitiam & familia- ritatem contrahunt; ea tantum intentio- ne ac scopo, vt emergant, promouean- tur, nomen obtineant, inque rebus suis eos beneculos & amicos sentiant.

Hoc vnum est de maxime Religioso statui noxiis ac damnosis, vnum de cari- tati & vnioni fraternæ maxime contrariis. Ecquæ enim maior & exitior in Religionem pernicies ingredi queat, quam ambitio, & emergendi desiderium? Quæ damnosior Societatem inficere pe- stis, quam si eius membra dicere incipi- ant, Necesse est hominem sibi prospice- re, aliorum fauorem ambire; id enim ni- faciat, obscurus iacebit, ignotus, nullo- que in pretio ac numero habebitur: & iam in Societate hæcenus res hoc modo prosperantur ac bene succedunt? Ab hu- iusmodi nos Deus sermone liberet, imo

T vero

Scholastico-
rum ruina,
quod scienti-
am virtuti
proponant.Cass. 6.
Abbas
Theodori.

L. 1. 1.

vero impediatur, ne quis inueniatur, qui pestilens hoc virus in alterius sinceri, aut eius qui nimium quantum ab hoc distabat, cor instillare incipiat, & oculos eis ad suūporum interitum ac perniciem adaperiat. Quam autem ab hac peste sinceritas & veritas distat eius quod Societas profiteretur! Beatus namque Pater noster in decima Constitutionum parte sic

10. p. Confit.
6. 2. & regul. 16. sum-
mar.

statuit: *Omnes qui se Societati addixerunt, in virtutum solidarum ac perfectarum, & spiritualium rerum studium incumbant; ac in huiusmodi maius momentum, quam in doctrina, vel aliis donis naturalibus & humanis constitutum esse ducant.* Hoc vnum scilicet, Societas magni ducit atque æstimat. Quare tuum est vigilare, ne sua te serpens ille vetus astutia ac virulentia inficiat, tibi persuadendo, te maiorum tuorum statuta infringendo, & de vitio fructu comedendo, fore sicut Deum. Vide, ne eius suggestu credere incipias, hac te via ad honores & nominis famam peruenturum. Mentitur enim pro more suo, utpote qui mendax est: quia propter hoc magis contemneris, & despectui omnibus ac ludibrio eris; at, si per aliud illud iter virtutis incedas, & res spirituales, eaque quæ ad tuum in spiritu profectum pertinent, semper apud te in potiori loco & antiquiora sint, non mediocriter proficies, & vtrumque tibi Dominus dabit, virtutum inquam, ad quam adspiras, & honorem & æstimationem hominum, & tam apud Deum in pretio eius, quam apud homines.

3. Reg. 3. 10.

Huc egregie facit quod in libris Regum legitur. Cum enim Salomoni promississet Deus, se, quidquid denuum postulasset, illi haud granate concessurum, Salomon in Sapientiam vnam oculos conijciens, eam à Domino petiit, & addidit Scriptura: *Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset huiusmodi rem, & dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec diuitias, nec animas inimicorum tuorum; sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium, ecce feci tibi secundum*

sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens, intantum ut per excellentiam & antonomasiam appellandus sis sapiens, & nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. Adhæc (quod ad propositum nostrum facit) adeo Salomonis postulatio Deo placuit, ut non sapientiam modo quam petierat, illi dederit, & quidem tam abundanter dederit, ut dedisse diximus, verum etiam ea quæ non petiit. Sed & hæc, inquit, quæ non postulasti dedi tibi, diuitias scilicet & gloriam, ut nemo fuerit similis tui in Regibus cunctis retro diebus. Eodem plane modo tecum ager Deus; si enim tibi vesam sapientiam, veras inquam & solidas virtutes elegeris, & in eas oculos conieceris; dabit virtutem quam desideras, & in quam oculum coniecisti, dabit & honorem & æstimationem in quam oculum non coniecisti. Vtrumque inquam tibi dabit Deus. Sic quotidie ante oculos fieri videmus, ut qui tales sunt, tum coram Deo, tum coram hominibus in pretio & honore sint. Quia fixa promissio Dei est, cum qui se humiliat, exaltandum; & quo te magis humiliaris, & virtuti applicueris, eo exaltandum magis & maiori in pretio fore, & quo magis honorem fageris, eo magis fore ut illate insequatur, uti vmbra eum qui ipsam fugit; ambitiosos vero, & qui, instar Chamæleontis, aere pascuntur, quo repleantur & magni appareant, quo inagis honorem & æstimationem ambiunt, minus eam assecuturos: per quam enim rem se ascendere sperant, per eam deprimuntur, & per quam æstimari & in pretio esse cogitant, per eam despiciuntur. Ab omnibus quippe habentur superbi, inquieti, & Religionis totius perturbatores, vnde non restat, quam ut eadem ceu membra damnata ac putrida, ne alios contagio suo inficiant recisi eiciantur.

Itaque ut ad institutam materiam reuertar, dico, quemadmodum in Religione ab omni honoris desiderio & ambitione esse debemus remotissimi, ita & ab amicitiiis hinc priuatis, quæ eodem referuntur,

1 Cor. 12.

Claus. A.
quonia in
p. 1. Ser.
1. 3.

runtur, incundis, nimis quam procul distare debemus. vt scilicet nulli singillatim obstricti vel obligati simus, neq; locum hic habeat illud Apostoli, *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cepha*. Ego inquam non sum huius vel illius superioris, sed mei, huic vni alligatus sum, huic adhaereo, nulli vero alteri in particulari. Nullis scilicet in Societate opus habemus patronis vel patronis, nullius captanda beneuolentia est, nulli adulandum: neq; enim competitores sumus, neque huc venimus vt aliud quid quereremus, praeter vnicam salutem nostram. Esto bonus Religiosus, & de ea serio sollicitus esto ob quam ad Religionem venisti, & nulla prorsus re habebis opus, praeterquam vno Deo. Qui eiusmodi est, pacem is & quietem in Religione inuenit; alii vero illi nunquam eam inuenient, vt ipsemet testantur & sentiunt. Erubescere profecto Religiosus debet & probro sibi ducere, quod vt ambitiosus, patrociniorem emendicator, & voluntatum alienarum captator, & fortasse etiam cum saeda aliorum assentatione, habeatur, vt nimirum ab his suffulciatur, & sua in re eos patronos & aduatores habeat: hoc quippe magnam eius imperfectionem, & debilem infirmitatem arguit. Nam sicut domus, quae sustentaculis opus habet, parum firma est, ac ruina minatur; & arbor quae statumine aliquo fulcienda est, tenella, infirma, & parum radicata est: ita si tu fulcra & sustentamina aliqua quaerites, signum est in virtute, atque adeo in Religione adhu. tenellum te esse, nec firmas radices egisse. Cuius rei singillatim R. P. B. Generalis Scolasticus omnes admonet, ac sedulo vetat, ne quis eorum prouocantibus Patribus vt patronis cliens adhaereat, illorumque autoritate ac patrocinio nitatur: ipsos vero Patres anti-quos ab eiusmodi patrociniis alteri praestandis sibi cauere iubet, ante omnia vero ne eorum quis gaudeat, quod alii ipsos in patronos assumant, sibi vt tutoribus ac propugnatoribus adhaereant,

suaque autoritate nitatur, quin etiam ne suam asseclis suis, quacumque in re opus habebunt, vltro opem offerant: cauere denique, ne quis inter eos sit, qui honori & autoritati sibi ducat, quod ad se alii opis causa confugiant, probro vero & dolori, quod id eorum nemo faciat, quasi hoc modo despici ab illis se ac vilipendi existimet, atque adeo eos forte idcirco vt nimis rigidos, graues & austeros culpet & sugillet. Sed tantum abest, vt potius in eo se vt vere Religiosos ostendant: hoc namque vere religio est, non vero alterum illud, sed potius quid mundum & saeculum maxime mirans. Si quis autem propterea de te conqueratur, ideo conqueretur, quia virtutis es sectator, & quod (vt bonum Religiosum decet) a conuersatione adeo mundana, & Religioni ipsi tam contraria es remotissimus. Det vero Deus, vt nulla alia vnquam, quam vna haec, de nobis audiatur exposulatio.

CAPVT XX.

De tertia vnionis & associationis specie, Religioni quam maxime inimica.

TERTIVM associationum & amicitiarum priuatarum genus prioribus multo etiam deterius est, & vnioni caritatiq; fraternae magis inimicum. Quando scilicet partiales & priuati aliquot inter se vniuntur & conspirant, ad ipsum Religionis institutum, & quae sancte legitimeque in eadem a maioribus statuta ac decreta sunt, immutandum. Huic rei egregie Bernardus verba illa Cantico- rum, *Filii matris meae pugnauerunt contra me*, accommodat; in quibus scilicet, sub nomine Ecclesiae, sponsa de iniuriis, quas sibi filii sui intulerunt, conqueritur. Non quod recorderetur, inquit, quanta quamque grauia a Gentilibus, Iudaeis ac Tyrannis alias passa sit; sed profecto id expressus plangit, quod & sen-

Serm. 29. in
Cantic.
Cant. I. 5.

rit differentias, quodque vigilantius nobis cauendum existimat, malum vtiq; intestinum atque domesticum, quod in anima peragitur. Hoc ipsum & Religioni applicare possumus, utpote quæ præcipuum ac princeps sanctæ Ecclesiæ membrum est, & iisdem incedit quibus illa incescit olim, vestigiis. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*, ii inquam quos educaui, quos in studiis alui, quos tanto meo sumptu ac labore in viros doctos promouii; & illa ipsa arma, quæ iis ad mundum oppugnandum, animasque Deo asserendas, suppeditaui, in mea conuerterunt viscera, & suam iis matrem oppugnant. Vide quam hic sensibilis sit dolor. Sed etsi grauis is sit, minime tamen mirum est, huiusmodi interdum persecutionem excitari, cum & talis in S. Francisci Religione, ipso etiamnum in viuis agente, exorta sit: ipsa etiam Ecclesia, sanctis Apostolis adhuc viuentibus, talem à suis met filijs, qui aduersus ipsam erroribus & hæresibus excogitatis insurrexerunt, persecutionem passa est. In quo membra capiti suo Iesu Christo conformia sunt, utpote qui hoc laborum & persecutionum iter in vita calcauit; per eas namque electi magis purificantur, sicut aurum in confinatorio & fornace. Vnde dixit Apostolus, *Oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*. Et ipse Redemptor apud S. Matthæum ait: *Necesse est ut veniant scandala in Ecclesia æque ac in Religione* (neque enim euitari id potest, quia homines sumus) *verum tamen vobis homini illi, per quem scandalum venit: melius fuisset, si non esset natus homo iste*.

In Constitut.
Monast. 6.
30.

Grauitè & seuerè Magnus Basilius in huiusmodi conspirationes inuehitur: *Si aliquis, inquit, à reliquis sua sponte abscissi disunctiq; in catu catum efficiant, vitiosa huiusmodi amicitia conciliatio est: seditio est & diuisio, & eorum qui sic coeunt improbitatis indicium*. Magnum haud dubie Religioni malum machinantur illi, qui eiusdem sanctiones, fundamenta, & constituta vel immutare, vel adulterare

moliuntur; tamen quocunq; etiam boni & reformationis prætextu sua machinamenta colorent. Quare monet Basilius, ut hi primo prauatim, deinde coram alijs, pro corripienti modo à Christo præscripto corripiantur & castigentur: si ne hæc quidem proficiat, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus, vel ut excommunicatum habe, & à reliquo corpore, velut contagiosa infectum lue, segrega, ne ad alios serpat contagio. Ita quoque id fieri iubet in Constitutionibus suis B. N. P. & conforme est ei, quod de id genus hominibus Apostolus optat: *Vtinam, inquit, abscindantur, qui vos conturbant*. Membrum corruptum ac putrefactum præcidendum est, ne reliquos inficiat.

Quam graue id ac Religioni damnosum sit malum, liquido patet; cum vel ex nuda ipsius declaratione, eiusdem perspici queat virulentia: vnde necesse non erat nos pluribus in eius fæditate deducenda defatigari. Quia tamen res est natura sua adeo grauis, aliquem de eadem discursum formabimus, & rationem proferemus, quæ futura videtur satis non modo ut quandam ab hac peste alienationem animi, sed & insignem horrorem concipiamus, in que instituto nostro magis confirmemur. Religio omnis non ab hominibus est, sed à Deo primum inuenta: vnde quæ ad eiusdem conseruationem & incrementum instituta sunt, non ut hominum, ac priuati alicuius, sed ut Dei ipsius designationes & inuentiones accipienda sunt: qui sicut B. Franciscum in Ordinis sui fundatorem, B. Dominicum in sui, & B. N. P. Ignatium in Societatis auctorem, atque ita in aliorum ordinum alios elegit & assumpsit: ita iis etiam media & particulares procedendi modos, qui ad suæ Religionis bonum ac progressum conuenientiores forent, quos ipsi per se assequi non poterant, dedit ac suggestit; quia *Dei perfecta sunt opera*; atque ni id fieret, imperfectum ac mancum Dei opus maneret. Sic è quodam B. P. N. ad similem

R. P.

Lib. 1. c. 1.
Vita P. N.
Ignatii.

R. P. Iacobi Laini responſionem reſponſo (prout in vita illius legere eſt) colligimus, ſubſtantialia & eſſentialia Inſtituti noſtri capita, quę eiusdem velut nerui & fundamenta ſunt, à Domino Deo, qui illius & author & fons eſt, B. P. noſtro Ignatio, quem in caput & primarium huic Religioni excitandę instrumentum delegit, reuelata & inſpirata fuiſſe. Quod colligi non minus è modo poteſt, quem ipſe in Conſtitutionibus conſcribendis concinnandiſque obſeruaſſe ibidem ſcribitur. Quot ergo orationibus, quot lacrymis ſingula quę ſcripta nobis reliquit, illi ſteterint verba oportet, cum legamus illum, vel ad determindandum, an domorum noſtratum profeſſarum ſacraria aliquot ad ſarta tecta cõſeruanda, cenſu annuo dotari expediret, nec ne (quod tamen de primariis inſtituti noſtri capitibus, & ſubſtantialiſſimis non eſt) quadraginta ipſis diebus continenter Miſſarum celebratione lumen cęlitus poſtulafſe, ac maiori quam antę ſeruore orationi ac precibus inſtituiſſe? Vnde etiam patet, quam Conſtitutiones noſtrę ſæpe cum Deo ſint communicatę, quam iſe ſæpe ad eaſdem conſultor adhibitus, necnon quantum illi Deus Optim. Max. lumen inſuderit oporteat, ad ſeligendum & ſtatuumdum ea quę diuinę eius Maieſtati quam forent gratiſſima. Ne cui vero hæc temere, & de cerebro noſtro effutire & ſolum noſtra velle laudare videamur (tameñ ea, quam ante dedimus, ratione nimis quam ſufficienter dicta conſirmentur) *habemus teſtimonium maius hiſ*, quod ſane ſilentio non eſt inuoluumdum, vel omittendum; permagni quippe refert, vt hoc principium bene nobis confirmatum, & irrefragabiliter aſſertum ſit.

Jan. 1. 36.

ſeñ. Minor.
p. 1. Lib. 1.
c. 7.

Sanctus Franciſcus, vt in Chronicis Minorum proditur, cum duobus ſociis in Canarium montem, haud procul à Reate conceſſerat, vt ibidem in quiete Regulam & Conſtitutiones ſuas conciperet, ſcripto comprehenſas Pontifici ſummo offerret, atque in earundẽ conſirmatio-

nem Apoſtolicum diploma obtineret: hætenus enim nullis cę erant literis, ſed viuę vocis oraculo dumtaxat ab Innocentio III. Pontifice confirmatę. In illo ergo monte quadraginta ipſis diebus in pane & aqua ieiunans, & noctes & dies aſſiduo in oratione perfeuerans, regulam compoſuit, prout, illi eam Dominum cęlitus inſpirauit ac reuelauit quidem ibi ſcriptum legitur, & ipſi iamiam viſuri ſumus. Regulam autem ſcriptam è monte deferens, eam F. Elię Vicario ſuo Generali, viro ſecundum ſæculum prudenti & docto, ſeruandam dedit: qui cum eam in maiori contemptu, humilitate & paupertate, quam iſe expedire exiſtimabat, fundatam cerneret, eam perire ſpontanea incutia permiſit, ea ſcilicet intentione, vt non hæc, ſed alia quępiam ſuo ſenſui accommodatior ab Apoſtolica ſede approbaretur. Franciſcus autem, diuinam potius quã humanam voluntatem ſequi cupiens, & prudentium mundi huius iudicia ſocci pędens, denuo ad montem ſuũ rediit, & alios rurfus quadraginta dies orationi ieiunioq; vt ante, impendit, ad Dei voluntatem intelligendam, aliamque regulam concipiendam. Hiſ cognitis Elię, ipſum impedire qua potuit conatus eſt, & Miniſtris aliquot, & viris litteratis de ſuo ordine, in vnũ collectis aperuit, quod tam arctam Franciſc. illis concinnaret Regulam, eam vt ſeruare penitus non poſſent. Hi Eliam, vt pote Generalem Ordinis Vicarium rogarunt, Franciſcum adiret, & omnium nomine diceret, in hanc ſe nolle Regulam iurare. Elię rem hanc ſolus nunciare non auſus, ſe vna cum illis iturum dixit. Itaque ſimul omnes montem adeunt, in quo vir Dei, arctę incluſus cellule, diuinę contemplationi vacabat. Quo cũ peruentũ eſſet, Elię Franciſcum euocat: qui cognita illius voce foras prodiit, tantamq; fratrum cõgregatorum multitudinẽ miratus, petiit quid ſibi hi vellent. Miniſtri, inquit Elię, ſunt, qui audito regulam à te nouã condĩ, & veriti ne eam nimis aſperam concipias, palam proſitentur huic ſe nolle ob-

S. Francisci
regula tota
diuinitus da-
ta.

ligari; hanc tibi soli statuas, aiunt, non sibi. His intellectis Franciscus, positus in terra genibus, & oculis in cælum sublatis ait: An nõ bene dixi, Domine, fore vt mihi non crederent? Et ecce, subito vox ad eum de cælo lapsa, dicens, Nihil in illa regula tuum est, Francisce; meum vnus est, quidquid eadem comprehenditur, ac proinde ad litteram, ad litteram, ad litteram, sine glossa, sine glossa, sine glossa eã mando seruari. Equidem noui quantum humana possit imbecillitas, & quam ipsos inuare paratus sim: qui vero eam seruare detrectant, Ordine egrediantur, & alios eam obseruare sinant. Tum ad Ministros conuersus Franciscus, ait, Audistisne? Audistisne? Audistisne? Vultisne & me vocem illam denuo iterari iubere: Tum Elias ac reliqui Fratres, tremebundi & erubescētes, suamq; agnoscentes culpam, ad propria rediere, verbum amplius non oblocuti. Sanctus porro Pater ad regulam suam perficiendam rediit; quæ ad verbum & apicem eadem plane fuit cum ea, quam illi Dominus ante reuelarat. Compositam demum Romæ Honorio III. Pontifici obtulit; quam cum is legisset, & de eiusdem paupertate vitæque asperitate, quæ nimis arcta & seruatu perdifficilis videbatur, cum Francisco dissereret, ex illo audiuit, Nullum in hanc, sancte Pater, regulam è cerebro ac iudicio meo verbum retuli, sed ipsemet Christus eam cõpilauit & composuit; qui nempe solus optime nouit, quidquid est ad animarum salutem, fratrum incolumitatem ac statum, & Religionis huius suæ conseruationem necessarium atque vtile; & cui vniuersa, quæ tam Ecclesiæ, tum Religioni huic euentura aliquando sunt, notissima sunt ac veluti præsentia. Proinde in ea mutare quidquam nec debeo, nec possum. Pontifex ergo Deo inspirante motus, diplomate Apostolico dato, cuius initium, *Ad perpetuam rei memoriam*, eam confirmauit. Ita scilicet regulam & institutum ipsis Religionum fundatoribus inspirare & dare Deus solet, & ita eadem inspirauit ac dedit B. P. N. Ignatio. Cuius rei

adhuc aliam habemus historiam, priori illa etiam testatorem & magis authenticam, quod hæc ipsa in Bullas Apostolicas plumbo & sigillo cereo cõmunitas, quas habemus, relata sit. Nam beata recordationis Gregorius XIII. in Bulla vel Constitutione, quæ incipit, *Ascendente Domino*, & in alia quam ante tulit, incipiente, *Quanto fructuosius*; cum ea quæ instituti nostri propria sunt, retulisset, atq; ea potissimum quæ aliquam cõtinere difficultatem videbantur, & ob quæ aliquos tam intra quã extra Societatem, suboffendi ac murmurare audisset, declarat, & expresse formalia illa verba pronunciat, *Quapropter Societatis corpus in sua membra, ordinẽ & gradus idem Ignatijs diuino instinctu duxit disponendum*. Anne quid clarius dici ac liquidius potest?

His ergo præsuppositis, iam ad rem ipsam veniamus, & eos alloquamur, qui conuenticula & cætus quosdam particulares mire vellent, ad ipsum Religionis institutum, & ea quæ recte ab eiusdem authore & fundatore stabilita sunt, conuellaenda & inuertenda. Quid? An non euident quoddam superbiæ indicium est, tantum quem de se ac iudicio & opinione sua præsumere, dicere vt audeat, Beatus Ignatius in suis Constitutionibus bonum iter non tenuit, satius longe foret illud iter teneremus, quod mihi & compendiosissimum & optimum videtur? Quæ dari maior dementia & insulitas queat Quam vero ingens hæc vesania sit, ex alio simili absurdo videre erit: quia vnum per aliud optime elucidatur. Vnum è maximis quæ in Ecclesia Dei sunt, malis ac peccatis est hæresis. Non autem disputo hoc loco, an maius aliquod dari peccatum possit: constat quippe ipsum formale Dei odium longe grauius ac maius scelus esse. At id genus peccata communiter in hac vita non admittuntur, sed tantum in inferno. Dico ergo inter omnia peccata quæ ordinariè ab hominibus committuntur, hæresin, qua scilicet quis ab Ecclesia sese diuellit, vulgo ab omnibus vt grauissimum duci. Nec immerito:

nam,

nam, præterquam quod totius Christianæ Religionis fundamentum, fidem scilicet, & aliquot alias quæ eodem referuntur rationes, subuertat, an non extrema quadam & summa esse videtur superbia ita quæmpiam de se præsumere, & adeo præfracte proprio suo iudicio niti atque adherere vt quod sibi fingit, ac comminiscitur, verius esse credat ac teneat, quod Ecclesia Catholica Romana credendum statuit, quam quod in tot Conciliis, ad quæ quotquot orbe toto aut doctrina, aut sanctimonia illustrissimi erant viri, confluxerunt, approbatum est; quam denique quod tot Martyrum, qui pro eiusdem confessione mortem non dubitarunt opperere, est sanguine, nec non per tot miracula, quæ in veritatis eius confirmationem facta sunt confirmatum? Et dicere, Equidem maiorem adhibeo fidem iis, quæ hac nocte somniaui, aut quæ Martinus Lutherus homo scelestus, peruersus, Apostata, impurus, & sacrilegus concubiniarius me docet. Maior ne hæc dari fingit arrogancia ac vesania potest? maior ne excogitari cecitas & absurditas absurdior? Pari porro ratione procedunt, & idem aliquomodo agunt ii de quibus in præsens loquimur, qui suum iudicium & opinionem eius iudicio anteponunt, quæ Deus ipse in Religionis caput, auctorem & fundatorem selegit, quique quam ipsi somniarunt & commenti sunt viam, meliorem esse censent ea, quam Deus ipse, ei quem vt primarium Societate fundandæ instrumentum assumere dignatus est, inspirauit ac reuelauit. Est autem hæc superbia quædam Luciferiana. Quid? Deus ergo B. P. N. Ignatio, quem in ducem & fundatorem eius assumpsit, bonam aliquam viam, quæ ad Religionis suæ bonum integritatemque pernecessaria erat ante non declarauit, tibi vero vni reuelarit & aperuerit? An non id plusquam satis est, vt hinc te intelligas à dæmone decipi & illudi, vt pote qui te velut mediū & instrumentum ad bellum Societati, quam tantopere is detestatur & odit, inferendum, ac pacem & vnionem Religionis totius

turbandam (sicut hæc archa illo, vt instrumento & organo ad vniuersalis Ecclesiæ concordiam diuellendam vsus est) sibi selegit? Sed dices, Equidem aliud non specto, quam vnicam Religionis reformationem. Falleris; siquidem falso illo ac mendaci titulo dæmon ceu pater mendacii, oculos tibi fascinat: hoc namq; est Societatem non tam reformare, quam destruere ac dissoluere velle. Est autem hoc in primis notandum; quia non hyperbolice id dico, vel per modum exaggerantis, sed vt rem veram & clarissimam. Tunc namq; Religionem quis reformat, quando illam ad pristinum suum vigorem & feruorem, à quo paulatim excidit, reuocare satagit, & omnimodis elaborat, vt quam primus eius fundator constituit, regula ac disciplina postliminio reuiuiscat. Atq; id sanctum & salutare est opus: & id plurimæ Religionis hæcenus laudabiliter fecere, in primæuo suo instituto, vigore ac flore se conseruare cupientes. At, institutum ac primam viam, quam fundator & auctor noster à Deo illustratus nobis præscripsit, immutare, & aliud iter ab ea diuersum inducere velle; non id reformare Religionem est, sed eam potius labefactare, pessumdare, & aliam nouam ac discrepantem è cerebro, libitu, & sensu tuo, sicut in Franciscana F. Elias facere voluit, efformare velle.

Cum in sacro Concilio Tridentino de Religionum reformatione inter sanctos illos Patres ageretur, & sanctissima aliquot super ea re decreta conderentur, R. P. N. Generalis Iacobus Lainius, qui præsens aderat, ipsis proponendum censuit, istos de reformatione regularium ordinum Canones, de Societate Iesu neutiquam intelligendos videri, quod ea adhuc recens Religio esset, & à cæteris Ordinibus distincta, & vt talis suam etiam procedendi viuendique rationem ab ipsis plane diuersam, à Sede tamen Apostolica approbarem, haberet. Addebat insuper per diuinæ gratiæ opem, nondum eam à primo suo feruore, instituto ac disciplina descivisse, ac proinde si de ea

Sess. 25. de re-
de reform.
regul. c. 16.

decre-

decreta hæc intelligerentur, adeo ipsam iis non reformandam, vt destruenda potius videretur. Placuerit rationes eius Concilii Patribus, qui propterea (vt in sess. 25. legere est) hæc decreta sic restrinxere: *Per hæc tamen sancta Synodus non intendit aliquid innouare aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum à sancta sede Apostolica approbatum Domino & eius Ecclesie inseruire possit*: ac propterea hæc de reformatione decreta de eadem non vult intelligi. Nihil penitus, Ecce sacrum Concilium Tridentinum in instituto ac modo viuendi, quem Societati nostræ Deus per B. P. N. Ignatium dedit, & quem Sedes Apostolica & Romana ante approbauit nihil, innouare vult, nec audet; quin imo illum approbat & confirmat, tu vero eum, ob nefcio quos respectus & rationes humanas cerebello tuo enatas, præsumes mutare aut innouare?

Longe dignius, venerantius, ac laudabilius tam de instituto, quam de eius institutore sensit Marcel. Coruius Cardinalis tituli S. Crucis; qui post ad Pontificatus apicem euectus, Marcellus secundus est cognominatus. Hic enim, vt in vita B. P. N. commemoratur (& facit id mire ad propositum nostrum) paulo ante quam ad supremam illam dignitatem assumeretur, magnam cum P. Martino Olauio, insigni Societatis nostræ Theologo disceptationem habuit, circa regulam illam, qua vllam Societatem vetatur dignitatem admittere, nisi ad eam ex obedientia compellamur ab eo cui ad id sub pœna peccati mandatum est; imo quæ ne Generali quidem, nisi summus Pontifex id iusserit ac mandarit, ipsum permittendi potestas conceditur; & quod particulare eiusce rei professi omnes votu concipiant. Quare maius aiebat Cardinalis Societatem opere pretium, Deique Ecclesie rem vtiliorē facturam, si ei de bonis ac zelosis Episcopis potius, quam de bonis prædicatoribus, & Confessariis prospiceret, atque adeo maiorem eo rei huius vtilitatem futurā, quo

plus Episcopus bonus potest, quam pauper aliquis clericus fructus afferre. Multas porro ad hoc adstruendum rationes ipse adferbat: quas cum Olauius omnes refutaret, simul indicabat, nullum Ecclesie Dei afferre, Societatem gratius ac salutaris obsequium posse, quam si in puritate & humilitate sua se ipsa conseruaret, vt illi & diutius & securius suum posset obsequium & opem impendere. Cum vero in sua Cardinalis opinione firmus permaneret, quod suas rationes salutariores & prægnatiores cœseret, addit demum Olauius, Si nullæ rationes sint ad Illustr. Dom. V. conuincendam, & opinionem aliam induere cogendam, satis vna nobis salutem Patris Nostri Ignatii ita censentis, ac decernentis ad id melius ac salutaris esse credendum, auctoritas sufficit. Tum Cardinalis, Iam demum me submitto, inquit, & ratione te firmiori niti assero: nam esto omnem à parte mea rationem stare censeam, vna tamen Patris Ignatii auctoritas hoc in negotio apud me longe potior & antiquior est, quam omnes quæ aliunde afferri queant rationes. Quod & ratio ipsa ita esse euidenter suadet: cum enim illum Deus Optimus Maximus ad talem in Ecclesia sua Religionem, qualis vestra est, plantandam auspicandamque, & per totum terrarum orbem, & quidem tanto animarum fructu & bono, propagandam, & tanto eam spiritu & prudentia regendam & gubernandam, quanto eum rexisset hætenus & regere cernimus, elegerit, verisimile quoque sit (& sane aliter fieri non posse videtur) eundem nec Deum modum ei derexisse & reuelasse, quo hanc velit Religionem in posterum vti, & se tueri ac fouere. Si itaque vir talis ita censuerit, multo sane nos, qui Religiosi sumus, & filii obedientiæ esse debemus, æquius erit iudicium nostrum submittere, vbi quid in Societate per regulam esse ordinarum ac statutum videbimus ab eo, quem Deus nobis in duce, patrem, atque institutorem dare dignatus est; ac præsertim viso, omnia ea tam autentice ab omni-

Lib. 3. c. 5.

omnibus Pontificibus, qui inde vsque ad nostra tempora Romano sedi præfuerunt, atque adeo ab ipsomet Oecumenico Concilio Tridentino postea fuisse confirmata & approbata, quin etiam magnos idcirco nobis Deum Opt. Max. fauores contulisse, & Societatis opera tot in negotiis grauissimis & occasionibus vsu fuisse, utpote qui ab hinc sexaginta, & quod excurrit annis, tam vberem eius adminiculo fructum edidisse cernitur. Quæ cum ita sint, quis audeat, vel in amicum cogitando admittat, illius decreta constitutaque, aut procedendi agendique modum vel leuiter immutare? At quippe Sapiens, Ne, *transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.*

Ut vero tali præsumptioni atque audaciz omnimodis occurratur, ipse Pontifex Gregorius XIII. in diplomate, quod incipit, *Ascendente Domino*, postquam ipsum Societatis institutum modumque eius viuendi denuo cum approbasset, tum confirmasset, ac præsertim ea, quæ nonnullos possent offendere, in virtute sanctæ obedientiæ, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & inhabilitatis & incapacitatis ad quodlibet officium vel beneficium ipso facto incurrendæ, sine aliqua vltioris declarationis expectatione, vetat, ne quis, cuiuscunque status, gradus, vel dignitatis sit, illam Societatis regulam, institutam, vel constitutiones vel directæ vel indirecte, ne quidem sub disputandi, vel veritatis maioris eruendæ prætextu, impugnare vel in dubium reuocare præsumat. Quinimo, si quod quoad has dubium incidit, expresse se velle significat, ut, aut Sedes ipsa Apostolica, aut Generalis Societatis ipsius Præpositus, aut ii denique, quibus id ipse specialiter commiserit, cõsulantur, aliorum vero omnium nemo se huic disceptationi inquisitionique immiscere sustineat. Idem, atque etiam vberius successor eius Gregorius XIV. alia, de eadem re edita, constitutione, quæ incipit, *Ecclesia Catholica*, verbis amplissimis decreuit, Cum, inquit, non me-

diocre disciplinæ religiosæ, & perfectionis spiritualis detrimentum, atque adeo magnam totius Religionis perturbationem ac damnum inde secuturum videamus, si, quod sancte à fundatoribus statutum, ac sæpius ab ipsamet Religione in generalibus eius congregationibus receptum & approbatum, & (quod magis est) ab hac Apostolica Sede stabilitum & confirmatum est, prætextu quocumque, non modo mutaretur, sed & inueteretur & impugnaretur, omnib. cuiuscunque status ac conditionis sint, tam Ecclesiasticis & sæcularibus, quam Religiosis, quamuis etiam de hac ipsa Societate sint in virtute sanctæ obedientiæ, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & inhabilitatis & incapacitatis ad quodcumque officium, munus, & dignitatem, & priuationis suffragii tam actiui quam passiu, quæ pœnæ ipso facto sine vltiori declaratione incurruntur, & à quibus nemo eos, nisi ipsa Sedes Apostolica, poterit absolueret, & ipsam Prædecessoris nostri Gregorii XIII. constitutionem & omnes pœnas in eadem contentas renouâtes, mandamus, ut nemo aliquod Societatis Iesu institutum, regulam, vel constitutiones, tam directæ quam indirecte, ne quidem sub boni maioris aut zeli, aut alio quolibet prætextu impugnare, aut quomodolibet eis aduersari præsumat. Addit autem & aliud quod in primis singulare & substantiale: Ne quidem aliquid circa dicta cuiquam aut voce proponere, aut scripto tradere, eo fine, ut his aliquid aut addatur, aut dematur, aut circa hæc immutetur, præterquam summo Pontifici immediate vel mediate per Nuntium ac Legatum Apostolicum, aut Generali Societatis Præposito, aut denique Congregationi generali. Ipse quoque Pontifex modernis, Paulus V. in Bulla, quam an. M. D. C. VI. Societatis institutum & priuilegia priora confirmaturus dedit, inter alia singularem harum Constitutionum, Gregoriorum XIII. & XIV. mentionem facit, easque approbat & renouat. Ut hinc appareat, quam res hæc stabilita

& bene fundata sit, cum ei iam nemo sine grauiissimarum pœnarum, & excommunicationis maioris ipso facto incurrendæ reatu, esto etiam de Societate sit, vel extrarem constitutus, & tam Religiosus & Clericus, quam laicus, cuiuscumque etiam status, gradus, dignitatis, & conditionis existat, refragari possit. Concludamus ergo, & quidem iisdem verbis, quibus suam ad Corinthios epistolam concludit Apostolus, *Decet ergo fratres, gaudere, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habere, & Deus pacis & dilectionis*

2. Cor. 13. 11.

erit vobiscum. Gaudeamus inquam, Patres fratresque. & letemur, quod ad tam sancta nos Religionem, quæque tantam perfectionem proficitur, Dominus vocat; ac perpetuo perfectioni huic incumbamus, & in summa nos pace & vniione conseruare studeamus, idque inuicem ad eandem animando & exhortando: atque ita demum fiet, vt Dominus, qui pacis atque amoris auctor ac fons est, semper nobiscum sit futurus.

TRACTATUS QVINTVS
DE ORATIONE.

CAPVT I.

De pretio, valore, & excellentia orationis.

Apo. 5. 8. & 8. 3. 4.

ORATIONIS excellentiam & valorem egregie Ioannes Euangelista in Apocalypses sua cap. 5 & 8 declarat, dum Angelum aureum manu thuribulum tenentem ante altare stetit, multa que ei incensa data ait, atque hoc orationes sanctorum fuisse, vt scilicet eas ad altare aureum, quod in conspectu throni Dei erectum erat, offerret, incensorum autem fumum de manu Angeli in conspectum Dei ascendisse. Quem locum exponens Chrysostomus, In hoc, inquit perspicies, quam eminens & excellens sit oratio, eum ipsa sola in sacris litteris thymiamati (erat id mixtio ex thure, aliisque aromatibus fragrantissimis composita) conferatur: nam, sicut thymiana bene compositum & temperatum odore & suffitu suo mirifice hominis olfactum recreat; Sic oratio eo quo debet modo peracta & fusa, Deo quæ gratissima ac suauissima est, quin a deo Ange-

Hom. 13. in Mat. in oper. imperfect.

Guil. Pares. in sua rhetor. diuin. c. 41.

los & vniuersos cali ciues recreat; adeo vt eos Ioannes in manibus velut aromaticas quasdam pilas (quæ sunt orationes sanctorum) habere asserat, quas naribus suis purissimis (de iis humano nostro more loquendo) sepiissime applicant, vt suauissimo hoc odore fruantur. *Habent, inquit, singuliphialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.* S. Augustinus de oratione loquens sic ait. *Quid est oratione preclarior, quid vita nostra vtilius, quid animo dulcius, quid in tota nostra Religione sublimius?* Necnon S. Gregorius Nyssenus: *Nihil, inquit, ex his, quæ per hanc vitam coluntur, & in pretio sunt, orationi præstat.* Addit aliud Bernardus, *Etsi, ait, certum sit, Angelos prope semper seruis Dei, inuisibiles licet, præsentibus assistere, tum ad ipsos ab insidiis & fraudibus inimici liberandos, tum ad ipsorum desideria & feruentius Deo seruendum inflammanda; maxime tamen nobis spiritus illi ange-*

17. sal. 197. Psal. 67. 2.

T. 4. 1.

Cast. 19. in Mart.

Lib. de orat. Da.

angelici adstant, quando orationi inlisti-
mus. In huius rei confirmationem multa
è sacris litteris depromit testimonia, vti
illud Psalmistæ, *In conspectu Angelorum*
7 psal. 137. *psallam tibi: Et, Præuenerunt Principes cõ-*
7 psal. 67. *iuuati psallentibus in medio iuencularum*
tympanisticarum quem ipse locum de An-
gelis se selectantibus coniungentibus patri-
ter intelligit: vti & illud Angeli ad Tobia-
m, *Quando orabas cum lacrymis, ego obtuli*
orationem tuam Domino. Mox enim atque
oratio orantis ore egreditur, Angeli eam
quod præsentis ad sunt, & excipientes Deo
Opt Max offerunt. Idem denique asserit
Hilarius, *Angeli, ait, præsent fidelium ora-*
tionibus, & eas quotidie Deo offerunt. Quare
verisimile sit, nos, dum orationi incum-
bimus, ab Angelis circumcingi, inter me-
dios Angelos agere, & Angelorum officio
fungi, id scilicet iam tum in terris agen-
tes quod perpetuo post in cælo acturi su-
mus, Deum laudando & benedicendo.
Vnde etiam potissimum hoc nomine An-
gelis cari & amici sumus, vtpote qui socii
corum & modo sumus, & post etiam eri-
mus, dum collegarum ipsorum qui alias
exciderunt, sedes replebimus. Chryso-
stomus de orationis excellentia loquens, eã-
que extollere cupiens, nihil de ea ait dici
posse præstantius quam quod quicumq;
orationem instituit, cū Deo loquatur &
conuersetur. *Considera, inquit, quanta sit*
tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa
orationibus, fabulari cum Deo, cum Christo
miscere colloquia, optare quod vultis, quod de-
sideras postulare. Nullam ait linguam ex-
plicare posse quantæ sit hæc cum Deo cæli
conuerlatio & collocutio dignitatis & ex-
cellentiæ, quantæ eadem nobis utilitatis
& commodi: si enim qui in terra cum viris
prudentibus & doctis assidue conuersan-
tur, breuissimo tempore notabilem in se
fructum percipiunt, ac mire se in pruden-
tia & doctrina profecisse comperiunt, si et-
iam iis qui cum bonis & piis cõuersantur,
horum bonitas ac pietas adherescit (vnde
etiam vulgo dicitur, *Age cum bonis,*
& de bonorum eris numero) quid di-
dicendum de iis, qui frequenter cum Deo

agunt & conuersantur? *Accedite ad eum, psal. 33. 6.*
& *illuminamini.* qua luce, qua cognicio-
ne, quibus etiam bonis & commodis, per
hanc conuersationem & familiaritatem
donabuntur? Quare dicit Chryso-
stomus, nulla re adeo nos in virtute perficere, quã
frequenti oratione & assidua cum Deo
conuersatione. Per eam namque miram
eor hominis generositatem induit, mun-
dana despiciere incipit, super omnia illa se
effert, Deo se vnit, seque in eum quodam-
modo transformat, sanctus denique ac
spiritualis efficitur.

CAPVT II.

Quam nobis oratio necessaria
sit.

QVAM vero nobis oratio sit necessa-
ria, est experientia notissimum: Vti-
nam vero adeo notum id non esset! Quia
enim homo gratia & fauore Dei tantope-
re opus habet, quod tot lapsibus sit obno-
xius, quod à tam multis, tamq; grauibus
aduersariis circumcinctus, quod tantare-
rum tam ad animam quam ad corpus
pertinentium penuria laboret; hinc nul-
lum habere melius in hisce malis reme-
dium potest, quam semper & in omnibus
ad Deum opus causa confugere, cum ex
toto corde rogando, sibi vrfaucat, & in
omnibus periculis ac necessitatibus opi-
tuletur, iuxta illam Iosaphati Regis, dum
ab hostibus se cinctum vnde undique vi-
deret, orationem; *Cum ignoremus quid a-*
gere debeamus, hoc solum habemus residui,
vt oculos nostros dirigamus ad te Deus. quod
inquam adeo debiles, indigi & pauperes
simus, & quid nobis facien dum sit nesci-
amus, nullum salutaris remedium sup-
perit, quam ad Deum cæli oculos sustolle-
re, & per orationem id ab eo petere, quo
indigemus & caremus. Vnde Cælestinus
Papa in epistola quadam Decretali, Ad
huius orationis, inquit, necessitatem vo-
bis indicandam, melius nihil dicere scio,
quã q; prædecessor meus Zozimus dixit:
Quod est, inquit, tẽpus in quo eius auxilio nõ
V 2 indi-

Ho. de orat. &
in illud ps. 7.
Confitebor
Domino se-
cundum.

Orandum
semper &
multam, quia
semper
multum indi-
gemus.

2. Tar. 20. 2.

e. 9. contra
Pelagium.

indigemus? In omnibus igitur rebus, causis, & negotiis exoratus est protector Deus, cuiusque gratia postulanda: superbum est enim, ut humana natura, adeo misera & fragilis, aliquid de se praesumat.

22. q. 88 or. 2.
1. lib. 3. fid. c.
24.
2. Lib. de ser. Domini c. 7. & serm. 230. de tempor.
3. hom. in Iul. martyr.
4. hom. 3. in Gens.
5. Lib. 1. dial. 6. 8.

Diuus Thomas de oratione agens, egregiam praegnantemque dat rationem, & qua orationis colligatur necessitas, quam ipse è 1. S. Damasceno, 2. Augustino, 3. Basilio, 4. Chrysostomo, & 5. Gregorio doctrinam hausit. Docent itaque Patres hi Deum, quod diuina sua prouidentia ac dispositione iam inde ab aeterno animabus dare decreuit, id iis in tempore non nisi per hoc orationis adminiculum concedere, atque adeo in hoc multarum quidem animarum salutem, conuersionem, ac remedium, aliarum vero profectum & perfectionem ipsum collocasse ac statuisse. Adeo ut sicut idem disposuit ac decreuit, ut genus humanum mediante matrimonio multiplicaretur, ut terra nonnisi arata, seminata & culta, abundantiam panis & vini, ac frugum reliquarum prouentum adferret; ut denique mediantibus opificibus & materia, domus ipsae & aedificia costruerentur; ita etiam multos in hoc mundo effectus non nisi per hoc orationis praedium producere multasque via hac gratias & charismata animabus nostris communicare constituerit. Atque hoc est, quod Redemptor noster Iesus in Euangelio promissit:

Matth. 7. 7.

Oratio est agra ductus.

Oratio catena aurea calefit.

Petite, inquit, & dabitur vobis, quae uis & inuenietis; pulsate & aperietur uobis: omnis enim qui petit accipit, & qui quaerit inuenit, & pulsanti aperietur. Adeo ut oratio sola medium fit, & velut aquaeductus, per quem necessitatibus nostris succurrere, pauperatam nostram locupletare, bonisque & gratiis omnigenis mentes nostras replere statuit Deus. Vnde ad liquidum patet, quam nos necesse sit ad orationem, velut ad sacram anchoram confugere. Quo circa non incogruè eam sancti Patres catena aurea assimilant, & caelo in terram usque protensa, per quam nimirum diuina bona caelitus ad nos descendunt, & nos vice versa ad Deum ac di-

uina oportet ascendere. Nos vero eam scalae Iacobi, quae è terra in caelum usque pertingebat, & per quam Angelorum hinc alii ascendebant, inde alii descendebant, comparamus. S. Augustinus vero illam caeli clauim nominat, ut quae omnes eius ianuas aperiat, omnesque Dei thesauros referet, ne unum quidem abscondens. *Oratio, inquit, iusti, clauis est caeli: ascendit praecatio, & descendit Dei miseratio.* Alio vero loco sic loquitur, *Sicut ex carnalibus efficitur caro, ita ex diuinis eloquiis & orationibus interior homo nutritur & pascitur.* Eandem comparisonem pluribus urget Martyr & Abbas Nilus.

Vna de praecipuis rationibus, è quibus sancti Patres hinc orationis ualorem ac pretium, illinc uero quantopere ea nobis necessaria sit, colligunt, est, quod oratio primarium quoddam & efficacissimum sit medium ad totum uitae nostrae statum recte componendum & ordinandum, atque adeo omnes, quae in uirtutis uia nobis occurrere possint, difficultates superandas & expugnandas. Vnde ab ea iungit omnem uitae nostrae directionem dependere; & cum oratio bene ordinatur, ac componitur, etiam uitam bene ordinatam ac compositam esse, cum uero illa non recte constituta est, nec alia omnia recte ordinata procedere. Quare bene Augustinus, *Recte, inquit, nouit uiuere, qui recte nouit orare.* Climachus uero notabile quoddam è quodam Dei famulo circa hoc uerbum se audisse scribit, scilicet, iam inde ab exortu diei & summo mane scio, qualis dies reliqua mihi futura sit: significans, si recte orationem mane perageret, reliqua per diem opera recte sibi succelsura; & vice versa si in oratione matutina negligens esset, bonum illa successum non habitura; Atque idem esto de toto uitae cursu iudicium. Nemo nostrum non id quotidie experitur; nempe quando oratione recte obimus, tam bene nos per diem reliquum dispositos, hilares, generosos, ac bonis propositis ac desideriis tam plenos esse, ut sit de quo Deo gratiae agatur; con-

era, si in illa solum nos negligenter gesserimus, statim reliqua omnia etiam collabescere & ruitura. Vnde S. Bonaventura: *Sine orationis studio omnis Religio est arida, imperfecta, & ad ruinam promptior.* Nam si illa omittatur, quamprimum omnia pessum eunt; statim namque subingredi incipit tepor, & anima ignavescere, debilitari, languere, ac vigorem illum & constantiam mentis, quam habebat, amittere; statim omnia illa sancta proposita, & cogitationes priores, nescio quomodo evanescent, omnes è contra passionibus effrenis repullulare & reuiuiscere incipiunt; tum quoque vanis quibusdam homo capi se comperit delectationibus, & confabulationibus, risus, læticias exteriore, & alias id genus vanitates captare; & quod omnium deterrimum est, ilico etiam vanæ gloriæ, iræ, inuidiæ, ambitionis, aliorumque id genus vitiorum, quæ emortua & extincta antea videbantur, appetitus reuiuiscit.

Hinc Nilus Abbas orationem esse debere ait viris Religiosis ceu speculum. In hoc ipsi nos quotidie diutius speculari & contemplari debemus, vt quas imperfectiones & defectus habeamus, in eo videamus, & si quam tunc in rebus sæditatem notamus, illam extemplo tollere conemur. Hoc item in speculo consideranda & notanda sunt virtutes illæ, quæ in Christo Iesu resplendent, vt illarum ornamentis animam ipsi nostram insigniamus & condecoremus. Quare bene dicebat Minorum Pater Franciscus, *Gratia orationis viro Religioso maxime desideranda est; nullus enim sine ea in Dei seruitio fructus sperari potest.*

Inter ceteras S. Thomæ de Aquino, quæ in vitæ eius historia referuntur, grates sententias numerantur & hæc, Religiosus orationis panoplia carens, miles est inermis, & superatu facilis. Sanctus vero ille Archiepiscopus Valentinus F. Thomas Villanouanus. similem esse dicebat orationem naturalis stomachi calori: vt enim sine illo nec vita naturalis conseruari, nec vllum afferre alimenta

sumpta fructum possunt; cum illo vero omnia bene concoquantur, digeruntur, homo sustentatur, omnibus quoque corporis membris vigor, spiritus, & robur ad bene suas functiones & operationes peragendas suggeritur: Sic sine oratione spiritualis vita conseruari non potest, cum ea vero optime: eius namque adminiculo spiritus vegetatur & animatur, & vigorem ac robur ad qualibet opera & præcepta à superiore iniuncta peragenda, necnon ad omnes quæ occurrere possunt difficultates & labores suscipiendos concipit. Per orationis namque calorem omnia hæc optime digeruntur, ac facilitantur, & nihil omnino est, quod non in animæ vilitatem conuertatur ac cedat. Denique si orationem ita prout oportet vsurpemus, haud dubie in illa salutaria contra omnes nostras imperfectiones, & ad in virtute & Religione integros nos conseruandos, remedia inuenimus. Si enim forte vel in obedientia, & regularum obseruantia paulo te remissiore fieri, vel alia quapiam in re ignavescendo deficere, vel passionem in te repullulare, vel denique sinistrum aliquem casum aliam ingruere contingat, quam primum ac ad orationem confugies, his omnibus per Dei gratiam & opem in eadem remedium inuenies. Quin imo si vel in hac ipsa oratione elangueris & remissior fias, eadem mox tibi remedio erit, & tibi metipsum te restituet. Omnibus ergo malis medetur oratio, atque adeo orationem remissiore curat ea quæ est feruentior. Vnde non incite manus comparatur; nam vt hæc toti corpori, quin imo sibi ipsi instrumentum est (idecirco enim manus laborat, vt totum corpus alatur & vestiatur, eique bene sit, & vt quidquid tum corpori tum animæ, atque adeo sibi ipsi necessarium est, ipsa procuret: nam si vna manus infirma & læsa sit, hanc curat altera; si vna fordida, hanc lauat altera; si frigida, hanc calefacit altera; omnia denique per manus peraguntur) ita se res in oratione habet.

*Oratio animæ
quod manus
corpori.*

CAPVT III.

Plurimis Deo nominibus deuincti sumus, quod rem, hinc adeo quidem excellentem, illinc vero tam necessariam, ita nobis facilem reddiderit.

RATIONI consentaneum est, ut magnam & singularem illam hoc loco expendamus & consideremus gratiam, quam Dominus nobis conferre dignatus est, nimirum, quod, esto oratio ex se hinc tam sublimis & excellens sit. illinc vero omnibus nobis tam necessaria, tamen eam omnibus vsque facilem reddiderit, ut, quotiescumque & vbicumque eam habere lubuerit. in nostra potestate & manu sit eam habere. Vnde etiam Regius Propheta dixit, *Apud me oratio est, ut eam faciam Deo uita mea.* Nunquam scilicet hæc misericordiae diuinæ fores occludantur, quin imo semper & nullo non tempore cuiuslibet patent: semper ipsi oportunum est benefacere, quin etiam vltro cupit omnibus benefacere, etiam petendo instat ut eum rogemus, & rogari gaudet. Quæ vero ad hoc propositum adferri solet consideratio, percommoda & congrua est: si semel tantum per mensem potestatem Deus quibuscumque faceret libere ad se accedendi, & alloquendi, iisque benignas ipse tunc accommodaret aures, quin & beneficia elargiretur; magni id haud dubie faciendum esset, quandoquidem, si vel Rex aliquis temporalis hanc beneuolentiam offerret, permagni ea duceretur: quanto ergo potius id magni à nobis faciendum, quod Deus hanc non semel singulis mensibus, sed quolibet die, quin etiam sapius per diem, gratiam ac beneuolentiam exhibeat? *Vespere*, inquit Psaltes, omnia tempora complectens, & *mane*, & *meridie* narrabo & *annunciabo*; & *exaudiet vocem meam*: id est, quacumque diei hora labores & miseras meas Domino enarrauero, & ad ipsum recurrero,

certam fiduciam habeo, toties me ab eo exaudiendum, & gratia donandum. Neque enim Deo tædio vel fastidio est, importunius rogari, sicut esse hominibus solet; quia ipse non est sicut illi, qui dum quid cuiquæ dant, depauperantur. quantum enim vnus alteri elargitur, tantum illi decedit; & dum quid dat, quid etiam sibi aufert, eumque, cui ipsum dat dando, semetipsum depauperat. Hinc homines piger rogari, & esto semel aut bis libenter & hilariter postulata concedant, tertia tamen vice non concedant, defatigati tædio, nec petitis annuent; aut si annuant, ita fastidiose se gerent, ut petentē posthac quidquam petere pigeat. At Deus, ut ait Apostolus, infinite diues est in omnes qui innocant illum; atque, uti dando non fit indigentior, ita nec indignatur aut succenset rogatus, etsi vel singulis momentis mundus vniuersus multa ab eo postularer: quia diues est in omnes & effusus ut omnes locupleteret; ita tamen, ut nihil illi de opulentiâ quæ habebat ante decedat. Atque ut diuitiæ & abundantia eius infinita est, ita & infinita est eius misericordia in omnium mortalium necessitatibus succurrendo; quin imo volupe illi est, multa nos ab ipso in dies petere, ac frequentissime ad eum, velut ad asylum, recurrere. Equum igitur erit ut tam exitium omnes beneficiū & gratiam agnoscamus, ob ipsum gratos nos exhibeamus, & è tam ampla salutarique petendi licentia aliquem nobis fructum colligamus; ut nimirum in orationis exercitio assidui & contipui esse procuremus. Nam (ut S. Augustinus in hæc Psalmographi verba, *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me*, commentatur) certus esto, si Dominus non amoneat orationem tuam à se, eum nec misericordiam suam à te amoturam. Itaque ne suam à nobis misericordiam auferat, nosque deserat, nostrum est operam dare, ne vnquam orationem relinquamus, aut ab ea nos sequestremus.

Oratio est tam excellens & necessaria a quo tamen facili.

Psal. 41. 9.

Mira Dei in exaudiendo facilitas.

Psal. 54. 18.

CAPVT IV.

Duo mentalis orationis genera
proponuntur.

OMNISA oratione vocali, quæ tam sancta est, & in Ecclesia Dei adeo vtitata & frequens, in præsens duntaxat de mentali loquemur, quam etiam intellexit & designauit Apostolus ad Corinthios scribens, *Orabo spiritu, orabo & mente, psallam spiritu, psallam & mente.* Duo autem sunt orationis mentalis genera: Vna communis est & plana, altera specialissima extraordinaria, & eminètilissima; quæ recipit & patitur potius quam agat, vt loquebantur veteres illi sancti in oratione maxime exercitati. Hinc de præceptore ac doctore suo Hierotheo ait Dionysius Areopagita, cum diuinam patientiam fuisse, id est recipere potius solitum ea quæ à Deo donabantur, quam vt ipse quid faceret. Inter duas has orationis species magna est differentia. Prima siquidem aliquomodo hic in terra verbis doceri potest; secundam vero ipsi docere non possumus; verbis enim declarari non valet: quia est manna quoddam absconditum, quod nemo scit quid sit, nisi qui neceperit, & ex eo comedit: imo ne ipse quidem declarare nouit quid id sit, nec id quale sit, proprie intelligit, vt egregie ostendit Cassianus, ad hoc propositum adducens quandam B. Antonii Abbatis sententiam, quam ipse diuinam, cælestem, & plus quam humanam appellat, scilicet, *Non est perfecta oratio, in qua se monachus, vel hoc ipsum quod orat intelligit.* Sublimis quippe hæc & transcendens oratio non patitur eum qui orat aut suscipi recordari, aut ad id quod agit (vel quod patitur potius quam agat) reflectionem facere. Sicut enim hoc in mundo sæpe ita homo ab aliquo est negotio absorptus & ei immersus, vt sui ipsius non meminerit, neue vbi sit, imo ne reflectat quidem ad id quod cogitat, nec aduertat

quomodo ipsum cogitet: ita in hoc perfecto orandi modo homo ita in Deum absorptus & immersus est, vt sui ipsius sit immemor, nec intelligat quomodo id fiat, nec qua via vadat, nec qua veniat, vt nullam tunc curet methodum, ac de præambulis punctisue parum sollicitus sit, aut quod modo hoc, modo illud ei in mentem veniat, non multum laboret. Sicut eidemmet Antonio accidisse refert Cassianus: nam, cum circa noctis initium ad orationem se composuisset, tandem in illa perseverabat, donec postridie suis oriens sol radiis vultum eius feriret; hinc & ipse cum eodem exostulabat, quod tam matutine oriens sua sibi lucem eriperet, qua mentem eius interius Pater ille luminum illustrabat. De hac orationis specie sic loquitur Bernardus, *Rara hæc hora est, & parua mora, & breue omne illud tempus, quod eidem impenditur: quod esto etiam longissimum sit instar flatus præteruolat.* Hanc vero in se sentiens Augustinus, dicebat: *Intruducume in affectum nimis inustatum, ad nescio quam dulcedinem, qua si perficiatur in me, ignoro quid futurum sit.* In hac ipsa etiam orationis & contemplationis specie Bernardus tres gradus diuersos statuit: primum comparat comestioni, secundum potationi, quæ maiori & facilitate & suauitate sit, quam ipsa manducatio, neque enim vllum potus habet in masticando laborem: Tertius vero est inebriatio. Atque huic proposito adaptat, quod in Canticis Canticorum sponsus ait, *Comedite amici, & deinde bibite, tertio inebriamini* ab amore isto, *carissimis*: atque hoc est perfectissimum, quæ omnia magis sunt accipere, quam agere. Sicut enim hortulanus alias aquam è puteo magna brachiorum agitatione & labore haurit, alias, illo quiescente nec manum mouente, cælo decidit pluuia, quam terra sponte sua imbibente, nihil aliud hortulanum hic agere necesse est, quam pluiam suscipere, eamque ad arborum radices per lacunas deducere, vt fructum

S. Antonii
in orando as-
seditas.

Serm. in Do-
min. infra
octauam
Epiphaniæ.

Lib. 10. Con-
fess. c. 40.

Contempla-
tionis species
Manducatio
Potatio
Inebriatio.
Serm. 52. ex
paruis.

Cant. 5. 3a

Meditatio
aqua de pu-
teo hausta.
Contemplatio
pluuia com-
paratur.

ctum

Atum ferant. Pati modo se res habet in his duobus orationis generibus: quod primum magna conquiratur industria & studio, cui Deus cooperetur & adminiculetur; alterum vero, iam factum ante & velut coctum quodammodo inueniatur. Primum labore paras ac sudore, emendicas, & de ista mendicitate comedis: at alterum plenam & instructam tibi mensam proponit, quam tibi Deus ad famem tuam pellendam præparauit, mensam inquam opiparam, & refertissimam. Vnde aiebat Sponsa; *Introduxit me Rex in cellaria sua.* Et Isaias, *Et laticabo vos in domo orationis mee.*

Hæc oratio singularissimum quoddam Dei donum est, quod dare solet quibuscumque voluerit; interdum quidem in compensationem & retributionem acceptorum ab iis obsequiorum, tum quod quis eius nomine multis in rebus se mortificauit, ac permulta passus sit, interdum nullo ad præterita merita respectu, quia liberalissima quædam ac gratuita eius est gratia, eamque ipse dat quibuscumque voluerit, iuxta illud Euangelii pronuntiatum, *Non licet mihi quod volo facere?* Denique res est, quam alter alterum docere non possumus. Atque ideo nonnullorum reprehenduntur ac prohibentur scripta, quod docere conati sint id, quod nec addisci nec doceri potest; & per artem ac præcepta tradere, quod longe omnem artem transcendit; tamquam si infallibiliter ac certo aliquem contemplatiuum reddere possent. Quod merito Ioannes Gerson in quodam quem aduersus Ruisbrochium librum conscripsit, his verbis carpit: *Florem à sua radice præsecuisti; nam sicut flos à sua radice recisus, & manu contritus ilico flaccescit, suamque pulchritudinem & elegantiam amittit: ita plane fit in his rebus, quas in hac alta & sublimi oratione intime Deus suis communicat, ut; dum eas homo è proprio remouet loco, & aliis declarare & communicare vult, suam eam statim decorem & splendorem amittant. Hoc faciunt illi, qui*

declarare verbis & docere cupiunt id quod non doceri, ne quidem intelligi potest. Quid mihi illæ anagogiæ mysticæ, illæ animæ transformationes, illud silentium, illud annihilari, illud sine mediis vniti, ille Thaulericus fundus verbis indicata profunt; si tu quidem ea intelligas, ego vero minime, & quid mihi velis dicere nesciam? Quare bene nonnulli hoc inter diuinam hanc scientiam & alias omnes discrimen statuunt, quod reliquæ scientiæ ut intelligantur; ipsos ante terminos earum nosse oporteat, in hac vero non ante terminos intelliges, quam scientiam ipsam fueris adeptus. In illis Theoria præcurrit praxis; in hac vero Theoria praxis præcedat necesse est.

Dico præterea, oratio hæc non modo non doceri, aliisque tradi potest, sed ne tu ipse quidem velle debes eidem te applicare, ne ad eam sustollere, si Deus ipse ad eam te non subuehat. ei applicet, aut eo sustollat: magnæ quippe id foret superbiæ ac præsumptionis indicium, orationemque quam habes amittere, & plane nudus manere merereris. Dicit proinde Sponsa in Canticis, *Introduxit me Rex in cellam vinariam.* Singularissimum quoddam Dei donum est, quod animam ipse in conclaue suam intro-mittat, quo tam familiariter cum ipsa agat, & in cellam suam vinariam inducat, ad eandem amore suo replendam & inebriandam. Sponsa ipsa eodem se sponte non ingessit, sed eam sponsus ipse arrepta manu introduxit. Ad osculum oris eius aspirare, vel sustollere te nec ipse potes, nec debes; nam, nisi ipse eo te subuehat, magnæ audaciæ ac remeritatis id foret. Atque ideo sponsa id facere non fuit ausa, neue huc se ingerere / fuit namque humilior ac modestior, sed supplex ipsamet sponsum rogat, ut hoc sibi osculum impertiat, aitque: *Osculetur me osculo oris sui,* perinde ac si diceret, inquit Bernhardus, Ego viribus meis ad hunc amorem, vnionem, & contemplationem tam sublimem pertingere non valeo, nisi eam

Matt. 20.15,

Non licet mihi quod volo facere? Denique res est, quam alter alterum docere non possumus. Atque ideo nonnullorum reprehenduntur ac prohibentur scripta, quod docere conati sint id, quod nec addisci nec doceri potest; & per artem ac præcepta tradere, quod longe omnem artem transcendit; tamquam si infallibiliter ac certo aliquem contemplatiuum reddere possent. Quod merito Ioannes Gerson in quodam quem aduersus Ruisbrochium librum conscripsit, his verbis carpit: *Florem à sua radice præsecuisti; nam sicut flos à sua radice recisus, & manu contritus ilico flaccescit, suamque pulchritudinem & elegantiam amittit: ita plane fit in his rebus, quas in hac alta & sublimi oratione intime Deus suis communicat, ut; dum eas homo è proprio remouet loco, & aliis declarare & communicare vult, suam eam statim decorem & splendorem amittant. Hoc faciunt illi, qui*

Contemplatio
doceri ne-
quit.

eam ipse mihi dare dignetur. Ipse nos, quæ eius bonitas, & effusa liberalitas est, ad hoc oris sui osculum, & ad altissimam hanc orationem & contemplationem, si modo eam nos habere voluerit, sustolleret: neque enim res est quam aut docere ipsi possimus, aut cui nos applicare possimus vel debeamus.

CAPVT V.

Duo hi orandi modi sacra Scriptura verbis declarantur.

DVos hos orationis, quos diximus, modos egregie clareque nobis Spiritus sanctus apud Ecclesiasticum declarat. Dicit namque eo loco de viro sapiente, per quem Ecclesia communiter iustum intelligit, *Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur.* Primo ordinariæ orationis modum ponit; summo mane nimirum & diluculo strato exsurgere debet: atque illud tempus est orationi faciendæ peropportunum, & ideo in Scriptura notissimum. Hinc in ea legimus: *Mane adstabo tibi.* Praueni in maturitate, & clamami. Prauenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua. Ad te de luce vigilo. Addit, *ad vigilandum*: quia vigilans & alacer sit oportet, non autem dormire, aut orationem velut quoddam ceruical aut puluillum vsurpare. Quid amplius? *Cor suum tradet* orationi: ut non solo corpore illi præsens adsit, animus vero ac mens alibi in negotiis peregrinetur, quam sancti Doctores vecordiam cordis vocant *somnolentiam*. Cor enim languidum, graue, & somnolentum magnum est ad orationem impedimentum; hoc namque illam impedit reuerentiam, quæ cum Deo tractare volenti necessaria est. Quid autem hanc in iusto reuerentiam producit? *Ad Dominum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur.* Cum enim confi-

dero in Dei me præsentia versari, & abire me vt tam potentem sublimemque maiestatem alloquar, hoc me reuerenter & attente coram eo cogit consistere. Hæc videlicet præparatio ac dispositio est, quam dum ad orationem accedimus, præferamus oportet. Sed iam vltius, quamnam iustus orationem faciat videamus: *Aperiet os, inquit, suum in oratione, & ante omnia pro delictis suis deprecabitur, pro eisdem erubescens, & pœnitens.* Talem scilicet à parte nostra facere ipsi orationem debemus, nostra inquam delicta & culpas plangere & Deum rogare vt pro sua clementia nostri miscreatur, & peccantibus signoseat. Satis vero nobis esse non debet, dicere, Cum primum ad Deum conuerterer, generalem omnium flagitiorum meorum confessionem institui, ac tum aliquot eisdem plangendis, plorandis, & pœnitentiæ pro eisdem suscipiendæ dies dedicaui. Neque vero par est, vt, postquam semel confessi sumus, eorum obliuiscamur, sed ea semper præ oculis & in memoria habere oportet, iuxta illud Prophetæ, *Et peccatum meum contra me est semper.* Vnde bene S. Bernardus super illa verba, *Lectulus noster floridus*, sic scribit: *Lectulus tuus, id est cor tuum adhuc fetidus & maleolens est, quia nondum vitiorum ac consuetudinum, quas è mundo tulisti, puriscentiam deposuisti, & sponsum inuitare audes, vt ad eundem dormiturus declinet; iam inquam de aliis altioribus amoris & arctæ cum Deo vnionis exercitiis tractare cupis, tamquam si perfectus fores.* Ante cor tuum lacrymis lauare, & expiare stude (*Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo,*) ac virtutum floribus exornare; ac postea sponsum tuum ad lectulum poteris inuitare: vti sponsum fecisse constat. Age primo de osculo pedum, te demisse humiliando, deque peccatis tuis plurimum dolendo, ac de osculo manuum, vt scilicet opera tua bona Deo offeras, & veras solidasque de manibus eius virtutes recipere

Serm. 46. in Cantic. Cant. 1.15.

Psal. 6. 7.

Rodriguez exercit. pars 1.

X cipere

cupere proctures: tertiumque illud osculum oris, vnionem inquam illam altissimam non ante habere velis, quam ad id te Dominus dignetur suscollere. De antiquo quodam & admodum spirituali Patre memoriae proditum est, viginti & amplius annos eum illis viæ purgatiuæ exercitiis impendisse; nos vero in ea statim defatigamur, & statim ad osculum oris, & amoris Dei exercitia transire cupimus. Sed bono solidoque ante opus est fundamento, vt tam altum illi ædificium superimponatur. Præter alia multa bona & vtilitates, quæ in hoc exercitio continentur (de quibus postea dicendi erit locus) singulare quoddam aduersus peccata omnia remedium in ea constat contineri: qui enim peccatum assidue detestatur, Deum se offendisse dolet, deque eo intime confunditur, non facile in ipsum relabatur. contra, quod aliqui, qui admodum spirituales & orationi dediti videbantur, & forsitan etiam erant, turpiter prolapsi sunt, non aliam fædi huius lapsus causam esse volunt sancti, quam quod hoc exercitium non quantum & quam diu par erat, coluerint: quia ita se aliis exercitiis, & suauioribus saporibusque considerationibus sectandis dabant, vt propriæ cognitionis, & peccatorum suorum considerationis exercitia penitus obliuiscerentur. Inde factum, vt præsumptuose nimis sibi confiderent, nec tam timide quam quidem necesse erat, & caute se gesserint; atque ideo prolapsi sunt, quo minime oportebat. Quia scilicet statim vilitatis suæ obliui sunt, ideo etiam ab ea, quam habebant, altitudine cotruerunt. Parproinde est. orationem nostram multo tempore solum (vti suadet Sapiens) circa peccatorum admissorum deplorationem versari, donec tandem porrecta nobis manu dicat Dominus, *Amice ascende superius.*

Iam videamus, quænam sit alta & specialissima illa oratio, quam Dominus, cum placuerit, suis inspirat. Subdit ergo

Sapiens, *Si enim magnus Dominus voluerit, Spiritu intelligentia replebit illum.* Si inquam voluerit: neque enim ius hereditarium id est, sed non nisi liberalissima quædam & quam maxime gratuita gratia. Tibi scilicet in oratione versanti cœlestis quædam derepente oborietur lux & radius, quo illustratus, magni facere mox incipies, quod ante non intellegebas. Hoc est donum orationis. Quoties antea ipsam vsurpasti, nec rem hanc aduertisti, vti eam modo aduertis? Vocatur autem id *Spiritus intelligentia*: quia reuera non videtur esse aliud, quam simplex & nuda quædam apprehensio; adeo scilicet homo per lucem hanc quietatur, & serene tranquillatur. Sicut contingit interdum in hoc mundo, vt homo dum in imaginem quandam perfectam, & omnibus numeris absolutam oculis incidit, eamque diutius visu fixo & irretorto, ac sine vlllo mentis discursu, sed magna quadam delectatione, suspensione, & admiratione contemplatur: ea inspicienda satiari nequeat: ita in alta ac sublimi hac oratione & contemplatione fieri certum est: aut potius dicendum, non aliam Beatorum in cœlo orationem videri, dum Deum contemplantur. Beatitudo siquidem in sola visione & contemplatione Dei consistit; in cœlo enim absorpti & immergi erimus, Deum & videndo & continenter amando, idque simplici quadam maiestatis illius diuinæ visione, eius præsentia & gloria fruentes, sine vlllo profus mentis discursu, ac tædio vel defatigatione, quæ tandem ex vnus eiusdem rei conspectu nasci solet; quinimo *canticum* illud ac diuinum illud manna semper nobis *nouum* videbitur, atque adeo noua semper & recenti admiratione perfundemur.

Hoc ergo modo perfecta & alta illa oratio, quam contemplationem vocant, hic in terris habetur, quando scilicet illam Dominus dare dignatur; quod, cui ea obtigit, nunquam Deum intuenendo vel contemplando satiatur, idque

Tract. 9. c. 21. & p. 2. tract. 7. c. 4.

Cur aliqui viri spirituales prolapsi.

Meditatio peccatorum non deponenda.

Luc. 14. 10.

sine vilo discursu aut defatigatione, sed simplici duntaxat intuitu. Addit, *Replebit illum.* Hæc namque gratia tam abundans & copiosa est, vt redundet; nec tam angusto queat vase contineri. Vnde etiam subiungit quod hic conseruitur, *Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientia sua. Et in oratione confitebitur Domino.* Vnde statim succedunt colloquia. Hoc namque tempus proprium est ad cum Deo loquendum, quando videlicet anima à cœlesti illa luce & sapientia iam mota, edocta & subleuata est. Acque hoc B. P. N. tempus esse ait ad colloquia facienda peropportuna *Occurrente, inquit, nobis spiritali motu ad colloquia veniamus.* Quod in primis notandum est: postquam scilicet ipsi potentiaram nostrarum discursum adhibuimus meditando & considerando, & iam æstu suo meditatio cor inflammavit, & aliquo iam nos impelli mouerique sentimus, tunc commodum colloquiorum, familiarioris cum Deo tractationis, petitionum, & gratiarum concedendarum tempus est: oratio namque è corde, quod iam à Deo motum est, procedens, ab eo solet exaudiri, & apud Maiestatem eius gratiam inuenit. Nam, vt ait Augustinus, quando *hominem Deus ad quid postulandum mouet, signum est dare eum velle quod petitur.* Hæc est oratio specialis, quam Dominus dat cuiuscumque voluerit: *Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentia replebit illum.* Si, inquam Dominus, qui magnus & potens est, voluerit, facile sublimem hunc & eminentem orationis modum habere possumus.

Si vero ad tam excellens orationis genus nos euehere Domino non placuerit, non propterea, inquit Bernardus, dolere, contristari, aut animum despondere debemus, sed sufficere nobis virtutum exercitium debet, & quod nos Deus in sua gratia conferuet, neu in peccatum anat prolabi. *Vtinam, inquit, desur mihi*

pax bonitas, gaudium in spiritu sancto, misereri in hilaritate, tribuere in simplicitate, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Et hic contentus ero, Cetera (contemplationes inquam istas sublimes) Apostolis virisque Apostolicis relinquo, Montes excelsi ceruus, petra refugium erinaceis. Alii illi contemplationis montes in vsum sunt illorum, qui quadam ceruorum ac damarum velocitate, ad perfectionem euolant: ego, qui non nisi erio sum, imperfectionum ac peccatorum spinis & aculeis vndeundique plenus, ad illius foramina petra, quæ est Christus, confugiam, vt me intra sacra eius vulnera abscondam, culpasque ac delicta mea sanguine inde prorumpente abluam, atque hæc mea futura oratio est. Si ergo S. Bernardo vnicum virtutum exercitium, ac dolor contritioque de peccatis sufficiat, & aliam illam orationem excellentem viris Apostolicis, aliisque illustribus sanctis, quibus eam Dominus conferre dignabitur, relinquat, æquum erit vt & nobis ea satis sint, & nostrum in oratione exercitium sit, de peccatis dolere & erubescere, passiones nostras mortificare vitia ac malas inclinationes & habitus euellere, omnes denique quæcunque in via virtutis nobis occurrere possunt repugnantias ac difficultates expugnare studere; de specialissima vero illa & sublimi oratione nihil solliciti sumus, sed expectemus donec, ad eam nos Dominus subuehere sustollere voluerit, quin etiam tum, cum ad eam vocati videbimur, valde circumspecte & caute nos geramus oportet, quod multis id expositum esse soleat fraudibus & illusionibus. Credit siquidem subinde homo, ad hoc se orationis genus à Deo vocari, quod nescio quam in amoris Dei exercitio dulcedinem, suauitatem, & felicitatem experiatur: adeo vt huc ipse diuinitus non vocetur, sed se sponte ingerat & intrudat. Nam illudit ei satan & caliginem offundit, vt de serat scilicet & omittat ea quæ sibi

Psal. 105. 18.

Virtutum studium virtutum fuga orationis nota sicut materia.

Z. u. d. Bl. f.
in specul. spi-
ritual. c. 11.

necessaria sunt, & tandem nihili faciat, nec in vno, nec in altero proficiat. Nam, (vt apposte peritissimus quidam rerum spiritualium Magister ostendit) quem admodum insignis temeritas & impudentia foret, si Regis mensæ, sine eius iussu & permissu affideret is, cui expresse Rex imperasset vt ad eam staret, sibi que sedenti ministraret: ita parum reuenter decenterque facit is, qui dulcis contemplationis otio totus vacare cupit, euidenter tamen ad eam ab ipso Deo non vocatus. Quare prudens quoddam hac in re consilium suggerit S. Bonauentura, monetque in eo se hominem exercere debere, quod securum & vtile est, in vitiorum scilicet & prauorum habituum suorum eradicatione, verarumque virtutum in animum insitione: hoc namque iter & planissimum & tutissimum est, & in quo nulla subest fraus, impostura nulla, imo vero quo mortificationi, humiliationi, & resignationi accuratius ac studiosius incubuerit, eo Deo futurus est grator, plusque apud eum meriturus. At in aliis illis modis excellentibus & extraordinariis, multæ, ait idem Bonauentura, demonis latere solent illusiones & imposturæ. Sape namque quis putat à Deo proficisci, quod ab eo non provenit, & multum & magnum esse id, quod vix aliquid & nihil est: quocirca extraordinaria sunt per ordinaria examinanda, non hæc per illa. Atque hæc communis Sanctorum Patrum doctrina est, vt iam iam ostensuri sumus.

De process.
Relig. c. 20.

Contemplatio
periculosa.
Meditatio
vna.

CAPVT VI.

Doctrina superior amplius declaratur.

Gregor. lib.
7. Moral. c.
27.
Bernard.
serm. 46. in
Cant.

Ad maiorem doctrinæ huius confirmationem & declarationem, notant hoc loco sancti Patres, ac rerum spiritualium magistri, vt ad altam illam, de qua ante egimus, orationem & contem-

plationem perueniamus, magna multaque passionum nostrarum mortificatione opus esse, & solidum ante virtutum moralium, frequenti diuturniorique illarum exercitio, fundamentum iaciendum: quod nisi fiat, frustra nos & irrito conatu ad contemplationem velle ascendere, aut eam exercere. Oportet, inquit, vt prius sis Iacob lucians, quam Israel Deum videns, ac dicens, Vidi Deum facie ad faciem: ante, inquam, passiones & prauos appetitus edomes, quam ad intimam illam cum Deo vniõnem peruenias. Vnde Ludouicus Blosius, cum qui ad excellentem quandam diuini amoris gradum gestit pertingere; sua tamen vitia serio corrigere & mortificare, & inordinatum erga creaturas amorem eradicare non procurat, similem esse ait homini, qui plumbo ferroque onustus, & manus pedesque vinctus, in sublimem cupit arborem ascendere. Quocirca spiritus institutoribus ac magistris præscribunt, vt ante, quam eis, quos in spiritualibus erudiendos susceperunt, hanc contemplationis doctrinam proponant, cunctas inordinatas passiones mortificare, & virtutum è contra habitus acquirere, patientiæ, humilitatis, obedientiæ, huicque exercitio sedulo doceant insistere. Hoc ipsi vocant vitam actiuam, quæ contemplatiuam antecedit oportet. Hac de causa, non pauci qui hac via non processerunt, sed sine certo ordine ad contemplationem peruenire voluerunt, postquam iam multis annis orationi vacassent, omni se virtute vacuos, impatientes, iracundos, superbos esse comperiunt, adeo vt, dum vel minima horum vitiorum sese offert occasio, quam primum stomachabundi in verba indignationem & impatientiã restantia prorumpant: vnde colligere est, quam parum adhuc perfecti & mortificati sint. Præclare id R. P. N. Generalis, Euerhardus, Mercurianus, quadã in epistola, quã hac de re scripsit, his verbis ostendit: Multi defectu discretionis potius, quam desiderio profectus,

Mortificatio
contemplationis

Vita
actiuam

Oratio
vniõnem
deus

fectus, aliud quoddam orationis exercitium esse inaudientes, communi multo subtilius, amoris Dei inquam, & actuum anagogicorum, & silentii nescio cuius; ante tempus ad vnitivam viae exercitium ascendere voluerunt, quod nimirum illud & magis heroicum, & perfectius esse, ac facilius multo & suavius per illud tam vitia expugnari, quam virtutes acquiri intelligerent. Et quoniam ante tempus oportunitatis huic se applicare voluerunt, & multum temporis perdiderunt, & parum profecerunt, ac annis plurimis etiam transactis, passionibus suis adeo yegetas habent affectiones adhuc ita indomitas, commoditatesque suas non minus sectantur, tamquam si nullum hactenus cum Deo habuissent commercium: tam quoque adhuc vivit in ipsis propria voluntas, tam difficulter denique iudicium suum subiiciunt, quando Superiores iis quod non allubet, aut voluntati propriae displicet iniungere volunt, quasi eo primum die ad Religionem venissent. Rei huius illa unica causa est, quod volare voluerint antequam haberent alas, & transviam velut saltu fieri, eamque compendiosiore facere, non autem eo quo par erat passu procedere, nec ante se mortificationi, virtutumque exercitio dediderunt; itaque sine fundamento bonum construere aedificium non potuerunt, sed super arenam fabricarunt, ac proinde in medio cursu deficiunt. Hæc ille.

Ut autem appareat quam vera & communis generalisque sit hæc doctrina, in eo communiter omnes sancti Patres conveniunt, dum tres illas partes vel modos orandi, secundum tres vias, quas vocant, purgativam, illuminativam, & vnitivam constituunt (quam doctrinam Sanctus Dionysius Areopagita tradidit, atque ex eo post Nazianzenus, atque adeo omnes quotquot de rebus spiritualibus scripserunt, hausere) in hoc inquam conveniunt, esse nobis ante, quam ad orationem illam tam altam & excellen-

tem adspicimus, ea quæ ad purgativam & illuminativam viam spectant, sectanda: Ante scilicet dolorem & contritionem de peccatis excitandam, vitia pravaque inclinationes edomandas, variasque virtutes ad exemplum Christi, in quo illæ eminenter resplendent, comparandas: si enim ulterius, his non præmissis, vellemus pergere, sine fundamento id esset construere, ac semper proinde imperfecti claudicaremus: proinde ac si studiosus ad superiores & doctiorum classes admitti vellet, nondum cognitis iis quæ in inferioribus traduntur, & ad ultimum scalæ gradum ascendere, vixdum primo transenso.

CAPVT VII.

De oratione mentali ordinaria.

SEPOSITA itaque oratione specialissima & extraordinaria, cum quid sit, & quæ eius habendæ ratio, nec docere nec tradere possimus, nec in nostra sit potestate ad eam pertingere, nec eam etiam nobis Deus præscribat, nec denique de illa à nobis rationem exacturus sit; in præfens de oratione mentali ordinaria & communi, quæ aliquo modo doceri, & laboribus, consiliis, & gratiæ diuinæ superpetiis comparari potest, agemus. Inter reliqua, quæ nobis in Societate beneficia contulit Deus, non postremum illud est, sed reliquorum facile summum, quod, quem orationis modum servare debeamus, nobis sigillatim tradiderit, quod à Sede Apostolica sit in libro Exercitiorum B. P. N. Ignatii approbatus; sicut videre est è Bulla eisdem præfixa, qua sanctissimus Dominus Paulus Papa tertius ea postquam serio matureque examinasset, approbat & confirmat, atque in primis vtilia & salutaria esse asserit, omnesque Christi fideles, ut se in iisdem exerceant, cohortatur.

X ; Hanc

Hunc orandi modum Deus omnipotens Beato Patri Nostro communicavit, ipse nobis, & quidem eodem ordine, quo à Domino ante accepit. Quocirca confidamus oportet fore ut Deus hac nos via & modo, quem ipsemet præscripsit, adiuuet & dirigat, cum hoc ipso tam Beatum Patrem, quam socios eius, ac postea etiam alios plurimos lucrifecerit, in illo quòque ipsam Societatis firmam designationem atque institutum, ut ipsemet testatur, communicavit. Unde non est necesse, ut alios extraordinarios orationis modos ac methodos inquiramus, sed eum quem illo loco habemus, ut bonos & obsequentes filios decet, servare sedulo procuremus.

In trium potentiarum exercitio, quod omnium exercitiorum primum est, docet nos Beatus Pater quo sit in reliquis exercitiis modo oratio facienda: scilicet, in singulis punctis quæ meditaturi sumus, tres esse animæ nostræ potentias, memoriam, intellectum, ac voluntatem, exercendas. Primo namque per memoriam oculis intellectus obiciendum est punctum vel mysterium quod meditando excutiendum est, ac deinde statim per intellectum discurrendum, meditandum, & consideranda illa quæ ad movendam voluntatem magis opportuna videbuntur: postea vero voluntatis ipsius sequi affectus & motus debent. Tertium illud præcipuum est, & in quo sistendum, & quod maxime spectandum est.

Hic namque meditationis finis est, & fructus, quem ex omnibus intellectus considerationibus ac discursibus elicere oportet. Omnia porro hæc ad voluntatem: tum ut ad bonum aspiret, tum ut malum detestetur, excitandam spectant. Hac de causa exercitium hoc trium est potentiarum cognominatum, quod ipsum primum sit, in quo hic orationis modus nobis traditur; esto non minus in reliquis exercitiis sequentibus, quam in hoc tres potentiarum animæ exercendæ sunt.

Modus hic orandi, quem Beatus Pater Noster hoc loco nobis tradit, & Societas omnis usurpat, non est singularis, nec inventiones habet, quæ illusionibus obnoxia sunt, uti habent alii, sed admodum communis est, & à præscis Patribus frequentatus, ac naturæ humanæ, quæ discursibus gaudet, & ratione utitur & regitur, ratione item persuadetur, convincitur, ac flectitur, accommodus, ac proinde facilius, securior & utilior. Non ergo instar stupidorum & attonitorum in oratione esse debemus, nihil penitus facientes (ingens namque hoc error foret & illusio) sed in ea Deum, mediante potentiarum nostrarum exercitio, invocare, & una cum ipso cooperari; quia creaturarum ipse suarum cooperationem exigit. Atque hoc est, quod in suo Exercitiorum libro Beatus Pater nos docet. Reliqui autem orandi modi, in quibus discursus locum non habent, sed sola negationes, & nescio quæ silentia, è mystica Theologia desumpta, communiter doceri nec debent, nec quæri, uti supra dicere memini. Unde dum Novitii & nuperi, qui passiones suas & exercitium virtutum vix tum perspectum habent, in particulare hosce modos incidunt, mille illusionibus & fraudibus diabolicis scaturit; & dum aliquid se credunt lucrifecisse & profecisse, passionibus adhuc pleni sunt tam indomitæ quam ante, quæ deinde per hanc orationis dulcedinem, escam & illicium velut consopitæ & quiescentes, postea cum magno animarum periculo excitantur & reuiuiscunt. Accedit huc, quod è singularibus & extraordinariis his orandi modis præfractæ quædam iudicii enascitur durities, quæ post fraudi & illusioni cuilibet viam sternit, quam proinde Beatus Pater Noster Ignatius summopere etiam tenebat, quod non raro eos, qui priuatos hosce modos sectarentur, huic obnoxios esse diceret. In quolibet ergo puncto, quod in oratione meditandum suscipietur, postquam memoria menti repræsentarit mysterium super quo discursum formare cupimus,

CAPVT VIII.

De necessitate meditatio-
nis.

primus ipsum erit intellectu excutiendū, meditando, & super ipsum discurrendo, mox vero ipsi voluntatis affectus sequantur oportet. Adeo ut rem primo memoria proponat, deinde ipse discursus & meditatio intellectus sequi debeat: hoc namque fundamentum est, à quo omnes actus & exercitia, quæ in oratione facimus, nasci debent, ut quidquid demum in oratione fit, in virtute huius fiat. Rei huius ratio è Philosophicis principiis petita, clara est: voluntas enim nostra cæca quædam potentia est, quæ nullum quidem vestigium figere potest, quin intellectus præcedat. Commune siquidem Philosophorum axioma est, *Nihil volitū quin præcognitum*, & nihil velle voluntas potest, quin id ante per intellectum transierit, qui ceu seruus tædifer est, face prælata voluntatem illuminans, conducens, & ostendens quid desiderare debeat, quid vero abhorre. Quare bene acuteque Augustinus, *Inuisa diligere posse ait, incognita nequaquam*. Et æque eleganter Gregorius: *Nemo potest diligere quod prorsus ignorat*: obiectum namque voluntatis bonum est quod intellectu concipimus. Idcirco enim rem aliquam diligimus ac desideramus, quod illam ut bonam & amatu dignam apprehēdimus; & vice versa ideo quid abhorremus ac fugimus, quod id malum & abominatione dignum imaginamur. Proinde si quando suam aliquem voluntatem ac propositum mutare volumus, rationibus allatis intellectum eius confutare & euincere conamur, ostendendo nimirum id quod agere proponit, nec bonum, nec conueniens esse; alterum vero & melius esse & expedire; ut sic vnum repudiet, alterum amplectatur. Adeo ut actus & discursus intellectus reliquorum, quos in oratione facimus, actuum & exercitiorum sit fundamentum. atque hanc ob rem adeo necessaria est meditatio, quod sequentibus capitibus pluribus sumus declaraturi.

H Vero de sancto Victore perfectam esse posse orationem negat, nisi eam aut præcedat aut comitetur meditatio. Et est hæc doctrina Sancti Augustini, dicentis orationem sine meditatione tepidam esse, quod etiam egregie efficaciterque probat; nisi enim quis se in propria miseria infirmitateque cognoscenda & consideranda exerceat, illudetur, & sibi conuenientia in oratione petere nesciret, ut nec eo seruore quod petere par est. Hinc multi, quod se ipsi non cognoscant, nec proprias culpas cōsiderent, valde errant illusi, & ea de se præsumunt, quæ minime præsumerent, si se ipsi perspectos haberent; ac proinde longe alia hi in oratione agunt & versant, quæ ea quibus opus habent. Quam obrem si orandi artē, & ea quæ tibi conueniunt, à Deo petere nosse velis, tuis ante imperfectionibus & miseriis meditandis & considerandis incumbere, & hac via scies, quid tibi petendum sit; vbi vero magnam euidentemque necessitatem tuam plane perspectam habueris & intellexeris, tunc ipsum quam feruētissime, & eo quo oportet modo petes; ad exemplū sc. pauperis mendici, qui omnium egenus, haud difficulter nouit & intelligit quanta sua sit & necessitas & inopia.

Sanctus Bernardus ostensurus non esse ad perfectionis apicem subito euolandum, sed paulatim ascendendum, ait, *Nemo repente fit summus, ascendendo, non volando apprehenditur summitas. Ascendamus igitur velut duobus pedibus, meditatione & oratione: meditatio siquidem docet quid desit, oratio ne desit, obtinet: illa viam ostendit, illa deducit: meditatio denique agnoscimus imminetia nobis pericula, oratione euadimus*. Hinc dixit Augustinus, *Intellectus cogit abundus est principium omnis boni*. Qui namque considerat quæ Deus bonus sit in se, quæ misericordē se exhibuerit erga nos, quātū nos dilexerit,

Tract. de laude oration.

Serm. I. de S. Andrea.

*Meditatio
Dei bonitate
& nostram
offendit misse-
riam.*

rit, quantum nostri causa cum egerit, tum passus sit, statim ad tam beneficium Dominum amandum incenditur; & qui culpas & miseras suas intuetur, sese humiliat & paruit facit; & qui considerat quam tepide frigideque Deo serui-erit, quam sepe ac grauius illum offenderit, qualibet se pena & castigatione dignum sentit. Per meditationem itaque anima omnibus se virtutibus ditat & exornat.

Psal. 113.

Hac de causa tam serio eam nobis Sacra Scriptura commendat: *Beatus, inquit Pfaltes, vir, qui in lege Domini meditatur die ac nocte: quia erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Et, *Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum.* Illi namque sunt qui eum ex toto corde requirunt, & hoc causa est eius exquirendi.

Psal. 118. 2.

Ideo etiam hoc idem Propheta à Deo postulabat, ad legem eius custodiendam: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.*

Psal. 118. 34.

Et è contra dicit, *Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte periissem in humilitate mea, id est in meis angustiis & afflictionibus, ut id exponit Sanctus Hieronymus.* Proinde vna de maximis, quas sancti meditationi & considerationi ascribunt laudibus, aut sane omnium maxima, est, quod ipsa magna omnium virtutum, vniuersorumque bonorum operum sit adiutrix, soror lectionis, nutrix orationis, directrix operis, omniumque pariter perfectio & consummatrice existens, ait Gerson.

Psal. 118. 9.

Ut vero vnum alterius contrarii consideratione & intuitu melius cognoscatur, dico vnam de præcipuis omnium quæ in mundo sunt malorum causis esse, quod ipsa desit consideratio, iuxta illam Prophetæ expositionem, *Desolatione desolata est terra, quia nullus est qui recogitet corde.* Vnica, cur tanta sit quoad spiritualia in terra desolatio, quod tot tantaque in mundo peccata

Io. Gerson.

effusis habenis dominantur, causa est, quod vix vllus intra se ingrediatur ut ipsa Dei mysteria in corde suo recogitare & animo versare velit.

Defectus meditationis omnium malorum causa.

Ierem. 12. 11.

Quis enim peccatum mortale committere audeat, cum cogitat Deum propter peccatum mortem oppetiisse, & tam graue malum ipsum esse, ut Deum necesse fuerit humanam carnem assumere, ut in toto rigore iustitiæ pro eo Patri faceret satis? Quis peccare ausus sit, cum recogitat Deum vel ob vnum peccatum lethale impios incendiis æternam duraturis adiudicare? Quis cogitans & expendens illa Domini verba, *Discidite à me maledicti in ignem æternum; illam inquam æternitatem, illud in æternum, & quod, quamdiu Deus erit Deus, tam diu in inferno ardere debet, ob momentaneam voluptatem æterna præligat tormenta?* Dicebat Sanctus Thomas Aquinas vnum esse, quod penitus capere & intelligere non posset, quomodo scilicet quis in peccato mortali existens, secure ridere & voluptates captare possit: quod certo nouit se, si tum emoriatur, recta ad infernales carceres detrudendum, cum tamen sciat ac momentum quidem vitæ certum se habere. Purpuratus ille Siculus medias inter epulas, cantus musicos, & delectationes conuiuiales versabatur, quod tamen ceruici eius nudus immineret ensis, è laqueari de seta suspensus, toto corpore pauidus contremiscebatur veritus ne is ad singula momenta delaberetur; vnde nihil illum poterat oblectare. Quid erit ergo, si cui non temporalis, sed æterna, quæ è tenui vitæ filo pendet, mors intentetur, quia aut derrepente emori potest, aut sanus ac vegetus vesperi dormitum concedere, & mane apud inferos agere? Vnde vir quidam pius ad hoc propositum, duos sibi videri dicebat duntaxat carceres in Republica Christiana esse debere vnum sanctæ Inquisitionis, alterum stultorum. Aut credit, inquit, homo infernum qui semper ardeat, paratum esse peccanti, vel non credit: Si non credit ad san-

ad sanctæ Inquisitionis carcerem rapiatur, vt infidelis & hæreticus; si vero credit, & nihilominus in peccati mortalis statu perseverare vult, fatuorum & dementium receptaculis includatur: quæ enim maior hæc dari dementia ac vesania potest? Non dubito, quin, si quis hæc attente perpendat, fræni cuiusdam instar illi futura sint, quo à peccando retrahatur. Hanc ob causam omni dæmon conatu & studio hanc nobis meditationem & considerationem dissuadere contendit. Sicut Philistæi Sampsoni, quem iam vincum habebant, oculos ante omnia eruerunt; ita & Diabolus peccatorem ante omnia excæcat, &, cum fide illi dissuadere & eripere nequeat, hoc saltem procurat, vt ita credat, tanquam si non crederet (vt videntes non videant, & audientes non audiant, neque intelligent) Procurat, inquam, vt non consideret id, quod credit, nec magis ipsum ad animum admittat, quam si plane non crederet; oculos scilicet illi occcludit, quod vulpi huic eodem recidit. Nam sicut parum tibi proffit oculos aperire, si in tenebris agas, quia nihil penitus videbis; ita, inquit Augustinus, nihil prodest in luce versari, si oculos occlusos & obseratos habeas; quia nec tum quidquam videbis. Propterea ergo tanti momenti est meditatio & oratio mentalis, vt quæ oculos aperire facit.

CAPVT IX.

De magno quodam bono & fructu, quem è meditatione elicere debemus: & ideo eam faciendam esse, vt fructum ex ea aliquem capiamus.

CONSULTVM & salutare imprimis est, vt, dum orationi insistimus, affectus & desideria voluatatis exerceamus: de qua re statim agemus; verum ante omnia requiritur, vt hi affectus ac desideria in ratione bene fundentur. Homo namque rationalis est, & ratione, & per

Rodriguez exercit. pars 1.

viam intelligentiæ agi ducique gaudet. Vnus proinde de præcipuis, ad quos meditatio dirigenda & ordinanda est, scopus esse debet, vt eius adminiculo ab omni fraude & illusionem liberemur, in veritatibus solide fundemur, & ad id, quod nobis conuenit & cõgruum est, vltro & grãtante nos applicemus. Atque hic vnus de primarijs debet esse fructibus, quos vt è meditatione colligamus, procurare debemus. Atq; ideo hoc punctum imprimis notandum est, quod illud hæc in materia permagni momenti ac facile primum sit. Initio autem danda homini opera, vt solidum virtutum omnigenarum fundamentum ponat, & in ipsdẽm stabiliatur. Vt porro melius hoc ipsum è meditatione colligamus, ipsaq; singularem meditati fructum adferat, non debet ea aut superficialiter & obiter, aut languide & tepide fieri, sed viuaciter, attente, cum vigore ac mentis tranquillitate. Vnde vitæ huius breuitas, rerum mundanarum fragilitas, inanitas ac vanitas, & quomodo in morte terminentur omnia, tractum & per quietis otium tibi meditanda & consideranda sunt, vt hoc pacto omnia terrena despiciendo, cor tuum ad cœlestia semperque duratura amanda penitus transferas.

Frequenter quoque eodem modo considerandum, animoq; versandum, quam hominum opinio & æstimatio, quæ tamen tantopere nos emouere solet, vanã sit; cum nihil tibi hæc vel demat vel addat, neve deteriore te, vel meliorem reddere queat, vt sic eam parui facere, & contemnere addiscas. Atque ita de reliquis. Hoc scilicet modo quis à fascino & impostura satanica liberatur, & ad ea, quæ conueniunt, facienda inducitur, & animum applicat, ac spiritualis redditur. *Sedebit solitarius, & tacebit, quia lenauit Thren. 3. 26. Super se. Supra seipsum scilicet se extollit, & generosa quadam, rerumque omnium mundanarum contemptrice mente assumpta, cum Apostolo ait: Propter quem Phil. 3. 8. omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercorea, vt Christum lucrifaciam: id est,*

Y quæ

Materia meditationis
94.

quæ ante ut lucrum & emolumentum ar-
bitrabar, iam sapientior redditus, ad lu-
crificandum Christum ut detimentum
ac stercus æstimo.

Magna est inter vnam meditationem
& aliam, inter vnum cognoscendi modum
& alium differentia: aliter enim rem
quampiam cognoscit doctus & sapiens,
aliter simplex & idiota. Ille scilicet vere,
& prout ipsa in se est, cognoscit, at hic su-
perficalem & exteriorem tantum appa-
rentiam. Si imperitus & rusticus quis pre-
tiosam gemmam inueniat, eam solum ob
exteriorem fulgorem & pulchritudinem
concupiscit, & in pretio habet; at pru-
dens gemmarius, non tam ob eximium
splendorem & gratiam, quam quod eius-
dem valorem pretiumque, perspectum ha-
beat, eam desiderat & æstimat. Pari mo-
do inter se differunt, is qui diuina myste-
ria & res spirituales debito modo medi-
tari & considerare nouit, & is quicquam
prorsus ignarus est: quod hic illas super-
ficialiter & velut in extimata cie confide-
ret, uti, quamuis ipsi, ob decus & splen-
dorem, quem in ipsis notat, eximia &
congrua videantur, ipsas tamen aut pla-
ne non, aut frigide saltem, concupiscat,
at qui illas debite meditari, & pro digni-
tate nouit expendere, minime decipitur,
nec errat, & totus ipsi em inhiat; nam
quod absconditi thesauri, & margarite
pretiosæ, quam inuenit, valorem optime
perspectum habeat præ illo omnia reli-
qua parui facit, quinimo contemnit &
proterit. *Abijt & vendidit omnia qua ha-
buit, & omni eam.*

Matt. 13. 46.

Matth. 9. 20.

Marc. 5. 25.

Luc. 8. 43.

Discrimen hoc in Evangelio nobis de-
clarauit ipsemet Redemptor Iesus, sub
involucris & symbolo historiae de mulie-
re illa sanguinis fluxum patiente. Cum
enim Redemptor ad curandam, aut po-
tius à mortuis reuocandam Archisyna-
gogi filiam, plurimis illum turbis comi-
tantibus abiret; mulier quædam, quæ duo-
decim ipsis annis fluxum sanguinis passa
erat, & omnem in medicos irritum euentu,
quin potius magno valetudinis detrimen-
to, substantiâ profuderat, eo viso, ardenti

quodam sanitatis recuperanda acta desi-
derio, per confertam hominum multitu-
dinem perumpit, & magna concepta fi-
de ac spe, dicit intra se: *Si tetigero tantum
vestimentum eius, salua ero.* Venit ergo,
& tangit, & statim sanguinis illud pro-
fluuium stetit. Conuertens ilico se Chri-
stus ad turbas, petit: *Quis me tetigit?*
Tum Petrus & reliqui discipuli, *Præce-
ptor, turba te comprimunt & assurgunt, &
dicis, Quis me tetigit?* Scio quidem id, in-
quit Dominus, nec hoc volo: sed tetigit
me aliquis, non quidem eo modo, quo
reliqui, qui me hinc inde comprimunt,
sed modo quodam particulari: *nam &
ego noui virtutem de me exisse.* Hoc scilicet
volebat, hoc est Christum tangere,
& hoc denique interrogat: quia alius il-
le tactus rudior, quo cum vulgus & reli-
qua turba tangit, paruifaciendus est. In
hoc ergo totum meditationis negotium
versatur, ut ita nimirum Christum eius-
que mysteria tangamus, ut eorum in no-
bis vim, virtutem, & fructum sentiamus.
Ad hoc permagni refert, ut magna cum
attentione in meditatione versemur, tra-
ctim & non præcipitanter mysteria sin-
gula ruminando, & minutim enuclean-
do. Quod enim non masticatur, nec a-
maricat, nec sapit; ideo namque & infir-
mus pilulam integram deglutit, ne illius
amaritudinem gustet. Pari modo ideo
peccatum, mors iudicium, infernus pec-
catori amara non videntur, quod ea mi-
nutim non masticet, sed integra deglu-
tiant, rudi & crasso modo, ac velut in fa-
sce compacta accipiendo considerando-
que. Ideo quippe mysterium incarnatio-
nis, passionis, resurrectionis, ac reliquo-
rum Dei beneficiorum nullum tibi gu-
stum ac saporem continere videntur,
quia ea minutim non expendis, non ru-
minas, nec eo quo debes modo excus-
taque hoc sinapis & piperis granum ma-
stica & comminue, ac videbis, quo-
modo paulatim aduret, & la-
chrymas oculis tuis
excutiet.

CAPYT

CAPVT X.

Alia adferuntur bona & commo-
da, quae in meditatione inclu-
duntur.

ALIVD quoque, & quidem non parvi momenti, bonum & fructum in meditatione comprehendi, docet S. Thom. veram nimirum deuotionem, quae in vita spiritali tam necessaria est, & tam ab ijs, qui in eadem ambulant, desideratur. Deuotio porro nihil est aliud, quam quaedam voluntatis ad omne bonum promptitudo & dispositio: vnde & vir deuotus appellandus est is, qui ad omne bonum promptus & dispositus est. Est & haec doctrina omnium Sanctorum communis. Addit deinde S. Thomas, duas huius deuotionis causas esse, vnam extrinsecam & principalem, Deum, inquam; alteram intrinsecam à parte nostra, ipsam scilicet meditationem. Haec namque voluntatis ad ea, quae virtutis sunt, promptitudo, ex ipsa intellectus consideratione ac meditatione nascitur: eo quod haec, post Dei gratiam, suum in corde nostro ignem excitet & accendat. Vnde vera deuotio & feruor spiritus non in dulcedine & gustu sensibili, quem nonnulli in oratione percipiunt & sentiunt, sed in voluntatis ad omnia, quae Dei cultum spectant, promptitudine & dispositione consistit. Atque haec deuotio permanens & durabilis est, alia vero illa statim pertransit & euanescit: quia aliud non est, quam quidam deuotionis sensibilis, è subito quodam, quo quis erga rem quampiam appetibilem & amabilem fertur, desiderio prognata affectus: saepe quoque ex ipsa complexione naturali prouenit, quod quis videlicet mitis molliisque sit indolis ac complexionis, & cor tenerum habeat, quod statim ad pathos & affectus & lachrymas emouetur, quae deuotio mox cessarit, ipsa quoque bona cessant proposita. Est haec namque non nisi tenet quidam amor, in sensibilibus gustibus &

consolationibus fundatus: quia quamdiu hic gustus & deuotio durat, tamdiu homo deuotus & accuratus erit, ac silentij amicus ac recollectionis, cum vero deficit, deficiunt & haec. At qui in veritate, per continuum meditari considerandique exercitium, fundati sunt, & per rationem ipsam plane conuicti, & à fraude omni & illusionem liberi, hi in virtute durant & perseverant: qui, quamuis deficiant consolationes & sapor illi gustus, ijdem manent, qui erant ante, quia manet causa, ob quam tales erant, ipsa scilicet ratio, quae eos conuicit & emouit. Ille demum fortis & masculus amor est, & ex hoc solo veri Dei serui, qui que fructum aliquem fecere, agnoscentur, non autem ex gustibus & consolationibus. Passiones nostrae vulgo comparari solent castellis latrantibus, & rictum aperientibus, ut aliquid consolationis accipiant, quibus si suum singulis Deus fructum obijciat, conquieteunt, & latrare desinunt; at pane illo consolationis deuorato, rursum singulae latrare incipiunt. Ac tum demum apparet, quid vniquisque sit.

Gustus & consolationes bonis mobilibus etiam assimilantur, ut quae statim consumuntur; solidae vero virtutes, immobilibus & radicatis, quae durant & perseverant, ac proinde etiam maioris sunt pretij.

Inde fit (quod & non raro experimur, & consideratione dignum est) ut nonnulli, qui magnis in oratione consolationibus perfunduntur, postea, vbi tentationes & conflictus ingruunt, deficiant, atque adeo etiam fatiscentes succumbant; alij vero vice versa qui magnam in oratione ariditatem semper sentiunt & quid sit consolatio & gustus, plane nesciunt, in tentationibus tamen superandis viriles, & à lapsu sint quam remotissimi. Cuius rei non alia causa est, quam illa, de qua hic ago, quod scilicet illi non nisi gustibus sensibilibus aiterentur; huius vero in oratione solide fundentur, minime decipiuntur, à veritate se conuinci patiantur, & in ea

X 2 Stabi.

Deuotio est promptitudo ad omne bonum.

Acquiritur meditatione.

Deuotio sensibilibus est permanens.

Deuotio sensibilibus perit.

Ratio sequenda, non consolatio.

Passiones appetunt consolationes inualatas.

Consolatio bonum mobile, deuotio immobilis.

*Proposium
exequere, si
eius motuum
sunt.*

stabiliantur, atque hinc in eo constantes perseuerent ac maneant, quod semel persuasi sunt, & mente amplexi. Vnde etiam vnum (& est id imprimis salutare) de medijs, quæ dari solent ad in bonis præpositis, quæ in oratione quis concepit, perseuerandum, eaq; opere exequenda, est, vt idem motuum & ratione, quoad bonum hoc propositum & desiderium concipiendum permotus est, conseruare studeat: quod enim tunc emouit ad desiderandum, etiam postea eum ad idem conseruandum, & opere exequendum adiuuabit.

Latet & aliud hac in re bonum, scilicet quod, quando quis hoc pacto se in oratione ab illusionibus liberari satagit, & conuicti sinit, etsi forte postea sigillatim medijs ac motiui, quo tunc permotus est, non recorderetur, in huius tamen illusionum carentiæ & resolutionis, quam in ea concepit, virtute, à veritate & ratione ipsam conuictus, firmus, & ad tentationi postea resistendum, & in virtute perseuerandum fortis & inuictus persistat.

*p. 2. Alphab.
34. lit. M. &
de silicet. Ec-
cles. part. 41.
Alphab. 37.
lit. A.*

Hanc etiam ob causam Gerson tantum meditationem facit: nam rogatus, Religiosone in cella manenti vtilior & fructuosior fore lectio, an oratio vocalis, an opus aliquod manuale, an demum meditatio? Respondit, omnium, salua semper obedientia, quæ semper præponderet ac præualeat oportet, optimum fore meditationi vacare. Atque hanc dedit rationem. Nam esto, inquit, ex oratione vocali & spiritali lectione maiorem quis forte in præsens deuotionem & fructum sentiat, quam è meditatione; mox tamen cum librum de manibus deponit, vel orare vocaliter desinit, hæc deuotio perit & euanescit: at meditatio etiam in futurum hominem iuuat & disponit. Vnde etiam ait, necesse esse, vt nos meditationi habendæ assuescamus, vt, etsi & sonus desit verborum, & libri legendi ad manum non adsint, ipsa meditatio noster sit liber, itaque vera non desit deuotio.

* *

*Quis modus in oratione seruandus,
& quis ex eadem colligendus
sit fructus, ostendi-
tur.*

CONCALUIT cor meum intra me. & in meditatione mea exardefcit ignis. His Palmographus verbis declarat, eoque in oratione seruanda sit ratio, prout etiam multi Doctores & Sancti hunc locum exponunt: qui omnes per ignem hunc, charitatis & amoris, tum erga Deum, tum erga proximum, ignem volunt significari, vt qui per celestium meditationem in Regij huius Vatis corde aestuabat & ardebat: *Concaluit*, inquit, *cor meum*, & introrsum aestuauit. Hic scilicet vnicus orationis effectus est. Quomodo autem & vnde hunc ipse ardorem concepit? Quomodo hic in corde eius ignis exarsit? Per meditationem. *Et in meditatione mea exardefcit ignis*. Hæc nempe medium & instrumentum est ad ignem hunc inflammandum. Adeo vt meditari, inquit Cyrillus Alexandrinus, sit velut silicem igniarium percutere, vt ardentem inde scintilla promicent. Ergo per discursum & meditationem intellectus durus ille cordis tui silex percutiendus est, donec in amore Dei, in humilitatis, mortificationis, ac reliquarum omnium virtutum desiderio inflammescat, nec ante tibi desistendum, quam ignem hunc tum elicias, tum accendas.

Licet vero meditatio summe bona sit & necessaria, non tamen tota oratio in discursibus & considerationibus intellectus versari debet. nec in illis nobis sistendum: hoc namque studere potius esset, quam orare, sed omnes quas habebimus meditationes & considerationes, non nisi ceu medium quoddam adhibendæ sunt ad virtutum affectus & desideria in corde excitanda & inflammanda. neq; enim vitæ Christianæ & religiosæ bonitas ac sanctitas in bonis cogitationibus, & sola rerum sancta-

*Meditatio v-
tilissima oc-
cupatio cuius
fructus per-
manet.*

sanctarum intelligentia, sed in solidis ac veris virtutibus consistit, ac praesertim in earundem actibus & operationibus, in quibus, ut ait S. Thomas, vltima ac summa virtutis sita perfectio est. Ac proinde rei huic maxime, dum orationem institumus, & insistendum & studendum.

Hoc vt primum, in materia hac, principium tenendum est: vnde etiam verus quidam Philosophus (vt citat Gerson) sic ait: *Inquirimus quid sit virtus, non vt sciamus, sed vt boni efficiamur.* Et si acus sit in suendo necessaria, non ipsa tamen consistit, sed filum; proinde stultus & fatuus foret sartor is, qui die toto acum induceret & educeret e panno, filum tamen ei non inderet: operam namque is luderet, & in vanum laboraret. Hoc porro faciunt, qui in oratione non aliud agunt, quam mente discurrere & meditari, de amore nihilum laborant. Meditatio in facta acus sit oportet, quae primo quidem ingreditur, sed ita, vt post ipsam etiam amoris & affectus voluntatis, qua Deo vnire nos & copulare debemus, filum ingreditur.

Singillatim hoc nos monet B. N. P. in libro Exercitiorum, quin & saepius ipsum inculcat; punctis enim, quae meditanda sunt, breuiter per aliquas considerationes indicatis, ait statim: *Omnia mihi applicanda sunt, vt aliquem inde fructum capiam.* In eo scilicet orationis consistit fructus, vt quis id, quod meditat, sibi applicare, & ad se & ad propriam vtilitatem, prout sibi necesse fuerit, referre norit. Vnde bene S. Bernard. Sicut sol omnibus quid lucet, sed non omnes in discriminatim illuminat; ita scientia & meditatio, etsi quid faciendum sit, cunctos edoceat, non omnes tamen mouet & concitat ad faciendum, quod docet. Et aliud est, multas diuitias nosse, & aliud, eas possidere: & hominem diuitie facit non tam multas diuitias nosse, quam eas re ipsa possidere. Sic diuersum quid est, nosse Deum, & timere & amare Deum: & saepe hominem vere sapientem, doctum & diuitem non facit, multa de Deo nosse, sed eum timere & amare.

Affertur & alia huic rei explicandae comparatio. Sicut, inquit, famelico parum profuerit, mensae omnigenis exquisitissimisque epulis instructae assidere, si de ijs non comedat: Sic orantem parum iuuerit, opiparam & multis insignibus considerationibus abundantem mensam ante se habere, si ex ijs non comedat, eas sibi per voluntatem applicando, vt aliquem ex ijs fructum capiat.

Descendo iam ad magis particularia, & dico, affectus & sancta quaedam desideria, e meditatione & oratione nobis esse colligenda, primo interius in corde ea efformando ac concipiendo, vt postea suo tempore in opus prodeant. Vnde apposite S. Ambros. *Meditationis, ait, praceptorum In Psal. 118. caelestium intentio vel finis operatio est.* Sic in osten. 6. sancta illa & prodigiosa animalia, quae vidit Ezechiel, inter alia prodigia manus hominis habebant sub pennis; vt hinc discamus, ipsum intellectus volatum & discursum ad operationem ferri debere. Elicienti ergo ex oratione sunt affectus & desideria humilitatis, quibus scilicet & ipsi nos despicimus, & ab alijs despici gaudeamus: adhuc desideria, poenas, afflictiones & dolores pro nomine Dei tolerandi, & gaudere ijs, quos in praesens habemus: Affectus quoque paupertatis spiritus, volendo vt omnium vilissima, quae domi sunt, nobis cedant, & aliquid et in rebus necessarijs desit. Dolor item & contritio de peccatis, & firma ante distumpi cupiendi, quae peccare, proposita. Gratitude et ob accepta beneficia, veraque & integra in manus Dei resignatio; desiderium denique Christi Iesu Domini nostri ac Redemptoris, in omnibus, quae in ipso resplendent, virtutibus imitandi. Atque huc omnis nostra refertur ac spectare debet meditatio; hic quoque fructus est ex ea nobis elicendus.

Vnde sequitur, cum meditatio & discursus intellectus vsurpetur ceu medium quoddam & motiuum ad voluntatem ad hosce affectus emouendam, & ille sit totius huius negotij finis; in tantum meditatione & intellectus discursum adhibendum, in quantum ad hoc necessarium erit, &

Quid mihi diuitia, si non conceditur vti.

Meditationis finis est operatio.

Affectus varij e meditatione elicendi.

*Meditatio ce-
dat affecti-
bus.*

non aliter. media siquidem fini propor-
tionari & committi debet. Proinde cum
iam voluntatem ad aliquam virtutem,
puta dolorem de peccatis, mundi contem-
ptum, amorem Dei, pro ipso patiendi de-
siderium, aliumve similem affectum con-
citatum motamque senserimus; ipsum dis-
cursus filium statim abrumpendum (imitatio
videlicet fabros cœmetarios, qui laqueari
domorum aut pontium per se iam solidato,
lignea sustentacula omnia submouere solent)
& in illo affectu ac desiderio voluntatis
tamdiu insistendum, quoad nobis
satisfecerimus, ipsumque animam nostram
profunde impresserimus. Est hoc magni
momenti documentum quod etiam nobis
B. N. P. in Exercitiorum libell. præscribit;
ait quippe, ut in eo puncto, in quo deuotionem
& sensum quem volumus, sentiemus,
maneamus & sistamus, nec ad alia
puncta transire anxie laboremus, donec
primo eo satiemur, & expleamur.

*Voluntatis
affectibus in-
sistendum.*

Addit. 4.

Similia.

Et sicut hortulanus, dum aliquam hor-
ti areolam irrigat, mox ut aqua per eam
currere incipit, ipsius cursum sistit, eamque
in aridæ telluris sinum leniter penetrare
ac descendere sinit, & antequam plane
humectata ac satur fuerit, vitarius non
pergit. Pari modo, cum boni affectus &
desiderij aqua iam per animam nostram,
quæ ceu sitibunda & arens quædam ter-
ra est, ut ait Propheta (*anima mea sicut ter-
ra sine aqua tibi*) currere incipit, omnem
discursus impetum abrumpamus, & il-
la irrigatione & voluntatis affectu, quo-
ad poterimus, contenti simus oportet,
donec in eam plane ea penetret & descen-
dat, & ipsi eadem satiemur.

Aliam quoque ad hoc declarandum, si-
militudinē, nec minus appositam, adfert
Chrylost. Vidistine, inquit, vnquam, quo-
modo agniculus gestiens vbera materna
fugere, eadem iam primum arrepta, huc
illucque distrahat, ut modo quidē ori inse-
rat, modo rursus dimittat, sed statim ut
emanantis lactis gustare dulcedinem in-
cipit, fixus loco maneat, & cum quiete
id exugat? Sic se res habet omnino in
oratione; antequam enim cœlestis ille

ros in animam descendat, homo lucil-
luque discursat, sed illo iam delapso,
quiescamus, illaque suauitate & dulcedi-
ne in quiete perfruamur oportet.

CAPVT XII.

*Quanti referat voluntatis actibus
& affectibus iam excitatis
insistere & immo-
rari.*

MAXIMI sane refert, in actibus & af-
fectibus voluntatis conquietere &
immorari: quos etiam sancti & vitæ spi-
ritus Magni omnes tanti faciunt, ut
in eo bonâ perfectamque orationē, quin &
ipsam quam vocant contemplationem,
asserant consistere; quando nimirum ho-
mo per meditationem iam non tam amo-
ris spectat vel confectatur incentiua, quâ
amore iam inueto & optato fruitur, & in
intentionis ac desiderij sui termino con-
quiescit, dicēdo cum sponsa in Canticis:
Inueni quem diligit anima mea, tenuis eum,
nec dimisitam: atque hoc est, quod ibidem
eadem sponsa ait: *Ego dormio, & cor meum
vigilat;* quod in perfecta oratione intelle-
ctus quodammodo consopitus dormiat,
discursus scilicet & speculatione in terminis
& voluntas vigilet, & in sponsi sui amore quo-
dammodo colliquescat. Tam vero spon-
sæ sponse somnus placet, ut eam ante
somno excitari veteret, quam ipsa expergi-
sci velit; *Adiuuro vos, filia Ierusalem, per ca-
preas ceruorum, camporum, ne suscitatus, neque
vigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Adeo
meditatio, & reliquæ, quas orationis at-
signant partes, ad hanc contemplationem
dirigantur & ordinantur, ac velut gradus
quidam sint, quibus ad eam ascendatur.
Vnde Augustin. ait: *Lectio inquirat, medi-
tatio inueniat, oratio postulat, contemplatio
de gustat, & fruitur eo, quod ante inquisi-
uit, postulauit, & inuenit.* Et huius occa-
sione adducit illud Euangelij: *Quarite, &
inuenietis; pulsate, & aperietur vobis. & ad-
dit: Quarite legendo, inuenietis meditantibus
pulsate orando, & aperietur vobis contem-
plando.*

plando. Vnde sancti Patres, vt refert Albertus Magnus, hoc esse docent inter fidelium Catholicorum & Gentilium Philosophorum contemplationē discrimen, quod omnis Philosophorū cōtemplatio aliud non spectet, quam vt ipsa veritatum cognitarum cognitione intellectus perficiatur, ac proinde in solo intellectu sistat; eius namque scopus & finis est quotidie plura & plura scire & nosse: Catholico- rum vero ac sanctorum contemplatio, de qua in praesentiarum agimus, in intellectu solo non quiescat, sed vltius ad voluntatem excitandam, delectandam, & amore diuino inflammandam incendendamque fertur, iuxta illud Sponsa: *Anima mea liquefacta est, vt locus est.* Singil- latim potro id notauit sanctus Thomas, de contemplatione quippe loquens, ait, quamuis cōtemplatio essentialiter in in- tellectu sita sit, vltimam tamen eius per- fectionem in amore, & voluntatis affe- ctu consistere: adeo vt primarium con- templationis nostrae intentum & finis vo- luntatis esse debeat affectus & amor Dei.

An non lingua sola loquitur? quomodo ergo etiā pupillae oculorū loqui possunt? Sic autem sibiipfi Hieronymus respon- det: Quando lachrymas coram Deo pro- fundimus, tunc pupillae oculorum ad De- um voces dare dicuntur; quemadmodum tamen si lingua non loquamur, ad Deum nihilominus corde clamare possumus; sicut ait Apostolus: *Misit Deus Spiritum Fi- lij sui in corda vestra, clamantem, Abba Pa- ter.* Et in Exodo Moyfi dixit Dominus: *Quid clamas ad me?* verbum tamen non proferebat, sed tantum intus in corde suo tanto seruore & efficacia orabat, vt ei diceret Deus: *Quid clamas ad me?* Pari ergo modo & nos in oratione oculis ad Deum clamare debemus, lachrymis, inquam, gemitibus, suspirijs, & cordis desiderijs.

Lachrymae sunt sermo oculoraro.

Gal. 4. 6.

Exod. 14. 15.

Cordi clamor optimus.

CAPVT XIII.

Respondetur querela & expostulationi nonnullorum, dicentium, non posse se, nec scire meditari, aus intellectu discurre- re.

PER hanc simul respondetur communi nonnullorum querelae, dicentium, non posse se, nec scire in oratione intellectu discurrere; quod nullis ipsis consideratio- nes occurrant, quibus meditationis pun- cta dilatent & extendant, sed statim ipsis aqua haereat, & habitus deficiat. Non est autem, quod propterea se magnopere torqueant aut crucient: quoniam (vt diximus) hocce orationis negotium magis in affectibus ac desiderijs voluntatis, quam in intellectus discursibus & spe- culationibus consistit. Monent hoc lo- co rerum spiritualium Magistri, cauendum esse, ne meditatio intellectus ni- mia sit, & nimis proluxa: hoc namq, mo- tionem & affectum voluntatis (qui praecipue est spectandus) multum impedire solet; ac tum maxime, cum subtilibus & sublimibus speculationibus quis insistit. Cuius rei ratio naturalis est: certum est enim, si fons aliquis non nisi modi- cam

Gentilis in-
dicitur, San-
cti volunta-
tem possunt.

Sent. 1. 6.
2. 2. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

Lib. de stan.
de Dnm. c.
10. que est ep.
21. ad Prib.
1. 1. 1. 1. 1.

Ab illo qui
vultum est
vultum est
vultum est
vultum est

1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

cam aquilam emittit, & hæc per multos tubos deriuatur, quo plus aquæ per vnũ fluit, eo minus per alium manaturum: sic animæ virtus, cum finita & limitata sit, quo magis per intellectus meatum se diffuderit, eo minus per voluntatis canalem defluet. Vnde videmus per experientiam, si quam anima deuotionem ac pios sensus habeat, & interim intellectus per subtilem aliquam speculationem & curiositatem distrahat & vagetur, cor statim exarescere, & deuotionem illam extinguere. Causa rei huius est, quia aqua hæc per alium intellectus canalem nimis dense fluit, atque ideo ipse voluntatis tubus & conductus exaruit. Hanc etiam esse causam, ait Gerson, cur indoctiores sæpe magis deuoti sint, & melius orationem peragant, quam docti, quod illi minus per intellectum distrahantur, nec alijs speculationibus & curiositatibus se occupent ac diuagentur; sed statim per simplices ac faciles considerationes voluntatem concitare & mouere satagant; magis proinde hos mouent humiles illæ atque obuiæ considerationes, maioresque in ipsis affectus cient, quam in alijs sublimes & subtiles, vt videre est in sancto illo coquo, quem supra diximus è foco materiali, quem semper præ oculis habebat, materiam & occasionem hausisse de ætæno incendio cogitandi; ac tantam inde deuotionem acquisuisse, vt in medijs occupationibus culinarijs donum habuerit lachrymarum.

Core exarescit, dñ intellectus speculatione subtili nimis distrahitur.

Simplices sæpe melius meditantur.

Tract. 3. c. 8.

Affectus sit sublimis, est consideratio sit communis.

Psal. 54. 7.

Est hoc imprimis notandum, scilicet affectum & desiderium quammaxime sublimem & spirituale esse debere, non curandum autem, vtrum cogitatio & consideratio repat, atque obuia sit & communis. Plurima rei huius exempla habemus in sacris litteris, in quibus Spiritus sanctus sub simplicibus atq; obuijs considerationibus altissimos & profundissimos nobis sensus declarat. S. Ambrosius super illa Prøphetæ verba: *Quis dabit mihi pennas sicut columba, & volabo & requiescam?* scribens, percunctatur: Cur Propheta, in altum ascendere & euolare volens, colum-

bæ pennas petat, non autem altarum anim, cum aliæ tamen sint multo columba perniciores & agiliores? Et responderet, quia sciebat, melius ad perfectionis apicem euolare, & sanctius sublimisq; orationem peragere alas columbæ, i. e. simplicibus corde, quam sublimia & acuta ingenia, iuxta illam Sapientis sententiam: *Cum simplicibus sermocinatio eius.*

Vnde non est, quod homo cõtristetur, aut sese torqueat, quod discurrere mente, & considerationes punctis meditationis dilatandis commodas inuenire nequeat: quinimo melior ac potior illorum conditio est, quibus nimis speculationis venam occludit Deus, & e contra venam affectionis recludit, vt intellectu quieto & tranquillo, ipsa in solo Deo volũtas conquefeat, totam se in summi boni amore & fruitione impendens. Si tibi det Deus, vt simplici quadam & facili consideratione (puta cogitando solum, Deum propter te humanam naturam assumpsisse, in presepio reclinatum esse, in crucem denique pro te actum) in Dei amorem rapiaris, atque ardens tui humiliandi, & pro eius amore mortificãdi desiderium concipias; longe profecto melior & fructuosior illa oratio est, quã si altas & sublimes considerationes & discursus, eosq; plurimos haberes, quæ te in eo, quod in oratione optimũ & substantialissimũ est, quinimo eius & finis & fructus, occupas. Vnde patebit, quam grauiter errent illi, qui tum non bonam se orationem instituisse credunt, cum nullæ ipsis considerationes, in quibus occuparentur, occurrerunt, tum vero bonam, quando ijs abundarunt.

S. Egidius, vt in Chronicis Minoritarũ legitur, vir sanctus & humilis, sic quadam die cum S. Bonauentura, qui Generalis Ordinis Minister erat, locutus fertur: Multas profecto vobis doctis Deus Opt. Max. gratias concessit, quibus eum laudare & seruire potestis; nos vero idiotæ & indocti, qui nihil litterarum nouimus, quid faciemus, quæso, ad ei placendum? Cui Bonauentura: Etsi aliam Deus homini gratiam non daret, quam quod is ipsum

ipsum amare posset, hæc vna profecto nimis quam satis esset, vt maiora illi ob hanc, quam ob alias omnes simul obsequia deferrentur. Tum petenti Ægidio; Potestne idiota tanto erga Iesum Christum amore ferri, quanto doctus? Vna, inquit Bonauentura, simplex vetula plus Deum amare potest, quam profundus aliquis in Theologia Magister. Vnde Ægidius, prope exurgens, magno feruore hortum ingreditur, & ad eam partem, quæ urbem respiciebat, corpore & voce conuersa clamabat, Vetula, paupercula, indocta, simplex, Dominum nostrum Iesum Christum ama, & maior esse poteris, quam F. Bonauentura. Et his dictis, pro more, extra scriptura, alienatis sensibus, tribus continenter horis in eodem loco mansit.

CAPVT XIV.

Duo prescribuntur monita, que ad bene orationem instituendam, & fructum ex ea eliciendum magno nobis adiumento futura sunt.

AD bene orationem instituendam, & eam, quem oportet, ex ea fructum capiendum, multum nos iuuabit primo isthoc fundamentum bene expendere, & præsupponere, nimirum, orationem non tam finem esse, quam medium, quoad perfectum & perfectionem nostram conducatur. Adeo vt in oratione velut in termino & fine nos sistere non oporteat; neque enim perfectio nostra in magna quæ habetur consolatione, dulcedine, & contemplatione, sed in perfecta sensu mortificatione, in magna de nobis ipsis, ac passionibus & appetitibus nostris victoria sita est, vt scilicet nos, quoad eius fieri potest, ad beati illius status austinæ originalis, in quo creati sumus, & in quo caro & appetitus rationi prorsus erant subiecta & conformia, ratio vero vni parebat Deo, perfectionem, reducere studeamus. Vt Rodriguez exercis. pars 1.

Primum enim nolum.
Oratio non est finis sed medium ad perfectiorem.

aurem huc perueniatur, oratio oculum & surpanda est.

Quemadmodum enim in fornace ferum rigidum igne mollescit, vt ipsum tundi, duci, curuari, & quocumque faber voluerit, flecti possit; sic & in oratione fieri constat. Si dura ac difficilis nobis sit mortificatio, si durum voluntatem nostram frangere, durum denique ingruentes aduersitates ac difficultates pati, ad orationis caminum confugiamus oportet; in eo namque deuotionis calore & igne, atque etiam exemplo Christi cor mollescit, vt duci, malleari, & quamcumque in partem, ad melius Deo seruiendum opus erit, flecti queat. Hoc scilicet officium & munus est orationis, hic fructus, quem ex illa elicere oportet. Gustus proinde & consolationes, quas in ea Dominus dare solet, eo non spectant aut dirigenda sunt, vt in ijs sistamus, sed vt earum adminiculo promptius alacriusque virtutis & perfectionis viam curramus.

Oratio est ignis cor mollescit.

Psal. 118. 32.

Hoc videlicet declarare Spiritus sanctus nobis voluit, in istis Moyse, à Dei colloquio ad populum redeuntis, radijs. Scriptura quippe refert, mirum tunc è vultu illius splendorem & iubar emicuisse, idque in modum cornuum. In cornibus porro omne animalium situm esse robur solet: vt hinc nimirum discamus, ex sola oratione vires nos & potentiam ad bene operandum haurire debere.

Cornua Moyse orationis robur designant.

Id ipsum & suo Redemptor noster Iesus exemplo docuit, cum pridiana passionis suæ nocte tertio se ad orationem contulit, quo eius ope in agonem & angustias sibi iamiam subeundas animaretur; non quod hoc eum pacto corroborari oporteret, sed duntaxat vt suo nobis exemplo, vt obseruat Ambrosius, hic præiret. Apparuisset autem tum ei & Angelum Evangelista commemorat, à quo est confortatus; ipsum porro adeo animatum & vegetatum ab oratione surrexisse, vt mox diceret discipulis: *Surgite, eamus obuiam inimicis, Mat. 26. 46. ecce appropinquat qui me tradet.* Se, inquam, ipse obtulit, & vltro in illius manus tradidit. *Oblatus est, quia ipse voluit. Esa. 53. 7.*

Oratio ad patiendum corroborat.

In Luc. 6.

Mat. 26. 46. Luc. 23. 43.

Esa. 53. 7.

Z Vm.

Vtique vt hinc disceremus, orationem esse nobis ceu vnicam ad difficultates in virtutis via oborientes exsuperandas rationem & medium, vsurpandam.

Oratio est cythara cordis attemperatio.

Addit porro Chrysostomus orare nihil esse aliud, quam cordis nostri cytharam ira attemperare & componere, vt gratam Deo symphoniam edat. Ad hoc itaque orationi vacamus, vt cor nostrum attemperemus, passionum & affectuum, atque adeo omnium actionum nostrarum chordas concordemus & moderemur, vt cuncta tum rationi, tum Deo congrua & conuenientia sint. Atque hoc est, quod quotidie in conferentijs & exhortationibus spiritualibus inuicem & dicimus & audimus, orationem videlicet nostram esse debere practicam, id est, ad opus destinari, vt nimirum eius subsidio difficultates expugnentur, ac quaelibet resistentiae & repugnantiae, in via spirituali exorientes, superentur. Atque hac de causa Spiritus sanctus prudentiam, *scientia sanctorum*, nomine appellat: quod prudentia ad operandum dirigatur, ad distinctionem scientiae litteratorum, quae dumtaxat ad sciendum refertur. Bene igitur docent sancti Scriptores, orationem generale quoddam & efficacissimum esse aduersus omnes tentationes nostras, & quaslibet in vita hac mortali occurrentes necessitates & pericula, remedium. Atque hoc vnum de praecipuis orationis praeconijs & laudibus est.

Oratio fit practica.

Prou. 9. 10. Scientia sanctorum practica.

Oratio generale remedium.

In his. Relig.

Oratio sola omnes animas morbos sanat.

Oratio omnipotens.

Sanctus quidam Monachus apud Theodoretum sic loquitur: Corporales aegritudines proprio singulas remedio curant medici; quinimo non raro, vt vel vnam sanent, varia multipliciaque adhibent: quia omnia haec remedia nimis quam angusta sunt, & finitae limitataeque virtutis: sed oratio generale quoddam & efficacissimum est, in omnibus necessitatibus, & ad omnigenis tentationibus & insultibus hostilibus resistendum, vtque omnes virtutes comparentur remedium, quod infinitum bonum, id est, ipsum Deum, animae applicet, & in eo se fundet & nitatur. Hanc etiam ob causam oratio-

nem omnipotentem vocant: *Omnipotens oratio cum sit, omnia potest.* Quamobrem consulto nobis hoc ipsum orationis remedium aduersus omnigenas tentationes Redemptor noster Iesus praescipuit, dicens: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.*

Secundum monitum, quod ad superioris executionem permultum nos adiuvabit, est, vt sicut dum ad orationem accedimus, ipsa meditationis puncta praeuoluerit ac praeparare debemus, sic & fructum ex eadem eliciendum prauidemus. At dicet aliquis, quomodo fructum, quem ex oratione capiam, nosse potero, antequam ad eam accedam, vt cum in mente praesens habeam? Velim hoc clarius & pluribus mihi declares. Libentissime. An non paulo ante ostendi, ideo nos ad orationem accedere, vt in ea necessitatum nostrarum spiritualium remedium inueniamus, ac de nobis ipsis victoriam referamus, nec non passionum & malarum inclinationum nostrarum impetum retundere discamus; ipsam quoque, ceu viam & medium esse, vt vitam meliorem sanctioremque ineamus? Ante ergo quam quis orationem aggrediatur, secum longo tempore mature perpendat oportet ac videat, quanam sit maxima sua spiritualis necessitas; quid, quod maxime profectum suum remoretur, quae passio & appetitus animae suae infestissimus? Atque hoc est, quod praecognitum ac praesens illum habere necesse est, vt in eo insistat, & id ex oratione eliciat. Exempli gratia; Magnam in me inclinationem sentio, vt ab hominibus magni ducar & aestimer, atque in pretio habeat, ac respectibus humanis mirum in modum commoueri, & dum aliqua contemptus ac vilipendij sese offert occasio, turbari & indignari; quin etiam interdum signo aliquo id exterius prodere: hoc mihi videtur esse infestissimum, hoc maxime profectum meum remorari, hoc animae meae pacem ac quietem interturbare, hoc mihi grauissimorum lapsuum causam esse. Si ergo haec maxima tua sit necessitas, remedium tuum

tum erit, vt ipsum superare & de anima extirpare contendas: atque hoc est, quod prauideri, & ante oculos & cordi te habere necesse est, vt ipsum orationis opere cordi tuo eradices.

Errat proinde grauitur is, qui fortuito & imprauise ad orationem Dei accedit, id scilicet ex ea eliciturus, quod inexpectato in mentem veniet; venatorem imitatus, qui in omnem euentum, ac nulla certa sibi designata fera ad venandum abit, quicquid se obtulerit capiendum, capturus: id interim relinquens, nec curans, quo maxime opus habebit. Non sic ad orationem accedamus, vt scilicet id accipiamus, quod primo nobis occurrerit, sed in id statim oculos conijciamus, quo maxime egebimus.

Infirmus, qui ad Pharmacopolium abit, non id emit, quod primo illi in manus venit, sed quod morbo suo curando nouit opportunum ac salutare.

Alius superbia ad vsque fauces tumet, alius impatientia plenus est, alius proprij iudicij tenacior, & voluntatis suae amantior, vt tum apparet, cum harum rerum se vel minima offert occasio, & ipse quotidie in ijs velut fur in flagranti delicto deprehenditur; interim hic ipse in oratione varijs ac peregrinis conceptibus efformandis insillit, in id manus conijciendo, quod primo sibi est obuium, aut prae alijs sapit, modo hinc, modo inde aliquid decerpens. Non est, mihi crede, illa bona proficiendi ratio, sed in id semper homo potissimum respiciat, quo maxime indigebit, & ipsum curare & tollere sataget, cum hac de causa orationi se applicet.

Ad hoc propositum adfert S. Ephrem exemplum caeci illius Euangelici, Christo Iesu per viam in clamantis, vt sui miseratione moueretur: Considera, inquit, quomodo Christus interroganti, *Quid tibi vis faciam?* ipse statim maximam suam necessitatem, & id, quo magis eruciabatur, representari, oculorum scilicet caecitiam, & hanc sibi tolli petierit, dicens: *Domine vt videam.* Putasne, eum quid aliud,

quo reuera etiam indigebat, petiisse, dicendo fortasse, Domine da mihi vestem, quia nudus & inops sum? Nihil minus: illud non petijt, sed caetera omnia relinquens, maximam suam necessitatem ostedit. Hoc & nos in oratione facere oportet; maximam sc. necessitatem nostram representare, & in ea ostendenda tam diu insistere, donec votorum reddamur copotes.

Ne quis vero sit exultationi locus, notandum est, esto certum sit, quod quando is, qui ad orandum accedit, particularium, quae sibi delunt, virtutum affectus elicere studet, dare communiter operam debeat, vt ipsa meditationis puncta & materia convenientia sint, & proportionata ad hoc, vt voluntas sua celerius, & maiori firmitate ac feruore ad hosce affectus moueatur, itaque fructum, quem spectat, facilius colligat; scire nihilominus oportere, quod cumque exercitium & mysterium, quod meditatione recogitatur, hominē ei quae opus habet rei posse applicare. Oratio namque caeleste velut manna est, eo cuiuslibet sapore sapiens, quem ex ea gustare & colligere voluerit. Si enim humilitatem ex ea degustare volueris, hunc tibi gustum dabit peccatorum, mortis, passionis Domini, & beneficiorum caelitus receptorum consideratio: si dolorem & confusionem de peccatis tuis, hanc harum materialium quaelibet haud dubie suggeret: si denique gustum patientiae, etiam hunc sufficienter oratio dabit; atque ita de caeteris.

Est materia cuiusque finis apta seligenda.

tamen quatenus oratio caelestis manna omnium gustum sanctitatis.

CAPVT XV.

Quomodo intelligendum, quod vna res in oratione cordi habenda & spectanda sit, ea, inquam, qua maxime habebimus opus, & tam diu illi insistendum, donec eam obtineamus.

NON sic id intelligendum, quasi semper vna eandemque in oratione re spectate

Z z oportet.

Meditatio ad certum finem referenda.

Similia.

Exhortat. ad relig. de er. matura spir. 12. p. 260. Luc. 18. 41. Mar. 10. 41. Casu d. Christi petiit visum, quo maxime indigebat.

*Atque vir-
tutum, qui se
in meditatio-
ne offerent, no
reiciat, quia
in vicem sub-
stituunt.*

oporteat: nam vt demus humilitate, aut alia re simili, maxime & singillatim nos indigere, non propterea aliarum inter orandum prohibemur virtutum adibus & exercitijs insistere. Offert se, v.g. tibi actus voluntati Dei te in omnibus, quæ de te ipse facere aut voluerit, aut decreuerit, conformandi, quamdiu potueris, in eo se detine. Optima namq; illa erit oratio, & bene impensa, atq; humilitati obtinendæ adeo nõ oberit, vt maxime potius sit profutura. Offert sese gratitudinis, & gratificæ beneficiorum, tum generalium, tum particulariũ à Deo acceptorũ recognitionis actus, mane in eo quantum lubuerit: æquissimum namq; est quotidie ob recepta beneficia, ac præsertim quod ad Religionem nos vocauerit, Deo gratias agere. Offert se quoq; tibi ingēs de peccatis præteritis dolor, & eorundē in futurũ detestatio, ac constans quoddã propositũ mille mortes oppetendi, quam Deum vel leuissime offendere, in eo te detineas: id enim de optimis & vtilissimis est actibus, in quibus te orationis tempore exerceas. Offert se denique ingens in Deum amor, ardens erga salutem animarum zelus ac desiderium, & magna laborum quorumcunq; pro eadem suscipiendorum sitis, in ea persistas velim: simul etiam in gratia tum tibi, tum proximo, tum etiã vniuersę Ecclesię necessaria petenda. Atque hæc vna & primaria orationis pars est. Hæc omnia, aliaque id genus in oratione pertractare fas est, & ea valde bona futura oratio est.

*Oratio variis
affectibus ha-
bere potest.*

Sollat. 9. c. 7.

Gen. 4. 24.

Sic Psalmos, qui perfectissima quædam oratio sunt, omnigenis varijsq; affectibus plenos esse cernimus. Propterea etiam Cassianus & Abbas Nilus, orationem agro omnis generis floribus refertissimo, aut sero è varijs variorum odorum floribus contexto, assimilarunt: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Est & alia in hac varietate vtilitas, scilicet adminiculo eius, orationem multo nobis faciliorem reddi solere, ac proinde diutius in ea nos posse persistere & perseverare. Nam circa vnum idem-

que semper oberrare, fastidium progignere solet, varietas econtra oblectat & recreat.

Hoc porro volumus, multum se. ad nostrum in spiritu profectum interesse, rem vnam ad aliquod tempus cordi habere, & serio curare, & eam imprimis, qua in anima maxime opus habere nos competeriemus; atque ei potissimum in oratione nos insistere debere, eam instanter à Domino efflagitando, & ali quoties per diem vnum atque alterum exercendo, hanc etiam præcipuo nobis studio curandam, & semper tum præ oculis, tum animo infixam habendam, donec eius tandem reddamur compotes. Hoc namque modo etiam quælibet in hoc mundo negotia pertractantur. Vnde dicere vulgo homines solent; Liberet nos Deus ab homine, qui vnam duntaxat rem agendam habet. D. Thomas de oratione loquens, eo de- siderium aliquod ait esse melius & efficacius, quo magis ad rem vnam restringitur: atque ad hoc adstruendum ad fertillud Dauidicum: *Vnam petij à Domino, hanc requiram, & semper postulabo, donec eius reddar particeps.*

Vt qui quendam pernosse artem vel scientiam vult, nõ sic eam ad discit, vt hodie vnam, & cras aliã, & mox rursus aliam addiscere incipiat, sed ad aliquod spatium temporis vni totum sese applicat, donec eam perdidicerit. Pari modo, qui in quadam virtute absolutus ac perfectus euadere studet, in ea se aliquanto tempore quammaxime exerceat necesse est, orationem atque adeo omnia exercitia sua, ad illam obtinendam dirigendo. Præsertim, quod virtutes omnes morales, ex doctrina eiusdem Thomæ, connexæ sint, id est, ita inuicem colligatæ & concatenatæ, vt, qui vnam perfecte possiderit, etiam reliquas omnes sit habiturus. Quocirca, si veram humilitatem possederis, vna cum ipsa & reliquas virtutes habebis. Superbiæ ergo fibras omnes stirpitus corde tuo euelle, & profundissimam ei humilitatem insere; nam si hanc perfecte habueris, magnam quoque

que habebis obedientiam, & patientiam, de nulla re conquereris, omnis tibi labor facilis, omniaque etiam asperima, tibi exigua & leuia videbuntur, si cogites, quam parum habere promerearis. Si humilitatem habueris, habebis & charitatem erga fratres; omnes namque ut bonos intueberis, te ipsum vero solum ut malum: magnam quoque habebis iudicij simplicitatem, & neminem diiudicabis; ita namque proprias imperfectiones & nauos senties, ut de alterius minime sis futurus sollicitus. Atque idem de cæteris virtutibus dicere possemus.

*Oratio breuiter
men partem
lora ad idem
confertur.*

Consultu proinde quoque est, ut & examen particulare ei applicetur rei, cui applicatur oratio, & hæc ambo simul ad eundem scopum dirigantur: hoc namque modo, omnibus scilicet exercitijs nostris eodem collimantibus, magnus profectus acerbis coaceruatur.

*Tuo sermone
sicut dicit de
sua.*

Plura etiam addit Cassianus: vult namque, ut non modo in examine & oratione mentali, rei huic, qua maxime egebimus, insistamus, verum etiam sæpius per diem ad Deum per orationes iaculatorias, suspiria ac gemitus cordis animum sustolamus; quin & alias penitentias, mortificationes, ac particulares deuotiones hunc ad finem suscipiamus, uti postea pluribus sumus ostensuri. Nam si illa sit mea maxima necessitas, si illud vitium, passio, & inclinatio mala, qua maxime mihi dominetur, & qua maxime me faciat impingere; si ab eius vitij extirpatione, & huius virtutis impetratione omnium viciorum aliorum eradicatio, & virtutum omnium consequutio dependet; sane omnis, qua huic rei impendetur, diligentia & labor, optime collocata erit.

*Præterea
quæ sunt
virtutes
quæ sunt
virtutes
quæ sunt
virtutes*

Chrysostomus porro orationem similem esse ait fonti in horti cuiusdam medio constituto: nam ut sine illo omnia sicca & arida sunt, cum illo vero omnia vernant, florent & rident: sic ab hoc orationis fonte omnia irriganda esse, & ab illo omnes virtutum, obedientia, in-

quam, patientia, mortificationis, silentij & recollectionis, plantas in suo virore, vigore, & decore conseruari. Sed quemadmodum hortus vel pomarium semper aliquem habet florem vel arborem, quæ præ alijs chara est, pluris sit, & quæ ante alias irrigatur; ut, quamuis cæteris irrigandis desit aqua, huic tamen vni nunquam deesse liceat, & quamuis alijs colendis non suppetat tempus, huic colendæ semper suppetere debeat: ita & in anima nostræ viridario plantarioque vsuenerit. Omnia quidem ibi per orationis aquam irriganda & conseruanda sunt; semper tamen oculi in vnam rem maxime & ante alias conijciendi suat, in illam, inquam, qua magis indigebis, in illam præcipue opus est intendere, & ad hanc colendam nunquam tibi deesse tempus debet. Et sicut, dum horto egredieris, illum præ alijs florem seligis, qui tibi maxime arridet, eumque decarpens domum abis; sic & in oratione illi præcipue rei manus erit admouenda, quæ ante alias tibi erit opus, hæcque tibi ex eadem colligenda.

*Vni tamen
rei obtinenda
præ cæteris
insistendum.*

Hoc pacto sufficienter responsum manet communi illi obiectioni ac quaestioni, num scilicet bona illa sit oratio, in qua quis talem fructum elicit, qui conformis sit exercitio ac rei, quam meditatur? Iam ante ostendimus, etsi in id præcipue hominem collineare oporteat, quod ipsi maxime necessarium est, nihilominus bonum etiam & consultum esse, aliarum virtutum affectus actusque exercere & practicare, prout mysterium, de quo meditatur, exiget. Sed notandum hic (quod sane permagni refert) hos ipsos actus & affectus, quos in oratione circa virtutes in eadem occurrentes concipiemus & habebimus, rei, de qua meditatio instituitur, conformes, non superficialiter ac leuiter debere fieri, sed mature ac tractim, quiete in ijs & per otium nos detinendo, donec saturatiemur, & eas nobis inharere, & cor ab ijsdem repleri sentiamus, etsi alioquin tota hora ijs impendatur, uti ad alia

Vnum quaerendum, reliqua, si se offerant, accipienda.

Affectus voluntati firmiter inculcandus, nec transcurrendus, uti ad alia.

supra indicauimus. Plus enim valet & prodest talis actus & affectus vnus, hoc modo continuatus, quam multos diuersarum virtutum actus concipere, & non nisi obiter eisdem percurrere.

Vna de causis, ob quas nonnulli non tantum in oratione proficiunt, est, quod tam leuiter per virtutum actus transeant, & velut subsultim hinc inde cursitant: hic, verbi gratia, ad rem veniet actus quidam humilitatis, & faciunt actum humilitatis, & ilico ad alia transeunt; occurreret mox non minus commode actus quidam obedientiæ, & actum faciunt obedientiæ, deinde alius patientiæ; itaque ad instar felium per calentes fauillas discurrentium discurrunt, quæ esto ignitæ essent, ipsas tamen non adurerent. Vnde dum ab oratione surgunt, omnia oblivioni tradita euanescent, & tam sunt tepidi & immortificati atque antea.

Qui affectus plures transiunt, nullum menti insigunt.

Cap. 75. super Audi filia.

Reuerendus Dominus Magister Auila reprehendit eos, qui, cum vna in re bene sunt, mox, vbi alia oblata fuerit, priori deserta, ad aliam delabuntur: atque Diaboli id impostura & arte fieri, vt dum sic ab vno ad aliud, in morem picarum, transiliunt, omni orationis fructu eos priuet.

Vnam virtutem prius consideranter menti insigas, antequam dilabaris ad alia.

Vnde necesse & vtile est, vt tamdiu in virtutis alicuius affectibus & desiderijs maneamus, donec ea animæ nostræ inferta & impressa sit. Exempli gratia, si contritionis & doloris de peccatis actum exercere cupis, tamdiu in eo permanere necesse est, donec ingentem peccati horrorem & detestationem in te ipso experiaris, dicasque cum Propheta: *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum*: hoc namque firmum te faciet propositum concipere mille potius mortes obeundi, quam vel vnum peccatum lethale admitrendi. Vnde bene obseruauit Augustinus in *Enchirid.* homines, quod quædam peccata abhorreant, & ex se detestentur, verbi gratia, blasphemiam in Deum, parricidium, ideo illa non nisi rarissime committere: contra alia peccata, ait, consuetudine ipsa viluisse, quia, inquam, hor-

Ps. 118. 163.

rorem & metum horum homines amiserunt, hinc facile in illa incidunt. Pari modo, si in humilitate exercere te velis, tamdiu te in affectu ac desiderio contemptus ac vilipendij detineas necesse est, donec affectus hic & desiderium animam tuam penetraret, & omnes superbiæ & elationis fumi atque impetus euanescant & pereant, teq; ad contemptum & paruam tui æstimationem sentias inclinari, atq; ita de reliquarum est virtutum affectibus & actibus sentiendum.

Vnde etiam liquido patebit, quanti ad profectum nostrum in spiritu momenti sit futurum, rem vnã tantum cordi habere, & illi ita, vt dixi, insistere, atque in eadem perseverare. Si enim affectus & desiderium contemptus & vilipendij, vel alius quis similis affectus, vna hora mane, & altera vesperi, & tanto spatio rursus die sequenti in nobis permaneret; certum est, longe alium in corde nostro affectum cum excitaturum, & alio virtutem modo in anima nostra impressum iri, & penetraturam, quam si tantum obiter cum percurreremus.

Apposite Chrysostomus: Quemadmodum vna, inquit, pluuia atque irrigatio terræ, etsi alioquin feracissima, non sufficit, sed multas descendere pluias & frequentes irrigationes opus est; sic vt virtus animæ inferatur & imprimatur, multæ orationis irrigationes præcedant oportet. Huic proposito adfert illud Psalmistæ: *Septies in die laudem dixi tibi.* Septies scilicet per diem animam ipse suam orationis aqua irrigabat, & in vno eodemque affectu se detinebat, sæpius eum reiterando; sicut ad oculum in multis Psalmorum locis videre est. In vno si quidem vigesies & septies repetit: *Misericordiam in æternum miserere mihi*; misericordiam diuinam hoc pacto prædicando & exaltando. In alio vero in quinque illis (quos solum habet) versibus vinctus nos ad Deum laudandum excitat & inuitat.

Ipsè quoque Christus suo nos exemplo

plo hunc modum orandi, & in vna eademque re manendi, in oratione, quam in horto habuit, docuit. Neque enim satis illi fuit semel hanc ad Patrem suum orationem fundere, sed secundo & tertio eandem orationem petijt, eundem sermonem dicens. Et addit Euangelista, postrema vice prolixius eum orasse, quam in principio, diutius in oratione sua perseverando, vt nos edoceret in vna eademque re, dum oramus, insistere, idem bis tertiove repetendo & resumendo. Hoc namque pacto, & per hanc perseverantiam & constantiam, eam virtutem & perfectionem, quam desideramus, obtinebimus.

CAPVT XVI.

Quomodo inter orandum dudum vni rei insistere poterimus, & traditur praxis cuiusdam modi orandi in primis utilis, vt nimirum ad casus particulares descendatur.

IAM reliquum est, vt tradamus, quis modus nobis tum seruandus sit, cum affectum in vna eademque re longo tempore detinere & fouere volumus, cum tanta is vtilitatis sit, vti ante diximus.

Commune & ordinarium, quod ad hoc dari solet, medium est, eundem actum & affectum voluntaris continuare, vel eum subinde denuo reiterare & repetere; perinde ac si quis rotam volentem de nouo manu impelleret, ne quiescat, vel ligna camino adderet; ad hoc quidem interdum primam illam adhibendam considerationem, quæ in principio ad hunc nos affectum & desiderium emouit, voluntatem quando eam iam inrepetere cernimus, per ipsam expegefacere allaborando, cum Propheta dicitur: *Conuertere anima mea in requiem*

tuam, quia Dominus benefecit tibi. Vide, quanti tua id referat, & quam rationi sit consentaneum, vt pro Deo id facias, cui tot es nominibus affectus.

Quando vero prima iam consideratio ad hoc parum proderit, nec nos emouebit, alia noua consideratio adhibenda erit, vel ad aliud punctum transeundum; hanc ob causam varia puncta præparata semper nos habere par est, vt postquam iam vnum, à quo minime vltra permouendi videmur, decursum fuerit, transeamus ad aliud & rursus aliud, quod nos de nouo emoueat, & affectum erga id, quod volumus, concitet.

Ad hæc, sicut in mundo ad euitandum fastidium, quod ex assidua vnius cibi sumptione sequi solet, diuersimode eum condire consueuimus, vt ipse nouo illo condimento nouus, ac nouum nobis saporem habere videatur: pari modo, vt multo tempore in vna eademque re in oratione, quæ anima nostræ cibus & alimentum est, perseverare possimus, consultum fuerit diuersimode eam condire.

Fiet id aliquando quidem ad aliud punctum, & aliam considerationem transeundo, vti paulo ante dictum est: quia quotiescunque quis per diuersam rationem & considerationem in vna eademque re mouetur & incitatur, toties eam alio quodammodo & alio modo videtur condire, atque ita ea velut noua redditur.

Præterea, esto nec noua assumatur ratio, nec noua consideratio, ipse vnius etiam eiusdemque virtutis affectus diuersimode coqui & condiri potest. Verbi causa, ager quis de humilitate; interdum quidem is potest in propriarum miserrarum & infirmitatum cognitione occupari, seipsum ob easdem confundendo, & despiciendo, interdum vero desideria excitabit, quibus despici, paruipendi, ac negligi cupiat, humanam opinionem & estimationem floccifaciendo, sed potius eam vt vanum quid deridendo:

Deficiente prima consideratione, alio quarando.

Quomodo orans diu in vna re perseverare possit.

Nona scilicet consideratio.

Idem affectus quomodo reuouari possit.

Varij modi eiusdem affectus humilitatis conseruandi.

inter-

interdum quoque se confundet, & ruborem incutiet, oculos in crimina & flagitia, quæ quotidie committit, conijciens, & veniam illorum, & euitandi remedia postulat: alias bonitatem Dei se tolerantis admirabitur, cum ne ipsi nos inuicem aliquando tolerare possimus: alias denique immensas illi ager gratias, quod se in alia maiora peccata prolabi non sit passus.

Et sic per hanc varietatem euitatur fastidium, quod ab rei eiusdem continuatione sequi solet, ac facile fit ac sapidum in vnius eiusdemque virtutis actibus affectibusque perdurare & perseverare; hoc enim pacto ipsa magis in cor penetrat, & profundius imprimitur; quia tandem, sicut lima, quoties per ferrum transit, toties aliquid de eo aufert; ita quoties actum aliquem humilitatis, alteriusve virtutis faciemus, aliquid toties de contrario vitio tollitur ac deraditur.

Actus repetiti virtutem augent.

Ad particulares virtutis actus descendendum.

Præter hunc est & alius in oratione in vna eademque re ad multos dies perdurandi modus, isque facilis & utilis ad particulares scilicet casus descendere. Notant hoc loco vitæ spiritualis Magistri, satis nobis esse non debere generale quoddam ex oratione Deo seruicendi, proficiendi, aut ad perfectionem in communi aspirandi, desiderium aut propositum elicere, sed ad id singillatim, in quo magis nos Deo seruire, & gratiores esse posse nouimus, descendere debere. Satis quoque esse non debet, generalem quandam erga virtutem etiam particularem affectum colligere, vt scilicet velimus in genere esse humiles, obediētes, mortificati; quia isthoc generale desiderium & velleitatem etiam scelerati quique habent. Nam sicuti virtus in se pulchra est & honorabilis, & magnæ tam quoad hanc vitam, quam aliam utilitatis, facile est illam sic in genere amare & desiderare. Sed in hac ipsa virtute, quam volumus, ad casus particulares delabamur oportet; verbi gratia, si magnam quandam cum Dei voluntate conformitatem habere volumus, in particu-

Virtus in genere non amabilis.

laribus rebus nos ei conformare studeamus, tam in morbis, quam bona valetudine; æque in morte ac in vita, in reuocatione non minus, quam in consolatione: si de humilitate etiam imperanda agitur, ad particularia descendendum, & casus particulares notandi, in quibus nostri despectus & vilipendij occasiones plerumque occurrere solent, vel possunt: Ac sic dereliquis virtutibus. Hi namque maiorem difficultatem in sui praxi inuoluunt, in hoc virtutis est difficultas sita, per hoc virtus magis appetet & probatur, hæc quoque optimiliter habendæ sunt media. Et prius rebus minoribus ac faciliōribus, quas nobis maiorem, si occurrerent, factuas difficultatem putamus, praxeos exempla sumenda sunt, ac semper aliquid addendum, & altius paulatim ascendendum, ita nos in ijs exercendo, quasi eam nobis re ipsa offerrentur, donec eo tandem perueniamus, vt nihil omnino in hac ipsa virtute, quam desideramus, remota vel obstaculi sentiamus, sed omnia perfringamus, & nihil occurat difficultatis, quin transcendamus, pleniūque victores simus. Cum vero postea aliquæ eius exercendæ reuera occasiones occurrant, in illis nos ante alias exerceamus oportet, nos ad eas superandas, & fructum ex eis capiendum disponendo, quosque iuxta statum suum. Quinimo quidam Dei seruus dicere soleat; semper aliquid nobis in oratione proponendum esse, quod die illo vsurpare & praticare velimus. Vide ergo, ad quam particularianostri in oratione descendere velint.

Hoc inter cætera, in quibus nos in oratione exercere debemus, non postremum est: nam, vt ante dictum est, oratio nostra debet esse practica; id est, ad operandum directa & destinata, quæque nos in virtute, quam spectamus, operandæ & exequendæ, difficultatibus occurrere valentibus, perfringendis, & repugnantiæ omni superanda adiuturæ. Per magni proinde refert, vt primo in hæc nos exerceamus, & nostri aliquid particulum

culum faciamus, milites strenuos imitando, qui antequam verum confictum ineant, umbraticis hastiludiis, torneamentis, & velitationibus arenariis, aliisque exercitiis militaribus se exercere solent, vt, cum reuera manus cum hoste conferenda erunt, preparari & exercitati inueniantur. Vnde hoc Cassianus exercitium, tum ad vitia superanda, ac passiones domandas, tum virtutes obtinendas mirifice commendat. Plutarchus quoque & Seneca docent, ignaros non intelligere, quanti ad labores ipsos minuentos referat, cogitatione eosdem ante precipere & prae meditari. Perutile est, inquit, labores & difficultates semper animo agitare, & sibi proponere; nam sic ut qui semper res faciles & delectabiles cogitat, torpidus fit & segnus, & si quando molestum & difficile quid occurrit, magnum difficultatem in eo aggrediendo lentur; & quia in gloria molliuici assuetus est, tergum ilico vertit, & de blandis gratisque rebus cogitare incipit: sic qui infirmitatum exiliorum, carcerum, omnigenarumque aduersitatum, quae incidere possunt, cogitatione se assuefacit, longe, cum haec ingruent, paratior & magis dispositus erit, atque adeo plus perterere haec in principio, quam in extremo nocere comperiet. Vnde bene S. Gregorius: *Minus iacula feriunt, quae praeuidetur;* & istus qui animo praeceptus est, non ita nocet, quam qui inopinatus & derepente ingruit. Constat enim magis nos percelli ab hosti subito aggrediente, quam ab eo cuius aduentus praecognitus est & praeuisus.

Mirabile propterea exemplum est, quod quoad hoc de B. P. N. Ignatio legimus. Huic quadam tempestate aegrotanti praecipit medicus, ne quem tristitiae locum daret, & omnes cogitationes contristatatas a se eliminaret. His auditis secum cogitare ipse attente cepit, quidnam tam aduersae & triste accidere posset, vt serena animae suae pax & tranquillitas eo perturbaretur, ipseque propterea affligeretur, cumque cogitationis oculis omnia percurre-

risset, nihil omnino reperit quo se constiteri turbatque posse censebat, praeterquam si (quod illum etiam maxime afficiebat) aliquam ob causam Societatem nostram perire & dissolui contingeret. Cum vero ulterius pergens se examinaret, quam diu haec in se afflictio & pena duratura esset, si forte isthaec dissolutio contingeret, putabat se, si nulla culpa sua euenisset, per horae quadrantem duntaxat per orationem mentem in Deum recolligendo ab illa posse turbatione liberari, & priori paci & solitae mentis hilaritati restitui. Addebat insuper eam se animi quietem & tranquillitatem integram etiam conseruaturum, etsi Societas dissolueretur. Haec itaque bona & perutilis orationis species est.

S. Iacobus in Canonica sua sic scribit, *Tristatur aliquis vestrum, oret, ad orationem confugiat, & in ea consolationem & remedium inueniet.* Sic scilicet Plaltes faciebat, vt de seipso testatur, *Reuie consolari anima mea, memor sui Dei, & delectatus sum:* id est, cum dolor & tristitia me obrueret, ad Deum recurrebam, ad ipsum cor meum sustollebam, & statim anima gaudio & consolatione perfunde-

bat. Haec scilicet Dei voluntas est, sicque id ipse fieri vult, cum vero ipsi id placeat, ceteris omnibus id placeat necesse est. Sicut ergo postquam patiendi iam venit occasio, & labor aliquis se obtulit, bonum & consultum est ad orationem confugere, vt aequa mente is, & cum utilitate suscipiatur: sic quoque magni refert, hoc ipsum remedium ante usurpare, ne id nobis postea nouum, sed facile admodum & leue videatur.

Vna de causis, cur in aduersitatibus & aërumnis suis Iob adeo fortis & constans fuerit, vt ait Chrylostomus, est, quod eas eo quo diximus modo prauidisset, eas praemeditando, sibi in imaginatione diu ante depingendo, & in iisdem se exercendo tamquam in re quae sibi posset aliquando accidere. Sic id de se ipse testatur, dicens, *Quia timor quere-*

Luc. 5. 13.

Psalm. 76. 4.

In difficultatibus & ante eas ad orationem confugiendum.

Hom. de auaritia.

Iob praeseditur susura.

A a *time-*

Rodriguez, exercit. pars 1.

timebam, euenit mihi, & quod verbar accidit. At si id cogitatione non praeuertisti, & in ipso etiam eius desiderio difficultatem aliquam sentis, quid erit ergo de opere ipso? Si etiam tum cum in oratione versaris, & adhuc procul ab occasionibus remotus es, vires & animum in te non sentis ad hoc vel illud officium, exercitium, laborem, contemptum amplectendum, quid erit quando & extra orationem eris, & ipsa occasionis & operis difficultas te perierrefaciet, atque ipsum Christi exemplum, quod te haud dubie animat & vigorat, tibi consideratione & meditatione non proponis? Si etiam, postquam id instanter in oratione petisti, se offerente occasione, deficis; quid erit, cum praemunitus non eris, & in oratione id non postulasti? Si etiam qui nulla proposita facit, saepe numero impingit, quomodo non labetur, qui vel sero, vel nunquam bonum propositum facit?

Proposita bona praemunitur.

Particulares casus infiniti.

Hoc si obseruetur, amplissima datur ad circa vnam eandemque rem in oratione, & circa vnum & eundem affectum multis horis, quin etiam diebus continenter perseverandum materia. Casus namque particulares, qui possunt occurrere, & ad quos possumus descendere; infiniti sunt, quibus omnibus ut par esse & sufficere homo possit, non sane parua res est. Vbi vero eo pertingis, ut te ad omnia animum & vires habere, & ad ipsa aequanimiter suscipienda dispositum putes, noli credere idcirco, iam te ad summum venisse, nec rem confectam esse; nam adhuc grandis tibi restat via. Magna quippe est inter dictum & factum, inter desiderium & opus ipsum differentia. Certum est namque opus desiderio longe difficilius esse: quia in opere ipsum obiectum praesens adest, in desiderio vero solum imaginatio. Vnde etiam saepe contingit, ut in oratione feruentissimi simus, & omnia nos transcendere obstacula posse credamus; postea tamen, dum ad opus descendendum est, & occasio aliqua occurrit, procul nos ab eo quod prosequimur, abesse comperiamus. Proinde

Excursio longe difficilior propositio.

fatis non est, haec te in animo desideria sentire, sed danda tibi opera, ut euadant talia & tam efficacia, ut in opus prodeat: ipsum namque virtutis probatio & experimentum est. Si autem vides, opera tua à propositis dissentire, & dum se offert occasio alium te longe esse, quam dum orationi insisteres, erubescere & confundere, quod non nisi concipiendis desideriiis oratio tibi deseruiat; aut potius erubescere, quod non vera, sed phantastica & imaginaria duntaxat haec desideria sint, cum res quadam leuissima postea animum turbet, inquietet, & retrocedere te à proposito faciat.

Atque ut faber, quando opus quod conficiendum suscepit, bene non succedit, ferrum fornaci reinserit, ut ipsum recudat, & debitam ei det formam: pari modo tibi ad orationis fornacem redeundum est, ut haec tua desideria melius reuincantur, nec ante quiescendum, quam opus cum desiderio concordet & consentiat, ac nihil sit in quo offendas.

Imo vero, ne tum quidem, cum ad occasiones post occurrentes bene te sentis dispositum esse, totum credas confectum negotium esse; quia in vno eodemque opere varij ac multi sunt hominis conscendendi gradus, antequam ad summam virtutis perfectionem veniat. Principio namque necesse est, ut te in omnibus, quae tibi occurrent, occasionibus patienter admittendis exerceas: quia hic primus virtutis est gradus. Perfer saltem patienter, si non potes hilariter & aequanimiter: atque hoc sufficit, ut in eo te ad dies aliquot, aut etiam diutius, exerceas. Ac licet etiam omnes occasiones occurrentes patienter iam perferre didiceris, tamen adhuc multum tibi restabit viae, antequam ad virtutis perfectionem pertingas. Nam, ut docent Philosophi, inde colligas quae ad summam virtutis perfectionem attigisse, si eius opera prompte, faciliter & delectabiliter operetur. Vide ergo num humilitatis, paupertatis spiritus, patientiae, &

aliarum reliquarum virtutum opera prom-
pte, facile, & cum voluptate ac iucundi-
tate suscipias: atque hinc colligere po-
teris, num virtutem iam plane sis affec-
tus. Vide inquam, num tam tibi gra-
tum sit despici ac contemni, quam iu-
cundum à populo magni pendì & hono-
rari. Atque hæc est regula, quam nobis
B. P. N. assignat, ex Euangelio de prom-
pta. Vide num ita tibi arideat ac placeat
summa in victu, vestitu, & lecto pauper-
tas, & quod deteriora quæque quæ do-
mifunt in vsum tuum cedant, ac auaro
opes, abundantia, & opulencia. Vide de-
nique, num ita lætetur mortificatione,
ac mundus deliciis, quiete, & volupta-
tibus. Si ergo ad talem in vnaquaque vir-
tute perfectionem perueniendum sit, sa-
tis profecto habebimus, in quo nos, non
vna solum die, sed & pluribus, & fortasse
etiam annis multis exerceamus.

CAPVT XVII.

*In ipsa mysteriorum consideratione
tractim etiam nobis procedendum
est, neque illa quidem superficialiter
& obiter percurrenda. Aliqua
proponuntur media, quæ ad
hoc nobis vsui
erunt.*

PER magni quoque refert, in ipsa my-
steriorum diuinorum consideratione,
diucius in vna eademque re permanere,
nec obiter præcipitanterque per eadem
currere. Plus namque vtilitatis nobis
afferet mysterium vnum bene & pro-
ut oportet consideratum & expensum,
quam multa superficialiter ac leui manu
inspecta. Hac de causa in exercitiorum li-
bro tanti B. P. N. ipsas Repetitiones facit,
vt post singula exercitia statim, vnam at-
que alteram eius repetitionem fieri iu-
beat, quod enim prima vice non inueni-
tur, fortasse inuenietur perseverando: quia

qui querit inuenit, & pulsanti aperietur. *Matth. 7. 8.*
Moses semel petram virga feriens, aquam *Num. 20. 12.*
non elicit, sed iterato aqua manare
incepit. Cæcum illum, de quo in Euange- *Sensim dat
sua dona
Deus.*
lio, simul & semel Dominus visu non do-
nauit, sed paulatim, & per vices. Primo
namque saliuam oculis eius applicuit,
rogans num quid videret: respondit ille,
se quidem in confuso & rudi modo ali-
quid videre, sed quid sit, interstinguere
non posse; *Video homines, inquit, velut ar-
bores ambulantes.* Tum Dominus denuo *Marc. 2. 24.*
manus oculis admouens, eum ita persua-
nauit, vt & clare videret, & visa ab inui-
cem distingueret. Sic & in oratione vsu
venit, vt dum semel atque iterum ad rem
eamdem redimus, & in ea perseveramus,
ipsa melius & amplius innotescat.

Perinde ac dum quis obscurum aliquem
locum ingreditur, initio quidem nihil
profusus vider; at, si aliquantulum in eo
maneat aliquid videre incipit. Particula- *Meditationis
suis practico
resoluto.*
riter autem semper in ipsa rerum quas
meditamur consideratione tam diu nos
detineamus oportet, donec plane illu-
stremur, veritatem penitus perspiciamus,
& ab ea conuincamur, & id quod facere
oportet, resolute proponamus. Hic
namq; inter fructus ex oratione elicien-
dos facile primus est; & in eo bene nos
fundari oportet, vt ante dicere memini.

Veniamus iam ad media quæ nobis ad *Cap. 9.*
mysteria sic meditanda & ponderanda
vsui auxilioque esse poterunt. Quando
diuinam suam lucem Dominus emittit,
animeque oculos illustrat, tam multa ei
consideranda, & in quibus se detineat,
occurrunt, vt cum Propheta dicere que-
at: *Reuela oculos meos, & considerabo my-
steria & mirabilia de lege tua. Labor ei
& 162.*
*go super eloquia tua, sicut qui inuenit post
victoriam spolia multa.* Qui secundus
locus declarat & explicat primum. Sic
Beatus Franciscus & Augustinus dies no-
ctesque integras breuium illarum sen-
tentiarum, *Nouerim te, nouerim me, &c. Deu
meus & omnia,* considerationi impende-
bāt. Quæ orandi ratio non absimilis est illi,
quæ beatos illos cæli ciues in cælo vsurpare

Uta. 6. 3.

ait Isaias, qui in diuina illius Maieſtatis contemplatione ſuſpenſi, inceſſanter ac perpetuo canunt, & identidem repetunt, *Sanctus, ſanctus, ſanctus*. Idem & Ioannes in Apocalyſi facere ait prodigioſa illa animalia, ante thronum Dei ſtantia, *Et requiem*, inquit, *non habebant die ac nocte, dicentia, Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.*

Apoc. 4. 8.

Verum vt eo perueniamus. faciamus oportet quod à parte noſtra faciendum eſt; aſſueſcamus ſcilicet diu mysteriorum ipſorum conſiderationi inſiſtere, ſingularia quæ in iis occurrunt bene expendendo, & minutim enucleando; & multo tempore hac in re nos exerceamus.

2. p. Alfab. 76. litt. D. & Alfab. 77. litt. Z.

Vnde etiam Gerſon, vnum de præcipuis, quæ ad orationem bene faciendam, adhibere poſſumus mediis, quodque nobis huc valde conferet. Continuum eſſe ait eiſdem exercitium. Non eſt id autem huiusmodi, vt verbis & argumentis doceatur, vt multis auditis concionibus ac diſcurſibus, aut varios de orandi modo conſcriptos tractatus legendo addiſcatur, ſed manu operi admouenda, & in eo nos exercendo. Quando ſuum mater aliqua filiolum docere vult incedere, horam integram non impendit dandis præceptis, quæ ei in incedendo obſeruanda ſunt, dicendo, vt modo ſic, modo aliter pedes figat; ſed ipſum potius in eundo exercet, & reiſa facit incedere: atque hoc demum pacto puer incedere diſcit & aſſueſcit. Hæc itaq; vnica ſcientiæ huius addiſcendæ eſt ratio.

Oratio non præceptis, ſed exercitatione diſcitur.

Et licet verum ſit, ad donum orationis, ac aliud quodecunque ſupernaturale impetrandum, nullum exercitium per ſe ſufficere; ſed à liberali & gratuita Domini manu ipſum deſcendere debere: quia Dominus dat ſapientiam, & ex ore eius prudentia & ſcientia, nihilominus diuina eius maieſtas exigit, vt in eo ipſi tali modo nos exerceamus, tanquam ſi hac ſolum via & medio ipſum impetrare deberemus. quia diſponit omnia ſuauiſſer; hinc opera gratiæ diſponit confor-

Prou. 2. 6.

Deus exigit cooperationem creaturæ.

miter, & ad modum naturalium & ſicut reliquæ ſcientiæ atque artes exercitio acquiruntur, ſic etiam hanc exercitio nos cupit edocere. Atque vt cytharam continenter pulſando quis fit cytharedus, aſſidue incedendo puer incedere diſcit; ita ſemper orando, perfecte orandi habitum ſibi homo comparat. Atque hanc eſſe rationem ait Gerſon, cur hodie tam pauci contemplatiui inueniantur, quod ſcilicet hoc exercitium hodie in vſu non ſit. In priſcis illis Monafteriis tam multos inuenire viros erat, orationis & contemplationis ſtudio inſignes: hodie vero vix vnum reperias, qui donum habeat orationis.

Si autem de contemplatione apud eos ſermo ſit, non minus attoniti ſtupent, quam ſi quem peregrina & barbara loquentem lingua, aut metaphyſicas aliquas quæſtiones tractantem audirent, quæ non intelligunt. Rei huius cauſa eſt, inquit, quod olim ſancti illi Monachi aſſidue ſe in oratione exercebant; & quos de nouo admittebant tyrones, ſtatim huic exercitio applicarent, & vt ipſum ſibi familiare redderent, omnimodis alaborarent: ſicut tum in S. Pachomij, tum in aliorum ſanctorum Monachorum Regula legere eſt. Vnde Monafteriis omnibus veluti maximi momenti rem Gerſon ſuadet, vt ſpirituales aliquos, doctos, & in oratione exercitos viros habere procurent, qui nouitiis Religionem primum inueniendis iam inde ab initio orandi methodum tradant, & quo ſe in oratione modo exercere debeant, præſcribant.

Beatus vero Pater noſter adeo monitum hoc cordi habuit, & in ſuis conſtitutionibus paſſim inculcauit, vt non modo in principio in Domibus probationis, aliquem eſſe iubear, qui Nouitios hunc orandi modum doceat, ſed in ſingulis etiam Collegiis ac Domibus Societatis quendam rerum ſpiritualium Præfectum designari, qui videat quomodo vnusquisque in orationis exercitio ſtudioque ſe habeat ac proficiat: quod per.

permagni rem illam ponderis esse intelligeret.

*Amor Dei
velit orationem
non facilem.*

Est & aliud, quod ad continuationem huius exercitij, & ad in eo perseverandum ac permanendum non mediocriter adiuuabit, magnopere scilicet erga Deum & spiritualia affici. Sic de se testabatur

Psalm. 97.

Psalmistæ, dum diceret, Quomodo dilexi legem tuam Domine? Toto die & nocte meditatio mea est: in ea inquam meditanda omnis mea voluptas sita & gaudium. Et meditabar in mandatis tuis quæ dilexi.

Psalm. 47.

Si porro & nos Deum ex toto corde diligere, libenter noctu & interdiu de eo meditaremur, atque ita nunquam nobis meditando materia deesset. Quam porro mater de filio, quem tenere diligit, libenter cogitat; quam etiam parum longe petitis mentis discursibus & considerationibus opus habet, ut eiusdem recordatione se oblectet? statim namque ac de illo loquitur, omnia illius intorsum viscera commouentur, & sine vltioribus discursibus ac considerationibus lachrymæ illi ex oculis prorumpunt. Hinc si apud viduam de coniuge eius defuncto, quem maxime amabat, age reincipias, statim eam illacrymantem & suspirantem videbis. Si itaque tantum potest amor naturalis, (quid dico amor naturalis? imo si etiam lasciuus & uenerius amor ita sepe amantem, ut videmus, absorbere solet, ut is non nisi de re amata cogitare posse videatur) quanto magis ipse supernaturalis erga infinitam illam Dei bonitatem & pulchritudinem amor id facere poterit. Longe namque potentior est gratia, quam aut natura, aut culpa. Si Deus vnicus & omnis thesaurus noster foret, statim versus illum totum animi nostri desiderium & cor raperetur: *ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Libenter id quisque animo voluit & agit, quod amat, & quo delectatur. Hac de causa de forti muliere ait Spiritus sanctus, *Gustauit & vidit. Necnon, Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus.* Gustus quippe & delectatio præcedit visum, vilis vero maio-

*Amor meritorum
causatur, & esse
deum mouet.*

Mat. 5. 27.

Præm. 11. 18.

Psalm. 32. 9.

Gustus &

visu scilicet.

rem delectationem & amorem intentionem causatur. Hinc etiam S. Thomas, *com. iuuant. 2. 2. q. 180. art. 7. ad 1.* hac de re agens contemplationem amoris esse dicit filiam, quod vnicus fons & origo illius sit amor. Addit insuper, finem illius esse amorem: ex eo enim quod Deum quis amet, ad eum meditandum, cogitandum & contemplandum emouetur; & quo magis perspicit & profundius contemplatur, eo etiam maiori erga ipsum dilectione fertur. Quæ enim ex se bona sunt, si inspiciantur etiam contemplando, nos ad sui amorem inuitant; & quo diutius ea nos & diligentius inspiciamus, hoc etiam ea amamus magis, & maiori ex eorum contemplatione & amore gaudio profundimur.

*Amor contemplationis
mater & finis.*

CAPVT XVIII.

Ostenditur clare per praxin, quomodo in nostra sit manu semper bonam orationem instituere, & aliquem ex eadem fructum capere.

Oratio specialissima & extraordinaria, de qua ante locuti sumus, singulari & particulare quoddam Dei donum est, quod ipse indiscriminatim & passim omnibus non elargitur, sed ei duntaxat cui dare voluerit: at ordinariam ac simplicem orationem mentalem, de qua agendum modo, omnino nemini Dominus derogat. Vnde grauer erant nonnulli, qui ideo se orationem facere non posse, & eidem habendam ineptos esse credunt, quod sublimem & opulentam illam orationem & contemplationem non sunt assecuti; cum tamen alia illa orandi ratio & bona sit, & imprimis fructuosa, & illius adminiculo ad ipsius perfectionis culmen possumus pertinere, atque adeo ipsa, si sublimem & elatam illam nobis Dominus dare vo-

Cap. 4. & seqq.

*Orationis donum
Deus nulli denegat.*

Aa 3 Iucit,

lucit, optima & commodissima ad eandem sit dispositio. De hac ergo oratione in presentiarum dicemus, quomodo videlicet in nostra per Dei gratiam sit potestate, eam semper bene & prout oportet peragere, & aliquem ex eadem fructum colligere, quod profecto maxime cuiusdam consolationis est occasio.

Duobus porro modis facillime ex iis quæ dicta sunt id colligere possumus. Primus est, quia modus orandi, quem B. P. N. nos edocet, in tribus animæ nostræ potentiis tunc exercendis consistit, per memoriam nimirum intellectus oculis obiciendo ac representando punctum vel mysterium, super quo nobis erit oratio instituenda; deinde per intellectum in ipsum punctum penetrandum est, discurrendo, meditando, & ea considerando, quæ ad voluntatem excitandam commodissima videbuntur: statim vero ipsi voluntatis affectus & desideria sequantur oportet. Atque tertium illud esse diximus præcipuum, ac fructum, qui nobis ex oratione capiendus sit. Adeo ut non in dulcedine sensuali, nec in consolationibus, quas interdum sentimus & experimur, sita sit oratio, sed in actibus, quos per animæ nostræ facultates concipimus. Hoc porro facere semper in nostra situm est manu, esto simus & aridissimi & desolatissimi. Etsi enim pumice sim aridior, in mea tamen potestate est, adiuuante Dei gratia, quendam detestationis ac doloris de peccatis actum, nec non alium amoris Dei, alium patientiæ, alium humilitatis, alium desiderij, quo velim contemni & vilipendi, elicere, ut sic Christo Iesu, qui pro me despectus & spretus fuit, me conformem.

Notandum autem hoc loco est, non ideo quempiam dici posse bonam orationem facere, aut ex ea fructum haurire, quod hosce actus cum sensibili quadam consolatione ac voluptate peragat, ne quod magno eorum quæ agit sensu perfundatur: neque enim in hoc horum ipsorum actuum bonitas

ac perfectio, uti nec eorumdem meritum consistit. Est autem hoc in primis notandum; quod vulgo permulti in eo satis grauius errare solent, cum contristantur & pusillanimes fiant, quod bonam se orationem facere non putent, eo quod fortasse tantum de peccatis & culpis dolorem, nec tantum erga virtutes affectum & desiderium, quantum quidem vellent, non sentiunt. At sensus hi ab appetitu sensitivo solum proficiuntur; voluntas vero potentia spiritualis est, nec ab illo vilitatis dependet: proinde necesse non est, suos quempiam actus taliter sentire; sed satis est, ut sua id voluntate velit.

Vnde Theologi & sancti Patres, dum de contritione ac dolore de peccatis loquuntur, poenitentes hoc pacto consolari solent, ideo, dum peccati mortalis grauitatem ad animum reuocant, contristantes, quod in lachrymas toti nequeant resolui, & sensibilem illum dolorem in se non sentiant; nam ipsi quidem sua vellent viscera præ dolore dirumpi. Docentque veram contritionem ac dolorem de peccatis non tam in appetitu sensitivo, quam in sola voluntate consistere. Ideo te poeniteat ac pigeat peccasse, quod peccando offenderis Deum, qui pro omnibus & super omnia amare dignus est. Hæc namque vera est contritio. Illum vero alium sensum, si quando eum Dominus dare dignatus fuerit, cum magna gratiarum actione admitte; si minus, graue id tibi non videatur, quia tale quid a te Deus non exigit. Certum namque est, id illum à nobis non petiturum, quod in nostra non est manu. Sensus porro ille, quem habere velles, sensibilis quadam consolatio ac devotio est, quæ in nostra facultate sita non est. Aliud proinde à nobis Deus Optimus Maximus non efflagitat, quam quod in nostra est potestate, dolorem inquam quendam voluntatis, qui ab nulla harum rerum dependet.

In actibus voluntatis consistit orationis fructus

Hi actus semper sunt in nostra potestate.

Bona oratio à voluntate non ab appetitu

Idem

Idem quoque est de actibus amoris erga Deum dicendum; vt Deum scilicet ex tota voluntate nostra super omnia creata diligamus; quia ille amor & fortis & appetitiuus est, & quem a nobis exigit Deus: at alius non nisi tener amor est, nec in nostra manu consistens. Idem & de aliarum virtutum actibus, nec non omnibus bonis propositis, quæ concipimus, censendum est.

Sola voluntate sine delectatione ad peccatum mortale sufficit. Ergo & ad meritum.

Rei huius veritas è contrario longe fiet manifestior: certum namque est, eum qui sola voluntate peccatum mortale cupit committere, & in ipsum consentit, etsi alioquin nullo alio erga ipsum sensu feratur, nec delectationem ex eo vllam percipiat, mortaliter peccaturum, & infernaliter propter hoc supplicia promeriturum; sic contra, vbi bonum tantum vult, esto nullam aliam ex eo delectationem ac sensum habeat, Deo placiturum, ac cœlestem gloriam promeriturum; præsertim cum ad præmiandum sit Deus quam ad castigandum paratur.

Actus desiderii beneiussus plus meretur.

Quin imo non raro fit, vt id genus actus, quando ita aride sine vlllo gustu ac sensibili consolatione fiunt, magis sint meritorij, Deoque gratiores; quod tunc & puriores sint, & fortiores & durabilius, & plus homo tunc de proprio in eos conferat, quam dum deuotionem sensibilem experitur. Quocirca id etiam solidioris virtutis, & voluntatis in Dei seruitio firmatoris signum est. Qui enim tales sine vllis adminiculis, sine vlllo delectationis sensu ac consolatione spiritali actus peragat, quid faceret, si his suppetiis suffulciretur?

In Menis. Item. c. 3.

Quare scite Reuerendus Magister ac Dominus Ioannes Auila sic ait: alius ille, ceu infans lactens inter brachia quodammodo adhuc gestatur; hic vero instar prouectioris; suis met nititur & incedit pedibus.

Blosius vero eos qui huiusmodi sunt,

is famulis assimilat, qui suis sumptibus ac dispendiis alicui Domino famulantur. Permagni vero interest, vt hoc modo orationem obire assuescimus: plerique enim mortalium magnam vt plurimum in oratione ariditatem sentiunt, alia vero illæ consolationes & gustus non nisi extra ordinem homini adueniunt.

Plerisque in oratione aridi.

Quemadmodum ij qui per altum mare retriremi vehuntur, quando iam ventus deficit, ipso remorum impetu propelluntur; Pari modo qui se in oratione exercere student, si quando prospere illustrationum & blanditiarum Domini vento destituuntur, potentiarum suarum, à Spiritu sancti gratia impulsarum, remis progrediantur oportet, etsi alioquin ea tam copiosa non sit, nec abundans.

Consolatione deficiente potentia animæ uiendum.

Secundo, possumus huc & alia via peruenire: Oratio enim (vti diximus) non tam finis est, quam medium, tum ad in spiritu proficiendum, tum ad passionem & prauos habitus nostros edomandos vsurpandum, vt via penitus complanata, & impedimentis obstaculisque submotis totos nos Deo dedecimus. Quando ab oculis animæ Pauli Apostoli squamæ & albumina, partim per lucem illam cœlestem, partim per vocem illam diuinam, *Ego sum Iesus, quem tu persequeris*; ceciderunt, quam mutatus subito, conuictus, resolutus, & ad voluntatem Dei faciendam flexilis redditus est, dicens, *Domine quid me vis facere?* Hic bonæ scilicet orationis fructus est.

Cap. 14.

Oratio est medium ad perfectionem.

Act. 9. 4.

Dicebamus quoque satis nobis esse non debere, quod generalia quædam ex oratione proposita ac desideria eliciamus, sed sigillatim ad id esse descendendum, quo maxime indigemus; adhuc animam nos preparare & omnimodis eomunire debere, ad occasiones quæ per diem occurrere possunt ac solent, bene excipiendas, & ad in omnibus cum ædificatione aliorum procedendum. Hoc porro, vt ad propositum nostrum id applicemus, semper

Cap. 16.

Ad specialia descendendū & occasiones præmeditanda.

*Quisq; ora-
tionem ad id
referat quo
maxime in-
duget.*

semper, per Dei gratiam, in nostra manu-
situm est; semper quippe in id oculos a-
nimumque intendere possumus, quod
ante omnia & maxime nobis necessarium
est. Hic ergo in humilitatem, ille in
patientiam, alius in obedientiam, alius
denique in mortificationem ac resigna-
tionem sui, oculos coniciet; & eorum
quisque ab oratione valde humilis, val-
de resignatus & indifferens, ac mortifi-
candi cupidissimus surgere contendat;
atque adeo id imprimis semper ex
oratione colligere studeat, ut illo dicbe-
ne & cum ædificatione proximi viuat,
pro suo statu quisque & vocatione. Quod
si feceris, bonam vtilemque sane ora-
tionem habueris, & meliorem haud du-
bie, quam si multis in eadem lachry-
mis & consolationibus sensibilibus per-
fusus fuisses.

*Talis oratio
erit fructuo-
sissima.*

Hoc si quis faciat, nullam dolendi
contristandique causam habet, eo quod
multos discursus & considerationes non
habeat, aut aliis piis sensibus & deuotio-
nibus non reficiatur: neque enim in eo
orationis vis & perfectio consistit, sed in
illo, de quo ante sumus locuti. Iplas
quoque distractiones, & omnes, quæ
inuitos nos importune inter orandum
inquietare solent, cogitationes, parui
faciat oportet (de quo tamen ordinarie
conqueri solemus.) Vbi ergo eas aduer-
tis, & ad teipsum reflectis, in id statim
oculos & manum conice, quod tibi ne-
cessarium esse comperies, nec non in fru-
ctum quem te oportet ex oratione colli-
gere: atque hoc pacto refarcies & com-
pensabis tempus, quod per alienarum re-
rum cogitationem inutiliter tibi effluxit;
deque dæmone, qui per impertinentes
illas suggestiones & cogitationes oran-
tem te ira distrahere conatus est, aliqua-
lem vindictam sumes.

*Distractionū
salutaria quo
pacto refarc-
iendo.*

Est hoc perutile sane orationem bene
facere volenti monitum. Quemadmo-
dum is, qui cum aliis itinere se dedit, si
quando in via aliquantisper dormiuit, &
focij cum multum antegressi sunt, iam

expergefactus, ira festinat, ut eos attin-
gat, & vno horæ quadrante tantum itin-
neris conficit, quantum fortasse hora
tota fecisset, si non dormisset. Simili
modo tu, quando post distractionem
diuturnam ad teipsum redis, vltimo
horæ quadrante ita sedulo & nauiter
negotium tuum agere debes, ut vel eo
facias quod hora integra fecisses, si at-
tentior fuisses. Teipsum ergo tunc, ref-
que tuas examina, & dicit, *Quidnam
erat quod ex oratione colligere volebam?*
quem ex ea fructum decreueram capere?
An humilitatem, indifferentiam, resi-
gnationem, an denique quandam cum
Deo conformationem? Hunc sane ni-
hilominus ex ea colligam, etsi frenden-
te & inuito diabolo? Cum vero toto o-
rationis tempore nec quidquam boni e-
gisse, nec eum quem prætendebas, ex
ea fructum cepisse tibi videberis, in ipso
saltem eius examine (de quo postea lo-
quemur) id facias oportet, & sic quic-
quid in oratione peccatum est refarcies,
ac supplebis, & semper aliquem ex ea
fructum colliges.

CAPVT XIX.

*Facilia aliquot suggeruntur media
& modi, quibus adiutus homo bo-
nam vtilemque orationem
instituet.*

SUNT & alij modi iique admodum faci-
les, qui magno nobis ad orationem
bene instituendam vsui erunt; & quibus
simul etiam liquido patebit, quomodo
semper in nostra potestate sit, bonam
fructuosamque orationem facere, nec
non orationem mentalem omnibus
conuenire, atque adeo nullum omni-
no esse, qui eam non queat institue-
re.

1. Quantum ad primum, mire pro-
fecto huc facit, quod vitæ spiritualis ma-
gistrum quoad hoc commentent. Suggestio-
runt

runt igitur ut omnem ab oratione fictionem fucum atque artificium affectatum excludamus; sed ita nos in ea geramus, uti se vulgo homines in temporalibus suis negotiis gerunt. Hinamque primo serio apud se meditantur quid agant, quem ea successum habeant; & quam ea adhuc melius peragendi sit ratio. Simili modo simpliciter & sine vilo artificio seruis Dei se, quoad orationem, examinet oportet, à se petendo; Quomodo profectus ac salutis meae negotia se habent? Hoc vnam namque nostrum negotium est, neque aliam ob rem vitam hanc vivimus, quam ut in hoc serio incumbamus. Religiosus itaque rationes à se exposcens, mature serioque apud se cogitet ac percunctetur, Quomodo isthoc mihi negotium succedit? Quenam hinc decem, viginti, triginta, vel etiam quadraginta annis, quibus in Religione vixi, fructum feci? Quid sum lucratus? Quomodo in virtutibus, humilitate ac mortificatione profeci? Videre volo quam reddere Deo rationem potero commoditatum, oportunitatum, & mediocum, quae in Religione ad peculium & talentum, quod ab ipso accepi, ad augendum amplificandumque adeo comoda habui. Et, si haecenus tempus meum non recte impendi, nec aliquem ex eo vtilitatem capere potui, melius posthac id volo impendere, atque operam seriam dare, ne eo quo haecenus, vita mea reliqua modo elabatur.

Adeundem quoque modum quisque in suo statu simpliciter & sincere ac sine arte vulla, singillatim apud semetipsum poterit exquirere, quomodo in officio suo se gerat, quomodo id in posterum conuenienter, & secundum Dei beneplacitum acturus sit, negotia sua Christiane facturus, familiam ac domum ita gubernaturus, ut domestici ac subditi omnes Deo Optimo Maximo seruiant; quomodo denique aequa-

Rodriquez exercit. pars 1.

nimiter occasiones, modestias, & grauiamina, quae status & officium secum trahit, excepturus. In quo sane sat magnam cogitandi, plorandi & corrigendi sui materiam inueniet. Atque hic optimus & vtilissimus quidam orandi erit modus.

2. Narrat de quodam Dei famulo Ioannes Gerson, sapius eum de se sic referre solitum: Quadraginta & amplius iam sunt anni, quibus omni quopotui studio & contentione orationis attem mihi comparare procuravi, nullum vero ad bene orandum inuenire medium potui efficacius, breuius, & compendiosius, quam me pueri, vel pauperes mendici, caeci, nudi, & ab omnibus destituti instar coram Deo sistere. Hoc Orationis genus Propheta regio perfamilare fuisse constat, modo quippe se vocat infirmum, modo orphanum, alias caecum, nonnunquam inopem, denique & mendicum. Quorum nominum pleni eius sunt Psalmi. Quin & experientia scimus, multos, qui hunc orandi modum frequentarunt, sibi que familiarem fecerunt sublimem quoddam orationis genus esse affectuosos. Hoc ipsum & tu vsurpa, & dare tibi hac via Dominus dignabitur id quod habere desideras. Oratio pauperis, optima est oratio. Vide namque, ait Gerson, quanta pauper patientia & humilitate ante diuitis ianuam parua aliquam stipem expectet, quam serio & festine eo se conferat vbi eleemosynam scit erogari. Sicut ergo pauper nudus & derelictus, magna humilitate & reuerentia ante diuitis fores eleemosynam petit, & aliquod necessitatis ab eo suae remedium expectat: simili modo & nos in oratione Deo sistere debemus, nostram indigentiam, necessitatem, ac miseriam illi apertendo, & à liberali & munifica manu eius remedium & opem expectando. Sicut oculi ancilla in manibus Dominae psalm. 22. 2 sua, expectando quod ipsa datura est: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum

Guliel. Taris laudas Gersonem quoad hoc exercitium.

Humilitas orationem reddit frugiferam.

De monte contemplat.

Pauperes in oratione imitandi.

psalm. 22. 2 sua, expectando quod ipsa datura est:

ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum

B b strum

Seruo quisque de simplici- ter se de vita sua ratione inspecta examinet.

Formula se- rio exami- nandi.

Officiu suu- in statu se- riuque serio- rum.

strum, donec misereatur nostri.

3. Abbas Paphnutius in abditissima
 Tratum spi- 3. Abbas Paphnutius in abditissima
 m. Villegas in agens solitudine, cum multa de Thai-
 Extrauagant. de meretrice, quae animarum multa-
 rum erat laqueus & pestis, quin imo
 nonnullorum iurgiorum & caedum cau-
 sa, inaudisset, ipsam Deo lucrari &
 ad meliorem frugem conuertere sara-
 gens, habitu saeculari assumpto, &
 pecunia instructus, urbem in qua ipsa
 commorabatur, adiit, ipsamque Deo,
 occasione ex aliquibus eius verbis sum-
 pta, conuertit; cum enim ipse locum
 ad peccandum secretiorem peteret, ait
 ipsa, Certus esse potes hoc loco à nul-
 lo mortalium te videndum, sed ocu-
 los Dei, quantumlibet secreto loco te
 abdas, effugere minime poteris, quin
 ab iis videaris. Ipsa narrationis series
 longa est, sed relictis aliis circumstan-
 tiis, veniamus ad id quod proposi-
 to nostro deseruit. Postquam ergo
 Thaida conuertisset, eam in eremum
 conduxit, & cellulae cuidam angustae
 includit, ipsiusque ostium plumbeo si-
 gillo obfirmavit, vnica duntaxat reli-
 cta fenestella, per quam quotidie ali-
 quid ei panis & aquae paucillum dare-
 tur. Cum ergo ab ea Paphnutius iam
 recederet, petiit ipsa, ex quo orandi
 genere Deum iratum potissimum pla-
 carer? Respondit sanctus Abbas, Ore
 tuo immundo ipsum Dei nomen no-
 minare non mereris, sed haec tua erit
 oratio: Positis in terram genibus, &
 facie ad Orientem conuersa, identidem
 dices, *Qui plasmasti me, misere-
 re mei.* Triennio itaque continenter
 hunc orandi modum seruauit, ipsum
 Dei nomen ore suo proferre non ausa,
 sed assidue sibi sua peccata &
 multitudinem plurima, & grauitate hor-
 rendam ob oculos ponens, & iis quae
 Paphnutius edocuerat verbis, miseri-
 cordiam eorum & veniam à Deo ef-
 flagitans. Tantopere porro haec Deo
 oratio placuit, vt, cum hoc exacto tri-
 ennio Abbatem Antonium Paphnu-

Dei nomen
 peccatrix no-
 minare non
 audet.

Oratio Thai-
 dae.

Qui plasma-
 sti me misere-
 re mei.

tius rogaret, suae Thaidi Deus pec-
 cata remisisset; suos Antonius Mona-
 chos euocatos nocte sequenti iulle-
 rit separatim apud se quemque in ora-
 tione vigilare, vt horum alicui Deus
 reuelaret causam, ob quam Paphnu-
 tius eo venisset. Omnibus ergo oratio-
 ni incumbentibus, Paulus, qui inter
 discipulos Magni Antonij facile primus
 erat & praecipuus, quendam in celo
 lectum, pretiosis cortinis & stragulis
 adornatum vidit, eumque à quatuor vir-
 ginibus custodiri. Ergo tam pretiosum
 cubile conspiciens, cogitans intra se
 dicebat: Nulli alij merces & donum
 hoc reseruatur, quam Patri meo spiri-
 tuali Antonio. Haec animo volenti,
 allapsa subito vox de caelo, quae dice-
 ret, Thalamus hic non Patri tuo An-
 tonio, sed Thaidi peccatrici destina-
 tus est. Et ecce quindecim post die-
 bus eam ad gloriam illam ac caelestem
 thalamum Deus est euocare dignatus.
 Haec ergo orandi formula tibi suffi-
 ciat, ac cogita, aliam qui vsurpes te
 indignum esse, nec promereri; & ma-
 gis fortasse Deo per hanc orationem,
 quam per aliam quamlibet, quam tibi
 fingis, placebis.

4. Extat tractatus spiritualis manu-
 scriptus, quem de frequenti commu-
 nione Monachus quidam Carthusianus
 conscripsit, in quo res quaedam sin-
 gularis de B. P. N. Ignatio, eiusque
 locis refertur, quam se auctor à viro
 fide digno asserit accepisse. Est autem
 haec. Cum illi pro more pedibus, & sar-
 ciulis suis onusti iter Barcinonam ver-
 sus haberent; vir quidam pius eos in-
 tuitus, compassione motus est, sed ad
 sarcinunculas eorum gestandas vitro ob-
 tulit, & instantissime eas sibi petiit im-
 poni; quod enim valido esset corpore,
 iis se ferendis parem aiebat. Etsi vero illi
 initio eas dare recusarent, tandem ta-
 men importunioribus eius precibus vi-
 cti dederunt, iter suum proseguendo.
 Postquam iam ad diuersorium ventum
 esset

esset, sibi quisque Patrum angulum
queritabat, in quo se recolligeret,
Deoque se commendaret. Quod baiu-
lus ille conspicatus, etiam angellum
quaesivit, in quo se, ad illorum imitatio-
nem, ad orationem genu flexo compo-
neret. Iter ergo suum postea dum pro-
sequuntur, percunctati illum sunt Pa-
tres, ecquid in angulo illo suo faceret
quibusille: Non ego aliud, quam di-
cere, *Domine hi tui sunt serui, et ego i-
psorum iumentum: quod ipsi faciunt, et-
iam ipsa facere volo: & hoc ipsum Deo
ibi offero.* Addit vero auctor ita virum
illum per hanc orationem profecisse, vt
postea admodum spiritualis factus, sub-
limis quoddam & eminentis orationis
genus sit assecutus. Quis vero nostrum
hunc orandi modum, si modo velit, ha-
bere non queat?

5. Cognoui ego senem quendam in
Societate nostra Patrem, & quidem in-
signem concionatorem, qui aliam mul-
to tempore orationem non faciebat,
quam magna cum humilitate & simpli-
citate Deo dicere, *Domine ego sum be-
stia, et orationem facere nescio, tu me qua-
sita docuas.* Atque hoc ipse modo mi-
rifice in spiritu profecit, & ad eminentem
quendam orationis gradum per-
uenit, vt vere in eo locum habuerit il-
lud Psalmographi, *Vt iumentum factus
sum apud te, et ego semper tecum.* Tu
itaque te humilia, teque vt iumentum
apud Deum esse crede; & Deus tecum
erit. Multum namque apud Deum po-
test ipsa sui humiliatio, vt per hanc quis
apud diuinam eius Maiestatem egregie
rem suam agere, magnasq; gratias queat
impetrare.

Quocirca sancti Patres maximi mo-
menti rem hic norant, scilicet, sicut
humilitas optima est doni orationis ob-
tinendi ratio, ita & orationem optimam
humilitatis tum impetrandæ, tum con-
seruandæ & augendæ rationem & me-
dium esse debere. Proinde eum qui be-
ne orare vult, ex oratione semper cum

maiore humilitate & confusione sui sur-
gere debere aiunt. Vnde sequitur eum,
qui nescio cura quasui satisfactione, &
vana in se complacentia, atque occul-
ta sui ipsius æstimatione & opinione ab
oratione surgit, credendo videlicet iam
multum se profecisse, & spirituales pau-
latim fieri, orationem illam vt suspen-
dam habere debere. Si ergo dicas, ma-
gnas multasque te habere consideratio-
nes non posse, nec ad sublimes contem-
plationes ascendere; humilia te, & hoc
vnum saltem ex oratione elicere stude:
nam vt ab hoc te excuses, nulla prorsus
subest ratio. Atque ea demum optima
erit oratio.

6. Quando quis in oratione recolligere
mentem nequit, sed variis hinc inde
cogitationibus & tentationibus agi-
tatus ab ea præpeditur, boni sui ad eam
introducendi medium id est, quod R.
P. M. Auila, in quadam epistolarum
suarum suggerit: Abiice te, inquit, hu-
militer ad pedes Christi, ac dicito: Do-
mine in quantum hoc mea culpa est,
summopere sane eius me pœnitet, nec-
non occasiones & causæ, quam a parte
mea ipsi dedi: at in quantum tua volun-
tas est, pœna & castigatio, quam ob gra-
tia peccata mea, quæ alias commisi,
& ob præsentis negligentias & imper-
fectiones commissas merito comme-
rui, quam libentissime eam accepto,
summæque mihi voluptati est, hanc a
manu tua crucem, ariditatem, distra-
ctionem, desolationem, & derelictio-
nem spiritualem accipere. Quocirca
patientia & humilitas hæc valde bona
erit oratio, Deoque longe acceptior,
quam illa forte oratio, quam ipse habe-
re volebas; vt postea plurib. ostendemus.

7. P. N. Franciscus Borgia, si quo
die sibi bonam orationem fecisse non
videbatur, eo se magis mortificare, ma-
ioreq; in omnibus operibus suis dilige-
tia & circumspectione ambulare studebat,
vt hoc pacto aliquatenus commissum in ora-
tione defectum suppleret, qd non ipse modo
facere

Vana compla-
centia oratio-
nu linea.

Lib. 1. epist.

Humilitas &
patientia bo-
nam faciunt
orationem.

Tract. 8. c. 26

In vita.

Male orasti,
bene labora.

Missa oratio
humana ba-
nisi seruaria
P. P. Ignatij
et sicuram.

Fructus ora-
tionis humilia.

Humilitas ora-
tionis concionatorum.

Mal. 72. 23.

Greg. 14. 1. 10
Ezech. 10.
1. Chryso-
stom. de pa-
nitentia.

Oratio de be-
nignitate sibi
facienda caus.

facere solitus erat, sed ut & omnes sui facerent, suadebat. Hoc scilicet bonum est medium, ad omnes in oratione admissos defectus refarciendos, uti & erit ad bene orationem instituendam.

Nilus de orat. c. 17. & 26. in Biblioth. SS. Patrum tom. 3.

In oratione Deus punit mala & bona retribuit.

Hinc Abbas Nilus de oratione agens, Quemadmodum, inquit, si quando per diem defectum aliquem, nostri obliti, committimus, & delinquimus, statim ob eum à Deo in oratione castigari videmur, quod vultum ipse suum in ea à nobis auertat: ita vice versa si quando in aliquo nos mortificauimus & superauimus, quamprimum ipsum in oratione experimur, ut eius operis nobis mercedem in ea statim, non dilata solutione, soluere velle Deus videatur. *Quidquid durum & asperum, patienter tolerabis, & fructum laboris tempore orationis reperies.*

8. Aliud quoque sanctus ille Abbas ad bene orandum medium, & quidem bonum imprimis, & iis quæ iam iam diximus conforme assignat, dicens: *Si orare desideras, nihil facias eorum, quæ orationi aduersantur, ut tibi appropinquet Deus, & tecum ambulet, magnaque tibi gratias conferat.* In genere vero omnes sibi persuadeant, seruo Dei imprimis curandum, ut cor suum expurget, se mortificet, ab omni sibi crimine caueat, semperque id propositum habeat ac decretum, quiduis potius pati & amittere, quam vel vnum lethale crimen committere. Atque in hoc illi in oratione imprimis intendendum, & identidem insistendum, ac sapius ipsum iteratis actibus repetendum: hoc namque, quamdiu in hac vita mortali agimus, nobis pernecessarium esse, & huic vni fundamento inædificare quemlibet nostrum debere quidquid postea perfectionis vult superstruere. Quod qui fecerit, ne ille perutilem fecerit orationem, nec ullam conquerendi, at potius magnam Deo gratias agendi occasionem habeat, etsi eminentius orandi genus non sit adeptus. Neque enim in eo sanctitas con-

Nihil admittendum quod orationi aduersetur.

sistit, quod præcellens orationis donum quis habeat, sed quod voluntatis diuinæ exactissimus sit obseruator.

Vnde etiam in eo Salomon sublimem illam suam, quam in Ecclesiaste habet, concionem ac parænesin concludit, dum ait, *Deum time, & mandata eius obserua, hoc est enim omnis homo: quasi diceret, In eo omne hominis esse, & vniuersum omnium obligationum quas habet, ad implementum situm est; & hoc si habeat, sanctus & perfectus esse potest.*

9. Rem omnem medio quodam, quod eximiam omnibus consolationi sit, volo concludere: quando scilicet in oratione illam introductionem, attentionem, deuotionem, & intimam illam vnionem, quam desideras, non sentis, operam salutem da, ut ipsum ardentem velis & desideres, ita namque supplebis, quod tibi arbitraberis deesse. Neque enim minus bona hæc voluntas ac desiderium Deo satisfacit, quam sublimis quædam & excelsa oratio: nec minus voluntate hac sanctoque desiderio lætatur, quam si tota anima amore liquefacta plene sibi iungeretur.

Hoc item medium Deus ipse B. Virgini Gertrudi proposuit, uti testatur L. Blosius. Cum enim sancta hæc quodam tempore quæreretur, quod cor suum tam alte in Deum librare non posset, quam aut ipsa vellet, aut facere debere sibi videretur; cælitus à Deo edocta fuit, satis Deo esse quod homo sincere & ex animo ardens quoddam eius rei desiderium habere velit; cum exiguum & forte etiam nullum ipse in se sentit. Tam magnum quippe homo coram Deo desiderium habet, quam magnum id habere ipse vellet. Et addit, Deum non minus libenter ac deliciose in corde huiusmodi desiderium habente (desiderium inquam ac voluntatem talis desiderij habendi) commorari, quam aliquis nostrum in vernantissimo ac floridissimo prato. Sublimi tua oratione Deus opus non habet; aliud

aliud præter cor tuum, non querit, hoc vnum spectat, hoc loco operis acceptat. Totum te illi in oratione offer, cor tuum illi præsentat, ac cum tali in ea feruore versari desidera, quo ardentissimi Seraphini coram eo consistunt; & hanc Deus voluntatem pro opere ipso intuebitur ac recipiet. Quocirca ea demum bona, iuxta hanc veritatem, erit deuotio, & optima consideratio, vt scilicet dum in oratione tepidos nos & aridos sentiemus, consideremus, quot serui Dei ea ipsa hora in oratione feruenter agant, forte etiam in lachrymis natantes, atque etiam sanguinem effundentes, imaginemur simul cum illis nos orate; nec cum illis modo, verum etiam cum omnibus Angelis ac spiritibus celestibus, Deum amando & laudando; nosque ad ea quæ illi agunt referamus, hac ratione supplendo quod ipsi facere non possunt, ex toto corde quin & ore ipso, identidem verba illa Ecclesiæ repetentes, *Cum quibus & nostras voces vt admitti iubens deprecamur, supplicii confessione dicentes, Sanctus, sanctus, sanctus, &c.* quod ipsi dicunt, Domine, idem dico & ego; quod illi agunt, hoc ipsum & ego facere cupio, & quo ipsi modo te laudant & amant, equidem te laudare, benedicere & amare vellem. Interdum quoque nobis vtile erit ad nos ipsos referre, ad id scilicet tempus, quo alias bonam fecisse orationem nobis videbimur, dicentes: Quod tunc temporis volui Domine volo modo; sicut tunc me totum tibi obtuli, ita me offero in præsens, & sicut tunc temporis peccatorum me penitebar & humilitatem, patientiam, & obedientiam desiderabam, sic eam nunc Domine desidero, & à te efflagito.

Ante omnia vero mire fructuosum & vtile exercitium est, opera nostra cum operibus Christi coniungere, & eius, sanctissimæque eiusdem passionis meritis defectus nostros & imperfectiones tam in oratione, quam in reliquis ope-

ribus nostris commissos supplere, orationes nostras Patri æterno in amoris & feruoris, quo Christus ipse alias in terra orauit, & ipsum laudauit, vnione, ieiunia vero in ieiuniorum eius vnione offerendo; eum quoque rogando, nostram vt impatientiam per filij sui patientiam, superbiam per eius humilitatem, nequitiam per eius innocentiam supplere & instaurare dignetur. Hoc exercitium Dominus quibusdam de particularibus amicis suis, vt ait Blossius, alias reuelauit, vt hac ratione opera nostra meritoria faciamus, & aliquem valorem iis addamus, atque infinito meritorum Christi thesauro paupertatem nostram subleuemus.

Hoc exercitium amicis suis Deus reuelat. Lib. 9. Instit. spirit.

CAPVT XX.

Satis nobis ea esse debet oratio, quæ hæctenus proposita est; nec conquerendum expostulandumue, quod ad aliam illam eminentiorem nequeamus pertinere.

Verus humilis, vt ait Albertus Magnus, ad sublimem & eminentem orationis modum, & extraordinarios illos fauores, quos amicis suis interdum Dominus communicare solet, aspirare non audet, imo ne quidem id petere in cor suum admittit. Tam parui namque se facit, vt omni se gratia & spirituali consolatione indignum existimet; atque adeo si qua interdum consolatione eum Dominus visitare dignatur, non nisi summo cum timore eam recipit, has se ratus fauores & consolationes minime promereri, neque eum quem oportet ex iis fructum capere posse. Quocirca, si vere essemus humiles, ea hæctenus descripsimus: imo singularis

li. de adhaerendo Deo. Tutiior oratio ordinata.

Bb 3 cuius

cuiusdam beneficii diuini loco habere-
mus, quod per viam humilitatis nos de-
ducatur. hanc quippe viam insistentes
tuti erimus & conseruabimur, in alia
illa fortasse euanesceremus & perire-
mus.

Serm. 5. in
Quadrages.

S. Bernardus ita nobiscum Deum a-
gere asserit, sicut in hoc mundo patres
cum filiis paruulis solent: illi namque
his panem petentibus libenter eum dant,
at cultrum pani sciendo potestibus
eum negant, quod hunc iis minime ne-
cessarium esse norint, at aliquod potius
dammum inferre posse, eo se se laedendo;
Vnde ipse pater arrepto cultro panem
discindit, ut ita puer a labore omni libe-
retur & periculo. Eo prorsus modo a-
git Deus; dat nimirum tibi panem dis-
cisilum, gustus vero & consolationes
quæ in eminentissima illa oratione con-
tinentur, denegat, ne forte te lædas &
noceas, inde superbiendo, dum te esse
spiritualemputas, & aliis præfers; Vnde
longe maius tibi Dominus dat benefi-
cium, quod diuisum tibi det panem,
quam si cultrum daret quo tu ipse eum
diuideres: si per hanc orationem ma-
gnam tibi det constantiam & genero-
sum propositum ante moriendi, quam
peccandi, teque toto vitæ tempore præ-
seruet, ne in vllum lethale crimen pro-
labaris, quæ a te melior ac fructuosior
oratio possit desiderari?

Deus dat no-
bis vtiliora,
quam sint ea
qua petimus.

Hoc quoque respondit filij prodigi
pater filio suo primogenito: hic namque
tanto videns fratrem suum afortunum gau-
dio, plausu, & exultatione à patre in
gratiam admitti, indignari cepit, & pa-
ternas ædes ingredi noluit, dicens; Tan-
to tempore fideliter tibi domi sum san-
ctus, semper iussis tuis filialiter obsecraui
& morigerus fui, & nunquam mihi vel hæ-
dum dedisti, quem cum amicis meis
manducarem, huic vero nepotianti, qui
omnem suam substantiam consumpsit,
& mandata tua spreuit, vitulum sagina-
tum occidisti, splendidum epulum in-
struxisti, symphoniam adornasti, atque

aliis lætitiæ modis excepisti: Respondit
autem pater, *Fili tu semper mecum es*: id
est, Non id eo facio tibi, quod illum tibi
in amore præferam; tu semper domi & a-
pud me conuerfarius: æquum etiam erit,
ut, quod ipse tibi præsto, agnoscas & æ-
stimes. An non satis tibi fauoris & be-
neuolentiæ ostendo, quod te semper a-
pud me detineam? Eodem plane modo
feres hic habere: num paruum quid tibi
videtur esse; Quod Dominus te sem-
per apud se & in domo sua detineat? Læ-
ge sane maius est, quod perseverantia
tibi det donum, & ita te sibi constrictum
teneat, ut ab eo nunquam peccando de-
sciscas, quam quod post lapsum tibi ma-
num tui filij prodigo factum, amicum
portigat: sicut etiam maius est, ita ten-
ti te ab eo, ut captum non committas,
quam post collisionem perlanati. Si ve-
ro hac ipsa quam habes orationis specie,
hoc tibi Deus det, quid conquisis? Si
per eam magnam quandam tibi ad om-
nia, quæ ad cultum Dei pertinent, per-
agenda promptitudinem, integram in-
differentiam ac resignationem tui in
omnibus quæ obedientia tibi præscribit,
concedat, quid amplius desideras? Si
per eam te in humilitate, ac sui timore
conseruet, detque ut caute ambules, ab
omnibus te occasionibus & periculis,
quæ occurrere queant, præseruando,
quam ingemiscendi habes causam? Hic
nempe fructus est, qui ex oratione, elio
ea etiam sublimior & eminentior foret,
tibi colligendus esset, & licet tibi Deus
multas in ea consolationes & gustus da-
ret, ad hoc eas debes ditigere. Hoc
porro Deus in simplici hac & ordina-
ria oratione facit; ut qui orationis fru-
ctum & finem, sine extraordinariis il-
lis eleuationum, ac spiritualium con-
solationum medijs elargitur, ut rei-
psa experiantur, qui in eadem perseue-
rant.

Hinc duplici nomine propter hoc
Deo grates agenda sunt: primo, quod
ab euanescenti & superbiendi pericu-
lo,

lo, quod forte subesset, si alia via con-
duceremur, nos liberet, deinde quod
orationis nobis fructum & vtilitatem
completissimam det. Ioseph Patriar-
cha hinc fratres suos asperere & præfra-
cte alloquebatur, illinc vero saccos
eorum frumento repleri, ac laute læ-
reque eos ab œconomo suo haberi ius-
sit. Eodem prorsus modo Deus agit no-
biscum.

Vix intelligimur in quo consistat o-
ratio, vel potius in quo noster situs
sit profectus & perfectio, quæ finis &
fructus vnicus est, ad quem oratio ordi-
natur. Sape vero dum male res suc-
cedit, putamus bene eam succedere; &
cum bene, tunc malum eius successum
esse arbitramur.

Tu porro illud ex oratione colligere
stude, quod ante colligendum monui-
mus, ac præsertim vt illam diem bene &
cum aliorum ædificatione transigere
proponas, vt supra dictum est; & bo-
nam tunc orationem feceris, etsi vel pu-
mice aridior, & saxo durior in ea appa-
ueris. Quod nisi ex oratione elicias,
ea bona dicenda non est, esto toto eius
tempore & lachrymis madueris, & ad
tertium vsque cælum in ea euectus fuis-
se videaris. De hoc ergo orationis ge-
nere posthac noli conqueri; de teipso
potius conquerito, ac dicito, In morti-
ficatione, in humilitate, in patientia,
in silentio, ac recollectione mentis,
non eo quo quidem oporteret modo
procedo.

Hæc sane bona quærela & expostula-
tio est: per hanc namque de teipso con-
quereris, quod ea non facias, quæ tibi
necessario faciendæ sunt, & vt facias in
tua sint manu: dum vero de oratione
tua conquereris, de Deo conqueri vide-
ris, quod eum, quem fortasse velles, ad
eum tibi aditum, accessum, quietem, &
consolationem non tribuat. Quare bo-
na hæc expostulatio non est, nec (vt
Bethulienus ait Iudith) est sermo, qui
Deum ad misericordiam pronocet, sed

potius qui iram excites, & furorem ac-
cendat. Et sane patet, quam in hoc se-
cus atque oportet, & inucto modo
procedamus: dum videlicet nequa-
quam cõquerimur de eo quod nos mor-
tificare, humiliare, vitam emendare
(quod tamen in nostra est potestate) no-
limus; sed de eo tantum, quod in nostris
manibus non est, & à gratuito Dei do-
no penitus dependet.

Cura ergo, vt te mortifices & supe-
res, atque illud hic age quod proprie
in tua situm est manu; Deo autem relin-
que quæ ipsius sunt curare: magis quip-
pe ipse erga bonum nostrum afficitur de
eo sollicitus, quam nos ipsi: hinc si nos
præstiterimus quod nostrum est, securi &
ruti esse possumus à parte sua eum, in
dando quod nobis conuenit, minime
defuturum. Pluribus de eo loquimur,
vbi de nostræ cum diuinæ voluntatis cõ-
formitate agendi locus erit, vbi simul
quærelæ & tentationi magis ex professo
& proposito satisficiemus.

Fac quod in te
est, reliqua à
Deo præsto-
bit.

Tract. 8. c. 24
& seqq.
Vide super e.
s. ad finem ex
Bernardo.

CAPVT XXI.

Quæ sint cause, cur in oratione dis-
trahamur, & quæ distractio-
num curandarum sint
remedia.

EST hæc ordinaria quædam quæstio &
documentum, vnde etiam commu-
niter sancti Patres de ea agunt, atque sa-
tis in particulari Cassianus. Tribus
causis vel radicibus procedere distra-
ctionem in oratione posse docent. Pri-
mo è nostra socordia ac negligentia,
quod nimirum per diem in nimis multa
nos diffundamus cum pauca cordis no-
stri custodia, & exigua sensuum recolle-
ctione. Qui ergo ita effunditur, querere
non debet, vndenam postea orationis
tempore distrahatur, & cur eam inire ne-
queat. Certum est enim, imagines, figuras,
ac

Collat. 2. c. 7.

Distractio-
num tres cau-
sas.

Socordia non
fra.

ac representationes rerum, quas animo impressas gerit, postea cum in oratione turbaturas, & inquietaturas. Unde bene Abbas Moyses, Et si, inquit, in hominis potestate non sit, à variis cogitationibus non impugnari, in eius tamen manibus est, eas nonmittere, & dum se ingerunt, reuocare.

Coll. 1.
Cogitationes
quatenus sint
signantur nu-
stra.

Addit præterea in eius quoque manibus magna ex parte esse, ipsam illarum cogitationum qualitatem corrigere, & efficere ut sanctæ bonæque cogitationes occurrant, & illæ aliæ de rebus vanis & impertinentibus imaginationes sua è memoria deleantur. Si enim spiritualibus exercitiis se applicet, lectioni inquam, meditationi, orationi, ac bonis sanctisque operibus incumbat, bonæ sanctæque illi cogitationes occurrunt: at, si per diem de id genus rebus non agit, sed vanis & impertinentibus sensus suos pascit, certus sit his de rebus se cogitaturum. Et hoc similitudine quadam commoda declarat, quam item adferunt Anselmus & Bernardus. Hi itaque sancti cor humanum lapidi comparant molari; hic quidem semper molit, sed in eius qui præest, manibus est efficere ut vel triticum, vel hordeum, vel siliginem molat: nam quodcumque ei iniecerit, illud molet. Pari modo cor hominis semper aliquid agitare & cogitare debet, ac semper molat necesse est tua sed industria ac diligentia facere potes, ut vel triticum, vel hordeum, vel siliginem, vel terram molat; quodcumque demum ei ingesseris, illud agitabit.

Collat. 1. c. 18.
Cor lapidum
molari cogita-
tiones frum-
mentum sunt.

Si itaque, iuxta hanc doctrinam, in oratione recollectus esse velis, per diem cor tuum recollectum, nec non sensuum tuorum portas bene oclusas habere procures oportet. Libenter quippe cum animabus, quæ sunt velut *horri conclusi*, Dominus conuersatur. Unde etiam commune id præcorum illorum Patrum erat consilium, & adfert illud Cassianus, *Quales orantes volumus*

Hortum con-
clusum amat
Deus.

Collat. 9. Ab-
bas: Isaac. c. 2

inueniri, tales nos ante orationis tempus preparare debemus: ex procedente enim statu mens atque animus in supplicatione formantur. Et Sanctus Bonaventura, *Qualis liquor vasis infunditur, talis erit; & quales herbas in horto cordis tui plantaueris, talia semina germinabunt.*

Et quoniam communiter & naturaliter illud quis sæpe cogitare solet, erga quod amore fertur; hinc si quidem cor tuum in oratione stabile ac firmum habere velis, & ut cogitationes de rebus vanis & impertinentibus de memoria tua deleantur & abeant, omnino est erga illas affectus mortificandus, ut scilicet terrena omnia contemnere, & in sola cœlestia oculos tuos conicere asueas: & quo magis in hoc proficies & cresces, eo etiam maior cordis tui erit firmitas ac stabilitas, atque in oratione attentio.

Solent deinde distractiones interdum à dæmonis, qui aduersarius noster est, tentatione proficisci. Quod enim, inquit Basilii, orationem medium ac canalem esse videt, cuius adminiculo vniuersum ad nos bonum deriuatur, omni quo potest studio & conatu ipsam impedire, & mille in eas moras nobis obicere studet, ut illi sublato præsidio, facilius illi ad animam nostram per fraudes & tentationes aditus & accessus pateat.

Eodem quippe modo intercipere nos ille ac subvertere satagit, quo Holofernes dux Bethuliam sibi resistentem. Nam ut ille aquæ ductus & canales, quibus ad urbem aqua deriuabatur, incidit: ita omni dæmon ope hunc orationis canalem & conductum aut frangere penitus, aut saltem diuertere conatur, per quem ad animam nostram gratiæ & omnium bonorum spiritualium aqua dimanat.

Unde etiam Climacus asserit, sicut ad campanæ sonitum fideles & Religiosi

giōsi visibiler ad Deum tum orandum, tum laudandum in Ecclesia congregantur; ita quoque inimicos nostros, dæmones inquam, ad eundem inuisibiler ad nos tentandos, & in oratione interturbandos conuenire.

Quidam de priscis illis Eremitis Patribus (vt in Prato spirituali Moschus tradit) cum nocte quadam ad orandum & psalmodiam pro more cantandam surrexisset, sonitum velut tubalem, quo ad conficiendum inuendum videbatur prouocari, audiit. Ad hunc cum turbaretur senex, nesciens vnde clangor is in vasta illa solitudine proueniret, utpote in qua nec milites; nec vllus belli esset apparatus; ecce repente illi apparuit diabolus, & ait, Esto nullum instare prælum & conficiendum putaret, minime ipsum tamen defuturum: nam hac dæmones voce ad seruos Dei oppugnandos & infestandos quodammodo exciri. Vnde, si ipse à conficiendo discrimine immunis & exemptus esse veller, cubitum concederet; sin minus, ad imminens certamen sese disponeret. at ipse, Domino confusus, orationi nihil veritus se dedit, inque eadem perseuerauit.

Inde vero potissimum ipsa orationis excellentia & dignitas apparet, quod eam cacodæmon, canepius & angue detestetur, & quocumque modo potest, orantem interturbare atque impedire conetur, uti præclare id Sanctus Nilus Abbas obseruauit. Quælibet alia bona opera, puta ieiunium, flagra, cilicij gestationem agre non feret, nec tantopere ea disturbare nitetur; at orationi si quod tempus impendatur, maxime ipsum torquet, & ipsam omnimodis impedire & subuertere allaborat.

Indefit, ut nonnunquam, dum orationi insistimus, magis exagitemur & tentemur, quam alio quolibet tempore. In ea siquidem vniuersum cogitationum agmen, & moles tota in nos ingruere videtur, ac subinde quidem adeo mala-

rum & immundarum, vt non ad aliud orationi nos dare videamur, quam vt ea hora ab omni tentationum genere impugnemur & infestemur. In ea namque nobis occurrunt & se oggerunt ea, quæ toto vitæ tempore ante nobis non occurrerunt, neue in mentem vnquam uenerunt; adeo vt in tempus orationis omnia referuari videantur. Cuius rei causa est hæc: nam quoniam diabolus orationem vnicum esse nouit omnium malorum nostrorum remedium, nec non vniuersorum bonorum spiritualium fontem & principium atque adeo efficax quoddam ad omnes virtutes obtinendas medium, hinc illi ea summopere displicet & omnem ipse adhibet conatum ad illam omnimodis impediendam.

Atque adeo à sanctis Patribus oratio partim tormentum, partim flagellum dæmonum appellari consuevit. Quod ipsum nobis ad eam maioris faciendam, & serio magis illi incumbendum, stimulus esse debet & motiuum, idque eo magis, quo magis cacodæmonem ex inuidia ab ea nos diuertere & abstrahere velle videmus.

Hinc sancta mater nostra Ecclesia, à spiritu sancto gubernata (vt quidem Sanctus Thomas, Abulensis, & alii graues auctores obseruant) aduersarii nostri mores & consuetudinem, toto scilicet conatu suo tentandi & oppugnandi eos qui se orationi impendunt, probe cognitam habens, decreuit salubriter vt ad singularum Horarum Canonicarum initium versiculus ille, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina*, diceretur: quo gratiam & opem à Domino petimus ad eo quo optaret modo orandum, & vt nos nos ab inimicorum nostrorum insidiis ac tentationibus tueri dignetur.

Tertio, hæc distractiones & cogitationes, nonnunquam è nulla nostra culpa, sed propria duntaxat imbecillitate & infirmitate nostra ortum habent: sumus namque ita debiles & mi-

Cc seri,

In oratione sunt omnia.

Oratio flagellum dæmonum.

Deus in adiutorium meum intende: cur pramittatur horis.

Osul. 69. a.

3 causa Distractionis imbecillitas nostra.

Rodriguez exercit. pars 1.

feri, & natura nostra per peccatum ad-
eo sauciata & destructa fuit, ac præser-
tim ipsa facultas imaginatiua, vt ne v-
nam quidem orationem Dominicam re-
citare possimus, quin à variis & imper-
tinentibus cogitationibus interturbemur,
vti gemens deplorabat Sanctus
Bernardus. Quamobrem vtile fuerit,
hoc ipsum quod patimur, in orationis
materiam sumere; nos ipsos humiliando,
dum consideramus & agnoscimus,
quanta nostra sit fragilitas & delicias:
hæc namque humiliatio, & propria
sui ipsius agnitio, optima futura est ora-
tio. Verum præter hæc & alia quædam
remedia, quæ cum sancti Patres, tum vi-
tæ spiritualis magistri suggerunt suppe-
ditabimus.

*Remediū im-
becillitatis
ipsa esset ag-
nitio.*

CAPVT XXII.

*Aligua alia dantur media, ad at-
tente reuerenterque in ora-
tione versan-
dum.*

*In regul. breu.
201. & 206.
& in Constit.
ad Monachos
salutar.*

QUÆRIT Sanctus Basilius, quo-
modo cor suum homo in oratio-
ne firmum, attentum, & non distra-
ctum habere poterit? ac respondet,
nullum ad hoc præstantius aut efficaci-
us medium esse, quam si consideret se
coram Deo versari, & ab eo se, qualiter
& quomodo oret peruideri. Si enim
dum cum terreno aliquo Principe loquitur,
valde reuerenter & magno cum re-
spectu se gerit, ad singula quæ agit,
necnon ad gestus & modum, quo ead-
em agit, attendens, & ceu summam
inurbanitatem duceret, si aut tergum
Principi obuerteret, aut sermones ali-
quos impertinentes proferret; quid
non faciet ille, qui attente considerat se
coram diuina Maiestate agere, & ab ea
non exteriora sua duntaxat, sed & intima
cordis sui penetralia perspici? Quis,
inquit, fruiturus est, qui oculos & a-

*Consideratio
præsentia Dei
satis distra-
ctio.*

nimum ab iis quæ agit, diuertere, aut
Deo tergum obuertere audeat, & coram
illo impertinentia quædam cogitare præ-
sumat?

Hac porro sanctus ille Monachus Ia-
cobus, cuius Theodoretus meminit,
comparatione & consideratione, quam
magna hæc irreuerentia foret, declara-
bat, quam & Sanctus Augustinus alibi
adducit: Si, inquit, homini cuidam, qui
eiusdem mecum naturæ sit, equidem fa-
mularer, & eo ipso tempore, quo cibum
& potum illi adferri oporteret, cum alio
quodam seruo fabularer; an nos iustam
ille mei & reprehendendi & castigandi
rationem haberet? Si item cum Iudicem
quendam adissem, illi, quas alius quispi-
am mihi intulit, iniurias enarraturus, e-
go semiprolata verba adhuc in ore ha-
bens, eum relinquerem, dorsumque il-
li verterem, cum alio quopiam de præ-
sentibus loquerer, an non me tibi vide-
tur Iudex ille merito vt inciuilem habiturus,
ac tribunali suo vt male moratum
exterminaturus? Id faciunt illi, qui, cum
ad orationem sese conferunt, cum Deo
collocuturi distrahuntur, de aliis ad or-
ationem non pertinentibus rebus cogi-
tantes.

Hoc item medium nobis assignat Be-
atus Pater Noster in vna Additionum &
Notationum, quas ad orationem bene
faciendam suggerit. In ea quippe mo-
net, vt paulo ante quam orationem au-
spicemur, spatio quo oratio Dominica
recitaretur, mentem in cælum librantem,
consideremus à Deo nos coram videti,
ac proinde magna quadam cum reue-
rentia & humilitate eandem aggredia-
mur.

Ipsa vero durante meditatione procu-
randum, ne hæc Dei præsentia nobis ex-
cidat, iuxta illa Prophetæ: *Psalmo 18. ver-
siculo 15. Et meditatio cordis mei in conspectu
tuo semper.*

Imaginare, inquit Chrysostomus, te,
cum ad orationem accedis, in aulam il-
lam cælestem ingredi, in qua Rex Regum
stellato sedet solio innumertis tum Ange-
lis, tum

lis, tum sanctis circumcinctus, teque ab omnibus illis inspicere ac considerari, secundum illud Apostoli, 1. Corinthiorum 4. versu 9. *Spektaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Consultit item Bernardus, quod sane & ipsi summet vsurpasse & practi-asse verisimile est: *Veniens, inquit, ad Ecclesiam pone manum tuam super os tuum, & dic, Exspectate hic cogitationes mala, intentiones & affectus cordis, & appetitum carnis: tu autem anima mea intra in gaudium Domini Dei tui, ut videas voluntatem Domini, & visites templum eius.* Ait vero Climacus, eum qui, quando orationem peragit, serio considerat, in Dei seculo conspectu versari, ceu solidam & immobilem quandam columnam esse, quae locomoveri nesciat, ac refert, se quadam vice, cum Religiosum quandam praeceteris in Psalmis de antandis attentorem notasset, & praefertim sub initium hymnorum, & vultus gestusque mutatione eum velut eum alio quopiam colloqui colligeret, ex eo deinde periisse, ut sibi diceret quid haecce mutatio significaret. Dixisse vero Monachum, Equidem in ipso diuini officii exordio magno quodam studio mentem meam ac cogitationes solèo recolligere, easque ad me aduocans, dico, *Venite adoremus, & prociadamus, & ploremus ante Dominum, qui fecit nos, quia ipse est Dominus Deus noster, & nos populus pas-cua eius, & oves manus eius.* Omnes illae considerationes ad attente & reuerenter in oratione agendum, bonae sunt & imprimis vtilis.

Alii vero suadent, ut deprecans & meditans se coram sanctissimo Altaris Sacramèto supplex prosternat, si quidem in eo versetur loco in quo ipsum commode facere potest, sin minus, notet saltem, versus quam partem diuinissimum Sacramentum proximum sit, & eo cor suum conuertat.

Alii, ut pijs aliquas imagines inspiciat & contempletur.

Aliis porro ad hoc solemne est, oculos caelum versus conuertere.

Quin etiam ut bonum habetur, ut quis

se, dum in oratione distractus est & arri-dus, expergeficit, orationes aliquot iaculatorias proferre, & vocali oratione Deum compellere, suam ipsi imbecillitatem debilitatemque representando, & ut ei medeatur, rogando, ac dicere. *Isa 38. v. 14. Domine vim patior, responde pro me.* Cæcus ille Euangelicus etsi eum clamantem Christus Dominus audire nolle se fingeret, & tacitus pertransiret, quin etiam turbae illi silentium indicerent, non propterea desistit clamare, quin imo vocem efferre capitalius ac dicere, *Luc. 18. v. 38. Iesu Fili David, miserere mei.* Hoc ipsum & nos imitari par est, & tametsi nos Dominus audire nolle se fingat, nosque non visiter, esto etiam ipsa cogitationum ac tentationum turba & multitudo silere nos iubeat, non propterea a clamando desistere, sed altiori voce dicere, *Iesu fili David miserere mei Et, Confirma me Domine, & cor meum in hac hora, ut de te cogitare, & in oratione firmus & constans esse queam.*

Quare bene sciteque dicebat sancta illa: Si non potes corde tuo cum Deo loqui, ore saltem saepe loquere: quod enim sic idem lingua repetitur cor facile incedit, & feruorem aliquem producit. Quin etiam se ipsa fatetur interdum mentalem orationem ideo facere non potuisse, quod vocales illas orationes, cum a socordia, tum somno praegravata & impedita omisisset. Quod & nobis ipsis subinde vsu venit, ut, dum ex pigritia, vel torpore, vel quod semisopiti sumus, loqui in oratione desinimus, si rursus loqui incipiamus, statim expergiscamur, & captam orationem nouo quodammodo collecto vigere profequamur.

Gerson ad hoc, bonam euitandorum distractionum rationem esse ait, ipsam meditationis materiam bene praeparasse, & diuersa ad orandum puncta optime digessisse: quia hoc pacto quis, dum distrahitur, statim ubi id aduertit, punctum suum quod certum & constitutum habebat, resumit: ad quod si commode nequeat recurrere, quamprimum aliud ex iis quae praeparauit,

Iaculatorii alii se exer-tant.

Marc. 10. 47.

Deus pia pre-ce cogendus, nec distractio-nibus eoden-dum.

Iudith. 13. 9.

S. Angela de Fulgino cap. 88. & 62.

Cor frigidum oris flabello ac-cendendum.

Vocalis oratio inuat men-talem.

*Materia com-
moda distra-
ctio nibus re-
sistit.*

uit, punctum aggreditur, longeque facilius orationis suae filum sic connectit. Ipsi quoque, quando nos examinamus, comperimus distractionem & euagationum mentis, a se non aliam causam esse, quam quod puncta & capita meditationis ordinatim non digessimus, nec certos ac pre-finitos quosdam limites nobis constitui-mus, ad quos inter orandum ceu ad signa quaedam nota respiceremus.

Præterea hocce monitum, uti & id quod sequitur, pernecessaria sunt ut quis debita eum præparatione ad orationem accedat: Vnde etiam B. N. P. nobis verbis amplissimis & efficacissimis illud inculcat. *Magnopere iuuabit, inquit, ante ingressum exercitii tractanda puncta comminisci, & numero certo præfinire.* Quod & ipsum sedulo legimus obseruasse, & non modo sub initium conuersionis, verum etiam postea in senectute, meditationis materiam vespere prælegere & præparare, & in hac cogitatione lectum petere solitum. Ne quis putet id à solis Nouitiis requiri.

*Lib. Exercit.
notab. 3. heb-
dom. 4.
B. P. Ignatius
præ se ad
meditandum
parabat.*

*Idem omni-
bus serio fa-
ciendum.*

Et esto, quis meditationis materiam & exercitium optime norit, quod eam alias saepe sit meditatus; nihilominus consultum est eam denuo præparare? præsertim quod, cum illa ut plurimum sit à verbis sacrae scripturae, quam spiritus sanctus dictauit, deprompta, horum in quiete & per otium lectio nouam attentionem & deuotionem, ad eadem meditanda, & maiorem ex iis fructum colligendum, exciter.

*Prima diei
cogitatio sit
ad meditatio-
nem excitatio.*

Permultum quoque ad nos iuuabit, ut statim atque somno experrecti sumus, omnem aliam cogitationem excludendo, de exercitio quod meditandum est, cogitemus, ad orationem nos per considerationem aliquam rei, quæ meditatione excutienda est, accommodatam præparando. Hanc doctrinam Cassianus, Bonauentura, nec non Ioannes Climacus permagni faciunt; inde namque totum orationis successum, & per consequens bonum totius diei processum directionem-

que dependere. Et aduertit bene Climachus, dæmonem, cum tanti momenti id esse videat, sedulo expectando adiuuigilare, ut dum è somno expergiscimur, statim cordis habitaculum occupet, itaque totius diei primitias sibi præoccupet.

Additque præterea, inter spiritus malignos esse aliquem quem *præcursorem* nuncupant; cuius ea sunt partes, ut, quando de nocte è somno excitamur, oppugnando nos statim aggrediatur, etiam antequam plene experrecti simus, & tum cum nondum plane homo sui compos est, ut scædas & obliuianas nobis imagines, aut saltem impertinentes obiciat, ut sic diei totius sibi possessionem capiat; quod hunc totum cessurum putet ei, qui primo cor occuparit. Quocirca permagni nostra interest, ut & ipsi diligenter adiuuigilemus caueamus, ne quem huic diabolicae nequitiae in corde nostro locum demus, sed ut, quamprimum atque expergiscimur, etiam vix dum plene oculis apertis, ante aliqua cogitatione de Deo cor nostrum sit præmunitum, quam peregrina aliqua imaginatio ad ipsum penetret.

Huius quoque rei serio nos commonet B. P. N. Ignatius, additque, id ipsum aliquo modo etiam obseruandum, cum alio extra ordinem tempore oratio inlititurus, ut scilicet paulo ante quam ei nos demus, animum recolligamus cogitemusque; quo vado, coram quo sum compariturus? & exercitium meditandum breuiter, percutrat perinde ac testudinis chordas perperat qui eandem est pulsaturus. Atque ad eum in genere. B. P. N. ab huius & similibus aliorum præceptorum, quas ipse vocat Additiones, obseruantia, magna ex parte, bonam dicebat orationem, & fructus ex ea collectionem dependere. Nos ipsi quosque ita se rem habere ut plurimum experimus, cum bene præparati sumus, & hæc præcepta obseruamus, bonum orationis successum esse; sin minus, malum.

Monet per Ecclesiasticum Spiritus sanctus: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse, quasi homo qui tentat*

Denno

Deum. In quæ verba notant S. Thomas & Bonaventura, eum, qui sine debita præparatione ad orandum se componit, Deum quodammodo tentare. Nam, vt docent Theologi ac sancti Patres, Deum tentare, nihil est aliud, quam aliquid ab eo impetrare velle, ordinatis & necessariis ad hoc mediis non adhibitis. Perinde ac si quis diceret, Nolo comedere, quia potest me Deus sine vlllo cibi adminiculo sustentare: ipse me certo alet & pascet; esset hoc tentare Deum, & sine vlla necessitate miraculum fieri postulare. Sic respondit Saluator noster Christum, cum ei ad templi pinnaculum subuecto persuadere cacodæmon est conatus, vt se deorsum iaceret; Deum namq; Angelus missurum, qui eum cadentem manibus suis exciperent; *Non tentabis*, inquit, *Dominum Deum tuum*: equidem possum per templi gradus descendere; alterum illud, esse & Deum tentare, ac vt citra necessitatem vllam miraculum patrarer, petere. Tam præstans ergo & necessarium ad bene orandum medium est, ipsa præuia ad eam præparatio, vt dicat Sapiens, eum qui sine illa orare gestit, Deum quodammodo tentare, & velle vt miraculose secum agat. Vult quidem Dominus vt bene, attente, ac reuerenter oremus, sed hoc non nisi per media ordinata & solita fieri vult, ad eam nimirum eo, quo diximus modo, nos præparando ac disponendo.

CAPVT XXIII.

Qua se consolari re queant illi, qui in oratione à distractionibus inquietantur.

Tunc solum (vt ad eorum, quos hæc tentatio inquietat, consolationem notat Basilius) in oratione per has cogitationes & distractiones Deus offenditur quando quis propria sua voluntate, sponte, aduerteret, & videndo id quod

agit, in oratione distrahitur, & parua cum reuerentia & respectu in ea versatur, Quisquis ad orandum cum deliberato de studiis, officio, aut rebus agendis in oratione cogitandi proposito ac voluntate se componit, reuera meretur vt ei oranti Deus non intendat vel auscultet, sed potius eum propterea castiget. Quocirca egregie Chrysostomus, *Tu non audis, ait, orationem tuam, & Dominum vis audire precem tuam?* Porro quando quis in oratione moraliter facit quod in se est, & quidquid potest, ac nihilominus ex infirmitate distrahitur, & tantam quantum forsitan vellet, habere attentionem non potest, sed cor hominem deserens ac peregrinans alio diuagatur, iuxta illud Prophetæ, *Cor meum dereliquit me*; tunc adeo Dominum propterea non offendit, vt eum ad compassionem & misericordiam potius flectat. Ipse siquidem infirmitatem & debilitatem nostram perspectam habet. *Quomodo miseretur pater filiorum, miserus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.* Id est, quemadmodum pater, qui filium mentis impotem habet, ei compatitur, & magna commiseratione emouetur, quoties eum sensate loqui incipientem in stolidas ineptias & deliramenta desinere videt: ita quadam elementissimus ille pater cœlestis nostri miseratione & compassione tangitur, dum tantam esse naturæ nostræ debilitatem & infirmitatem videt, vt, quo tempore quam sensatissime cum illo nobis agendum est, quam primum in sexcentas cogitationes impertinentes & ineptas dilabamur. Quare etsi nullam omnino in se quis deuotionem & dulcedinem spiritus sentiat, sed insignem potius ariditatem, & quendam variorum cogitationum & imaginationum confictum, & toto orationis tempore hoc pacto turbetur, non propterea minus hæc eius oratio Deo optimo maximo placet, minorisque in diuino eius conspectu valoris est aut meriti; quin imo sæpe numero & gratior & magis meritoria

Hom. 17. in varia loco Mat. tom. 2.

Non inuoluntaria.

Psal. 39. 120.

Pf. 102. 13.

Oratio arida sine culpa sæpe plus meretur.

toria esse solet, quam si magnam in eadem animi deuotionem & consolationem sensisset, quod maiorem in illa pro Dei nomine laborem difficultatemque subierit ac perpeffus sit: neu minus per illam orationem gratiarum, neue pauciores ad melius Domino feruendum, & magis in uirtute & perfectione crescendo dirigentes fauores consequatur, quamuis eos ipse non percipiat. Prorsus sicut aegroti cibos quosdam succulentos & vegetantes comedenti contingit: hic enim quamuis nullum in eorum lumpione gustum saporemue, & magnam potius afflictionem ac cruciatum percipiat, nihilominus reuigorescit, eorumque adminiculo conseruatur, & vires pristinas recuperat.

Ex supradictis videre erit, insignem diaboli illusionem, grauem tentationem esse, dum ideo solum quis orationem intermittit, quod à variis cogitationibus & tentationibus impertinentibus dum orat diuexetur. Hoc duntaxat hic admonendum, vt, scilicet caueamus, ne hac occasione, & per speciem debilitatis quasi plura prestare nequeamus, nescio quis tepor ac remissio in animum nostrum irrepit, cum praesertim quocunque, à quolibet vento leui negotio abripiamur, dum cogitationem & imaginationem, quocunque uoluerit, libere exspatiari ac diuagari sinimus, vt postea copiosius suo loco ostendemus: sed vt faciamus quod in nobis est, accurate inquam ac diligenter omnes cogitationes inutiles dispellamus & abigamus, sicut olim Abraham Patriar. ha aues arebat & fugabat, ad sacrificium suum importune aduolantes. Quod cum pro eo atque oportet, ac quantum possumus praestiterimus, non est quod amplius nos disceruiemus. S. Brigitta, vt in uita eius historia legimus, cum quadam uia inter orandum grauib. tentationibus diuexaretur, B. Virgo illi apparens, ait, Caco daemon omne bonum hominibus inuidens, ipsos dum orationi incum-

bunt, omni qua potest arte & modo impedire & disturbare satagit: at tu filia, etsi à quibuscunque in ea tentationibus, tamen impertinentissimis, diuexeris, atque adeo eas dispellere non posse tibi uidearis, da operam vt in bona tua uoluntate & sanctis desideriis, prout poteris, perseueres; & erit hæc optima & uilissima oratio, summi que apud Deum meriti. Supra porro optimum quoddam, ad recuperandum id quod per distractionem uidemur amisisse, medium suggestimus.

CAPVT XXIV.

De tentatione ad somnum, unde ea proueniat, & eius curande remedia suggeruntur.

TENTATIO ad somnum, quæ est noua quedam distractionis species, nonnunquam à causa aliqua naturali habere ortum potest puta à somni defectu, à magna corporis defatigatione ac labore, tam à tempore ipso, & arate, denique à nimio cibo ac potu, etsi is etiam sit aqua. Interdum uero à mera demonis tentatione oritur. Sic sibi veteres illi sanctique eremi Patres commemorabant, à Deo in spiritu ostensum, quoddam esse demones, qui Monachorum ceruicibus & capitibus insistentes, eas ad dormiendum inducerent, alios uero, qui digitum ori inferendo, eosdem oscitare facerent. Alias hoc à nostra tepiditate ac negligentia nascitur, & quod eo inter orandum simus situ, qui facile somnum conciliet, & ad stertendum inducat. Præcipuum, quod quoad hoc datur remediū, est id hoc quod supra, ad attentionem in oratione habendam, dedimus, vt nimirum recordemur, in Dei nos conspectu uersari. Nam vt qui ante Principis oculos uersatur, dormire non au-

Oratio non intermittenda, sed distractionibus fortiter resistendum.

Tract. 8. c. 30.

Gen. 15. 11.

Refert Blosius c. 3. Mo- nialis spirit.

det: ita nos, si consideremus, in diuinæ maiestatis oculis nos agere, & à Deo omnipotente videri, non parum erubescere oporteret, quod in oratione obdormiscamus. Bonum quoque remedium est, in pedes stare, inniti, frigida oculos madefacere: vnde etiam solent nonnulli panniculum humectatum penes se dum orant habere, vt eo oculos madefaciant, dum ab hac tentatione impugnantur. Alii vt soporem hunc pellant, vel cœlum assidue intuentur vel lumen ante se accendunt, vel coram sanctissimo Sacramento Altaris, aut apud alios etiam orationem instituunt, vel denique se ipsi ante flagellant, quam ad orandum accedant; & hoc pacto se exercitant, ac deuotionem concipiunt. Alii etiam in ipsa oratione aliquem sibi dolorem insigunt, quo sese excitant, atque adeo, cum soli sunt, nec ab aliis videntur, aliquantisper in modum crucifixi brachia sua extendunt. Huc etiam non parum confert subinde vocaliter loqui, aut vocales aliquas orationes fundere, per quas, vt supra diximus, homo mirum in modum excitatur & vigoratur. His aliisque id genus remediis nos tunc consulendum est vt Dominum rogando, vt ab hac nos infirmitate curare dignetur.

Religiosus quidam ex ordine Cisterciensium, vt eiusdem instituti monachus Casarius in suis Dialogis refert, cum sepius in oratione obdormiret, quadam vice illi Redemptor noster Iesus Christus crucifixus auerso vultu, & tergum obuersum habens apparuit, dixitque. Quia negligens & torpidus es, idcirco faciem meam non mereris aspicere. Alium vero, vt ibidem refertur, multo asperius corripuit: cum enim is in choro agens, in oratione more solito obdormisset, venit ad eum crucifixus de altari, ac talem illi alampam ad maxillas infregit, vt ex ea triduo post exspiraret. E quibus omnibus satis colligere est, quanto pere hæc Deo negligentia ac tepor displiceat. Religiosus quippe torpidus, segnus ac tepidus (vt eo loco Casarius ait) Deo nauicam ac vo-

mitum mouet, iuxta illud Apocalypses, *Quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore Apoc. 3. 16. meo.*

Petrus Damianus de S. Abbate Romualdo, Camaldulensis instituti fundatore, deque Monachorum eiusdem oratione loquens, tam graue piaculum apud eos haberi solitum asserit, vel aliquantum in oratione dormire, vt qui in hanc culpam incidisset, illum ea S. Romualdus die sacrum Missæ mysterium celebrare prohiberet, quod irreuerenter & indigne in illius Domini conspectu esset versatus, quem erat in altari recepturus.

*Dormientes
prohibentur
sacrificio
Missæ.*

CAPVT XXV.

Quanti referat extraordinaria aliqua tempora seligere, vt iis amplius orationi insistamus.

Sicut homines mundani, ad corporis sui refectioem, præter quotidianam & ordinariam cibi sumptionem, extraordinarias quasdam habent recreationes & conuiuia, in quibus plus quam assueuerunt comedere solent: sic æquum nos est, præter quotidianam orationem, spirituales nostras festiuitates & epulas habere, in quibus animæ nostræ, non iam ad mensuram ac dimensum, vt aliis diebus solent, comedant, sed ab abundantia dulcedinis & gratiæ Domini repleantur. Hoc ipsum, autem & natura luculenter nos docet: siquidem non satis illi est ros, singulis noctibus in terram decidens, sed vult, vt præterea interdum per integram, aut etiam duos septimanas continua pluuia decidat. Nec sine ratione, vt scilicet hoc pacto tellus ita ab aquis penetretur & immalescat, vt nec eam solares æstus, nec arida ventorū flabra, quæ postea superuenient, queat arefacere. Ad eundem modum par est animas nostras, præter quotidianam & comunem rorem, singularia aliqua habere tempora, in quibus ita ab virtutibus & medullato deuotionis succo adimpleantur, vt nec occupatio-

pationibus externis nec tentationum ventis, nec mundi successibus casibusue ea exarescant. Sic legimus se non paucos viros sanctos, quin & Ecclesie Prælatos, occupationibus & negotiis suis ad tempus intermissis, sæpius per annum ad aliquot dies in locis secretis & sequestratis recolligere solitos, vt sic magis orationi ac contemplationi vacarent. Ita S. Abbas Arsenius vnum ad hoc singulis septimanis feligere diem (sabbathum inquam) solitus fertur, qua nimirum, iam inde à vespera dici præcedentis vsque ad sequentis exortum, in oratione perseuerabat.

S. Arsenius
totum Sab-
bathum ora-
tioni dedit.

Vtile porro id est, non tantum ad in virtute magis magisque proficiendum, verum etiam ad minime retrogrediendum: tanta namque hominis est imbecillitas & miseria, tanta nostra ad malum proclivitas, vt etiam nonnunquam cum feruore spiritualia nostra exercitia incipimus, statim à primæuo illo feruore, cum quo cæpimus, sensum deficiamus & segnescamus. Quemadmodum aqua, quantumuis efferueat, si eam ab igne remoueas, mox paulatim ad naturalem suam frigiditatem redit: pari modo ipsi quamprimum ad teporem & remissionem nostram naturalem reuertimur, quæ etiam nobis magis insita ac naturalior videtur, quam aquæ frigiditas. Dicit quippe Spiritus sanctus: *Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Et, *Quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum.* Atque vt à nihilo sumus, ita ad nostrum nihilum ilico redimus. Huc accedit, ideo etiam magis hac nos re opus habere, quia adeo occupati & distenti sumus hic quidem studiis, ille suis ministeriis ac functionibus, alius officio suo & occupationibus exterioribus. Nam, quamuis hæ occupationes bonæ sint ac sanctæ; tamen, sicut culter ex quotidiano vsu hebetescit, & subinde ad cotem exacuendus est, quod eius acies & chalybs factus sit obtusior; ita nos, dum

Recollectio
extraordinaria
arceat teporem.

Gen. 8. 21.

Sap. 12. 10.

aliarum salutem procuramus, paulatim in spiritu obtundimur, propriamque salutem negligimus. Axioma præterea Philosophorum est, *Omnis agens agendo perit, ac seipsum destruit.* Et id in seipso quisque satis experitur. Quocirca permagni refert subinde nos recolligere, à reliquis omnibus occupationibus mentem subducendo, quo hocce damnum sic resarciamus, quotidianum illud detrimentum reparemus, nouas quoque vires ad semper vltèrius procedendum acquiramus: magis quippe erga nos ipsos, quam erga proximum, obstricti sumus, & bene ordinata caritas à semet ipsa incipiat oportet.

Quin & id ad ipsum proximum iuuandum promouendumque permultum interest. Certum namque est à maiore profectu nostro etiam maiorem proximorum profectum dependere: ac proinde nullum, quoad proximum, tempus homo deperdit, dum id sibi impendit; ac potius lucrificat: perinde vt agri nouales interquiescere ad annum sinuntur, vt post proximo maiori prouentu luxuri-ent. Vnde Magister Auila hanc animi recollectionem similem esse aëbat lapidis molaris redactioni, qua is reddatur ad molendum aptior. Quamobrem quod quis pluribus occupationibus distinetur, adeo causa non est, vt hanc spiritualem recollectionem fugiat, vt, quo erit occupatior, quo pluribus functionibus & negotiis implicatus, eo magis ad hocce remedium opus habeat confugere. Qui vastum mare conscenderunt, sæpe portum subeant necesse est, vt aqua recentem in nauem suam conuehant: ita qui negotiorum tractationi, occupationibusque externis immergi sunt, & proximo totos sese impendunt, inque tot naufragis, periculis & occasionibus versantur; sæpe ad optatum solitudinis & recollectionis portum recurrant oportet, vt in eo vires spirituales restaurent, sese reficiant, & de rebus necessariis sibi prouideant. Egregium vero rei huius exem-

exemplum in Euangelio videre est. Apostoli, ut S. Marcus refert, ita se totos proximis iuandis impendebant, ut vix cibo sumendo eis tempus suppeteret: tanta scilicet erat hominum ad ipsos confluentium multitudo. Qui cum deinde ad Redemptorem Iesum sese conferrent, rationem gestorum illi reddidit, ab illo audierunt, *Venite seorsum in desertum, & requiescite pusillum.* Si vero Apostoli hac recollectione & secessione opus habuere, si hanc ipsis Saluator Iesus consuluit, quanto magis nobis ea futura necessaria?

Qui orationis & orandi methodum scripto tradunt, id animæ esse dicunt orationem, quod corpori est somnus: vade etiam Scriptura somni nomine eam nuncupat: *Ego dormio*, inquit, *& cor meum vigilat*: & sponsus, *Adiuo vos filia Ierusalem, ne susciteis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Quia pluribus hoc ipsum demonstrantes, dicunt, quemadmodum corpus somno corporali restauratur, & nouum velut vigorem concipit ac vires, ita animam per somnum hunc orationis reuigorari, & nouam constantiam vigoremque, ad pro Dei nomine laborandum, consequi. Adhæc sicuti homo quantumlibet bonos comedat cibos, nisi necessarii somni quietem capiat, debilitatur & languescit, atque ab amentia & vesania non multum distat, sic eum qui operibus exterioribus quantumuis bonis & sanctis, ita sese dedicat, ut necessarium orationis somnum & quietem habere non valeat, in spiritus infirmitatem & languorem incidere, & in præsentissimo pereundi versari periculo. Atque idcirco dicit sponsus, ne dilectam quis euigilare faciat, donec ipsa velit. Quando quis dormiens è somno, præstreperit & tumultu excitato expergescit, permolestum id est & importunum: at dum euigilat, quod iam abunde per necessarium somnum corpori satisfactum sit, & fumi ad cere-

Rodriguez exercit. pars 1.

brum ascendentes, euaporatint, minus id molestum & insuaue est. Pari modo res in anima se habet: cupit siquidem Deus ut nihil omnino ipsam inturbet, nihilque eius orationem impediatur; sed ut sponte, cum scilicet tamdiu in ea fuerit, quamdiu opus ipsa sibi eam esse iudicat, euigilet, & tum operibus caritatis se impendat. Hoc quippe modo illa bene & prout oportet, suscipiuntur.

Esti vero omnium nostrum, nullo non tempore permultum interfit per spiritualia illa exercitia animam recolligere, ac magis diutiusque nos orationi impendere, atque adeo quo id magis & amplius faciemus, eo id futurum sit melius, particulariter tamen certis quibusdam in casibus & occasionibus id magis necessarium est: verbi gratia, dum aduertit homo se in exercitiis suis spiritualibus, *Tempora recollectionis*, examinum, lectionis spiritualis, &c. intepefcere & segnescere, quod scilicet illa non eo quo par est modo obeat, nec fructum quem oportet ex iis colligat: adhæc, dum se in regularum obseruantia languere & negligentem esse, & parua parui ducere animaduertit: præterea se in spiritu non ambulare, sed exterioribus se totum applicare, & negotiis ac rebus quas tractat, nimio opere insistere; denique cum obseruat nullam se de passionibus victoriam referre, ac nulla in re, in qua tamen oporteat, mortificare; tunc, inquam, perutile fuerit ad dies aliquot per hæc exercitia mentem recolligere, ut tandem firmam quandam resolutionem faciat, & victoriam aliquam de seipso referat: siquidem fieri potest, ut *Plus medica recollectio, quam pluri- mordinariis dies conferunt.* tali aliqua temporaria recollectione maiorem à Deo opt. Max. gratiam & robur ad se mortificandum, ac victoriam de seipso aliquam referendam, quam ordinario multorum dierum sudore ac labore consequatur. Sæpe enim fit, ut quis, qui semper cespitat, id est cadit, & mox resurgit, per horum exercitiorum aliquod meliora sapiendo illuminetur, re-

D d sificat,

sipiscat, ad ea quæ oportet animeretur in
 vitum alterum mutetur, aliumque vi-
 uendi procedendique modum assumat.
 Nam quod quis tanto tempore solitudi-
 nem secum & cum Deo loquendo col-
 lat, magna demum solet esse dispositio,
 ad Dominum ad cor loquentem audiend-
 dum, & miras tunc ab eo gratias & cha-
 rissimata recipienda. *Sedebit*, inquit Pro-
 pheta, *solitarius, & tacebit, quia leuauit*
super se. Vnde etiam admirabiles quas-
 dam & extraordinarias, vidimus muta-
 tiones. *Non est autem abbreviata modo*
manus Domini: ac nunquam est de eo
 diffidendum, sed semper quidquid est à
 parte nostra, agendum. Vnde nosti,
 quid in anima tua Deus, mediante hac
 dispositione, peracturus sit? Nam fieri
 potest, vt totum profectum & perfectio-
 nem tuam huiusmodi exercitiis alligari-
 garit, ac in iis determinatit. Videtur
 adhæc recollectio isthæc post longam
 aliquam profectioem, negotiorum tra-
 ctationes, & occupationes mentem mire
 distrahere natas, animæ non minus ne-
 cessaria, quam est corpori post longam
 infirmitatem ac morbum bona tracta-
 tio, recreatio & refectio delicatior, vt
 sic homo sibi reddi ac recuperare quod
 perdidit valeat. Atque eam ob causam
 perutile est, vt, dum huiusmodi occupa-
 tionibus vacare debet, per aliqua eas
 exercitia præueniat, vt deinde maiori
 spiritu, ac sine vlllo sui detrimento res
 suas obeat. Medicina quippe præser-
 uatiua multo meliore est, ea quæ postea
 morbo medetur. Hac etiam de causa
 B. P. Ignatius omnibus superioribus
 præscribit vt se, antequam munus suum
 exercere incipiant, recolligant ad ali-
 quot dies exercitia spiritualia obeundo.
 Idem quoque consultum est seruari,
 dum quis in longinquam ac diurnam
 aliquam missionem abiturus est. Cuius
 rei alias exemplum nobis dedit Red-
 emptor noster Iesus, qui antequam
 prædicare inciperet, per quadraginta

ipsos dies in deserto se recollegit. Ip-
 sum insuper tribulationum ac laborum
 tempus, tam priorum ac priuatorum,
 quam publicorum ac generalium totius
 Ecclesiæ, aut vniuersæ Religionis, oportu-
 nissima est ad hæc occasio. Semper
 namque optima placandi Dei, & miseri-
 cordiæ eius obtinendæ in Ecclesia Chri-
 sti habita & vilitata ratio fuit, oratio-
 nes, penitencias & mortificationes ad-
 augere.

Omnes hæc, quas recensuimus, occa-
 siones valde bonæ sunt ad exercitiis his
 vacandum, verum necesse non est, ipsas
 occasiones studiose conquirere: pro-
 pria siquidem tum necessitas & inopia,
 tum emolumentum spes impellere nos de-
 bet, vt sapius id & desideremus & pro-
 curemus. Non deberet autem effluere
 annus, quo non ad minimum semel
 spirituales hæc ferias vsurpemus, quod
 cum sit, valde sincere & ex animo fiat
 oportet. Tanti quippe momenti res, de
 quanti hæc est, non est specie tenus,
 vel pro forma, vel vt hominibus pla-
 ceamus, obeunda. Porro singularis-
 simo quodam modo hocce Deus opti-
 Max. medium Societati contulit; at-
 que id non solum in nostri ipsorum
 profectum & commodum, verum eti-
 am, vt per id proximo proficimus & opti-
 tulemur. Vnde etiam in instituti no-
 stri diplomatis id velut vnum de præ-
 cipuis, quæ Societas habet ad proxi-
 mos iuuandum mediis, refertur. At-
 que hæc alia est ratio, eaque maximi
 ponderis, cur B. P. nobis horum ex-
 exercitorum vsum familiarem etiam esse
 velit, eumque tum in Constitutiones
 nostras, tum in regulas Sacerdotum
 retulit, dicens: *Vt in hoc artorum spi-*
ritualium genere tractando, quod Dei
gratia ad ipsius obsequium tantopere con-
ferre cernitur, dexteritatem habere pos-
sint. Hac quippe arte Beatum P. N.
 Ignatium Dominus est lucratus, hæc
 omnes

*Recollectio
 occupationi-
 bus præmit-
 tenda, esse
 præseruati-
 uum.*

*Recltor in-
 no se recolligant.*

*Christus ante
 concionem 40
 diebus seces-
 sit.*

omnes eius socios hac eadem postea induci alii plurimi, tam intra Societatem, quam extra, Dominicæ voci auscultarunt. Et quoniam tam in illis, quam in his Dominum per mirabiles quosdam effectus ad finem; velut per medium tam singulari modo ab ipso profectum concurrere vidimus, spem magnam ac fiduciam concipiamus oportet, ipsum etiam nobis per id auxilio fore, ac plurimas gratias collatum.

orationum iaculatoriarum, aut vocalium, saltem per duas horas in diem & noctem, orationibus mentalibus sese exercendo; faciendo eodem tempore confessionem generalem, aut annualem, vel ordinariam, Sanctissimum Eucharisti Sacramentum sumpserint, aut Missam celebraverint, toties pro quolibet prædictorum exercitiorum plenariam similiter omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

CAPVT XXVI.

De fructu, quem ex his exercitiis colligere debemus &c.

Ad supra dicta addo aliud non minus notabile, quodque ad hanc rem singulari quodam modo iuuare nos & animare debet: singularem scilicet illum fauorem & gratiam, quam sanctissimus Dominus noster Paulus V. Pontifex Maximus, quoad hoc concessit omnibus Religiosis in Bulla vel constitutione, 23. die Maij, anno 1606. Pontificatus sui anno primo data, in qua Indulgentias, quibus Religiosi omnes gaudent, declarat. In ea plenariam Indulgentiam, & omnium peccatorum remissionem omnibus Religiosis, cuiuscunque ii sint ordinis & instituti, largitur, qui per decem dies se ad hæc exercitia spiritualia obeunda recolligent, quotiescunque etiam id fecerint. E quibus videre licet, quanti rem hanc luminum Pontifex faciat, & nos facere oporteat. Ad maiorem verò omnium consolationem, hoc loco ipsamet Pontificis verba adferam. Sic ergo loquitur: *Is vero qui de suorum Superiorum licentia à negotiis per decem dies alieni, in cella commorabuntur, aut ab aliorum conuersatione separati, in priorum librorum & aliarum rerum spiritualium animos ad deuotionem & spirituum inducentium lectionibus operam suam dederint; addendo sæpe considerationes & meditationes mysteriorum fidei Catholica, diuinorum beneficiorum, quatuor nominissimum, passionis Domini nostri Iesu Christi, & aliorum exercitiorum,*

TRIA potissimum spectanda nobis in his Exercitiis, & ex iis colligenda sunt. Primum est, reformare nos in iis, quæ quotidie agimus, atque adeo in iisdem nos perficere. Omnis namque profectus noster & perfectio consistit in eo, vt res ordinarias bene riteque obeamus, vt suo loco diximus. Nemo quippe sibi persuadeat, ideo duntaxat exercitia suscipi, vt octo quindecim diebus reclusus orationi identidem incumbat; sed ideo, vt illic quandam quasi consuetudinem & usum contrahat melius orationis suæ insistendæ, additionum & documentorum, quæ ad bene orandum præscribi solent, obseruandorum, examinum rite obeundorum, sacrificii Missæ bene tum dicendi, tum audiendi, officii diuini decenter recitandi, ac lectionis spiritualis cum fructu faciendæ, atque ita de reliquis. Ideo namque toto illo tempore se homo à reliquis omnibus occupationibus auellit, vt interea se in has res rite, & prout oportet faciendo solum exercent, vt sic velut renouatus,

Triples exercitiorum usus

I. Reformatio in ordinariis actionibus omnibus.

Tract. 8. c. 1. & 2.

Dd 2 uarus,

uatus, & quodam hoc modo ea postea obeundi vsu contracto è recollectionis suæ loco egrediatur. Vnde etiam B. P. N. toto Exercitiorum tempore (quod cum ea integre peraguntur, mensurum esse solet) præscribit, vt examen particulare circa additionum obseruationem, & diligentem & exactum spiritualium horum Exercitiorum peractionem instituat, si qui in vtroque committuntur defectus, eos annotando, vt sic quendam quis velut habitum & vsum induat ad hæc omnia imposterum optime obeunda. Atque hoc ipsum multis in locis identidem inculcat, vtpote qui probe prospectum haberet, quantum in eo fructus ac boni consisteret. Nec vero quo ad Exercitia spiritualia solum (quanquam id præcipuum sit, quodque robur & spiritum omnibus rebus aliis dare debet) verum etiam quoad omnia exercitia & occupationes exteriores renouatus quis, & velut alium hominem indutus, ab Exercitiis venire debet, quodam ex iis spiritu ac vigore hausto ad officium functionesque suas posthac melius exequendas regulasque accuratius seruandas. Vnde dum quis ab Exercitiis recenter venit, illorum est fructus ex operibus externis colligendus & notandus.

Examen particulare circa additiones.

Fructus exercitiorum spectandus ex operibus.

Certæ imperfectiones corrigere.

Alterum, quod ex Exercitiis colligere debemus, est, serua nostri in aliquibus rebus noxiis & imperfectionibus, quas habemus, mortificatio atque expugnatio. Oculos igitur in ea quisque suos conijciat, in quæ communissime ac frequentissime impingere solet, vel in quæ ipse illa offenduntur, vel propterea scandalizantur; & his in se defectibus correctis ab exercitiis venire ac prodire studeat; ac tunc demum optime exercitia obierit: hanc quippe ea ob causam sunt instituta, hicque potissimum illorum est finis. Vnde etiam libelli, quo ipsa traduntur, titulum in Hispania editione, sic B. P. N. concepit: *Meditationes spirituales, qua-*

rum ope & ductu seipsum homo vincat, vitamque & affectus suos ad maius Domini nostri Iesu Christi obsequium dirigat. Adeo vt quis ab Exercitiis in virum alium, vt Sauli ait Samuel, & in virum profectum, vt loquitur Apollolus, mutatus & innovatus plane egredi conari debeat. Vt ipsa scilicet opera postea statim testentur ac clament, hunc Exercitia obuisse: vt, verbi gratia, si ante ea erat loquax, & temporiperda, post eam iam silentii & solitariae recollectionis amans esse videatur: si ante delicias & commoditates suas conlectabatur, iam appareat mortificationis & pœnitentiæ amator: si prius verbis mordacibus proximum offendebar, posthac ab iis abstineat: si ante in regularum obseruantia negligens atque incurius erat, & parua parvipendebat, deinceps sit in obediendo promptus & exactus, parua iam minutaque magni faciat, & nullum per Dei gratiam studio deliberataque voluntate delictum committat. Si quis enim eisdem defectus & imperfectiones, quas habuit, retinere, & talis ab exercitiis prodire velit, qualis ante fuit, quid illi profunt Exercitia?

Refert S. Ambrosius de quodam adolescente rem miram, quam quandoquidem ipse narrat, & nobis proferre fas est. Is cum & vita perditæ & parvæ spei esset, longam profectioem instituit, in qua vna cum cælo etiam viuendi genus mutauit. Itaque ad suas reuersus, antiquam obuiam habuit amasiam, quam conspecta, quasi aut non nosset, aut contemneret, tacitus pertransit. Ipsa despectam se mirata, & non agnitam rata, vltro ad eam accessit, eique insurrans ait, Ego sum illa. Tum ille, At ego non sum ille. Totus quippe erat mutatus, & plane alter. Pari modo & nos mutari & in viros alios reformari oportet, vt cum Apostolo dicere queamus, *Vino autem iam non ego, id est, iam non viuunt ille qui olim viuerebat in legi-*

qui Ecclesiam persequatur, vivit ve- ro in me Christus. Atque hoc Christum si- gnificare voluisse per illa verba, Si quis vult venire post me, abneget se- metipsum; asserit Ambrosius. Ille, in- quit, seipsum abneget, qui se in a- lium hominem mutat, & iam non amplius esse vult is qui solebat es- se.

Pater Noster Franciscus de Borgia, uti in vita eius legimus, postquam Im- peratricis defunctæ corpus Grana- tam conduxisset (ubi mirifice illum Dominus illustravit, mundique illi va- nitatem in tetro illo mortis spectacu- lo, quod præ oculis habebat, spectan- dam dedit) ad aulam iam reuersus, eam plane sibi mutatam videri dixit; quia scilicet ipse per lucem & illustratio- nem, quam cælitus ceperat, erat mu- tatus. Porro tales & nos ab Exercitiis, per nouam lucem & illustrationem, quam in iis Dominus solet elargiri, egre- di oportet.

Tertium, quod ex Exercitiis no- bis hauriendum est, & quod è supe- rioribus consequitur, est, vt aliquam virtutem & quendam perfectionis gra- dum adipisci studeamus, eam inquam imprimis, qua potissimum & præ aliis opus habemus. Ad hoc enim ante vi- tia euelluntur, vt deinde virtutes inse- rantur.

Duæ res, inquit sanctus ille vir, ad profectum quam maxime iuuant: Pri- mum, vt quis magno animi conatu de- clinet id, quo vitiata & corrupta sua na- tura propendet (hæc est ea, de qua an- te paulo locuti sumus). Altera, vt ma- gno cum seruore ei virtuti comparan- da insistamus, quæ præ aliis nobis est opus; atque hoc tertium illud, de quo in præsentiarum agimus. Vnde ipsum Exercitiorum Directorium, agens de modo, quem in iis seruare nos oportet, anxie diuque nobis in prima heb- domada hærendum non esse docet. Duo

refue, inquit, ad hoc sufficiunt dies, vt ad alias meditationes, è quibus maior haurietur profectio, transendi sit locus et oportunitas.

Inter alia vero quæ illo loco hunc ad finem afferuntur, suggeritur, vt a- liquas de primariis regulis, in quibus o- mnis, ad quam aspirare possimus, confi- stere profectio videtur, subinde rumi- nandas suscipiamus, qualis est hæc se- quens: Quomodo mundani dili- gunt & quarunt magna cum diligentia honores, famam, & magni nominis æstima- tionem in terra: sic nos diligamus & exopte- mus quæ iis omnino contraria sunt. Serio itaque in quadam Exercitiorum recol- lectione in animum inducamus ad hanc perfectionem aspirare, & huc humili- tatis pertingere, vt tantum contu- meliis, despectu, opprobriis, iniuriis, falsis ac iniquis testimoniis gaudeas, quantum homines mundani honore, & æstimatione: quod si adeptus fueris, in multis conflictibus & importu- nis vexationibus, quæ nobis occasione famæ, nominis & existimationis offer- ri solent (qua nimirum vnus ob do- ctrinam, alter ob officium ac mu- nus, nonnemo ob functiones & nego- tia quæ tractat magni fieri amat) qui- bus profectus spiritualis non mediocri- ter turbatur & impeditur, victor exi- tes.

Alias erga hanc regulam affici- camque ad praxin redigere stude. O- mnes rectam habere intentionem studeant etiam circa res omnes particulares, id sem- per in eis sincere spectantes, vt seruiant & placeant diuina bonitati propter seipsam, & propter caritatem & eximia beneficia, qui- bus prouenit nos, potius quam ob timorem pœnarum, vel spem præmiorum. Ad talem intentionis puritatem peruenire sata- ge, vt nulla in re, tam in parua, quam magna, æque in temporalibus, ac æ- ternis, tum proprium commodum & emolumentum quæras, sed in omni-

Dd 3 bus

Reg. 11. som- marii Constit.

Humilitas perfecta.

Reg. 17. sum- marii Constit. Purissima in- tentio.

bus pure vnicam Dei voluntatem & gloriam quæras, ipsaque vnicum tuum sit gaudium ac voluptas, vt tuipsum, omnis utilitatis proprię, ac commodi priuati penitus obliuiscaris.

*Conformitas
voluntatis no-
strę cum di-
uina.*

Alias denique perfectissimam quandam cum Dei voluntate conformitatem consequi stude, vt omnia quęcunque tibi occurrent, tam magna quam parua, & quomodolibet modo, via, media ea veniant, velut à benigna Dei manū venientia, acceptes. In has, aliosque id genus, ad perfectionem spectantes res oculos nos conuicere oportet, dum Exercitia spiritualia obimus, nec ante desistere quam hæc ipsa, quę spectamus, consequamur.

CAPVT XXVII.

*Documenta proponuntur aliqua,
quę ad maiorem ex hisce fru-
ctum colligendum con-
ducant.*

Cap. 14.

VT vero in maiorem spiritualia hæc Exercitia utilitatem nobis cedant, & is quem diximus, ex iis fructus colligatur; notandum est primo, sicuti supra diximus, eum qui orationem accedit, non puncta solum ipsa, quę in oratione meditaturus est præparare, verum & fructum, quem ex ea est collecturus, sibi præfigere debere; ita eum, qui Exercitia est facturus, sibi singillatim præstituere ac præuidere debere quidnam ex iis utilitatis colligere velit; hoc scilicet modo antequam se ad ea faciendā colligat, videre debet, ac secum attente sedate, & diu dispicere, Ecquę est maior mea spiritualis necessitas: qua re maxime indigeo? ad quid vitiosa mea natura, passionēs inordinatę, aut mala consuetudo mea longo habitu contracta magis propendet? quid est, quod animam meam magis exagitat? quid est in me, quo fratres mei of-

fendi & male ædificari queant? Atque hoc est quod præ oculis habere ac sibi præfigere debet, vt id ex Exercitiis eliciat, atque id serio ac reuera corrigere proponat.

Hęc optima quædam est ad exercitia auspicanda præparatio. Proinde notandum hic est, quando quis se ad Exercitia faciendā recolligit, cum non tam spectare debere, quod magnum & sublime quoddam orationis genus habere debeat, nec tam cogitare, se, eo quod se in solitudine recolligat, & intra cubiculi cuiusdam secessum abdat, statim ad Deum aditum, magnam mentis quietem & in oratione attentionem habiturum (fieri quippe potest, vt magis tunc distrahatur, importunius inquietetur, vexetur, ac tentetur, quam dum externis suis officiis & ministeriis distinebatur) quam vt illud quod diximus, ex iisdem colligat, & ad id serio ac reuera animum inducat.

Et si id inde elicuerit, bene Exercitia sua obierit, et si eam quam optat, deuotionem forte non habebat: sin minus, esto iam iam inde à principio eorum ad finem, vsque, in lacrymas assidue resoluitur, & sensualem deuotionem sentiat, non propterea recte & prout oportet, Exercitia fecerit. Neque enim hic eorum finis est ac scopus, sed illud prius.

Huc quoque non mediocriter conferet illud Beati Patris nostri documentum, quod à nobis ipse in omni vult oratione obseruari. Nimirum, vt postquam suam quis orationis horam iam absoluit, per horę quadrantem aut circiter ipsius, vel sedendo, vel in ambulando, successum examinet, exploretque quomodo sibi in ea successerit. Si enim male eam processisse comperiat, causam eius rei exquirat; videat inquam num bene meditationis materiam ante præpararit, num quem impertinentibus alienisque cogitationibus locum dederit, num à somno se operi sponte passus sit, num speculationi intellectus nimium intenderit, num corde tor-

de torpido ac remisso adorationem se applicuerit, num voluntatis affectus excitare neglexerit, tam puram denique intentionem non habuerit, ut quidē par erit propriam se magis in ea consolationem, quā diuinum beneplacitum querendo. Si in horum quopiam se deliquisse comperiet, doleat, & in futurum melius facere proponat: Si vero bonum oratio successum habuerit, Deo gratias agat, eādem orandi methodum in aliis post habendis orationibus semper seruare procurans.

Magni sane documentum hoc momēti est. Primo, quod per isthuc orationis habitū examen ac reflexionem vsu paulatim experientiaque homo addisecat, quānam mali successus orationis suæ sit causa ut ab ea sibi posthac caueat; quānam etiam boni ut ipsam exinde seferatur, quare tum discretio spiritualis, tum magisterium, quod à scientia experimentalī ortum trahit, comparatur.

Atque inde est, quod B. P. noster hocce examen & reflexionem orationis permagni faciat, ut perfecti, non in hoc solū, sed & in aliis omnibus exercitiis & ministeriis nostris magistri euadamus. Vnde in quarta Constitutionū nostrarum pater, Cōfessario ad bene officio suo fungendū, perutile fore ait, si postquam alicuius confessionem exceperit, reflexionem aliquam faciat, visurus apud se & dispecturus num quem eo in opere defectum commiserit, præsertim cum primum huic muneri se applicat, ut eum proxima vice emendet, & prioribus suis defectibus cautior atque sapientior reddatur.

Ego & ob hanc causam isthuc orationis examen instituitur: quod etiam primum ac præcipuum est, quod in eo nos facere oportet. Tanti porro momenti ac pōdenis est oratio, tantiq; nos refert bene eam facere assuescere, & quos in ea cōmittimus defectus, paulatim deponere, ut B. P. nostro ad hoc satis visum non fuerit examē, quod quotidie in meridie ac vespere instituimus, sed etiam immediate statim atque oratio est absoluta, eam à nobis ex-
plorari & examinari iubet.

Altera, & quidē non inferioris momēti res est, quæ in hoc examine orati faciēda, ut videat quem ex hac oratione fructum elieuerit, & eū denuo ceu ruminatum recolligere studeat, sicut dum quis quandā lectionis suæ repetitionem faciēs, omnes conclusiones & assertiones eius paucis recolligit, atq; eorum velut recapitulationem facit. Tanti vero hocce examen faciendum est, ut si cui tempus non sit ipsius statim post absolutam orationem instituendi, ei illud in ipsa oratione, circa finem eius, sit instituendum.

Addere his & aliud monitū possumus; nempe salutare consiliū fore, ut quæ quis ex oratione colligit, bona in quā desideria & proposita, scripto, non pluribus, sed paucis verbis committat, necaon aliquas veritates, doctrinas, illustrationes, aut

Examen potius faciendū in oratione ipsa quam amittendum.

Notanda lumen & proposita Oratio.

Lib. 6. c. 13. eius vita.

Cap. 2. & 4. Directoris Exercit. spir. Cap. 3.

Fructus duplex huius scriptiois.

medis serenationes, quas in ea Dominus dare solet, modo circa quādam virtutes, modo circa ipsa mysteria, de quibus meditari. Sic alias primos nostros Patres fecisse legimus, atque in primis B. P. N. Ignatium, P. Petrum Fabrum; vnde etiam nonnulla, quæ ipsi sua quoad hoc manu conscripserunt, calamo exarata in manibus nostrorum versantur. Idem quoque faciendum consulebat B. P. Franciscus Xaverius, sicuti in eius vita legimus. Id ipsum & in Directorio Exercitiorum nobis faciendum præscribitur. At hæc R. P. N. Generalis Claudius Aquaiua, in suis, quos ad curandos animæ morbos scripsit Industriis, cum de oratione loquitur, etiā atq; etiam illud nobis cōmendat. Et præterquā quod hac ratione bona proposita & desideria magis magisq; perficiantur, cordiq; imprimantur profundius, iā pridem longo vsu & experientia cognitum est, magnum suo tempore ex horum scriptorum relectione hominem consequi fructum solere. Quod enim hæc ei propria fuerint, & ut talia ipse ea alias senserit, hinc eum postea magis quam alia quælibet cōmouent & facile eadem illi species denuo obiciuntur: cum vero huc se postea pertingere non posse videt confunditur, quod non sitis, qui

fuit

fuit ante, & adeo in via Domini non progrediatur, vt potius retrocedat. Adeo vt aut ad vterius tendendum animeretur, aut saltem magna sui id quod sibi in perfectione deest, confusione suppleat. Quamobrem magni semper emolumenti & profectus occasio id esse solet, eo praesertim tempore, quo quis Exercitia obit.

CAPVT XXVIII.

De lectione spirituali, quantique ea sit momenti, & aliqua suggeruntur eius bene fructuoseque habenda media.

LECTIO orationis soror est, magnaque eiusdem adiutoria & subsidium. Vnde Timotheo suo suadet Apostolus Paulus, *priori ad Timotheum quarto, versiculo decimotertio*, eivt attenderet: *Attende lectioni*. Tam porro spiritualis haec lectio necessaria est ei, cui Deo seruire propositum est, vt Athanasius in quadam ad Monachos exhortatione dicat, *Sine loquendi studio neminem ad Deum intentum videas*; quod qui intermitteret, statim in suo profectu deficere ac retrocedere comperietur. Quare Diuus Hieronymus epistola ad Eustochium virginem, sacram hanc lectionem etiam atque etiam illi commendat: *Tenenti, inquit, codicem somnus obrepit, & cadentem faciem pagina sancta suscipiat*: Quin adeo sancti omnes mirum in modum spirituales hanc lectionem commendant. Quorum vero ea commodorum sit procreatrix, quotidiana satis nos docet experientia: cum omnes historiae illustribus, quas eius adminiculo Deus est operatus, conuersationibus sint refertae.

Quoniam vero lectio haec tam necessaria & potens est ad in spiritu proficiendum ratio, hinc ipsi Religionum sacra-

rum institutores, partim Apostoli doctrina, partim autoritate & experientia sanctorum nixi, in suis Regulis statuerunt, vt quotquot suum institutum profiterentur, quotidie spirituali lectioni insisterent. Sic Humberto teste Sanctus Benedictus quotidie praestitutum aliquod lectioni huic in suis Monasteriis tempus esse voluit; adhuc, vt tempore illo duo de senioribus monachis domum totam obirent, inspecturi num quis lectionem hanc aut ipse omitteret, aut vt ab alio eadem omitteretur, in causa esset. Vnde manifeste patet quo illam ipse loco haberet: simul etiam per transennam notandum, quam sint visitationes illae, quae quotidie in domibus nostris eo tempore quo spiritualibus exercitiis vacatur, peragi solent, in veterum Sanctorum doctrina ac praxi fundatae. Qui porro in hoc deliquisset, cum prima ac secunda vice leniter blandique corripit sanctus ille Patriarcha volebat; sed si deinde non respiceret, tertia vice ita castigari, vt exemplo illius caeteri metuentes a simili sibi delicto cauerent.

In Societate vero ad hanc spirituales lectionem singulari quadam regula obstricti sumus, quae iubet: *Singuli praestitutum sibi tempus sua conscientia bis quotidie examinanda, orationi, meditationi, lectioni, que impendant cum omni diligentia in Domino*. Ipse etiam superior domus ac rerum spiritualium praefectus curare iubentur, vt singuli quotidie aliquod lectioni praestitutum tempus impendant.

Et generaliter, quicumque virtutis ac perfectionis studio intendunt, medium hoc indies in spirituali aliquo libro legendi vsurpare vt saluberrimum conuenuerunt; hinc, vt omnes id maiori cum fructu peragant, aliqua hic adferemus, quae ad bene ipsam obeundum auxilio esse & vsui poterunt.

Sanctus Ambrosius exhortando nos, vt quodcumque possumus, tempus orationi ac lectioni spirituali dedicemus, ait, *Cur non illa tempora, quibus ad* Eccle-

legandi

Lectio spiritualis quotidie vsurpada.

Ecclesia vacas, lectioni impendas? Cur non Christum reuisas, Christum alloquaris, Christum audias? Nam illum, inquit, alloquimur, cum oramus, illum audimus, cum diuina legimus oracula. Hæc igitur sit prima fructus è lectione spirituali colligend ratio, vt scilicet ipsi nobis persuadeamus, nobiscum Deum quodammodo colloqui, & nobis ea quæ è libro legimus, dictare.

Hoc quoque medium notat Augustinus, dum ait; Ita Scripturas sanctas lege, vt semper memineris Dei illa verba esse, qui legem suam non solum sciri, sed etiam impleri iubet. Quin & aliam ipse considerationem, eamque & bonam & deuotam imprimis ad hoc producit: Diuina Scriptura quasi litera de patria nostra sunt. Vis, inquit scire, quo sacra Scriptura legenda sit modo? Non secus ac litteræ, quæ nobis de patria nostra allatæ sint, è quibus discamus quid in cælo, patria nostra, in qua patres, fratres, amici, noti ac familiares nostri agunt, & ad quam incessanter aspiramus & anhelamus, geratur.

De eadem re loquens Sanctus Gregorius ait nos, dum Sacram Scripturam (idem quoque de alia qualibet lectione spirituali intelligendum) legimus, animæ oculis quoddam velut speculum obicere, vt in eo quales interius simus; perspiciamus. Hic siquidem cognoscimus & videmus omne quod habemus tum bonum, tum malum: deinde quantum in via Spiritus progrediamur, quam etiam procul adhuc à perfectionis meta absumus. In iis interdum mirabilia sanctorum gesta & opera referuntur, vt iis lectis ad eorum imitationem prouocemur, & ne, visis illustribus illorum victoriis ac triumphis in tentationibus ac laboribus fracti debilitatique fatiscamus.

Alias ibi non solum virtutes ipsorum, sed & graues lapsus enarrantur, Rodriguez exercit. pars 1.

vt in illis, quid nobis imitandum, in his vero quid cauendum ac metuendum sit, videamus. Sic in sacris litteris alias nobis in exemplum proponitur Iob, spumæ instar, allisione & in medio tentationum exerefcens; alias vero Dauid, qui cisdem ingruentibus distulxit ac dilapsus est. vt ille nos tribulationibus obrutos animet, & in spem erigat; hic vero in summa prosperitate & consolationibus humilia nos sapere, timere, ac nunquam de nobis ipsis præsumere aut confidere, sed magna cum circumspectione & cautela in omnibus ambulare doceat.

Vnde bene Augustinus: Optime, inquit, vt res lectione diuina, si eam tibi adhibeas speculi vice, vt ibi velut ad imaginem suam anima respiciat, & vel fœda quaque corrigat, quæ ibi reprehenduntur, vel pulchraplus ornet, & iis, quæ ibi leget exemplis & virtutibus sese condecoret.

Vt autem in singulari ad modum hac in re seruandum veniamus, nozemus oportet quod hæc lectio in vtilitatem cedat, eam nec festinatam, nec præcipitaram (vti historiam aliquam legere solemus) sed maxime distinctam & attentam esse debere. Nam sicut pluuia præceps & nimbus vehementior terram non penetrat, nec fertilem reddit, sed lenis & rarior; ita, vt lectio in cor ingrediat & amplius penetret, necesse est eam distincte, interrupte, & cum maturatione quadam rei lectæ excussione fieri. Bonum ergo & consultum est, vt, cum in pium aliquem locum incidimus, in eo paulo diutius hærentes subsistamus, & veluti stationem quandam figamus, tum lecta ruminando, tum per ea voluntatem mouere & coneuire procurando, eo plane modo, quo id in meditatione fit quod etsi in meditatione fiat diutius ac productius, in qua nimirum rebus cogitatis amplius inhæretur, eæ ruminantur, & velut digeruntur; aliquo tamen modo

virtutes nos erudiunt.

Epist. 143. ad Demetriadem virginem.

Lectio non sit festina.

Gallibibentes legenti imitandi.

Ee id et.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

id etiam in lectione spiritali obseruandum est.

*Bernardus Ep.
seu tract. ad
frat. de monte
Dei. Et in
spec. mon.
S. Ephrem.
ser. 7. Chryf.
hom. 29. sup.
Gen.
Aug. ser. 38.
ad frat. in
Erama.*

*Lectio orationis
viam sternit.*

Atque id fieri suadent sancti, docentque in lectione spiritali imitari nos debere bibentem gallinam: hæc namque cum aquæ paucillū bibit, statim caput sustollit; dein rursus aliquantum fumens, rursus caput eleuat.

E quo ad oculum patet, quis orationis & lectionis sit consensus, quam vna alteri subueniat: in tantum quidem, vt dum aliquem primo sensim ad orationem mentalem frequentandam inducere, & in hoc paulatim ac pedetentim procedere volumus (ita scilicet id exigente hominis dispositione) ei ante omnia consulamus, vt libros quosdam spiritalia legat, & in hac lectione aliquas stationes & velut pausas, eo quo diximus modo, faciat: quia sæpe per hanc Dominus viam hominem ad orationis exercitium solet conducere. Quin imo solemus nonnullis, quando orationem facere nesciunt, ac nihil boni in ea sibi facere posse videntur, consulere, vt aliquem librum pium in manus sumant, & orationem cum lectione coniungant; aliquid scilicet à libro legant, & mox illud meditentur & super eo orationem instituant, deinde rursus ad lectionem redeundo, paululum à libro suo legant, vt ante.

*Hoc namque pacto intellectus cum
verbis lectis sic adhærescit, non tam
libere potest se in diuersas imaginationes
& alienas cogitationes diffundere,
vti dum effusis habenis liber & dissolutus
est. Adeo vt & in lectione orationem nobis
instituere liceat.*

Hoc namque pacto intellectus cum verbis lectis sic adhærescit, non tam libere potest se in diuersas imaginationes & alienas cogitationes diffundere, vti dum effusis habenis liber & dissolutus est. Adeo vt & in lectione orationem nobis instituere liceat.

Hinc tanti lectionem spiritali sancti Patres faciunt, vt easdem pene in ipsam, quas in orationem, laudes & præconia effundant. Docent namque ipsam esse spiritali animæ cibum esse quæ eam corroboret, & aduersus tentationes constantem reddat; quæ bonas sanctasque cogitationes, ac desideria cæle-

*Eadem enim
lectio
& orationis.*

stia in ea progignat; quæ intellectum nostrum illuminet; quæ voluntatem inflamet & accendat; quæ sæculi tristitias auferat; quæ veram, spiritualem, ac secundum Deum lætitiā in animo producat, aliosque id genus effectus causetur.

Aliud ad lectionem spiritali fructum capiendum monitum dat Sanctus Bernardus, dicens, *Si ad legendum accedas, non tam quæras scientiam, quam saporem & gustum voluntatis nam sola intellectus scientia aridum quid est, nisi voluntati ea applicetur, vt per eam scilicet affectus foueatur, & deuotio animi conseruetur, vt pote quæ lectionem & succidam ac fructuosam reddit, & eiusdem finis est. Est hoc in primis notandum: magna quippe est inter lectionem quæ pure tantum, ad sciendum & eam quæ ad in spiritu proficiendum suscipitur; inter eum quam propter alios, & eam quam propter se quis instituit, differentia. Primum namque quoddam velut studium est, alterum lectio spiritalis. Quocirca si, dum legis, id spectas vt aliquid vel tibi addiscas, vel notes quod postea aliis prædices & denunties; erit hoc non nisi ceu quoddam studium propter alios institutum; non autem spiritalis lectio, ad tui virtus profectum suscepta. Alia ad id tempora sua commoda non desunt: Ecclesiastic. tertio, versiculo primo: *Nam omnia tempora habent*, tempus porro lectionis spiritalis non est ad hoc, sed ad illud quod diximus, institutum.*

Eadem de causa commendant hoc loco etiam Patres, vt non multa eodem tempore legantur, nec multa simul paginæ obiter percurrantur, ne spiritus prolixâ lectione defatigetur potius quam recreetur.

Quod & nouum documentum est, ac bonum & necessarium in primis nonnullis, qui omnem in eo felicitatem suam collocare videntur, quod multa legant, & multos libros euoluant. Quam-

Leſtio ſacra
ceu ignis ac-
ſendit animā.

roget, vbinam hoc incendium & flamma conſiſtat? ac reſpondeat, minime dubitandum eſſe, quin id in ſacris litteris, per quarum lectionem anima in Dei amore incenditur, & ab omnibus vitiis ſuis expurgatur, ſitum ſit. Et ad hoc propoſitum adfert illud, quod duo illi Diſcipuli, quibus in Emaus caſtellum abeuntibus in via Chriſtus in forma & ſpecie peregrini apparuit, & quibuscum eſt ſacra Scriptura multa loquebatur, illo diſparente ad inuicem dixerunt: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis cum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Nec non illud Dauidicum: *Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum.* *Psalmo vndecimo, verſiculo ſeptimo.* Et Sanctus Ambroſius ſacram lectionem eſſe ait ceu animæ vitam, utpote teſtante id Dominus.

Serm. 3. 55.

Leſtio ſacra
vita anima.

Quod autem inquit ſacrarum litterarum leſtio vita ſit, Ioannis ſexto, verſiculo ſexageſimo quarto. Dominus teſtatur, dicens: *Verba qua ego loſutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Ut ergo vitam ſpiritualem viuamus, ac ſemper in ſpiritu, atque in amore Dei ardentes & inflammati ambulemus, ſacrae lectioni ſerio nos applicemus, & eo quo diximus modo eam uſurpemus.

Lib. 8. Confes.
c. 6.

Multa adferre exempla poſſemus, ad bona & utilitates magnas, quæ hac ex lectione ſequuntur, adſtruendas; ſed vnum Sancti Auguſtini attuliſſe ſatis erit in præſens, quod etiam ſingularia continet documenta. Refert ergo ſanctus hic Præſul, veniſſe ad ſe quodam die nobilem ex Africa virum, nomine Politianum. Hic ei narrabat quæ paſſim per orbem de Magno Antonio prodigia & mira ſermone omnium ſpangebantur. Addebat inter cætera, ſe, interim dum Imperator Treueris ſpectaculis publicis ſe oblectaret, cum aliis tribus ſociis, Imperatoriam curiam etiam ſeſtantibus, in hortos suburbanos animi cauſa deambulatum exiſſe, & illorum

duos ab aliis diuulſos, in quendam eremicola caſulam incidiſſe, inque calibrum, quo Magni Antonii vita ſcripta continebatur inueniſſe.

Horum alter cum legere in eo inci-peret, illico cor eius ſancto quodam amore cepit inardere, & ſui ipſius per-tæſus, amico ait, Dic mihi, obſecro, quid omnibus illis laboribus noſtris, quos tot annis caſtra Imperatoria ſe-quendo, & toties magno cum vitæ diſ-crimine conſigendo, ſubimus, ſpecta-mus? Melioremne ſortem nanciſcemur, quam ut in interiorem Imperatoris fa-miliaritatem & amicitiam admittamur? In hoc vero ſtatu quam omnia ſunt tur-binibus, viciffitudini, mutationi, ſummoque periculo obnoxia! Et ad hoc ingens periculum per quam multa variaque pericula peruenitur! Amicus autem Dei ſi voluero, ecce ex hoc eſſe momento poſſum.

Hæc dicens, per nouæ vitæ quam cæperat parturitionem nonnihil turbatus, iterum ſuos ad librum oculos reuoluit, introſumque animo mutatus, rebus mundanis, ut quidem ſtatim videre ſuit, ſerio valedicere propoſuit. Ut enim legere ceſſauit, multisque in corde illius cogitationum fluctibus, in diuerſa pel-lentibus, ad ſpeiſcopulos tolliſſis, & al-tum ſuſpirans, ſocio dixit: Equidem iam totus quietus & tranquilla ſum mente, iam ab omni ſpe noſtra & præ-tenſione animum abrui, ſic Deo ſer-uire plane mecum ſtatui, & iam inde ab hac hora iſthoc in loco hærebo. Tu, ſi ſequi piget & imitari, mihi ſal-tem noli obſtaculo eſſe vel aduerſari. Tum alter, tam luculenta affulgentela-boris ſpe, ſe ab eo diuelli, aut eius ſocie-tatem derelinquere poſſe negauit. Quo-re ambo ſufficientibus ſumptibus com-paratis, omnia ſcilicet quæ habebant re-linquendo, ſpirituales vitæ ædificium conſtruere cæperunt, ac Chriſtum nudum nudi ſequi; quin & (quod non minus mi-randum) ſponſas, quibus ambo deſponſi-erant,

erant, magna constantia deseruere, quæ pio sponsorum suorum audito proposito, Deo se pariter consecrarunt, virginitatisque votum conceperunt. Hæc de aliis quidem commemorat Augustinus: sed hoc apud eum exemplum tanti fuit roboris, vt statim apud amicorum suorum quempiam, magno animi motu exclamans dixerit: *Quid agimus? quid est hoc? Surgunt indocti, & cœlum rapiunt; & nos cum doctrinis demergimur in profundum.* Rem prosequens Augustinus, hoc in sensu & lancinantis animi motu in vicinum se ait hortum abiisse, & sub ficu quadam prostratum, & lacrymis habenas laxando, magna cum cordis angustia & turbatione dicere cœpisse: *Et tu Domine vsquequo? Vsquequo irasceris in finem? nesciet finē ira tua? ne reminiscaris Domine iniquitatum nostrarum antiquarum.* Et hæc verba, *Vsquequo, vsquequo,* nec non, *Cras, cras: quare non hodie? cur non hodie*

fnis turpitudinis mea? Magno quodam pietatis sensu ac motu animi identidem repetenti & ingeminanti vox de cœlo allapta est, clamans, *Tolle lege, tolle lege.* Tunc se de loco, in quo sedebat, surrexisset ad codicem sacrum, quem apud se habebat, in manus accipiendum, vt aliquid in eo legeret. Audiuerat namque, hunc ipsum Antonium, dum casu in templo ex Euangelio audit legi, *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me, & habebis thesaurum in cœlo,* omnibus quas possidebat, facultatibus abdicatis, Christum Iesum sequi proposuisse. Hoc ergo se exemplo, & magis voce audita commotum librum arripuisse, & in eo legisse scribit. Qua in lectione tantam illi Deus Pater luminum lucem infudit, vt omnibus quæ mundi sunt, relictis, totum se illius obsequio manciparit.

S. Antonius & S. Augustinus ex lectione conuersi.

Matt. 19. 21.

* * *

TRACTATUS SEXTVS

De Præsentia Dei.

CAPVT I.

De exercitii huius præstantia, deque magnis qua eodem continentur, bonis.

Quarite Dominum & confirma-
mini: quarite faciem eius semper,
ait Vates Regius. Per faciem
Domini, inquit Augustinus,
ipsa eius intelligitur præsentia: ac conse-
quenter faciem Domini quærere, aliud
non est, quam semper in eius præsentia
ambulare, cor ad ipsum per pium deside-
rium & amorem conuertendo. Hesy-
chius porro in vltima centuria (citatur
hunc quoque S. Bonauentura) ait, sem-

per in hoc præsentia Dei exercitio am-
bulare, esse quodammodo beatitudinem
cœlestem in hac vita auspicare: Sancto-
rum quippe beatitudo in perpetua Dei
visione consistit, nunquam vt eius con-
spectu priuentur. Cum ergo in hac vita
clare & vti reuera est Deum videre non
possimus (quia id beatorum proprium
est) nostro saltem modo, & prout id hu-
mana fragilitas feret, eos imitemur, sem-
per & vbique Deum videre, intueri &

Ee 3 amare

amare procurando. Nam sicut nos Deus condidit, ut semper apud illum in cælo versaremur, eoque ibi fruermur, ita etiam in terra quoddam illius beatitudinis nos voluit specimen & imaginem habere, semper coram illo ambulantes, cum contemplantes & honorantes, etsi alioquin imperfecte & obscure. *Videmus* quippe Deum nunc per fidem, velut per speculum in enigmate, postea autem manifeste facie ad faciem. Illa, inquit Helychius, *visio clara premium est gloria & beatitudo, quam speramus; ista obscura, meritum, cuius ope alia illa obtinenda est, ceteram pro modulo nostro cælitates ac beatos imitamur, dum operam damus, ut in operibus quæ agimus, nunquam Deum ex oculis amittamus.*

*Vt Angeli
semper Deum
intueamur.*

Tob. 12. 19.

Ac velut Angeli, qui ad nos custodiendos ac tuendos deputati sunt, ita his sese ministeriis occupant, ut tamen beato Dei conspectu neutiquam priuentur (sicut Angelus Raphael Tobie aiebat, *Videbar quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili & potu, qui ab hominibus videri non potest utior*) Deoque pascuntur & sustentantur: *semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.*

Matt. 18. 10.

Pari modo nobis, etsi comedamus, bibamus, cum hominibus agamus & conuersemur, quin adeo rebus his detineri & occupari videamur, danda opera est, ut ille cibus noster & occupatio non sit; sed cibus alius inuisibilis, qui ab hominibus non videatur, Deum scilicet assidue contemplari & amare, sanctissimamque eius voluntatem exacte observare.

*Præsentia
Dei cibus
anima.*

Psal. 15. 8.

Veteres sane Patres, & sancti illi Patriarchæ magno semper conatu & studio in hoc in præsentia Dei assidue ambulandi exercitium incubuerunt. De se quippe Psaltes ait, *Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear.* Satis nam-

que ei non erat, septies in die laudem Deo canere, nisi & cum semper sibi præsentem habere procuraret. Tam continuum scilicet & frequens præsentem illis Patribus hocce exercitium erit, ut commune proverbium apud eos foret hoc, *Vivit Dominus, in cuius conspectu*

sto. Magna porro & singularia sunt bona & utilitates, quæ ex hoc in conspectu Dei ambulandi exercitio quo cum semper nobis præsentem consideramus & spectamus, consequuntur; hinc tantopere erga ipsum sancti omnes afficiebantur. Hoc namque sufficit, ut quis in omnibus operibus suis circumspiciat admodum & bene compositus incedat.

Quis enim, obsecro, servus ante Domini sui oculos non pro eo ut oportet, se gereret? Quis servus adeo futurus audax & protervus, ut hero præsentem non agat, quod fieri ille iubet, aut illo inspiciente eum audeat offendere? Quis denique fur furari audeat, se à Iudice coram videri, & gesta sua notari videns? Cum ergo Deus, qui noster est Iudex, & omnipotens est, & efficere potest ut aperiente terra infernus devoret eum à quo iniuriam accipit (vix & interdum fieri permisit) nos desuper inspeceret, quis eum offendere præsumat? Vnde sic orabat S. Augustinus: *Quando cum attentione considero Domine te, semper me contemplari, ac noctu & interdum super me excubare, & quidem tam sedulo ac diligenter, quasi tibi alia nulla tum in cælo, tum in terra, præter me solum creatura gubernanda esset, cum inquam attente considero omnia opera, cogitationes ac desideria mea tibi plane patere, & aperta ante oculos tuos esse, timore pariter & ingenti rubore confundor: quoniam nobis magna est indita necessitas iuste recteque vivendi, quia cuncta facimus ante oculos Iudicis cuncta cernentis. Si enim hic in terra ob viri alicuius gravis præsentiam modeste & compositè nos*

Lunæ sit à sole dependentia, ac quam illa necessario semper in eius conspectu versari debeat: Luna nullam ex se claritatem habet, præterquam illam quam à sole recipit pro aspectus quo ipsum respicit diuersitate, iuxta claritatem quam recipit à sole in corpora inferiora operatur, itaque eius effectus sunt pro claritatis acceptæ magnitudine vel paruitate maiores vel minores. Hinc dum aliquid Lunæ obijcitur, quod Solis ei aspectum & visionem subtrahit statim eo ipso momento deliquium & ecclipsin patitur, suamque claritatem & splendorem, & vna cum eo non minimam suam in operando efficaciam, quam luce mediante habebat, partem amittit. Eodem plane modo se habet anima cum Deo qui eius sol est.

Atque idcirco sancti Patres hoc exercitium tantopere nobis commendant.

Lib. de dignit. condit. hum.

Deus semper benefacit nobis. Sicut nullum est momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate, & misericordia. Sic nullum debet esse momentum, quo eum presentem non habeat in memoria.

In specul. Monachor.

In omni actu vel cogitatu suo sibi Deum adesse memoret Religiosus: & omne tempus, quod de ipso non cogitat, perdidisse se computet. Cum Deus non obliuiscatur nostri, par erit nos illius nunquam obliuiscamur. Atque inde S. Augustinus in illud Psalmi 32. Firmabo super te oculos meos, scribens, velut paraphrastice ait, Non à te auferam oculos meos, quia & tu non auferes à me oculos tuos, semper eos infixos habebo; sicut habebat ille qui dicebat, Oculi mei semper ad Dominum.

Psal. 24. 15.

In orat. I. Theolog.

Non tam sæpe respirare, quam Dei meminisse debemus. Nam quemadmodum necessaria nobis est ad eor refrigerandum, ac naturalem calorem nonnihil imminuendum respiratio: sic necessaria non est orationem assidue ad Deum

Respiratio nostra sit presentia Dei.

recurrere, quo inordinatum concupiscentiæ ardorem, à quo ad peccandum sollicitamur & extimulemur, refrenemus.

CAPVT II.

In quo hocce semper in Dei presentia versandi exercitium sit.

VT vero melius aliquam è presenti exercitio utilitatem capiamus, ante ostendamus necesse est, in quo ipsum consistat. In duobus id potissimum punctis situm est, in duobus scilicet actibus; vno intellectus, voluntatis altero: Primus actus est intellectus, quia ille (vt docent Philosophi) semper ad quemcumque voluntatis actum requiritur ac præsupponitur. Principio ergo, intellectu ipso considerandum est, Deum hoc & quolibet alio loco præsentem adesse, vniuersum mundum replere, in omnibus, & qualibet eorum parte, & in quacumque demum creatura, quantumlibet exigua, totum existere. Et sic quidam fidei actus concipiendus est; quia hæc vna de veritatibus est, quas nobis fides credendas proponit. Ait quippe Apostolus: *Non longe est Deus ab vnoquoque nostrum: in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus.* Vnde etiam aiebat Augustinus, *Intus eras, & ego foris, & tibi te quarebam.* Intra te est; quin imo magis præsens, intimus & intrinsecus tibi est, quam tu ipse tibi. In ipso viuimus, mouemur, & esse nostrum habemus. Ipse vitam dat omni viuenti, & omni quod aliquo modo potens est, potentiam; omni quod est suum esse: qui si præsens non adesset, omnia sustentando, vniuersa esse desinerent, & in nihilum redigerentur. Considera deinde vndique te Deo plenum esse, à Deo circumcingi & ambiri, inque Deo velut natate, quod

quod verba illa, *Pleni sunt caeli & terra gloria tua*, egregie & liquido decla- rant.

Nonnulli, vt melius ad hoc perueni- ant, mundum hunc vniuersum Deo ple- num, vt reuera est, considerant, seque ipsos in maris huius infiniti (quod De- us est) medio constitutos, & ab eo cir- cumuallatos & cinctos imaginantur: non secus ac spongia in medio mari na- titans, tota & proflus ab aquis imbibi- tur & penetratur, quin etiam vndiqua- que ab aquis cingitur & circumdatur. Nec vero impertinens & inepta est comparatio, vt tenus nostro ingenio comprehendatur, etsi alioquin similitu- do hæc angusta plane rem non adæ- quet, nec ad eius fundum pertingat, & quod intendimus, per omnia non de- claret. Nam si spongia hæc in medio mari constituta ascendat sursum, tan- dem finem & extremum inuenit; si de- oisum descendat, fundum; si ad hoc la- tus vel illud declinet, terminum repe- rit. at in Deo nihil tale reperies. De eo namque Propheta: *Si descendero in ca- lum, tu illic es; si descendero in infernum, ade; si sumptero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dex- tera tua.* Nullum enim in Deo extre- mum vel terminus est: vt pote qui im- mensus & infinitus est. Præterea spon- gia, quia quoddam corpus est, non po- test plane ab aqua, quæ aliud corpus est, penetrari; sed nos in omnibus, & per omnia à Deo, qui purus est spiritus, penetramur. Cateroquin hæc atque alie similes comparationes, etsi tenues & impares sint, conferunt & bonæ sunt, vt nos mortales infinitam Dei immensi- tatem aliquatenus intelligamus, & quo- modo ipse in nobis, atque adeo in omni- bus rebus, præsens & intimus, sit, nouerimus. Atque hanc ob causam illis vitur S. Augustinus.

Cæterum in hoc exercitio notan- dum est, non esse ad hanc Dei præsentia-
Rodriquez exercit. pars I.

am habendam necesse, conceptum aut representationem aliquam de Deo per imaginationem formare, eum ad latus nostrum, aut in alio quolibet loco de- signato adesse fingendo, neque eum in tali forma aut figura nobis imaginari. Sunt enim nonnulli qui Iesum Christum ante se, vel ad latus suum sibi repræsen- tant, quod item vbique cum ipsis am- bulet, atque in omnibus quæ agunt, ipsos inspiciat; itaque semper in Dei versantur conspectu. Horum quidam sibi representant Christum crucifixum, alii columnæ alligatum, alii in oratione in horto sanguineas guttas effunden- tem, alii eum in alio passionis tormen- to constitutum, vel gaudiosum aliquod mysterium sanctissimæ vitæ suæ obeun- tem, prout se quisque magis emoueri sentiet. Vel modo eum sibi represen- tant hoc modo illud opus peragentem. Et quamquam hoc imprimis vtile ac bo- num sit, modo quis bene eo vti norit; communiter tamen loquendo nobis id vsquequaque non quadrat, neue sem- per expedit: omnes namque hæc rerum corporalium figuræ & imaginationes caput & cerebrum defatigant, debili- tant, & perturbant. SS. Bernardus & Bonauentura longo alio id & commo- diori modo facere norant, quam nos, miramque in eo facilitatem & quietem inueniebant; hinc se in illa vulnerum Christi Iesu foramina, & intra latus illius apertum ingerebant; illud vni- cum ipsorum erat asylum, refugium & solatium, sibi dici putantes illa sponsi ad sponsam verba, *Surge amica mea, spe- Cantic. 2. 31. cio sum mea; & veni, columba mea in foraminibus petra, in cauerna materia.* Alias ipsam crucis radicem ac basim cordi suo implantatam & infixam esse ima- ginabantur, magnaque animi dulce- dine ac teneritudine illas sanguinis gut- tas, quæ è fontibus Saluatoris procurra- bant ac profluebant, intra os suum se re- cipere cogitabant. *Haurietis aquas in Isa. 12. 3. gaudio de fontibus Saluatoris.* Hi qui- dem sancti id bene & prout oportebat
Ff facie-

Iesum corpo- reum imagi- nari vtile, sed difficile.

Cantic. 2. 31.

Sancti bene norant ima- ginari nobis id periculo- sum.

Pleni in Deo sunt quam spongia in mari.

Psalm. 138. 8.

Spongia ter- restri inueni- tur & penet- rari solet, sic- ut nos in Deo.

Epist. 17. ad Romanos. & 1. Cor. 13. 12.

faciebant, atque inde mirifice proficiebant: at si toto die in id genus considerationibus & hac Dei presentia versari velis, vno forte vel die vel mense, quo hanc presentiam vsurpabis, omnem anni integri orationis fructum amittes: quia hocce exercitio tibi laedes caput.

Ad oculum hinc patebit, quam hoc nos merito praemonere oporteat: cum etiam in compositione loci (quae vnum est de orationis praebulis, qua praesentes nos esse imaginamur rei quae meditanda est, cogitando eam reuera ante oculos nostros geri) facienda notent illi qui de orandi methodo scripserunt, non esse imaginationem magnopere per figuram ac representationem illarum rerum corporalium, quae cogitantur, obruendam, tum ne caput ac cerebrum laedatur, tum ob alia illusionum hic occurrere solitarum pericula. Itaque si vel in vno orationis praebulo, quod tam breuiter tamen, & in quiete, & per otium fit, & in quo in nullam rem aliam hominem necesse est intendere, tanta circumspectione & cautela opus sit; quid erit ergo, quando toto die, & inter alias occupationes, hanc compositionem vsurpare volet?

Porro Dei presentia, de qua in praesens agimus, omnes illas imaginationes & considerationes violentas excludit, atque ab his nimis quam remota est: hic namque de presentia Dei loquimur, in quantum Deus est; quem necesse non est fingere praesentem hic adesse, sed tutius ipsum firmiter credere: vere namque adest.

*Presentia
Dei credenda
non imaginanda.*

*Christus quia
homo non est
ubique, vt
Deus.
Sap. 1. 7.*

Christus Iesus, Redemptor noster, in quantum homo, tam in caelo est, quam in sanctissimo Eucharistiae Sacramento: at non est vbiq; & quouis loco praesens. Quocirca dum Christum, in quantum homo est, praesentem nobis imaginamur, mera id imaginatio est, quam ipsi nobis fingimus: verum in quantum Deus, vere hic praesens adest, & intra me, & quouis loco, omniaque replet. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum.* Necesse autem

non est fingere, quod reuera à parte rei existit, sed potius id, quod vere est, credere.

Secundo, ipsa Christi humanitas per imaginationem quidem figurari ac representari potest, quia corpus habet ac figuram: at Deus, in quantum Deus est, figurari imaginatiue non potest, vti reuera est, quia corpore & figura omni caret, cum purus sit spiritus. Ne Angelum quidem, imo nec animam nostram prout vere est, imaginari aut concipere possumus, quia spiritus est; quanto minus imaginari aut concipere qualis sit Deus?

Quomodo ergo Deum praesentem contemplari aut fingere possumus? non aliter scilicet, quam quendam fidei actum faciendo, praesupponendo inquam credendoque Deum vere hic praesentem adesse, cum id ipsa nos doceat fides; ita tamen, vt scire nolimus, quomodo aut qualis sit. Plane sicut Moysen fecisse ait Apostolus, qui Deum *inuisibilem tanquam videns sustinebat*, & cum eum praesentem & quasi coram videret considerabat, scire nolens aut imaginari, quomodo esset, perinde ac dum quis cum amico suo de nocte in tenebris loquitur, & de eius forma nihil sollicitus est, neue de ea vel cogitat; sola amici sui conuersatione & praesentia, quem praesentem esse nouit, fruens ac se oblectans. Ita & nos Deum praesentem fingere debemus: sufficit quippe nos scire, amicum nostrum hic adesse, eo vt fruamur, neque necesse non est sollicito inquirere vel considerare quomodo aut qualis sit, quia nunquam eo pertinagemus; vt pote cum adhuc in caliginosa nocte agamus: expectemus vero donec dies luceat, & alterius vitae aurora adueniat. tunc quippe se nobis manifestabit, & clare eum prout reuera est, videte poterimus. *Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Hac de causa Deus Moysi apparuit in nebula & obscura caligine, vt scilicet eum non videas, sed solum praesentem adesse credas. Quidquid diximus haecenus, ad primum intellectus actum, qui pra-

presupponendus est, spectat. Notandum vero, præcipuam exercitii huius partem neququam in hoc consistere: quippe non intellectus tantum occupandus est, Deum præsentem considerando; sed & voluntas, eum & desiderando & amando, seque illi uniendo. Atque ideo in his voluntatis actibus exercitium hoc præcipue consistit. De qua re capite sequenti locuturi sumus.

CAPVT III.

De actibus voluntatis, in quibus Exercitium hoc potissimum consistit, & quomodo in iis nos exercere debeamus.

Sonauentura in mystica sua Theologia docet, ipsos voluntatis actus, quibus in sancto hoc exercitio cor ad Deum eleuandum est, ardentia quædam esse cordis desideria, quibus se anima perfectio quodam amore Deo unire desiderat; nec non affectus quosdam inflammatos, viua etiam quædam è visceribus intimis profecta suspiria, quibus ipsa ad Deum anhelat; denique pios quosdam & amórosos voluntatis motus, quibus, ceu aliis quibusdam spiritualibus, se extollit, ac sursum librat ac subleuat, Deoque se arctius colligare & constringere allaborat. Hæc desideria & vehementes atque ardentis cordis affectus, à sanctis Patribus aspirationes vocantur; quod his anima se ad Deum subleuet; quod idem est atque ad Deum aspirare; & quia, vt reddit Bonauentura, sicut respirando anhelitum & spiritum ex interiori corporis nostri, sine vlla præuia deliberatione trahimur; ita etiam celerissime, & interdum sine deliberatione præuia, vel quasi sine illa, ardentia hæc desideria, ex intimis cordis penentralibus ducimus & prolicimus.

Aspirationes porro has & desideria homo per breues quasdam & frequentes orationes declarat, quas iaculatorias, id est, *vaptim eiaculatas* (vt quidem ait S. Epistol. ad Augustinus) nuncupant. Sunt hæc namque ceu ardentia quædam iacula & sagittæ, quæ ex corde intimo euibratæ, in momento ad Deum subito efferuntur & emittuntur.

Hocce orationum genus frequens ac familiare præscis illis erat Ægyptiis monachis, vt ait Cassianus; & has ipsi permagni faciebant; partim quia eo quod sunt breues, caput non lædunt; partim quia cum feruore quodam & spiritu eleuato eiaculantur, & subito ante Dei conspectum sese sistunt. Atque ideo nullum dæmoni eius qui eas concipit perturbandi, aut aliquod in corde eius impedimentum obijciendi locum dant. Notanda proinde sunt illa S. Augustini verba ab iis qui se orationi applicant: *Ne inquit, illa vigilans & erecta intentio, quam tamen necessaria est oranti ad cum debita reuerentia & respectu orandum, per protractiores moras haberetur, vt in longa oratione fieri solet.* Per has ergo orationes iaculatorias sancti illi Monachi Deum sibi semper præsentem imaginabantur, suum frequentissime cor ad Deum sustollentes & assidue cum ipso conuersantes & tractantes.

Atque ideo hic in præsentia Dei ambulandi modus nobis vt plurimum conuenientior, facilior, & fructuosior est: sed ipsam exercitii huius præxin iam pluribus opus erit declarare: hanc Cassianus in communi illo versiculo, in quo singulas suas Horas Ecclesia exorditur, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina*, ait includi. Si quod negotium, in quo graue periculum subest, auspicias, sic Deum, vt re, ad bene ex eo emergendum, iuuare dignetur, ora, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina.* In omni siquidem re Dei auxilio opus habemus & succursu, hinc ipsum semper nos exposcere oportet.

Ff 2 Addis

Alia voluntas potest.

Vide. & in ap. 17. me. 1. 22.

Aspirationes dicuntur ad similitudinem reuerentiam.

Epistol. ad Probam, que est 121.

Iaculatoria à velocitate dicta.

Lib. 2. de institut. renouantians.

Iaculatoria Dæmonem non metuent.

Epistol. ad Probam. Chrysol. homil. 79.

Abbas Isaac collat. 10. c. 10.

Collat. 10. f. 10.

Psal. 69. 2.

Deus in adiutorium meum intende & c. Hac oratio ad omnia fertur.

Addit præterea Cassianus, versum hunc mirabilem esse, & ad quoscunque affectus nostros, in quolibet statu, occasione, & casu qui inciderit, declarandos opportunum. Per illum namque diuinam opem petimus; per illum nos humiliamus, necessitatem & miseriam nostram agnoscentes; per illum mentem eleuamus, & à Deo nos exaudiendos & adiuuandos confidimus; per illum in amorem Domini, qui nostrum refugium & protector est, inflamamur. In eo denique impenetrabile quoddam in omnibus conflictibus & tentationibus, quæ possunt incidere, scutum, lorica cuiuslibet telo imperuiam, murum quoque à nulla machina expugnabilem inuenies: quocirca iugiter eum tam in ore, quam in corde habeas necesse est; atque adeo hic continua & perpetua tibi esse debet oratio, nec non tuum in præsentia Dei semper ambulandi exercitium.

Exercitii huius praxin S. Basilius in eo ponit, ut qualibet ex re Dei recordandi occasionem capiamus. Concedis? Deo gratias age: vestem induis? Deo gratias age: in agrum aut hortum prodis? benedic Deum, qui illa creauit: contemplaris cælum aut solem, aut reliqua omnia creata? Vniuersorum creatorem lauda: inter dormiendum, quoties somno excitaberis, tories cor ad Deum sustolle.

Alii, quoniam in vita spirituali tres sunt viæ, prima purgatiua, quæ Incipientium est; secunda illuminatiua, quæ Proficientium propria; tertia demum vniuita, quæ ad perfectos spectat; tria aspirationum & orationum iaculatoriarum genera ponunt. Primæ ad peccatorum veniam obtinendam, & animam à vitis atque affectionibus terrenis expurgandam diriguntur; atque hæ ad viam purgatiuam spectant: aliæ ad virtutes obtinendas, tentationes superandas, difficultates & labores virtutis habendæ ergo suscipiendos; hæ ad viam pertinent illuminatiuam: aliæ denique ad

vnionem animæ cum Deo per perfecti amoris vinculum impetrandam; hæ ad viam vniuitam referuntur: ut nimirum in hoc exercitio se quisque iuxta statum & dispositionem suam exerceat. Quamobrem (quantum quidem ad hoc spectat) fas sit hominem, esto etiam sit perfectissimus, nonnunquam se in dolore de peccatis concipiendo, ac in venia illorum à Deo petenda, & gratia ad ipsum nunquam amplius offendendum exposcenda exercere. Et erit hoc, bonum & Deo gratissimum exercitium. Quin imo tam hic, quam qui animam à vitis & inordinatis passionibus expurgare, & virtutes ei inserere studet, se poterit etiam in actibus amoris erga Deum concipiendis, quo hoc ipsum maiori facilitate & suauitate faciat, exercere. Ergo omnes omnino se in hoc exercitio exercere possunt: modo quidem huiusmodi verbis & actibus concipiendis: Vtinam te Domine nunquam offendissem? Ne permittas, Domine, ut te posthac amplius offendam. Da potius ut moriar, quam ut peccem. Det vtinam diuina tua Matris, mille potius mortibus moriar, quam in vllum lethale peccatum incidam.

Alias, immensas illi pro beneficiis ab eo receptis, partim generalibus, partim particularibus, gratias agendo, vel virtutes aliquas postulando, modo quidem profundam humilitatem, modo perfectam obedientiam, interdum feruentem caritatem, subinde patientiam cor ad Deum sustollendum.

Alias denique per aliquos actus amoris, & magnam cum sanctissima eius voluntate conformitatem, suum quis poterit cor ad Deum eleuare, dicendo, verbi gratia, *Dilectus meus mihi: Et ego illi. Non mea voluntas, sed tua fiat. Quid enim est mihi in celo, & à te quid volui super terram?*

Hæ aliæque id genus aspirationes & orationes iaculatoriæ peruias sunt ad hoc præsentia Dei exercitium semper colendum: optimæ autem & efficacissimæ esse solent illæ, quas animus à Deo propius

Benedicam Dominum in omni tempore.

Iaculatoria triplex iuxta tres vias, & si omnes à singulis usurpantur.

motus & concitatus per seipſe concipit, etſi forte verbis nō tum compositis & ordinatis, atque illæ priores ſunt quas iam attulimus, concipiantur. Minus vero neceſſarium eſt, ut orationes hæ & multæ & diuerſæ ſint: nam vel vna, ſapius magno cum affectu repetita, ſatis eſſe poterit, ut multos dies, quin imo toto vitæ tempore, in hoc exercitio ſe quis impendat. Si enim te proſicere comperias, frequenter & identidem illa Apoſtoli Pauli verba, *1. Cor. 9. verſic. 6. Domine quid me vis facere?* Vel illa Sponſæ, *Cantic. 2. verſic. 16. Dilectus meus mihi, & ego illi.* Vel denique illa Prophetæ: *Pſalm. 72. verſic. 25. Quid enim mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram?* repetendo; non eſt neceſſe ad alia tranſeas: ſed in hoc mane & perfevera, & hoc continuum tuum exercitium, & in præſentia Dei ambulandi ſtudium ſit.

CAPVT IV.

Exercitii huius praxis amplius declaratur, necnon quidam valde facilis, fructuoſus, multamque perfectionem includens in præſentia Dei ambulandi modus proponitur.

INTER alias aspirationes & orationes Iaculatorias, à nobis uſurpandas identidem, non poſtrema, ſed facile princeps, & ad exercitii huius praxin conuenientiſſima eſt illa, quam nos docet Apoſtulus, dicens, *priori Corinthiorum decimo, verſiculo trigeſimo primo: Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* In omnibus ſcilicet quæ ages, aut ſaltem quam poteſt frequentiſſime, cor tuū ſtude ad Deū ſuſtollere, ac dicere, Propter te Domine hoc ago, ut ſic te delectem, tibi que gratificer: quia id ita fieri iubes. Voluntas tua,

mea eſt, tuum beneplacitum meum: aliud equidem velle & nolle non habeo, quā quod ipſe aut voles aut noles: quin omnem meum gaudium, voluptas, atque exultatio eſt, ut voluntatem tuam adimpleam, tibi placeam, ſatisfaciam, & gratificer, nec aliud eſt in cælo vel in terra, quod cupiam, deſiderem, aut in quod oculos meos conijciam.

Eſt hæc optima in Dei conſpectu iugiter ambulandi ratio, atque ea admodum facilis, vtilis, magnamque perfectionem includens: hoc namque eſt in continuo quodam amoris Dei exercitio agere.

Quoniam vero hæc de re in aliis locis egimus, hoc tantum hic addere viſum, hanc vnā de optimis & fructuoſiſſimis, quas habere poſſumus, in oratione ſemper agendi rationibus eſſe. Ut nihil aliud, quod ad plenam exercitii huius commendationem laudemque dicatur, deſſe videatur quam dicere, per ipſum nos continuam illam & iugem conſequi orationem, quam in Euangelio Saluator noſter Chriſtus à ſequacibus exigit, *Oportet ſemper orare, & non deficere.* Ecce quæ enim dati melior oratio poteſt, quā quod maiorem Dei gloriam & honorem ſemper deſideret, cuiusque voluntati ſemper & in omnibus ſe conformet; ut vide licet aliud non velit, vel nolit, quā quod Deus vult, aut non vult, & omnis & vnica eius voluptas & beneplacitum ſit, voluptas & beneplacitum Dei.

Hanc ob cauſam inſignis quidam Doctor Theologus non ſine ratione tradit, eum, qui per affectus hos & deſideria interiora in hoc exercitio diligenter perfeuerabit, tantas ex eo utilitates capturum, ut ſuum ipſe cor breuiſſimo tempore mutatum, & plane alium factum ſe eſſe, percepturus ſit, adhæc cum particularem quandam in eo à rebus terrenis auerſionem, tum ſingularem erga Deum & diuinam affectum notaturus. Hoc ſcilicet eſt iam incipere eſſe ciuem cæli, & domus Dei intimum, familiare & domesticum, *(Iam non eſtis, inquit Apoſtulus, hoſtites & Ephes. 2. 29.)*

Eſt 3 adue-

Ad maiorem Dei gloriam.

Tract. 3. c. 8. Tract. 8. c. 4.

Luc. 18. 1.

Optima hæc eſt oratio cor immutans.

Dionys. Carthas. Lib. 1. de contemplat. c. 25.

Facit ciuem cæli.

Ephes. 2. 29.

Apo. 22. 4. aduena, sed estis ciues sanctorum. & domesti-
ci Dei. Illi nimirum sunt nobiles illi quos
in Apocalypsi sua Ioannes conspexit, no-
men Dei in frontibus suis scriptum ha-
bentes, quod est continua quaedam & ju-
gis Dei memoria & praesentia. (*Et vide-
bant faciem eius, & nomen eius in frontibus
eorum.*) Eorum namque conuersatio &
studium non tam in terra est, quam in cae-
lo. *Nostra autem conuersatio in caelis est. Non
contemplantibus nobis quae videntur: quae o-
nim videntur, temporalia sunt: quae autem
non videntur, aeterna.*

*Phil. 3. 20.
2. Cor. 4. 18.*

*Coram eum
Deo loquere,
nec extra te
abeat.*

*Meditatio fa-
cienda ac si
res coram a-
geretur.*

Notandum autem est, quando hos a-
ctus concipimus dicendo: Propter te Do-
mine hoc ago, ac propter nomen tuum,
& quia tu ita vis, aut alios huiusmodi, ita
eos concipi & dici debere, quasi cum Deo
coram loqueremur, non vero quasi cor-
vel cogitationem procul à nobis, vel ex-
tra nos eleuaremus. Permagnum porro in
hoc exercitio haec aduertentia interest:
Id namque proprie est in Dei praesentia
ambulare; hoc est, quod exercitium hoc
facile, suauis & sapidum reddit, utque
moueat, & fructum maiorem producat,
efficit. Quin & in aliis omnibus oratio-
nibus, in quibus nimirum meditamur
Christum aut in cruce fixum, aut ad co-
lumnam alligatum, mouent, qui de ora-
tionis habenda methodo scripserunt, id
ita nos imaginari debere, non quasi in
Hierusalem, & iam à mille eoque ampli-
us annis contigerit (quia hoc magis ho-
minem fatigat, & minus animum mouet)
sed quasi coram, & ante oculos nostros
gereretur, ita ut nobis & virgarum ictus,
& clauorum infligendorum sonitum au-
dire videamur. Simili modo cum de mor-
te meditandum erit, ex illorum doctrina
fingere nos debemus, velut morti vici-
nos à medicis omnibus derelictos, & ce-
reum sacrum manibus gestantes. Quanto
ergo magis erunt illi, quos diximus actus
in hoc de Dei praesentia exercitio ita con-
cipiendi, non tanquam cum aliquo ab-
sente & procul posito, sed quasi cum Deo
praesente loqueremur, cum id & ipsum ex-
ercitium exigat, & reuera ita sit.

CAPVT V.

*Ostenditur in quibus hoc in Dei
praesentia ambulandi, exercitium,
ab aliis exercitiis differat, &
iis praecellat.*

VT exercitii huius, & modi in Dei
praesentia ambulandi, de quo hacte-
nus locuti sumus, dignitas & utilitas ma-
gis innotescant, itaque ipsum melius in-
telligatur, aliquot eius differentias &
excellencias adducemus. Primo, in aliis
exercitiis, quibus nonnulli ad coram Deo
ambulandum, trahi solent, omnia non-
nisi meri intellectus conceptus ac specu-
lationes esse, & in Deo sibi praesente ha-
gendo solum consistere videntur: porro
hoc nostrum, illum intellectus & fidei a-
ctum (Deum scilicet praesentem esse) praesupponit,
vnde ulterius ad actus amoris
Dei concipiendos progreditur; atque in
hoc id potissimum consistit. Hoc autem
primo & melius & fructuosius esse, ad o-
culum patet. Et sicut in materia de ora-
tione diximus supra, non tam esse in acti-
bus intellectus (quae est meditatio & reru
consideratio) quae in actibus voluntatis, id est,
in affectibus, & desideriiis virtutis, & imita-
tione Christi sistendum, atque is esse fru-
ctus orationis debet: ita praecipua huius
exercitii pars & fructuosissima, & optima,
in actibus voluntatis consistit. Quocir-
ca hoc vnum est, cui sic debemus insiste-
re.

Secunda, quae ex dictis sequitur, est,
exercitium praeter ceteris cum facillimum
esse tum suauissimum. In reliquis namque
quodam opus est discursu & fatigatione
intellectus atque imaginationis, ad res no-
bis imaginandas, atque hoc cerebrum afficere
& laedere solet: quare non potest esse tam
diuturnum, ac in hoc exercitio nullus o-
mnino requiritur discursus, sed soli affe-
ctus & actus voluntatis, qui sine ulla defa-
tigatione concipiuntur. Etenim verum
sit aliquem in eo intellectus actum repe-
nit,

tiri, hic ipse tamen per fidem præsupponitur, ita ut nos necesse non sit defatigare. Sicut, dum Venerabile Altaris Sacramentum adoramus, per fidem præsupponimus Salvatoreem nostrum Iesum vere in eo præsentem adesse; ita ut omnis nostra attentio & occupatio eo spectet, ut cum Dominum adoremus, reuerentiam, amemus, & gratias agamus ei, quem vere ibi præsentem esse scimus; ita plane se res in hoc exercitio habet. Hinc, quia facilius est, diutius in ea quis perdurare valet ac perseverare: nam & ægrotis, qui aliam orationem instituere nequeunt, consulere solemus, ut frequenter suum per affectus & actus aliquos voluntatis cor ad Deum eleuent: hinc namque magna facilitate fieri possunt. Proinde, etsi alia exercitii huius non esset præcellentia, quâ quod diutius in eo perseverare & perdurare possumus, quam in reliquis, magni sane ipsum faciendum esset; quanto ergo pluris cum per tot alios titulos ipsis præcellat & dignius sit?

Tertia ac principalis, & quæ imprimis hoc loco notanda venit, est, ipsam Dei præsentiam non eo tantum spectare, ut in ea sistamus, sed ut eius adminiculo & ope cuncta quæ agimus opera debite laudabiliterque agamus. Si enim satis nobis esse putaremus, quod Deum præsentem adesse imaginemur, & idcirco opera nostra negligentius exequeremur multoque in eisdem errores committeremus; non bona ea esset deuotio, sed mera potius illusio. Quippe hoc ante omnia curandum,

ut, quamuis oculo vno diuinam eius maiestatem respiciamus, alium tamen ad opera nostra conuertamus, ut nimirum ea propter ipsum bene exequi studeamus.

Quod porro cogitemus in Dei omnium cernentis conspectu nos agere, medium efficax id nobis esse debet, ad melius & perfectius omnia quæ facimus obeunda. Quod sane melius per hoc, quam per alia quælibet exercitia sit: cum in aliis intellectus non parum circa figuras illas corporales, quas quis sibi representare gestit, vel circa conceptus, quos ex eo quod præ oculis habet, elicere vult occupetur, & sepe numero, ut ipsam bonam cogitationem eliciat, non satis respiciet ad id quod facit, atque idcirco ipsum non bene faciat. Porro isthoc exercitio, quia in eo nulla est intellectus occupatio, ipsum operum exercitium neutiquam impeditur; imo potius magnopere confert, ut hæc bene, ac prout oportet peragantur: quia homo pure ea propter Dei amorem, & coram Deo, à quo videtur, agit. Hinc ea taliter & tam bene agere conuenit, ut ante Dei oculos comparere digna sint, atque adeo nihil contineant, quod maiestatis eius sit præsentia indignum. Circa quod supra aliud punctum attulimus; quod nouus quidam in præsentia Dei ambulandi modus, quemque etiam bonum & utilem esse sancti Patres tradunt, esse potest, quare eum hic repetere superfluum ducimus.

*Vno oculo
Deus, altero
actione non
sua consideranda.*

*Præsentia Dei
memoria non
speculatiua
sed practica
sit oportet.
Tract. 2. c. 3.*

* *

TRACTA-

TRACTATUS SEPTIMVS

De Examine conscientiaë.

CAPVT I.

Quanti momenti sit ipsum conscientiaë examen.

Examinis
conscientiaë
antiquitas.

TER cætera profectus nostri in spiritu media, non postremum partim dignitate, partim efficacia est, ipsum conscientiaë examen: quod etiam, vt tale, à sanctis Patribus mirifice nobis commendatur. Sanctus Basilius quippe, qui de antiquissimis est, qui Regulas Monachis conscripsit, iis in regula præcipit, vt examen hoc quotidie instituant. Idem quoque in sua regula præscribit Sanctus Augustinus: suos etiam Sanctus Antonius Abbas idem edocuit, atque ipsum vt obseruarent, serio commendauit. His accedunt Sanctus Bernhardus, Bonauentura, Cassianus, & communiter omnes.

Hom. 1. de in-
sit. Monach.
& serm. 1. de
venunt. sac. &
spir. profec.
Lib. 50. homi-
liar. hom. 24.
De inter do-
mo. c. 65. &
in specul. mo-
nach.
Collat. S. Ab-
batu Serap.
c. 14.

Hugo de S.
Villore lib. de
animi c. 6.
Dorothe. doct.
10. & 11. ser.
de panit. 10. 5.

Vilitatei
quatuor exa-
minis confes-
sentia.

Chrysofomus porro, explicans illa Prophetæ Davidis verba, *In cubilibus vestris compungimini*, Psalmo quarto, versiculo quinto, de hoc examine loquens, & vt ipsum singulis vespers ante somnum fiat consulens, prægnantibus duabus rationibus ad hoc conatur inducere. Prima est, vt die sequenti magis dispositi & paratiores ad non peccandum, & ad eas culpas, in quas pridie prolapsi sumus, cauendas inueniamur: quod enim hodie nos examinauerimus, deque iis dolorem conceperimus, necnon emendationis propositum fecerimus; certum est, id frænum quoddam fore ad eandem

postera die rursus non committendas. Secunda, quin etiam pro die hodierno freni cuiusdam loco nobis erit, quod conscientia nobis vespers sit examinanda. Quod enim nouerimus nobis etiam hoc ipso die rationem de commissis reddendam, nosque examinandos esse, nobis id instar stimuli futurum est, vt circumspectius, cautius ac prudentius viuamus.

Nam, ait Chrysofomus, sicut paterfamilias quotidie ab œconomo suo rationes exposcit, ne, si eas semel dare omitterat, id ei alicuius negligentia & obliuionis, vt post rationes intricare inueniantur, occasio sit: ita nos æquum erit, illas quotidie à nobis exposcere, ne, si in eo se gnefcamus, & nostri obliuiscamur, compertus vacillet.

Tertiam rationem dant S. S. Ephrem & Ioannes Climachus, dicentes, quemadmodum seduli & prouidi mercatores quotidie dici lapsæ cum lucra, tum dispendia supputant, & ad rationes reuocant, & si quod detrimentum comperiant, ipsum summo studio reparare ac refarcire fatagunt: pari modo nostrum esse quotidie nos ipsos examinare, & compendii dispendiique nostri spiritalis rationes inire: ne iactura indies fiat deterior & increseat, itaque periculum tandem totum dispareat: sed ipsum

ipſum extemplo refarciamus & inſtauremus.

Alud inſuper examiniſ huius quotidiani commodum adfert S. Dorotheus, ſcilicet, dum ſic quotidie delicta noſtra examinamus, eorumque noſ poenitet, vitium ac paſſionem inordinatam profundas in nobis radices non acturum, nec prauas in corde noſtro habitus & conſuetudines non adaugendas. Contra, anima in ſua examinanda conſcientia negligens ſimilis eſſe dicitur vineæ & agro hominis pigri & negligentis, per quem tranſiens Sapiens, eius ſe maceriam deſtructam, & à ſentibus & vriticis repletum vidiffe teſtatur: *Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti; & ecce totum repleuerant vritica. & operuerunt ſuperficiem eius ſpina, & maceria lapidum deſtructa erat.* Sic anima eius, qui de conſcientia ſua examinanda parum laborat, inſtar vineæ inculta ſilueſcit, & ſterile quoddam fit ſolum vepribus & infelicium lolio horridum. Hæc namque ſterilis carnis noſtræ terra nunquam nõ aliquas herbas noxias progerminat: hinc ſemper ſarculum & runcinam in manu habere noſ oportet, ad vriticas & zizania indies ſuppullulantia euellenda & eruncinanda. Sarculi porro loco eſt hoc, de quo agimus, examen, vt per hoc & nequitia, & quæ exſurgere incipiebat malum, ac vitioſitas omnis extirpetur & eradicetur, & ne proſerpat viticius, & radices profundiores agat, impediatur.

Non ſolum autem Sancti, verum ipſi etiam Gentiles Philoſophi, lumine naturali, quam hocce medium & neceſſarium & efficax ſit, facile intellexerunt. Nam magnus ille Philoſophus Pythagoras, vt in magna S. Hieronymus & D. Thomas referunt, inter alia documenta id ſuis diſcipulis præcipue præſcribebat, nimirum duo vt quotidie quiſque ſibi deſignaret tempora, vnum mane, alteram veſperi, quibus ſe in tribus potiſſimum rebus examinaret, ſcilicet: *Quid feci, quomodo id feci, quid agendorum omiſi?* tum ſi quid in ijs boni notaret, gauderet; ſi vero quid mali, de eo

Rodriguez exercit. pars 1.

doleret. Idem quoque commendant, & faciendum ſuadent Seneca, Plutarchus, Epictetus, & alij.

Hac de cauſa B. P. N. Ignatius, cum ſanctorum omnium doctrinam ſecutus, tum ratione & experientia nixus, ipſum examen conſcientiæ ſerio nobis commendat, ceu mediorem omnium, quæ quidem a parte noſtra ad in ſpiritu proficiendum afferre poſſumus, & primarium & efficaciffimum. Vnde ſic in Regula quadam ſingulari præſcribit: *Vtantur quotidie omnes conſcientia ſua examinatione conſucta.* Alio vero loco ipſum bis per diem fieri iubet. Quinimo tanti ipſum faciebat, vt oratione id ac meditatione quodammodo melius & antiquius duceret. Per examen quippe executioni mandandum & opere adimplendum eſt, quod in oratione facturum ſe homo propoſuit; paſſionum, inquam, morificatio, vitiorumque & imperfectionum malarum extirpatione.

S. Bonauentura vero ipſum conſcientiæ examen efficaciffimum eſſe ait medium, quod a parte quidem noſtra afferre poſſumus, ad ſpiritualiter proficiendum. Vnde etiam tanti ipſum in Societate noſtra ſit, vt expreſſe ſigno campana dato, bis per diem, primo in prandio, & deinde veſperi ad id vocemur: & non minus horum examinum tempore, quam orationis, cubicula ſingulorum luſtrentur, vt nemo ipſum facere omitat, tam matutinum, quam veſperinum.

Nec ſolum ſuos hoc examen uſurpare B. P. voluit, ſed etiam alijs quibuſcum a-
gimus, à nobis id vult commendari ac
perſuaderi. Vnde etiam boni & nauſi So-
cietatis operarij, ſi quando alicuius conſ-
cientiam tractant, ſtatim examen tum
generale, tum particulare ad malam ali-
quam conſuetudinem, puta iurandi, me-
tendi, detrahendi, aut ſimilem aliam ex-
ſtirpandam, vt inſtituat, conſulere con-
ſueuerunt: vt primos noſtros Patres fe-
ciſſe conſtat; atque in primis B. Petrum
Fabrum, quem ijs, quorum ſpiritus exco-
lebat,

Gg

Examen conſcientiæ efficaciffimum perfectionis medium.

3 p. Conſ. c. 1. §. 11. & reg. 6.

Societatis Teſu in examinandam conſcientiam ſeduti-
tas.

p. 7. Conſ. c. 4. lit. F. & lib. Exere. ſpiris. reg. ſeu anno. 18. ex prior.

Examen vtriusque, exterius communitandum.

lebat, hocce deuotionis exercitium ante alia tradere solitum legimus.

Lib. 5. c. 10. vita eius.

Quin imo si quem B. P. N. ab aliquo vitio curare vellet, non modo eum particulare hoc examen facere iubebat; verum etiam ne obliuisceretur opere id exequi, eum, antequam cibum in prandio sumeret, vel vesperi cubitum concederet, rationem eius viro alicui fido, quem ad hoc illi ipse assignabat, dare volebat, eiq; declarare, num examen eo, quo ipse id fieri præscripsisset, modo, fecisset.

Lib. 2. vita.

Constat ad hæc suos ipsum socios multo tempore in solis conscientia examini- bus & Sacramentorum frequentatione exercuisse; quod crederet, si modo hoc bene fieret, satis illud esse, vt se quis eius adminiculo in virtute conserua- ret.

Ex dictis colligere debemus, tanto nobis in pretio hocce conscientia bis quotidie exercenda exercitium habendum esse, vt id velut maxime necessarium & efficacissimum medium ad in spiritu proficiendum esse arbitremur, atque vt tale ipsum singulis diebus vsurpamus, nobisque persuadeamus, quo die ipsum omisimus rem nos, quæ de præcipuis Religionis nostræ est, omisisse. Nulla quippe adeo pregnans & virgens esse debet occupatio, quæ ad examen hoc omittendum sufficiat: si tamen id ob occupationem urgentem ac necessariam hora assignata quis facere nequeat, ipsum postea, quam poterit citissime, facere procuret, vt istam a sumpto prandio, antequam aliud quid operis aggrediatur.

Examen con- scientia nun- quam omitt- endum.

Ne quidem ab infirmis.

Imo ne quidem morbus, aut corporis indispositio, esto is ab oratione prolixiori habenda excuset, legitima esse causa potest ad examina omittenda. Quapropter omnes intelligant, & norint oportet, nunquam fas esse examina, tam particulare, quam generale, quacunq; etiam ex causa omittere.

Materia examini pro infirmis.

Huc accedit, quod agrotanti plusquam satis materia sit, circa quam particulare suum examen tunc faciat; puta, circa voluntatis suæ infirmitate,

ac doloribus, quos sibi Deus immittit, nec non in medicamentis ac catapotijs, quæ medicus præscribit (vt pote quæ interdum morbo ipso grauius morbida cruciant & affligunt) cum diuina conformationem; nec non circa patientem errorum defectuumque, quos circa se fieri putat, tolerantiam.

CAPVT II.

Quibus de rebus particulare sit examen instituen- dum.

Duo examina in Societate in vsu sunt; vnum particulare, alterum generale: illud quidem circa vnam rem solam versatur, atque ideo particulare dicitur, hoc vero omnia delicta, quæ per diem, cogitando, loquendo, operando commiserimus, examinantur; idcirco etiam generale nominatur, quod vniuersa complectatur. Prius de particulari loquendum, ac deinde breuiter de generali afferemus id, quod de eo videtur dicendum: quia multa eorum, quæ in particulari examine seruanda præscribentur, etiam in generali locum habent: proinde quæ de particulari dicentur, etiam in generali vsui esse poterunt. Duo ergo potissimum circa hoc examen inquirenda sunt. Primum, quibus de rebus id sit instituentum. Alterum, quomodo.

Circa primum, vt scilicet nouerimus, quibusnam potissimum de rebus in hoc sit examine agendum, notanda in primis est illa regula & admonitio, quam sancto Bonauentura B. P. N. in libro suo Exercitiorum assignat: Non aliter, inquit, nobiscum agit dæmon, quam dux aliquis cum ciuitate & arte, quam oppugnare & expugnare gestit: ante omnia enim hic quam accuratissime inquit & explorat, quam eius murus parte minus sit aut natura aut arte munitus: quod vbi notarit, omnem huc tormentorum & machinarum suarum vim conuertit, huc milites omnes conuerti iubet, et si plurimi ipsorum hac incurfione certifi- sumum

sumum vitæ sint periculum adituri. Hac namque parte dissecta, aditu iam dato, facile locum occupabit. Pari modo Diabolus omnimodis, qua anima nostra parte debilissima sit, explorat, ut per hanc nos oppugnet & debellet. Nostrum proinde est id caute præuenerere, & serio nos contra aduersarum nostrum communitere; præuidere, inquam, & attente notare, quæ animæ nostræ pars sit infirmissima, & quæ à virtutum armatura præ alijs minus instructa, qualis nimirum est illa, ad quam nos vel insoles & naturalis inclinatio, vel passio aliqua inordinata, vel mala consuetudo, prauus denique habitus maxime rapit: atque ideo de illa communicanda quam maxime nos laborare oportet.

Vnde etiam illud nos præcipue & maiori accuratatione ac diligentia, sancti Patres, & vitæ spiritualis Magistri, ex animo euellere debere docent, quod eo maxime & præ alijs opus habeamus. Quocirca circa illud potissimum particulate nobis examen faciendum.

Duas huius rei rationes assignat Cassianus: Prima, quia illud est, quod in maiora nos conijcit pericula, & in maiores imperfectiones cogit impingere: vnde maiori necesse nos est in eo eradicanando diligentia & conatu aduigilare.

Secunda, quod, cum hostes validissimos, & à quibus magis laceessimur, debellauerimus, alios minores facili negotio prostratos superaturi simus: ceenim per priorem triumphum ac victoriam tum anima sit valentior ac robustior, tum hostis infirmior.

Adfert huius occasione in exemplum Cassianus prisca illa Romanorum spectacula, coram Imperatoribus ipsis exhiberi solita, in quibus cum varijs bestijs ac feris ex arena emissis bestiarij certabant; inter quos si qui eminere, & sui quidem roboris specimen dare, aliquam vero Imperatori voluptatem adferre vellent, in illam primo belluam irruebant, quam reliquis videbant & ferociorem & fortio- rem; qua prostrata ac ingulata, cæteras

haud difficile sternebant. Itidem & nos, inquit, agere oportet. Quotidiana quippe experientia videmus, vnumquemque nostrum communiter aliquod vitium velut princeps habere, quod nos violenter posse trahat ac rapiat, ob magnam scilicet, qua erga ipsum afficimur ac propendemus, inclinationem. Sunt enim quædam passiones, quas *predominantes* vocat, quæ nobis violenter dominati, & quo nolimus inuitos nos impellere videntur. Hinc dicentes nonnullos audimus; hunc ni defectum haberem, nihil profus videntur esse, quod me turbaret & affligeret. Circa hoc ergo potissimum examen particulare est instituendum.

Rex Syriæ aduersus Regem Israel bello decertans (vti sacra refert historia 2. Paralip. 18. 30.) militibus suis indixit, ut in nullum alium, quam ipsum Regem Israel tela sua dirigerent: *Ne pugnetis, inquit, contra minimum, aut contra maximum, nisi contra Regem Israel.* ratus, victo & necato Rege, reliquum exercitum facile profligandum. Et ita reuera factum est: Achab namque Rege sagitta, quam quidam de turba Syriorum casu & fortuito emisit, conuulnerato, debellatum est, & prælium suam habuit. Id ipsum & nos par est imitari: principe namq; vitio profligato, cætera facili negotio succumbent & victa cedent.

Giganti huic Goliæ ceruices præscinde, & mox reliqua Philistæorum multitudo in fugam se dabit, & fundetur. Hæc optima quædam est regula generalis, ad perspicendam, de qua re nobis examen hoc faciendum est.

Nullam porto in particulari, quoad hoc, melius ac salutaris dari præceptum potest, quam vt suum quisque Confessarium ac patrem spirituales iam plena & exacta illi conscientie suæ, nec non vniuersarum inclinationum, passionum, affectionum, & prauorum habituum ratione data, nihil vt ipsum celet, super ea re consulat. Illi siquidem vniuersiusque necessitate hoc modo perspecta, nec non particularibus quibusdã notatis

Passio predominans prorsus expugnanda.

Exemplum sacrum.

Aliud.

Confessarium dei materiam examinis particularis.

ritur,
tapo.
e que
orbis
liuina
ntien-
circa

fit

sunt; En
neca. d
folam
ctury
diem
adove
co et
nuer-
ari lo-
neca-
ur di-
par-
iben-
prop-
etiam

o ergo
nien-
id sit

imus,
in hoc
rimis
e san-
o suo
e, in-
m dur-
mnia
irit &
re mi-
quod
orum
ertit,
et. Sen
erit.
mum

Præ vitium maxime ca-
uendum.

Dicitur
serm. 11.
Hic de S.
Vilare.

Cil. 4. Ab.
Scap. c. 14.

Quia ob eo
serm. expu-
gnatur.

Quia fortiori
vitiis, facile
vitijs sub-
iungatur.

Exemplum
profanum.

circumstantijs, facile erit definire ac dicere, de quo potissimum particulare examen poterit instituire.

¶ Hinc quicumque conscientia suæ rationem alteri reddit, ei ante omnia aperiatur ac declaret oportet, super quo particulare examen faciat, & quem ex illo fructum colligat; sicut in Regulis Præfati rerum spiritualium, & in particulari, quam de hoc habemus, instructione traditur.

Simile.

Radix examine particulari euellenda.

Magni sane refert hominem in re, quæ maxime sibi sit conueniens, vt super ea particulare examen faciat, deligenda non errare. Sicuti permultum medicus ille præstiterit, qui ipsam morbi radicem recte tangit: tum quippe solide & ex arte ei remedia adhibentur, & quæ præscribit medicamenta, effectum sortiuntur, & operantur: ita & nos non exiguum quid, sed permultum fecerimus, si ipsam infirmitatem, ac morborum nostrorum radicem certo inuenerimus: nam hac inuenta, etiam illi recte certoque poterunt curari, examinis remedium & medicinam illis applicando. Vna namque è causis, ob quas tam parum ex examine multi proficiant, est, quod ei ipsum non applicent malo, cui vere applicandum est. Si arboris radicem præcidas, si solij fibras aut radicem euellas, statim reliqua extrema exarescent & flavescent: at si tantum ramos luxuriantes relicta radice amputes, statim truncus repullulabit & succrescet.

CAPVT III.

Duo magni momenti præcepta assignantur, ad in re, de qua examen particulare instituumdum sit, eligenda, non errandum.

VT vero in hoc ad particularia veniamus, duo magni momenti capita hic ante omnia notanda sunt. Primum, quando quis exteriores aliquos defe-

ctus, qui fratres offendunt & scandalizant, in se notat, ante omnia vtrâ se per examen particulare eijciat, curare debet; etsi alioquin alios defectus interiores habeat qui sint maiores. Verbi causa, si quis in loquendo aliquem defectum habeat, tum quod nimis multa loquatur, tum quod inter loquendum aliqua impatientia aut cholera signa prodant, tum quod ea loquatur, quæ fratrem offendere & mortificare possunt, vel forte verba detractoria, vel quæ nomen bonum alicuius apud alium denigrent, aut alia eius generis.

Ratio namque ipsa & charitas exigit, vt illos defectus primum curemus, qui fratres nostros offendere & scandalizare solent; vtque ita inter illos conuersari & viuere studeamus, vt nemo de nobis aut conqueri, aut offendi possit; sicut de sancti Iohannis Baptistæ parentibus Euangelista commemorat: *Erant autem iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela vllius.*

Est hoc insignis quædam serui Dei laus, & vnum de ijs, quæ præcipuo quodam studio Religioso inter alios viuenti curanda sunt: neque enim satis est, vt coram Deo iustus sit, sed insuper operam dare debet, vt suus in Religioso statu procedendi modus sit talis, vt de eo nemo conqueratur, ac sine vlla queat exceptione laudari. Si quid vero in se deprehendat, quod offendat alios, ab eo particulare suum examen debet, ad id auferendum, incipere.

Secundo aduertendum est, non esse semper & toto vitæ tempore examen particulare circa res illas exteriores faciendum, tum quia illæ expugnatae sunt facilliores, tum quia magis eas in manibus ac potestate habemus, quam interiores. Vnde bene sanctus Augustinus libro 8. *Confess. capite 9.* Impero manui, & statim manus mouetur ad imperium: impero pedi, & pes imperandi obedit. Impero appetitui, & is parere detrectat. Vnde liquet manum ac pedem magis

morigerum & parentiorem esse, quam appetitum: quia contrarium non habet motum, qualem habet appetitus. Proinde quam possimus citissime ab exterioribus illis nos expedire, & ijs finem imponere satagamus, ut ad alia, quae maioris sunt momenti, plus temporis nobis suppetat, puta ad primariam aliquam virtutem, aut perfectionem superiorem comparandam: videlicet profundissimam quandam humilitatem, quam non solum demisse humiliterque de nobis sentiant, ac nullo nos loco habeant.

Ad haec omnia pure propter Deum agere, ut eo tantum pertingamus, ut cum viro illo sancto dicamus: Nunquam cogitavi hominibus me seruire, sed Deo.

Insuper magnam quandam cum Dei voluntate in omnibus rebus conformitatem; aliaque eius generis complura. Est enim examen particulare proprie & directe ad defectus & imperfectiones tollendas institutum sit & usurpetur, & magna semper illarum in nobis sit copia, (quia quamdiu vita haec fragilis durat, sine imperfectionibus, ac peccatis venialibus vivere nequimus) non toto tamen vitae nostrae tempore illi rei vni vacandum est.

Bene quidem laudabiliterque impenditur tempus, quod lolio & herbis noxijs ex horto extirpandis insumitur, non bene tamen tempus omnē huic terrae vitio & infœcunditati tollendae impenditur: sed haec extirpatio non nisi ad bonos in ea flores & herbas plantandas dirigitur. Similiter optime quidem tempus illud insumitur, quod quis in vitijs & malis inclinationibus ab anima per examina euellendis insumit; alio tamen omnia illa non spectant, quam ut fragrantēs & redolentes virtutum flores eisdem inserantur.

Dixit Ieremias Deus, *Constitui te hodie, ut euellas, & destruas, & disperdas, & disperses, & aedifices, & plantes.*

Primo namque euulsio & extirpatio

adhibenda, deinde aedificatio & plantatio. Idque eo magis: quod etiam ad defectus & imperfectiones has exteriores euellendas, necesse interdum sit particulare examen de aliqua virtute aut perfectione maiori acquirenda facere: illud enim non raro efficacissimum, compendiosissimum, & suauissimum ad hoc esse medium solet.

Verbi gratia, si fratres tuos vel praefracte & austere, vel nimia cum libertate alloqueris, institue examen de eo, ut omnes te vno superiores, te vnum omnibus inferiorem ducas: atque inde disces, quo eos debeas modo alloqui, quo loquentibus respondere. Si ad hanc humilitatem, quam dixi, peruenias, securus ac certus esse poteris, nulli te verbum vel asperius, vel mordacius dicturum.

Pari modo, si quam aliquibus in rebus aut oblati difficultatibus molestiam aut repugnantiam sentias, particulare examen institue ad hoc, ut omnia aduersa, quae tibi succedent, velut à Dei manu submissa, ac per particularem eius dispositionem ac providentiam contingentia accipias, cogitesque ad maius ea bonum & profectum tuum euenire: atque ita fiet, ut ea in vtilitatem tuam cedant.

Si item tibi desit modestia, id est, si oculos hinc inde leniter gyres, caput in hanc illamve partem propendere facias; si sis inquirendis rebus nouis curiosus, si omnia, quae contingunt, nosse velis; examen tu facito ad hoc, ut in praesentia Dei iugiter ambules, itaque omnia tua facias, ut coram eo comparere digna sint; & breui te modestum, recollectum, compositum & spiritualem esse comperies; idque sine vilo tuo labore ac defatigatione, & ita ut nullam in eo difficultatem subijisse videaris.

Vide enim, quomodo nullus te, dum ab oratione cum seruore & deuotione surgis, sermo, res nulla visa, tametsi delectabilissima, delectet; conuersatio

6g 3 nam-

Virtutum studium tollit vitia.

Remedium lingua asperioris.

2. Impatientia.

3. Immodestia.

Materia ali-

quae interio-

rum exami-

nis.

1. Insuper

magis

deus

in

magis

deus

in

magis

deus

in

magis

deus

in

magis

deus

in

magis

deus

in

magis

deus

in

magis

namq; & familiare cum Deo colloquium omnium horum te facit obliuisci.

Si ergo omnes hos defectus exteriores, ordine vnum post alium, singillatim expugnare & auferre vis, præterquam quod hoc longi laboris res sit, non raro contingeret, vt cum de oculorum custodia ac continentia examen facere cupies, ipsum instituire nequeas, ac statim tibi doleat caput, quod a deo recollecte incedere velis, & animum intendere.

Exteriora sepe difficultatem habent.

Cor reformatum.

Exod. 1.

Vnde Doctor quidam eximius non sine ratione ipsos spiritualis doctrinæ magistros reprehendit, quod in exterioribus illis defectibus indicandis corrigendisque toti sint? ostenditque primarium boni instructoris ac pastoris animarum studium circa cordis & interiorum reformationem versari debere, & talia eum debere præcepta assignare, quæ hominem faciant ad seipsum & interiora reflectere, sicut Moyses, Scriptura ait. *gregem minasse ad interiora deserti.* Cor ergo tuum ante omnia reformare stude, & omnia statim reformata erunt.

CAPVT IV.

Examen particulare super vna re sola instituendum esse.

EXAMEN particulare semper circa vnam rem particularem (vti nomen ipsum satis indicat) instituendum est: ratio vero, cur ita fieri conueniat, est, quia medium hoc sic usurpatum & efficacius est, & maiores producit affectus, quam si de multis ipsum rebus simul vno eodemque tempore institueretur. Certum est enim (& ratio naturalis id dicit) plus hominem aduersus vnum vitium solum, quam contra omnia simul sumpta posse: quia

Vnum perfectum oportet.

Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

& qui multa simul manu complectitur, pauca constringit, vti & hostes facilius vincuntur sparsi & distracti, quam simul omnes collecti.

Hunc vero inimicos nostros (vitia, inquam, ac passiones nostras) vincendi modum, tunc à Spiritu sancto in sacris literis nobis traditum, Cassianus ait, cum filios Israel ipse per Moysen edocuit, quo septem illas gentes & nationes aduersarias modo possent expugnare & delere. *Dominus Deus*, inquit Moyses, *consuemet nationes has in conspectu tuo paulatim, atque per partes, non poteris eas delere pariter.*

Ac notat Cassianus, velut ad tacitam quandam obiectionem respondens, hominem neitiquam timere debere, ne, dum omnem vim suam ad vnum vitium expugnandum conuertit, & in id totius animi corporisque neruis intendit, interim altera ex parte omnia alia aduersum se insurgant.

Nam primo hæc ipsa diligentia, quam in illo vitio particulari expugnando adhibet, magnum quendam in eius anima à reliquis vitijs horrorem & detestationem, ob communem rationem, in qua omnia conueniunt, producit. Proinde si contra vitium hoc particulare se armarit & communitur, simul etiam contra alia omnia erit communitus, vt nullum ab eis sit damnum aut noxam accepturus.

Secundo, quia qui in examine particulari vitium vnum studiose accuratè que studet ex anima euellere, simul etiam eam, quæ in corde latet, ceterorumque vitiorum radicem, ipsam, inquam, licentiam, qua illud ad omnia ferri & euolare sinit, præscindit. Ac proinde vnum solum in examine particulari vitium expugnare, tantundem est, ac omnia expugnare. Hæc namque nostri circa vnum hoc refrenatio & restrictio ad reliqua etiam refrenanda conducit. Sicut in vno equo procaci & effreni cernere est: quem si lestor habens contractis retineat & restringat, ne inordinate ac præceps huc illucque feratur, alios pariter equos simul gradientes, ne dissolute licenterque efferantur, compescit.

His addi & tertium potest, nimirum, quod

CAPVT V.

Quomodo examen particulare iuxta singulas virtutum partes & gradus faciendum & diuidendum sit.

DE HUMILITATE.

1. **N**VLLA verba proferre, quæ in laudem & æstimationem mei queant redundare.

2. Non efferri lætitia, quando alius me laudat, aut bene de me loquitur; sed aliquam inde potius mei humiliandi & confundendi occasionem capere, cum videam me non esse talem, qualem aut alij me esse putant, aut ipse esse deberem.

His addi potest, gaudere, quando alius quis laudatur, aut aliorum sermone celebratur: Et cum aliquem propterea dolorem, vel inuidiæ motum in me percipiam, eum ut defectum ac peccatum à me repellere, vti, & quando aliquam complacentiam aut vanam lætitiã in me, quod alij bene de me loquantur, aduerro.

3. Nihil prorsus ab humanos aliquos respectus agere, nec vt ab hominibus videar, vel æstimer, sed pure propter Deum.

4. Non excusare me, multo vero minus culpam in alium tam extrinsecus, quam intrinsecus conijcere.

5. Vanas, elatas, & superbas, quæ mihi circa res ad aliquem honorem & æstimationem mei quomodolibet spectantes incidunt, cogitationes refecare & præscindere.

6. Omnes vt me superiores ducere, non speculatiue tantum, sed etiam practice & re ipsa; ea me erga quoscunque humilitate & reuerentia gerendo, quasi si mei superiores forent.

7. In bonam partem accipere omnes, quæ mihi se offerent, humilitatis occasio-

quod in super generale examen, quod omnia, quæ dicta sunt, complectitur, quotidie faciamus.

Adeo quidem bonum est, examen particulare non nisi circa rem vnam institui, vt ipsum etiam vitium & virtutem conueniat non raro (imo vt plurimum) in varias partes & gradus diuidere, & membratim primo circa vnam eius partem, vel gradum, mox circa aliam particulare examen instituire; vt hoc pacto quis melius, quod desiderat, consequatur. Nam si rem in genere simul acciperemus, nihil penitus proficeremus. Verbi gratia, si quis examen particulare de eradenda ex animo superbia, & inferenda eius loco humilitate facere voluerit, non enim in genere capiat oportet, hoc modo: Nulla in re penitus superbiam præferre volo, sed in omnibus humilitatem sectari: hoc namque multa simul includit, & plus quam st suum de tribus quatuorve rebus simul iunctis examen faceret: quocirca parum aut nihil proficiet, quia multa simul complectitur; sed vitium id est in partes, membra, ac gradus aliquos dispartendum: quia inimicis hoc modo distractis ac diuisis, & singillatim singulos aggrediendo, cum ipsi facilius expugnabuntur, tum nos, quod spectamus, compendiosiori via assequemur.

Vt autem hoc melius ad praxim reduci queat, primaria aliquot capita, de quibus particulare institui examen potest, hic proponemus, in suas ea partes & gradus distinguendo. Quod licet à nobis, quoad aliquas virtutes, in peculiaribus de iisdem tractatibus, abunde fiat, vt tamen omnia vno simul velut fasces comprehensa (quod proprius eorum hic sit locus) habeantur, paucis ea hic simul proponemus. Id quoque imaginis ac speculi instar nobis esse poterit, in quo nos ipsi speculemur, virum in spiritu progrediamur, ac, quid ad perfectionis complementum nobis desit, videamus.

* *

Tres gradus
humilitatis.

casiones: atque in hoc me indies proficere, & per hos tres gradus ascendere oportet: Primo eas patienter, secundo prompte ac facile; tertio alacriter & late ferendo: nec ante cessare, quam plane gaudeam & exultem, dum ab alio contemnor & despicior, ut sic CHRISTO, qui mei causa contemptus, illusus, & ludibrio habitus est, assimilet, & imiter.

8. De eo quoque particulare examen quis institueret in hac materia, quam in alia qualibet ei simili, potest, ut aliquot humilitatis, aut alterius cuiusquam virtutis, de qua examen particulare facit, actus exercitiave concipiat, tam interiora, quam exteriora; tot nimirum mane, & tot vesperi exercendo, primo pauciora, postea plura; & ita semper crescendo, donec quendam virtutis eius habitum & consuetudinem contrahat.

II. DE CHARITATE FRATERNATA.

1. De proximo non detrahere, neve vllum eius peccatum, tamen si leuissimum ac publicum, commemorare: eius gesta & opera verbis non deterere, neve vllum vilipendij eius aut despectus, tam illo presente, quam absente, signum ostendere; sed de omnibus ita loqui, ut eos bonos, honorabiles, & estimatione dignos esse, ex ore meo verbisque nemo non colligere queat.

2. Nunquam dicere alteri, Talis hoc de te dixit, praesertim res si sit, quae ipsum audita queat offendere. et si alioquin in se leuis sit: hoc namque nihil est aliud, quam discordias & zizania dissensionis inter fratres serere.

3. Nulla scommata dicere, non verba, quae proximum mortificent, non quae cum amaricent, non quae impatientiam aliquam spirent. Non contendere verbis, non contradicere, alium quoque non subditum aut commissum non reprehendere.

4. Omnes amice & ex charitate com-

plecti, idque operibus ipsis declarare, ipsis, prout fas erit, prospicere, iuuare & delectare procurando. quando vero quis ex officio alijs tenetur prouidere, tunc in hoc potissimum intendat oportet, & quod opere non poterit prestare, bono intuitu, bonis responsis ac verbis supplere satagat.

5. Quamcunque auersionem cauere, & multo minus eam re ostendere; qualis, verbi gratia, esset, ob aliquam offensulam alium alloqui, aut quapiam in re iuuare (cum possit) detrectare, aut signo quopiam significare, non vsque adeo sibi in illo complacere, seque ab eo alieniorem paulo esse.

6. Non esse in conuersatione cum proximo singularem, quod sit particulares familiaritates & amicitias, quae alios offendunt, declinando.

Neminem diiudicare, sed potius defectus eius tum apud se, tum alios excusare conari, magno omnes in pretio habendo.

III. DE MORTIFICATIONE.

1. In ijs omnibus, quae se offerunt rebus & occasionibus me mortificare, non tamen ut eas ego ultra quaram, et si vel immediate a Deo procedant, vel per superiores, vel etiam proximos nostros & fratres, vel demum alia quacunque ratione nobis obueniant, & grater suscipere, & fructum ex ijs aliquem capere studendo.

2. In omnibus illis me mortificare, quae me impediunt, quo minus vel regulas meas serue, vel ea, quae quotidie & ordinarie ago, tam spiritualia, quam exteriora rite exequar. Omnes namque quos in ijs committimus defectus inde tantum ut plurimum ortum habent, quod vel nos in laboris ac difficultatis alicuius susceptione non superemus & mortificemus, vel delectatione voluptatula aliqua carere nolimus.

3. Mortificare me in incessu, ut eadem modestia, qua Religiosum decet ac praesertim in illis, quae ad oculos & linguam spectant, si quando in ijs aliquid est mortificandum.

4. Mor-

4. Mortificare me quoque in quibusdam, quæ alias licite facere possem, uti in non egrediendo domo, in non videndis pulchris rebus ac curiosis, in non interrogandis inquirendisque ijs, quæ ad me non spectant, in non dicendo id, quod libenter dicerem: aliaque id genus. In examine proponendo tot mortificationes mane, tot vesperi facere, à minoribus incipiendo, & semper ad maiora progrediendo. Harum namque mortificationum voluntatarum, tametsi in rebus parvis, exercitium magnum afferre fructum & utilitatem solent.

5. In ijs denum rebus me mortificare, quas alioquin ex officio facere debeo. Ut, dum ad mensam, studia, lectionem, prædicationem, aut aliud quodcunque exercitium, quod delectat, peragendum abeo, appetitum & voluntatem meam mortificem, in corde meo dicendo, Nolo id Domine agere, quia mihi placet aut delectat, sed quia tu ita fieri iubes.

IV. DE ABSTINENTIA VEL
GULA.

1. Ante vel post statutam horam, & extra ipsum refectiois locum non comedere.
2. Contentum esse ijs cibis, qui toti domui in prandium præbentur, alios novosque non querendo, neve eos alio novoque modo coctos vel conditos, nullas quoque particularitates, sine evidenti necessitate, admittendo.
3. In communibus illis cibis, quoad quantitatem, temperantiam regulam non excedere.
4. Non comedere auide, aut festinanter, sed modeste ac decenter, ab appetitu & delectatione gulæ me extra debitos limites abripi non sinendo.
5. Non loqui de ijs, quæ ad escã pertinent, multo vero minus ob cibos submissistratos obstrepere, vel de ijs idem cõqueri.
6. Omnes de gula cogitationes rescindere ac repellere.

V. DE PATIENTIA.

1. Nullum exiretius impatiretæ, sed

potius summe pacis tum in verbis & operibus, tum in ipso vultus indicio signum edere, omnes in contrarium nurus & aspectus compescendo.

2. Non permittere, ut aliqua in corpore perturbatio, malignus sensus, indignatio vel tristitia ingrediatur: multo vero minus aliqua vindictæ, quantumvis leuoris, appetentia.

3. Omnia & quælibet aduersa, quæ mihi obuenient, velut à Dei manu, ad maius animæ meæ bonum, & profectum meum emisse accipere, quomodo cunque demum, & quacumque via ea contingant.

4. In eorum praxi me hisce tribus gradibus exercere: Omnia, quæ mihi occurrunt, primo patienter; secundo prompte & facile; tertio, cum gaudio & hilariter tolerando: quod illa Dei sit voluntas & beneplacitum.

Trei gradus patientia.

VI. DE OBEDIENTIA.

1. In exteriori obedientia exactissimum esse, ut etiam litteram scribi cõptam relinquam, & ad minimum voluntatis Superiorum nutum ac significationem paream, expressum aliud mandatum non expectans.
2. Obedire voluntate & corde sincero, ut idem velle, & voluntatem eandem habeam, quam Superior.
3. Obedire quoque intellectu & iudicio, ut idem plane sentiam & censeam, quod Superior, nullis in contrarium iudicijs aut rationibus locum dando.
4. Superioris vocem & campanulæ signum, velut Dei vocem accipere, & cuilibet Superiori non secus ac ipsi Christo Domino, nec non omnibus Superioribus subordinatis ex animo obedire.
5. Obedire obedientia cæca, id est, non indagando, nec examinando, nec scrutando præceptiones, quam scilicet ob causam, & ad quid sic mihi imparet; sed omnis rationis instar mihi sit, quod id mihi Superior iniunxit & mandarit.

6. Ad ipsos etiam voluntatis actus tranſite, vt nimirum aſſueſcam cogitare, me, dum obedio, in eo voluntatem Dei facere; & hoc vnica mea voluptas, & omne gaudium meum ſit.

VII. DE PAUPER TATE.

1. Nihil proſus, ſine licentia Superiorum, domi vel foris alteri dare, vel ab ipſo accipere.

2. Nihil eorum, quæ domus & cubiculi alieni ſunt, ſine facultate mutuo dare, vel accipere.

3. Nihil ſuperfluum habere, ſed omne id, quod mihi neceſſarium non erit, tam in libris & cubiculi mei apparatus, quam in victu, veſtitu, atque adeo rebus alijs, à me abdicare.

4. Studere debeo, vt etiam in ipſis rebus neceſſarijs, quas uſurpabo, pauper eſſe videar, cum reuera pauper ſim; viliffima, ſimpliciſſima, minusque pretioſa ex ijs deligendo mihi. Adeo vt tum in cubiculo, veſtitu, victu, tum in rebus cæteris, ipſa paupertatis virtus ſemper cluſceat, & pauperem me eſſe etiam foris appareat; ita vt deſiderem, quin etiam gaudeam, cum quæ domi viliffima & pauperriſima ſunt, uſui meo cedunt; idque ad maiorem meam abnegationem, maioremque ſpiritus mei vilitatem.

5. Gaudere, ſi quando mihi etiam in ipſis rebus neceſſarijs aliquid defuerit: nam ille vere & perfecte pauper ſpiritu eſt, ac IESV CHRISTI imitator: qui, cum diues adeo & potens eſſet, noſtri cauſa pauper factus eſt, & in ipſiſſimis rebus neceſſarijs multa ſibi deſeſe paſſus eſt, famem, ſitim, frigus, calorem, deſatigationem ac nuditatem feſendo.

VIII. DE CASTITATE.

1. Oculos caute cuſtodire, eas perſonas & res non intuendo, quæ tentationis carnalis eſſe queant incentiuum.

2. Verba, quæ ad hanc materiam dirigantur, aut motus, appetitus & cogita-

ones inhoneſtas excitare nata ſint, nulla loqui vel audire; vt nec ſimilia è libris legere.

3. Nullis cogitationibus huc tamen ſi remote ſpectantibus, locum vel minimum dare, ſed eas exorientes ſtatim diligentiffime ac celeriter repellere.

4. Alterius perſonæ manus, ne dum caput aut vultum contingere, aut ea in ſe tangi ſinere.

5. Magna erga ſeipſum decencia & honeſtate vt, proprium corpus non intuendo, nec denudando, nec tangendo, niſi dum expreſſe id erit neceſſarium.

6. Particulares amicitias non colere, nulla etiam munuſcula dare, vel accipere; cum ijs, qui eſſe poſſint tentationis occaſio, & erga quos ſe aſſici & inclinari ſenſerit, caute circumſpecteque ſe gerere, illorum familiaritatem, conuerſationemque, quoad eius fieri poteſt, euitando: quod vnicum eſſe ſolet in his rebus remedium.

IX. VT ORDINARIA OPERA BENE OBEAM.

1. Nullum efluere diem ſinere, quo ſpiritualia exercitia mea complete perfecteque non faciam, vniuerſum tempus, quod ijs deſtinatum eſt, ipſis impendendo; & cum neceſſaria aliqua urgentiq; occupatione tunc temporis diſtinebor & impediatur, defectum hunc alio ſupplere & reſarcire.

2. Orationem mentalem, & examina, tam generale, quam particulare, benereque peragere, tum illius additiones exacte obſeruando, tum in examinibus dolorem & confuſionem de delictis meis, nec non emendationis propoſitum concipiendo potius, quam anxie quoties impigerim excuriendo: nam in prioribus illis tota examinis vis & fruſtus conſiſtit, quod quia raro obſeruatur, hinc paruam nonnulli ex ea fruſtum capiunt.

3. Reliqua exercitia ſpiritualia bene & prout oportet agere, pura Miſſam celebrare, ſpiritualium librum legere, & poenitentias ac mortificationes tam publicas

publicas quam priuatas obire, finem & fructum, ob quem singula instituta sunt, inde colligere procurando, nec ea velut consuetudine, & pro forma (vt dicunt) suscipiendo.

4. Officium ac ministeria mea omnino rite obire, faciendo quidquid potuero, & quantum in me erit, vt bene ea succedant & peragantur, vtpote qui propter Deum & coram Deo illa exequor.

5. Nullum sponte & aduertenter in ijs errorem committere.

6. Parua & tenuia etiam permagni facere.

7. Et quoniam in his operibus ordinarijs, quae quotidie agenda occurrunt, bene obeundis, omnis meus profectus & perfectio consistit, quotiescunque aduertero me in hoc deficere & intepesce-re, sedulo curabo, vt examen meum particulare aliquot diebus de ea re facere praesumam, vt hoc pacto spiritum renouem, meque in illis perfecte exequendis velut restaurem.

X. VT OMNIA PURE AGAM PROPTER DEUM.

1. Nihil ob aliquem respectum humanum, aut vt ab hominibus videar, vel aliter, neve ob commodum, vtilitatem, delectationem, aut voluptatem propriam facere.

2. Sed omnia opera mea pure propter Deum agere, assuescendo paulatim etiam actualiter omnia ad Deum referre. Primo quidem mane, cum exurgor: deinde ad operis cuiusque initium: tertio, in ipso etiam opere, saepe numero in eo cor meum ad Deum sustollendo, dicendo nimirum: *Propter te Domine, & propter gloriam tuam, & quia tua cupis, hoc facio.*

3. Examen hoc facere de eo, vt quae haecenus dicta sunt, tot vicibus mane, & tota prandio exerceam; incipiendo primo a minoribus, & deinde ad maiora paulatim ascendendo, donec habitum quandam & consuetudinem contraxero, cor meum frequentissime ad Deum inter-

operandum sustollendi, inque illis aliud non spectandi, quam diuinæ eius maiestati pure complacere.

4. Non ante examen hoc & exercitium intermittendum est, quam eo perueniam, vt ita facia opera mea, quasi qui Deo seruit, & non hominibus; & non ante, quam ita ea peragam, vt semper actualiter in ijs anem Deum, gaudens, quod eius in illis voluntatem faciam, & hoc omnis mea in ijs voluptas sit & delectatio. Adde, vt, dum opus perago, magis amare videar, quam operari.

5. Haec scilicet esse debet continua Dei praesentia, in qua ambulare, & continua oratio, quam semper facere procurare debeo. Anima namque mea perutilis & bona ea futura est, mihi que erit adiumento, vt omnia opera mea bene perfecteque peragam.

XI. DE CONFORMITATE VOLUNTATIS NOSTRAE CUM DIUINA.

1. Omnia quae occurrunt, & quoslibet casus, magna ea sint vel parua, hac via & ratione veniant, vel illa accipere, velut à manu Dei venientia, vtpote qui patris ea mihi affectu, & visceribus paternis, ad maius bonum & vtilitatem meam, vtque hoc pacto me cum sanctissima & diuina voluntate ipsius conformem, immittit: perinde ac si ipsummet Christum coram viderem, mihi dicentem: *Volo, fili, vt hoc nunc agas vel patiaris.*

2. Operam dare, vt in hac mei cum diuina voluntate omnibus in rebus conformitate, quotidie proficiam, semperque progrediar, idque per tres hosce gradus: Primo, eas cum patientia; Secundo, cum promptitudine & facilitate; Tertio, cum gaudio & hilariter ferendo, quod nimirum haec Dei sit voluntas & beneplacitum.

3. Hoc in examine & exercitio tam diu manere & exerceri debeo, donec visceralem quandam gustum & delectationem in me percipiam, quod Domini in me voluntas, tametsi aliqui in eo

Hh 2 mihi

mihī labores, despectus & dolores subeundi sint, adimpleatur, ac donec tota mea voluptas & delectatio sit, ipsa Dei voluntas & beneplacitum.

4. Nihil omittere, quod Dei voluntatem, & maiorem eius gloriam & seruitium esse sciam: imitari conando in eo Redemptorem nostrum Iesum, qui ait: *Ego qua placita sum ei (Patrimo aeterno) facio semper.*

Joan. 8.29.

5. Exercitium hoc peragere optima erit semper in Dei praesentia, & continua oratione ambulandi ratio, atque inprimis vile.

Exercitium
amoris diuini.
22.

6. Examen mortificationis, quod supra posuimus, melius fiet, si per modum conformitatis cum diuina voluntate assumatur, omnia scilicet, quae accidunt & ingruunt, velut à Dei manu venientia, uti ante paulo dixi, accipiendo. Atque hoc pacto erit id & facilius, & sapidius, & utilius: erit namque quoddam amoris diuini exercitium.

Notandum porro hic est, nos per hanc non velle dicere, quasi examen particulare necessario eo sit ordine peragendum, quo virtutes hic à nobis proponuntur, aut eo graduum & partium ordine, qui in harum qualibet ponitur. Illud tantum hoc loco praescribendum, eam quemque sibi virtutem seligere debere, qua magis opus habeat, & ab illa eius parte & gradu initium ducere, qui ipsi magis erit necessarius: quem ubi decurrerit & perfece- rit, ex alijs deligat ea, quae magis conueniant, donec tandem, adiuuante Dei gratia, in ea virtute fuerit perfectus.

Magis neces-
saria prius
assumenda.

CAPVT VI.

Materia examinis particularis non est facile mutanda: & quandiu ipsum de vna eademque materia instituendum sit.

NOTANDVM hoc loco est, non esse de facili ipsum examinis modum immutandum, modo scilicet circa hanc,

modo circa illam rem ipsum instituendo; hoc namque est in orbem circuire, uti dicunt, & suo in itinere non progredi: sed vna res est ad finem vsque prosequenda, & deinde ad aliam procedendum. Vna quippe ex causis, ob quas nonnulli tam parum fructus ex examine capiunt, solet esse haec, quod non nisi velut interruptos quosdam & semitruncos impetus faciant, ad octiduum scilicet vel duas hebdomadas, vel etiam mensem, circa rem vnam examen instituendo; ac statim defatigantur, atque ad aliam defultoria quadam leuitate transeant, priorem nondum adepti; itaque nouum quendam impetum faciant, & paulo post rursus alium.

Quemadmodum si quis toto conuulsu saxum ingens, per quandam montis crepidinem, vsque ad summum eiusdem fastigium protrudere conatus, mox ut aliquantulum id protrussisset, defatigaretur, ipsumque dimittens ad inum vsque deuolui sineret; ac deinde rursus, ac rursus ipsum voluere reinciperet, is nunquam, etiam summopere sudaret ac laboraret, in eo quo vellet loco saxum collocaret. Tales sunt ij, qui super rem vnam examen instituere occipiunt, & ante quam ipsam ad exitum deducant & obrineant, illa ommissa, statim ad aliam, ac rursus aliam auolant. Hoc scilicet est defatigari, & non consummare. *Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.*

Hoc quippe perfectionis negotium non per interruptum & interceptum quendam impetum ob tinetur; sed magna in rem vnam est perseuerantia hominum insistendum, magno in illam conatu conuincendum, ac tandiu in ea permanendum, donec ipsam plane, quamuis magno sudore ac labore, obrineat.

Quemadmodum, inquit Chryso- stomus, illi, qui thesaurum aliquem, aurum, argentique fodinas offodiunt, graue non ducunt fodere, terram eruere, quacumque ipsis obijciuntur impedimenta perfringere, & decem, imo viginti cala- morum spatio in terram penetrare, ut tan- dem

dem ad thesaurum, quem quæritant, per-
tingant: ita nos, qui veras diuitias spiri-
tuales, verumque virtutis ac perfectio-
nis thesaurum inuestigamus, minime de-
fatigari par est, donec ad ipsum tandem
pertingamus; sed quaslibet difficultates
perfringere, nihil vt nobis obstaculi vel
remora obijciatur. *Persequar*, ait Pro-
pheta, *inimicos meos, & comprehendam il-
los, & non conuertar, donec deficiant*. Si-
quidem sancta hæc obstinatio, cum vin-
cit vitium, tum virtutem inserit, non ve-
ro leuitas illa puerilis, & reiterata inter-
ruptio.

Iam ad rem & propositum veniamus.

Quam multis de rebus examen institui-
sti, ex quo primum tempore de eo agere
cepisti? Si in omnibus recte tibi succes-
sit, iam eris perfectus: si ne vna quidem
illarum recte successerit, cur eam reliqui-
sti? At mihi dices, non recte tibi illam
processisse; sed respondeo, propterea il-
lam bene tibi non procedere, quod quæ
bene cepisti, leuiter mutes, nec rem v-
nam ex exitum vsque prosequaris. Si et-
iam tunc cum examine & cura particula-
ri in illa tollenda allaborares, bene eam
tibi dices non processisse, longe tibi illa,
mihi crede, deterius succedet, eum exa-
men de illa non institues. Si enim qui e-
mendationem proponit, sepius impingit,
quoties, & quomodo non impinger ille,
qui serius, aut fortasse nunquam corre-
ctionem proponit. Tamen per propositum
illud mane, meridie & vesperi conceptum
fiet, vt, velut fræno quodam retentus, to-
ties non impingas.

Et, quamuis tibi nec emendari, nec
progredi, nec hilum proficere videaris,
non ideo fatigatus deficias, aut leuiter
ab eo resiliās; quin potius humiliate, &
in examine confundere, & de nouo pro-
pone, & reincipere statue: propterea nam-
que lapsus aliquot Deus permittit, vtq; in
animæ tuæ terra aliquis hinc inde Iebu-
zeus superstes maneat, vt liquido tandem
videas, nihil proprio Marte aut viribus te
posse, sed cuncta tibi de manu Dei venire
debere; proinde ad eum tibi recurrendū.

& illi semper adhaerendum esse. Vnde
non raro fit, vt hoc modo quis maiorem
in profectu suo feruorem ac diligentiam
præferat, quam si statim ea, quæ poscit,
Dominus concederet.

Porro peter aliquis, quandiu necesse
erit circa rem vnam particulare examen
instituire? S. Bernhardus, & Hugo de
sancto Victore similem quæstionem pro-
ponunt, quærunque, quandiu contra vi-
tium aliquod pugnandum sit? ac respon-
dent tam diu contra id pugnandum vide-
ri, donec ipsum ita debilitetur, vt, dum
primum se exerit ac prodit, facili negotio
ipsum statim rationis clypeo retundere
ac subijcere queas: neque earemus expe-
ctandum, vt nullam prorsus passionem vel
repugnantiam in te sentias: Ita namque
nunquam ad finem peruenies. Addit pro-
inde Hugo Victorinus, id Angelorum
esse potius, quam hominum. Satis est er-
go, vt vitium hoc vel passio nullam tibi
iam amplius molestiam exhibeat, nec
multum negotij faceat, sed vt statim at-
que se exerit, ipsum dispellas, & facili ne-
gotio à te reijcias. At tum demum fas erit
ad aliud vitium expugnandum, vel exa-
men de illo instituendum transire. Dixit
etiam Seneca: *Contra vitia pugnamus, non
vt penitus vincamus, sed ne vincamur*. Non
enim est opus, vt vitium prorsus non sentia-
mus; satis est id ita vinci, frangi & debel-
lari, vt impedimento & remora non sit
iis, quæ nos facere par est, exequendis.

Vt vero certiori quis methode in hac
re procedat, optimum est, vnumquem-
que id cum Patre suo spirituali commu-
nicare: si qua enim in re consilio opus
est, hæc sane vna de præcipuis est. Quæ-
dam enim sunt, de quibus satis est per
breui tempore examen institui, vt supra
diximus; alia vero, de quibus si anno in-
terregro vel pluribus examen instituat,
quam vtilissimum erit. Si enim singu-
lis annis vel vnum vitium eradicaemus,
statim perfecti essemus. Alia denique
sunt, circa quorum vel vnum si tota vi-
ta examen fieret, optime id omne tem-
pus impensum foret: hoc quippe ho-

Flh 3 mini

Vitia debili-
tari possunt,
plane extin-
gui non pos-
sunt.

Cap. 3.

Tho. à Kemp.
lib. 1. de imit.
Christi.

mini erit ad perfectionem consequendam satis.

*Quidam tota
vita vni rei
feliciter in-
cubuerit.*

Sic quosdam nouimus tota fere vita sua in rem vnam sedulo incubuisse, & particulare de ea examen instituisse, qui ideo etiam eminentes & eximij in illa euasere; alius quidem in virtute patientia, alius in profundissima humilitate, nonnemo in magna cum Dei voluntate conformatione, alius denique in omnibus pure propter Deum faciendis. Ad hunc igitur modum etiam nobis, vt in aliqua virtute emineamus, enitendum est, nimirum in illa nos sedulo exercendo, & tam diu in eius exercitio perseuerando, donec eam comparemus.

Hoc vero non impedit, quo minus interdum hocce nobis examen licet interrumpere. Quinimo consultum est id ita fieri, ad octo nimirum vel quindecim dies examen de silentio, exercitijs spiritualibus bene obeundis, bene de omnibus loquendo, non proferendo verbo, quod quempiam aliquo modo offendant, & alijs id genus rebus, quæ in nobis semper repullulant, & indies de nouo regerminant, instituere; sed statim deinde ad primum institutum & procedendi modum redire, ac primarium nostrum intentum prosequi, donec tandem id, quod spectamus, obtinuerimus.

CAPVT VII.

Quomodo examen particulare sit instituendum.

*Tria tempora
examinis
particularis.*

SECUNDVM caput primarium, quod tractare proposuimus, est, quomodo hoc examen sit faciendum. Examen particulare tria continet tempora, & duas examinandi sui vices. Primum tempus est, mane statim ac lecto surgimus, in hoc proponere quisque debet, quam diligentissime ab illo sibi vitio & defectu particulari cauere, in quo se corrigere vult, vel emendare.

Meridies.

Secundum tempus est meridies, in quo primum examen est faciendum; quod

tria puncta complectitur. Primum est, gratiam a Domino petere, vt reminiscatur, quod in defectum illum ceciderit, de quo particulare examen instituitur.

Alterum, rationem ab anima sua defectus vel vitij huius exigere, per tempus iam inde ab illa hora, qua surrexit ac propositum concepit, vsque ad presentem horam elapsam discurrendo, atque exco-tere, quoties in illud prolapsus sit. Tunc totidem notanda sunt punctula in linea quadam in libello, quem ad eam vsum paratum habebit, exarata, quoties in id se prolapsus esse comperiet.

Tertium denique punctum est, petere quod lapsus sit, veniam rei huius petendo, ac propositum quoddam concipere in id a meridie, per Dei gratiam non prolubendi.

Tertium tempus ipsa vespera est, antequam nimirum cubitum concedatur tunc secundo examen, eo plane modo, quo in meridie, per tria ista puncta institutendum, iam inde vsque ab ultimo examine ad presentem tempus discurrendo, & totidem in alia linea secunda notando punctula, quoties se videbit impigisse.

Vt vero facilius & citius defectus & vitium, de quo examen facimus, eradice- tur, quatuor B. P. N. aduertenda ponit, quæ vocat Additiones. Prima est, vt quocumque in particulare illud vitium aut defectum homo cadit, eius mox ipsius poeniteat, manu leuiter ad pectus admota. Quod fieri potest etiam, cum apud alios agit, ita vt hi non aduertant, quid faciat.

Secunda, vt vesperi, facto iam examine, temporis pomeridiani puncta conferat cum punctis antemeridianis, vt videat nimirum, num aliqua sequuta sit emendatio.

Tertia & quarta sunt, diem hodiernum cum hesternis, atque hebdomadam currentem, cum superiore & præterita comparet: vt ex hac collatione videatur, num quem profectum fecerit.

cit sequenti, & proximo rursus die, donec tandem ex austero lenis, ex iracundo placidus factus est.

Hic itaque modus est, quem Beatus Pater nobis in examine particulari prescribit, ut sic conflictus multo nobis reddatur facilior.

Quemadmodum ægro, cui omnia desipiunt, cuiusque stomachus omnem escam respuit, cibus non nisi frustatim & particulatim datur, ut sic hunc possit trahere: nam si illi integram gallinam apponeres, deterritus impossibile esse iudicaret totam eam absumere, atque ita ex ea ne modicum quidem posset degustare: at si frustillam eius aliquod præcisum illi des, reliquum vero intra duas lanceas recondas, fiet, ut paulatim, bolum semper vnum per vices illi apponendo, tantum illum facias comedere, quantum opus habet.

Simili.

Sic & Beatus Pater noster nos in examine particulari paulatim, velut ægros ac debiles quosdam, ab vno medio die scilicet ad alterum vult conducere, ut si qua in hac re est difficultas, facilius eam ferre possimus. Si enim vniuersum simul caperes, dicendo, verbi gratia: Toto anno verbum non loquar, tota vita mea oculis volo incedere in terrâ demissis, ita compositus, & cum tanta modestia, fortasse, vel sola rei huius cogitatione perterritus, defatigaberis, hucque te posse pertingere, desperares, & hoc vite genus omne tristicum ac melancholia plenum esse iudicares. At per medium diem saltem, v.g. per vnum tempus ante meridianum vsque ad prandium, quis non compositus esse moribus, quis non linguam poterit refrænare?

Deinde in meridie non nisi vsque ad vesperam propone; quia alio die quid futurum sit, nouit Deus, & vnde nosti, vtrum eatenus vitam producturus sis, & ponamus eatenus te viuere, non etiam amplius id erit, quam dies vnus: neque vero eras te pœnitebit, quod hodie cum hac circumspectione ambularis; nec etiam defatigatus idcirco eris, quod hodierno die caute circûspecteq; vixeris: quin imo mens

Vniuersa hæc doctrina è sanctis est Patribus deprompta; beatus namque Abbas Antonius, ut Historia Ecclesiastica proditum est, suis consulebat, ut defectus, quos in examine notarant, scripto consignarent, ut sic magis homo erubesceret inque suum profectum diligentius incumberet, errores defectusq; suos coram videndo & considerando.

Idem quoque docet Iohannes Climacus: qui non vesperi solum & tempore examinis, sed & omni hora suos vult hominem defectus, statim ut in eos incidit, annotare, ut sic postea melius & commodius examen queat insituere, perinde ac bonus campsor, & nauus mercator, sedulusque œconomus, statim in commentariolum & codicem refert, quidquid vendit vel emit, tum, ut nihil ipsum effugiat ex obliuione, tum, ut vesperi melius generales suas subducere rationes queat.

S. Basilius denique & Bernardus expresse suadent, ut dies vnus cum altero conferatur, ut sic melius suum homo profectum & defectum aduertat, & magna acuratione in dies procuret esse melior, atque Angelis sanctis similior. Sic & sanctus Dorotheus consulit, ut septimana vna cum alia, mensis vnus cum alio conferatur.

Modus vero defectus nostri paulatim & per spatia interrupta, ab vno semidie scilicet ad alium, & non vltimis, emendandi, quem nobis beatus Pater assignat, idem est à sancto Chrysostomo, S. Ephrem, & S. Bernhardo, velut medium ad quodlibet vitium vel defectum, quem habemus, euellendum, efficacissimum, præscriptus.

Eum insuper agnoscit Plutarchus, & in exemplum adfert illum, qui, cum natura esset cholericus, magnamque in ea reprimenda difficultatem sentiret, statuit vel die vno non irasci: atque ut proposuit, ita & cavit. Postridie rursus sibi dixit; Etiam hodie videbo, ne ita habenas laxem, & hodie saltem ab irascendo mihi temperem, & vim sibi faciens cavit, ac & illo die irasceret. Sic deinde fe-

mens tibi ob hoc erit excitator, teque exinde melius dispositum inuenies ad id melius, facilius, ac suauius faciendum.

Parui temporu emendatio proponenda.

Crediderim nonnullos subinde in eo errare, quod nimirum non assuecant, non nisi in medium hunc diem emendationem concipere, quod sane non parum eos ad maiori cum efficacia proponendum, adiuuaret.

p. 2. li. 6. c. 38. hystor Minor.

S. Iuniperi pium silentium.

F. Iuniperus, vt in Chronicis Minorum legitur, etsi semper valde parum loqueretur, semel tamen per semestre integrum, hoc pacto perpetuum seruauit silentium: primo die proposuit non loqui, in honorem Dei Patris; secundo ex reuerentia Dei Filij; tertio ex reuerentia Spiritus sancti; quarto propter amorem beatissimæ Virginis Matris: itaque consequenter per omnes Sanctorum ordines discurrendo, quotidie silentium nouo seruore & deuotione, ex amore & affectu erga aliquem illorum obseruabat. Hoc scilicet pacto quis magis ad emendandum id, super quo particulare examen instituit, animatur, simul etiam magis ob defectus, quos admittit, confunditur & erubescit; quod ne tantillo quidem temporis spatio bonum suum propositum seruare & complere potuerit. Proinde permultum nos hocce medium per omnia iuuabit.

CAPVT VIII

In examine nobis est præcipue in dolore & emendationis proposito concipiendo insistendum.

ID in modo faciendi examinis in primis & ante omnia aduertendum est, inter tria eius membra, duo postrema eminere & primas ferre: dolorem scilicet, & poenitentiam de peccatis ac negligentijs conceptam, & firmum emendationis propositum, iuxta illud Prophetæ: *In cubilibus vestris compungimini.* In hac compunctione & displicentia, & in firmo hoc non reuincendi proposito, vniuersa vis & ef-

Psal 4. 8.

ficacia examinis ad nostri emendationem consistit, ac proinde in duo hæc præcipua temporis portio est impendenda.

Vna è præcipuis causis, ob quas multi tam parum per examina proficiunt, & emendantur, est, quod totum prope tempus in inquirendo, quoties in defectum suum prolapsi sint, impendant, & hocce puncto vixdum absoluto, quod finem di examinis iam signum detur, reliqua non nisi superficialiter ac leuiter faciant, in dolore, inquam, & poenitentia de peccatis, in sui confusione, in veniē pro ipsidem petitione, in firmo sui circa vesperam vel postridie emendandi concipiendo proposito, denique in Dei gratia & virtute ad hoc necessarijs petendis, se nequam detineant: inde oritur, vt quoties hodie impegesti, toties etiam impingas cras. Quia toto examine non fecisti aliud, quam in memoriam reuocare quoties impegeris.

Hæc autem non est vera nostri emendandi ratio, sed tantum primum examinis punctum & fundamentum, cui illa alia duo puncta principalia superstrui debent. Efficax ad tui emendationem medium est, ex corde & animo de culpis dolere ac poenitere, firmiterque emendationem proponere, & ad hoc gratiam seruentem à Domino exposcere. Quod nisi feceris nulla tui sequetur emendatio. Tam enim sunt inter se coniuncta & sororiant, dolor de præterito, & emendatio de futuro, vt pari passu ambo procedant. Certum quippe est, cum quid ex animo & sincere detestamur, omni nos ratione, ne iam ipsum relabamur, contendere.

Sæcularibus hominibus hoc ipsum quotidie oggerimus ac prædicamus: nequam erit igitur, vt id nos in vsum nostrum conuertamus: Quid cause esse dicemus, quod mundani tam facile in peccata, quæ toties confessi sunt, relabuntur? nos in quæ? Causa vt plurimum esse solet, quod vere & ex animo ea non sunt detestati, & cum firmo non amplius in peccata reuincendi proposito ad confessionem non veniant, & quia animus

nunquam extoto, sed tantum media ex parte ad Dominum reuerti proponit, hinc facile redeunt ad id quod ex toto nunquam deseruere. Si ex animo & reuera peccati ipsos poeniteret, & ipsum detestarentur, ac solitum posthac non relabedi propositum conciperent, non tam facile statim a confessione ad vomitum redirent, perinde ac si peccata confessi non essent.

Causa, cur etiam tu in eisdem erroribus cadas vesperi, in quos mane; & in eos hodie, in quos heri, est, quod sincere de eorum non sis detestatus, quod firmiter emendationem non proposueris, quod in eo firmus non manseris. hoc si faceres, non tam facile & cito ad eos reuerteres: non enim facile recidit, quod abominamur, & quod commississe nos piguit ac poenituit.

Dolor & displicentia de peccatis, cum vera est, non modo praeterita peccata auferit, sed & pro futuris amuletum est & antidotum, ut supra dicere memini. Qui namque profusus a peccato abhorret, procul etiam abest a relapsu & recidua. Quati roboris & efficaciam mediū hoc sit, ad non peccandum, nouit vetus ille orator: cui enim enorme a muliercula, ut secum peccare liceret, pretium rogaretur, statim respondit, *Ego tanti poenitere non emo.* Ratio autem haec diligenter notanda est: utpote digna non Philosopho solum, sed & homine Christiano & Religioso.

Interdum ipse mecum non sine stupore uesania ac impudentiam perpēdo illorum, qui audacter & intrepide peccat, dicēdo, *Postea poenitebo ac Deus mihi ignoscat.* Quomodo enim in sensum tuum cadere potest, ut, quo appetitu tuo in praesens satisfacias, & breuem delectationem in momento pertranseuntem percipias, praeligas, & malis perpetuam postea toto uita tuae tempore sentire poenitentiam, eo quod peccatum opere compleueris. Nam tamen si certū sit fore, ut Deus postea id tibi, si eius te poeniteat, ignoscat, ut tamen tibi ignoscat, necesse est tandem ut eius te poeniteat, dolcasque postea exto-

Rodriguez, exercit. pars 1.

corde, quod ipsum commiseris.

Magni ratio haec roboris est, etiam humanus loquendo, nullo inquam ad amorem Dei qui semper primarius esse debet, habito respectu, sed dūtaxat ad propriam delectationem & amorem propriū. Cogita ergo & dic, Nolo agere hoc, quod commissum postea magnam mihi molestiam & dolorem noui allaturum: voluptas siquidem qua in committendo consistit, in momento pertransit; poenitere autem & dolor post commissum manens, tota duraturus est uita, adeo ut nunquam amplius ullam ex eo uoluptatem aut delectationem capere queam; quamobrem *tanti poenitere non emo.* Magna profecto uesania est, ob tantillam uoluptatulam tantum in caput meum dolorem ac poenitudinem arcessere.

Quin etiam melius id habet Apostolus, *Rom. 6. 21.* dum ait, *Quem fructum habuistis tunc ex illis, in quibus nunc erubescitis?* Quid enim est breuis illa delectatiuncula, qua potitus es, cum longa illa poenitentia, qua habebis postea, collata? Haec praecogitanda sunt, a te quam peccatum admittatur. Quocirca tentatione iam ingruente, tecum sic rationeris ac dicas oportet, Nolo

Præseruatiua peccati.

istud agere, ob quod postea erubescam, ac cuius tota uita me poeniteat. Etiam in hoc mundo, dum quid alicui dissuadere initeris, dicis, Vide ne agas, & caue, quia post factum te poenitebit. Alius uero tibi replicat, Non poenitebo. Nam si cogitaret fore, ut eum facti huius poeniteret, ipsemet sane uideret stultitiam quandam speciem esse, facere id quod magnam nouit sibi postea molestiam ac poenitudinem causaturum.

Haec eo scripsi, ut appareat quam uerus de peccatis dolor & poenitentia efficax medium sit ad in eadem non reincidentum, atque intelligatur quanti nostra intersit huic in examibus immorari. Verum quidem est, posse aliquem uerum de peccatis dolorem, & uerum emendationis propositum habere, & tamen postea rursus elabi: quia non sumus Angeli, sed homines fragiles & de luto compacti, quod facile frangi ac dissolui, ac statim

II refrein-

refringi, & in aliam transire formam potest: tamen, sicuti, quando quis statim à confessione ad easdem blasphemias & iuramenta execratoria, ad easdem concupiscentias & peccata, quæ in confessione euomuit, redit; communiter dicere solemus, eum nec veram de commissis contritionem ac dolorem, nec firmam emendandi sui intentionem habuisse, cum tam cito ad ipsa redierit: pari modo magnum iudicium & argumentum est, vere te, in meridie vel vespere examen tuum instituisse, silentij fracti non poenituisse, nec firmum tui quoad hoc emendandi propositum concepisse, cum videam te statim à meridie & sequenti die non minus ipsum violare, quam si examen non instituisset. Idem de aliis erratis, de quibus examen instituis, est dicendum.

Coram homine pudet sapientius peccare, quidni coram Deo.

Etiā te corā fratribus pudet, de vna re sapientius culpam dicere, vel eam ab ipsis tibi multoties oggeri, quod iam secundo, tertio, & quarto illam dixeris; quanto magis coram Deo erubesceres, si sincere & ex animo culpam tuam corā eo dixisses, illius ex toto corde poenitendo, veniā eius efflagitando, & emendationem proponendo, cum in eandem post relaberis, idque non ter aut quater, sed tricies aut quadragies. Minime dubitandum est, quin aliter longe nos emendaremus, & fructum faceremus, si vere nos commissorum poeniteret, si ob eadē ex animo doleremus, si firma emendandi proposita haberemus.

CAPVT IX.

Perutile est, aliquas ad examen austeritates ac poenitentias adiungere.

Lib. 3. c. 70.
Vita B. P.
Ignatii.

Satis quoque B. P. nostro non erant animi dolor, poenitentia, & interior concepta proposita, verum quo melius concepta desideria executioni mandarentur, consulebat ut (sicut in vita eius legitur) spontanea aliqua ad examen particulare adiungeretur poenitentia, certam quandam poenam præscribens, quam de nobis ipsi, quotiescunque in defectum,

de quo instituitur examen, incidimus, fameremus.

Aliquot sanctos ac Dei seruos, quos quidē ipse cognouit, in exemplū adducit. Ludouicus Granateasis. Vnum ait, dū in examine vespertino comperiret se verbo aliquo incōdito & importuno excessisse, linguam in eius castigationem acriter solitum mordere. Alium, tam propter hunc quā alium quemlibet defectū, in quē incidisset, flagris integrum solitū seruire.

S. Agathon Abbas triennio fertur lapillum in ore gestasse, vt sic vi sibi facta silentij virtutē ad disceret. Sicut vulgo ciliicū carnis mortificandæ ergo, vtq; nobis ad castitatem tuendam velut stimulus & excitator sit, gestare solemus: sic sanctus ille vir lapillū sub lingua gerebat, vt ciliicij sibi vsū quodāmodo præberet, & monitor ac suggestor foret, ne plura, quam necesse foret, loqueretur.

Beatum P. N. Ignatiū accepimus, initio conuersionis suæ vsū, ad quē maxime tentabatur, flagris acerbis susceptis superasse, singulis noctibus tot sibi verbera infligēdo, quoties per diem miserat, etū vel minimus risus fuisset.

Et sane addita hæc ad examen poenitentia permultum solet conducere; animam namq; per poenitentiam hanc & rigorem subacta & facta timidior, denuo eadem culpam committere non audeat. Equus, quantumlibet lentus & refractarius, calcaria dum sentit, progreditur. quin & tantam illa vim habent, vt si modo ea adesse equus sentiat, licet alioquin in carnē non adigatur, eum hæc procedere cōpellant.

Si, quotiescunque quis silentium violat, publice flagellationē subire, aut per triduum nisi acidū panem comedere, & frigidū bibere deberet (quæ antiquitus erat poenitentia in regulis præscripta iis qui silentium fregissent) certum est nos ad loquendum non tam faciles & pronos fore.

Præter hoc, & vt meritum & satisfactionem taceam, quæ in poenitentia includitur, sequitur & aliud per magnū ex ea bonum, scil. Deum Opt. Max. videndo, quam acriter se homo affligat & castiget.

eius votis & desiderii annuere solere. Atque hoc vnum de præcipuis est penitentiae ac mortificationis exterioris effectus, quod cum sancti Patres omnes proponunt, tum etiam B. P. N. Ignatius in Libro Exercitiorum insinuat.

Dixit alias Angelus Danieli, *Ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei, exaudita sunt verba tua.* Quia Daniel Propheta ad orationem, iniuriam, & carnis mortificationem addidit, ideo tum populi sui liberationem, tum ut sublimia & abscondita mysteria ipsi reuelarentur, aliaque beneficia singularia conferretur, promeruit. Vnde etiam videmus, medium hoc ad fauorem & auxilium Dei in laboribus & necessitatibus obtinendum, in Ecclesia Dei & modo in usu esse, & semper haecenus fuisse.

Si quando paruulus à matre sua vbera, quibus opus habet, non aliter perit quàm solo voto ac desiderio (quod tantum nutribus signisq; indicat) mater saepe ei illa aut penitus non dat, aut ad tempus differt: at quando plorâdo seseq; affligendo idētidem ea exposcit, continere se illa nequit, quin statim vbera sugēda pñioni exportiget. Pari modo, quando à Deo humilitatem, patientiam, castitatem, vel de aliqua tentatione victoriam, aut quid simile, solum desiderio ac nudis verbis poscimus, saepenumero aut non consequimur quod oramus, aut in longum tempus postulata differuntur: at quando orationi penitentiam & mortificationem carnis coniungimus, nosq; corâ Deo affligimus, tunc melius, maioriq; certitudine & cōpendiosius quod petimus impetramus.

Siquidem singulari quodâ modo viros iustos Deus amat, quos cū sollicitos, anxios, & afflictos, quo postulata consequantur, videt, ipsis cōpatitur, maioriq; erga illos tūc vitur misericordia. Ioseph Patriarcha, ut refert Moses in Genesi, visa fratrum suorum afflictione & lacrymis, ultra se cōtinere non potuit, sed statim se illis aperuit, illosq; omnium bonorum suorum fecit participes: *Non se poterat vltra cohibere Ioseph, & dixit fratribus suis, Ego*

sum Ioseph. Quid ergo is qui nos amat plusquam Ioseph, & noster est frater, visa nostra afflictione & dolore faciet. Medii ergo hoc egregie nos per omnia iuuabit.

Consentiunt his quæ scribit Cassianus, de sollicitudine & diligētia illa loquens, quæ in hoc consiliu & examine particulari nobis adhibēda est. Si enim cōflictus & examen particulare circa id potissimū, ut dictum supra, versari debent, quo maxime opus habemus; si circa illius passionis & inclinationis male eradicationem, quæ maxime in nobis dominatur, quæ nos maxime post se abripit, quæ in maxima nos impingere facit delicta; si circa illius vitij victoriam, quo subiecto, reliqua omnia subacta & deuicta erunt; si circa illam denique virtutem, qua vna adepta; facile reliquas omnes adipiscimur, quam igitur rationi consentaneum erit, ut magna in illud sollicitudine & diligētia incumbamus, quod nostra tanti interest?

Nosse vis quanta ea sit adhibenda, audi Cassianum: *Aduersus illud arripit principale certamen, omnem curâ mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem observationemque æfigens, aduersus illud quotidiana ieiuniorum dirigens spicula, contra illud cunctis momentis cordis suspiria, crebraque gemituum tela conseruens, aduersus illud vigiliarū labores ac meditationē sui cordis impendens, indefuentes quoque orationū ad Deū stetus fundēs; & impugnationis suæ extinctionem ab illo specialiter ac iugiter postens.* Neq; vero hæc satis nobis esse debet in solo examine diligētiā adhibere; verum eadem & in oratione est adhibenda; nec in oratione solitaria tantum & semel sed & saepius per diem, per orationes iaculatorias, per suspiria, & viscerales gemitus cordis, animus est ad Deum eleuandus, dicendo, Da Domine humilitatem, Da Domine castitatem; Da Domine patientiam. Hanc ob rem saepe corâ sacratissimo Sacramēto prouoluamur oportet, magna Dominum ibi præsentē instātia rogado, ut gratiā nobis cōcedat

Collat. 5. Abbat. Serapion. c. 14.

Diligentia Maxima examini particulari impendenda.

Virtuti serio insistendum.

rei, quæ tanti nostra interest, obtinendæ. Recurrendumque quoque hac de causa ad Beatissimam Virginem & Sanctos, ut ij nostri in hac re intercessores sint & suffragatores. Huc omnia nostra dirigenda sunt ieiunia, huc cilicia, huc flagella; aliqua etiam pietatis exercitia hoc intuitu adiungenda; particulares demum mortificationes quædam hac intentione offerendæ. Semper enim hoc cordi in sculptum & infixum gestare nos necesse est, cum tanti id nostra referat. Si hoc modo, hac sollicitudine & diligentia examen particulare institueremus, quamprimum profectum aliquem in nobis notaremus: Dominus quippe nostram afflictionem videns, orationem nostram protinus exaudiret, & cordis nostri desiderium compleret. Vniuersa hæc accurate notanda sunt, quo etiam in aliis tentationibus, ac grauibz necessitatibus occurrentibus, vsu veniant. Refert S. Bonauentura Deiparam Virginem S. Elisaberthæ Hungaricæ dixisse, nullam spiritualem gratiam, regulariter loquendo, in animam, nisi vel mediante oratione, vel corporis afflictionibus, dilabi.

Sola oratio & mortificatio omnia impetrant.

In vita Christi 3.

CAPVT X.

De generali conscientia examine.

Generale conscientie examen quinque complectitur partes, vel puncta. Primum est, Deo ob accepta ab eo beneficia, gratias agere. Præmittenda potro est ipsa beneficiorum acceptorum memoria, vt commissa & peccata, quæ nos ingrati in tot beneficiorum compensationem remunerationemque fecimus, illis oppositas, maioris inde confusio- nis ac doloris occasionem accipiamus. Ita Propheta Nathan primo Dauidi Regi accepta à Deo bona & beneficia in memoriam reuocauit. vt, quod admiserat, peccatum, in horum collatione magis fordesceret & emineret.

Beneficia opposita peccata confusioem augent.

Secundum punctum est, gratiam à Deo petere, ad peccata & defectus, in quos prolapsi sumus, agnoscendos.

Tertium, rationem cum anima nostra inire, paucis ab hora qua postremo propositum fecimus, discurrendo; primo per cogitationes, deinde per verba, tertio per opera.

Quartum punctum, est eorum que commisisse nos comperimus, à Deo veniam petere, ob eadem dolendo & penitendo.

Quintum & vltimum, emendationem per Dei gratiam proponere, & dicendo *Pater noster*, tandem omnia concludere.

Examen hoc generale semper vna cum particulari est instituentum. statim namque mane, cum electo surgimus, Deo Opt. Max. offerendum quodcumque eodie sumus acturi; sicut in particulari examine B.P. noster monet, vt statim ac surgimus, à particulari illo vitio, quod extirpare volumus, serio proponamus ca- uere. atq; hoc primum est examinis particularis tempus. Tunc quoque Deo o-

mes diei illius cogitationes, verba, & opera offerenda sunt, vt sic omnia ad eius cedant gloriam, proponendo firmiter illum non offendere, & ad hoc faciendum gratiam ab ipso petendo. Equum vero & par est, omnes hoc facere assuescere. De-

inde bis per diem, in meridie videlicet, & vespere, generale examen vna cum particulari instituentum est. Arque ita com-

munis Societatis mos obtineri in nostris constitutionibus fundatus, prima namque regula communium expresse præscribitur his verbis: *Singuli præsinitum sibi tempus sua conscientia bis quotidie examinanda*

impendant. Sicuti horologium bis per diem componitur, eiusque rotæ ac pondera ad mensuram distenduntur, mane nimirum & vespere, vt debito tempore & concordanter horas indicet; simili modo cordis nostri horologium mane & vespere per conscientie examen dirigatur & intēdatur necesse est, vt semper concorditer & æquate procedat.

Adeo vt sicut in meridie iniquitas quo-

quoties iam inde ab ea hora qua propositum fecimus (ipsa inquam, qua mane surreximus) vsque tunc lapsi sumus in id super quo particulare examen facimus: sic etiam inquiramus & examinemus vbinam cogitatione, verbo & opere deliquerimus: ab illo etiam tempore quo surreximus vsque ad tempus exanimis. Deinde confundi nos & dolere oportet, tam ob defectus circa examen particulare, quam circa generale commissos, & feruam emendationem in vesperum tam pro illo, quam pro hoc proponere. Vesperis eodem plane modo vtrumque examen est faciendum per omnia dicta, facta, cogitata nos examinando, & omnes animi nostri latebras excutendo ad tantum ab examine vltimo meridiano.

Præcipuum porro quod circa generalis huius exanimis faciendi modum aduertendum est, idem profus est cum eo, quod de particulari ante diximus: nimirum, omnem eius vim & efficaciam in duobus illis punctis posterioribus, scilicet in dolore & confusione de culpis, in quas lapsi sumus, excitanda, & summo emendationis proposito in vesperam, vel in sequens mane concipiendo, consistere. Atque in hoc potissimum sita est ipsa examinis bene faciendi ratio & fructus ex eo colligendus. R. D. ac M. Auila de hoc exanime loquens: Persuadeas, inquit, tibi necesse est, Principis cuiusdam filium tibi esse concreditum, vt cõtinuo iugiterque super eum excubes, sedulam illius curam geras, bonis honestisque moribus eum imbuas, malos vero eum plane dedoceas, denique quotidie omnium rationem ab eo deposcas. Si hæc tibi cura credita esset certum est in eo minime te emendationis momentũ collocarurum, quod tibi candide ille diceret quoties per diem peccasset & lapsus esset, sed in eo, quo delictum illi aperires, eum erratorum coargueres, efficacia illi ad cauendum deinceps monita præscriberes, firma ex eo emendationis proposita eliceres, tibi que in fide & verbo Principis, correctione & meliore polliceretur.

Tali ergo modo animam tu tuam intuearis & habeas necesse est, nimirum ceu rem tibi à Deo Opt. Max. concreditam; tali item modo tibi est ratio ab ea exigenda, vt videlicet omne examinis & emendationis tuæ momentum colloques non tam in nuda defectuum commissorum recollectione, & quoties in eos impegeris in memoriam reuocatione; quam in confusione tui, dolore, pœnitentia, & acri ob eosdem reprehensione, sicut ipse eum qui tuæ esset curæ concreditus reprehenderes, nec non insolida cõstantique non amplius posthac in illas culpas prolabendi, proposita concipiendo.

Ad hoc non parum nos iuuabit, si cõsideremus, examen generale propriam & legitimam esse ad confessionem dispositionem ac præparationem: vnde etiam hoc nomine illud donat B.P.N. Ignatius in libro Exercitiorum: *Examen*, inquit, conscientie generale ad purgationem animæ, & ad peccatorum confessionem vtilissimum. Cuius rei ratio est manifestissima, quod duo præcipue ad confessionem requiruntur: primum examen culparum; secundum dolor de iisdem: quæ duo perfecte complereque in examine conscientie fiunt. Proinde si examen hoc bene fecerimus, sequitur nos & ipsam confessionem bene facturas.

Notandum vero dolorem ad confessionem necessarium, vt docet Conciliũ Tridentinum & Florentinum, duas præcipue res includere, primo pœnitentiam & displicentiam de præteritis, deinde propositum non amplius posthac peccandi: quarum alterutra si defuerit, sufficiens ad confessionem non erit dispositio.

Credunt nonnulli tunc solum, cum peccatum aliquod è verecundia & pudore confiteri omittunt, vere ac legitime se confessos non esse; at equidem mihi persuadeo, confessiones ideo sæpius malas, sacrilegas, ac nullas esse, quod in iis & verus dolor, & firmum emendationis propositum desit: vt scilicet hinc appareat, quam hæc præparatio sit necessaria,

Tute tibi sit creditus & discipulus.

Examen est preparatio ad confessionem.

Confessio & contritio pœnitentis necessaria.

Trident. sess. 14. c. 4. Contritio dolorem & propositum includit.

Deo
quos
no-
remo
rimo
ertio
que
ve-
pe-
nem
endo
dere.
cum
nam-
Deo
re co
a exa-
c for-
od ex-
ca-
par-
eo o-
& o-
d eius
retil-
ndum
ero &
e. De-
cet, &
parti-
com-
ostitit
namq;
scribi-
i tem-
er die
era ad
nirum
neor.
cordis
ri per
teda-
rer &
imur
quo-

Dolor & propositum
fuit ex-
aminis
1. 62. super
Audi filia.
Dolor & propositum
fuit ex-
aminis
1. 62. super
Audi filia.

Contra pul-
sionem

*Sapius dolor
quam inter-
gritas confes-
sioni desit.*

saria, & quanti interfit quendam nos
in examine consuetudinem, huius de
culpulis doloris & propositi ad nō amplius
in eadem reincidendum excitandi, eisq;
inhærendi contrahere.

*Tribus singu-
lis ultimis
partibus ter-
tia examini
pars impen-
denda.*

Dico ergo, in nullum ex tribus prima-
riis examinis punctis (alia quippe sunt
velut quædam præambula) plus esse tem-
poris insumendum, quam in duo postre-
ma, scilicet primo in veniam à Deo petendâ,
ut nimirum nos admissorū pœniteat, &
ob eadē erubescamus, deinde in propo-
situm emendationis concipiendum; mini-
mam vero temporis partem conscientia
excussioni, & admissorum in memoriam
reductioni dicendâ videri. Ad hanc quip-
pe, quæ etiam vna est de tribus præcipuis
examinis partibus, tertia tēporis exami-
ni peragendo destinati portio plusquam
satis est, reliquæ duæ vero duæ duabus
aliis partibus sunt impendendæ, quoniã
hæ sunt principaliores, & in quibus solis
tota examinis vis & efficacia, necnō fru-
ctus eius, consistit.

*Discussio præ-
missi potest.*

Iam petet aliquis, quomodo tantillo
tempore, tertia inquam quadrantis horæ
parte bene & prout oportet excutere &
inquirere poterimus, quoties tum in de-
fectum in examine particulari præstitu-
tum, tum in defectus examinis generalis,
cogitatione, verbo, opereue admissos,
lapsi sumus; quia ne quidem totus horæ
quadrans ad hoc videtur sufficere posse.
Optima ad hoc ratio est, primum punctū
iã absoluisse, cū iã ad examē accedimus.

Lib. 5. c. 5.

Vita.

*B. Ignatius
conscientiam
ante examina
bat & nota-
bat.*

B. P. N. Ignatius quoties labebatur in
id de quo examē particulare instituebat,
in ligula, quam ad hoc de cingulo pendē-
tem habebat, nodum quendam faciebat,
unde cum nodos factos percurreret, fa-
cile scire poterat quoties lapsus est; unde
diutius ei rei non inhærebat.

Quoad examen vero generale, nulla
non in die hora sementemque recollige-
bat, & reliqua negotia missa faciens, suã
examinabat conscientiam. Si quod autē
negotium ita prægnans, vel occupatio tã
gravis incideret, ut pius sum præstituta
illa hora morem seruare non posset, se-

quenti hunc defectum resarciebat, vel cū
primum id per occupationes liceret.

Valde bona profecto ea esset deuotio,
si quis quoties signum horæ datur, ad suã
conscientiam reflecteret. Multi etiã post
singula quæ agunt opera, suam examina-
re solent conscientia. Verum, si singulis
horis, aut post vnumquodq; opus id fa-
cere nimum tibi videretur, post singula
saltem maiora & eminentiora, quæ per
diem agimus, opera, id facere quam sa-
luberrimum est.

Quinimo circa aliqua opera speciali-
ter nobis, præscriptum est, ut postquam
illa iam aboluimus, ipsa quomodo per-
acta sint, examinemus, uti supra diximus.

S. Bonaventura vero septies per diem
se feruum Dei examinare debere assent.

Si portio illam in examine particulari
additionem seruauerimus, ut nimirum quo-
ties impingimus, toties manu pectus
tundoremus; facile hinc nosse possemus,
quoties lapsi fuisset: quamquam hanc
B. P. noster additionem nō tam præscri-
bat ut per eam nouerimus quoties lapsi
simus, quam ut statim lapsu nos pœnite-
ret. Atq; ideo signū hoc tunctionis pecto-
ris assignat; quod dū tundimus, tantun-
dem est ac si diceremus, Peccati Domine.

Cæterum si hanc additionē seruemus,
inigni nobis erit adiumento ad postea fa-
cile in memoriam reuocandum quor-
cibus lapsi sumus.

Huc accedit hominem, dum sedulo su-
per seipsum excubat, & de profectu suo
mire sollicitus est, quædam, statim ac de-
fectum admittit, remorsum conscientia
sentire, quo excitatorem & vellicatorem,
ad eius recordationem excitantem, me-
liorem habere non potest.

Per documentum hoc simul etiã dua-
bus hominum generibus respondemus.
Sunt enim nonnulli, quibus etiam totus
horæ quadrans nimis quam breuis vide-
tur ad defectus, in quos lapsi sunt, in me-
moriã reducendos. Et his iam ante mo-
dum præscriptum, ut primum punctum
iam quasi absoluerint, antequam ad exa-
men veniant, ut sic tempus illis sit ad duo
postea

posteriora exactius peragenda. Alij è cōtra sunt, quibus quadrans examinis nimis longus videtur, nec inueniunt quam in re illo durante se occupent. His longe facilius respondere possumus: quia iam supra diximus, tam in meridie, quam vespere, examen generale vna cum particulari peragendum esse, & postea, tū illius quam huius defectibus notatis atq; examinatis, in coram nos confusione & displicentia cōcipienda, in venia petenda, in firmo emendationis proposito faciendo, in gratia à Domino ad hoc poscēda, serio occupari debere: quib. quo diutius inhaeremus, eo id futurum melius.

Perutile quoddam documentum huic proposito adfert S. Dorotheus, scilicet in examine non tam defectus quos admittimus, quam ipsas defectuū radices, causas & occasiones, quæ suere ad cadendū incitamentum, examinandas esse, vt primum ab iis imposterū caueamus. Verbi gratia, si eo quod cubicula egressus sum, ideo silentium fregi, vel murmuravi; proponere debeo posthac sine necessitate eodem non egredi, itaq; me in futuram prae munire. Atque ita de aliis id genus rebus: Id enim ni fiat, accidit nobis, sicut ei qui ad lapidem pedem offendit, qui quia ad impingendi occasionem nō aduertit, etiam grās ad eundē offender: vel sicut ei, qui arbori putridæ & emortuæ mederi cupiēs, non nisi aliquot ex ea ramos, & fructum verminosum putridumque auelleret. Hoc ergo modo si examina peregerimus, quod eis assignatum est, tempus nobis non longum & tardiosum, sed quam breuissimum videbitur.

CAPVT XI.

Examē conscientia efficax esse medium ad reliqua omnia media & documenta spiritalia opere ipso exequenda; & ideo nos in spiritu minime proficere, quod non prout oportet, illud obeamus.

S. Basilius postquam varia Monachis documenta ad in spiritu proficiendū præscripsisset, in fine hoc velut omnium præcipuum subnectit, nimirum, vt singulis noctibus antequam cubitū concedat, conscientia examen instituant: vt pote qui censeret vnū hoc ad reliqua quæ ante iis præscripserat, obseruanda, inq; iis perseuerandū, sufficere. Vnde & ego presentem tractatū in hoc volo concludere, examen hoc omnibus etiam atq; etiam, & quam enixissime commendans: hoc vnū namque, iuuante Dei gratia, satis erit & conferet ad reliqua spiritalia documenta executioni mandanda, & omnibus defectibus nostris medēdum. Si enim in oratione has languidior, in obediendo remissior, in loquēdo solutior, si nescio quā libertatem præter solitum tibi assumere incipias, per examen statim omnia hæc curabuntur & corrigentur.

Qui quotidie hoc examē prout oportet instituet, credere potest habere se quendam penes se pædagogum, aut magistrum nouitiorum, & superiorum, qui singulis diebus & horis ab eo gestorum ratione exposcat, faciendorū cōmoneat, erratorum, deniq; aliqua in re coarguat.

Vnde bene R. D. M. Auila, Non diu, inquit defectus tui durare poterunt, si hoc in te duret examen, si quotidie, imo ad singulas horas rationem à te exposcas, teque peccantem reprehendas. Si nihilominus tui defectus durēt, & post multos dies, & annos fortasse, passiones tuæ tam indomitæ, viuæ & contumaces sint, quæ quod media, qua ad profectū nostrum in spiritu instituta erāt initio; nō alia, mihi crede, eius rei est causa, q̄ quod media, quæ ad profectum nostrum in spiritu sunt instituta, non pro eo ac oportet, vsurpes.

Nam si serio & ex animo proponeres vel defectum aliquem expugnare, vel virtutem consequi, & magna in hoc ipsum diligentia ac sollicitudine animi cōniteris, cū ter per diē ad minimum, mane videlicet, meridiē ac vespere, emendationem proponendo, tū quotidie lapsus vespertinos cū matutinis, & hodiernos cū hester-

Hom. 5. de instit. Monach.

Examē conscientia no- ster padagogus.

In Audi filia. 662.

Examen serio faciendi.

hesternis, & huius septimanæ cum hebdomadæ superioris conferendo, dolendo quoque & erubescendo quod toties lapsus sis, gratiam quoque emendationis à Deo & sanctis postulando, fierine possit ut post tantum contentiois tempus nihil omnino profecisses.

At si quis ex sola consuetudine, & pro forma (ut dicunt) tantum examen suum obeat, non habito inquam vero de culpis suis dolore, & nullo concepto emendationis proposito, non id examen est, sed nuda tantum cærimonia & consuetudo. Unde fit, ut quos quis defectus & habitus malos, & inclinationes prauas & inordinatas sæculo secum tulit, easdem etiam post annos plurimos in Religione transactos retineat: Si antea erat superbus, etiam modo sit, si impatiens & iracundus, talis etiam nunc sit; si asperius & mordacius proximum alloquebatur, non minus iam asper sit & austerus; denique nunc tam malis sit moribus, quam erat primo Religiosi ingressus die, & tam voluntatis suæ tenax, tam variorum & illicitorum appetens, tam commoditarum suarum sectator.

Multi in religione negligenti peccati sunt.

Vtinam vero non etiam profectus & incrementi in virtutibus loco, praua in nonnullis conditio & indoles inoleuerit, & tantum quantum anni, noxia non adiuncta sit libertas, & cum esse deberent humiliores, non iam sint arrogantes, & præsumptiosiores, & non in peruersionem illam incidant, de qua Bernardus: *Quodque peruersum est, plerique in domo Dei non patiuntur haberi contempti, qui in sua non nisi contemptibiles esse potuerunt.* Multi enim sunt, qui cum in mundo obscuri essent & ignoti, in Religione famam & nomen captant; quibus cum in mundo vix suppetere necessaria, suas hic quærunt delicias.

Horn 4. super Missus est.

Ex iis quæ dicta sunt, etiam colligitur quam frivola & iniqua illa sit quorundam excusatio, ideo suos se defectus emendare non posse dicentium, quod hæc sua sit natura & indoles. Imo vero maiori indignum est reprehensione, quod, cum qui

Natura corrupta non co-

se hanc vel aliam malam naturam & indolem habere norit, & toto suo conatu ac studio in parte hac debili communienda conuicti deberet, ne hac hostis in animam perumpat, post tot tamen annos elapsos tam immortificatus, debilis & rudis sit, quam erat primo conuersionis suæ die.

Cuiusque ergo Deo serio seruire propositum est (quia omnes in genere hic alloquimur) ad se ipse redeat, & de nouo quodammodo aspicietur, suum posthac examen pro eo ac debet instituere procurando, ita ut fructum quem facit, nemo non videre queat. Homines fragiles, fateor, sumus, ac varios habemus defectus, & tam diu eos habebimus, quam diu in hac vita mortali erimus; atamentia nobis per examen proponenda sunt. Primum, ut, si defectus hi initio erant plures, post fiant pauciores; Secundum, ut, si erant grauiores, minuantur; Tertium, ut non semper iidem sint. Nam in vnum eundemque sæpius relabi, magnam & supinam arguit negligentiam & vecordiam.

Euagrius eo in libro, quem de Monachorum conuersatione & corporalibus exercitiis conscripsit, Monachum quendam sanctum dixisse refert, Non memini vnquam me in vnum idemque delictum, diabolo instigante, esse lapsum. Ille ergo bene & prout oportebat conscientie suæ examen instituebat, illum serio & ex animo commissorum pœnitebat, ille denique solida emendationis proposita concipiebat. Hoc porro nos oportet imitari. Hæc quippe fuit via qua Beatum Patrem nostrum Ignatium Deus Opt. Max. conduxit, & ad tantum perfectionis culmen euexit. Rem notabilem & singularem quoad hoc in illius vita legimus, nempe, eum, cum, diem hesternum cum hodie, no, & præsentem profectum cum superiore compararet, comperire solitum quotidie, semper se magis ac magis in spiritu proficere, & terræ, quam spectaret (vel, ut melius loquat, cælo) viciniores fieri: ita quidem, ut iam senex diceret,

statum illum & vitæ genus quod Man-
re coluit (quod ipse postea litteris ope-
ram dans, primitivam suam Ecclesiam
vocitare solebat) suum quodammodo
novitatum fuisse: unde etiam Deus il-
lam perfectionis imaginem, cuius Man-
re non nisi prima lineamenta umbræ-
que duxerat quotidie in anima illius na-

tiuis coloribus condecorabat & perfici-
ebat.

Hoc itaque medium, quod Dominus *Examen ser-
nobis commé-
datur.*
tam singillatim nobis dedit, prout oportet
omnes usurpemus, & speremus firmi-
ter eius nos adminiculo ad perfectio-
nem, ad quam aspiramus,
conducendos.

TRACTATUS OCTAVVS.

DE CONFORMITATE VOLVNTA-
tis nostræ cum diuina,

CAPVT PRIMVM.

Duo primaria ad hoc fundamenta preponuntur.

NON sicut ego volo, Domine, sed
sicut tu. Duas ob causas, tradit
sancti, unigenitum Dei filium
de celo descendisse, nostraque
in carne, humanam naturam vere assu-
mendo, vestisse. Primo, ut nos pretioso
sanguine suo redimeret; deinde, ut sua
nos doctrina iter cælesti edoceret, suoque
exemplo instrueret. Quia, sicuti parum
nobis prodesset viam nosse, si in carcere
vinculi detineremur; ita vice versa inquit
Bernardus, è carcere eripi, nihil nobis
prodesset, si viam ignoraremus. Quoniam
vero Deus inuisibilis erat, hinc, quo ip-
sum videremus, & sequi possemus atque
imitari, necesse erat ut ipse se visibilem
faceret, nostramque sibi humanitatem
circumdaret, perinde ac pastor ideo o-
uinas exuuias, quæ ouium est vestis, assu-
mit, ut oves ipsum, suam in eo notantes
similitudinem, sequantur. Unde S. Leo
Pontifex hac de re sic ait, Nisi enim esset
homo verus non præberet exemplum. Vtrum-
que porro, tam hoc scilicet quam illud,
ipse quam perfectissime fecit, idque ex
Rodriguez exercit. pars 1.

nimio & excessiuo suo erga homines a-
more. Sicut enim redemptio copiosa ad-
modum fuit (& copiosa apud eum redem-
ptio) ita & copiosa eius fuit instructio:
quia non verbis modo, sed multo copio-
sius ipso operum exemplo homines do-
cuit. Dicit quippe Euangelista Lucas,
Capit Iesus facere & docere. Primo ceptit o-
perari, idque toto vitæ suæ tempore; &
postea prædicare & docere, sed non nisi
tribus ultimis vitæ annis, aut non nisi
duobus & medio.

Porro inter alia, quæ nos Redemptor
Iesus docuit, facile primum & præcipuum
fuit, ut plenam, totalem & perfectam o-
mnibus in rebus cum diuina voluntate
conformitatem haberemus. Id autem non
verbis tantum (quando nimirum nos o-
rare docens, dixit, Inter alia hoc à Patre
vestro cælesti petitis, Fiat voluntas tua,
sicut in celo & in terra; nos docuit; sed hæc
ipsam doctrinam suo etiam exemplo ma-
xime confirmauit. Hanc etenim ob cau-
sam potissimum se de celo ait in terram
descendisse: Descendi de celo, non ut facerem

*Psal. 129. 7.
Christus plus
fecit quam
docuit.*

Mat. 11.

Ioan. 6. 41.

Kk *volunt.*

Christus re-
signationem
plenam plus
Exemplo quā
verbo dicit.

Mat. 26 39.

Idem.

I.
Perfectionis
mensura est
resignatio.

Amor est es-
sentialiter
perfectio.

Mat. 22. 38.
Coloss. 3. 14.
1. Cor. 13. 13.

Eadem vo-
luntas ami-
citiā tessera.

Epist. ad De-
metriad. Cic.
de amicitia.

voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui
misi me Patris. Quin feria illa sexta quādo
coenam ultimam comedit, eo videlicet
tempore, quo redemptionis nostrę nego-
tium iam iam consummaturus erat, in o-
ratione illa quam in horto Gethsemani
fudit, etiam corpus & appetitus sensitivus
naturaliter mortem exhorreret (vnde etiam,
vt e verum esse hominem ostende-
ret, dixit. *Pater mi, si possibile est, transeat à
me calix iste;*) voluntas tamen eius semper
fuit promptissima, & calicem sibi à Patre
ad mensum & propinatum bibendi cupi-
dissima. hinc etiam illico in eadem ora-
tione subiunxit, *Verumtamen non sicut ego
volo, sed sicut tu.*

Vt verò rem hanc à capite arcessamus,
& in hac conformitate bene fundemur,
duo nobis fundamenta præsupponenda
sunt, brevia quidē illa, sed imprimis sub-
stantialia; in quibus ceu in duobus car-
dinibus. vniuersum hocce negotium ver-
fabitur. Primum est vniuersum nostrum
profectum & perfectionem in hac cum
Dei voluntate cōcordia & consensu cō-
sistere; & quo hæc futura maior & perfe-
ctior, eo & illum maiorem fore. Funda-
mentum hoc haud difficile est intellectu:
certum namque est perfectionem essen-
tialiter in caritate & amore Dei consistere;
& eo quemque perfectiorem futurū,
quo magis Deum amabit.

Totum Euangelium, vniuersa. S. Pau-
li Epistola, atq; adeo omnes libri sancto-
rum hæc doctrina pleni sunt, in quibus
legimus: *Hoc est maximum & primum
mandatum: Caritas est vinculum perfectio-
nis: Maior autem horum est caritas: Eminen-
tissimum & perfectissimum omnium est
caritas & amor Dei.*

Porro huius amoris Dei pars altissima,
sublimissima, & purissima, ac velut cre-
mor eius, est, in omnibus se cum Dei vo-
luntate conformare, & omnibus in rebus
idem prorsus velle & nolle, quod diuina
eius maiestas. Nam, vt è veteri Philoso-
pho tradit D. Hieronymus, *Eadem velle,
& eadem nolle eadem demum firma amicitia est.*
Quanto ergo quis erit cum diuina volū-

tate conformior & vnitior, tanto erit &
melior & perfectior. Constat adhuc nihil
esse Dei voluntate aut melius aut perfe-
ctius: vnde sequitur, quo se homo cum
Dei voluntate magis vniet & conforma-
bit, hoc ipsum fore & meliorem & perfe-
ctiorem. Sic argumentabatur alius ille Phi-
losophus: Si Deus est res omnium quæ
sunt perfectissima; sequitur ergo, quo
quid Deo magis assimilabitur, eo id fore
perfectius.

Secundum fundamentum est, nihil o-
mnino in mundo contingere aut eueni-
re sine speciali Dei voluntate, nutu ac de-
creto posse, vna excepta culpa & pecca-
to; quia eius causa & auctor Deus nec
est, nec esse potest. Nam sicut natura
ignis repugnat frigefacere; & aquæ, ca-
lesfacere; & soli, inobscure: ita infinites
magis Dei bonitati repugnat, pecca-
tum, malum, & iniquitatem amare. Va-
de sic loquitur Propheta Abacuc, *Mundi
sunt oculi tui, Domine, ne videas malum,
& respicere ad iniquitatem non poteris.* Sic
ut vulgo, dum quem alteri exosum &
abominabilem esse significare volumus,
dicimus, Non potest eum videre, sic Pro-
pheta hic, Deum iniquitatem & pecca-
tum, ob infinitum odium & abomi-
nationem, qua ipsum prosequitur, ait
videre non posse. *Quoniam non Deum vo-
lens iniquitatem tu es,* ait Psalmographus,
& alio loco, *Dilexisti iustitiam, & odisti
iniquitatem.* Quantopere autem pecca-
tum Deus detestetur & exosum habeat,
Scriptura plurimis in locis passim osten-
dit atque ideo eius causa & auctor esse
nequit.

Sed excepto hoc, reliqua omnia ad-
uersa & mala pænæ omnia Deo volente
& permittente contingunt. Hoc item
fundamentum, certissimum & irrefra-
gabile est. Nulla in mundo, vt cæca Gen-
tilium fluxit superstitio, est fortuna; & ea
quæ homines Fortunę vocant bona, non
à Fortuna vt pote quæ nulla est, sed à solo
Deo dantur. Docet id Spiritus sanctus,
per Sapientem dicens, *Bona & mala, vi-
ta & mors, paupertas & honestas, à Deo sunt.*

Et esto per alias causas secundas hæc eueniant, certum nihilominus est, nihil in magna hac mundi republica, nisi ex summi illius Imperatoris, qui ei præest, voluntate ac dispositione fieri. Respectu Dei nihil casu & fortuito fit, sed quæcunque fiunt, per manus eius decernuntur ac veniunt, quin omnia corporis tui ossa, atque adeo omnes capitis tui capillos numeratos habet ut ne vnus quidem sine eius nutu voluntateque defluere ac deperire possit. Quid de hominibus loquor? Ne auis quidem vna in laqueum & castes incidit, ait in Evangelio Redemptor Iesus, sine peculiari dispensatione ac permisso Dei. *Nonne duo passeris inquit, afferuntur, & vnus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro.* Ne folium quidem ex arbore ipso incido ac nolente defluit. Quin & de fortibus dicit sapiens, *Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur;* id est, non casu aut fortuito illæ cadunt, sed per diuinam prouidentiam, ita disponentem & volentem exeunt. Sic cecidit fors super *Matthiam*, non casu aut fortuna, sed per particularem Dei nutum & prouidentiam, eam hæc via in Apostolum suum eligere cupientis.

Veritatem hanc & optimi quique Philosophi, vel solo lumine naturali perspexerunt, dixeruntque, etsi respectu causarum secundarum multa fortuito eueniant, primæ tamen causæ respectu ea fortuita non esse, sed valde deliberate, ex proposito ac destinato fieri. Quod hæc similitudine declarant: Pone & finge seruum negotij cuiusdam causâ quopiam à domino suo mittri; mox vero alium ad alia consicienda, sed alia via, destinari, ita tamen, ut alter de alterius aduentu nihil plane norit, dominus tamen verumque eodem in loco conuenire velit. Quod duo hi serui in vno eodemque loco se inuicem inueniant, illorum quidem intuitu, fortuitum est, heri tamen, qui id studio intendit, respectu fortuitum non est, sed præcogitatum & studio destinatoque factum. Ita in hac nostra materia, esto respectu hominum quædam casu acci-

dant, quod hæc ipsi nequaquam intendunt, imo ne quidem cogitarint, respectu tamen Dei nihil fortuitum hic est, sed nutu directioneque eiusdem, ob occultos & secretos fines, quos ipse solus nouit, ita decernentis, vniuersa contingunt.

E duobus illis fundamentis & premisis colligenda est illa conclusio & thesaurilla illud quod ante posuimus, scilicet, cum omnia nobis euenientia, à manu Dei proficiantur, atque adeo vniuersa nostra perfectio in nostri cum diuina eius voluntate conformatione sita sit; illa omnia nobis esse velut à manu eius descendenda, accipienda, inque illis nos cum sanctissima ac diuina eius voluntate conformari debere. Nihil tibi est velut casu, aut humana industria solertiaque factum, accipiendum: hoc namque mire hominem affligere & angere solet. Neque cogitandum hoc vel illud tibi accidere, propterea quod alius quis illud ita conduxit ac direxit; Et, nisi hoc vel illud in causa fuisset, aliter rem euenturam fuisset. Non est quod de hoc magnopere angaris; sed omnia tibi sunt veluti à manu Dei Opr. Max. dimanantia, accipienda, quæcunque demum via vel anfractu veniant. Ipse namque solus ea per hæc media immittit.

Quidam de priscais illis Anachoretis dicere solebat, hominem veram in hac vita quietem gaudiumque habere non posse, nisi firmiter sibi persuaderet, præter Deum & se vnum, nullos alios in mundo homines supersesse.

Tradit B Dorotheus, veteres illos eremi Patres in id potissimum toto studio & animi conatu incubuisse, ut omnia, velut à manu Dei profecta, quantumlibet ea essent tenuia, & quomodocunque venirent, acciperent, atque hoc ipsos pacto in summa animi pace & quiete, ac vitam quandam cælestem & angelicam in terra vixisse.

Hominibus quædam, Deo nil fortuitum.

Nil ab hominibus omnia à Deo eueniunt.

Deus meus & omnia.

Doftri. 7.

Omnia de manu Dei amantur.

CAPVT I.

*In quo secundum fundamentum
amplius ac deductius de-
claratur.*

TAM explorata, & in sacris Litteris fundata veritas est, omnia grauamina, ærumnas & mala pœnæ, à Dei manu proficisci, vt ei necesse non foret adstruendæ probandæque diutius immorari, nisi suo eam cacodæmon astu obscurare & infringere satageret. Nam ex alia illa veritate, etiam certissima, quam ante diximus (scilicet Deum peccati causam & auctorem non esse; falsam quandam mēdacemque cōclusionem infert, nonnullis persuadens, esto mala, quæ mediāntibus causis naturalibus & creaturis rationis expertibus nobis accidunt (puta infirmitas, fames, & sterilitas) à Deo proficiscantur, quia nullum in illis creaturis est peccatum, nec esse potest, (quod hæc illius non sint capaces) malum tamen, grauamen, molestiam, quæ per hominis, qui me vel læsit, vel res meas furto abstulit, vel infamiam intulit, culpā accidunt, non à Dei manu, nec eo decernente, annuente prouidenteque, sed duntaxat per malitiam & sceleratam ipsius inferentis voluntatem mihi inferri. Qui sane grauis quidam & intollerabilis est error. Vnde bene B. Dorotheus tam hunc, quam eos qui res contingentes, non velut à Dei manu prouenientes, accipiunt, coarguens, ait: *Nos vero cum verbum vllum in nos dictum audimus imitamur. hi enim si quis in eos lapidem iecerit, iaciente dimisso lapidem remordent: ita nos, Deo relicto, qui nobis tribulationes huiusmodi ad peccatorum nostrorum purgationem procurat, ad lapidem, hoc est ad proximum, currimus.*

Vt autem hunc errorem eliminemus, & in Catholica veritate solide fundemur, docent & notant Theologi, in peccato quolibet, quod ab homine committitur, duo concurrere solere: scilicet

primo motum & actum exteriorem; deinde ipsam interiorem volūtatis inordinationem, qua se ab eo quod præcipit Deus, disiungit; exempli gratia, quempiam cum alio rixari, eumque in rixa interficere. Vt eum interficeret, opus habuit manum ensi admouere brachium eleuare ac dirigere, ictum inferre, & alios motus naturales facere; qui nude in se, ac sine vlla in ordinatione volūtatis hominis, qui eos ad alium interficiendum fecit, considerari possunt. Horum omnium motuum pure in se consideratorum causa Deus est, & eos ipse facit non secus atque alios creaturarum irrationalium effectus facit. Nam sicut illæ sine Dei concursu nec dirigi, nec moueri, nec operari possunt, ita nec sine illo suum posset homo ille brachium flectere, nec manum gladio applicare.

Adhæc, actus hi naturales ex se mali non sunt; nam si eos homo vel ad necessariam sui tutelam & defensionem, vel in bello iusto, vel in quantum minister est iustitiæ vsurparet, itaque alium interficeret, minime peccaret.

Verum culpa, quæ est quidam voluntatis defectus & inordinatio, qua malus alteri iniuriam infert, nec non deuiationis illius & distortionis rationis, Deus nequaquam causa est, esto eam permittat; nam plane eam impedire potest, licet ob iusta iudicia sua eam minime impediatur.

Scita hanc rem declarant similitudine. Si quis, inquit, plagam in pede accepit, claudicando incedit: causa, quod pede incedat est motiua animæ virtus & vis; at claudicationis illius causa est plaga, non vero ipsa animæ virtus. Pari modo se res habet in opere, quod quis peccando facit, operis quidem causa Deus est, sed quod operando delinquit & peccet, à libero hominis arbitrio procedit.

Adeo vt, etsi Deus non sit, nec esse queat, peccati auctor, in dubitate tamen credendum sit, omnia mala pœnæ, mediāntibus naturalibus causis, & creaturis irrationalibus, quæ creaturis rationa-

*Sophisma
Damaus.*

Doctrin. 7.

Simile.

*In peccato
duo sunt A
ctus & inor-
dinatio.*

tionabilibus, & quacunq[ue] via & modo euenientia, à Dei vnus manu, omniscia- que eius dispensatione & prouidentia venire. Ipse namque manum direxit eius, qui te læsit, necnon linguam illius, qui contumeliis te oneravit. Amos Propheta ait, *Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit.* Et passim id in Scriptura inculcatur, utpote quæ Deo malum, quod homo vnus intulit alteri, attribuit, Deumque id fecisse asserit.

oculos ad cœlum sustollens, Deum cœli palam testatus est, tantæ se stragis, cladis & internecionis causam non esse.

Alarico Regi Gothorum Romam pro-
peranti, vt eam vastaret & euertret, Mo-
nachus quidam venerabilis obuam pro-
diit, eumque supplex rogauit, ne tot ma-
lorum, illo in excidio patrandorum, esset
causa. Cui barbarus, Equidem, inquit,
non mea voluntate impulsuque Romam
abeo; sed alterius. quotidie namque, ne-
scio quis, me importune impellens & di-
uexans, mihi identidem suggerit, Abi
Romam & ciuitatem illam destrue. Ad-
eo, vt omnia illa à manu Dei, eoq[ue] specia-
liter ordinante & volente proueniant.

2. p. lib. 9. c. 2
hist. Eclesiæ.

Vnde etiam Regius Propheta Dauid,
cum illi Semei male diceret, ac lapidibus
impeteret, isthanc iniuriam ferro vindic-
care volentibus, ait, *Dominus praecepit ei*
vt malediceret Dauid, & quis est qui audeat
dicere, Quare sic fecerit? id est, eum Domi-
nus vt instrumentum delegit, ad me affli-
gendum & castigandum.

2. Reg. 16. 10

Neque vero mirum est, si homines iu-
stitiæ & prouidentia diuinæ instrum-
ta sint, cum & ipsi daemones, in sua mali-
tia obstinati & obdurati, nostræque per-
ditionis percupidi, talia sint. Egregie id
ac præclare aduertit S. Gregorius, in il-
lud 1. Regum scribens, *Spiritus Domini*
malus arripiebat Saul. Spiritus hinc voca-
tur tum *Spiritus Domini* cum *Spiritus ma-*
lus: malus quidem, quod mala eius esset
intentio; Domini vero, vt pateret eum à
Deo missum esse ad Saulem sic torquen-
dum, & ad isthoc tormentum infligen-
dum, Deum illo instrumento uti. Hoc
ipsamet Scriptura eodem loco declarat,
dicens: *Exagitabat enim spiritus nequam à*
Domino. Eandem ob causam ait idem
Pontifex, daemones, qui iustos tribulant
& diuexant, in Scriptura latrones Dei ap-
pellari: latrones quidem, ob malam quam
habent, nobis nocendi voluntatem, Dei
vero, vt noverimus, omnem quam ha-
bent ad nocendum potestatem, eos à Deo
accipere.

Dæmones in-
strumenta iu-
stitia.

Lib. 18. Mo-
ral. c. 3. 1. Reg.
16. 23.
Spiritus Do-
mini quom-
dam malus.

1. Reg. 16. 14.

Lib. 18. Mo-
ral. c. 18. in
Job. 19. 11.
Dæmones la-
trones Dei.

Vnde Job, vt bene ponderat S. Augu-
stinus,

K k 3

Amos 3. 6.

2. Reg. 11. 11.

Deus suus
pro hominibus.

Mali instru-
menta iusti-
tia.

1. Reg. 16. 5.

1. Reg. 16. 11.

1. Reg. 16. 7.

Mali sunt
virga bap-
tismi.

1. Reg. 16. 14.

1. Reg. 16. 14.

In Psal. 31.
Iob. 1. 21.

Dæmon nil
potest nisi Deo
permittente.

Ibid.

Matt. 8. 31.
Porcos sine
venia Dæ-
mon venare
nequit.

stinus, non dixit, Dominus dedit, diabolus abstulit: sed quam primum omnia Deo accepta retulit, dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit. Sciebat enim dæmonē non plus irrogare mali posse, quam illi sit à Domino permittum. Et hoc ipsum prosequens idem Augustinus, profusus, ait, ad Deum tuum refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit, nisi ille permittat, qui desperat habet potestatem. Ne in Geracenorum porcos quidem ingredi potuere dæmones, nisi potestate & licentia ingrediendi à Domino Iesu, ut Euangelista refert, ante peccata: quomodo ergo te violare & tentare poterunt, si potestatem ipsis non fecerit Deus? Qui enim porcos attingere non potuit, quomodo attinget filios?

CAPVT III.

De magnis bonis & commodis, quæ huic cum Dei voluntate conformitati includuntur.

IPSAM sanctitatis & perfectionis vitæ Christianæ summam in eo S. Basilius asserit consistere, ut omnia, tam magna quam parua, Deo attribuamus nosque in illis sanctissimæ eius voluntati conformemur. Ut vero melius rei huius perfectionem ac momentū intelligamus, itaque magis huc animemur, maioriq; in eam studio & conatu incumbamus, eximia illa bona & fructus, quos hæc cum diuina voluntate conformitas comprehendit, singillatim prosequemur.

I.

Resignationis
præstantia.

Primo, est hæc vera & perfecta illa resignatio, quam sancti omnes, atque adeo vniuersi vitæ spiritualis magistri tantopere vbique celebrant, & quam velut radicem & principium omnis pacis ac quietis nostræ spiritualis esse asserunt. Hominem hæc namq; non aliter in Dei manus consignat ac tradit, quam paucillum luti est in manu figuli, ut is de il-

lo faciat ac statuat quodcunque voluerit, ita ut ipse non iam suus esse, non sibi viuere, non sibi comedere, non sibi dormire, non denique sibi laborare velit, sed non nisi in Deo & propter Deum.

Hoc porro facit hæc nostra conformitas: per illam quippe homo se totum voluntati diuinæ resignat; ita quidem, ut aliud non desideret, aliudue procurrat, quam ut diuina voluntas in se quam perfectissime adimpleatur, tam in eo quod ipsemet homo facere tenetur, quam in quacunque re quæ ipsi potest contingere, neue minus in prosperis & consolatoris, quam in aduersis & laboriosis. Quod Deo quidem tantopere placet, ut propterea David Rex, vir dictus sit secundum cor Dei: Inueni, inquit Deus, virum secundum cor meum qui facit omnes voluntates meas. Quod videlicet cor illius secundum cor Domini ita moueretur ac flecteretur, & tam id esse ad quodlibet quod in illo Dominus imprimere vellet, tam laboriosum ac molestum, quam consolatorium & suauis, accipiendum promptum ac dispositum, quæ cera mollis est & ductilis ad quancunque formam figuramue ab artifice impressam accipiendam. Atque ideo etiam duobus in locis palam de se confitetur, Paratum cor meum Deo, paratum cor meum.

Secundo, qui veram hanc perfectamque cum Dei voluntate concordiam & confirmatam habet, veram is, integram, perfectamque omnium passionum, & prauarum inclinationum mortificationem etiam adeptus erit. Nemo porro ignorat, quam hæc sit mortificatio necessaria, quantopere à sanctis viris & sacra Scriptura laudata & commendata. Hæc autem mortificatio medium quoddam est, necessario præsupponendum, ut quis hanc cum voluntate Dei conformitatem consequatur. Adeo, ut hæc finis sit, mortificatio vero eius obtinenda medium sublimior & perfectior iplo medio.

Iam mortificationem necessariam esse medium

medium ad unionem hanc & veram ac perfectam cum diuina voluntate conformitatem acquirendam, sole meridiano clarius est. Siquidem nihil hanc unionem & conformitatem impedit, quam voluntas propria & inordinatus appetitus: hinc, quo suam quis amplius voluntatem & appetitum negabit vel mortificabit, eo arctius & magis secum voluntate diuina vniet & conformabit. Vt rude impolitum que lignum cum alio dolato leuigatoque coaptetur aut coponatur illud ante dolari politique necesse est; aliter enim cum alio vniri ac coniungi non poterit. Idem prorsus facit mortificatio; ipsa quippe nos dolat, expolit & leuigat, vt hac ratione Deo vniamur & adaptemur, in omni re diuini eius voluntati nos conformando. proinde quo se quis magis mortificabit, eo amplius se cum diuina voluntate vniet & adaptabit: & quando iam perfecte & plene mortificatus erit, ad perfectam hanc unionem & conformitatem perueniet.

simil.

Voluntas propria mortificatione tollitur vt diuina sequatur.

III.

Hinc consequitur & aliud, quod esse potest tertium; nimirum hac resignatione & totali cum diuino beneplacito ac voluntate consensu, nullum sui ab homine offerri Deo posse sacrificium maius, acceptius, vel gratius. In aliis quippe sacrificiis offertur quæ sua sunt, at in hoc seipsum. In aliis quoque sacrificiis & mortificationibus se non nisi ex parte mortificat; Verbi gratia in temperantia, in modestia, in silentio, in patientia aliquam Deo partem offert: hoc vero quoddam est holocaustum, in quo se totaliter & totum Deo immolat, vt de toto se quodeunque, quomodocunque, & quâdocunque voluerit, statuat, ita vt nihil excipiat, eximat, vel referret sibi. Proinde, quantum interest inter hominem ipsum, & ea quæ sunt hominis, quantum inter totum & partem, tantum inter hoc sacrificium & reliqua sacrificia & mortificationes discrimen est.

Conformitas vero voluntatis Dei.

36.

Tanti vero Deus isthoc facit, vt hos vniam a nobis exigat. *Fili mi,* inquit, *præbe mihi cor tuum.* Quemadmodum Accipi-

pter regius non nisi cordibus pascitur: ita Deo nihil corde gratius ac sapiens: & nisi hoc illi dederis, nulla ei re satisfacies. Hoc vero a nobis dum petit, parum petit. Si enim nos, qui non nisi paululum pulueris & cineris sumus, nulla reum a Deo creaturam satiare nec contentari possumus, & exiguum hoc corculum nostrum nulla proflus re. quæ Deo minor sit, saturari, quomodo Deo te satis putas facturum, si illi non totum cor, sed non nisi partem illius tribuas, aliam vero tibi referes? Falleris: neque enim ea cordis nostri natura est, vt hoc modo diuidi dissecarique in partes queat. *Coangustatum est enim,* inquit *Isaias, stratum ita vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non potest.* Pati modo cor nostrum angustum quoddam est stratum; hinc neminem alium capit, quam solum Deum: hac de causa eum sponsa id nomine lectuli vocauit: *In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea.* Ita namque suum illa cor eoangustarat, vt alium id amatorem non caperet, quam vnicum sponsum suum. Qui ergo cor suum extendere & dilatare cupiet, quo aliquem rei extraneæ in eo locum assignet, Deum inde expellet. Atque hoc apud Prophetam suum conqueritur Deus, dicens, *Quia iuxta me discooperuisti & suscepisti adulterum, dilatasti cubile tuum, & pepigi cum eis foedus.* Dum alium quempiam in cubile cordis tui admisisti quam sponsum, adulterata es; vtque adulterum tegeres & cooperires, Deum discooperuisti, & eiecisti. Si vel mille corda haberemus, soli Deo illa offerenda essent; quin & omnia nobis videri deberent per exigua, respectu eius quod Deo debeatur.

Cordi tuo nil creatum sufficit & Deo nequidem istum cor dabit.

Cer diuidi nequit.

Isa. 28. 20.

Gilber. Abb. serm. 2. in Cant. apud S. Bernard. Cant. 3. 1. Cor lectulus duos non capit.

Deo mille corda debes & vnicum quod habes dabis Damon.

IV.

Quarto, vt in initio dicebamus, qui hanc voluntatis conformitatem habebit, perfectam quoque charitatem & amorem Dei habebit, & quo in illa magis proficiet, eo magis & in amore Dei creset, ac consequenter in perfectione, quæ in illa caritate & amore consistit. Quod, præter ea quæ diximus, satis quoque colligitur

Cap. 1.

Amor voluntates inuigat.

ex eo

*Hom. in Eu-
uang.*

*Amor consti-
tuit in operib.*

Ioan. 3. 16.

*Ioan. 14. 3.
Operibus Dei
erga mundū
& Christū
erga patrem
morum suum
probarunt.*

ex eo, quod iam iam dicebamus. Amor siquidem Dei, non in verbis, sed in operibus consistit. Nam, teste S. Gregorio, probatio vera dilectionis exhibitio est operis. Et quo opera sunt difficiliora, & pluris constant, eo magis illa amorem Dei produnt. Hinc S. Ioannes Apostolus declarare volens ingentem amorem, tam eum, quo mundum hunc Deus dilexit, quam eum quo Christus Iesus Patrem suum prosequeretur, de primo quidem ait, *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, qui pro nobis pateretur, ac mortem oppeteret.* de altero vero ipsemet Sequator ait, *Ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio; surgite eamus hinc.* Ibat porro ad mortem in cruce oppetendam. In hoc ergo palam ostendit ac mundo probavit, insigni erga Patrem se suū amore ferri, quod mandatum eius adeo rigidum adimpleret. Adeo ut amor non nisi per opera declaretur, atque eo magis, quo opera maiora sunt ac laboriosiora.

Hæc vero totalis cum voluntate Dei conformitas, uti dictum est, maximum est sacrificium, quod nostri Deo offerre possumus, propterea quod perfectissimā quandam mortificationem & resignationem, qua quis totum Deo se offert, atque in eius manus se tradit, uti de se statuat quodcumque voluerit, præsupponit. Quamobrem nihil est, in quo magis quis suum erga Deum amorem patefaciat, quam in hoc, cum, quidquid habet, & quidquid habere etiam aut desiderare potest, illi det, & offerat; ac, plura si haberet & posset, etiam hæc illi totaliter daret.

CAPUT IV.

Hæc perfecta cum Dei voluntate conformitas, quædam est in terris beatitudo.

Quia ad totalem hanc cum Dei voluntate conformitatem & concordiam perveniet, omnia, quæ succedent, velut a manu eius profecta accipiendo, inque his cū sanctissima ac diuina eius voluntate se conformando, quandā hic in terra felicitatē ac beatitudinē adeptus erit: Etenim incredibili quadam pace & tranquillitate gaudebit, ac perpetuo quodam anima illius gaudii & iucunditate perfunderetur, quæ felicitas ac beatitudo est, quam magni & illustres Dei serui in hoc mundo fruuntur. Nam, ut ait Apostolus: *Non est regnum Dei ac vitæ huius beatitudo escæ & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto:* hoc scilicet est regnum cælorum, & paradysus voluptatis, quod adhuc viuentes in terra habere possunt.

Et non sine ratione vocatur id beatitudo, propterea quod nos beatissimum modo similes constituar Nam, sicut in cælo nullæ sunt mutationes, nullæ vicissitudines, sed semper in vno eodemque esse ac statu Beati manent, Deo suo fruentes: ita qui hic in mundo ad totalem & perfectam illam conformitatem pervenerunt, ut omne eorum gaudium ac velle sit beneplacitum ac voluntas divina, fortuitis vitæ huius mutationibus, ac variis qui contingunt, fortunæ successibus nequaquam percelluntur aut turbantur; quia eorum voluntas atque animus ita divinæ voluntati unita & conformia sunt, ut, cum omnia hæc ab illius manu proficisci, & illius hoc pacto voluntatem & beneplacitum adimpleri vident, labores illius in gaudium, amaritudines in iucunditatem & dulcedinem transeant: Magis quippe dilecti sui voluntatem volunt, & amant quam suam. Unde nihil omnino in mundo est, quod illos queat consternare vel turbare. Si enim, quod forte illos turbare & affligere possit (puta labores, aram, a deestitates, & infamiam) id ipsi, ut singulares quædam delicias & consolationes accipiant, quod à manu Dei hæc emittantur, & hoc eius beneplacitum sit ac voluntas sequi.

sequitur nullam in mundo rem esse, quae ipsos valeat inquietare, aut animae ipsorum pacem & tranquillitatem eripere.

Hinc videlicet ortum habet perpetua illa pax & mentis iucunditas, quam priscos illos sanctos semper habuisse nouimus. S. Antonium in primis, Dominicum Franciscum, aliosque similes. Idem quoque de B. P. N. Ignatio legimus, & in illustribus Dei seruis id ut plurimum videre est. An putamus forte sanctos illos laboribus caruisse? An non tam ipsi tentationibus & infirmitatibus pulsabantur quam nos? Variis & diuersis successibus vita illorum exposita non fuit? Fuit sane, & quidem asperioribus difficilioribusque quam nostra. Etenim illusterrimos quoque sanctos Deus ante alios id genus rebus probare & exercere consuevit. Quomodo ergo fiebat, ut semper in vno eodemque statu mens illorum ageret? Ut eundem vultus tenorem, eandem serenitatem hilaritatemque tum interioremi animi, tum exteriorem corporis praeferebant, ita ut perpetuo celebrare festum viderentur.

Rei huius alia causa non erat, quam ea quam dicimus, quod videlicet totalem perfectamque cum Dei voluntate conformitatem adepti essent, omneque suum gaudium in eiusdem adimplerione constituisent: hinc etiam omnia ipsi in gaudium & laetitiam conuertebantur. Nam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et, Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Labor quippe, tentatio, mortificatio, omnia denique mala, ipsi in gaudium transibant: intelligebant siquidem hanc Dei voluntatem esse, quam adimplere vnica ipsis erat voluptas ac delicia. Denique iam tum felicitatem & beatitudinem illam adepti erant, quae quidem in hac vita haberi ab homine mortali potest, itaque velut in gloria quadam versabantur.

Vnde egregie & apte huic proposito S. Catharina Senensis scribit, iustus Christo Redemptori quodammodo similes esse: nam velle animae beatitudine nunquam

Rodriguez exercit. pars 1.

quoad vixit caruit, etsi alioquin doloribus & afflictionibus variis exagitaretur: ita nec iusti vnquam beatitudinem illam, quae in hac cum Dei voluntate conformatione consistit, quantumlibet multis aduersitatibus premantur, amittunt. Semper quippe illud gaudium ac voluptas in ipsis habitat ac perseverat, quod est voluntatis ac beneplaciti diuini in hoc adimplerione resultat.

Est haec tam sublimis & eminentis perfectio, ut omnem eam sensum transcendere asserat Apostolus: Pax Dei, inquit, quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu. Omni sensui pacem hanc supereminere ait: Est enim illa tam sublime & supernaturale Dei donum, ut se solo intellectus humanus nequeat percipere, qui fieri queat, ut cor carneum mediam inter tentationum ac laborum vitae huius mortalitatis turbines ac tempestates, quietum ac pacificum esse, & consolatione perfundi possit. Vnde id non absimile miraculum videtur illi, quo rubum Moyses vidit ardentem, & tamen incombustum: nec non miraculo trium illorum puerorum, qui in fornacem Babyloniam coniecti, medias inter flammam sani & sospites permansere, Deum collaudantes. Hoc est quod S. Iob cum Deo loquens aiebat, Mirabiliter me crucias Domine: hinc quidem ingentem innuens laborem, arumnas, & dolores, quos patiebatur, illinc vero magnam laetitiam & voluptatem, quam in illis aequanimiter ferendis propterea, quod id Dei esset voluntas ac beneplacitum, per sentiebat.

Senex quidam, sanctitate eximius, referente Cassiano, a multis in fidelibus Alexandriae variis conuitiis impetebatur: sed ille est contra agnam quandam mansuetudinem & patientiam praeferebat, omnes has iniurias aequanimiter ferendo, mira cordis quiete tacendo. Illudebant illi quidem, pugnis eum caedebant, quin etiam violenter hinc inde raprabant, aliisque id genus iniuriis afficiebant: inter alia autem cum exibilatione & impro-

Ll perio

Insi Christi similes.

Beati in aduersitatibus.

Psal. 4. 7. quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu.

Pax superant omni sensum.

Exod. 3. 2. ardentem, & tamen incombustum: nec non miraculo trium illorum puerorum,

Dan. 3. medias inter flammam sani & sospites permansere, Deum collaudantes.

Hoc est quod S. Iob cum Deo loquens aiebat, Mirabiliter me crucias Domine: hinc quidem ingentem innuens laborem, arumnas, & dolores, quos patiebatur, illinc vero magnam laetitiam & voluptatem, quam in illis aequanimiter ferendis propterea, quod id Dei esset voluntas ac beneplacitum, per sentiebat.

Miraculum magni gaudium in aequanimia.

Senex quidam, sanctitate eximius, referente Cassiano, a multis in fidelibus Alexandriae variis conuitiis impetebatur: sed ille est contra agnam quandam mansuetudinem & patientiam praeferebat, omnes has iniurias aequanimiter ferendo, mira cordis quiete tacendo. Illudebant illi quidem, pugnis eum caedebant, quin etiam violenter hinc inde raprabant, aliisque id genus iniuriis afficiebant: inter alia autem cum exibilatione & impro-

Conformitas cum Deo per se pacem parat.

Item 1. 28. & 21.

Miraculum
magnum mā-
suetudo in ad-
uersis.

perio illi identidem oggerant, Equæ-
nam tandem miracula Iesus Christus pa-
trauit? Quibus ille Miracula, inquit, quæ
fecit, sunt hæc, quod ego has quas mihi
irrogatis iniurias ferens, quin & alias
maiores ferre paratus, neutiquam vobis
indigner, vel irascar, neue passione aliqua
inordinata commouear. Hoc sane nota-
bile miraculum est, & summa quædam &
eminentissima perfectio.

Lib. de genef.
ad liter. oper.
imperf. c. 13.
et lib. 3. c. 2.
et li. 1. de gen.
contra Man.
c. 15.

Lucan. lib. 2.

Olympus Macedoniæ mons, vt vete-
res produnt choroographi, nec non multis
in locis S. Augustinus, tanta est altitudi-
nis, vt in eius vertice nulli venti, imbres,
nubes, aliæq; cælestes impressiones nulle
sentiantur: de quo ait Poeta, *Nubes excedit
olympus*. imo ne aues quidem ad summum
culmen eius volatu queunt attingere, vt-
pote tam excelsum & euectum, vt pri-
mam hanc aeris regionem longe transcē-
dat, & ad secundum vsque pertingat: in
qua tā defecatus, purus ac subtilis est aer,
vt nullæ in ea nubes vel creati, vel perma-
nere queant, vt pote quæ aerem spissio-
rem requirunt: eandem ob causam nec aues i-
bidem subsistere, nec homines valent vi-
uere. Nam quod aer ibi tam subtilis sit ac
delicatus, ad respirationem nō potest suf-
ficere. Vera hæc esse & comperta declara-
runt illi, qui montis eius fastigium quo-
tannis stata quædam sacrificia in eo obla-
turi diis, cōscendebant, qui propterea hu-
mectatas quosdā spongas secū capiebāt,
vt iis ibi ad nares applicitis, aerem consti-
pare, & sic respirare possent. Hi quoq; cum
isthic litteras quasdam pulueri sparso in-
scriberent, anno sequenti tali forma situq;
eas reperiebant, quali erāt dum inde descē-
derent quod sane minime fieri potuisset,
si venti & pluuia eo penetrassent.

Olympi serene-
nitatem con-
formitatem cum
Deo parit.

Talis porro est status perfectionis, ad
quem iam peruenerunt & ascenderunt il-
li, qui totalem hanc cum Dei voluntate
conformitatem habent. *Nubes excedit o-
lympus, & pacem summam tenet*. Tam alte
enim hi ascenderunt & euecti sunt, tamq;
eximiam pacem sunt consecuti, vt nullæ
ad eos nubes, nullæ pluuia, nulli venti
pertingant, nullæ etiam aues rapaces

cordis illorum pacem & gaudium dicpi-
ant & deprædentur.

Sanctus Augustinus illa Domini ver-
ba, *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabun-
tur*, scribens, ideo ait à Christo pacificos
beatos & Dei filios vocari, quod nihil in
iis sit, quod diuinæ voluntati resistat aut
aduersetur, sed illi in omnibus se cum ea
conformant; perinde ac boni beneque
morati filii, qui omni in re patri suo stu-
dent esse similes, non aliud volentes &
nolentes, quam quod pater vult aut non
vult. Est hoc vnum de spiritualissimis
ac primariis vitæ spiritualis punctis. Va-
de qui eo peruenerit, vt omnia quæ sibi
adueniunt, tam magna quam parua, vel-
ut à manu Dei profecta accipiat, & in il-
lis se cum diuina eius voluntate conformet,
ita vt omnis eius voluptas & gau-
dium sit ipsum Dei beneplacitum, & fan-
tissimæ voluntatis illius adimpletio, in
inquam, velut quendam hic in terra pa-
radisum inuenit, & factus est in pace lo-
cus eius, & habitatio eius in Sion; magna-
que, vt ait Sanctus Bernhardus, cum se-
curitate & fiducia cantare poterit illud
Sapientis Canticum, *In hu omnibus re-
quiem quaesivi, & in hereditate Domini
morabor*; quia veram requiem & plenum
consummatum que gaudium quod nemo
illi poterit adimere, inuenit. *Vt gaudium
vestrum sit plenum; & gaudium vestrum
nemo tollet à vobis*. Vtinam veto omne
nostrum gaudium ac delectationem in Dei
voluntatis adimpletione ponereamus; v-
tinam voluntas nostra semper sit illius
beneplacitum; vt aliud, Domine, velle,
aliud nolle non habeam, quam quod tu
aut vis, aut non vis & hoc mea sit omni-
bus in rebus consolatio! *Mibi autem
adherere Deo bonum est, ponere in Deo
no Deo spem meam*. Quam porro anima
mea bonum foret hoc modo me Deo
coniungi & agglutinari! Quam etiam
beati essemus, si semper ita illi essemus v-
niti, vt in omnibus quæ facimus & pati-
mur, ad aliud non respiceremus, quam
vt voluntatem Dei adimpleremus, & hoc
omne

omne nostrum foret gaudium ac voluptas. Atque hoc est, quod ait sanctus ille

cor eius per insigne hoc mundi ludibrium illuminante, firmiter apud se sic proposuerit, Spondeo tibi, Deus meus, me posthac vili domino non seruiturum, qui morte queat auferri. Nos vero hocce propositum concipiamus, quod in primis bonum est: Propono, Domine, cor meum posthac nulli rei, quæ mihi per mortem eripi, quæ finem habere, quam mihi quis inuito tollere possit, affigere: aliter namque verum habere gaudium non poterimus.

Nil ama, quod inuito auferri possit.

CAPVT V.

In solo Deo plenum gaudium inuenitur; proinde qui ad in aliquali- bet re collocat, verum habere gaudium nequit.

Qui suum in Deo & diuina eius voluntate gaudium collocant in perpetua quadam pace & voluptate viuunt: nam quoniam immobili & solida illi voluntatis Dei columnæ innixi sunt, hinc de summa illa diuinæ voluntatis immutabilitate participant, atque ideo semper immobiles, firmi & in vno statu æquabiliter manent. At qui rebus mundanis ad hærent, inque iis cor suum & gaudium ac desiderium collocarunt, veram ac durabilem habere pacem nequeunt: quia prout res feruntur, ita feruntur & ipsi, & toti ab illis dependent, itaque illarum mutationibus subiecti sunt.

Nam cum, inquit Augustinus, ea diliguntur, quæ possumus contra voluntatem amittere, necesse est ut pro iis miserissime laboremus. Est namque id naturale: neque enim sine dolore relinquitur, quod cum amore possidetur: & quo maior ille amor futurus est, eo & maior futurus hic est dolor. Et hoc ipsum alio loco confirmans ait, Qui vult gaudere de se, tristis erit. Si enim gaudium ac quietem tuam in tali vel tali officio, munere, negotio, habitatione, vel alia id genus re colloces; hoc tibi superior gaudium facili negotio tollere potest, itaque nunquam in gaudio nec contentus viues. Si vero in rebus tibi placentibus, & in voluntatis tuæ adimplerione gaudium tuum constituas, verum id non erit; quia illæ facile mutantur: & esto hæc non mutantur, tu tamen cum tempore immutaris: quod enim hodie tibi placet & arridet, cras displicet & desipit.

Tract. 24. in Ioann.

Quantum amari creata tantum dolent.

Vel res mutantur vel tu mutatur.

Ad oculum id videre est in populo Israelitico; qui cum manna panem illum cælicum haberent, ilico super eo nauseantes alium cibum expetierunt; cumque iam in optatam libertatem asserti essent, statim seruitutem libertati præferre, & ad Ægyptum, è qua venerat, & ad alia & cepas, quas ibi olim comedebant, aspirare cæperunt, quin imo sæpius eodem redire desiderarunt. Nunquam ergo gaudebis, si in id genus rebus gaudium tuum colloces.

Exod. 16.

Qui autem de Deo vult gaudere, semper gaudebit, quia Deus sempiternus est. Qui inquam omne suum gaudium in Deo, inque diuinæ voluntatis eius adimplerione ponit,

Deum non mutatur.

nit, is in perpetuo quodam viuet gaudio, quia Deus æternus est, nunquam mutatur, at semper stabilis in vno statu permanet. *Si ergo vis habere gaudium sempiternum*, inquit rem cõcludens idem sanctus, & perpetuum, *adhare illi*, Deo inquam, *qui sempiternus est.*

Hoc inter hominem stultum, & alium sapientem & sanctum, Spiritus sanctus discrimen statuit. *stultus*, inquit, sicut luna, hodie crescens & corniculans, & cras defrescens *mutatur*; hodie quippe illum videbis lætum, cras tristem, modo ita dispositum & affectum, modo aliter: quia amorem & gaudium suum in mutabilibus & perituris mundi rebus constituit; hinc prout illæ, sic & ipse variat, & secundum illarum successum *mutatur*: denique sicut mare, ita ipse ad Lunam crescit & decrescit; itaque lunaticus est: at *homo sanctus & iustus in sapientia manet sicut sol*, nimirum semper vnus & idem, & in vno statu, vt nullum in eo incrementum notes & decrementum. Verus Dei seruus semper hilari lætoque vultu est, quia in Deo, inque sanctissimæ voluntatis eius adimplerione gaudium suum collocavit, quod deficere nequit, & quod ab eo nemo auferre potest.

Sanctus ille Abbas Deicola semper ridenti ore fuisse scribitur; causam risus rogatus, respondebat, *Christum à me tollere nemo potest*, veniat in me quicunque casus voluerit, & quælibet in caput meum aduersitas. Verum scilicet ille gaudium inuenerat; quia id in eo qui deficere non poterat, & quem ei nemo auferre valebat, posuerat. Hoc imitemur & nos.

S. Basilius in hæc Psaltes verba, *Exultate iusti in Domino*, scribens, Notandum est, inquit, Prophetam non dicere, Exultate in abundantia rerum temporalium, non quod habili sitis ingenio, insigni scientia, aliisque naturæ dotibus instructi; non quod optima sitis corporis valetudine, non quod Herculis polleatis viribus, non quod ab hominibus magni

fiatis, aut illustre apud eos nomē obtineatis, sed, *Exultate in Domino*, id est, omne vestrum gaudium in Deo & sanctissimæ voluntatis eius adimplerione constituite. Id enim solum satiat; reliqua omnia nec satiare, nec satisfacere valent, nec verum nobis gaudium adferre.

S. Bernardus in homilia quadam super illa Apostoli Petri verba, *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* egregie id ipsum declarat, & probat. Inter alia ait, *Anima rationalis cæteris omnibus occupari potest, repleti omnino non potest.* Nam reliqua omnia, vno Deo excepto, famem quidem hominis prouocare & excitare valent, cor tamen ne utiqueam satiare. Nam vt *auarus*, tæte Sapiente, *non impletur pecunia*, sed quo plus auri adeptus fuerit, eo minus satiabitur; ita nec reliqua omnia quæ in mundo sunt, animam & cor nostrum valent saturare.

Et rei huius rationem Bernardus dant, Nosti, inquit, cur diuitiæ & quælibet mundi res te satiare nequeant? *Quia non sunt naturales & proportionati animæ cibi.* Sicut aer & ventus non sunt naturalis & proportionatus corporis nostri cibi; & si rideres ac velut stolidum duceres, si quem videres, fame prope emortuum, ore parulo aerem chamaleontis instar captare, ratum hoc se pacto satiari ac pasci pollet: pari modo non minor, inquit Bernardus, stultitia est, cogitare rationem hominis animam, quæ spiritus quidam est, rebus temporalibus & sensuibus posse satiari: vt pote quæ *instari aere*, vt stultus ille, *potest, satiari non potest*: neque enim ille eius est cibus. Suum cuique da cibum & alimentum proportionatum, corpori quidem corporalem, spiritui spiritualem. *Panus namque anima, & naturalis & proportionatus eius cibus, iustitiam & virtus*; hinc *soli beati futuri sunt qui iustitiam & virtutem illam, quoniam ipsi saturabuntur.*

Rationem hanc in Soliloquiis suis vberius declarans S. Augustinus, de anima rationali sic loquitur: *Falsa est anima rationalis capax, Domine, maiestatis*

Eccl. 27. 12.

Stultus vt luna iustus vt sol.

Christum nemo tollit ab inuisione.

S. Basilius Psal. 32. 1.

Lætamini in Domino.

ius, ut à te solo, & à nullo alio possit impleri.
 Cum annuli concavitas & pala ad gem-
 ma alicuius pretiosæ illi includendæ pro-
 portionem efformata est, si quam aliam
 rem illi inseris, nulla scite illi quadrat,
 nec vacuum hoc cum decore adimplet,
 sed tantum gemma illa, ad cuius dimen-
 sionem proportionemq; id effectum est:
 si vero concavum illud triangulare sit, ni-
 hil, quod rotundum est, illud replere po-
 test. Cum porro anima nostra ad fan-
 tissimam Trinitatis imaginem ac simili-
 tudinem creata sit, & quoddam illa va-
 cuum ac concavum in corde nostro ha-
 beat, quod Dei capax, & ad ipsum Deum
 in se includendum proportionatum sit;
 hinc nulla res creata vacuum hoc reple-
 re potest, sed ipse solus Deus; atque ideo
 totus mundus, qui circulari forma est,
 illud adimplere non valet. *Fecisti, in-*
quit, idem nos Domine ad te, & inquietum
est cor nostrum, & recreari ac refici nequit,
donec requiescat in te.

Communis illa comparatio quæ à cu-
 spide & acu magnetica in horologio por-
 tantili sumi solet, egregie id quod intendi-
 mus, explicat. Acus huius natura est,
 postquam ad magnetem afflicta est, ad
 Septentrionem semper vergere: hanc quip-
 pe naturalem inclinationem magneti
 Deus indidit. Hanc ergo acum si con-
 templeris, videbis tam diu inquietam
 moritari, & itentidem verti ac conuer-
 ti: donec ad Septentrionem acies vergat:
 quo facto, ilico quiescere & subsistere,
 Sie porro & hominem Deus condidit,
 hac inquam naturali intinclatione illi in-
 dita, ut ad ipsum, velut ad Cynosuram &
 finem vltimum semper respiceret: quo-
 circa quam diu cor nostrum in Deo non
 posuerimus, tam diu, instar acus nauti-
 cæ, inquieti & mobiles erimus.

Quamcumque mobilium cæli parti-
 um nautica acus respiciet, non quiescet;
 vbi vero illud cæli punctum quod mini-
 me mouetur, respectabit, fixa manet &
 immobilis: ita, quam diu oculos & cor in
 rebus huius mundi interitui & mutatio-
 ni obnoxii collocabis, tam diu quietem

& gaudium nullum inuenies: at in Deo
 pone, & quietem nancisceris.

Hoc nobis sane ad Deum quærendum
 acris stimuli loco esse deberet, saltem ob
 propriam vtilitatem nostram & commo-
 dum: nemo quippe est, qui non in gaudio
 viuere & quiete velit. Vnde S. Augusti-
 nus: *Scimus, fratres, quod omnis homo gau-*
dere desiderat, ac recreationem naturali-
ter quærit; & ipsam quantum potest pro-
curat, quod sine eaviuere nequeat; sed
non omnes ibi quarunt gaudium, vbi oportet
inquiri. Auarus, carnalis, superbus, ambi-
 tiosus & gulofus, gaudium & voluptatem
 quidem pro se quisque desiderat; sed id
 vni in multis opibus congerendis, alius
 in honoribus ac dignitatibus acquiren-
 dis, alius in cibo poruque, alius denique
 in obscænis voluptatibus suis constituit.
 quod quia non constituerunt in eo in
 quo constitui oportebat, ideo nullo mo-
 do id inueniunt. Omnia siquidem hæc,
 & quidquid demum mundus habet, im-
 par & insufficiens est ad animam exfati-
 andam, aut solidum gaudium illi affe-
 rendum.

Vnde idem Doctor: *Quid ergo per mul-*
ta vagaris homuncio, quærendo bona anima
tua & corporis tui? Ama unum bonum, in
quo sunt omnia bona, & sufficit; Deum in-
quam; desidera simplex bonum, quod est om-
ne bonum, & satis est; Eundem inquam
Deum: nam ipse est qui desiderium cor-
dis tui adimplere & satiare potest. Bene-
dic anima mea Domino, qui replet in bonis
desiderium tuum: cui propterea sit bene-
dictio, laus, & gloria in sæcula sæculo-
rum, Amen.

CAPVT VI.

In quo alia quadam ratione ostendi-
tur, ipsam cum Dei voluntate
concordiam verum esse gau-
dii habendi me-
dium.

GLORIOSVS Doctor Augustinus su-
 per illa Saluatoris verba, *Quodcumq;*
petierit. Ioan. 14. 15.

petierit *Patrem in nomine meo, hoc faciam;* scribens ostendit hominem non tam pacem & quietem querere debere, voluntatem suam faciendo, & ea quæ stolidè appetit, obtinendo (hoc enim ei non est bonum, neque conueniens; imo vero fortasse malum futurum) quam simpliciter ei se bono vel meliori accommodando, quod illi Deus offert: atque hoc illi à Deo petendum esse. *Quando enim nos delectant mala, & non delectant bona; rogare debemus potius Deum, ut delectant bona, quam ut concedantur mala.* Si enim te non delectet quod Dei voluntas fiat (quod tamen bonum est) sed velis & malis ut tua potius voluntas adimpleatur, serio Deum orare debes, tibi ut concedat non ea quæ ipse desideras, sed potius ut gaudeas ex animo, quod sanctissima voluntas eius fiat; quod & bonum est, & tibi conueniens.

Non petes,
quod tu vis
sed quod De-
us vult.

Huius occasione adfert in exemplum illud quod in Numeris legimus, cum Israelitæ super manna cœlesti, quod Deus ipsis pluebat, nauseantes carnes desiderarunt & petierunt. Quod ipsorum desiderium adimpleuit quidem Deus, sed insigni illorum cum dispendio. *Quia adhuc esca eorum erant in ore ipsorum. Et ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit, plurimos eorum interfecit.*

Num. 11. 4.
Sape malum
nos à Deo ex-
audiri.

Psal. 77. 30.

Non petes
quod vis sed
ut bona velis.

Sap. 16. 20.

Certum est, cibum cœlestem sapidiorum longe fuisse carne, quam illi concupiscebant, & allis ac cepa Ægypti, ad quæ auide anhelabant: unde hæc eos à Deo petere, inquit Augustinus, non oportebat, sed tantum ut palatum ipsis sanaret, quo cœlestis hæc esca melius ipsis saperet, ex eoque cum gustu comederent; itaq; necesse non haberent aliam à Deo escam postulare, eo quod in manna omnia, & quoscunque sapores inuenirent.

Simili modo cum à tentatione vel passione aliqua oppugnaris, & proinde gustum vitiatum habes, ita ut virtus tibi ac bonum omne desipiat, sed ægredientis in-

star, mala & noxia tibi appetas; tunc tuum sequi non debes appetitum, nec velle ut quod desideras, adimpleatur; quia hoc non tam gaudium tibi, quam maiorem postea animi dolorem, inquietudinem, & perturbationem adferet. Deum ergo illum roges oportet, ut palatum tuum persanet, tibi quæ sanctissima voluntatis suæ adimpletionem sapere faciat: hoc quippe bonum tibi & maxime consentaneum est. Atque hæc demum via veram animi pacem & verum gaudium consequeris.

S. Dorotheus alia ad hoc nos via con- ducit, vel ut melius dicamus illud ipsum alio modo declarat. Ait itaque, eum qui suam in omnibus cum Dei voluntate voluntatem conformat, adeo ut aliud velle & nolle habeat, quam quod Deus vult, & non vult; hoc modo semper suam ipsius voluntatem facturum, ac magnam pacem & quietem semper habiturum. Ponamus exemplum in obedientia, atque ita probatum & declaratum manebit id quod dicere volumus, & sic vna fidelis duos dealbabitur parietes. Communitatis qui Religionem & obedientiam iam ingredi volunt, dicere præmonendo solemus? Noris carissime, non esse tibi hic in Religione voluntatem propriam vlla in re faciendam. S. Dorotheus contra dicit: Imo vero bene potes propriam voluntatem implere: atque adeo quoddam tibi medium suggeram, cuius ope toto die non licite solum, sed & sancte, & magna perfectione voluntatem tuam facias. Vis scire quomodo? Religiosus qui exacte obedit. *Et propriam non habet voluntatem, suam ipsius semper agit voluntatem, quia voluntatem alienam facit suam & sic volentes propriam explere voluntatem, inuenimur illam semper expleuisse.* Da ergo tu operam, ut voluntas tua non sit alia, quam voluntas Superioris: atque ita tota die tuam ipsius voluntatem facies & quidem magna cum perfectione & merito.

Ita namque dormio quantum volo; quia

quia diutius dormire nolo, quam est ab obedientia & statuto Superiorum iniunctum. Comedo item id quod volo, quia alia comedere nolo, quam mihi præbentur. Tantum quoque oro & lego, quantum volo, ea item negotia obco, eas penitentias subeo, quas volo; quia in his omnibus aliud non cupio, quam quod Superiorem mihi præscriptum & decretum est. Atque ita de reliquis omnibus. Adeo ut bonus Religiosus, etiam suam nolens agere voluntatem, eam semper faciat. Atque hinc est quod boni Religiosi semper tam lecti sint & hilares: nam quod suam voluntatem faciant illam quæ superioris est, hoc mire ipsos recreat & lætificat.

In hoc quoque tota Religionis facilitas vel difficultas sita est, ab hoc item omnis Religiosorum lætitia & gaudium dependet. Si enim propriam abdicare voluntatem proponas, & superioris voluntatem in tuam accipias, Religio tibi cum facillima, tum suavisissima fiet, magna que in pace & quiete viues. At, si voluntas tua à Superioris voluntate discreper, diu in Religione non ages: nam duæ voluntates differentes in vno se inuicem non compatiuntur.

Imo esto nos non nisi vnam voluntatem habeamus, quia tamen simul sensituum appetitum habemus, qui voluntati ac rationi repugnat, hinc nobis cum illo perpetuo certandum, etsi alioquin appetitus ille nostra voluntate inferior sit, eique subordinatus; quid erit ergo, cum duæ voluntates repugnantes, & dominatam ambæ ambientes in vno subiecto concurrant? Nemo quippe potest duobus dominis seruire. Quia Religionis difficultas non tam in rebus ac laboribus in eadem occurrentibus, quam in voluntatis repugnantia, & imaginationis nostræ apprehensione sita est: hæc quippe statuta nobis reddit grauius & difficilia.

Notandum id comprimis est, obnotabilem illam quam in nobis experimur differentiam, dum tentationes habemus,

& dum iis caremus; quia, dum tentationibus vacamus, videre est quam omnia nobis facilia sint ac leuia, at, vbi tentatio adueniens tristitia nos & melancholia obruit, quam quod nobis leue & facile alias esse apparebat, fiat graue, difficile, & onerosum, ut ei ferendo non videaris, tanquam si cœlum terræ iunctum ceruicibus tuis incumberet.

Difficultas ergo non tam est in ipsa, cum sit eadem plane quæ erat ante, quam in mala tua dispositione. sicut, dum æger cibum omnem respuit, vitium non tam in cibo, qui bonus & sapidus est, & bene conditus, quam in humore vitiato ægri consistit, utpote qui facit ut cibum omnis ei insipidus & insulsus esse videatur: pari plane modo se res habet hic.

Hæc est prærogatiua, quam Deus facit iis quos ad Religionem euocat, ut mirum suauis & sapidum illis videatur, alienæ voluntati se subijcere. Hæc est gratia vocationis, in qua nos Dominus, præ aliis fratribus nostris, quos in mundo reliquimus, præuenit. Quis tibi hanc in voluntate propria repudianda, alienaque sequenda facilitatem dedit? Quis item cor nouum, ad ea quæ mundi sunt deferenda, & solitariae recollectionis, orationis, mortificationisque amorem concipiendum, indidit? Neque enim id tibi agnatum est; quin imo aliter longe à natura factus es: sensus enim & cogitatio humani cordis in malum, prona sunt ab adolescentia sua. Id non nisi gratia & donum Spiritus sancti est. Ipse liquidem ceu pia quædam mater aloi & absinthio vbera mundi huius tibi amaricauit, ut quod ante tibi dulce erat, felle amarius deinde appareret; ea vero quæ ad virtutem & Religionem spectant, melle suavisissimo superillinit. ut illa tibi sapida & dulcia fierent, quæ ante tibi amara & insipida videbantur.

Vnde sic olim orabat sancta illa virgo, Domine qui me custodisti ab infantia; quia abstulisti à me amorem seculi, infinitas tibi gratias ago. quia parum protecto est Religiosos nos esse, sed singularis & magna

Tentatio reddit graue quod erat leue

Simile.

Difficultas non in re sed in TE.

Beneficium vocationis.

Gen. 8. 21.

Deus reddit dulcem obedientiam & mundum amarum.

Ambros. Ps. 118. osten. 4. super illud:

Averte oculos meos ne videant. S. Agatha. Electionis donum auget multitudinem reproborum.

nimis illa Domini in nos est gratia, quod ceteris non nisi allia & cepas Aegyptias comedentibus, iisque se oblectantibus, nos pra illis ad Religionem vocarit, nosque in manna caelesti saporem inuenire faciat.

Equidem mecum nonnunquam perpendo, quomodo mundani, solo quaestu & proprio commodo illecti, suam voluntatem abdicent, & ad alienam se accommodent; idque iam inde a Magnate, qui lateri Regis adstat, vsque ad vilissimum pedissequum & mulionem. Comedunt (vt ipsimet dicunt) secundum famem alienam, dormiunt iuxta somnum alienum, quin ita ad hoc edocti & formati sunt, atque ita suam alienae voluntati adaptarunt, vt hoc vitae genus etiam illis ardeat, ipsumque & iucundum & suauiter existiment: *Et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Mirum non est ergo, tam ordinatum vitae genus, qualis est vita Religiosa, nobis sapere, & nos Superioris voluntatem habere ceu propriam, quae nostra est melior. Si illi ob modicum honorem ac tenuae aliquod compendium, voluntatem alienam ita ducant suam, vt illis etiam placeat ac sapiat, in omnibus ei exacte auscultare, & de noctibus dies, de diebus noctes facere; quid mirum id nos expuro amore Dei, & vitae aeternae spe facere? Voluntatem ergo Superioris vt propriam ducamus atque ita fier, vt semper nostram facturi simus, summaque quiete, gaudio, pace in Religione perfruituri, & hoc nostrum gaudium mire facturum sit spirituale.

Iam ad praestitutum nobis scopum redeamus, & proposito hae nostro adaptemus. Faciamus inquam voluntatem nostram eam quae Dei est, vt omnibus in rebus ei nos conformemus, & aliud velle & nolle non habeamus, quam quod Deus & vult, & non vult. Atque ita fiet, vt semper nostram simas voluntatem expleaturi, & in magno gaudio & iucunditate victuri. Certum quippe est, si aliud profus non velis, quam quod Deus vult, vo-

luntatem tuam impletum iri: quia sic adimplebitur diuina; atque hoc est, quod tu & cupis & desideras.

Etiam Gentilis Seneca hoc vidit, vnde scripsit, *Pracipuum hominis est, posse lato animo aduersa & grauia tolerare; quidquid acciderit, sic ferre, quasi sibi voluerit accidere: debet enim velle, sciens omnia ex decreto Dei fieri.* Hem, quam contenti laetique viuereamus, si Dei voluntatem, faceremus nostram, & aliud non vellemus, quam quod ille vult! non tantum, quia sic semper voluntas nostra complebitur; at multo magis, quia videremus hoc pacto Dei, quem tantopere amamus, voluntatem compleri & fieri. Nam etsi alioquin omnibus quae dicta sunt, exacte vt debeamus, in hoc tamen potissimum nobis insistendum est, & omne nostrum gaudium collocandum, nimirum in Dei beneplacito, & in sanctissima ac diuina eius voluntatis adimplecione. *Omnia quaecunque voluit Dominus, fecit in caelo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis, quin & faciet quaecunque volet, & facere potest, quidquid voluerit.* Nam, sicut ait Sapiens, *Subest illi, cum voluerit, posse; & nemo eum, quo minus queat, potest impedire vel resistere: In ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tua resistere voluntati. Voluntati eius quis resistet?*

CAPVT VII.

De aliis bonis & commodis, in hac cum voluntate Dei concordia sitis.

EST & aliud non exiguum in hoc exercitio bonum & commodum, nimirum hanc consonantiam & conformitatem, ac totalem in Dei voluntatem religionem, vnam esse de melioribus & principalioribus, quas a parte quidem nostra adferre possimus, dispositi omnibus vt suas Dominus gratias nobis infundat, omnigenisque nos bonis repleat. Hinc, cum

Mundani omnes vilem spem alienae voluntati vel inordinatissima subiiciunt.

1. Cor. 9. 25.

Mundum spes facit duleem.

Obedientia solum gaudis.

Conformis voluntati diuinae est omnipotens.

illam vnam esset infumenda: hanc namque si consequamur, omnes virtutes eadem opera consequemur.

*Act. 9. 5.
Serm. 1. de
conuers. S.
Pauli.*

S. Bernardus in illa Apostoli verba, *Domine quid me vis facere?* scribens, exclamat, *O verbum breue, sed plenum, sed viuum, sed efficax, sed dignum omni acceptione. Domine quid me vis facere?* Si ergo breue & compendiosum ad perfectionem assequendam documentum cupis, semper cum Apostolo dicit, *Domine quid me vis facere?* Et cum Propheta, *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* Paratus inquam sum & dispositus ad omnia quæ de me disponere volueris. Hoc semper in ore & corde habe, & quantum in eo cresces, tantum & in perfectione proficies.

*Psal. 16. 8.
Psal. 107. 1.*

*Domine quid
me vis fa-
cere.*

Est & alia in hoc exercitio utilitas & commodum, scilicet optimum quoddam ex eo nos elicere posse remedium, aduersus certum quoddam tentationum genus non raro solitarum occurrere. Diabolus namque nos interdum cogitationibus quibusdam conditionalibus, & interrogationibus incertis perturbare & inquietare solet; verbi gratia, Si tibi ille hoc vel illud diceret, quid responderes? Si hoc tibi contingeret, quid faceres? hoc in casu quomodo te gereres? Et, quoniam ipse subtilissimus ac vaferrimus est, hinc ita nobis rem ipsam repræsentat, ut quacumque ex parte eam intueamur; periculum appareat, & salui inde emergere non posse videamur, quod utralibet ex parte laqueum tetenderit. Parum enim curat, an id quod decipit, sit verum, an tantum apparens, an etiam fictum: modo rem suam agat, modo inquam hominem ad aliquem consensum malum pertrahat, parum laborat an hac machina sternat an illa. Doceri vulgo solet, in id genus tentationibus hominem non teneri respondere ita, vel non; sed longe melius facturum, si prorsus taceat, & plane non respondeat: quod in

*Tentationis
genus accepti-*

*Scrupulosi &
tentati non
respondeant
demoni.*

scrupulosis potissimum locum habet. Si enim hi cum diabolo disceptare, & cum interrogare, ac respondere incipiant, se

periculo exponunt, & illo aliud nihil spectat: illi namque non deerit, quod replicando obijciat. adeo, ut, quamuis etiam aliquo modo victores de consilio hoc decellerint, cerebrum tamen suum læsi sint.

Cæterum vnum contra hæc tentationes respondendi modum, eumque bonum & vtilem inuenit, & hoc modo ad eas respondere multo censeo melius, quam prorsus nihil respondere, atque hoc est quod hic dicimus. Ad harum ergo quaslibet, oculis clausis, sic respondere quis potest: Si hoc Dei voluntas est, volo illud: Si Deus id ita velit, & ego volo: Ego in hoc vellem, quod vellet Deus: In omnibus me resigno in voluntatem Dei: In hoc facerem, quod facere tenerer: Dominus mihi gratiam daret, ut in illo eum non offenderem, sed ut facerem quod eius esset voluntas.

Est hæc generalis quædam responsio, quæ ad omnia interrogata optime quadrat, & ita in genere nullam difficultatem habet, sed magnam potius facilitatem. Si enim id Dei voluntas sit, bonum est: si Dei voluntas sit, melius est: Si Dei voluntas sit, animæ meæ conueniens est. Secure ergo & confidenter in Dei voluntatem resignare possumus, & omnia illa priora dicere. hoc pacto demon valde erit confusus & ludibriosus; nos vero per obtentam de eo victoriam mire gaudebimus & animabimur.

Porro sicut in tentationibus circa fidem consulunt Scriptores, ut ad eas singillatim diabolo non respondeamus, maxime ii qui scrupulosi sunt; sed ut in genere tantum dicamus, Ego credo & profiteor quidquid credit & profiteor sancta mater Ecclesia: ita in id genus tentationibus optimum remedium est, in particulari ad eas nihil respondere sed in voluntatem Dei, quæ summe bona & perfecta est, nos resignare.

CAPVT VIII.

Exemplis aliquot confirmatur, quantopere Deo hoc confirmatis voluntatis nostrae cum illius voluntate exercitium placeat. & quantam in eo sita sit perfectio.

Theologus quidam cum magna perfectionis mendicum interrogaret, quae via ad hanc perfectionem peruenisset, hoc modo hic respondit: studui semper diuinæ inhære voluntati, & ei meam ita conformaui, vt quod Deus vult, id velim & ego. Quando enim me fames premit aut frigus vexat, Deum laudo. Si serena sit aura, si procellosa & turbinosa, æque Deum laudo. Quidquid demum ipse mihi dat, quidquid etiam euenire permittit, tam prosperum quam aduersum, dulce æque & amarum ac triste, id magna quadam mentis alacritate à manu eius, velut rem optatissimam, recipio, humiliter me in eius manus resignando. In nullare quietem & consolationem vllam inuenire potui, quæ non sit Deus: iam vero cum Deum meum inueni, veram quietem & pacem æternam possideo.

II. In append. ad inquit spirit. c. 1. in fine.

Sanctus mendicus ob resignationem semper lætus.

QVODAM in Monasterio tantæ sanctitatis monachū fuisse scribit Cæsar. Lib. 10. Dial. 6. b. satius, & cui tantam miraculorum patratorum gratiam Dominus contulerat, vt vel solo vestium, & cinguli quo cingebatur contactu ægris sanitatē redderet. Quod cum Abbas attente consideraret, nihil tamē in eius viuēdo modo singulare, vel quod illustris sanctitatis argumentum foret, aduerteret; eum ad se euocauit; & tantorum per eum factorum miraculorum causam rogauit. Tum ille, eam se ignorare negauit: quia, inquit, non amplius ieiuno quam reliqui, non plura subeo flagella, non grauiores austeritates vsurpo, non diutius orationi insisto, non diligentius laboro, non denique vigilo magis quam cæteri. Sed vnum hoc tantum certo asseuerare possum, me nec prosperis extolli, nec aduersis deijci; & nulla re quæcumque eueniat, turbari vel inquietari. Eandem ad hæc animum meum in quolibet rerum successu, qualiscunque is demum sit, pacem & quietem præferre, siue eæ proprie ad me solum, siue etiam ad alios spectent. Petit deinde Abbas, An non aliquomodo turbabaris aut commouebaris tum, cum nuper eques ille, noster aduersarius, ignem in horreum nostrum iniecit, qui ipsum absumpsit? Nullo modo, inquit, nullamque in anima inde turbationem sensi; quia omnia in manus Dei consignauis; hinc tam prospera quam aduersa, tam modica quam multa, velut à Dei manu venientia, æquali cum gratiarū actione recipio. Ac tum Abbas agnouit, hanc æquabilitatē animi virtutis huius thauri maturgicæ vnicam causam esse.

Sancta quædam virgo interrogata, quonam modo ad tantam perfectionem venisset? sic respondisse fertur: Omnes ærumnas, aduersa, mala quæ mihi vnquam acciderunt, magna animi æquitate suscepi, velut à manu Dei mihi submissa. Quin etiam si quis aliquam mihi inferret iniuriam, aut molestia quapiam afficeret, semper hanc illi particulari quodam beneficio collato compensare procurabam. Nulli quoque mala & calamitates, quas patiebar, sum conquesta, sed ad solum Deum meum recurrebam, à quo etiam quam primum iis ferendis robor & consolationem aliquam accipiebam.

III. Blasius ubi sup. & Cap. 10. Moni. spirit.

Maleficia beneficii compensanda.

Deo soli querere.

Aliam quandam virginem vitæ sanctitate mirabilem, rogatam quibus exercitiis tantam esset perfectionem adepta, magna humilitate sic respondisse idem author testatur: Nunquam tam graues in vita habui afflictiones aut ærumnas, quin semper maiores & grauiores ex amore Dei pati desiderarim, quod illas ceu singularia quædam dona acciperem, meque iis etiam indignam existimarem.

IV.

Semper cruci maioris res petenda.

Serm. 7. de
circumci-
sione.

Ancillam quandam Dei, mire in eius manus resignatam multi, ut commemorat Taulerus, assidue rogabant, ut sua, dum orationi insisteret, negotia Deo commendaret. Quibus illa id se haud grauate facturam pollicebatur. Interdum tamen ex obliuione id non faciebat. Nihilominus quicquid à Domino petebat, plerumque ex voto commendantium eueniebat. Vnde cum passim illi propterea gratias agerent, quasi eius id oratione & precibus impetrassent, ipsa erubescens, monebat ut Deo datori omnium potius gratias agerent, se enim à parte sua huc nihil contulisse. Vnde cum multi eam ob causam ad ipsam confluerent, ipsa, amoroso quodam modo cum Domino exoptulauit. cur nimirum quæcunque sibi commendarentur negotia, tam exacte concederet, & ad tam optatum finem conduceret, ut sibi gratiæ eo nomine agerentur, cum tamen nihil ipsa fecisset. Cui Dominus respondit, Audi filia, ex quo die tuam mihi resignasti voluntatem, ego tibi dedi meam: & esto nihil à me in particulari petas; cum tamen intelligo id te velle, ita ipsum concedo, sicut id concedi velles.

Resignato
Deus conce-
dit quicquid
sibi vellent
concedi.

VI.
In Vit. Patr.

Indifferenti
Deus dat
quicquid
vult.

Agricolæ cuiusdam agri & vineæ longe feraciores & vberiores erant quam aliorum vicinorum. Causam huius fertilitatis à vicinis rogatus, negauit mirum videri quod meliores in suis quam illorum agris fructus enascerentur, cum semper eam auiam & cæli tempestatem haberet, quam optabat. Quo audito, cum cæteri etiam magis in admirationem raperentur, percunctati sunt, quomodo hoc fieri posset? Replicat ille, Nunquam aliud tempus volo, quam quod vult Deus: & sicuti ego volo quod Deus vult, ita eos ipse mihi dat fructus quos requiro.

VII.

Indifferens
semper latus.

S. Martinum Episcopum Seuerus Sulpitius, ut in vita eius refert, quam diu cum eo vixit, nunquam vidit aut iratum, aut tristiore vultu, sed mira semper animi pace & alacritate gaudentem. Rei huius, inquit, causa erat, quod quicquid

illi accideret, velut à manu Dei datum submissumque accipiebat, itaque in omnibus se magna animi æquabilitate & iucunditate, cum voluntate eius conformabat.

CAPVT IX.

De aliquibus rebus, quæ hoc conformitatis cum Dei voluntate exercitium facile nobis & suauiter reddent.

VT autem exercitium hoc conformationis cum voluntate Dei facile nobis ac suauiter fiat, opus est primo, ut quod initio posuimus fundamentum, semper præ oculis habeamus; nimirum nullam nobis aduersitatem, vel grauamen accidere & euenire posse, quin per Dei manus transeat, & eo annuente, decernente, ac volente submitatur. Veritatem hanc ipse Redemptor Iesus, non verbo solum, sed & exemplo suo nos docuit. Cum enim in suprema passionis suæ nocte Petro Apostolo præciperet, ut gladium suum in vaginam conderet, addebat, *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?* Non dixit, Calicem, quem mihi pararunt Iudas, Scribæ, & Pharisei. Sciebat enim omnes illos non nisi ministros ac velut pincernas esse, qui sibi propinatum iam dudum à Patre calicem tantum traderent, & quod illi è malitia & mera inuidia faciebant, hoc Patrem æternum ex infinita sua bonitate & sapientia ad generis humani redemptionem.

Sic & postea Pilato, dicenti potestatem se habere eius aut cruci affigendi, aut liberi dimittendi, respondit, *Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum esset desuper: quod ita sancti interpretes exponunt, Nisi id ex diuina dispositione & ordinatione factum esset.* Adeo ut ut hæc omnia non nisi ex Dei decreto destinatoque cælesti contingerint.

Præclare id Sanctus Petrus in capite quarto Actuum Apostolorum ostendit, illud Prophetæ regii oraculum declarans, *Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terra, & Principes conuenerunt in unum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.* Declarat autem sic: *Conuenerunt enim vere in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israel, facere quæ manus tua & consilium tuum decreuit fieri: & executioni mandare quod in sanctissimo Trinitatis consistorio iam ante decretum & constitutum erat. Neque enim hi præter hoc destinatum quid amplius facere poterant.*

Sic etiam videmus Deo nolente, ei ad huc puero Herodem Regem ne cum omni quidem potestate & violentia sua, vitam eripere potuisset, & quamuis omnes territorii Bethleemitici pueros, à bimatu & infra, interfici iuberet, puerum non potuisse nancisci, quod scilicet is tunc temporis mori nollet.

Ipsi quoque Iudæi ac Pharisei sapius in Christum Dominum manus violentas iacere, eique necem inferre sunt conati. Modo namque eum in supercilium montis, cui ciuitas ipsorum inædificata erat, duxerunt, ut eum inde deturbarent, ipso autem ut ait Euangelista, *transiens quiete per medium illorum ibat.*

Quod enim hoc genus mortis non e-legisset, hinc illi eam inferre minime potuerunt. Alias lapides in eum mittere voluerunt, in eo res procefferat, ut iam manus sustulissent, eos iacturi, & ecce, Dominus conuersus magna eos suauitate & mansuetudine alloqui & interrogare cepit: *Multa, ait, bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis: Itaque non permisit id, nec potestatem iis fecit manum mouendi: quia nondum venerat hora eius.* At, postquam illa venisset hora, in qua mortem oppetere decreuerat, tum demum illi facere & exequi potuerunt, quid quid Do-

minus pati constituerat: quia nimirum tunc voluit ipse, & ad hoc illis facultatem dedit. Hinc, cum ad ipsum in orto comprehendendum venirent dicebat: *Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendisti manus in me, quia nondum venerat hora mea, sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum; quocirca, ecce me coram, Ego sum.*

Quin olim Saul, qui fuit horum typus, non facit? Quos non conatus & ante adhibuit, ut Dauidem comprehenderet? Rex Israel hominem priuatum, & ut ipsemet Dauid dicit, *ut quæreret pulicem vnum?* Verum tamen adeo, eum comprehendere non potuit, ut omnia molimina eius frustra fuerint. Quod Scriptura sacra etiam sedulo notat, & hanc rei huius rationem assignat, *Quod non tradidisset eum Deus in manus eius.* Atque hæc vnica rei est causa.

Vnde etiam S. Cyprianus super illa verba; *Et ne nos inducas in tentationem,* scribit, omnem nobis timorem, deuotionem omnem & attentionem, tentationum & laborum tempore in Deo esse collocandam, quia nec cacodæmon, nec alius quislibet vllatenus nocere nobis potest, nisi illi Deus antea ad hoc facultatem concesserit.

Secundo, etsi veritas hæc bene intellecta cum maximi momenti, tū non mediocri efficacia sit, ad nos in omnibus rebus cū Dei voluntate conformandos; nō tamen hic nobis sistendum est, sed ulterius ad aliud, quod inde sequitur, & quod sancti omnes aduertunt, progrediendum; sc. in animum nos nostrū inducere debere, omnia, quæ nobis Deo permittente eueniunt, simul etiam ad bonum & vtilitatem nostram provenire. Pœnæ damnatis in inferno, Deo iubente, infiguntur quidem, non tamen in eorum bonum eæ & redemptionem cedunt, sed ad meram eorum castigationem diriguntur: at pœnas & mala, quæ hac in vita tam iustis quam scelestis Deus immittit, credere debemus de infirmita illa bonitate ac misericordia bene confidentes, semper ad maius bo-

Christus passus est quia voluit.

Luc. 22. 53.

1. Reg. 16. & 20 c. 24. 15. 1. Reg. 25. 14. Saul iurato Deo Dauidem comprehendere non potuit.

Serm. de orat. Dominio. Matth. 6. 13.

In tentatione conuince te Deo.

1.

Doroth. doct. 31. Niluc. 19. de orat. idem dixit Dominus S. Gertrudi, ut refert Blos. c. 11. Moral. spiritual.

Flagella damnati pœnæ, vniuersibus sunt medela.

num nostram, & quod hoc ad salutem nostram & saluationem magis conueniar, immitti

Sic id Bethulienfibus suis, afflictis, & ad extrema, hoste urbem arctissima obsidione premente, redactis, persuadere conata est virago Iudith, dicens, *Ad emendationem, & non ad perditionem nostram flagella hec*

Iudith. 8. 27.

Optima Dei voluntas maius nobis uelle non potest.

Domini euenisse credamus. Certissimi namque & securissimi esse possumus, voluntatem tam bonam & beneficam (qualis est Dei) quæque tantum nos amat, non nisi id quod bonum est, quod melius est, quodque magis nobis congruit uolentiam. Quod postea pluribus demonstrabitur.

Cap. 10. & 22.

1.

Terrio, ut in maiorem utilitatem isthe nobis ueritas cedat, atque medium hoc fiat ad perfectam quandam cum Dei uoluntate consonantiam obtinendam efficacius: satis nobis esse non debet, speculatiue nosse omnia à manu Dei prouenire: atque id in genere & uelut rudi modo credere; quod nimirum fides id nobis dicitur, aut quod id legerimus, uel audierimus: sed necesse in super est, ut fidem hanc opere exequamur & animemus, dando uidelicet operam ut id etiam practice intelligamus & sentiamus: ita ut quidquid nobis accidit, accipiamus id tanquam si Christum Dominum uisibiliter ac sensibiliter nobis dicentem audiremus, Accipe fili, hoc ego tibi submitto: uoluntas mea est, ut hoc modo facias uel patiaris. Hoc namque pacto perfacile & persuasum nobis fiat: omni in re nos cum Dei uoluntate unire & conformare. Nam si ipsemet Christus in persona apprensus, tibi aperte diceret, Hoc est, ecce fili, quod à te requiro, hanc aduersitatem morbumque uolo modo propter me patiari; hoc in officio aut ministerio uolo mihi seruias. Certum est te id, quantumlibet graue & laboriosum foret, omnibus etiam uitæ diebus quam libentissime toleraturum, teque ut beatissimum etiam prædicaturum, quod tua opera Deus hac in re uti uellet, & quod hoc ipse tibi immittat, refacile perspecturum, id & optimum, & saluti tuæ congruentissimum esse, imo neque uillo modo de eo dubita-

Practice sentiendum Hic est nunc, quemque eueniunt à Christo tui amantem tibi immittis ad tuum maius bonum.

turum, nec primum quidem tibi ad seculum sentiendum motum oboriturum.

Quarto, hoc nos in exercitio in partem simum exerceamus oportet, dum orationi insistimus, ut nimirum in opulentissima illa Dei erga nos prouidentia tam paterna, & tam particularis, fodina fodiamus, & ad eius interiora penetremus: hoc modo namque ad hunc tandem thesaurum pertingemus. Quod sequentibus capitulis uerius sumus demonstraturi.

CAPVT X.

De paterna & particulari Dei erga nos prouidentia, deque filiali fiducia, qua nos in eum confidere oportet.

INTER diuitias & thesauros, quos possidemus nos qui fidem rectam habemus, non sane postremus est prouidentia Dei erga nos, eaque tam particularis & paterna, certi ut simus, nihil penitus accedere & euenire nobis posse, quod per manus Dei ita uolentis non transierit ac descenderit. Vnde ad hoc propositum canit Psalmistes, *Domine ut scuto validissimo bona uoluntatis tue coronasti nos.* Ita quippe circumsecus & omni ex parte, bona Dei clementissimi uoluntate circumuallati sumus, nihil ut ad nos accedere, nisi per illam possit. Quocirca non est quod timeamus: Etenim nihil ille qua bonitate est, ad nos penetrare & deuenire sinet, nisi quod ad maius bonum & utilitatem nostram futurum est. Quoniam, ait eadem propheta regius, *abscondit nos in tabernaculo suo, in die malorum protegit nos, in abscondito tabernaculi sui, & sub umbra alarum suarum.* Amplius etiam dicit alibi *Abscondes eos, in abscondito faciei tue.* Abscondit ergo nos Dominus in abditiissima faciei & rectissima sue parte, in oculis inquam, in quorum pupillis nos recondit: hinc etiam alia uerbo illo loco præfert, *In oculis faciei tuæ.* Facit scilicet nos Deus oculorum suorum pupillas, ut uerum esse ostendat id, quod alio loco dicitur.

Psal. 3. Custodi me vt pupillam oculi. Sicut enim custodiuntur oculorum pupillae, ita nos in protectione & praesidio Dei versamur. Hinc qui tetigerit vos, inquit per Prophetam alium, tangit pupillam oculi mei. Qua re nihil dari cogitariue potest opulentijs aut pretiosius, nihil aestimatione dignius, nihil denique desiderabilius.

Vtinam vero id intime prospectum haberemus, & prout oportet intelligeremus, quantam in omnibus necessitatibus & laboribus nostris opem, remedium, fiduciam ac consolationem experiremur! Si quis in mundo filius patrem opulentum, potentem, Regique carum & per familiarem haberet, quam securus & certus is foret sibi in omnibus negotijs occurrentibus fauorem, opem, gratiam & subsidium minime defuturum: Quanto autem potiori iure haec nobis est fiducia & securitas concipienda, dum consideramus habere nos in Patrem eum, cuius est omnis caeli ac terrae potestas, ac nihil nobis posse contingere, quin per illius manus ante pertranseat? Si talem de patre suo fiduciam filius habeat, & cum ea securus dormiat, quanto potius nos oportet ei, qui omnium patrum pater est, & cum cuius paternitate caeteri patres comparati, ne nomen quidem patrum promerentur. Neque enim vlla amoris viscera sunt, quae cum amore quo Deus nos prosequitur, valeant conferri, utpote qui infinito intervallo amores omnes, quos vniuersi terrae huius patres simul habere possint, transcendit. Vnde securi ac certi esse possumus, quidquid talis pater ac Dominus nobis submitter, id non nisi in maiorem utilitatem atque animae nostrae bonum cessurum. Amor quippe, quo nos in vnigenito suo filio amat, eum coget & compeller, vt non nisi bonum & salutem quaeret eius, propter quem filium suum vnigenitum acerbis crucis doloribus tradidi. Vnde ait Apostolus; Qui etiam proprio filio non peperit, sed pro nobis o-

mnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illis omnibus nobis donauit? Qui enim nobis dedit quod maius est, quomodo non det quod minus est?

Iam, si omnes, etiam seculares, hanc in Deum fiduciam concipere oportet, quanto magis nos Religiosos, quos singulari quadam ratione in suos classes suscepit, quibusque filiorum spiritum & cor dedit, atque, vt quibus carnalibus negatis & relictis, se in patrem assumerent, efficit? Ecquem affectum & amorem patris erga has Deus ostendet? Quantam eorum curam & prouidentiam geret? Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. Quam porro bonum amantemque patrem in locum assumpsisti eius quem dereliquisti! Maiori ergo tu ratione & fiducia dicere potes: Dominus regit me, mei curam sumpsit, & nihil mihi deerit: Ego autem mendicus sum & pauper, Dominus sollicitus est mei? Quem nostrum hic affectus non consoletur? Quis in amore Dei non colliquescat? Quam vero tu, Domine, sollicitus anxieque de me laboras! quantum mei curam geris! tanquam si in caelo & in terra alia praeter me creatura tibi non esset gubernanda. O si hunc amorem, prouidentiam hanc, & protectionem ita paternam & particularem, quam erga nos homines Deus ostendit, prout oportet comprehendere, & in eius adita penetrare possemus.

Hinc in Dei seruis familiarissima & filialissima quaedam in eum fiducia nascitur. quae sane in quibusdam tam magna & eminens est, nullus vt in mundo filius omni in te ita de patris sui protectione & ope securus ac certus sit, quam illi sint de protectione & praesidio diuino. Norunt enim illam erga ipsos viscera habere plusquam paterna & materna, quae tamen esse solent in amore terrerrima. Testatur id ipse apud Isaiaam, dicens: Numquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filij uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui;

Religiosi maior fiducia concipienda.

Psal. 26. 10. mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.

Psal. 22. 1. Dominus regit me, mei curam sumpsit, & nihil mihi deerit.

Erga Religiosos maior est Dei prouidentia.

Sati confidit in Domino.

Isa. 49. 18.

Psal. 3. Custodi me vt pupillam oculi. Sicut enim custodiuntur oculorum pupillae, ita nos in protectione & praesidio Dei versamur. Hinc qui tetigerit vos, inquit per Prophetam alium, tangit pupillam oculi mei. Qua re nihil dari cogitariue potest opulentijs aut pretiosius, nihil aestimatione dignius, nihil denique desiderabilius. Vtinam vero id intime prospectum haberemus, & prout oportet intelligeremus, quantam in omnibus necessitatibus & laboribus nostris opem, remedium, fiduciam ac consolationem experiremur! Si quis in mundo filius patrem opulentum, potentem, Regique carum & per familiarem haberet, quam securus & certus is foret sibi in omnibus negotijs occurrentibus fauorem, opem, gratiam & subsidium minime defuturum: Quanto autem potiori iure haec nobis est fiducia & securitas concipienda, dum consideramus habere nos in Patrem eum, cuius est omnis caeli ac terrae potestas, ac nihil nobis posse contingere, quin per illius manus ante pertranseat? Si talem de patre suo fiduciam filius habeat, & cum ea securus dormiat, quanto potius nos oportet ei, qui omnium patrum pater est, & cum cuius paternitate caeteri patres comparati, ne nomen quidem patrum promerentur. Neque enim vlla amoris viscera sunt, quae cum amore quo Deus nos prosequitur, valeant conferri, utpote qui infinito intervallo amores omnes, quos vniuersi terrae huius patres simul habere possint, transcendit. Vnde securi ac certi esse possumus, quidquid talis pater ac Dominus nobis submitter, id non nisi in maiorem utilitatem atque animae nostrae bonum cessurum. Amor quippe, quo nos in vnigenito suo filio amat, eum coget & compeller, vt non nisi bonum & salutem quaeret eius, propter quem filium suum vnigenitum acerbis crucis doloribus tradidi. Vnde ait Apostolus; Qui etiam proprio filio non peperit, sed pro nobis o-

tui: ecce in manibus meis descripsi te muri tui coram oculis meis semper. Perinde ac si diceret: Gero te in palmis meis presentem ac descriptum, semperque te ante oculos meos habeo, quo te protegam, tuear ac defendam. Et apud eundem Prophetam id alia comparatione non minus eleganti declarat. *Qui portamini*, inquit,

Isa. 45. 3.
Simile.

à me utero. Quemadmodum mulier quæ concepit, infantem suum utero gestat, ipsaque illi ceu domus, lectus, murus, alimentum, atque omnia est; non aliter nos Deus utero suo asseruit contineri.

Gestamur ab utero Dei.

Hinc securi Dei tam securi & quieti sunt, & in omnibus rebus suis ita de ope & auxilio certi, ut variis ac fortuitis vitæ huius casibus haudquaquam percellantur, aut turbentur. Atque ideo, ut ait Propheta, cor iustorum *in tempore siccitatis non erit sollicitum*; id est, nulla vicissitudine rerum concutitur, nec quietem & tranquillitatem suam ob varios casus & successus perdit: norunt enim nihil sine patris sui voluntate & eo invito sibi posse contingere, deque vehementi eius amore & bonitate plane certi sunt ac securi, persuasum iam habentes, omnia ad maius bonum suum futura, & quidquid ab una parte illis auferet, id ab alia rursus ad illos reducturum, & quidem in re quæ pluri ipsorum interest.

Jerem. 17. 8.

Ex hac tam familiari & filiali iustorum in Deum confidentia, magna illa quam habent, pax, tranquillitas, & securitas, in animis ipsorum nascitur, iuxta illud Isaia, *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta*. Quo loco scite apteque pacem cum fiducia Propheta coniungit: nam vnum ex altero, ex fiducia inquam pax sequitur.

Isa. 32. 18.

Quia qui Deo fidit, non habet quod timeat, aut turbetur, cum Deum habeat adiutorem & protectorem; Vnde canebat Propheta, *In pace in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe misericordia tua constituisi me*.

Pax filia fiducia.

Ad hæc, non insignem modo pacem

fiducia hæc filialis generat, sed etiam incredibile gaudium & alacritatem spiritus. Vnde scribit Apostolus, *Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo, ut abundetis in spe & virtute spiritus sancti*. Nosse porro & credere, Deum scire id quod facit, & id eum ad bonum nostrum dirigere, facit ut angores, tumultus, tempestates, & inquietudines, quas sentiunt illi, qui non nisi carnis oculis res intuentur, minime sentiamus, sed magnum potius in omnibus casibus gaudium & alacritatem præferamus. Quo autem maior in quopiam hæc fiducia erit, eo erit etiam maius gaudium & lætitia spiritualis: quo enim magis confidit & amat, eo securior & certior est fore ut omnia sibi in bonum conuertantur. neque enim minus aliquid de infinita illa Dei bonitate & amore cum credere, tum sperare fas est.

Hinc fiebat, ut medias inter arumnas, labores, & pericula sancti ita quieti & securi essent, ut nec homines, nec demones, nec feras, neue vllas creaturas rationis expertes timerent; norant enim sine Dei licentia ac voluntate eas sibi nequam posse nocere. Sic S. Antonio in diuersa forma, eaque ad timorem in cutendum composita, demones subinde apparuisse refert Magnus Athanasius; modo quidem in horrenda ac terribili siluestrium ferarum figura, leonum inquam, tigrium, taurorum, alias in serpentium ac scorpionum, importune eum circumstrependo, & suis vnguibus, dentibus, rugibus ac terrificis sibilis ita ei comminando, ut iam iam illum deuoraturi viderentur. Antonius intrepide autem illis insultabat, dicens, Si quas vires haberetis, vel vnus vestrum satis deseret ad hominem vnum debellandum, at, quia impotentes estis, & vestris vos viribus Deus priuauit, hinc magna copia & frequentes venitis, ut Dei seruos saltem multitudine terreatis. Si quam vobis Deus potestatem in me dedit, ecce me, irruite in me, at si nullam à Deo ad hoc potestatem

tem & licentiam accepistis, cur in casum laboratis? Ex quo liquido patet quanto perere Sanctus Antonius in spiritu inde corroboraretur, quod nosset nullam sibi illa monstra noxam, Deo inuito, afferre posse, & quod ipse adeo cum illius voluntate conformis esset.

Plurima huius rei exempla in historiis Ecclesiasticis legere est: quin & simile prorsus in vita B.P.N. Ignatii libro quinto, & rursus aliud libro secundo. Cum enim Romam B.P. nauigaret, & tam horrenda tempestas naui incumberet, vt ventorum vi malo contracto, & multis rudentibus amissis, omnes qui ea vehebatur, ad mortem, quam quasi presentem cernebant, sese disponderent; ipse, ceteris præ metu pallescentibus, nullo prorsus mortis se dicebat timore costernari: vnum hoc dolere, quod non pro eo atque oportebat, Dominò seruisset, de cætero mihi penitus se formidare; quia *venit & mare obediunt illi (Deo) & sine eius nutu ac voluntate non extolluntur fluctus, & nullum tempestates demergere queunt.*

Ad hanc porro familiarem & filialem in Deum fiduciam, ad hanc interiorum animi tranquillitatem & securitatem, vt per Dei gratiam perueniamus, in hoc conformitatis cum voluntate diuina exercitio nos exerceamus oportet, in opulentissimam hanc Dei erga nos prouidentiam, tam paternam & particularis, fodinam & adytum per orationis & considerationis lignonem profunde penetrando. Certus enim sum aliud nihil mihi posse accidere, nullum etiam aliud mihi aut ab hominibus, aut à dæmonibus, aut ab illa denique creatura damnum malumue inferri posse, quam quod Deus voluerit, eisq; permiserit. modo autē id mihi in bonum cooperetur, equidem haud abnuo, nec aliud volo, quam ipsam Dei voluntatem adimpleri.

Constantem securamque illam, quam in benignissimā Dei misericordiam Sancta virgo Gertrudis confidentiam habebat, neque pericula, neque tribulatio, *Rodriquez exercit. pars 1.*

neque rerum iactura, neque impedimenta alia, sed nec delicta ac defectus proprii, vnquam obscurare potuerunt: certissime namque ac fiducialiter cōfidebat, omnia & quælibet, tam prospera quam aduersa, à diuina prouidentia in suum bonum & profectum conuerti. Quinimo quædam vice sanctæ huic virgini Dominus dixit, *Secura illa confidentia, quam quis erga me habet, credens me reuera posse, scire, & velle sibi in omnibus fideliter adesse, transuulnerat cor meum tantamque vim facit pietati mee, vt nullatenus possim huiusmodi homini abesse vel deesse, etsi enim viscera mea ad tempus contrahere coner, eo quod mire me delectet videre eum à me pendentem, ut que meritum illi adaugeam: non possum tamen non tandem illi opitulari, quo satisfaciam naturæ meæ, & intenso amoris quo eum diligo. Humano more loquitur, quasi qui ab amore extra se rapitur.*

Ad sanctam Mechtildem dixisse fertur Dominus: *Mibi valde gratum est, vt homines in bonitate mea confidant, & de me presumant. nam quisquis in me humiliter confisus fuerit, ac mihi bene crediderit, ego & in hac vita illi adero, & post mortem supra omnem meritum ei benefaciam. Quantum quis mihi credere, & de bonitate mea pie presumere potest, tantum, & infinitum amplius obtinebit: quia impossibile est hominem non percipere quod sancte crediderit & sperauit, ideoq; utile homini est, vt magna sperando à me mihi bene credat.*

Eidem quoque Mechtildi querenti à Domino quidnam potissimum credere deberet de ineffabili, ipsius bonitate, respondit Dominus, *Certa fide crede, quod ego te post mortem suscipiam, sicut pater filium suum carissimum, quodque nullus vnquam pater tam fideliter cum vnico natu suo hereditatem suam diuisit, sicut ego omnia bona mea, & me ipsum tibi communicabo. Quicumque hoc de bonitate mea firmiter & cum humili caritate crediderit, saluus erit.*

Nn CAPVT

CAPVT XI.

*Aliqua afferuntur loca & exempla
de sacris litteris deprompta, que no-
bis ad familiarem & filialem hanc
fiduciam in Deum obtinen-
dam vsui esse pote-
runt.*

QUANTVM ad primum, non abs re futurum est, ostendere quam priscis illis Patribus solemne & familiare fuerit, omnes omnino rerum successus, quacunq;ue via vel medio acciderent, soli Deo ascribere.

Genesis capit. 42. legimus Iosephum, cum fratres eius in Aegyptum frumenti comparandi gratia venissent, procuratori domus suae praecipisse, vt ori sacci vniuscuiusque acceptam de frumento vendito pecuniam illigaret. Hi ergo cum in itinere suis in diuersorio iumentis pabulum de frumento quod ferebant, dare vellent, primus saccum aperiens, ei crumenam vidit cum pecunia illigatam: quod cum ille aliis dixisset, suum singuli aperiens saccum, pretium frumenti quoque in eo reperiunt. Illi ergo turbati miratique dixerunt ad inuicem: *Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus?* Notandum porro, illos non dixisse, *Aegyptii nos circumuenire ac decipere voluere*: aliqua haud dubie hic subest calumnia. Non item: Procuratoris negligentia factum, vt vniuscuiusque pecunia suo in sacco relicta sit. Non item: Forstian nobis, vt pauperibus, eleemosynam ea facere voluit, sed Deo rem omnem attribuentes, dicunt, *Quidnam est hoc, quod fecit nobis Deus?* Persuatum habentes, cum sine Dei nutu nullum in arbore folium moueatur, etiam hoc non nisi Dei voluntate ac permisso factum esse.

*Fratres Iosephi omnia Deo attribuant.
Gen. 42. 28.*

Ioseph & Iacob.

Iacob cum in Aegyptum iam venisset, Ioseph vna cum filiis eum adiit: quos pius senex conspicatus, rogauit, quinam il-

li essent pueri? Cui Ioseph: *Filii mei sunt, quos donauit mihi Deus in hoc loco.* Similiter respondit olim idem Iacob, quando Esau frater ei obuiam factus rogauit, equinam illi essent pueri, quos secum duceret, *Paruuli*, inquit, *sunt quos donauit mihi Deus.* Et quaedam illi munera offerens, dixit, *Suscipe benedictionem, quam attuli tibi, & quam donauit mihi Deus tribuens omnia.* Donum suum vocat benedictionem Dei, vtpote cuius benedicere, est benefacere.

Cum Dauid iratus, suas versus domum Nabal copias duceret, ea euerfurus, atq; vxor eius Abigail Regē placatura, eū donariis ei obuiam prodiret, ait Dauid, *Benedictus sit Dominus Deus Israel, qui misit te in occursum meum, ne irem ad sanguinem domus Nabal effundendum, quasi diceret, Tuo impulsu non venisti mulier, sed Deus Israel te emisit, ne ipse eadem committere: illi ergo gratias referre debeo, sit ipse propterea benedictus.* Hic. communis erat sanctorum sensus, & loquendi modus, qui etiam esse deberet noster.

Vt vero iam propius ad rei caput veniam dico illam Dei prouidentiam ad vniuersi exprimi in gestis Patriarche Ioseph, cuius supra mentionem obiter fecimus, maxime in eiusdem captiuitate, cum eum fratres inuidia ac in Ioseph ipsis dominaretur & imperitaret. prout ipse per somnium anigmaticè viderat illum in seruum quibusdam mercatoribus Aegyptiis vendidissent, hoc ipsum medium, quod illi Iosepho disperdendo, atq; impediendo ne sibi dominaretur elegerant, id Deus ad prouidentiam suam vias & rationes ad exitum conducendo, vtq; tum illis, cum vniuersa terra Aegypti cum potestate praeset, accepit. Atq; hoc ipse postea fratribus suis, cum se declararet, illiq; ad rei casum conlternati & pauidi haerent, significauit, dicens: *Nolite panere, nec vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus: praeiudicate animi vestra misit me Deus ante vniuersam Aegyptum, pramissi quoque me Deus ut reuerteremini super terram, & faceret ad viuendum habere possitis, & semen Israel non extinguatur.*

voluntate Dei aſinæ hæ aberrarunt, non etiam caſu fortuito ad eas quærendas à patre miſſus eſt Saul, non etiam caſus fuit, quod eas reperire non poterit, vti nec ſuggeſtio ac conſilium pueri, ſuadentis vt Prophetam vicinum de illis ſciſcitantur. At omnia nutu deſtinato que Dei contigerunt, qui ſc. hæc media eligebat, ad Saulem ad Samuelem ædes mittendum, quo ab eo, ſicut ipſemet præmonuerat, in Regem vngeretur.

Parentum conatus Deus verit in melius.

Putabat pater tuus ſe Hiſpalim aut Salamancam te ad ſtudia mittens, vt tibi vir doctus euaderes, & ad locum aut dignitatem aliquam poſtea euehereris, in qua honorifice viueres: ſed nihil minus ſpectauit Deus, vt pote qui ideo tantum te illo miſit, vt in domum te ſuam admitteret, Religionique conſecraret.

Deus S. Auguſtinum vocat ad locum conuerſionis.

Exiſtimabat Auguſtinus ſe Rhetorices docendæ gratia Roma Mediolanum abire; necnon Profectus vrbis Symachus, à quo eo deſtinabatur; ſed alia longe erat profectionis huius cauſa in mente Dei, vt pote qui eum illuc mittebat, vt tibi à Sancto Ambroſio conuerteretur.

Admiranda, & ſin ſpeciem pueriles multorum vocaciones.

Iam diuerſas illas vocaciones, necnon media adeo ſingularia & notabilia, & ab hominum opinione tam remota, quibus hos & illos ſingillarim ad Religionem Deus euocauit, videamus: quæ profecto vere admiranda ſunt. Niſi enim primo, neſcio qua occaſuuncula aut puerili quadam ineptia motus fuiſſes, nunquam ipſe animû ad Religionem applicaturus fuiſſe videris: hæc tamen omnia nonniſi Dei conſilio & inuentione facta ſunt, vt ita te ad Religionem pertraheret.

Tentatio Dæmonis contra tales vocaciones.

Quod per tranſennam notandum eſt, propter nonnullos quibus, inſtigante demone, ea nonnunquam incidit tentatio, vt ſibi perſuadeant vocationem ſuam à Deo eſſe non potuiſſe, quod ab huiusmodi reculis & minutis ea ortum habuerit. Sed hæc mera dæmonis aduerſarii tui eſt impoſtura, qui quem profeſſus eſ ſtatim tibi inuidet. Huiusmodi namque media Deus ſolet adhibere, vt ſine quem ſpe-

ctat, maiorem nimirum gloriam ſuam, & maius bonum & profeſtum tuum, conſequatur. Cuius rei exempla non parua in vitis ſanctorum habemus. Nō tam aſinas illas ſpectabat Deus. (*Nunquid de bobus cura eſt Deo*) quam cupit vt per hoc medium ad regnum eueharis, vt Saul: quia ſeruire Deo regnare eſt.

Quando poſtea Samuel Propheta, mittente Deo, ad hunc Saulem abiit, vt eum inobedienciæ, quod Amaleicitas (ſicut ei præceperat Deus) non exſciſdiſſet, coargueret, & iam reprehentione peracta conuerſus abire deſtinaret, Saul apprehenſa palli eius ſummitate orauit, ne diſcederet, ſed vt ſibi Deum intercedendo reconciliaret. Adidit autem hiſtoria Samuelem pallii partem in Saulis manibus diffracſam hæſiſſe. Quis non putaret hanc pallii ſciſſuram & fractionem caſu fractam eſſe, vel quod Saul violenter attraheret, vel quod id vetus & lacinioſum eſſet, cum tamen nonniſi ſingulari Dei prudentia & diſpoſitione contigerit. Vt videlicet nihil aliud hac ſciſſura portendi oſtenderet, quam Saulem ob peccatum ſuum regno priuatum, & ab eo id præciſum eſſe. Vnde etiam Samuel, hoc viſo, Sauli dixit, *Scidit Dominus regnum Iſrael à te hodie, & tradidit illud proximis tuis meliori: atque hoc cilla pallii mei ſciſſura* indicat.

Dauidem & ſocios eius, quodam tempore Saul Rex ante in modum corona concluſerat: adeo quidem, vt Dauid de euafione & effugio plane desperaret. His in anguſtiis dum Dauid verſaretur, ecce tibi ad Saulem properans, nūtius aduolat, & dicit, *Festina & veni, quoniam inſuderunt Philiſtini ſuper terram*, omniaque ferro flammaque depopulantur. Vnde obſiſſionem Dauidis ſoluere coactus eſt Saul, & præſentiori maiori que neceſſitati occurrere: itaque euafit Dauid. Non fuit autem hæc Philiſtæorum irruptio & expeditio casualis, ſed nonniſi Deo diſponente & ordinante facta, vt Dauidem ſuum hanc rationem liberaret.

Hunc

Reg. 19. 6.

Hunc ipsum Dauidem Satrapæ Philistæorum alias ab exercitu suo proscriserunt, tantumque moliminibus suis apud Regem Achris effecerunt, vt is Dauidem ad propria redire iusserit; etsi Rex alioquin eius consortio delectaretur, deque virtute eius magnam opinionem concepisset: satrapis tamen parum gratus erat, nec placebat. Illa quidem Satraparum molimina & consilia casualia fuisse videntur, casualia tamen non fuere, neque eum habuere finem, quem illi prætendebant, at potius particularis quædam Dei exitit prouidentia. Dauid quippe in Israel reuersus, Amalecitas comperit. Siceleg oppidum terræ Israel succendisse, & omnes mulieres & pueros à minimo vsque ad magnum, atque adeo ipsas Dauidis vxores, in captiuitatem abduxisse quos infecurus Dauid, eos cædit & profligat, vniuersamque prædam & captiuos omnes abactos recuperat, vt nequid vnus compertus sit defuisse. Quod profecto factum non fuisset, si eum Satrapæ à suis castris non eiecissent. Atque ad hunc successum illud Deus consilium direxit, etsi illi quid aliud in eo spectarent.

In historia Esther non minus clare particularis hæc Dei prouidentia elucet, & quidem in multis particularibusque circumstantiis: quam enim inaudita & peregrina Deus hic media, ad populum Iudaicum ab immani Regis Assueri sententia & decreto vindicandum vsurpauit! Quibus mediis Estherem elegit in Reginam, Vasthi degradando? quam etiam esse voluit de stirpe Iudæorum, vt postea pro iisdem ea intercederet. Casu factum videretur, quod Mardocheus nosset prodicionem Eunuchorum illorum, qui in caput Assueri coniurabant, eamque Regi detegeret; casu, quod Rex illam noctem insomnem duceret, proterea quod dormire non posset; casu, quod ad tempus fallendum afferrî iusserit historias, quibus regni sui gesta conscripta essent, casu denique, quod inter alia potissimum illi legenda data sit detecta illa

per Mardocheum coniuratio. Nihil tamen omnium horum casu contigit, sed omnia profundo consilio & destinato Dei, ac singulari eius prouidentia, hac via & mediis populum suum liberare cupientis. Quod etiam Mardocheus Estheri, quæ ad Regem ingredi non audebat, hancque prouinciam detrectabat, propterea quod euocata ab eo non esset, dicere non dubitauit: *Quis nouit, inquit, vtrum idcirco ad regnum veneris, Esther. 4. 14. vt in tali tempore paraveris.*

Plena id genus exemplis est cum sacra Scriptura, tum historia Ecclesiastica, vt omnes & quoslibet rerum successus vni Deo ascribere, eosque velut à manu illius, ad maius bonum & vtilitatem nostram dimanantes, accipere discamus.

Singulare porro est id, quod quoad hoc propositum apud S. Clementem in libro Recognitionum refertur: Cum Simonem Magum Petrus Apostolus Romæ acriter exagitaret, S. Barnabas ibidem Clementem Christianæ fidei asseruerat. Qui ad S. Petrum veniens, suam ei conuersionem narrat, rogatque vt se in rebus fidei plenius instruat. Tunc Petrus, oportune, inquit, venisti, quia in crastinam diem publica quædam inter me & Simonem Magum indicta est disputatio: in illa nos videbis, & quæ scire aues, audies. Hæc dum inter se loquuntur, ecce tibi duo discipuli ingredienti, nuntiant, peti à Simone Mago, vt ob negotium, quod nec opinanti sibi incidere, in triduum disceptatio ea prorogaretur. Annuit Petrus. His vero digressis, indoluit de datis induciis Clemens: quæ subtristiore factum videns Petrus, rogauit, quænam tristitiæ huius esset causa. Tum Clemens, Doleo non parum, Pater, quod in triduum disputatione hanc audierim differendam; quæ velim vt crastina die institueretur. Petrus in re tam parui momenti, quod mirandum neophyti sui Clementis manu apprehensa, longa oratione eum est allocutus: *Gentiles, inquit, filii turbantur, cum res non ac-*

Clemens lib. Recognition.

Deus melius disponit quam nos male petimus.

cidunt ex voto vii desiderant: at nos Christiani, qui scimus Deum gubernare & moderari res omnes, in quolibet rerum euentu in pace consistimus & consolatione. Scio si ihas inducias Dei consilio dari ad tuum bonum: Si enim modo institueretur disputatio eam tam bene non caperes, postea vero eam intelliges plenius ac melius: quia interim te ad eam preparabo & instruam, atque ita multum ex ea proficies.

Rem omnem domestico concludere volo exemplo, quod in vita B. P. N. Ignatii legimus, in quo hoc ipsum, de quo agimus, mirifice etiam replendet; in professione videlicet & habitu Patris Francisci Xaverii in Indiam Orientalem. Media enim & ad inuentiones diuinæ, quibus sanctum hunc virum in Indiam mitti voluit, imprimis notabilia sunt. Denominauerat iam ad missionem hanc Indicam B. P. Ignatius PP. Simonem Rodericum, & Nicolaum Bobadillam. Rodericus, tametsi quartana detineretur febri, nihilominus statim Lusitaniam versus nauigauit. Interim Bobadilla, litteris à Calabria Romam euocatur: sed hic, tum pauperie, tum itineris laboribus adeo fractus, & è crure, è quo laborabat, tam male affectus Romam venit, vt, cum eo tempore legatus Regius, Petrus Mascarenias rebus omnibus ad iter comparatis iam in Lusitaniam reuersurus esset, necesse fuerit (quia expectare non potuit, donec Bobadilla plane conualesceret, & sine alio Patre, in Indiam mittendo, abire noluit) in locum Magistri Bobadillæ, P. Franciscum Xaverium felici sane sorte substitui: qui statim cum Legato in Lusitaniam soluit. Quia verò Xaverius ab Ignatio initio designatus non erat, sed P. Bobadilla, & quia discessus eius subitus & præceps fuit, videtur non nisi casu & fortuito in huius locum surrogatus. Fortuito tamen id factum non fuit, sed profundo & arcano Dei consilio, qui illum terrarum illarum remotarum Apostolum facere constituerat. Deinde, cum iam in Lusitaniam venissent,

Rex viso fructu, quem duo illi Patres in Lusitania faciebant, eos ibidem detinere voluit. quocirca tandem constitutum est, vt eorum alter in Lusitania sedem figeret, alter vero in Indiam nauigaret. Ecce vt hic rursus res tota contingentiæ fortuitæ commissa sit: sed nullus est apud Deum contingentiæ & sorti locus. Tandem in Franciscum Xaverium fors cecidit, & decretum vt solus ipse in Indiam trajiceret; erat siquidem illa Dei voluntas, & ita id ipse ante decreuerat, quod hoc ad animarum illarum bonum, & maiorem nominis sui gloriam ita fieri expediret. Destinens tandem & desig-
nant homines quodcunque voluerint, & ea illud via conducant qua allubuerint, hoc ipsum nihilominus Deus vt mediam sumet & deligeret, ad sua consilia executioni mandanda, & quod magis tibi consentaneum, & ad gloriam suam promouendam conuenientius erit faciendum.

Per hæc aliaque id genus exempla, tam è sacra Scriptura, quam ex eo quod quotidie tum in aliis, tum in nobis, videmus & experimur, deprompta, hanc in corde nostro confidentiam, mediante oratione & consideratione, insculpere & stabilire debemus. Et tam diu exercitium hoc nobis erit frequentandum, donec familiarissimam quandam & filialem in Deum fiduciam in corde nostro sentiamus. Et hoc vt certissimum tibi persuade, quo maiori te in Deum tuam fiducia proieceris, eo etiam te fore securiorem: & è contra, quam diu filialem hanc fiduciam non habebis, nunquam veram te pacem & cordis quietem inuenturum: Illa enim fr. arueris, omnia te turbabunt & vexabunt. In Dei ergo manus totos nos projiciamus, in eoque confidamus, vti etiam consulit Apostolus Petrus dicens, *Omn. m sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsa cura est de vobis.* Et Propheta regius, *laeta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Tu, Domine, ita me dilexisti,

Lib. 2. c. 16.
vita P. Ignatii & vita P. Xaverii.

B. P. Xaverius à Deo, non ab hominibus in Indiam missus.

xisti, ut pro me te totum in immanissimorum carnificum manus tradideris, ut quidquid allaberet, id in te illi exercerent, (*Te, um vero tradidit voluntati eorum.*) Parum igitur ego praestitero, si totum me tradam in manus, non crudelibus & sanguinarias, sed tam benignas ac beneficas, quales sunt tuae, ut de me facias quodcumque placuerit: certus quippe sum, id mihi futurum cum melius, tum convenientius.

Ineamus ergo pactum hoc, quod cum S. Catharina Senensis Christus Iesus alias imit. Inter alia enim delicti amoris ac benevolentiae intimae signa, quibus sanctam illam praevenerit, non postremum fuit illud, quo illi quodam tempore apprensus dixit, *Filia cogita tu de me, & ego cogitabo continenter de te, tuique curam geram.* O quam bonum id pactum & sponso est, quam optabilis in amore reciprocatio! Quam id animabus nostris utile ac fructuosum foret! Porro hac cum vnoquoque nostrum conditione Dominus stipulari amat: nimirum, obliuiscere tui, & tua consilia ac destinata sequi desine: quanto vero magis tui ipsius obliuisceris, ad Dei recordandum, eique confidendum, tanto ipse magis de te erit sollicitus. Quis ergo hanc tam favorabilem & deliciosam conditionem non admittat? utpote quae eadem prorsus est cum ea, quam se cum sponso suo amans illa sponsa iniisse ait, *Ego dilecto meo, & ad me conuerso eius.*

CAPVT XII.

Quanta utilitatis & perfectionis sit, orationem hunc exercitio de conformanda voluntate nostra cum divina applicare; & esse nobis in eo ad particularia descendendum, donec ad tertium conformitatis gradum perueniamus.

IOANNES Ruisbrochius vir tum doctissimus, tum vitae spiritualis magister egregius, refert, sanctam quandam virginem, dum orationis suae rationem confessario & patri spirituali, qui haud dubie magnus Dei seruus, orationique deditissimus esse debebat, redderet, & ab eo in spiritu edoceri vellet, dixisse, se in oratione tantum circa vitam & passionem Domini nostri Iesu Christi solita versari, & ex ea se primo cognitione cum sui, tum vitorum ac passionum suarum, deinde dolorem & compassionem de doloribus ac tormentis Iesu Christi haurire consueuisse. Intulit confessarius, bonum quidem id esse; sed fieri posse ut exigua cum virtute hanc compassionem quis & teneriorem affectum de Dominica passione hauriat, sicuti etiam homo quilibet de solo amore & affectu naturali, quo amicum suum prosequitur, illius laboribus, malis & aerumnis compati potest. Petit deinde virgo, num, quando quis quotidie peccata sua plangit, vera caesura deuotio sit? Respondit confessarius, Bonum quidem id est, at non propterea optimum & excellentissimum: quia quidquid malum est, naturaliter amaritudinem & dolorem quendam causatur. Rursus illa percunctatur, Num ea vera futura sit deuotio, si quis penas inferni, & beatorum gloriam assidue recogiter? Retulit, Ne id quidem eminentissimum ac perfectissimum est; quia natura ipsa per se quidquid affligit & cruciat, abhorret ac fugit; amat vero & quaerit, quod eam delectat & gloriae causatur: perinde vti, dum quis ciuitatem deliciis ac voluptatibus abundantem illi depingeret, statim erga eam ipsa desiderio ferretur. His auditis cum virgo sancta contristaretur & doleret, quod nesciret, quam potissimum re se in oratione exerceret, quae praeter aliis Deo posset esse grata; non multo post pulcher quidam puellus spectandum ei se dedit: cui cum ipsa meroris sui causam narraret, diceretque neminem sibi consolationem adferre posse

posse videri, respondit puer, Ne hoc dixeris, ego enim te consolari & possum & volo. Vnde, & patri tuo spirituali renuntia, veram deuotionem in suis ipsius abnegatione, in proprio contemptu, & integra in manus Dei tam in prosperis, quã aduersis resignatione consistere, ita vt homo per amorem firmiter arcteq; Deo sese vniat, suamque voluntatem omnibus in rebus cum illius voluntate conformet. Ipsa hoc audiens, mire gauisa est, & audita ad Patrem suum spiritualem retulit. Qui ait, Hoc rei punctum est, huic rei est oratio applicanda: in hoc namque vera caritas & Dei amor, & consequenter omnis profectus noster & perfectio consistit.

Deuotio vera consistit in indifferetia.

Fiat voluntas Dei.

Refert Blosius cap. 11. Monil spirit. Luc. 22. 42.

365. voluntati Dei se obtulit S. Gertrudis.

In prosperitate Deus nobis in aduersitate nos Deo seruimus.

Alia sancta à Deo ita instituta & edocta fuit, vt orationem Dominicam recitans, diutius & affectuosius insisteret in illa petitione, *Fiat Domine, voluntas tua, sicut in caelo & in terra.*

De sancta virgine Gertrude scribitur, eam à Deo inspiratam, tercenties, sexagesies & quiniies verba illa Christi, *Non mea, Domine, voluntas fiat, sed tua*, repetiisse, & intellexisse, hoc Deo quam gratissimum fuisse. Hæc ergo exempla ipsi imitemur, huic rei orationem nostram applicemus, & huic exercitio quam maxime insistamus.

Vt vero melius maioriq; cum fructu id faciamus, duo notanda & præsupponenda sunt. Primum, exercitio hoc potissimum in tempore aduersitatis opus esse, quando nimirum difficilia & carni nostræ contraria nobis offeruntur: talibus enim in occasionibus virtute magis opus habemus, & melius tunc apparet quo quisque in Deum amore sit. Quem admodum Rex pacis tempore ostendit, quo in milites suos sit affectu, dum variis eos donariis & beneficiis afficit, milites vero belli tempore declarant, quam illum diligant & æstiment, dum pro illius capite & pugnant & mortem appetunt: ita cæli Rex tempore consolationis & fauoris demonstrat, quo nos amore

complectatur, nos vero quo in eum amore feramur, tempore nubilo, & tribulationibus potius, quam prosperitatis & consolationis.

Vnde bene R. P. N. Auila, gratias Deo agere tempore consolationis, esse ait omnium, at tempore tribulationis & aduersitatis, non nisi bonorum & peccatorum, atque hoc suauissimam & gratissimam in auribus Dei esse harmoniam. Plus valet, inquit vnus in aduersitatibus, *Deo gratias*, & *Benedictus Deus*, quam sex mille gratiarum actiones, & benedictiones tempore prosperitatis prolatae.

Inde etiam est, quod sacra Scriptura iustos ait esse ceu *gemmales carbunculos in ornamento auri*. Nam sicuti hæc de nocte magis quam interdiu collucet & fulget: ita iustus & verus Dei seruus magis in tribulationum & laborum tenebris lucet, resplendet, sui que fulgorem exerit, quam in die prosperitatis.

Vnde etiam hoc nomine in S. Scriptura pius senex Tobias deprædicatur, nimirum quod, cum, permittente Domino, post multas alias ærumnas, tandem etiam oculorum lumen amisisset, non propterea contra Dominum murmurauit, factus tristior, vel à fidelitate & obedientia priore ne larum quidem vnguem recesserit, sed immobilis, constans & integer permanens, omnibus vitæ suæ diebus non minus immisissam caritatem, quam ob habitum alias visum Deo datori omnium gratias agens. Sicut & S. Iobum suis in ærumnis & miseriis fecisse legimus.

Hoc iustum est, inquit Augustinus imitari studere, vt in cunctis idem sumus, & tam in prosperis, quam in aduersis, eandem alacritatem & constantiam præferamus. *Sicut manus, quæ eadem est, & cum in palmam extenditur, & cum in pugnum constringitur*: ita seruus Dei in interiori animæ suæ semper idem maneat oportet, et si exterius & deorsus angustari & dolere videatur.

Genti-

Gentilis Socrates vno semper eodemque vultu fertur fuisse in omnibus qui illi acciderent casibus, qualescumque; deum illi essent. Vnde hoc illi dat Cicero elogium, *Nec hilariorem quisquam, nec trisiorum Socratem vidit: equalis fuit in tanta inaequalitate fortuna usque ad extremum vita.* Mirum ergo non erit, aut multum, si nos Christiani, ac Religiosi eo pertingere studeamus, quo gentilis ille Philolophus peringit.

Notandum deinde est, non satis esse, vt in generali hanc cum Dei voluntate conformitatem habeamus: propterea quod difficile non sit, hanc ita in generali habere. Quis nostrum enim non dicat, velle se vt Dei voluntas in omnibus fiat? Omnes quippe, tam mali, quam boni, quotidie in oratione sua Domini ca dicunt, *Fiat voluntas tua, Domine, sicut in caelo est, in terra.* Quid amplius requiritur, nimirum ad particularia est descendendum, ad ea inquam, quae plus nobis facessere negotii, si nobis offerrentur, videntur. Nec ante quiescamus oportet, quam omnes has difficultates ita superemus ac transcendamus, vt nulla omnino quae vim faciat, superfit; & donec nulla amplius res sit, quae ab aliquo nobis queat proponi, ad nos in omnibus cum Dei voluntate vniendos & conformandos, sed vt, quaecunque demum nobis offerri queat, animose ei nos obijciamus.

Imo ne hoc quidem satis nobis esse debet, sed semper vltterius nobis est progrediendum, nec ante sistendum, quam visceralem quandam & intimam voluptatem ac delectationem sentiamus in eo, quod Dei voluntas in nobis, tametsi per labores, dolores, & vilipendia, adimpleatur atque hic tertius est conformitatis gradus. Nam etiam in hoc diuersi sunt gradus, & vnus alio eminentior & perfectior: qui omnes ad tres praecipuos reduci possunt, quemadmodum & tres patientiae gradus a sanctis Doctoribus traduntur. Primus est quando quis ca-

Rodriguez exercit. pars 1.

sus dolorem & amaritudinem includentes adeo non desiderat & amat, vt etiam abhorreat & fugiat; eos nihilominus tollerare mauult, quam, quo illos fugiat, quid cum peccato coniunctum committere. Hic infimus est gradus & qui etiam praecipuum inuoluit. Adeo vt, etsi aliquem casus euenientes dolorem, amaritudinem, & tristitiam homini adferant, & is dum aeger est, quærulus ingemiscat, praedolorum vehementia in clamores inconditos prorumpat, imo etiam ob parentum suorum mortem plangat; hanc nihilominus cum Dei voluntate conformitatem concordiamque habere queat.

Secundus gradus est, quando quis, esto mala euenientia non desideret, nec eligat, postquam tamen iam euenerunt, libenter & gratanter ea admittit ac tolerat, quod ea Dei voluntas sit ac beneplacitum, vt hoc hic gradus priori amplius habeat, quod hominem etiam propter Deum erga poenam aliquatenus affici, illumque eam amare faciat; & quod eam ferre velit, non tantum eo quod iam praecipuum & necessario ferre tenetur, verum etiam quod illius tolerantia Deo gratior est. Primus gradus mala tolerat cum patientia; secundus hic facit, vt etiam prompte & facili negotio proferantur.

Tertius demum est, quando Dei seruus, ex ingenti, quo erga Dominum fertur, amore poenas & mala ab ipso immiffa, non solum patienter ac libenter fert & amittit, verum etiam desiderat, & summo opere iis gaudet, quod illa Dei sui sit voluntas. Sicut de Apostolis ait S. Lucas: *Ibant gaudentes, publice iam flagellis caesi, a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Et Apostolus Paulus de se aiebat: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra, vinculis & aduersitatibus.* Atque hoc nomine ipse Hebraeos in Epistola ad eos missa, dilaudat, dicens, *Et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscetes vos*

O o habere

Tres gradus Indifferentia.

1. Praecepti patienter ferre.

2. Consilii libenter ferre.

3. Differentia vtriusque gradus.

3. Perfectionis desiderare & gaudere.

Act. 5. 45.

2. Cor. 7. 4.

Heb. 10. 34.

habere meliorem & manentem substantiam.

Huc itaque nos ut adiuuante Dei gratia, perueniamus, etiam atque etiam conueniri debemus, ut scilicet, cum gaudio & alacritate, omnes quae nobis accident, tribulationes & aduersitates suscipiamus: ad quod nos etiam Apostolus Iacobus in sua Canonica cohortatur, dicens: *Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis. Voluntas quippe ac beneplacitum Dei tam pretiosum & dulce esse debet, ut quidquid amaritudinis nobis acciderint, hoc condimento condiamus: atque adeo omnes huius mundi labores & amaritudines ideo fieri nobis dulces & sapidae debent, quod illa sit Dei voluntas ac beneplacitum. Et hoc sibi vult S. Gregorius, sic in Moralibus suis scribens: Si mens in Deum forti intentione, dirigitur, quidquid sibi in hac vita amarum sit, dulce aestimat; omne quod affligit, requiem putat; transire & per mortem appetit, ut obtinere plenius vitam possit.*

Voluntas Dei
condimentum
aduersitatis.

Lib. 7. Moral.
c. 7.

Voluntas Dei
cordis requies.

Indifferentia
amplissimum
conclauis.

S. Catharina Senensis in Dialogo, quem de consummata Christiani hominis perfectione scripsit, inter alia, quae à dulcissimo sponso suo Christo didicit, non postremum fuisse ait hoc quod sequitur: debere videlicet hominem quoddam velut conclauis in corde suo extruere; idque, forti fornicae, diuina inquam voluntate, compaginatum, in quo se in silentio recludat, & perpetuo commoretur, ab eo nec oculos, nec pedes, nec manus vnquam remouens, sed semper re-collectus in eo manens, non secus atque apis in aluuario suo, aut margaritum suo in conchyli. Nam, etsi conclauis hoc initio illi angustum videretur, postea tamen quam amplissimum id illi appariturum, & ipsum eodem non egrediendo, per aeterna caeli habitacula ambulaturum, & quam breuissimo tempore consecuturum, quod extra ipsum ne multis quidem annis haberi potest. Hoc consilium ipsi sequamur, hoc continuum nostrum sit exercitium, dicendo: *Dilectus meus*

mibi, & ego illi. Nam in his duobus verbis duntaxat latet materiae, in qua nos toto vitae tempore exerceamus; unde etiam ea semper in ore & corde habeamus oportet.

CAPVT XIII

De indifferentia & conformitate cum Dei voluntate, quam habere Religiosus debet, ad in eam orbis partem proficiscendum & habitandum, ad quam à Superiore destinabitur.

VT vero maiorem ex hoc conformitatis cum voluntate Dei exercitium fructum capiamus, & opere exequamur quae ante dicta sunt, iam singillatim in particulari primaria quaedam capita deducemus, in quibus nos oportet exerceamus; inde ad alia generalia, quae ad omnes in genere pertineant desceniam. Ordinem hic ergo ab aliquibus rebus particularibus, quae in Constitutionibus nostris praescribuntur: in his namque praecipue suam Religiosos virtutem ac Religionem patefacere par est. Hanc vero quisque doctrinam ad alia similia, quae in suo Ordine & statu sunt, applicare poterit.

B. P. N. in septima Constitutionum suarum parte, de Missionibus, quae sunt vnium de primariis Instituti nostri capitibus, agens, Societatis nostrae hominibus perinde esse debere ait, in quam orbis regionem à superiore mittantur, ut vel in eam ad tempus proficiscantur vel sedem stabilem figant, tam inter fideles quam infideles, tam in Indiam ad barbaros quam ad haereticos. Ad quam indifferentiam professi quarto solenni specialiter obedientiae voto se summo Pontifici obstringunt, ituros se scilicet promptissime & libentissime, sine tergiversatione & excusatione vlla, in quamcumque eorum

mundi partem Sedes Apostolica mittere voluerit, nihil aut sibi, aut alii cuiquam, temporalis subsidii postulando, quo vel in itinere, vel in loco ad quem abeunt, vtantur; sed se vel pedibus, vel equo, cum viatico aut sine illo, & stipem aliorum ad victum comparandū petendo profecturos, prout id suae Sanctitati melius esse videbitur, & magis expedire. Addit autem eo loco B. P. N. voti huius faciendi non alium finem & intentionē esse, quā vt melius se quis cum Dei voluntate cōponat & conformet. Nam quoniam primi illi Societatis Patres è diuersis erant prouinciis & regnis oriundi, & prorsus quibusnam in mundi partibus Deo gratius praestare obsequium possent ignorabant, vtum apud fideles, an apud infideles; hinc vt in Dei voluntate cognoscenda non errarent, se per speciale hoc votum Christi in terris Vicario obligarent, vt ille per eas mundi partes ipsos distribueret, in quibus eos magis Dei gloriam censeret posse promouere. Veruntamen eos qui Societatis sunt, nulla ratione procurare aut eniti debere, vt ad hunc potius locum, quam ad illum mittantur, in hoc illos Superior potius habitare sinat, quam in illos; sed prorsus indifferentes esse oportere, sui ipsorum dispositionem liberam & absolutam in manus Superioris, qui Dei loco ipsos gubernat, idque ad maius eius obsequium & gloriam, relinquendo.

Quam autem nos Beatus Pater indifferentes & paratos esse velit, ad, in quam mundi regionem nos obedientia mittet, in eam abeundum, ex illius vita colligere est. Quodam tempore cum P. Iacobus Lainius desiderium quoddam ardens sentire diceret in Indiam proficiscendi, quo miseros illos populos in caeca gentilitatis nocte agentes, & operariorum Evangelicorum defectu pereuntes, in viam salutis reuocaret; Respondit illi B. P. Equidem nihil horum desidero. Causam à Lainio rogatus, Quandoquidem, inquit, obedientia vobis Pontifici summo praestitimus, vt ipse nos, pro arbitrio

ac libitu quocunque Dei gloria vocari, emitat; ita esse debemus indifferentes, vt non magis in hanc quam in illam partem inclinemus. Quin & addidit, Si ego me ad missionem Indiam, vt tu te sentis, impelli ac trahi sentirem, in partem potius contrariam inclinare satagerem, vt ad illam aequalitatem indifferentiamque possidendam peruenirem, quae ad obedientiae perfectionem obtinendam necessaria est.

Non id eo dicimus, quasi desiderium & voluntas Indiae adeundae, mala in se sint, aut imperfectionem includant, cum ea non nisi bona sint & sancta; quin etiam laudabile & consultum est, si quando ea Domino placuerit dare, Superiori illa proponere & representare. Vnde etiā eo loco B. P. N. Superiores gaudere debere ait, quod sibi huiusmodi desideria subditi proponant. Haec enim signa esse solent, ad hoc illos à Domino vocari; itaque omnia maiori suauitate peraguntur. Verum haec ideo dicimus, vt appareat, quantam nos B. P. N. indifferentiam & promptitudinem velit ad in hac vel illa parte mundi agendum & abeundū praeferre, cum etiam erga rem tam laboriosam, itaque ad Dei gloriam spectantem, inordinate nos affici nolit; propterea quod hic affectus & particulare desiderium indifferentiam illam & promptitudinem, quam, ad aliud quidlibet amplectendum, & ad aliam quaecumque regionem, quo nos obedientia destinare vellet, adeundam semper praeferre debemus, tollat & impediat.

Hinc corollaria quaedam & necessariae consequentiae deducuntur, e quibus hoc quod dicimus, melius intelligetur. Primum si haec Indiae petendae desideria, ei qui ea habet, occasio essent aliquid de illa indifferentia & promptitudine, quam erga alia à Superiore ei iniungenda habere debet, deperdendi, illa non tam bona quam imperfecta fore. Si enim tantam tamque vehementem Indiae aut alterius cuiuspiam regionis adeundae inclinationem ac desiderium sentiam,

p. 7. Constit. c. 2. litter. L.

Desideria sancta laudantur si sint ordinata.

Documenta duo.

I. Desiderium noxium quod quietem animi & obedientiam impedit.

*Deus auctor
pacis.*

vt me illud inquietet, & in causa sit, vt in hoc vel in alio loco, in quo me Superior agere vult, quietus & contentus non sim, vel vt praesentia ministeria, in quibus modo distineor, debita promptitudine, lubentia, & animi applicatione non obeam, quod iam oculos & animum meum in aliud penitus defixerim, certum est desideria illa nec bona esse, nec à Deo descendere, cum eius illa voluntatem impediunt, Deus autem sibi ipsi nequeat aduersari. Praesertim quod desideria & inspirationes à Spiritu sancto descendentes nullam secum trahere inquietam aut turbationem, sed magnam afferre pacem & tranquillitatem soleant. Atque hoc vnum è signis est, quæ vitæ spiritualis magistri assignant, ad interiores inspirationes & desideria internoscenda, an videlicet à Deo proueniant, an secus.

*Signum veras
inspiraciones
dignoscendi.*

*II.
Generalis in-
differentia
melior parti-
culari desi-
derio, quan-
tumuis labo-
rioso.*

Secundo, hinc sequitur eum, qui promptam & differentem quandam in genere dispositionem habet ad quodcumque mundi clima adeundum, aut quidlibet, quod sibi Superior præceperit, suscipiendum (etsi particularia illa desideria & propensionem de India, aut alia qualibet remota orbis parte perenda, quam alii habent, minime sentiat) non propterea tristari vel angari debere: neque enim propterea deterioris conditionis est, quin imo melioris. Hæc namque ea dispositio est, quam omnes nos, quicumque Societati nomina dedimus, B. P. N. vult præferre, vt nimirum, quantum est ex parte nostra, nullum particulare desiderium & affectum erga hoc potius quàm illud præferamus; sed, ceu lingula & statera bilancis, non magis in vnam quam in aliam partem vergamus. Quales sane in ea plurimi sunt, &, vt quidem credo, potissima Sociorum pars. Patrem Hieronymum Natalem B. P. N. aliquopiam mittere decreuerat; ante tamen quam mitteret, scire volebat quoniam ipse potissimum propenderet, vt maiori res sua uitate perageretur. Respondit Natalis scripto, in nullam plane se inclinare,

*P. Natalis
indifferentia*

præterquam in hoc, quod statuet in nullam inclinare.

Hoc porro P. N. vt melius & perfectius reputat. Nec immerito quod alius vni rei soli videatur acclinari, hic vero sua indifferentia, quæcumque sibi imperari possunt, complectatur, & ad omnia indifferentem & æqualiter dispositum & paratum sit: atque, vt Deus cor & voluntatem vniuscuiusque in particulari intuetur, & eam pro facto reputat, eo apud eum hæc loco sit, tanquam si opere ipso omnia præstiterit.

Vt vero huic tractationi finem imponam, dico, si quis ob inertiam, pusillanimitatem, & paruam sui mortificationem, hæc India adeunda desideria in se non sentiat, ne scilicet, quibus frui hic se putat, aut fruiurus est, commoditatibus carere, aut laboribus & ærumnis, quæ in iis locis subeunda sunt, se exponere cogatur, magnæ id imperfectionis & amoris proprii indicium fore: at, cum non ob desideriam, nec quod ei desiderium & animus ad hos & alios maiores propter amorem Dei & salutem animarum labores subeundos desit, hæc minime desiderat; sed tantum quod necesse est hæc Dei sit voluntas, vel vtrum aliud à se exigat, ipse interim à sua parte tam ad hoc, quam ad omne quod Dei esse voluntatem intelliget, ita dispositus & paratus est, vt, si vel in Indias, vel in Angliam, aut alio quolibet destinatur, tam sit æquanimiter, libenter, & indifferentem iturus, quam si ipsemet id desiderasset vel petiisset; & fortasse etiam libentius (quod certior & securior sit, se in hoc non suam, sed pure Dei voluntatem facere) minime dubitandum est, quin id longo melius & perfectius futurum sit. Hinc etiam superiores eos libenter in Indiam mittunt, qui hanc dispositionem & ad omnia paratam indifferentiam præferunt.

Verum, vt ad primum materiae nostræ scopum reuertamur, ipse B. P. N. talem nos omnes in discriminatam indifferentiam & resignationem habere vult,

vt tam libenter in hac, quam in illa regione, tam in vna prouincia agamus, quam in alia; ita quidem, vt nec valetudinis corporalis institus ab hac nos indifferentia queat diuellere.

In tertia autem constitutionum parte, proprium vocationis, & instituti nostri esse ait, per varias mundi partes discurrere ac peregrinari, & in iis locis habitare, in quibus maius Dei obsequium, vberiusque animarum messis speratur. At si per experientiam certam constaret, regionis alicuius aërem & auram valetudini cuiuspiam obesse, ac proinde assidue eum ægrotare; videlicet Superior, num illud expediat alio mitti, vbi melius valens & firmior, se Dei obsequio animarumque conuersioni feruentius valeat impendere. *Nontamen, inquit, erit ipsius infirmi huiusmodi mutationem postulare, nec animi propensionem ad eam ostendere, sed Superioris cura id relinquatur.*

Non exiguum quid profecto in hoc Beatus Pater à nobis exigit, sed rem maximam. Nam hominem bene indifferentem & mortificatum esse oportet, cum non solum non petere, verum ne propensionem quidem vllam ad mutationem illam ostendere cupit, etsi continuo cum aduersa valetudine confligat. Adeo vt, quantum ad profecionem Indicam, aut ad missionem in regiones hæreticas pertinet, suam quidem quis Superiori inclinationem & desiderium libere, sicuti diximus, proponere possit etsi alioquin cum indifferentia & resignatione, nulli tamen concedat, vt ipsemet hanc mutationem vltro petat, aut propensionem & desiderium aliquod erga eam (quod amplius est) ostendat. Sed tantum illam, vt nimirum, si se infirmum ac valetudinarium sentiat, suam Superiori infirmitatem, indispositionem, & ad ministeria obcunda ineptiam inhabilitatemque significet, quod vt ei proponamus, etiam particulari regula iubemur.

Verum postquam subditus iam id pro-

posuit, non est quod vltius labore; at Superioris est videre num his præsuppositis, eum alio, vbi plus sit fructus meliori vtens valetudine facturus, mittere expediens futurum sit, aut, num maior Dei futura sit gloria, eum ibi manere, etsi minus sit fructus, & fortasse etiam nihil profusus, editurus. Hoc autem non est ipsius curare; at se quisque à Superiori, qui Dei loco ipsum regit, dirigi sinat, vt, quod ille statuerit, hoc vt melius, & vt maius Dei obsequium ducat. Quam multum in his, tum in aliis regionibus, suæ valetudini adhuc magis contrariis & noxiis degunt, eo quod in iis victum comode lucrantur! Quam multi, exigui lucelli spe, mare conscendunt, & in Indiam, Romam, Constantinopolim, & alio se conferunt, ac non valetudinem modo, sed & vitam in præsentissimum discrimen coniiciunt! Non ergo multum fecerimus nos Religiosi, si id propter Deum, & ex obedientia facimus, quos mundani auri & quæstus intuitu faciunt. Imo vero si menti occurreret te alio in loco aliquid (pone etiam multum) facere posse, eo autem quo versaris loco, tam sinistra vt valetudine, vt nihil penitus facere valeas; memineris satius esse in eo manere loco (quod id ita velit Deus) nihil profusus faciendo, quam in alio (ita te volente) quantumlibet multum præstando, teque cum Dei voluntate conforma, id à te in præsens, ob causam quam ipse nouit te vero scire nec est necesse, nec expedit, exigentis.

Beatus Frater Ægydius (vt in Chronicis Minoritarum refertur, cum à Sancto Francisco, quocunque se conferendi, & in qualibet prouincia conuentuque agendi facultatem accepisset (liberum enim id illi relinquebat, quod multum de illius virtute & sanctitate præsumeret) vix quatrimum hac licentia vsus erat, cum solitam mentis tranquillitatem & quietem imminui, & suam à contra animam inquietari & perturbari sensit. Vnde Sanctum Franciscum adiit, instanter ab eo petendo, locum sibi & con-

Seculares in locis diligentis parum curant valetudinem.

Expedit otiosi pro Deo, quam ex se laborare.

S. Ægydii obedientia.

*In sola obedi-
entia quiet,
nulla in pro-
pria voluntate.*

uentum certum, in quo viueret, designaret, neue posthac hoc sibi liberum relinqueret, palam testatus nullam se in arbitria, libera & laxa illa obedientia quietem aut animæ tranquillitatem inuenire posse. Boni quippe Religiosi in propria voluntatis adimpletione pacem & quietem non inueniunt, vnde etiam hunc vel illum conuentum, vel habitationis locum haud desiderant, sed vt Superior eum, quem voluerit, sibi assignet; hoc quippe sciunt Dei voluntatem esse, in qua sola quietem & consolationem inueniunt.

CAPVT XIV.

*De indifferentia & concordia cum
Dei voluntate, quam in quolibet
officio & munere, sibi à Superio-
re iniuncto, habere Re-
ligiosus de-
bet.*

ILLA, quam iam diximus indifferen-
tia & resignatio, etiam in quolibet of-
ficio & munere, quo Superior nos fungi
volet, nobis vsurpanda est. Nemo est
quin videat, quam multa quamque va-
ria sint Religionis officia ac ministeria.
Per horum ergo singula cogitatione
quisque discurrat, ac velut catalogum
textat, donec pari modo & indifferen-
ter erga vnumquodque horum se affici
comperiat. Vnde Beatus Pater No-
ster in Constitutionibus suis sic statuit,
quod etiam in regulas communiore
relatum est: *In exercendis officiis abie-
ctis & humilibus, promptius ea suscipi
conuenit, à quibus sensus magis abhor-
rebit; si quidem iniunctum fuerit vt in
eis se exercent.* Hinc magis in vilibus
& humilibus officiis indifferentia & re-
signatio hæc requiritur, propterea
quod natura & sensus nostri ab iis abhor-
rent.

*Ca. 3. examen
§. 28. & reg.
13. summarii.*

Quocirca plus ille haud dubie præ-
stat, & maiorem virtutem & perfectio-
nem ostendit, qui ad huiusmodi officia
Deo se offert, quam qui ad alia honora-
tiora & altiora. Perinde ac si quis tanto
domino cuiquam seruiendi desiderio re-
neretur, vt vltro se offerret ad eius, si ne-
cesse id esset, tota vita stratoem & me-
diastinum culinarum agendum; longe
plus præstat, ac longe magis suam illi ser-
uendi voluntatem declarat, quam si di-
ceret, Tuum, Domine, cubicularium &
æconomum agam. Illud enim potius est
beneficia & benevolentiam poscere,
quam obsequia deferre.

Tanto vero pluris hic affectus facien-
dus foret, quanto pluribus ad magna mu-
nia agenda dotibus & talentis instructus
essetis, qui ad humilia ac seruilia operam
suam defert. Pari modo, si hoc pacto te
Deo offeras, Seruiam tibi Domine in of-
ficio concionatoris, vel professionis The-
ologia; parum per hoc præstas (eo quod
eminentia & honorabilia officia per se ap-
peti solent, tuumque Deo formulandi ani-
mum parum hoc modo ostendis. At cum
operam defers, ad omnibus vitæ tuæ die-
bus in domo Domini abiecta, vilia, & car-
ni ac sensualitati tuæ repugnancia officia
peragenda, tunc magis tuum Deo seruien-
di desiderium & animum prodis. Hoc et-
iam pluris est faciendum, & gratius Domi-
no esse solet, idque eo magis, quo maio-
ribus ad officia altiora & digniora obe-
unda talentis dotatus eris. Satis hoc no-
bis esse debebat, ad abiecta humiliaque of-
ficia desideranda, & ad semper maiorem
erga eadem affectum concipiendum, præ-
sertim cum in domo Domini nullum sit
officium vile. Si enim in domo Regis nul-
lum esse vile officium ducitur (nam Regi-
etiam in quocunque officio seruire pec-
magni estimari solet) quanto maioris du-
cetur seruire Deo, cui seruire regnare est.

Sanctus Basilius, quo officiorum vilium
& humilium nobis amorem ingene-
ret, Christi exemplum adducit, quem si-
milibus in officiis se occupasse ex Evan-
gelico textu colligitur, vt dum discipu-
lorum

lorum suorum pedes abluit. Neque vero hic eius humilitas stetit, sed longo etiam tempore sanctissimæ matris suæ & Iosepho est simulatus, & tam huic quam illi, in omnibus quæ sibi imperabant, quam obsequerissime paruit. Vnde etiam de eo post duodecimum ætatis eius annum, vsque ad trigésimum, aliud Euangelium scriptores non commemorant, quam vnum hoc. *Et erat subditus illis.* Quare non sine fundamento contemplantur scriptores pii, eum illis in variis officiis abiectis & humilibus seruisse & adiuuisse; maxime, cum tanta eorum esset pauperis, quãtam fuisse constat. *Ne ergo dedignetur facere Christianus, & multo minus Religiosus, quod fecit Christus.* Cum filius Dei nõ sit dedignatus in abiectis hisce officiis nostri causa se exercere, ne dedignemur & nos illidem operam nostrã, eius ergo, impendere, etsi alioquin totam vitã nostrã curriculum iis esset impendendum.

Iam ad scopum præfixum propius accedamus. Vna sane de præcipuis rationibus & motibus, ob quas quã libèrissime quodlibet officium & ministeriũ, cui nos Superior applicat, acceptemus, esse debet hæc: ut nimirum ipsi nobis persuadeamus, hæc Dei esse voluntatẽ quia, vti iam supra dictum est, hæc semper nostra in omnibus ministeriis esse debet cõsolatio & gaudiũ quod Dei in iisdẽ voluntatem exequamur.

Hæc se cogitatio animam satiat, & ei satisfaciunt: Vult Deus me hoc in præsens agere: hæc est Dei voluntas amplius nihil desiderandũ est: nihil quippe Dei voluntate aut melius est aut sublimius. Eorum autem qui hoc modo procedũt, nõ magis interest, utrum hoc, an illud iis præcipiatur, verum alto non abiecto officio explicentur. Nã omnia illis in idem recidunt.

Egregium & huic proposito accommodum exemplum refert Sanctus Hieronymus: cum enim ipse veteres illos sanctosq; eremi monachos visitaret, incidit tandem in vnum, cui Superior, quod eum in spiritu promouere, simulq; aliis iunioribus inobediẽtiẽ exemplum dare vellet mandaret, vt bis per diem ingens hume-

ris saxum ad tria passuum millia (Leucam ea nostratem consiciunt) gestaret; qui tamen labor nec necessarius, nec utilis erat, sed tantum ad obedientiam exercendam, & proprium iudicium abnegandum valebat. Iam illi ostennium torum in eo se exercuerat. Et, quoniam factum hoc, inquit Hieronymus, iis qui virtutis huius obedientiæ valorem & pretium ignorant, & nondum ad summam eiusdem puritatem & simplicitatẽ peruenerũt, quod spiritu superbo sint & elato; aut lusus puerilis, aut opus frustraneum videri forte poterat; rogauimus eũ, & ego in primis, quomodo hanc ipse obedientiam ferret, scire cupientes quales in anima sua motus, cũ istud faceret, sentiret. Quibus ille respondit: Tam lætus & hilaris sum, labore hoc expleto, quasi rem maximam maximique pretii, quam mihi Superior iniũgere possent, peregissem. Addit autẽ Hieronymus, ita se hoc illius responso motum fuisse, vt ex eo tempore, sicut monachum viuere decet, viuere inceperit. Hoc scilicet esse monachum, & veri Religiosi more viuere, non scilicet in exterioribus, sed exacte Dei voluntatem & beneplacitum adimplere.

Hi quoq; sunt, qui in virtute & perfectione inirũ in modũ proficiũt, & ad oculum magis magisq; crescũt; quod voluntatis diuinæ adimpletione, velut cibo sapidissimo semper nutriantur, & flore satinq; & a lipe frumenti satientur.

At dicet aliquis, magnam quidem in eo perfectionem video consistere, quod Dei voluntas in omni re adimpleatur, & quod in quocunq; exercitio mihi à Superioribus præscripto, voluntatem Dei facere possim; attamen vellem, vt in alia digniore honoratioreq; re me occuparent, & in illa Dei ipse voluntatem adimplerem. Sed, hoc est in ipsis errare principis, & verbo vt dicam, nihil aliud, quam velle vt Deus tuæ voluntati obsecundet, non vero tu illius morem geras. Non est meum Deo leges præscribere; nec velle, vt se ipse cum eo, quod mihi optimum videtur, & quod ipse vellem, conformet;

Monachus lætus quod obedientiam in re ad speciem stulta expleisset.

Voluntas Dei perfectionis mensura.

Psa. 147. 14.

Sequere Deũ non Deum te.

at ego

Lac. 2. 71. Christus 30. annu subditus parauit.

Christum Christianu imitatur.

Co. 4. 6. & Tra. 3. 4.

Ps. 147. 14.

Sequere Deũ non Deum te.

at ego è contra illius nutum sequi, cum eo quod ipse de me statuere vult, me conformare debeo: Vnde præclare Diuus Augustinus, *Optimus minister*, inquit, tuus, Domine, ille est, qui non magis intuetur hoc à te audire quod ipsemet voluerit, se potius hoc velle, quod à te audierit. Et Beatus Nilus Abbas, *Non ores, vt fiant qua fieri velis, sed potius ora sicut orare didicisti à Christo, vt fiat voluntas Dei in me.*

Lib. 10. Confess. c. 26. Velis quod autem nec cupias audire quod velis. Cap. 29. de oratione. Ora quod Deus vult non quod tu vis.

Qui habet quod eliget nihil patitur.

Punctum hoc in primis notandum est, quod id maxime sit vtile, & in omnibus quicunque nobis occurrere queunt labores, mala, & casus, habeat locum. neque enim nostrum est deligere, quam in re & quomodo pati debeamus, sed Dei, vti nec eligere, quas tentationes habere velimus, nec ita loqui, Si quod aliud tentationis genus foret, parum curarem; sed hanc prorsus ferre non valeo. Si enim pœnæ & grauamina, quæ nobis accidunt, essent talia qualia vellemus, grauamina non essent, utpote ad libitum accidentia. At si vere Deo placere velis: petas oportet vt per eam te viam conducatur, per quam ipse te norit & velit conducere, non vero per quam tute deduci velis.

Hinc quando id tibi Dominus immittit, quod minus tibi placet, quodque magis pati detrectas, & te nihilominus cum illius voluntate conformas: tunc magis Redemptorem tuum Iesum imitaris, dicentem, *Verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat, Pater.* Hoc scilicet est totalem cum Dei voluntate conformitatem & consonantiam habere, vt nimirum illi nos totos offeramus, vt quodcunque, & quâdocunque, & quomodocunque ipse voluerit, de nobis faciat ac statuatur idque sine vlla exceptione & contradictione, & vt nihil prorsus nobis referemus.

Cum Sancta virgo Gertrudis commiseratione mota (vt Ludouicus Blofius narrat) oraret pro quadam persona, quam audierat impatienter conquerentem, quod Deus grauamina sibi mitteret salutis suæ minus conuenientia, respon-

dit ei Dominus, *Dices illi pro qua oras, vt, quia sine aliqua saltem tribulatione vel molestia regnum caeleste obtineri non potest, eligat atque indicet, quamnam grauamina sibi vtilia esse putet: Et, cum hæc ipsi euenerint, seruet patientiam.* In quibus Domini verbis, eorumque proferendorum modo, Gertrudis intellexit, periculosissimum genus impatientiæ esse, quando homo peruerse ac superbe eligere vult quæ ferat; dicens salutis suæ minus congruere, seque non posse sustinere ea grauamina, quæ sibi à Deo immittuntur. Oportet enim vt quilibet semper confidat, illud conuenientissimum & vtilissimum esse, quod sibi Deus imponit, aut euenire permittit: vnde ipsum magna cum patientia ferre debet, in eo se pure cum Dei voluntate conformando. Sicut ergo grauamina & tentationes, quas ferat eligere ipse non debes, sed accipere velut à Dei manu, illas quas ipse immittit; & tibi persuadere, eas esse quæ tibi magis conueniunt: ita nec officium vel ministerium, quod tibi faciendum est, debes eligere, sed veluti à Dei dextra admittere id quod tibi Superior præscribit; ac firmiter tibi persuadere illud esse quod tibi magis congruit.

Aliud punctum, & ipsum in primis spirituale, ad hæc addunt ipsi spirituales rerum scriptores, docentque hominem ita in Dei voluntate resignatum, de quo eo securum ac certum esse debere, vt scire prorsus nolit quid de se Dominus facere & disponere velit. Sicut dum in mundo diues aliquis paterfamilias ita economico procuratorique suo fidit, vt quis rerum ac domus suæ sit status vix sciat, insignis id cõfidentiæ genus est; sicut sibi economico Ioseph^o in domo heri sui ait cõgisse: *Ecce dominus meus, omnibus mihi interdixit, ignorat quid habeat in domo sua.* Pari modo magnam quis se in Deo habere fiduciam ostendit, quando scire non vult quid de se facere ille velit, dicitque, *Felicem si dumque nactus sum Dominum: hoc mihi sufficit.* In manibus tuis sortes meæ hoc ego contentus & lo-

& securus viuo, plura me vltius inquirere ac scire non est necesse.

Illos vero, qui loca, officia, vel ministeria altiora sectantur, rati vberiore se in illis, quoad animarum conuersionem, fructum, nec non maius Dei obsequium facturos, dico, non parum falli, dum quendam id erga maius Dei obsequium, & amplius animarum bonum, zelum esse arbitrantur, cum reuera non sit aliud, quam in eius honoris, aestimationis & commodi proprii zelus & desiderium, & ideo illud officium & ministerium desiderant, quod aut honoratius sit, aut magis ad mentem & inclinationem faciat. Clare id patebit ex eo, quod sequitur: si in saeculo esses, aut solus, videris libere dicere posse; Hoc est melius, quam illud, & conuersioni animarum vtilius, ideo propter hoc illud relinqueret volo, qui non possum vnus facere omnia. At hic in Religione non est hoc relinquendum, vt fiat illud; sed tam hoc, quam illud fiat oportet. Hoc solum aduertendum est, si tu altiora secteris, alium humiliora sectari debere. Si autem vere humilis essem, potius velle deberem, vt officium sublime & honoratum alius peragat: credere namque debeo melius illum, ac maiori cum fructu, minori etiam cum vanitatis periculo eo perfundurum, quam ego.

Ad hoc, aliaque id genus, non parum iuuat doctrina quaedam B. P. N. Ignatii, quam ipse electionum faciendarum velut fundamentum ponit: in qua tres humilitatis gradus vel modos assignat. Inter quos tertius, & perfectissimus est, vt, cum duae res occurrunt, parem Dei gloriam, & aequale Dei obsequium includentes, illam seligam, quae maiorem mei despectum & vilipendium contineat, vt hoc pacto Redemptori meo Iesu Christo, qui pro nobis contemni, rideri despicique voluit, similior reddar, & melius illius imitator.

In hoc vero etiam aliud singulare bonum includitur, nimirum quia in id genus rebus minus proprii commodi con-

tinetur, hinc nullam homini sui ipsius in illis quaerendi occasionem esse, nec illud eum in illis euanescenti periculum habere, quod in sublimibus & honoratioribus. Siquidem in officijs humilibus exerceantur simul humilitas & charitas; & haec humilitatis virtus per illa, veluti per proprios actus suos egregie in vigore conseruatur: at in honoratis exerceatur quidem charitas, sed non nisi cum maximo humilitatis periculo. Quod sane sufficere nobis debebat, non tantum ad ea non desideranda, verum etiam ad ea, ceu periculosa, fugienda.

clitatur tamen humilitas.

Vtiliora humilitatem augent cum charitate, id est, iustiora.

CAPVT XV.

De conformitate, quam quoad donorum ac talentorum naturalium distributionem, cum Dei voluntate nos habere par est.

CONTENTVS quisque esse debet eo, quod a Deo illi datum est, eo, inquam, talento, ingenio, intellectu, habilitate, & naturalibus dotibus, quas Deus ipsi communicare est dignatus; neque angustari, quod non tantam naturae nactus sit habilitatem & talentum, quantam alius, nec ad tam multa aptus sit, quam ille. Nemo nostrum non hac doctrina opus habet: vt enim demus aliquos alijs quibusdam in rebus praestare & praecellere videri, semper tamen aliquid ex opposito habent, ob quod humiliter de se sentiant: in quo hanc eos conformitatem habere necesse est. Quare praemonitos & praemonitos nos esse oportet: hac enim via multos solet daemones subuertere.

Quisque suo contentus sit.

In multis deficiamus omnes.

Scilicet tibi in studijs agenti & videnti quendam de discipulis tuis tibi ingenio antecellere, ac solide docteq; argumentari, & apte ad proposita respondere, forte quaedam inuidiae species suboritur; quae etsi inde ortu non habeat, quod quibus bonum & dotem fratris tui doceas & conuideris (quod inuidiae peccato proprium est) quod tamen collegas tuos in-

Tristitia, quod alius eedere cogar, grauis tentatio est inuidia proxima.

Pp genijs

Rodriguez exercit. pars 1.

genijs suis euolare, & dotibus naturalibus præcurrere videas, te vero in posterioribus hætere, imo nec quidem eos posse attingere, nec caput extollere; nescio quã in animo sentis tristitiam & melancholiam, & in ceptis inter condiscipulos, velut deiectus & confusus: atque inde tibi languenti, animi quædam contractio, pusillanimitas, & a studijs, quinimo à Religione interdum prorsus desciscendi tentatio oritur.

Hæc autem tentatio quosdam reipsa à Religione apostatasse fecit, quod in humilitate non bene fundati essent. Putauit ille fore, ut se illustrem redderet, inter reliquos condiscipulos primatum ferret, & tota prouincia, fama celebrante, cognoscendum, quod esset doctissimus; sed quoniam plane secum ac conceperat, euenit, hinc adeo præ infamia confunditur & indignatur, ut Diabolus, tam bonam occasionem videns, illi suggerat, non aliter ab hac illum confusione & tristitia liberatum iri, quam Religionem prorsus deserendo. Neq; noua ea est Diaboli tentatio, sed satis antiqua, eique vsitata.

Superba tristitia apostatasse facit.

2. p. 9. 3. c. 45.

B. Alberti Magni tentatio.

In Chronicis Dominicanorum illustre, quoad hoc propositum, exemplum refertur de Alberto Magno, S. Thomæ Aquinatis præceptore. Albertus adhuc puer mirè erga Deiparam Virginem Mariam affectus erat, & singulis diebus certum orationis pensum in eius honorem recitabat, cuius intercessione & patrocinio, annum agens decimum sextum, Ordinem D. Dominici est ingressus. Cum autem in adolescentia obtusiori esset ingenio, & ad litterarum studia parum idoneus, & condiscipulos suos, qui plures erant numero, præstanti subtilique videret ingenio donatos; adeo confusus & animo deiectus fuit, ut tentante Diabolo, eo sit extremitatis reductus, ut iam de habitu monastico deserendo cogitare inciperet. Hæc ergo dum animo anxie agitabat, mirabili quâdam visione in sua fuit uocatione confirmatus. Quadam nocte inter dormiendum videre sibi visus est scalam ad muros Monasterij applicare,

ut per eam ascendens septis Monasterij exiret. Hac ergo contenta, illius in summitate quatuor venerabiles conspiciunt matronas, inter quas vna cæteris videbatur eminere. Ad quas dum propius ascendit, illarum vna eum corripuit, & è scala deturbauit, vetans ne Monasterio egrediretur. Sed ille rursus instat ascendere; at secunda matrona non aliter eum excipit, quam prior. Conantem iam tertio conscendere, rogat tertia matrona, cur Monasterio velle egredi? Ipse, vultum pudore suffusus, respondit; Quod videam, ô Domina, condiscipulos meos magnos in Philosophiæ studio profectus facere, me vero irritò & casto in ea conatu laborare: & quod propterea confundar & pudeam inde est, quod à Religione velim desciscere. Tum matrona: Quam illic vides, Domina (quartam designabat) Dei est mater, ac cælorum Regina, cuius nos tres famulæ sumus; illi itaque te commenda, quia nos apud eam tibi patrocinabimur, eamque rogabimus, ut apud benedictum filium suum pro te intercedere dignetur, quo tibi ille docile ingenium elargiatur, cuius adminiculo in studijs litterisque proficias. His auditis, frater Albertus mirifice est re-creatus, & à tertia illa matrona ad Deiparam matrem conductus, benigne ab ea acceptus est. Qua rogante, quidnam tantò opere velle & desideraret, respondit Albertus, Philosophicam, Domina, scientiam (nam illa erat, cui tum operam dabat, quamque non intelligebat) percellere. Itaque cum Virgo Mater, & cæli Regina bono animo esse, & sedulo ei incumbere iubet; fore enim, ut in ea aliquando excelleret. Ut vero notis, inquit, id tantum à me proficisci, non vero tui ingenij acumini & naturæ habilitati attribuendum; tibi paucis ante mortem diebus publice in schola docenti, subito omnium quæ nosti, incidit obliuio. Atq; hac ille visione mire tunc est recreatus & consolatus: ab illo autem tempore, tantos in studijs, non philosophicis modo, sed & Theologicis, ac sacra Scri-

puta progressus fecit, quantos testantur opera, quæ scriptis posteris reliquit.

Tertio autem ante mortem anno, cum Colonia Agrippinæ publice doceret, omnium, quas norat, scientiarum penitus in momento est oblitus, tanquam si toto vitæ suæ tempore nihil artium didicisset. Quod fortitaneciam in expiationem paræ illius cum Dei beneplacito conformitatis, quam in talentis naturaliter a Deo acceptis ostenderat, factum est. Quare visionis alias, dum è Religione exire volebat, habitæ, memor, publice auditoribus, quod factum sibi erat, enarrauit, itaque ipis valedicens, intra Monasterij septa se abdidit, totumque tempus in quiete deinceps orationi & contemplationi diuini impendit.

Ne ergo in id genus pericula incidamus, necesse nos est aliquando præmuniri. Necessaria autem ad hoc præmunitione esse debet insignis quædam humilitas: ex huius enim defectu omnis difficultas oritur: dum nimirum ferre nequis, quod omnium totius cursus studiosorum tu ineptissimus in doctissimusque habearis. Si ergo Superiores dicant, ineptum te esse, qui in studijs vltimus progrediaris, tu vero tuos interim cõdiscipulos in Theologos, post in illustres Doctores, & insignes concionatores euasisse videas, an non magna quadam tibi opus est humilitate, magnaque cum Deo conformitate, vt hoc probrum æquanimiter feras.

Eadem etiam post studiorum cursum iam absolutum præmunitione opus habebis, quando nimirum hæc tentatio tibi incidet; Cur non sum talis, & ad tam multa vtilis, quam alij? Cur prædicandi, emergendi & cõ proximo tractandi, item vt mihi negotia tractanda committatur, ac magnificam, talentum non habeo sicut ille? Idem deijs dico, qui scholastici non sunt; quibus hæc vel similes cogitationes & tentationes incident; Vtinam Scholasticus, Sacerdos, vel doctus essem, vt in conuertendis animabus fructum facere possem! Fieri quoque non nunquam poterit, vt tam vehemens sit tentatio, vt re-

ligiosa vocatione excidendi, imo & salutis æternæ amittendæ tibi periculum creet, vt id non paucis creauit.

Doctrina porro hæc generalis est, vt hanc sibi pro statu suo quisque applicare possit; quare omnes cum Dei voluntate maxime conformes sint oportet, ita vt accepto à Deo talento, & statu, in quo ab eo constitutus est, quisque contentus sit, & amplius esse nolit, quam se esse velit Deus.

S. Augustinus super illa Psalmographi verba: *Inclinaui cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam*, scribens, hoc omnium malorum ait fuisse principium & radicem. Quia enim primi generis nostri parentes plus esse voluerunt, quam eos fecerat Deus, & plus habere, quam hic ijs dederat; hinc & eo, quem habebant, statu exciderunt, & quod ante ab eo acceperant, perdidit. Hac scilicet esca: *Eritis sicut Di, scientes bonum & malum*, illos cecodemon inescatos de statu suo deturbauit; atque hanc nos ab ijs hæreditatè hæreditamus, vt quendam etiam diuinitatis appetitum, & stultitiam & phrenesin plus esse volendi, quam reuera sumus, habeamus.

Et quoniam Diabolo per hanc technam semel bene res cessit cum primis nostris Patribus, hinc & nos per eandem oppugnare non desinit, assidue nos incitando, vt plus esse velimus, quam nos esse velit Deus, nec accepto ab eo talento, nec statu, in quo nos ipse posuit, cõtenti simus.

Hæc de causâ, inquit Augustin. sic orat Propheta: *Da mihi Domine, cor ab omni propria vtilitate semotum, & in tuam solius voluntatem ac beneplacitum fideliter, non vero in mei ipsius commoda & vtilitates inclinatam. Per auaritiam porro hoc loco omne commodi genus ait designari, non vero solam pecuniæ & auri cupiditatem. Atque hanc esse cupiditatem ait, quam omnium malorum radicem 1. Tim. 6. 10. esse testatur Apostolus.*

Vt ergo dispositionem & indifferentiam illam omnes habeamus, vt nimirum eo talento, quod à Deo recepimus, & sta-

Pp 2 tu ac

Quod sit, esse velis nihilq; malis.

Gen. 3. 5.

Quis plus potest, & quod habet, auferatur ab eo.

Cor inclinatam.

Auaritia & cupiditas.

1. Tim. 6. 10.

Humilitas & indifferentia necessaria est ad tentationes.

Abesse præmunitionem.

tu ac gradu, in quo nos ipse posuit, contenti viuamus, satis nobis est, nosse hanc Dei voluntatem esse. Vnde ait Apostolus: *Hac autem omnia operatur vnus atque idem spiritus diuidens singulis, prout vult.* Quo loco Apostolus metaphora vtitur sumpta a corpore humano, quam supra nos alia occasione adduximus; dicitque, quod, quemadmodum singula Deus membra in corpore posuit, prout voluit, nec conquisiti sunt pedes, quod facti non essent caput; nec manus, quod non essent facte oculi; ita in corpore Ecclesie (quin & in corpore Religionis) in eo vnumquenque Deus statu & officio posuit, in quo eum ponere voluit: idque non casu aut fortuito, sed particulari eius nutu ac prouidentia. Si ergo Deus te velit esse pedem, nefas est velle esse caput; si manus, non debes velle esse oculi. Quam alta, profunda & sublimia sunt Dei iudicia! Quis ea comprehendat? *Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? Omnia ex te procedunt Domine, & ideo in omnibus es laudandus: tu scis, quid unicuique dari expediat, & cur iste minus, & ille amplius habeat: non est nostrum, sed tuum est hoc discernere.* Vnde nosti, quid futurum sit de te, si magno esses ingenio, & naturam nactus habilem? Vnde nosti, vtrum si donum & talentum concionandi accepisses, si multos auditores haberes, magnique ab omnibus fieres, hoc ipsum tibi non esset in perniciem futurum, sicut aliis plurimis in perniciem fuit, dum eo superbiebant & euauerunt? *Scientes, ait idem sanctus Scriptur, libenter volunt videri, & sapientes dici.* Si exiguo quod habes ingenio, si tenui tua scientia, si tua mediocritate, & fortasse etiam infra mediocritatem, tam euanesces & insolesces, vt te aestimes, & alijs compares, & fortasse etiam preferas, & conqueraris, quod ad hoc & illud tractandum non eligaris, quid esset ergo, si excelleres? Quid, si dotes aliquas raras & extraordinarias nactus esses?

Tract. 4. c. 4.

In Ecclesia varia functiones, vt in corpore membra.

Iudicia Dei occulta.

Sap. 9. 13.

Th. à Kemp. lib. 3. de imit. Christi, c. 22.

Lib. 1. c. 2.

Graviore lapsu culmina ruunt.

Ala formicis noxia.

Formicis alae adnascuntur in propriam perniciem: ita forte & tibi alae adnascantur. Profecto, si haberemus oculos, &

non velamina obnubilata, in finitas potius Deo datori gratias ageremus, quod in humili infimoque nos litatu collocaret, ac diceremus cum sancto illo viro: *Pro magno etiam reputo beneficio, Domine, non magna habere, vnde exterius, & secundum homines laus & gloria apparet.*

Norant sancti, quantum in hisce excellentijs ac talentis periculi subesset, vnde etiam non solum ea non desiderabant, sed etiam sibi ab eis quammaxime timebant, ob magnum, quod in ijs lateret euanescenti pereundique periculum (ab alitudine dies timebo): itaque Deo gratiores fiebant, seruos suos potius humiles esse volenti, quam magnos. Vtinam ipsi nobis tandem aliquando id persuaeamus, & credamus, omnia non nisi meras esse inanias & stultitiam, praterquam Dei facere voluntatem! Vtinam omne nostrum gaudium in Dei beneplacito poneremus! Si ille sine vllis litteris, & tu cum exigua tua scientia & tenui talento magis Deo places, ad quid ille doctrinam, tu maiorem scientiam, maiorem habilitatem, & talenta maiora cupis? Si quam enim ob causam ea desiderare deberes, id esset, vt per ea Deo magis satisfaceres, ac placeres, eique melius seruires. Iam si magis ei placeat, vt vel prorsus indoctus sis, vel non doctior, ac minus talentum aptitudinemque a natura habeas (vti certum est eum velle, cum ipse sit, qui hanc donorum distributionem fecit) quid angeris, aut te crucias? Ad quid esse cupis illud, quod te esse non vult Deus, & quod minime tibi expediat, vt sis?

Sicut Deo non placere holocausta & splendida sacrificia, quae Saul offerre ei voluit, quia non erat hoc voluntati eius conforme: ita nec Deo placebunt alta illa & elata desideria tua. Neque enim in eo bonum nostrum, profectus & perfectio sita sunt, quod litterati, & eximij ac celebres simus concionatores, aut quod illustria dona & talenta habeamus, quod denique in altis & sublimibus rebus versatissimus: sed, quod voluntatem Dei faciamus, quod bonam corum, quae ipse nobis

CAPVT XVI.
De conformitate cum voluntate
Dei, quam in morbis & in-
ualetudine præferre
debemus.

SI CVT sanitas ingens Dei donum est, *Ægritudo donum Dei.*
Sita est & morbus & ægritudo, quam ad
nostri probationē, correctionē, & emen-
dationem, & alia multa bona & commo-
da ex ea sequi solita, Deus nobis subinde
immittit: vti sunt, agnoscere quam lituus
imbecilles, vanitatem nostram exuere, à
rerum terrenarum & sensualibus appeti-
tibus mentem diuellere, effrenes maximi
adversarij nostri, carnis, inquam, impe-
tus debilitare, ac vires eius retundere; re-
cordari denique, terram hanc patriam
nostram non esse, sed in ea nos sicut in di-
uersorio rurali, atq; tristi exilij loco agere:
atq; alia id genus. Vnde dicit Sapiens: *Eccl. 31. 2.*
firmitas grauis sobriā facit animam, & for-
tem. Hinc tam conformes nos esse oportet
cum Dei voluntate & infirmitate, sicut
in sanitate, illam velut à manu Domini
Dei profectam, quando cunq; is eam nobis
immittere dignatus fuerit, acceptādo.

Quidam de priscis illis Patribus disci-
pulo suo ægotanti dicebat: Noli, fili mi,
ob hanc infirmitatē cōstitari, sed ingen-
tes Deo potius ppter eā gratias age: si. n.
ferrū sis, per hunc ignē rubiginē & scoriā
depones; si aurum, per eundem purgaberis,
& purior redderis. Magna quippe vir-
tus est, inquit, & insignis religio, in in-
firmitate Deo gratias agere.

S. Clara virgo duodetriginta annos *Surtus in vi-*
continēter diris fuit morbis afflicta; quo
toro tempore tantam patiētiā ac silen-
tium ostendit, vt nemo eam de vexatione
ac malo suo conquerentem murmurantem
ve audierit, sed è diuerso assidue Deo
gratias agentem. Quin etiam in vltima
sua infirmitate, quæ tam grauis fuit, vt se-
ptemdecim ipsis dieb. ne buccellam qui-
dem in stomachū traicere potuerit, cum
eam Confessarius P. Reginaldus consolaretur,
& ad patientiam in tam longo tot
S. Clara patientia & in-
differentia.

Pp 3 mor-

nobis concedidit, rationem reddamus,
quod denique talentum acceptum bene
impendamus. Quare in hoc oculos con-
ijciamus oportet, non autē in prius illud:
hoc namq; est, quod à nobis Deus requirit.
Egregie hoc declarabit ea, quæ à com-
mōdis & actoribus sumitur, comparatio:
quibus commendatio & præmium non
tam ob personam, quā representant, quā
ob bonum agendi modū, quo suas quisq;
partes agit, dari solet. Vnde si melius su-
am agatis, qui rustici personam agit, quā
qui Imperatoris, & pluris ab auditoribus
æstimabitur, magisq; laudabitur, & ma-
ius ab agonotheis honorarium accipiet.
Pari modo in hac vita (quæ tota non nisi
quædam actio & comœdia est, quæ statim
dissoluitur; vnam vero non aliquando tra-
gœdia sit) Deus non tam respicit & æsti-
mat personam quam agimus, hic quidem
superioris, ille concionatoris, alius ad-
iutori, alius ianitoris, quam gestus & mo-
dum, quo suam quisque personam agit.
Vnde si suo coadiutor aliquis officio lau-
dabiliter fungitur, & melius suam perso-
nam representat, quam suam prædicator
& Prepositus, pluris apud Deum fiet, ma-
iusque & amplius præmium & honorem
recipiet. Non posset forte alter ille bene
Regis personam agere; quia vero armi-
geri aut pastoris bene representauit, hinc
& honorem tulit, & lauream adeptus est:
sic & tu fortassis nō posses cum laude par-
tes agere prædicatoris, vel superioris per-
sonam representare, confessarij vero be-
ne & prout oportet, representas, vti tu a-
licuius coadiutoris. Nouit quippe Deus
optimè partes scenicas distribuere, & eam
cuique personam assignare, quæ ipsi con-
ueniat, & sua vnicuiq; secundum propriam
virtutem & vires talenta diuidere, vti in
Euangelio scribitur. Hinc nemo aliam,
præter attributam personam, aut dignius
talentum desideret: sed quam quisque
personam accepit, eam bene agere, ac-
ceptum talentum debite impendere, & bo-
nam eius rationē datori reddere, peuret:
Ita namq; magis Deo cōplacebit, & ma-
ius ab eo præmium ac coronam accipiet.

morborem martyrio præferendam cohortaretur, respondit: Ex quo Domini nostri Iesu Christi gratiâ per seruum eius Franciscum cognoui, nulla mihi infirmitas dira visa fuit, nulla *pœna* molesta, nulla *pœnitentia* onerosa.

S. Liduina
38. annorum
morbis.

Snr. tom. 7 f.
277. & *Vil-*
legas 3. p. vi-
ta 189.

Admirabilis est quoad hoc propositum & rarissimi exēpli, quæq; infirmis omnibus multum animi & cōsolationis dabit, vita S. Liduinæ virginis, triginta & octo annos grauissimis & extraordinarijs morbis & doloribus conflata; & quidē 30. postremos tam grauitur, vt nec paupere lectulo surgere, nec pedem in solo figere posset. Quo tempore durante, illustra ei Dominus spiritus charismata contulit.

Verum, quia particulares aliquot rationes sub maioris boni specie & prætextu, quo indifferentiam hanc & conformitatem impediunt, nobis solent occurrere, ad illas hic respondebimus, easq; breuiter dissoluemus.

Contra infir-
mitatem
Obiectio
I.

Sum molestus
aliis.
Responsio.

Male alios
iudicem.

Primo, dicit aliquis: Parum quidem mea referret, ægerne sim, an bene valens; at hoc me cruciat, quod religioni onerosus, & domui toti grauis esse videar. Ad hoc respondeo, eum, qui ita loquitur, Superiores suos, atq; adeo domesticos omnes parua charitatis, & exigua cum Dei voluntate conformitatis in simulari: cum etiam Superiores suæ perfectionis studio teneantur, & omnia velut à Dei dextera venientia, accipere, in que ijs diuinæ eius voluntati se conformare satagant. Proinde, si te Deus ægrotare, illosque in te curando recreandoque occupari velit, ipsi pariter id volent: & sicuti tu crucem, quam tibi Dominus imponit, in humeros patienter accipis, ita quoq; illi suam magna cum voluntatis conformitate accipient.

Obiectio
II.
Æger fructum nullum
facio.

Responsio.

Rursus dices: Charitatem, quæ in Societate hac in parte exercetur, satis quidem perspicio; attamen doleo & angor, quod eum per infirmitatem fructum facere impediar, quem bona valetudine vtens studendo, concionando, confessiones excipiendo, facere possem. Huic objectioni egregie respondet S. Augustinus,

dicens, prorsus nescire nos, virumne melius futurum sit facere id, quod vellemus, an vero ipsum omittere; ac proinde nos pro capacitate nostra res agenda dirigere & constituere debere; atque id eo, si deinde, prout ipsi eas concepimus ac designauimus, eas executioni mandare possumus, non esse, cur lætemur (quia id factum est, quod ipsi & cogitabamus & volebamus) sed ideo tantum, quia id ita fieri Dominus voluit: si autem postea, quod ipsi cogitabamus & designabamus, ad effectum non deducitur, non propterea turbati nos, aut pacem cordis amittere debere: quia *aquum est, vt nos eius, quam vt ille nostram signatur voluntatem.* Quam deinde tractationem idem admirabili quadam lenitentia concludit: *Nemo, inquit, ordinar, quod agat, nisi qui paratior est non agere, quod diuina potestate prohibetur, quam vtilior agere, quod humana cogitatione moditatur.*

Hoc ergo modo & cum hac indifferentia ordinare & designare debemus ea quæ nobis agenda sunt; nimirum, vt semper paratissimi simus ad nos Dei voluntati conformandos, si forte res statuta suum effectum non sortiatur. Atque ita non turbabimur, nec contristabimur, quando per infirmitatem, aut alio simili casu exequi non poterimus, id quod facere cogitaueramus & designaueramus, etiam alioqui res ipsæ in se animabus tutissime proficiunt. Vnde bene R. P. Magister Auila, Sacerdoti cuidam ægroti scribens: *Ne, queso, respicias ad id, quod faceres, si sanus esses, sed cogita potius, quam placueris sis Deo, si in morbo tuo cum Dei voluntate te conformes. Et si pure, vt equidem reor, Dei voluntatem quaras, quid amplius tibi confert sanum esse, quam egrum, cum eius voluntas omne nostrum sit bonum?*

S. Iohannes Chrysostomus plus Iobum meruisse, & magis Deo placuisse, ait, dicendo: *Sicuti Domino placuit, ita saluum est, sit nomen Domini benedictum, cum illius voluntate se in illis ærumnis & quæ-*

ribus ab eo immixtis conformando, quam elemosynis & bonis, quæ faciebat, dum esset sanus & opulentus. Pari modo magis Deo placebis illius voluntati te in ægritudine conformando, quam bonum quodcumque in bona valetudine faciendo.

Idem habet & S. Bonaventura: *Perfessus*, inquit, *est aduersa tolerare patienter, quam bonis operibus insudare.* Quia Deus mea & tua opera non indiget, ad fructum, quem præterd t, in Ecclesia sua faciendum: *Ego dixi*, inquit *Psalmes, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Ipsemetiam tibi concionari per hanc ægritudinem vult, teque patientiam & humilitatem edocere: permittit ergo Deum facere, vt qui nouit, quid magis tibi congruat, tu vero id ignoras. Si quam ob causam sanitatem & robur corporis desiderare deberemus, ideo sane ea desideranda essent, vt in Dei obsequium, eique magis placendo illa impenderemus. Iam si Deo gratius sit, magis que placeat, vt ego cum ægritudine confister, & morbi labores patienter tolerem, fiat voluntas eius: hoc namque melius est, ac mihi magis conueniens.

Si ipsum Apostolum Paulum, Doctorem Gentium, biennio integro in carcere Dominus agere voluit, & quid eo tempore, quo Ecclesia adhuc tenella, eius opera tantopere indigebat; durum tibi non videatur, quod te bimestri vel biennio, imò tota vita, si ita illi videretur, ægritudine velut captiuum detineat; quia Ecclesie Dei adeo non es necessarius, atque erat Apostolus Gentium.

Noanullis, dum longa continentique infirmitate & languore correpti, lecto affixi iacent, graue videtur, quod communitatem sequi non possint, & multis in rebus singulares esse cogantur; atque id eo contritantur, dum putant se vel non tam religiosos esse, quam sint alij, vel saltem cæteris offendiculo & scandalo fore, ipsorum particularitates & priuilegia singularia videntibus: præsertim, quod subinde infirmitas ac necessitas,

qua quis laborat, non tam deforis videtur, quam intus later, vt solus Deus, & qui eam patitur, æger, eius sint conscij. Hæ autem singularitates & exceptiones statim videntur, & in oculos omnium incurrunt.

Ad hoc respondeo, respectum hunc bonum videri, atque adeo æquum & laudabile esse, ita sentire; ita tamen, vt is conformitatem cum Dei voluntate tempore infirmitatis præferendam minime debeat impedire; sed meritum potius conduplicare, dum ex vna parte totaliter te cum Dei voluntate in omnibus indispositionibus & morbis, quod ille te hos pati velit, conformas; ex alia parte, intensum, quantum est ex parte tua desiderium præfers omnia Religionis exercitia accurate exacteque peragendi, & in corde tuo doles, quod quidquid alij faciunt, ipse facere non possis. Quia hac ratione, præterquam quod multum merearis, infirmitatem hanc cum magna tui cum Deo conformitate & patientia tolerando, per secundum hoc non minus mereri potes, quam cæteri, qui integro corpore & bona sunt valetudine, & idcirco hæc omnia exercitia peragunt.

S. Augustinus declarans, quomodo sancto Quadragesimæ tempore, sub peccati mortalis reatu omnes ieiunare teneantur, & simul etiam de eo, qui ob morbum & infirmitatem ieiunare nequit, loquens, satis huic esse ait, quod cum ieiunare non valeat, cum dolore cordis comedat, gemendo & suspirando, quod abstinentibus cæteris, ieiunare ipse ne utiquam valeat. Sicut generosum militem qui iam vulneratus in tabernaculum refertur, magis cruciat, quod iam consistere, Regique suam operam præstare non valeat, quam ipse vulnerum dolor, & durior eorum curadorum ratio.

Ita boni Religiosi, si quando præ ægritudine lecto affixi iacent, magis angustia dolere debent, quod vna cum alijs communia exercitia Religionis obire nequeant, quam ob ipsam, quam patiuntur, ægritudinem. Verum nec hoc, nec aliud quodcumque; tandem incommodum impedire nos debet, quo minus cum

Responsio.

Bonum desiderium, si sit ordinatum indifferentia.

Æger voluntate meretur, quod sani patientia plus quam illi.

Serm. 62. de tempore.

Infirmus comedendo meretur.

Infirmus desideret labores, sed cum resignatione.

Dign. vit. 1. 24. b. 1. 2. d. prof. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

dicere: Placuit & visum est Domino, vt hæc in me febris adaugetur, & huiusmodi mihi casus aut malum accideret. Certissimum namque est, etiamsi respectu te curantium error hic commissus sit, Dei tamen respectu eum non nisi destinato certaue deliberatione euenisse: cum apud illum nihil casu aut fortuito fiat.

Putasne transuolatam illum hirundinum, & pij Tobie per earundem sterco- ra exocccationem casu & sorte euenisse? nihil minus: facta namque ea sunt annuente, volente, & singillatim permit- tente Deo, vt in eo nos patientiæ exem- plum haberemus, vti & in sancto Iobo.

Tob. 11. Testatur id Scriptura: Hanc autem tenta- tionem ideo permisit Dominus euenire illi, vt posteru daretur exemplum patientia eius, sicut & sancti Iob. Vnde & post- ea ei dixit Angelus: Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probares te.

Abbas Stephanus, sicut in Vitis Pa- trum scribitur, æger ex morbo decum- bebatur, hinc qui ei aderat, socius quan- dam ei tortulam farinaceam coxit, cui, dum oleum oliuarum indere se putat, o- leum lineum, quod maxime amarum est, & inspidum, ei inpersit, itaque ægro se- ni porrexit. Stephanus eam vt gustauit, pauillum de ea comedit, & tacuit. Cum post aliam simili modo socius co- xisset, & eam senex vt gustauit, comedere noluisse, ait: Comede Pater, quia sapida est. Atque hoc dicens, vt ægrum suo ad comedendum exemplo inuitaret, eam prægustauit: cuius amarorem percipi- ens, turbati cœpit, & dicere; Homicida sum. Tum senex: Noliturbari, fili; si enim Deus te noluisse errare, in vno olei genere pro alio accipiendo, ipsum non fecisses.

Sic & alios sanctos, non paucos, ma- gna animi conformitate & patientia, que sibi adhibebantur remedia, etsi morbo, è quo laborabant, directe aduersantia, le- gimus admisisse. Ad hunc ergo modum nos cum errata medici, tum negligentias infirmariorum debemus accipere, de his

Rodriquez exercit. pars 1.

scilicet non conquerendo, in illum au- tem culpam non conijciendo.

In hac re sane virtus hominis mire re- lucet & patefcit: hinc Religiosus æger, qui, quidquid sibi offertur, mira animi æqualitate & alacritate accipit, tanquam à Dei manu profectum, seque à Superio- ribus atq; infirmarijs dirigi gubernariq; finit, sui ipsius obliuiscens, seipsum tota- liter negligens, non mediocriter alios æ- dificat. Vnde S. Basilius: Si animam, in- quit, Superiori tuam concredidisti, cur non & corpus ei fidis? Salutem æternam in manus eius consignasti, quare non & temporalem ponis? Cum autem regula copiam & licentiam nobis faciat, ad om- nem corporis nostri curam tunc abijcien- dam, atque adeo id ipsum præcipiat, no- strum est id magnifacere, & tam vtili plausibilique licentia vti.

Contra magno omnibus offendiculo est Religiosus ille, qui, dum æger est, ma- gnopere de se sollicitus est, de eo, quod sibi dandum est, & quomodo id dandum sit, & num sibi per omnia & exacte pareat- ur, anxie disquirir, quique, si quid desit, conqueri & expostulare nouit.

Vnde Cassianus: Corporis infirmitas, inquit, nullum est ad cordis puritatem habendam impedimentum, quinimo mi- rifice ad hanc iuuat, si quis illam ita, pro- ut oportet, nouit accipere. Vide ergo, in- quit, ne corporis ægritudo ad animam transeat. Si quis autem ex ægritudine oc- casionem hauriat voluntatis propriæ fa- ciendæ, obedientiæ & parentiæ excutien- dæ, tunc ad animam ægritudo penetrare dici potest, & ipsa in causa erit, vt ma- gis de spiritali sit, quam de corporali subditi sui infirmitate Superior sollicitus futurus.

Quod quis infirmus sit, non propterea debet desinere videri & esse Religiosus, aut cogitare nullis ideo se regulis iam obstringi, atq; adeo fas sibi esse, omnem in sanitate sua recuperada, delicijsq; con- sectandis curam constituere, propriique profecti obliuisci. Qui agrotat, ait B. P. N.

humilitatem, & patientiam suam præsefe- ron.

Æger indif- ferens valde ædificat.

Da corpus ei, cui animam dedisti.

Regula libe- rat infirmos à cura sui.

3. p. Confr. e. 2. lit. G.

Ægritudo animam pu- rificat.

Caendum, ne morbus à corpore ad a- nimam tran- seat.

Æger regula- tu tenetur, & perfectioni acquirenda.

Reg. 50. Sumo

Militia est vita humana. nullo laborat, quia dum valebat corpore, ad maiorem Dei gloriam prestare curet.

Psal. 53.

S. Iohannes Chrysostomus super illa Prophetæ verba: *Domine ut scuto bona voluntatis tuae coronasti nos.* docens, quomodo, quoad diu viuimus, semper nobis pugnamus, ac proinde semper ad pugnam parati armatiq; incedere debeamus, tam æ-

Morbi tempore maxime pugnandum.

groti quam sani, ait: *Morbi tempore huius maxime pugna tempus est, quando dolores undique conturbant animam, quando tristitia obsident, quando adest Diabolus incitans, ut acerbum aliquod verbum dicamus, & in querimonias, murmurationemque prorumpamus: atq; ideo virtutem tuam potissimum exercere & patefacere necesse est.*

Epist. 78.

Æger fortitudinem in perferendo maxime ostendere potest.

Hinc Seneca docet, virum fortem, fortitudinis suæ exercendam etiam in lecto occasionem habere, non minus in contra morborum dolores ac molestias, quam in acie aduersus hostes pugnando, quia precipua & potissima fortitudinis pars in perferendo magis, quam in configendo consistit. Testatur id etiam Sapiens, dum ait: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.*

CAPVT XVIII.

Confirmantur superiora aliquor exemplis.

Biosus c. 11. monis spiritus.

Voluntas Dei non sanitas expetenda.

Marul. lib. 1. c. 4. Iacob. de Veragine.

BEATÆ virginis Gertudi aliquando apparuit Redemptor Iesus Christus, ferens in dextera sua sanitatem, & in sinistra infirmitatem, monens, ut, utram vellet, eligeret. Ipsa ab utraque manu Domini se auertens, ait: *Domine ego toto corde desidero, ut non meam voluntatem respicias, sed tuum beneplacitum in omnibus perscias, & quod ad maiorem tuam gloriam facit.*

Quidam S. Thomæ Cantuariensis ad dictus ac deuotus, æger illius sepulcrum adiit, cum rogaturus, ut sibi à Domino sanitatem impetraret. Quam consequutus, & ad suos reuerfus, cogitare secum cœpit, cur, si illa infirmitas sibi magis ad salutem consequendam conueniret, sa-

niam postulasset. Tanti porro apud eam ponderis hæc ratio fuit, ut sancti Martyris sepulcrum rursus adiens, ipsum precatus sit, ut, quod sibi ad salutem æternam consequendam magis contentanum esset, id sibi dare dignareretur. Cui cum Dominus hunc ipsum morbum immisisset, mire eo gauisus fuit; facile intelligens, hunc sibi præ valetudine expedire.

Simile quid in vita Sancti Vedasti Episcopi legitur: Cæcus quidam, quo die sancti huius corpus eleuabatur, quam ardentissime sanctas eius reliquias suis oculis conueri desiderabat: qui cum voti factus esset compos, & vidisset, quod desidererat, oculosq; sibi restitutos aduertens; Dominum orauit, ut, si visus ille sibi ad animum bonum non expediret, priorem sibi cœcitatem redderet. Qua oratione facta, suos rursus sibi oculos recipi, seque vt ante cœcum esse sensit.

S. Antonius Abbas, vt narrat Hieronymus, cum euocatus à S. Athanasio Archiepiscopo, Alexandriam, se contulisset, vt illum in hæresibus ibidem suppullantibus confutandis & extirpandis adiueret, inuenit ibi Didymum, virum eruditissimum, ac oculis corporeis destitutum: qui cum Antonius multa de sacra Scriptura conferens, tam profundam in eo doctrinam competit, vt illius ingenium & doctrinam maxime admiraretur. Hæc tractatione ob soluta, quasiuit ab eo, num ob hanc cœcitatē contristaretur: ille autem tacuit. & præ pudore respondere ausus non fuit. Donec secundo & tertio idem rogatus, ingenue confessus est, ob illam se cœcitari. Quem consolatus Antonius, ait: Miror te virum tam eruditum & tam præstatis ingenij propterea mœrore confici, quod careas eo, quod muscis, formicis, lacertis, & vilibus terræ animalculis donatum est, & non potius lætari, quod habeas id, quod soli sancti & Apostoli habere meruerunt. Vnde videre est, inquit Hieronymus, multo esse potius spirituales oculos habere, quam corporales.

S. Dominicus Romæ habitans, mulie-
rem quandam afflictam, morbidam, ac de-
reclusam, illustrem Dei famulam, quæq;
ad portam S. Ioannis in Laterano in turri
solitaria agebat, identidem visitabat:
quin & confessionis, ac Venerabilis Eu-
charistiæ Sacramenta ei non raro mini-
strabat. Mulieris nomen erat Bona. Cui
nomenclaturæ ita ip' a vitæ suæ modo re-
spondebat, vt eam cen bonam Deus in la-
boribus & vitæ ærumnis lætari, in morte
vero solum quietem inuenire faceret. Pu-
tidum hæc in mammillis vlcus habebat;
vt pote quas dudum edax cancer depa-
sceret, ac vermes foetidissimi incohererent:
quem cruciatu cum alijs quislibet, quia
enormis erat ferre non potuisset, ipsa ni-
hilominus incredibili patientia ac silen-
tio ferebat, Deoque assidua gratiarum ac-
tione benedicebat. S. Dominicus, quod
eam ita morbis vexatam, & in virtutem
solide fundatam cerneret, magnopere er-
ga ipsam afficiebatur. Quadam ergo die,
postquam illam Sacramentis vitalibus
refecisset, horrendum & purulentum il-
lud vberum vlcus sibi petijt ostēdi. Quod
est Bona initio detrectaret, sancti tamen
viri postulatis tandem morem gessit. Vt
ergo reiectis mammillis, Dominicus pu-
tidam purulentiam, apostema, cancerum,
& vermes ex ijs scaturientes conspexit, si-
mul eius patientiam & animæ quietem;
eiusdem quidem commiseratione motus
est; has tamen plagas & apostema omni-
bus terræ thesauris & gemmis prætulit, v-
numq; sibi de vermibus illis proserpentibus,
quasi pretiosas aliquas reliquias dati
petijt. Non tamen eum Bona dare vo-
luit, quam ei Dominicus eum se redditu-
rum promitteret: Quia iam tum tanto-
pere se etiamnum viuam rodi ac comedi
gaudebat, vt, si quis vermium illorum
in terram diffunderet, eum ipsa suum in lo-
cum reinsereret. Quare, fide prius ac-
cepta, vnum satis grandem & longum,
& caput nigrum præferentem Domini-
co dedit. Vix dum eum Dominicus in
manus acceperat, & ecce in gemmas pre-
tiosissimas conuertitur. Quo viso percul-

si adstantes fratres, Patrem suum rogant,
ne Bonæ lumbricum reddat: Ipsa vero,
cum ex compromisso instanter postulans,
suam sibi petijt restitui gemmam. Sed
dum illa Bonæ redditur, in priorem ver-
mis formam rediens, ab ipsa mammillis,
in quibus enatus & alitus erat, inferitur.
Dominicus vero Dominum pro illa de-
precans, eique cruce facta benedicens,
inde decessit. Sed cum è turris gradibus
descenderet, putida mulieris vbera vna
cum vermibus omnibus exciderunt, &
paulatim noua succrescente carne, pau-
cis post diebus sanitati est restituta, e-
natrans omnibus, quæ per feruum suum
Dominicum Dominus mirabilia opera-
batur.

S. Dominici
benedictio sa-
nat cancerum.

Er. Reginaldus, vt eadem historia pro-
dit, dum cum S. Dominico de veste reli-
giosa assumenda serio agitarer, & iam
eam induere firmiter apud se statuisset,
non multo post in continuam incidit fe-
brim, & vt quidem medici censebant,
mortalem, S. P. Dominicus de illius va-
letudine mirum in modum sollicitus, as-
sidue Deum Optimum Maximum pro eo
oratione interpellabat: & tam ipse, quam
æger, miro animi studio ac sensu, Dei-
patæ Matris opem exposcebant. Hæc
ambo dum instanter orant, ecce tibi Re-
ginaldi cubiculum sacratissima cæli Re-
gina, mirabili & cælesti quodam fulgo-
re resplendens, alijs duabus virginibus
beatis (& vt quidem apparebat, S. Ceci-
lia & Catharina Martyribus) comitata
ingreditur, quæ vna cum beatissima Vir-
gine, ad ægrotantis lectulum propius ac-
cesserunt. Hunc ergo elementissima cæ-
litum Regina, & mater pietatis, consolata
est, dicens: Quid tibi vis faciam Regi-
nalde? Nam venio, vt postulata tibi con-
cedam: ergo hæc quæ sint, audacter mihi
dicito; nam haud dubie voti tui com-
pos redderis. Turbatur ad hæc eius ver-
ba animi dabijs Reginaldus, & cæle-
sti visione velut consternatus, hæret an-
ceps, nescius quid aut ageret aut pene-
ret. Sed vna de sanctis illis Dei-
patæ comitibus, hanc ab eo quamprimum

Q9 2 hæc.

*Voluntas Dei
non nostra pe-
tenda.*

*B. Virginis
vinctio sani-
tatem & ca-
sitatem tri-
buit.*

*Hist. Eccle. p.
2. lib. 6. c. 2.*

*Ager ipse
alios sanat.*

hæstationem excussit, dicens: Nihil certi petas, frater, sed omnia petenda illi committe, siquidem melius illa tibi dare, quod necesse est, nouit, quam tu poscere. Consilium hoc adeo prudens & discretum, æger sequutus, hoc modo Deiparæ Matri respondit: Nihil prorsus peto, Domina, & aliâ voluntatē non habeo, quam tuam vnus: in illâ ergo & manus tuas totum me resigno. Quas ipsa tū blande extendens, & oleū, quod ad hunc effectum comites secum tulerant, accipiens, Reginaldum vnxit, eo prorsus modo, quo morituri solēt sacro oleo inungi. Tantæ porro sacrarum illarum manuum contactus fuit efficaciz, vt statim reliquerit eum febris, & ita confirmatis fuerit viribus, tanquam si nunquā ægrotasset. Et (quod amplius est) ad singulare illud redditæ fanitatis corporeæ beneficium, aliam maiorem in anima gratiam ac virtutem accepit; quod nimirum ex illo die nullum amplius in se, quoad vixit, carnalem inhonestumque vllō in loco vel occasione motum senserit.

In historia Ecclesiastica scriptum est, inter omnes, qui illa tempestate floruerunt, viros sanctos eminuisse Beniaminum quendam: utpote cui à Deo datum erat infirmos omnes, nullo extrinsecus adhibito medicamento; curare, tantum leuiter manu eos tangendo, oleo paululum inungendo, & orationem super eos fundendo. Etsi vero ægris quibuslibet fanitatem restitueret, hydrope tamen ipse mire afflictabatur, itaque distentus ab eodem & inflatus erat, vt per cellæ suæ ostium egredi non posset, sed cardines eius & postes illi egressuro diuelli oporteret. Porro ad octo menses in ea conclusus, sic laborauit iugiter in laxissima quadam sede sedens, donec tandem demortuus est: in qua sedens etsi multos morbosos persanaret, de sua tamen infirmitate nequam conquirebatur, nec exoptulans murmurabat, quod sibi ipsi sanitatem reddere non posset. Eos vero, qui sui commiseratione tangebantur, consolabatur, ac dicebat: Rogate Deum tantum

pro anima mea, de corpore parum estote solliciti, quia etiam dum sanus eram, ad nihil id mihi vtile erat.

Barnabas Monachus, cum in via in pa-xillum pedem induisset, ad dies aliquor-um sibi tolli noluit, nec à plaga curari, vt sic aliquid pro amore Dei pati posset. Ijs autem, à quibus inuisebatur, dicebat; quanto magis is, qui exterius est, homo patitur & mortificatur, tanto magis qui interius est, viuificatur & corrob-
boratur.

Monachus quidam nomine Zachæus, vti in vita sancti Pachomij scribitur, tam-etsi epilepsia iugiter laboraret, non pro-
pterea vel apicem de solito rigore & abili-
nencia sua, qua ad panem nudum nonni-
si salem addebat, remittebat: tam quoq;
frequens & assiduus in oratione erat, ac
ceteri bene valentes, semper vna cum ijs
ad Matutinum & reliquas horas consti-
tens. Reliquo autem tempore, quod illi
ab oratione vacuum erat, stercis, sportu-
lis, & funibus è sparto texendis se se occu-
pabat: cuius asperitate manus ita conuul-
neratas habebat, vt sanguis illi iugiter è
fissuris decurreret: quod non nisi otij vi-
tandi gratia faciebat. Nocte vero, ante-
quam se ad quietem componeret, aliquid
pro more è sacra Scriptura meditabatur,
crucisque se signo deinde communiebat:
quo factō, paulisper dormiebat, vsq; dum
tempus matutinarū instaret; ad quas, vti
dictum est, surgebat, ac tamdiu in ijs & in
oratione reliqua perseuerabat, donec il-
lucesceret. Hoc scilicet modo suum fan-
ctus ille æger tempus dispertiebat.
hæc q; ordinaria eius erant exercitia. Sed
cum alius eum Monachus inuiseret, ma-
nufq; eius conuulneratas & cruentas vi-
deret, suauit, vt oleo eas inungeret, fore
enim, vt illa scissuræ tantos dolores non
afferrent. Fecit id Zachæus; sed adeo do-
lor non est imminutus, vt etiā magis in-
creuerit. Verū cum ipse deinde S. Pachomium
inuiseret, narratoq; quid malo pel-
lendo fecisset; ait illi vir sanctus: Putasne,
fili; Deum infirmitates nostras nō inue-
ni, & si ipsi placuerit, eas sanare nō posset.
Quod

Quod ergo eas minime fanet, sed in ijs diu nos languere sinat, donec non rogatus auferre eas ipse velit, ideo id ab eo fieri credendum, vt nostri curam omnem illi concedamus, inq; eo solo fiduciam nostram collocemus: ad magnū quoq; animarum nostrarū bonum & vtilitatem, vt nimirum nobis postea pro breuib; illis laboribus, quos nobis immittit, mercedē & coronam adaugeat, & velut duplicatam rependat. His auditis Zachæus, mire animo punctus: Ignoscat, inquit, mihi Deus hoc paratē in eum fiduciā, & cum diuina eius voluntate conformitatis, & desiderij sanitate peccatum. Hinc, postquam Pachomius inde discessit, leuē hāc noxam anno integro tam rigido expiauit ieiunio, vt non nisi post duos ieiunij dies cibum gustaret, & cum quidem tenuissimum, & quem etiam cum lachrymis miseret. Memorabile hoc Zachæi exemplum Pachomius identidem apud fratres suos commemorare solebat, vt eos ad perseverandū in laboribus, in Deo confidendum, & leuia delicta non parui faciendā cohortaretur.

CAPVT XIX.

Quam tamen morte, quam in vita nos praeferre oporteat, cum Dei voluntate concordiam.

CONFORMES insuper cum Dei voluntate esse debemus, tam ad moriendum, quam ad viuendum. Et quam ipsum mori ex se perdifficile sit & peracerbum (ait siquidem Philosophus: *Omnium rerum nihil morte terribilius, nihil acerbius*) in Religiosis tamen difficultas hęc magna ex parte est imminuta, & acerbitas dulcorata: quia iam medium, imo prope totum viā, qua ad mortem itur, cursum confecimus.

Nam primo, ideo praeicipue mundanis hominibus ipsa mors acerba, & eius hora dura esse solet, quod opes, honores, voluptates, delectationes, commoda,

delicias, quibus hac in vita fruebantur, amicos item, consanguineos, hic charam vxorem, ille filios dilectissimos relinquere cogantur: quae singula in illa angustiae hora non parum hominem turbare & angere solent, praesertim quando ijs ante occursum non est. Vniuersa hęc matre in tempore Religiosus iam reliquit; vnde ea relinquere, illi nec graue est, nec difficile.

Si quando dens molaris iam vnde qua- que decarnatus est, & à gingiuis solutus, nullo negotio ore educitur; at si cum non oblata circūsecus carne, educere chyrurgus fatagat, ingētem tibi dolorē adferet: ad eundem modum Religioso, qui ab omnibus mundi rebus iam dudum diuisus & sequestratus est, in hora mortis graue non est easdē penitus relinquere: iam dudum enim eas volūtarie magnoq; merito suo, dū primū Religioni nomē dedit, reliquit; nec expectauit, vsq; dum eas in mortis hora aliquando relinqueret, vt faciunt mundani, quādo eę necessitate premente (etsi ipsis inuitis, & magno cū dolore & amaritudine, ac saepenumero sine vilo merito) relinquendae sunt: quia tunc suos illa potius possessores, quam illas deserunt. Atq; hic est vnus de praecipuis, quos mundi abnegatio, & Religionis ingressus continet, fructibus, vt bene obseruat Chrysostomus; quod nimirum mundanis, qui in opibus, voluptatibus, & delicijs vitā huius requiem suam & pacem collocarūt, mors accidat quam penosissima, iuxta illam Sapientis gnomen: *O mors quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantia sua!* Si vel ipsa mortis memoria tam amara est, quam erit dura eius praesentia! Si sola cogitatio amaricat, quomodo amaricabit gustus? Religioso autem, qui iam dudum omnia illa deseruit, mors adeo non amara est, vt etiam laeta, iucunda ac sapida sit, vtpote malorum eius finis, & laborum terminus, & in qua ipse praenium & mercedem pro omni eo, quod causa Dei reliquit, est recepturus.

Similitudo.

Morientes deseruntur, non deserunt mundum.

Homil. 14. in 1. ad Tim.

Fructus Religionis mortis suauis.

Eccl. 41. 1.

Memoria est amara, quid faciet praesentis?

11.

Alterum, quod in hora illa mundanos maxime affliget, ac causa esse solet, ut mors ijs terribilis ac horribilis accidat, iuxta sanctum Ambrosium, est mala conscientia, & quod ad eam se minime disposuerint: quod in Religioso tem nec locum habet, nec habere debet: nam vniuersa eius vita quid est aliud, quam continua quædam ad bene moriendum præparatio & dispositio: Religiosus quidam æger, cum à medico, ut se ad mortem disponeret, commoneretur, dixisse fertur: Ex quo hunc habitum indui, aliud quotidie non feci, quam ad moriendum me præparare. Hoc quippe Religiosi est exercitium.

Lib. d. bono
mentis, c. 8.

Bona consci-
entia Religio-
sum in morte
recreat.

Religio est
mortis medi-
tatio.

Castitas &
charitas mor-
tem cõdiunt.
Hom. 13. in
Euangel.

Tract. 2. c. 5.

Desiderium
mortis signum
bonæ consci-
entia.

Luc. 12. 36.

Mortis me-
tus mala con-
scientia si-
gnum.

Simila.

Quinimo ipsemet Religionis status nos eam dispositionem docet, quam in suum aduentum haberi Redemptor Christus vult: *Sine*, ait, *lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris*. Lumborum autem præcinctio, inquit Gregorius, castitatem, lucernæ ardentes in manibus gestatæ, bonorum operum denotant exercitiū: quæ sane duæ res in religiosa vita potissimum locum habeant. Quocirca boni Religiosi est, mortem non formidare.

Notandum autem hic (quod ad propositum nostrum mirifice faciet, & quod etiam supra insinuauimus) inter cetera manifesta signa, quod bonam quis conscientiam habeat, & bene illi cum Deo sit, esse, quod cum diuina eius voluntate quoad horam mortis suæ, mire sit conformis, eamque summo cum gaudio ubique expectet, perinde ac si sponsum suum expectaret, cum quo cœlestia illa sponsalia, & nuptias celebret. *Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptiis*.

E diuerso, quo quis mortem inuitus subeat, & hanc cum Dei voluntate conformitatem non habeat, bonum id signaculum non est.

Insignes aliquot rei huic declarandæ adferri solent comparationes. Non vides, qua ouicula mansuetudine & quiete ad lanconem suum abeat, utpote nec balatum edendo, nec villo modo resisten-

do. Quam etiam similitudinē de Redemptore Iesu sacra Scriptura adducit, dicens: *Tanquam ouis ad occisionem ductus est*. At animal immundum porcus quam grunnit & reluctatur, dum ad mortē abripitur. Tale etiam est inter bonorum, qui per oves repræsentantur, & improborū & carnalium, quos alia illa animalia immunda designant, mortem discrimen.

Qui ad mortem sententia iudicum condemnatus est, quotiescunq; ianuam carceris aperiri audit, contristatur, & totus perhorrescit, singulis vicibus ad ellectorem ratus, à quo ad mortē rapiatur at innocens, & qui liber & innocens a iudicibus pronūtiatus est, quoties carceris fores reserari percipit, gaudet, cogitans se iam in libertatem asserendum. Ita impius, dum mortis mouere & strepere seram audit, dum, inquam, a morbo affligitur, mente concutitur, & grauitur angitur, quia, quoniam sauciam habet conscientiam, iamiam se educendum credit, ut æternis tartari ignibus addicatur: at, qui bona conscientia, lætatur potius, quod per mortis ianuam se auit in libertatem & quietem sempiternam asserendum. Nos ergo agamus, quod bonos Religiosos agere par est, & non solum difficultatem nullam sentiemus, cum Dei voluntate in hora mortis nos cõformemur, verum etiam mire exultabimus, & cum Propheta à Deo petemus: *Educ de carcere, anima mea*, id est, de carcere, *animam meam*.

S. Gregorius illa Iobi verba, *Et bestias terræ non formidabis*, exponens, ait: *Iustus namque initium retributionis est: propter quod, in obitu securitas mentis: iam tunc quippe guttulam quandam pacis illius, quæ ceu flumen quoddam exundat, iam in animas ipsorū influxurum est, gustant, & suā beatitudinē auspiciantur: improbi e contra iam tum tormentum & infernum suum, per angorem, tremorem, & remorsum illum, quem in illa hora sentire incipiunt, præsentire videntur.*

Adeo ut mortem desiderare, & ea gaudere satis bonum sit signum. Vnde Clemens: *Laudē dignissimus est*, inquit,

qui omnibus diebus mortem expectat; sed ille sanctus, qui nulla non hora eam desiderat. Sic & sanctus Ambrosius laudat eos, qui ardens quoddam moriendi habent desiderium: quod habuisse profecto constat priscos illos Patriarchas, dum se ut peregrinos & hospites, non vero habitatores & possessores esse in terra crederent, confitentes, quia peregrini & hospites sunt super terram. Et sicut bene Apostolus obseruat: Qui hac dicunt, significant se patriam inquirere & ad ex hoc exilio emigrandum anhelare.

Hoc item erat, ad quod tam impense & audacter Propheta regius suspirabat, dicens: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Si autem veteres illi Patres, etiam porta cæli clausa & obserata, & cum etiam statim à morte in illud ingredi non poterant, hæc dicebant, & tantopere desiderabant; quid erit modo, cum fores calorum iam patent, & anima, quæ expurgata iam est, quamprimum ad Dei conspectum & fruitionem admittitur?

CAPVT XX.

Aliquot adferuntur rationes & motiua, ob qua licite sancteque mortem desiderare possumus.

VT vero melius maiorique cum perfectione voluntati diuinæ, tam in morte, quam in vita conformemur, aliquot hic motiua & rationes adducemus, propter quas mortem desiderare liceat, ut meliorem ex ijs seligamus. Prima itaque ratio, ob quam desiderare homini mortem liceat, est, ut labores & ærumnas, quas vita hæc mortalis includit, eius adminiculo deuitet. Nam, ut ait Sapiens: Melior est mors, quam vita amara & laboriosa. Sic videmus, etiam ab ipsis mundanis sæpe mortem optari, & omnibus votis à Deo desiderari: quod etiam sine vilo peccati reatu fieri potest.

Tanti namq; & tam graues sunt vitæ huius labores & ærumnæ, ut, ad ijs carendum, mors à quopiam possit optari.

Cur autem tantis in vita homines diuexari laboribus Deus sinat, inter alias, quas sancti Patres assignant, causa hæc est; ne mundo tam perditæ adhærescerent, vitamque hanc mortalem æquo impensius diligerent; sed in aliam illam toto animo & dilectione ferrentur, & ad eam incessanter suspirarent, utpote ubi non erit luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra.

Addit vero Augustinus, clementissimum Deum, ex infinita qua est bonitate & misericordia, statuisse, ut vita hæc, quia laboribus & malis obnoxia est, breuis foret, & cito finem acciperet; alia vero, quam expectamus, æterna & perennis; scilicet ut labor esset breuis, gaudium & requies perpetuo duraret.

De illa sic loquitur Ambrosius: *Tantum malis hæc vita repleta est, ut comparatione eius mors remedium putetur esse, non poena*, & nisi eam Deus in castigationem & poenam immitteret, hanc ipsi nobis è misericordia, & velut donum ac remedium dari cuperemus, quo grauiamala & ærumnæ finem aliquando acciperent.

Sæpe quidem, fateor, mundani homines quoad hoc peccant. in eo, quod in malis hisce ferendis magnam impatentiam præferant, tum quod non nisi quiritabunde, expostulando, & cum impatentia, mortem à Deo deprecant: sed si pacifice & cum plena sui subiectione eam peterent, hoc modo, Domine, si placeat, educ me ex hisce malis; satis mihi est, quod vixi; peccatum non esset.

Secundo, tum maiori mors perfectione desideratur, quando ea de causa optatur, ne Ecclesiæ mala & persecutiones, & continuæ, quæ in Deum Optimum Maximum committuntur, iniuriæ, videantur. Sic eam optauit Elias Propheta, cum Achabi & Iezabelis vexationem, cum altaria destructa, cum omnes Dei Prophetas interfectos cerneret, seipsum deni-

Aug. lib. 2. contra 2. ep. Gaudenij. c. 12. tom. 7.

Cur Deus mundum fecit amarum.

Vrad calum anhelatum. Apoc. 21. 4.

Serm. 37. de Sanctis, qui est primus in festo omnium Sanctorum.

Hæc vita breuis, quia amara, illa æterna, quia lata.

Serm. super e. 7. Job. 10. 2.

Mors remedium ærumnarum vitæ.

Mors peti potest, sed cum patientia.

Mort optanda, ne publica mala videamus.

Elias.

denique ad eandem necem conquiri sciret: quare zelo honoris diuini actus, & ijs se malis mederi non posse cernens, in desertum se recepit, & sub arbore iunipero

3. Reg. 19. 4.

se prosteruens, petiuit anima sua, ut moreretur. & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam, ne tot mala & offensas tui videam: neque enim melior sum quam Patres mei. Et generosus ille populi Dei dux Iudas Machabæus dicebat: Melius est nos

Machabæi.

2. Mac. 3. 59.

mori in bello, quam videre mala gentis nostre & sanctorum, & honorem Dei proculcatum. Atque hoc dicto suos ad strenue pugnandum exhortabatur & animabat.

S. Augustin.
vnum e trib.
in obsidione
petiuit, mor-
tem obtinuit.

Sic etiam S. Augustinus, vti in eius vita legimus, Wandalis ex Hispania in Africam trajectantibus, eamque vniuersam ita destruentibus, vt non viro, non mulieri, non clericis, non laicis, non pueris, non senibus parcerent, & iam Hippenam, cui ille vt Episcopus præerat, magna militum manu obsidentibus, tantam populis sui tribulationem atque adeo Ecclesias clericis, vrbesque ciuibus hostili gladio iam iugularis viduas cernens, quam amarissime in sua senectute plorabat. Et clericis suis in vnum locum conuocatis, Tria, inquit, Dominum rogavi, vel vt nos ab hisce periculis liberet, vel ad ferendum patientiam concedat, vel me e vita huius ergastulo educat, ne tanta mala videre cogar: tertium porro mihi ipse concessit. Nec sefellit: nam tertio obsidionis Hipponensis mense male valere cœpit, è quo etiam morbo post paulo demortuus est.

B. Ignatius
mori maluit,
quam Eccle-
siae perturba-
tionem vide-
re.

Simile quoque exemplum in vita B. P. nostri Ignatij legimus. Hæc scilicet est perfectio sanctorum, ita nimirum ob Ecclesie persecutiones, & quæ aduersus diuinam maiestatem committuntur flagitia, dolere & contristari, vt ea ferre æquanimiter nequeant, atque ideo ad mortem iugiter anhelent, ne tantum tamq; graue malum videre cogantur.

III. Tertia, eaque etiam bona, prægnans, vt Deum vltimumque perfectionis ad mortem optandam, & precibus à Deo postulandam

causa & ratio est, quod à morte non amplius eum sumus offensus, & à peccando plane liberi. Certum namque est, quod, quamdiu in hac vita agimus, nulla nobis sit de non peccando securitas, sed in peccatum mortale incidere possumus; & constat alios nobis perfectiores, quia illustribus Dei donis ornati erant, & veteri sancti, & quidem illustres sancti, erant, se de prolapsos esse. Hoc inter cætera seruos Dei maxime percellit & timere facit, & hoc est, ob quod ex hac vita emigrare ardentissime desiderant. Si vt non pecces, desiderare tibi liceat etiam non natum fuisse, & nunquam extitisse, quanto magis non? Maius quippe malum est peccatum; quam non esse, & melius est fer non esse, quam peccare. De suo proditore Iuda dicebat Redemptor noster IESVS: Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Et hunc in sensum exponit sanctus Ambrosius illud Ecclesiastæ: Et laudauit magis mortuos, quam viuentes; & feliciorum vtroque iudicium, qui necdum natus est. Mortuus, inquit, præfertur viuenti, quia peccare desinit: mortuo præfertur, qui natus non est, quia peccare nesciuit.

Quam obrem laudabile exercitium est, si saepe in oratione hosce actus exercemus, Domine ne permittas me separari à te Domine, si te offensus sum, antequam hac vita celeriter educito, quam te defendam: Non aliam ob causam viuere volo, quam vt tibi seruiam; & si viuendo tibi seruire non possim, posthac viuere detrecto.

Est autem hoc exercitium Deo longè gratissimum, nobisque in primis utile: eo namque exercetur cum dolor & detestatio de peccatis, tum humilitas & amor Dei; item res in eo petitur, qua nulla à Deo peti potest gratior.

Sancta illa Regina Blanca, S. Ludouici Gallie Regis mater, filio suo identidem dicere solebat: Mallem te iam mortuum videre, fili mi, quam vt vllum seculi crimine admitteres. Tantopere porro Deo hocce desiderium & benedictio in pe-

na placuit, vt nullum is tota vita peccatum mortale dicatur admiffisse. Eundem effectum forfitan & in te, defiderium & petitio hæc operabitur.

potius quod infernaliam tormēta horreat, ac solo fuisipfius amore teneatur, quam ex amore Dei: fed tam ardenti erga Deū amore ferri, vt mors optetur, ne qua venialia aut leues defectus & imperfectiones admittantur, insignis est puritatis intentio, & magnæ perfectionis argumentum.

Dices, Idcirco viuere cupio, quo pro culpis & delictis meis faciã fatis. Ad hoc respondeo, fi diutius viuendo, femper quid depregeritis demeremus, nouas vero ad priores culpas nõ adderemus, laudabile quidẽ id propositũ foret. At fi, nõ modo de debito nihil imminuis, sed ipsum femper aggrauas, & quo diutius uiuis, eo plura tibi accrescunt de quibus Deo fit ratio reddenda; tunc non erit ea bona responsio. Vnde bene conqueritur S. Bernardus, *Cur ergo tantopere vitam istam desideramus, in qua quãto amplius uiuimus, tanto plus peccamus, quãto est vita longior, tanto culpa numerosior?* Et S. Ambrosius: *Quod esse discrimen putas inter eum qui moritur puer, & eũ qui demoritur senex, nisi peccata auquod hic peccatis abeat oneratio, & plurimũ gentur.*

Sape plus peccamus quam satisfacimus diu viuendo.

Cap. 2. Medit. *stam desideramus, in qua quãto amplius uiuimus, tanto plus peccamus, quãto est vita longior, tanto culpa numerosior?* Et S. Ambrosius: *Quod esse discrimen putas inter eum qui moritur puer, & eũ qui demoritur senex, nisi peccata auquod hic peccatis abeat oneratio, & plurimũ gentur.*

Epist. ad Heliodorum.

Cum atate moritur puer, & eũ qui demoritur senex, nisi peccata auquod hic peccatis abeat oneratio, & plurimũ gentur.

De inter de mo. c. 35.

Longe melius hac in re animatus erat S. Bernardus; qui quoad hoc propositum quædam magna humilitate de se cõfiteatur, quæ maiori cũ veritate nos de nobis dicere par esset. *Viuere erubesco, quia parũ profecto; mori timeo, quia non sum paratus. malo tamen mori, & misericordie Dei me committere & commendare, quia benignus & misericors est, quam de mala mea conuersatione alicui scandalũ facere. Est hæc profecto laudabilis quædam resolutio.*

S. Bernardus maluit mori quam tepiditate scandalum dare.

R. D. M. Auila autem dicebat, ei etiam qui non nisi mediocrem dispositionẽ haberet, mortem tamen potius desiderandum videri quam vitam; idq; ob assiduũ in quo degimus, peccandi periculum, quod omne per mortem tollitur. Vnde & praeclare S. Ambrosius, *Quid est mors, nisi sepultura vitiorum, & virtutum suscitatio.*

Mors optanda ne peccemus.

Lib de bona mortis c. 4.

IV.

Mors optanda amore Christi

Omnes quidem hæc mortis desideranda rationes & motiua bonæ sunt, at omnium perfectissima est illa, quæ Paulum

Rr Apосто-

Martyr est... mortis... peccatum... venialia... mortat...
27. hmo. 2... q. 14. ar...
24. li.
Rom. lib. 3...
20.
Vna res...
miseria...
laudabile...
Illustris quædã sancta dicere solebat, se si quid homini eligere fas esset, aliud quam mortem non esse electuram: illa enim mediante, anima timere desinit, ne quid inquam exinde committat, quod, quo minus pure Deus ametur, impedimento sit. Maioris proinde perfectionis esse videtur, si quis cupiat dissolui vt venialia peccata, imperfectiones, & defectus euitet, quã vt mortalia. Fieri quippe potest, vt mortalia committere nolit, & peccata non committat.

Rodriguez exercit. pars I.

Apostolum ad eam optandam incitabat, ut nimirum Christum, quem tam ardentem desiderabat, videret: *Desideriū*, inquit, *habens dissolui: Esse cum Christo*. Quid ais Paule: cur à corpore hoc dissolui, & liberari cupis? An forte ut labores in Evangelij prædicatione subeundos effugas minime; quin imo *gloriosior in tribulationibus*. Quamobrem ergo? Ut à peccando sis tutus? ne ideo quidē: *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita poterit nos separare à caritate Dei*. Erat namque iam in gratia confirmatus, certusque de ea non amittenda, proinde non erat cur hac ex parte timeret. Quare ergo tantopere ad mortem aspiras? Ut sim cum Christo. ex puro scilicet amore eam desiderabat; *quia amore languebat*, adeo ad amatum suum anhelabat: hinc omnis mora & dilatio, quantumvis exigua, longa illi videbatur, quo dilecti præsentia fruereetur.

Tres gradus charitatis.

I. Præcepti.

Matt. 19. 17.

II. Consilij.

Rom. 12. 2.

III. Impatientia amoris.

S. Bonaventura inter tres amoris divini gradus hunc ut ultimum assignat. Quorum primus est, Deū super omnia amare, ita inquam quidquid in nūdo est diligere, ut ob nullum horum peccatum mortale admittamus, nec vllum Dei mandatum violemus. Hoc est, quod adolescenti illi Evangelico Redemptor suavit. *Si vis, dicens, ad vitam ingredi, serva mandata*. Hoc porro omnium est.

Alter caritatis gradus est, ut nuda mandatorum observatio nobis satis non sit, sed ad eam insuper Evangelica consilia adiungamus: quod Religiosorum proprium est, qui non modo id quod bonum est, sed etiam quod melius & perfectius, procurant, secundum illud Apostoli, *Ut probetis quæ sit voluntas Dei bona & beneplacita, & perfectiora*.

Tertius, inquit Bonaventura, amoris gradus est, tanto affectu ad Deum astuare, quod sine ipso homo quasi vivere non possit: hinc liberari, & à corporis huius carcere eripi gestit, ut sit cum Christo, hocq; exilium finire, & corporis huius parietem, qui inter Deum & nos interiectus est, atque impedit quo minus Deū videamus, dissolui & corrui cupit. Qui tales sunt,

his vita hæc quædā patiendī materia, aut potius fastidiosa est; mors vero in votis, & plane desiderabilis.

Sic B. P. N. Ignatius quā ardentissime à corporis huius custodia eripi desiderabat anima que eius tantopere ad Dei fructificationem anhelabat, ut, cum de moriendo cogitaret, lachrymas, quas ex puro gaudio oculi eius destillabant, inhibere non posset. Quamquam non tam mortem optabat, ut ipse ex parte sua summi illius boni particeps fieret, & beato illo Dei conspectu donaretur, quam ut felicissimam sacratissimam humanitatis filij Dei, quem tam affectuose deperibat gloriam conspiceretur.

Et sicut hic in terra amico volupe est, cum, quem toto corde diligit ad honores & dignitatē euectum videre: ita B. P. N. cum Christo Domino esse auebat, suis ipsius proprii commodi & quietis profusus oblitus, sed ex puro erga Christum amore. Gloria scilicet Christi Iesu gaudere & exultare cupiebat, eique de eadem congratulari. Atq; hic altissimus & perfectissimus amoris est gradus, ad quem homo queat pertinere.

Hoc modo mortis memoria adeo nobis amara non erit, ut etiam mire nos recreatura sit, & gaudium cumularura. Vltimius porro progredere, & considerari paucos dies cælo te beandū, ibiq; donandum eo quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis potest ascendere, & omnia tibi in gaudium & delectationem cōuertenda. Quis porro nō exaltet, q̄ exilij sui iam sit finis, & laborū terminus? Quis non gaudeat, quod iam finem ultimatum, ad quem à Deo condidit fuit, cōsequatur? Quis non letetur, q̄ hereditatis suæ, & quidem hereditatis tam opulentæ, possessionē adeat? Atq; per mortis iandam in cælestē hereditatē ingredimur. Cū dederit dilectis suis sanctis, ecce hereditas Domini. Neq; enim ad bonorum illorum æternorum possessionē admitti possumus, nisi mediante morte. Hinc in sum Sapiens ait in morte sua sperare. Ipsa namq; medium & scala est, per quam

quam in caelum ascendatur. Vnde etiam ipsa vnicum nostrum est in hoc exilio solatium. *Psallam & intelligam in via immaculata, quando venies ad me.* Sic porro locum hunc Propheta declarat August. Intentio & desiderium meum, Domine, est, vt tota vita me immaculatum conseruē, & hoc intendēs semper tibi psallam. Carnimis autem mei materia erit, quando hoc exilium terminabitur Domine: quādo venies ad me? quando ego, Domine, proficiēcar ad te? *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Heu, quā diu illa hora differtur! quam mihi iucūdum erit audire, cum eam iam adesse mihi nuntiabitur! *Latus sum in his que dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: stantes erant pedes nostri in atriis tuis Ierusalem.* Id est, tā mihi videbar illuc, ad Angelorum beatorumque omnium Societatem admissus, ibiq; stans te Domine in sempiterna seculorū secula frui. Amen.

CAPVT XXI.

In quo quae dicta sunt, nonnullis confirmantur exemplis.

HOMINI cuidam opulento, sicut in vita S. Ioannis Eleemosinarii Patriarchae Alexandrini refert Metaphrastes, filius erat, quem enixissime amabat: quē vt Deus in vita & sanctitate sopitem conseruaret, B. Ioannem adit, rogans vt pro eius incolumitate Dominum compellaret; simul etiam magnam auri vim, quam in pauperes effunderet, ea intentione ei dedit. Fecit rogata Ioannes: nihilominus tricenis post diebus filius diuitis demoritur. Cuius morte nimium quantum afflictus parens, credit orationem & eleemosinam, quae ad eum incolumem conseruandum facta erant, frustranea fuisse. Episcopus ergo cognita viri mœstitia, p̄ eo Deum precatus est, vt eum consolari dignaretur. Audiit orationem clemens Deus; & ecce nocte quadam ad hominē illum Angelum de caelo submisit, qui diceret orationem, quae pro filio eius facta fuerat, a Deo fuisse exauditam, atque ob

eam ipsum in caelo viuere & sospitem agere. addebat eum quam commodissime & oportunitissime illo quo mortuus erat tempore defunctum esse, quo saluaretur: Si enim vixisset, ob vitā flagitiosam Dei se conspectu indignum reddidisset. Nofset adhęc, nihil eorū quę in hac vita quotidie contingunt, sine iusto Dei iudicio & nutu euenire, et si alioquin iudiciorum diuinorum causā homines lateant: hominem proinde nullum inordinata tristitiā locum dare debere, sed quicquid Deus fieri vult, patienti gratoque animo accipiendum. Ad caeleste hoc monitum defuncti adolescentis pater tristitiā posuit, inque Dei voluntatem se resignans, Deo posthac seruire constituit.

In gestis Thebæorum Martyrum illustre quoddam S. Mauritius, legionis illius Thebæ ductor, mulieri cuidam, erga se mirę affecte, beneficium legitur contulisse. Habebat hæc vnicum filiolum, quem, vt cum tempore sanctos pioſque mores addiceret, post pueritiā annos iā transactos, monachis Monasterij S. Mauritij concredidit, vt eius illi curam gererent; sicut id illa tempestate passim moris erat, & sicut S. Maurum, Placidum, aliosque è prima nobilitate Romana insignes adolescententes tempore S. Benedicti, parentes monachis erudiendos dabant; & sicut multis post annis S. Thomam Aquinatem in Monasterio Cassinensi, cum eius mater Theodora, tum fratres eius Comites aquinates, formandum curarunt. Adoleſcens ergo hic, vnicus huius matronæ filius, insignes in litteris, bonis moribus, ac disciplina monastica in Monasterio illo progressus faciebat, & iam vna cum Monachis suauissima vocula in choro canere inceperat. Sed eū non multo post tempore ex febricula, qua aliquādiu laborauit, exstinctus esset, afflictissima mater ad templum venit, multisque cum lachrymis cadauer ad tumulum vsque est profecuta. Verū multę, quas quotidie fundebat, lachrymę ne dolorē eius tēperare, aut minuere, nec ipsam impedire poterāt, quo minus quotidie sepul-

Nemo tristetur Deo omnino regat.

Hist. Thebæ lib. 2. c. 12.

Rachel plorans filios suos noluit consolari.

R r 2 chri

chri locum adiret, cumq; lachrymis suis humectaret. Tum vero magis, cū officia diuina cantantibus monachis, sui se filij vocem iam amplius audire non posse recogitabat. In tristi hoc exercitio cum iugiter perseueraret, ploraretque nō modo in templo per diem, sed etiā domi suæ de nocte, ita vt requiescere neutiquā posset; tandem quadam vice flendo defatigata, in somnum incidit. Cui dormienti apprensus sanctus dux Mauricius, dixit: Quid assidue filij tui mortem plangis mulier, nullum vt continuis lacrymis finem statuas? Tum illa, Ne omnes quidem vitæ meæ dies dolorem hunc meum poterunt auferre: proinde, quamdiu vixero, semper vnicum filium meū plorabo, nec ante hi oculi mei lacrymari desinent, quā eos fera mors etiam claudat, & mœsta hæc anima è corpore hoc euolet. Infert Mauricius, Noli posthac, mulier, filium tuum mortuum, quasi demortuum plangere: quia mortuus non est, sed viuus, ac nobiscum in vita æterna cœlestibus gaudiis perfunditur. Vt autē quæ dico, vera esse credas, crastina die manu furgens ad Matutinum abi, & filij tui vocem inter aliorum fratrum officia diuina concinentiū voces audies. neq; solū cras eam audire dabitur, sed etiam quotiescunq; diuinis laudibus in templo intereris. Quare iam tandē flere desine, & lacrymis tuis modū pone, vt pote quæ gaudendi magis quam dolendi occasionem habes. Experrecta mulier, magno cum desiderio Matutinū tempus expectauit, vt de rei veritate planē certa redderetur; dubitabat enim nū aliquod id somniū fuisset. Vt ergo optata hora venit, & ipsa templum ingressa est, in ipso Antiphonæ præludio suauissimā beati sui filij vocem agnouit, deque gloria eius qua in cœlo donatus erat secura, omnemque à se mœsticiam eliminās, infinitas Deo datori gratias egit, quotidie suauissimam illam vocem in templo illo, dum sacræ Laudes canerentur, audiens; Deo scilicet hæc ratione eam cōsolante, tamq; singulari beneficio eā perueniēte.

Flores Henri-

Eques quidam nōbilis cum in venatu

feram de cunabulis subito prorumpente
solus, nullo famulorum comitate (quod
aliis feris insequendis distinerentur ma-
gno ardore prosequeretur, procul à suis
diuulsus est, donec ad syluam quandam
peruenit, in qua vocem humanam mire
suauem audiuit. Miratur ille talem se in
deserto vocem audire (neq; enim crede-
bat eam aut famulorum, aut alicuius eo
in loco agentis vocem esse posse) & scire
cupidus, qualis aut cuius ea esset, ad in-
teriora syluæ penetrat; & ecce, incidit in
leprosum tam squalido terroq; aspectu
deformē, vt commiserationem aspicienti-
bus moueret, vt pote cuius carnes toto
corpore cōuulsa, vix ad inuicem cohe-
rebant. Ad primum huius conspectū per-
horrescens & consternatus Eques hælit;
collectis tamen aliquantulum viribus, &
sumpta audacia accessit propius, cumq;
verbis amicissimis compellauit, percun-
ctās, nū ipse paulo ante cecinisset, & vi-
denam ei tā suauis & arguta vox venisset?
Respondit leprosus, Ego sum, Domine,
qui cecini, & vox hæc mihi naturalis est.
Petiit dein Eques, Quomodo cantare &
exultare potes cum tot malis conficiās?
Tum pauper, Inter Dominū Deum meū
& me, non aliud est interstitium q̄ luteus
quidā paries, hoc in quā corpus meum,
quo diffracto, & hoc impedimento sub-
lato, æternæ maiestatis eius visione mor-
beabor: quoniam vero eū quotidie fru-
statim decidere & diminui video, hinc
incredibili quadam cordis iucunditate
gaudeo & canto, corporis huius solutio-
nem semper expectans, vt reuera exspe-
cto: non enim ante, q̄ ipsum penitus solu-
atur, possum ad Deum fontem viuum
apud quē riuos qui in æternum fluunt,
reperire est, quo ab eo inebriet, & p̄fici-
Episcopus quidam, cum graui infirmi-
tate premeretur, & proxime in statu mor-
te maximopere perterreretur, Dominum
cœli precatus est, sibi vt vitam diutius
produceret. Vnde mox illi Angelus, in
pulchri adolescentis miroq; fulgore co-
ruscantis specie apparuit, & graui leue-
raq; voce eum increpauit, dicens, Patii-

Mater filij
mortui vo-
cem audit in
choro.

metu, exire de vita non vultis, quid faciam
vobis? Ostendēs, Deo displicere quod ho-
mo ex hac vita tam ægre & inuitus disce-
dat. Notat autem Cyprianus, Angelum
hæc illi verba, dixisse, vt in suo agone ea
ipse palam repeteret, & alios edoceret.

Abbas Theodosius, vti scriptum reli-
quit Simcon Metaphrastes, & ex hoc Su-
rius, vsu perspectum habens, quantæ ef-
fet vtilitatis ipsa mortis recordatio, si-
mul etiam per hoc aliquã discipulis suis
in spiritu proficiendi occasione dare cu-
piens, sepulchrum quoddam putifcens
aperiri iussit, moxq; vna cum discipulis
suis circum ipsum stetit, dicens, Iam, en-
sepulchrum apertum est, cuius vestrū ve-
ro primo hic exequias celebrabimus?
quo dicto, manu quendam, Basilium no-
mine, qui Sacerdos erat, magnæq; virtu-
tis vir, ac proinde ad mortē hilariter op-
petendam optime dispositus & paratus,
apprehendit, qui mox genu flexu, ait, Be-
nedic mihi, Pater: ego etenim futurus
sum primus, cui hoc in loco officium de-
functorū peragetur. Basilium quidē illud
vltro petiit, Theodosius autē ei haud gra-
uate concessit. Quare Abbate iubente, ei
etiam nū viuēti omnia officia facta sunt,
quæ mortuis fieri pro more consueuerūt:
nempe primi, tertij, noni, atq; aliorū die-
rum officia, donec ad quadagesimi diei
exequias peruenirent. Sed ecce tibi rem
mirabilem: postquam iam quadagesi-
mo die iusta & omnes eius exequiæ ab-
solutæ essent, Basilium bene valens & sa-
nus, sine vlllo febris aut capitis, aut quo-
piam alio dolore, sed velut suauis & placi-
do quodam sopore obdormiscēs, ad Do-
minum emigravit, virtutis suæ, prompti-
tudinis, alacritatisque, qua cum Christo
Domino esse iam dudum desiderarat,
præmium recepiturus.

Vt vero appareat quantopere hæc
promittudo & alacritas, qua sanctus hic
monachus ex huius vitæ ergastulo exire
cupiebat, Deo placuerit; post hoc mira-
culum, statim aliud secretum est. Narrat
quippe Metaphrastes, eum quadraginta
cōtinuis post mortem diebus, Theodo-

sio Abbati visum, quasi quotidie ad ve-
speras veniet, & cū contubernalibus ac
condiscipulis in choro præsens caneret,
esto eum hi nec viderent, nec cantantem
audirent, præter vnum, præ aliis virtute
excellentem, nomine Aetium, qui quidē
eum audiebat cantantem, non tamen
videbat. Hic ergo Theodosium adit,
rogans num fratrem Basilium cum reli-
quis in oedeo cantantem audiret? Cui
Abbas, Non modo eum audio, sed & vi-
deo, & si velis, efficiam, vt & ipse eum vi-
deas. Quare cum postridie ad sacrum of-
ficium in chorum conuenissent; vidit in
eo Basilium Abbas cū aliis fratribus, vti
solebat, cantantem, eumque digito Ae-
tio monstrauit, simul Deum rogans il-
lius vt oculos aperire dignarerur, quo
Basilium quoque videre posset. Illum er-
go vt vidit & agnouit Aetius, ilico ad
eum magna cū alacritate accurrit, ipsum
complexurus: at eum comprehendere nō
valuit, quia subito euauit; clara, quam
omnes audirent, voce dicens, Valere Pa-
tres fratresque, valete; nam ex hoc am-
plius me non videbitis.

S. Columbanus iunior, cognatus & di-
scipulus S. Columbani maioris, cum ar-
dentissima oppressus febris, & morti iam
proximus, eam (vt pote sanctæ spei ple-
nus) omnibus votis desideraret; appa-
ruit ei splendidus quidam iuuenis, dixit-
que, Noris, orationes & lacrymas, quas
Abbas tuus pro tua sanitate assiduo fun-
dit, obstat quo minus ex hac vita dece-
das. Vnde ipse amore blandeq; cum
Abbate expostulauit, & cum lachrymis
ait. Quare me violenter in ætumnosa &
tristi hac vita retines Abba, & impedis
quo minus ad æternam & cœlestem re-
quiem euolem? His auditis, Abbas eius
ergo plorare & orare desit; vnde Colum-
banus mox, præsentibus fratribus omni-
bus, sanctissimis Ecclesiæ Sacramentis
communitus, omnesq; adstantes ex ani-
mo amplexus, in Domino obdormiuit.

Thracēs, referente S. Ambrosio, pro
more habebant, vt si quis apud se in lucē
prodiret, lacrymarentur; è diuerso plau-
derent

Mortuus
chorum fre-
quentat.

Mortuus ap-
paret sed tan-
gi non susti-
ner.

Chronica
Augustinia-
norum cen-
tur. 3.

Oratio vitæ
prolongat.

Columbanus
mortem exo-
piat.

Lib de fide
resurrectionis.

derent & conuiuarentur, si quis vita de-
cederet Natalicia scilicet & natiuitatem
plangebant diem obitus vero & funebria
festo plausu epuloq; prosequébatur. Cre-
debát enim (nec sine ratione) inquit Am-
brosius, eos qui in calamitosum & ærum-
nosum húc mundum, tot laboribus ple-
num, primum ingrediebátur, dignos esse
quorum sors deploraretur; qui autem
tristi hoc exilio eripiebantur & efferebá-
tur, vt felices deprædicandos, festaq; læ-
titia prosequendos, quod è tot ærumnis
ac miseris educerentur. Si porro id face-
rent Gentiles & pagani, qui nos Chris-
tiani à morte exspectamus gloriã, pro-
fus nesciebant, quid non facere & sentire
par est. nos, qui fidei luce illustrati, noui-
mus quibus donandi sint bonis, qui pie
in Domino moriuntur: Quare multo pot-
tiori iure dixit Sapiens, *Meliorẽ esse diem
mortis die natiuitatis.*

Eccles. 7. 2.

Hanc etiã ob causam Redemptor no-
ster Iesus Christus, cum ex hoc mundo
ad Patrem suum esset transiturus, disci-
pulos suos uenit contristari, vt bene ob-
seruat D. Hieronymus: *Nescitis*, inquit,
*quid facitis: quia si diligeretis me, gauderetis
utique, quia uado ad Patrẽ.* E diuerso cum
Lazarum à morte suscitare ad vitam vo-
luit, fleuit. Non fleuit, inquit, Hierony-
mus, quia erat mortuus; etenim statim
cum erat vitæ restitutus: ideo autem
fleuit, quod ad vitam hanc calamitosam
denuo redire debebat, & quia, quem tan-
topere dilexerat, is ad exilij huius labo-
res & ærumnas erat reuersurus.

Epist. ad Ti-
rasium.
Ioan. 14. 18.
Ioan. 11. 35.Christus de-
flet Lazari
resuscitatio-
nem mortem
suam de steri
non uult.

CAPVT XXII.

*Quam cum Dei voluntate confor-
mes & concordẽ esse debeamus in
generalibus, quas nobis immit-
tit, calamitatibus &
malis.*

NON in propriis ac priuatis labori-
bus & casibus solum Dei voluntati
nos conformari oportet, verum & in pu-

blicis & generalibus, puta famis, bello-
rum, mortalitatis, pestis, aliisq; id genus
cladibus ac calamitatibus, quas Ecclesie
sue immittere Deus uult. Vt autẽ melius
hoc intelligatur, præsupponendum vide-
tur, quod, licet ex vna parte ob hæc ca-
lamitates & flagella doleamus, nosque
mali & ærumnæ quam proximus noiter
patitur (vt par est) pigeat, ex alia tamen
parte, considerãdo uidelicet eas, in qua-
tum Deo volente fiunt, & per iusta eius
iudicia decernuntur, vt nimirum illa ex
iis bona & fructus eliciat, quæ ad maio-
rem gloriam suam nouit futura, in illis
nos cum sanctissima & diuina eius volu-
tate possumus conformare; non secus ac
iudex erga reum & maleficum se habet,
quem morti adiudicare debet: qui etiã
hinc, vel è naturali cõpassione, vel quod
amicus suus sit, doleat ac tristetur quod
talis morti adiudicãtus sit; illuc tamen
sententiã mortis in eũ pronuntiat, eumq;
mori uult, quod ad commune Republi-
cæ bonum id ita fieri conueniat.

Etsi vero nos Deus obligare noluerit, vt
in omnibus illis rebus cum sua volunta-
te conformemur, eas & volendo, & poli-
tue amando, sed satis illi fuerit vt eas pa-
tenter, nec diuinæ iustitiæ oblectando,
& repugnando, nec aduersus eam mur-
murando, feramus; communiter tamen
Theologi & sancti Patres docent, maio-
ris perfectionis & meriti opus, perfectio-
nem item & maiorẽ resignationem fore,
si quis eas non modo patienter ferat, ve-
rum etiam amet & vltro querat, in qua-
rum scilicet Dei sunt voluntas & benepsci-
tum, ac diuinæ iustitiæ decretum, & in
quantum ad maiorem nominis eius glo-
riam referuntur: uti faciunt beati in celo,
qui omnibus in rebus Dei voluntati
conferunt & se conformant; vt docet
S. Thomas & vulgari hac similitudine id
declarat S. Anselmus, ait si quidem ita in
cœlesti gloria voluntates nostram & Dei
concordes fore, uti hic sunt duo eiusdem
corporis oculi; quia nihil vnus videre o-
culus potest, quin id etiam videat alter:
atque ideo, esto duobus res quæpiam
oc-

oculis videatur, semper nihilominus illa una eademque est. Quare sicut sancti in cælo omnibus in rebus eam Dei voluntate se conformant, quia in omnibus illis iustitiæ illius ordinem, & maioris gloriæ diuinæ finem, ad quam vniuersa referuntur, intuentur: ita non parua futura perfectio est, si ipsi in hoc Beatos imitemur, si inquam cupiamus vt ipsa voluntas Dei taliter hic in terra fiat, sicut in cælo fit à beatis. Velle quod Deus vult, & eadem de causa, & eundem ob finem, ob quæ ipse vult, nõ potest non esse bonũ.

S. Augustinus, vt de eo testatur in vita Bossidonius, cum ciuitas Hipponensis, in qua commorabatur, à Wandalis obfisione cingeretur, magnam eius stragem & ciuium mortalitatem videns, illo se Philosophi veteris dicto solabatur, *Non irit magnus, magnum putans quod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Multo potiori iure nos ipsi consolari debemus, considerantes omnia illa aduersa à manu Dei proficisci, & hanc eius voluntatem esse: & esto causa, ob quã mala hæc & calamitates immittit, occulta sit, non propterea tamen potest esse iniusta. Iudicia quippe Dei valde sunt abstrusa, & abyssus quædam profunda: sicut dicit Propheta, *Iudicia tua abyssus multa.* Notum vero non est ea tenui & curta ingenij nostri bolide inuestigare velle: hoc namque ingens quædam esset temeritas. *Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* quis te ad illius consilia & arcana admisit, vt in illa præsumas inquirere? quin potius ea magna cum humilitate reuereri, & credere ab infinita sapientia nihil aut venire, aut venire posse, nisi quod maxime ordinatum est; & ita ordinatum, vt tandem id non nisi in maius bonum nostrum & vtilitatem sit cessurum. Semper hoc nos fundamendum præ oculis habere oportet, nobis persuadendo, infinitam illam Dei bonitatem & misericordiam, similia mala & calamitates non alio modo nobis immisuram aut permisuram, quã vtilia maiora bona ex iis eliciat. Hac

via nimirum multos Deus ad cælum vult deducere, qui si aliud iter infisterent, haud dubie pessum irent. Quam multos enim inuenire est, qui per hæc aduersa & turbida ex toto corde ad Deũ conuertentur, & cum vero de sceleribus dolore ac penitentia ex hac vita decedentes, cælesti donatur vita, sempiterna alioquin morte damnandi? Quamobrem ipsum quod dura videtur esse castigatio ac flagellum, non nisi ingens est misericordia & singulare beneficium.

Auctor libri secundi Machabæorum, postquam atrocem & horrendam illam impiissimi tyranni Antiochi persecutionem necnon immanem illam in populum Dei stragem, qua ille nec puerili, nec senili ætati, nõ conjugatis, non virginibus innuptis pepercit; eius adhuc sacrilegia, quibus templum Domini dispoliuit & profanauit, abominationes denique quæ illo instigante & auctore in illo committebantur, comemorasset, hac tandem clausula rem vniuersam cõcludit. *Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescãt propter aduersos casus; sed reputet ea quæ acciderunt, nõ ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.*

Quare egregie ad hoc propositum S. Gregorius, Sanguisuga, inquit, dum ægro sanguinem exugit, nihil aliud spectat, quã vt eo se repleat, & omnem vitalem humorem, si possit, imbibat: medicus vero eius ope non nisi malũ sanguinẽ educere, & sanitatem ægro afferre satagit. Idẽ spectat & Deus, dum nobis mala, aduersa, & tribulationẽ immittit. Quare, sicut æger stulte ageret, si viciatum sibi sanguinem extrahi vetaret, magis ad sanguisugã, quã ad medici sui interventionem respiciendo: pari modo nostrũ est, in qualibet aduersitate tã ea quã ab hominibus, quã ab aliis quacumque creatura nobis causatur, nõ tã ipsos & ipsas, quã sapientissimũ medicũ, Deũ in quã intueri: hi omnes enim ei sanguisugarũ vicẽ præstant, & media sunt, ad vitiosum sanguinẽ eliciendũ, ac totali nos saluti restituendos aptissima. Quamobrem ipsi nobis psuadeamus & intelligamus oportet,

omnia

Per tribulationes multas saluauit. Cap. 9.

Non ad interitum sed ad correptionem flagellat Deus.

Lib. 2. Moral. c. 32. Similo.

Deus malis terminum ponit quem transgredi nequimus.

*Beneficium
anger sic fla-
gellari.*

*Vita eiusdem
p. 2. c. 4.*

*Flagella hic
eligenda pra-
m. aternita-
ti reueranda.*

*S. Catharina
Sen. spinam
capiti coronam
imprimis.*

omnia illum nobis non nisi ad maius ani-
mae bonum & utilitatem nostram immit-
tere. In eo vero, esto nihil aliud in hoc
subesset, quod nos Dominus, velut fi-
lios dilectissimos, in hac vita castigare
velit, non autem castigationem in futu-
ram referuare nihilominus ingens id bo-
num & beneficium foret.

S. Catharina Senensis, cum ob falsum, ad-
uersus virginem eius puritatem a maleuolis
hominibus constantem testimonium mirum
in modum contristaretur, apparuit illi Re-
demptor noster Christus, dextra coronam
multo auro gemmisque pretiosissimis ra-
diantissimam, sinistra vero aliam spinis &
sentibus rigentem ei ostentans, ac dicens,
Noris, dilectissima mea, prorsus necesse
esse te utraque hac corona diuersis vici-
bus ac temporibus coronari: quo circa
alterutram tibi iam delige, utrum nem-
pe velis in praesenti vita hac spinam cor-
nari, illa autem pretiosa in vitam perpetuo
duraturam referuetur; vel potius in
praesenti saeculo aurea illa & pretiosa re-
dimiri, ut post mortem te maneat haec
spinosa? Tum virgo: Iam ab hinc multo
tempore Domine voluntatem meam ab-
negavi, quo adimpleam tuam; proinde
non est meum hanc optionem facere, ut
tamen ad propositionem tuam respon-
deam, profiteor serio me in hac vita semper
sanctissimae passioni tuae similem ac
conformem esse velle, & ex amore tuo
quaslibet poenas ac dolores in refrigerium
meum amplecti semper paratam fore.
Atque haec dicens, suis ipsa manibus spi-
neam te manu Domini coronam accepit,
totisque viribus capiti tam valide ac
profunde impressit, & ipsum spinam cir-
cumsecus perforarent; sic ut ex illo tem-
pore ruerat magnum capitis dolorem ad
multos dies e spinarum perfossio-
ne ac puncturis ortum
senserit.

CAPVT XXIII.

*Aptum quoddam suggeritur me-
dium, ad labores & aduersa, qua
Dominus nobis immittit, tam par-
ticularia quam generalia, bene &
magna animi conformitate seren-
da; quod est peccata nostra a-
gnoscere, & ob ea
dolere.*

COMMVNIS sanctorum doctrina est,
generalia illa mala & castigationes
a Deo ut plurimum non nisi ob commissas
a populis iniquitates & peccata immitti
solere quemadmodum a sacra Scriptura, &
id genus exemplis plenissima est, liquido
patet. Vnde sic tres pueros legitur ad
Deum clamasse, *Induxisti omnia haec propter
peccata nostra; peccauimus enim; & iniquita-
tes egimus, & praecepta tua non audiuimus: om-
nia ergo qua induxisti super nos, & omnia
saqua fecisti nobis, in vero iudicio fecisti.* Sic
videmus tunc olim Deum populo suo di-
lecto flagella immittere, & in manus ho-
stium eum tradere solitum, quando is im-
pium delinquebat, tunc vero cum ab hoste
liberaret, cum delictorum poenitens ad
ipsum in toto corde conuerteretur.

Hinc Achior Amonitarum Princeps &
dux, cum Holopherni pluribus declarasset
filios Israel singulari quodam modo a Deo
protegi, eique curae esse, nec aliter ab eo
castigari, nisi eum prauaricando a manda-
tis diuinis recederent; ei prudenter dein-
de suggerit, ut antequam bello eos ado-
raretur, perquiret, si esset aliqua iniqui-
tas eorum in conspectu Domini. haec enim
si esset, fore ut sub iugum potentiae Assy-
riorum facile redigerentur; si vero non
esset offensio populi huius coram Deo suo,
frustra aduersum eum ascendi, in felicem
belli euentum, & non nisi in confusione
& opprobrium eius impugnatores foret,
quoniam Deus excelsus pro populo suo
pugnaret, cui nemo mortalium queat
preualere.

Præcipue autem id Theologi notat in verbis illis Saluatoris ad languidum illu, qui duodequadraginta annis ad probaticam piscinam iacuerat, postquam illu sanitati restituit, prolatis, *Ecce sanus factus es; iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.*

Quæ cum ita sint, vnum è mediis, quæ ad nos in calamitatibus & laboribus, cã generalibus quam particularibus, cum Dei voluntate conformandos, & eos æquanimiter ferendos, imprimis conducunt, erit, statim ad nos ipsos reflectere; ac peccata nostra in memoriã reducere, simul etiã quã hoc ipsi flagellu promeruerimus: hoc enim modo omnẽ, quæcunq; demum nobis accidet, aduersitatẽ in bonam partem capiemus, eamq; minorem esse iudicabimus, quam peccata nostra commoerentur.

Præclare rem hanc tractant S. Bernardus & Gregorius. Ille quippe sic loquitur, *Culpa ipsa si intus sensitur perfecte, viq; exterior poena parum, aut nihil sentitur: sicut S. Dauid non sentit iniuriã Semei conuiciãti, memor filij persequentis. Ecce filius meus, qui aggressus est de utero meo, quarit animam meam, quanto magis nunc filius Iemini? S. Greg. porto in illud Iob, Et intelligeres, quo à multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua, commentans, insigni hoc declarat similitudine. Quemadmodum agrotus, quando vlcus & apostema suã iam vitiatu pure infectum, & carnem omnẽ putruisse comperit se haud grauante in chirurgi manus tradit, vt illud hic incidat, & carnes vbicunq; expedire iudicabit, præsecet; & quo vlcus corruptius, malignius, & putidius est, eo ferru & cauterium admittit libentius: sic, dum quis ob plagã & infirmitatẽ, quam in anima sua peccatu progentuit, vere dolet, ipsum laboris, mortificationis, & humiliatiõnis cauma, quo plagã illam curare, & pus ac putredinẽ illius tollere Deus coatur, libenter admittit. Dolor quippe flagelli, inquit, temperatur, cum culpa cognoscitur. Quod aut mortificationem & laborem quemcunq; illibetẽ admittas, causa est, *Rodriguez exercit. pars 1.**

quod culparu tuarum morbos malignitatemq; non agnoscas, & putredinẽ qua intus laboras, non sentias; atq; inde est, qd cauteriu & nouaculam ferre nequeas.

Viri sancti aut, & veri serui Dei, non solum libenter hæc flagella recipiebant, sed etiam vltro desiderabant, & instanter illa a Deo petebant. Sic ea petebat Iob dicẽs, *Qui det vt veniat petitio mea, & qui capiat, ipse me cõterat: soluat manum suam, & succidat me; hæc mihi sit consolatio vt affligens me dolore non parcat.* Et Psalmista Dauid, *Proba me Domine, & tenta me. Et Quoniam ego in flagella paratus sum. Et, Bonum mihi, quia humiliasti me.* Ita sc. desiderant serui Dei a diuina eius maiestate in hac vita humiliari & castigari ait Gregorius, vt etiã, quando hinc suas cõsiderant culpas, inde vero vident ob eas minime se fuisse castigatos, non parum cõtristentur. Verentur enim & metuunt, ne forte sibi in vitam alteram (vbi rigidius ea exercebitur) castigationem Deus reseruare velit. Atq; hoc sibi vult illud, quod eo loco S. Iob addit, *Et hæc mihi sit consolatio, & affligens me dolore, non parcat.* Perinde ac si diceret, *Quia in hac vita quibusdam Deus parcat, vt eos postea in altera in sempiternum puniat, ne, obsecro, hoc modo mihi in hac vita parcat, vt postea in sempiternum parcat: castiget ergo potius hic, velut clemetissimus pater, ne me postea cruciet in æternum, vt iudex implacabilis: quia ob eius flagella non murmurabo, non conquerar, nec contradicam sermonibus sancti, quin potius summæ ea mihi futura cõsolationi.* Hoc quoq; est quod olim S. Augustinus orabat: *Hic ure, hic seca, hic nihil mihi parcas, vt in æternum mihi parcas.*

Mera nostra stultitiã & cæcitas est, quod tantopere ob corporales afflictiones & cruces angamur, tam parum vero ob spirituales: cum tamen magis ob peccata, quam labores & aduersa nos dolere oporteret. Si autem culparum nostrarum grauitatem & pondus pro eo atque oportet cognoscere & ponderare, quodcunq; flagellum nobis exiguum

Flagella a Deo petenda. Iob. 6. 8.

Psalmista David, Proba me Domine, & tenta me. Et Quoniam ego in flagella paratus sum. Et, Bonum mihi, quia humiliasti me. Ita sc. desiderant serui Dei a diuina eius maiestate in hac vita humiliari & castigari ait Gregorius, vt etiã, quando hinc suas cõsiderant culpas, inde vero vident ob eas minime se fuisse castigatos, non parum cõtristentur.

Lib. 7. Moral. c. 7. & 8. Sancti dolent, si non flagellantur.

Iob. 6. 10. Pater castiget ne iudex cruciet.

Hic non parcat vt tibi parcat. Iob. 6. 10.

Peccata deslenda nõ flagella.

Job. 33. 27.

Flagella mi-
nora peccatis.

Job. 31. 6.

Pra inferno
quam flagel-
la dulcia.

2. Reg. 16. 12.

Flagellis pec-
cata expian-
tur.

Expedit se
humiliare
quam con-
quere.

Sancti pecc-
ta sua flagel-
la adscribe-
bant.

& tolerabile videretur, & cum sancto Iob diceremus, *Peccavi, & vere deliqui, & ut oram dignus non recepi*, & citra condignū punior. Quæ verba cum semper in corde reuoluere, tū idēdem ore repetere nos par esset. Quia quidquid demum in hac vita pati possumus, nihil prorsus est respectu pœnæ & castigationis, quam vel vnum delictum promeretur, & intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua. Qui ergo considerabit in Deum se peccando offendisse, ac meruisse vt perennibus in inferno ignib. addicatur quæ non opprobria, quas non iniurias, quæ non vilipēdia æ quo animo in satisfactionem expiationemq; scelerū in diuinam maiestatem cōmissorum admittit? Dauid cum à Semei maledictis & cōiitiis impeteretur, ea æquanimitè ferens, dicebat: *Sinite eū, p libitu maledicat mihi, conuitetur, iniurias irroget & opprobria: Si forte respiciat Dominus afflictionem meā, & reddat mihi Dominus bonū pro maledictione hac hodierna*, eamque in priorū peccatorū meorū satisfactionē admittat, meiq; hoc pacto misereatur: q; mihi futurū q̄ vtilissimū & saluberrimū. Hoc ergo modo & nos infamias & aduersitates quaslibet par est admittere, atque æquabili mente dicere, veniant aduersa quæcunq; voluerint, forsitan Dominus hac in peccatorum nostrorū expiationē satisfactionēue habere dignabitur: atq; hoc nobis perutile futurū esset, si q; tempus conquerendo dolendoq; de aduersis impēdimus, illud huic infortunio ad nos ipsos cōuersioni impēderemus, cū & Deo gratiores effemus tum minus in illis laboris difficultatisque sentiremus.

Ita porro sancti isthoc q; dicimus mediam in id genus occasionib. vsurpabāt, tamq; id iis frequēs erat, vt nōnullos (vti S. Catharinā Senensem & alios) legamus, quæcunq; Deus Ecclesię suę aduersa & flagella immitteret, suis ea peccatis ac defectib. attribuisse, dixisseq; , horū bel-
lorū vnus ego sum causa: pestis huius & horū malorum q̄ Deus immitit, peccata mea sunt occasio, rati persuasumq; habē-

tes hoc, & etiā amplius, peccata sua promereri. In cuius rei confirmationē constat, sæpe à Deo vnus ob culpam vniuersum populū vapulasse. Sicut ob peccatū solius Dauid in omnē populū Israel pestilentia est immissa, adeo vt, Scriptura teste, septuaginta hominū millia triduo ab ea sublata sint. Sed dices, Dauid erat Rex, hinc ob capitis peccatū reliqua corporis totius membra, & regnū vniuersum pœnas dedit. Respondeo, Etiam ob vnus priuati hominis, Achan iniquā, puantationem, q̄ nescio quas reculas in excidio Ierichuntino, furto sustulerat, in totum populū Deus animaduertit, adeo vt tria fortissimorū lectissimorumq; bellatorū millia hosti tergū obuertere coacta sint. Non solū ergo ob peccatū capitis, verū etiam ob scelus particularis alicuius ac priuati Deus solet castigare. Atq; hoc in sensu exponunt & intelligunt sancti Patres id, q; toties in sacra Scriptura repetitur, nempe, patrū peccata Deū in filiis vltimè & quartā generationē punire: & culpam patris nō transire ad filiū, nec ob filij culpā patrē pœnas daturum (*Anima quæ peccauerit, ipsa morietur, filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij*) sed, quoad pœnā, rem aliter se habere & in vnum ob alterius delictū, summū iudicē Deum solere animaduertere. Quo circa fortassis ob mea, aut tua peccata, totam Deus domū, atq; adeo vniuersam Religionē puniet. Ponamus itaque nobis ob oculos, hinc quidē hęc considerationē, illinc vero Dei beneplacitū, atq; ita fiet vt sine vlla difficultate eius nos volūtati in omnibus q̄ nobis immittere aduersis, confortamaturi, & cum Heli Pontifice dictū gubernator, quod bonum est in oculis suis faciat; & cum sanctis illis Machabeis, *Sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat*; & cum Regio Vate, *Obmutui, & nō aperui os meū, id est de aduersitatibus mihi immisissis nō sum conquestus, sed eas summa cum patientia & æquabilitate toleraui, quoniam scio, Domine, quod tu eas fecisti.* Hoc

fil. 1. 6.
Dua vnus
ni datus
consp. comp.
tatur.
Manerem
Videm.
Nihil. Gl.
vltimè. B.
vniuersū
Cor. 4. 1.
Ad illam
gloriam Dei
L. Ep. h.
ambit. exc.
p. d. d. d.
D. d. d. d.
Hoc
semper

semper nostrum omnib. in rebus esse so-
latium & confortatio debet, vt dicamus,
Deus hoc vult, Deus hoc facit, Deus hoc
precipit, Deus hoc nobis immittit; erit
ergo mihi hoc acceptissimum. Alia ergo
ratione opus nō est, ad omnia æquissimo
animo acceptanda.

Notant Patres in illa Psalmographi
verba, *Et dilectus quemadmodū filius vni-
cornium*, Deum se vnicorni merito assi-
milare: q̄ animal hoc cornu suum infra
oculos habeat, sic vt videat quæ & vbi fe-
riat; taurus vero, q̄ cornua supra oculos
habeat, minime videt vbi ea figat. Ad-
hæc, quemadmodum Monoceros cor-
nu quo ferit sanat, ita Deus plagas im-
mittendo salutem dat.

Hęc porro nostri cum Deo conformi-
tas, & humilis ad flagella recipienda sub-
missio, a deo Deo Opt. Max. placent, vt ei-
us intuitu & causa, sæpe Dominus fla-
gella auferat, nosq; castigare omittat In
historiis Ecclesiasticis scriptum est, Atti-
la Hunnorum Regi, qui varias orbis va-
stauit provincias, seq; metum orbis, &
flagellum Dei appellabat, cum ad Treceas
Campaniæ Gallicæ urbē accederet, san-
ctum Lupum, eius urbis Episcopum, pō-
tificio ornatum inductum, vniuerso cum
Clero suo obuiā prodūisse, ab eoq; petiisse,
Quis es tu, qui turbas orbem, cumq;
destruis? Cui Attila, Ego sum flagellum
Dei. Tum Lupū ei portas aperiri iussisse,
dicendo, *Bene veniat flagellū Domini mei.*
Milites autem eius urbem ingressos, ita à
Deo fuisse excæcatos, vt eā sine vilo ma-
lificio & noxa transierint. Etsi enim At-
tila esset flagellum Dei, noluit tamen fla-
gellam esse iis, qui ipsum tanta animi
submissione, ceu flagellū suū recipiebāt.

CAPVT XXIV.

*De ea, quam in ariditate & desola-
tionibus in oratione, cum Dei vo-
luntate nos habere oportet confor-
mitate: & quid ariditatis & deso-
lationis nomine intelli-
gamus.*

NON solum eum Dei voluntate in
rebus exterioribus, naturalibus &
humanis conformari debemus, verum
etiam in iis, quæ quandam sanctitatis
speciem includere multis videntur, ma-
gis magisque desiderare, in bonis in-
quam spiritualibus & supernaturalibus;
puta in consolationibus diuinis etiam
in ipsis virtutibus, in ipso quoque ora-
tionis dono. in interiori animæ nostræ
pace, quiete & tranquillitate, denique
in cæteris charismatibus donisque spi-
ritualibus.

At petet aliquis num in id genus rebus
propria voluntas, & inordinatus sui a-
mor habere locum queat, vt eum, etiam
his in rebus necesse sit moderari? Respō-
deo, habere posse. Et hinc ad oculum pa-
tebit, quanta sit amoris proprii malitia,
cum suæ malignitatis virus etiam rebus
a deo sanctis non vereatur adspargere.
Consolationes & gustus spirituales ma-
xime bonæ sunt, quod earum ope facili-
negotio, omnes terrenarum rerum volu-
ptates & consolationes (quæ vitiorum
sunt velut esca & alimentum) anima re-
iiciat ac detestetur, & ad viam manda-
torum Domini leuiter agileretque pec-
currendam animeretur ac vigoretur, iuxta
illud Prophetæ, *Viam mandatorum tuo-
rum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Per
læticiam quippe & consolationem spiri-
ritualem cor humanum dilatatur ac di-
stenditur, sicut è diuerso per tristitiam
contrahitur & angustatur. Ait ergo Pro-
pheta Dauid, consolationes diuinas sibi
velut alas fuisse, quarum adminiculo per
viam virtutis & mandatorum Dei cito
curreret, & quodammodo volaret.

Potest adhæc quis spiritualium con-
solationum ope voluntatem frangere,
appetitus effrænes refrænare, carnem la-
sciuientem mortificare, maiori denique
cum robore ac constãtia crucem & affli-
ctiones occurrentes ferre. Hinc spiritus
consolationes & delicias iis potissimum
dare Deus solet, quibus graues labores,
afflictiones, & tribulationes postea mis-
surus est, vt illarum ope ad has bene ge-

*Amor pro-
prius etiam
in sanctissi-
mis rebus se
prodit.*

*Voluptates
vitiarum nu-
trimentum.*

Psal. 118. 32.

*Consolati
cor dilatans.*

*Consolationes
animam re-
borant.*

nerose & cum fructu ferendas præparen-
tur ac disponantur.

*Incipientes
consolationi-
bus præsum-
endi.*

Sic suos Redemptor Iesus discipulos
gloriosa sua transfiguratione in monte
Tabor ante voluit consolari, vt postea
cum eum probrosa patientem & in cru-
ce morientem viderent, minime turbare-
tur. Sic quoque videmus, spirituales has
consolationes à Deo dari, vt his efficaciter
eos inducat ad terrenas delectationes,
cœlestium causa, repudiandas: quos de-
inde iam amoris sui rei constrictos, &
profundis virtutum radicibus actis, mi-
ris ariditatibus exercere & probare con-
suevit, vt sic plus humilitatis & patientiæ
acquirant, ac maius gratiæ gloriæque in-
crementum recipere mereantur, Deo pure
ac sine vllis consolationibus feruendo.

*Proficientes
exercendi de-
solationibus.*

*Consolationi-
bus Deus in-
spiciens è
mundo extra-
his.*

Atq; hæc est ratio, cur nonnulli in prin-
cipio, dum primum Religionis habitum
assumerent, & fortasse etiam adhuc ex-
tra eam, dum hæc eius assumenda deside-
ria haberent, maiores consolationes, &
gustus spirituales vberiores in se sentirer, vt
quam postea: quod tunc eos Deus iuxta
ætatis exigentiam tractaret, paruulo cū
lacte eos lactando, vt illius suauitate eos
illectos à mundi deliciis diuelleret & ab-
lactaret, fastidium que quoddam eius ip-
sis ingeneraret, quo quidquid mundi est
proculcarent: at quia postea cibos duriores
possunt digerere, & panem mordere
crustatum, hinc esca grandium eos Deus
pascit. Hunc, aliosue similes ob fines, cō-
solationes & gustus spirituales Deus cō-
cedere consuevit vnde etiam communi-
ter nobis sancti Patres consulunt, vt in
tempore consolationis ad tempus turbi-
dum ac tribulationis nos disponamus,
quemadmodum tempore pacis ea quæ
bellum necessaria & oportuna sunt, para-
ri solent: propterea quod consolationes
quoddam tentationum ac tribulationum
esse solent peruigilium ac præludium.

*Tempore con-
solationis fru-
tur ac tribula-
tiones præco-
gita.*

Adeo vt consolationes spirituales per
bonæ sint, magna que commoda adferat,
modo rite debiteque iis vti nouerimus;
hinc dum eas Dominus largiretur, ma-

gna cum animi gratitudine ac gra-
tiarum actione recipienda sunt. Si quis
vero in iis sisteret, & eas sicut solius recrea-
tionis causa desideraret, ob gustum vide-
licet & delectationem, quam in iis ani-
ma sentit, malum id foret, culpandum, &
inordinatus quidam amor proprius.

Quemadmodum si quis in actionibus
ad vitam humanam necessariis, puta co-
medere, bibere, dormire, aliisque eius ge-
neris, non alium finem haberet, quam
voluptatem, culpa & vitium foret; ita
quædam gula spiritualis species esset, si
quis sibi in oratione hos gustus & con-
solationes præstitueret. neque enim ea
sunt ob nostram delectationem & volu-
ptatem desideranda vel capienda, sed vo-
luntatem desideranda vel capienda, sed vo-
luntatem desideranda vel capienda, sed vo-
luntatem desideranda vel capienda, sed vo-
luntatem desideranda vel capienda, sed vo-

Atque vt æger, cibum omnem neces-
sarium abhorrens, non parum gaudet
cum aliquomodo is illi sapere incipit, nõ
tam ob eius saporem, quam quod appeti-
tum is excitet, vt comedere valeat vi-
tamque per cibum conseruare: pari mo-
do Dei feruus non adeo consolationem
spirituale desiderare debet, vt in ea sistat,
quam vt cœlesti illa refrigeratione ani-
ma eius ad in via virtutibus laborandum,
& firmiter stabilerque in ea persistendi,
animetur & confortetur. Atq; ita deside-
rantur delectationes non tam propter
ipfas delectationes, quam propter maio-
rem Dei gloriam, & in quantum ea ad ma-
iorem eius honorem & gloriam cedunt.

Adde insuper, esto quis etiam hæc
cōsolationes spirituales, eo quo diximus
modo, & ob fines declaratos, qui sancti
& boni sunt desideret, quendam tamen
in huiusmodi desideriis excessum, & a-
moris proprii inordinati mixturam esse
posse: vt dum quis eas perdit, efficitur,
& anxie nimis concupiscit, adeo vt, si il-
lis careat, non sit tam contentus, nec tam
cum Dei voluntate conformis, sed que-
rulus, inquietus, quiritabundus, & mo-
rosus Affectus hic & concupiscentia spi-
ritualis, inordinata est: neque enim ita
anxie, inordinate & vehemeter erga hos
spiri-

Spiritus gustus & consolationes quis ferri debet, vt hoc animæ eius pacem quietem, & plenum eū Dei voluntate consensum impediatur; cū eas ipse dare nolit. Melius quippe est Dei voluntatem sequi, quam omnia ista habere; & cōducibilius, vt se quis cum eo quod Deus vult, conformet, eoque contentus sit.

Quod autem de gustibus, & spiritualibus consolationibus dico, etiam est de dono orationis, deque eo quem ad eandem habere volumus, ingressu, itē de interiori animæ pace, quiete & tranquillitate, deque aliis donis ac prerogatiuis spiritualibus intelligendum. Quia etiam in harum omnium rerum desiderio inordinatus quidam affectus & cupiditas locum habere potest; quando scilicet eam vehementer, anxie & impatienter desiderantur, vt, nisi quis quod desiderat consequatur, conqueratur, & morosus, male contentus, atque à diuina voluntate dissentiens incedat.

Proinde, per gustus & consolationes spirituales, in præsens non solum deuotionem, & sensibiles gustus & consolationes intelligemus, verum etiā ipsam orationis substantiam ac donum, & quod ea qua vellemus, quiete & tranquillitate eam primo auspiciari, & dein in ea pergere possimus. Imo vero de hoc præcipue iam agemus, ostensuri, quomodo in eos cum diuina voluntate conformare, non autem impatienti quadam cupiditate, aut nimio angore erga illud ferri debeamus. Etenim vnusquisque facile gustus, consolationes & deuotiones sensibiles repudiaret, si modo ipsam orationis substantiam consequi posset, cuiusque in se fructum sentiret. Norunt enim omnes, orationem non consistere in id genus gustibus, neque in illis deuotionibus & tenerioribus affectibus: vnde etiam ad hoc exigua opus est virtute, sed in ea, vt quis instar saxi durus, & tanta cum ariditate ad orationem accedat, & in ea post versetur, vt nullum prorsus in ea gustum inuenire posse, sed Deus se ab illo velut subduxisse, & vultum suum absco-

dise videatur, atque adeo super se iam venisse putet maledictionem illam, quam suo olim populo Deus comminabatur, dicens, *Dabo vobis cælum de super sicut ferrum & terram æneam.* Maiori sane ad hoc opus est virtute, maiore animi robore. Credunt siquidem hi, cælum sibi factum esse ferreum, & terram æneam, quod illud nullam aque, qua cor eorum emollescat, guttam super eos pluat, hæc vero nullū, quo se cōseruent, fructum progerminet; sed in continua quadam sterilitate & ariditate versentur.

Et insuper, nō modo sicci & aridi sunt, verum etiam interdum tales distractiones, ac tantam cogitationum, & subinde etiam maxime sædarum & turpium varietatem sentiunt, vt non aliter ad orandum accedere videantur quam vt omnigenis tentationibus vexentur & inquietentur. Si ergo illis cōsulas, vt tunc temporis de morte & cruce Iesu Christi meditentur, quod hac vna cogitatione alia illæ soleant dispelli, dicent: Hoc faciendum noui & ego: sane si hoc facere possem, quid mihi deesset? Interdum namque ita quis in oratione aridus est, vt ne quidem de hoc valeat cogitare: vel, esto de eo cogitet, & in memoriam reducere procuret, nihil horum ipsum moueat, nihil attentionem creet, aut aliquam in eo impressionem faciat. Atque hoc est, quod hic desolationis, ariditatis, & derelictionis spiritualis nomine dicimus; & in hoc opus est vt nos etiam cum Dei voluntate conformemus.

Est hoc magni momenti punctum: vt-pote communis querela & expostulatio, & vna de maximis afflictionibus eorum qui orationi student: omnes namque gemunt, & se deplorant, dū in hoc statu & angustis se inueniunt. Quod n. hinc tanta tamque p̄clara orationis bona & laudes referri audiāt, & p̄ illa p̄cedit, ita & hodie minē toto die, imo tota vita, se habere; simul etiā intelligāt, vnā hæc de præcipuis esse medijs, q̄ cum ad p̄p̄iam, tū ad proximi p̄fectū p̄curandū habemus: illinc vero tā p̄cul se (vt quide ipsi videntur) ab

Leuit. 26. 10.
Deut. 28. 25.

Cælum ferreū,
terra ænea
arida.

Distractioes
orationum.

In ipsa derelictione
Dei voluntati conformemur.

Oratio mensura & modum perfectionis.

Deus meus,
ut quid dereliquisti me.

orationis studio videat abesse, dolent & contristantur sibi; persuadentque Deus eos dereliquerit, & ipsorum penitus sit oblitus; atque adeo timet, ne eius amicitia & gratia exciderint, quod se nullum amplius apud eum habere accessum & locum credat. Unde vero non parum tentatio ipsorum accrescit, quod alios, paruo tempore, etiam pene sine ulla labore ac molestia, tantum in oratione videat proficere, se vero eum, omni sua contentione & conatu nihil profus impetrare. Unde etiam alie, & quidam deteriores in illis tentationes enascuntur, vti sunt, de Deo interitum conquiri, quod hoc modo illos tractet; ipsum quoque orationis exercitium plane omittere velle, dum illi persuadent, non esse id suum quod tam male id ipsis succedat. Tunc vero omnia hec ipsis grauiora sunt, magisque cruciant, cum daemon in memoria ipsis reducit, ipsosmet horum omnium causam esse, sequitur non nisi ob suam culpam a Deo ita tractari. Multi hec animo dum agunt, in maxima viuunt desolatione & angore, & ab oratione non aliter discedunt, quam a tormeto & eculo, tristes, melancholici, & intolerabiles tunc sibi, tunc aliis, quibus eum conuersantur. Quocirca Deo dante huic tentationi & querelae iam respondemus, & prout licuerit satisfaciamus.

Tentationes
graves desolatorum.

CAPVT XXV.

In quo respondetur querela eorum,
qui hasce spiritus ariditates & desolationes in oratione sentiunt.

Consolatus
latetur, desolatus
tristatur.

PRIMO, non dico, vt, dum quis a Deo suo visitatur, non lateatur: quia certum est, eum quod iam dilecti sui presentia fruitur, non posse non gaudere & exultare: Rursus non dico, vt in eius absentia, quam se immisissis ariditatibus & tentationibus eum affigit, non doleat: video non fieri non posse, vt non propterea angatur & contristetur; cum ipsemet Redemptor Christus ob sui a Patre aeterno, dum afflictus in cruce pederet, derelictionem sit conuersus, clamans, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Sed hoc volo, vt aliquem nobis ex hac afflictione, amaritudine & probatione, qua non raro electos suos probare solet Omnipotens, fru-

Christus ipse
in derelictione
tristatus est.
Matth. 27.
46.

atque bonum colligamus, & magnam dum adueniunt animi constantiam preferamus, cum dei Opt. Max. voluntate nos conformando, dicamus, *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Prefertim quod sanctitas & perfectio non in consolationibus aut sublimi eminenti; orandi modo consistat; neque ad hanc nos per se perfectio & perfectio mensura debeat demereri, sed duntaxat ad vnam veri amoris Dei, quod non in id genus rebus, sed tantum in intima veraque vnione, & totali eius voluntate Dei conformitate, tam in amaritudine, quam dulcedine, tam in aduersis, quam prosperis, consensu situs est: vt nimirum aequaliter a manu eius accipiamus cum cruce & derelictione spirituale, tum delicias, fauores & consolationem, tam illi ob hanc, quam illi ex toto animo gratias agendo: *Si me vis esse in te rebus, sis benedictus. Et si me vis esse in luce, sis benedictus; Et si me vis tribulari, sis etiam, semper benedictus.* Ita nobis id consulit Apostolus, *omnibus inquit gratias agite: hac est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.* Ita si haec Dei sit voluntas, quod amplius desideremus? Cur ite viuimus, quia vt Deo placeamus? Qui si vitam meam pro semita hac oblectam & scabrosam deducere velit, non est quod aliam clariorem & molliorem desideret. Hunc Deus per viam lucidam, & quod arrideat, incedere vult, me vero per hanc desertam, tenebrosam & omni consolatione destitutam deducit, & sterilitatem tamen meam cum illius fecunditate non commutarem. Ita sentiunt & loquuntur ij qui oculos veritati apertos habent, & hoc modo se consolantur. Unde bene R. D. M. Auita: *Si nobis Dominus oculos aperiret, quod hinc sole meridiano clarius appareret, omnia quae in terra calos continetur, nimis quam vilia esse quae ut a quopiam mortalium desideret, ut possideretur, si Dei voluntas ab eis absterret, contra hunc est, esto etiam minimum & amarissimum, quin si illi uina voluntas cum eo conuersa sit, magni sit ualoris: infinites plus est, ad dignum, in aduersitatibus, cruce, desolationibus, ariditatibus, & tentationibus iugiter viuere, si iam ipse sita uelit, quoscumque gustus, consolationes, & contemplationes habere, Dei voluntate cum eis non commutaret.*

At dicet aliquis, si scire hanc Dei voluntatem

te esse, & hoc illi grati⁹ & acceptius fore, haud difficultor me ei plane conformare, & valde contentus esse, etsi alioquin totū vitæ tēpus, hoc in angore mihi esset traducēdū: q̄a ad oculū video, nihil aliud ho mini studēdū, q̄ ut Deo placeat & satisfaciatur, nec ad aliud nos in mūdo vivere. Ni hilominus arbitror velle Deū, vt ego melius orationē in silituerē. maioremq; in ea recollectionē & attentionē pręferre, si ad hoc me ipse disposerē: q̄ aut magis cruciat, est, q̄ ob culpā & teporē meū, & q̄ a parte mea nō agā q̄ possū hāc distractionē & ariditatē, ita vt ad orādū me nequeā applicare, mihi credā cūenire q̄, si certo scire facere me, quidquid est a parte mea faciendū, & nullā ab hac parte culpā meā latere. ne utiquā me affligerē aut cruciarē.

Bene sane hęc querela cōcepta est; nihil vt reliquū sit q̄ vltēr⁹ obiciatur, q̄a omnes, quas opponere queāt, q̄ similes querelas formāt, rationes in ea sunt cōprehēsq; quocirca si bene huic respondeamus, magnū qd haud dubie p̄stiterimus, quod querela hęc a deo cōmunis & vulgaris sit. quia nullus est, quantūuis sanctus & perfect⁹, q̄ non aliquādo hęc ariditates & derelictiones spirituales sentiat. Sic eas sensisse legimus B. Franciscū, & Catharinā Senensem, etsi alioquin a Deo tā deliciose amiceq; haberētur. Sic S. Antonius. esto orationis tā studiosus cultor esset, vt etiā integræ noctes ei breues, & nō nisi vnicā respiratio viderētur, ac cū sole non nunquā expostularet, q̄ tā mature oriretur; nihilominus a malis, & importunis cogitationib; subinde ita exagitabatur, vt ad Deū gemebūdus clamaret, Quā libere ressem bonus, Domine, sed cogitationes meę nō patiūtur! Idē quoq; que rebatur S. Bernard. exclamās, Exaruit, Domine, cor meū, coagulatuū est sicut lac, factū est sicut terra sine aqua, nec cōpūgi ad lacrymas queo: tāta est duritia cordis. Nō sapit psalm⁹, nō legere libet, nō orare delectat, meditationes solitas nō inuenio. Vbi illā inebriatio spiritus Vbi mētis serenitas? Et pax & gaudiū in spiritu sancto. A deo vt hęc doctrina omnib; omnino sit necessaria, atque in Domino

cōfido, fore vt etiam omnibus satisfaciā. Ab hac ergo parte incipiamus. Equidē tibi cōcedo & fateor, distractionē & ariditatē tuā, & q̄ in oratione habere gustū nō queas, culpę tuę ascribēdū videri. Vnde etiā bonū est, id te nosse ac cōfiteri, Dominū ob peccata tuā p̄terita & ob culpas & negligētias p̄sentes te castigare velle, dū aliquē tibi ad se per orationē accessum, quin & in eadē recollectionem, quietem; attentionemq; denegar: q̄a id ipse non mereris, quin potius demereris.

Non hinc tamē cōsequitur te debere de eo cōqueri, sed potius Dei voluntati quoad hoc egregie cōformari. Clare, & ad oculū id videre cupis? Ecce de ore tuo, & tua ipsius sentētia, *1o iudico*. Nunquid hosti, & etiā fateris, te ob peccata p̄terita & ob culpas ac negligētias p̄sentes, magnam Dei castigationē p̄mereri? maxime dicisque, saepe infernum cōmeritus sum; itaq; nulla castigatio mihi nimis erit magna, sed omnia nō nisi mera misericordia & delinimentū futura sunt, respectu eorū que mereor; quin imo vt singulare quoddam beneficiū admittā, q̄ aliquā mihi in hac vita Deus immittere castigationē dignetur: eā n. ceu arrhā certā credā, q̄ peccata mihi mea ignouerit, & in vita futura me punire nolit; cū me castiget in p̄senti. Satis h. e. plura nō addā, & his cōtentus sum.

Verū vt omnia nō sint, nisi nudā verba, veniamus ad opera. Hęc est castigatio, q̄ Deus te nunc ob peccata & flagitia pativult; has inquā desolationes, distractiones, & ariditates, hęc spiritualem derelictionē, hanc cœli oclusionē, hanc terrę æris instar dūritiem, quodq; Deus te a te subducatur, ac faciē suā abscondat. q̄ deniq; nullum in oratione saporē inuenias. Per hęc in p̄sens te Deus castigare, tuasq; culpas expiare cupit. An non tibi superiora scelera tua & p̄sentes negligētie & socordia tuā hęc castigationē satis videtur p̄mereri? Merētur haud dubie, quin & nūc addo, eā etiā nimis exiguā & leuē, respectu eorū q̄ cōmereor; atq; a deo iustitia & misericordia plenissimam videri. Iustitia quidē, quia cū cordis mei ianuā toties,

Deo

Ariditas p̄na peccati

Luc. 19. 22.

Ariditas p̄na timentis serenitatem

Ariditas nobis iuste sed clementer immittitur.

Deo ad eā pulsanti ocluserim, & eo per sanctas inspirationes aurē mihi vellicāte pulsante, surdastrū egerim, eiq; sepi⁹ sim reluctatus; æquissimū pfecto est, vt, quāuis eū ego assidue in clamē, ipse nūc, velut surdus & nihil audiēs, mihi clamāti non respōdeat, & portā pulsanti aperire nolit, sed eam mihi ante fores stanti ocludat.

Iustissima ergo hæc castigatio est, mihi tamē nimis q̄ parua & leuis, ac proinde magnā etiā misericordiā spirans, q̄a maiorē multo pmerui. Cū Dei ergo volūtate in ea te cōforma, eamq; cū gratiarū actione admittē, eū tanta te misericordiā, & nō secundū merita tua te castiget. An non ipsemet dicis, te infernū pmeruisse? quomodo ergo consolationes & recreationes sensibiles in oratione à Deo petere audes? quomodo, vt in ea familiariorē ad Deū accessum, pacē, quietē, tranquillitatēq; q̄ filiorū carissimorū & bene tene-req; habitorū ppria est, sentias? Quomodo vero cōqueri audes, cū hæc omnia tibi Deus denegat? an nō vides id magnam p̄sumptionē & inolerabilem arrogantiam redolere? Itaq; satis tibi sit q̄ te Deus in sua habeat familia, quodq; eo annuēte, in eius cōspectu stare, & p̄sentia versari tibi liceat: hocq; vt singularē gratiā, & eximīū beneficiū existima & agnosce. Si q̄ in corde habereamus humilitatē, quomodo cūcunque nos haberet Deus, minime conqueri auderemus; atq; ita facile omnis hæc cessaret tentatio.

CAPVT XXVI.

Quomodo ariditatem & desolationes in bonam quandam & vtilē orationem conuertere possimus.

NON modo à cōquerēdo nos abstinere oportet, verū etiā procurare, vt aliquē ex ariditatib; & desolationib; fructū eliciamus, & bonā quandā ex iis orationē faciamus. Huc primo nō parū cōferet id, q̄ supra attulimus, cū de oratione ex instituto loqueremur: nimirū, vt, quādo in tali nos statu inter orādū reperieris, sic Dominū cōpellemus: In quantū, Domine, hæc mea est culpa, me pfecto eius

maiorē in modū p̄nitēt: at, in quantum tua volūtas est, necnō p̄na & castigatio, q̄ peccata mea iuste p̄merētur, haud grauate, sed libentissimo animo eā acceptor: nec modo in p̄sens, aut ad breue tēpus, sed & omnib; vitę meę dieb; et̄s alioquin ad aliquot deberēt secula extendi, cruci huic ferēdę totū me offero, & ad eā in humeros accipiendā etiā cū gratiarū actione sum paratissimus. Hæc patiētia & humilitas, hæc resignatio, & hic cū Dei voluntate quoad hæc afflictionē consensus magis diuinę maiestati placent, q̄ nimirū hæc expostulationes ac querelę. Cur gullū in oratione non sentio, cur in ea toralēnis & inordinatis cogitationibus, & distractionib; inquietor? Dic mihi obsecro, vter tibi filius magis parentib; suis placiturus videtur, an is q̄ contentus erit eo q̄ ipsi dabitur, quodcumq; demum id sit, an vero is cui nihil facit, satis, sed semper dato murmurat & conqueritur, parū esse censens omne quod sibi datur, ac maiora melioraq; sibi dari debere asserens? Certum est priorem gratiorē longe suis fore. Ita & Deo gratior & acceptior est filius patiens, tacēs, quiq; Patris sui cōlestis voluntate, quacūq; in re ab eo data, quantumuis aspera & dura, & quantumuis es durū & carne vacās is porrigat, cōtēntus est, eiq; se cōformat, q̄ refractarius, quiq; assidue conqueritur & murmurat; q̄ ipse nihil habeat, vel nō detur sibi quod d̄bitur.

Cedo rursus: vter pauper melius rem suam faciat, & diuitem ad dandam elemosynam, & vt sui compassione & misericordiā emoueat, magis incitabit, an is qui assidue conqueritur, q̄ sibi clamantem satis non respondeatur, & nihil detur, an vero ille, qui ad diuitis fores mira cū patientia & silentio, sine vlla motu oratione perdurat, sed, postquā ad ianuā semel clamauit, seq; exauditum esse nouit, in frigore & pluuia patienter expectat, nec clamorem ingeminando, nec de mora longiore conquerendo; domino domini interim sciente, cum in hac patientia & humilitate expectare? Liquido patet hunc maxime emouere; illum vero querulum,

Ariditas lenis p̄na.

Magnum beneficium cōterari à Deo.

Ex defectu humilitatis conquerimur.

Tract. 5. c. 19.

Indifferentia vtilior querelū.

rum, arrogantem, & superbum fastidio potius esse, & ad indignationem domesticos prouocare. Ita & Deus nobiscum agere solet.

Vt autem melius huius orationis valor & fructus appareat, & quā ea Deo placeat, peto à te, an melior esse posset oratio, & maior ex ea fructus elici, quam magna in aduersis patientia, insignis cum Deivoluntate consonantia, magna; eiusdē dilectio? Ad quid enim aliud ad orationem accedimus, nisi ad hæc imperranda? Cum ergo tibi Deus in ea ariditates & varias tērationes immittit, in hac afflictione & derelictione spiritali cum illius voluntate te conforma, & præstantissimū quendam maximum que patientiæ, & amoris Dei actum facies.

Vulgo dicitur, & bene quidem, tūc potissimum amorem erga amicum prodi, cū illius causa grauiā & aduersa amicus tolerat & patitur; & quo aduersa ac discrimina grauiora sunt, eo magis amorem patefieri. Hæ ergo sunt de maioribus seruorum Dei & spiritalium hominum afflictionibus, crucibus & mortificationibus: quia corporales illæ quæ circa opes, valetudinem, & bona temporalia versantur, in illorum comparatione vix quidquam sunt. Quamobrem cum quis in his aduersitatibus plane conformis est, Redemptorem Iesum in derelictione spiritali, quam ipse in cruce expertus est, imitando, & crucem hanc spiritualem toto vitæ tempore ferre desiderat (si illā immittere Deo videretur) dūtaxat vt ei pure placeat, illustre patiētiæ & amoris diuini actū, necnon sublimem quādam & perutilem orationem, magnæ deniq; perfectionis rem exercet. In tantum quidem, vt Scriptores nonnulli, illos qui ita agunt inter illusterrimos Martyres referre non dubitent.

Rogo te præterea, ad quid aliud orationi insistas, quam vt inde humilitatem, & cuiuspius cognitionem elicias? Dic mihi, quoties à Deo petisti, vt intelligere & nosse te faceret, quisnam & qualis sis? Deus ecce orationem tuam exaudit, hoc

Rodriguez exercit. pars I.

que modo te intelligeret tibi que modo te intelligere tibi que declarare vult. Aliqui tum primum plene scriptos nosse putant, cum ob peccata sua impense dolent, multasque ob eadem lacrymas fundunt. Sed falluntur; nam hoc Dei est, non tuum: quod vero instar saxi durus sis, hoc solum est tuum. Vnde si saxum Deus non feriat, non dabit id aquam, non mel. In hoc ergo tui cognitio consistit, quæ sexcentorum bonorum principium est; & huius occasio abunde tibi superpet, dum sic aridus in oratione es: quam vnā si ex oratione colligas, magnum sane ex ea fructum collegeris.

Consolatio & Deo Ariditas in 14.

CAPVT XXVII.

Aliæ rationes ad nos in ariditatibus & desolationibus, quas in oratione sentiemus, consolandos, nosque cum Dei voluntate conformandos conducentes afferuntur.

ETSUPERVILE sit credere, hanc afflictionem nobis ob nostra accidere peccata, vt ita quotidie magis confundamur & humiliemur; simul tamen necesse nos est scire, non semper eam in culparum castigationem, sed singulari quadam Altissimi dispositione & arcana eius prouidentia non raro immitti, vt pote qui dona sua distribuit prout placuerit. Sicut enim indecens est, vt totum corpus sit oculi, pedes, manus, caput, & vti diuersa in Ecclesia Dei membra esse par est: ita conueniens est, vt passim in omnibus specialissimus ille & eminens orandi modus detur, de quo egimus cū de oratione loqueremur. Quin & hoc fieri minime est necesse, quia non omnes eum merentur. Esto etiam eum mererentur, magis tamen in alia re quapiam merebuntur; atque a deo maius Dei beneficium erit, si hanc illis det, quā si daret illum. Multi illustres fuere sancti, qui an eximia hæc habuerint nescimus: & si habuerint, dixerunt cum Apostolo, illa

Non omnes merentur omnia. Tract. 5. e. 4. Nec omnibus expedit omnia.

T t scema

Gal. 6. 14.

se magni non facere; nec ob eadem gloriarī, sed tantum in cruce Dominica ferenda: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.*

R. D. M. Auila quendam maximam consolationis quoad hoc doctrinam adferri nempē, Deum nonnullos in hac desolatione ad multos annos, interdum etiam quoad viuunt, relinquere, quorum ipse fortem, & partem esse ait oprabiliorem ac meliorem, modo fidem habeant, quae eos à male sentiendo impediāt, & patientiam & robur heroicum prae se ferant ad triste hoc exilium & desolationem ferendam. Si quis sibi plane persuadere posset, sortem hanc sibi meliorem esse, nec ille facile se cum Dei voluntate conformaret.

Felix ariditas quam patientia condit.

Tract. 55. 20.
Lib. de orando
Deum quia
est epist. 121.
In illud Thre.
sed et cum
clamauero.
Li. 20. Mora.
c. 21. & 24.

Non omnes contemplatiui humiles.

2. Cor. 12. 7.

Et ne, inquit, magnitudo reuelationum extollar me datus est mihi stimulus carnis meae, angelus sathanae, qui me colaphizat. Ne sc. eius usque ad tertium caelum raptus, illustres reuelationes quas habuerat, cum in vanitatem afferrent, permisit eum Deus à carnis tentatione impeti ut haec humilitatem eum edoceret, suamque faceret imbecillitatem agnoscere. Itaq; etsi illa via videatur sublimior, haec tamen idcirco multo est securior. Vnde etiam sapientissimus Deus, qui nos omnes ad eundem finem (qui ipse est) dirigit, per eam vnumquemque viam ad

Consolatio sublimior, ariditas securior.

illum conducit, quam ipse ei nouit conuenientissimam. Fortasse, si magnam in oratione consolationem ac gustum haberes, adeo non inde humilior fieres, & in spiritu perfectior, ut potius superior & arrogantior euaderes: cum autem securus sit, & desolatione premeris, seuper humiliter de te sentis, magnam tuam confusionem concipis, teque aliis maiorem credis. Quapropter via haec tibi est conuenientior & securior, etsi id ipse minime intelligas. *Nescitis quid petatis*, nec quid desideretis.

Vnde bene S. Gregorius super illud Job, *Si uenerit ad me, non uidebo eum; si abierit, non intelligam*: Homo, inquit, per peccatum adeo caecus factus est, ut nesciat quando aut ad Deum propius accedat, aut ab eo longius remoueat: ut saepe quod esse putat gratiam Dei, mediumque ad eum viciniam accedendi, id illi in iram transeat, occasioque fiat longius ab eo recedendi; & è diuerso, quod irati, abalienati, obliuiscētisq; Dei signum esse opinatur, mera sit gratia, & causa cur is ab eo non separetur.

Quis enim uiso se in sublimi quadam oratione & contemplatione amice beneuoleque à Deo haberi non statim putat Deo se vicinior fieri? At non raro fit, ut ob hosce fauores caelicos homo in se superbiat, sibi fidat, & de se presumat. Vnde per hoc ipsum illum daemō subuegit ac cadere facit, per quod ille ad Deum se ascendere, propiusque putabat accedere. E contra uero saepe fit, ut dum se desolatum, afflictum, à gratibus tentationibus vexatum, & à cogitationibus obscenis, aut ad blasphemiam, aut contra rectam fidem sentendum incitantibus, oppugnari uidet, sibi putes Deum succedere seq; ab eo detelictum esse, & procul distare, cum tamen tunc illi multo sit vicinior. Per hoc namq; magis se humilitatem suam imbecillitatem euidentius percipit de suis uiribus diffidit, maiori alacritate & constantia ad Deū accurrit, omnem suam fiduciam in vno illo collocat, denique nunquam ab eo recedere apud se proponit.

nit Adeo ut non id melius sit q; tute atbi-
traris, sed viam, qua te Dominus cupit
deducere; tibi persuadere debeas opti-
mam esse, & tibi magis convenire.

Insuper hæc ipsa amaritudo, afflictio,
crux quam ideo sentis, quod tibi oratio-
nem non pro eo atq; oportet, facere vide-
are, alia & noua consolandi tui ratio esse
potest: quia hæc particulare quoddam Dei
donum, & singularis gratia est, ac tui erga
illum amoris signum: quod nullus sit sine
amore dolor, nulla de non fideliter serui-
endo tristitia ac pœnitentia, sine melius
seruicendi proposito ac voluntate. Hæc pro-
inde angustia & dolor non nisi ex amore
Dei, ac melius seruicendi desiderio enasci-
tur. Si enim non contristareris, nec ange-
reris quod illi male seruias, quod male o-
res, quod omnia tua non pro eo atq; de-
bes exequaris, malum id signum foret, at-
angi te & cruciari, quod male his fungi te
pates, bonum id signum est.

Sed hæc tristitia ac dolor tū minuitur,
dum cogitas, hoc, in quantū pena est &
crux, Dei esse voluntatem; cui proinde te
conforma, & ei gratias age. quod hanc ei
placendi voluntatem ac desiderium tibi
indiderit, et si operibus ipsis deficere, nec
conceptæ voluntati respondere videare.

Huc accedit, quod, et si aliud in oratio-
ne non agas, quam quod ibi præsens, in
regia ac diuinæ illius maiestatis cōspectu
adites, magnum nihilominus per hoc ob-
sequium Deo præstes: sicut ad Regum &
Principum terrenorum maiestatem non
parū facere videtur, quod curiæ suæ ma-
gnates & proceres quotidie regiam fre-
quentent, sibi præsentibus adsint, inq; suo
cōspectu assidue versentur. *Bonus homo
qui audit me, & qui vigilat ad fores meas
quotidie, & obseruat ad postes ostii mei.*

Diuinæ maiestatis gloria, conditionis
nostræ mortalis imbecillitas, negotii q;
tractandū suscepimus magnitudo exigit,
ut frequenter ad palatii eius cælestis ianuā
expectemus: cum vero eam ipse tibi ape-
rire dignabitur, ingentes ob hoc gratias
illi age, si nolit, humilia te, agnoscendo
in corde tuo id minime te promereri; atq;

ita oratio tua semper optima, semper fru-
ctuosissima futura est. Omnibus his aliis
quæ id genus observationibus nos uti o-
porteret, ut in hac desolatione & derelictio-
ne spirituali Dei voluntati cōformemur,
ipsam à manu eius cum magna gratiarum
actione acceptando, ac dicendo, *Saluo a-
maritudo amarissima omnis gratia & bono-
rum plena.*

*Amaritudo
gratia plena.
F. Barthol. de
Martyr. Ar-
chiep. Beacar.
in suo com-
pendio, c. 26.*

CAPVT XXVIII.

*Magna demonis illusio & tentatio,
est, ideo orationis studium omittere,
quod eam quam diximus, desolatio-
nem & ariditatem in ea ex-
periamur.*

EX eo quod dictum est, sequitur, non
paruam diaboli illusionem, grauemq;
tentationē esse, quod quis, dū arido illo
modo suā orationē procedere comperit,
eā aut penitus omittit, aut tā diu ac tam
ferio in ea non perscuerat, persuasum ha-
bens nihil in ea boni sese facere. sed tantū
tempus suū inæquitate perdere. Hæc ingēs
est demonis tentatio, per quā multos, nō
tantum sæculares, verum etiā Religiosos
ab orationis fecit exercitio desistere;
quos quando non potest ad penitus orati-
onē omittendam inducere, eo saltē sen-
sim pellicit, ut tam frequenter ei non in-
sistant, nec tantum ei temporis, quantum
facile possent, impendant.

*Demoni ten-
tatio contra
nationem.*

Multi quidem se orationi dare incipi-
unt, & quamdiu aliquem in ea sentiunt
gustum, & deuotionis affalget malacia,
tandiu eam prout oportet prosequuntur &
continuant; ac ariditatis ac distractionis
turbine adueniente, oratio ipsis non tam
oratio, quā noua videtur esse culpa, quia
tanta cum distractione, & tam exigua
cum reuerētia in Dei cōspectu versantur.
Quare sensim orationis exercitium o-
mittunt; rati maius se Deo obsequium
præstuturos, si aliis exercitiis occupatio-
nibus intenderent, quam hoc modo in
oratione versando.

T t 2 Atque

In agonia
proximi ora.

Atque ut hanc in ipsis imbecillitatem
dæmō aduertit, oblata occasione vitur,
& inutiles occasiones ac tentationes iis
orantibus, tam frequenter ingerit, quo i-
psis tempus illud male impensum videat-
ur, ut etiam eos paulatim orationem pen-
nitus faciat deserere, ac vna cum ea ipsum
virtutis studium; & subinde etiam longi-
us progrediantur.

Eccles. 6. 10.
Aridū in o-
ratione perse-
uerandum.

Atque ideo constat, multorum exiti-
um & ruinam ab hoc fonte ortum habu-
isse. Vnde Sapiens, *Est amicus socius men-
sa, & non permanebit in die necessitatis.* Deo
gaudere, nemo est quin velit, sed illius
causa laborem aliquem suscipere, & du-
ra perpeti, veri amoris indicium est. Non
est multum, tunc in oratione perseuera-
re, multumque temporis ei impendere,
cum in ea interna cōsolatione perfunde-
ris: fieri enim potest, ut id tue ipsius dele-
ctationis causa, & ex proprio amore faci-
as. Et sane te ideo solum id facere signum
euidens est, quod, cum ea solatia & illicia
tibi desunt, in oratione non perdes. Cū
desolationes, ariditates, & distractiones
Deus immittit, tunc veri amici probantur,
tunc fideles eius serui agnoscuntur ut qui
non proprium commodum, sed pure Dei
Opt. Max. voluntatem & beneplacitum
querunt. Quocirca magna cū humilitate
& patientia tunc temporis in oratione
nos perseuerare oportet, non solum toto
eo quod prescriptum est, tempore, verum
& paulo diutius in ea permanendo (prout
hoc nobis B. P. N. consulit) ut hoc modo
& tentationem superemus, & contra dæ-
monis impetentis machinationes nos vi-
ros strenuos præbeamus.

Quidam o-
rati quia
consolantur.

Palladius eum in rerum cælestium
contemplatione, cellæ cuidam inclusus,
sepe ad dies aliquot exerceret, tantam a-
riditatem in ea se scribit sensisse, tamque
importunis cogitationibus à cacodæmone
exagitatam, ut iam illi in mentem ve-
niret, satius esse hoc exercitium prorsus
relinquere, quod omnem in eo operam
& oleum perderet. Hęc dum cogitat, Ma-
carius Alexandrinum, virum sanctissimū
adit, hancque illi tentationem narrans,

Damoni non
credendum.

In Exere. spir.
amot. 13.

In Historia
Lauſiaca.

Palladii ten-
tatio.

consilium & opē ab eo poposcit. Cui Ma-
carius, Quando hæc cogitationes tibi di-
cent, ut exercitium hoc abrumpas, teque
irrito labore sudare, tu è contra ipsis co-
gitationibus tuis dic, *Propter Christum pa-
rietas cellæ istius custodio.* Cōsulebat in quā,
ut perseueraret, ac satis esse crederet se pi-
um hoc opus propter amorem Christi fa-
cere, etsi alium, quam hunc, fructum ex
oratione non esset percepturus.

Responsio hæc etiam nobis vsui venire
poterit quando simili tentatione pulsabi-
mur. Primarius enim finis, quē in sancto
hoc exercitio præ oculis habere debemus
& intentio, qua ad ipsum audendū, & in
eo manendum est, esse debet, non noster
ipsorum gustus & delectatio; sed, ut bonū
& sanctum quoddā opus faciamus, quo
Deo Opt. Max. placeamus, ei gaudiū affe-
ramus, & aliquatenus satisficiamus, ac de
debito, quo ei obstricti sumus, aliquid
deminuamus? quod ipse sit is qui est, & ob
innumera, quæ de manu eius recepimus,
beneficia. Cum vero ipse velit, ei que place-
at, me iam hoc loco manere, etsi in eo mi-
hi nihil boni agere videar; hoc sane mihi
sufficit, eoque sum contentus.

S. virgo, Catharina Senensis, aliquan-
do Dei permisso, pluribus diebus spiri-
tualibus suis cōsolationibus destituta erat,
& solitum deuotionis feruorem spiritūque
non sentiebat: adhæc variæ cogitationes
carnales, imo & spurcæ imagines, tā im-
portune ei se ingerebant, ut eas à se ab-
gere ipsa neutiquam posset. Attamē, pro-
pter huiusmodi molestiam solita sua pie-
tatis exercitia non omittebat sed quam
poterat diligentissime & magno studio in-
insistebat, itaque seipsam alloquebatur
*Tu vilissima peccatrix nullis consolationibus
dignas quid enim? nonne tibi fuerit satis, si
nō damneris, etiā sit toto vita tua tempore hæc
crucis & tenebras ferre deberes? Certe nō ideo
elegisti seruire Deo, ut hic consolationes ab eo
recipias sed ut in calu illo fruaris in aserua.
Surge igitur, & consueta exercitia tua conſe-
quere, Dominoque tuo fidelis permans.*

Hęc ergo exempla imitemur, & hisce
viri sancti verbis nos solemur, & ad quie-
tem

tem componamus: *Hac mihi sit consolatio, Domine, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas & iusta probatio, pro summo solatio.* Si porro huc pertingamus, vt vnica Dei voluntas & beneplacitum sit tota nostra voluntas & beneplacitum, in tantum vt ipsa omnis consolationis carentia vnicum nostrum sit gaudium (quod illa sit Dei voluntas & beneplacitum) tunc demum nostrum gaudium erit verum, & tale quidem, vt nulla prorsus mundi res à nobis id tollere queat.

CA P V T XXIX.

In quo, id quod mox dictum est, exemplis confirmatur.

QUIDAM de primis Ordinis Prædicatorii Patribus, postquam magnæ sanctitatis vitæque purioris exemplo iam annis aliquot in Religione conuersatus esset, nullam tamen in omnibus Religionis exercitiis consolationem gustumque sentiebat, ita vt nec meditatio, nec oratio, nec contemplatio, nec lectio ei saperent. Quod autem multa assidue de fauoribus, & gratis, sensibusque spiritualibus, quibus alii à Deo perfundebantur, narrari audiret, propemodum animum præ desperatione abijciebat. Hinc quadam nocte coram Domini in cruce fixi imagine se prostravit, suamque miseram sortem & desolationem amarissime plangens, his illam verbis appellauit: Semper te, Domine mi, audiui & credidi bonitate & mansuetudine omnibus creaturis anterie; vide ergo, quæso, & recordare me tibi multos annos quam fidelissime seruiuisse, tua causa plurimas tribulationes esse perpeffum, meque tibi soli totum quam libentissime impendisse. Si vel quarta temporis, quo tibi seruiui, parte, tyranno cuius iam immitissimo seruissem, iam dudum is aliquod mihi beneuolentia signum ostendisset, tum leniter blandique me vel saltem semel alloquendo,

tum amico vultu mihi atridendo: tu vero Domine, nullum prorsus hactenus mihi fauorem ostendisti, imo ne minimam quidem gratiarum carum, quibus alios præuenire soles, recepi; & cum ipsa sis dulcedo, erga me tamen durus es, & centum tyrannis austerior. Quid hoc est, Domine? quid ita id fieri iubes? Hæc dum queritur, tantum subito fragorem circa se excitari audit, tanquam si templum vniuersum à fundamentis subrueretur; & super tabulata superne tantum tamque horrendum tumultum ac strepitum, quasi mille canes omnem contignationem dentibus conserpissent. Ad quem horrorem consternatus, & prope exanimatus, cū respiceret, visurus quidnam esse posset; vidit pone se terribile quoddam & visu terretimum monstrum, dæmonem scilicet: qui ferreo quodam vecte, quem manu tenebat, tam grauem illi ictum impexit, vt in terram corruens exurgere in pedes non posset: sumpta tamen audacia, ad vsque altare vicinum proserpsit, ita elumbis & fractus præ dolore, tanquam si ossa omnia fustibus contusa & luxata essent. Vt ergo Fratres in templum venere Primam canturi, & cum elumbarum & semimortuum videre, subiti huius casus causam ignorantes, eum ad nosodochium domesticum tulerunt: trium vero hebdomadarum spatio, quo grauissimis doloribus est afflictatus, tam teter & intolerabilis odor è corpore eius prodibat, omnemque locum replebat, vt Religiosi eum curaturi & seruituri, nisi obturatis naribus, medicamentisque redolentibus præmuniti, ad eum ingredi non possent. Hoc tempore transacto, vt primum habere melius cepit, & pedibus insistere stultâ suam præsumptionem & superbiam ante omnia expiare voluit. Hinc ad locum, in quo culpam commiserat, reuertit, aliquod in eo culpæ remedium quæsiturus. quare multis cum lacrymis, seque humilitans, longe aliter orare cepit, quam orarat ante: culpam quippe suam confitebatur, seque omni prorsus bono indignum, & pœnas

Humilitate consolationes obissentur, non querela.

T t 3 potius

potius castigationemq; promeruisse cen-
sebat. Quem mox Dominus, voce de cœ-
lo submissa, consolatus est, dicens, *Si con-
solationes aliquas & gustus in oratione qua-
ris, ante omnia necesse te est humilem esse,
tuam imbecillitatem ac nihilum agnoscere,
teque luto viliozem, imo vermibus, quos pe-
dibus proteris, contemptibiliorem iudicare.*
Et per hoc ita cautus factus est & sapere
didicit, vt posthac perfectissimus Reli-
giosus fuerit.

Lib. 5. c. 1.

In vita autem B. P. Ignatii aliud, at di-
spar longe, exemplum legere est: quod
enim ipse superiora peccata sua confide-
raret, eaque continenter plangeret, gra-
tum sibi fore dicebat, si in eorum expia-
tionem se aliquando Dominus consolati-
one ac deliciis spiritualibus priuaret,
vt hæc eum priuatio ac desolatio cautio-
rem, inque obsequio feruentiorem, mag-
isq; sollicitum redderet. Sed tanta
erga ipsum Dominus misericordia vltus
fuit, tantaque eum gratia, suauitate ac
dulcedine perfudit, vt, quo ipse magis
delinquere se crederet, & magis hoc
modo flagellari rogaret, eo Dominus ef-
ficer effusior, atque infinitæ liberalitatis
sua thesauros maiori in eum copia pro-
funderet. Vnde se credere dicebat, nul-
lum in mundo hominem esse, in quo duo
hæc simul ita concurrerent, vt in seipso,
tanta scilicet ingratitude, toties & tam
grauiter in Deum offendendo, & tot tam-
que continua à munifica manu eius re-
cipere beneficia.

Dei bonitas
& B. Ignatii
humilitas in-
suo certant.

Blofius Mo-
nil. spir. c. 10.

Deus cuidam amico suo, vt scriptum
prodit Ludouicus Blofius, singulares
quosdam fauores communicabat, vt ei
oranti etiam multa occulta panderet, &
mirabiles futurorum euentus reuelaret.
Ipse vero, qua erat humilitate, Deoque
magis placendi desiderio eum feruenter
instanterque orabat, vt, si ei videretur, id-
que illi foret gratius, huiusmodi à se gra-
tiam auferret. Audiuit rogantem Deus, vt
per quinque ipsos annos hanc ei subtra-
xerit, multis eum interea tentationibus,
angustis ac desolationibus spiritus ob-
rui sinens. Qui cum propterea quadam

Humilis petis
sibi subtrahi
nimiam gra-
tiam.

die amare feret, duoq; Angeli apparen-
tes eum afflictum consolari conarantur,
nullam se consolationem velle respon-
dit, sed abunde sibi ad consolationem
sufficere, quod Dei in se voluntas perfi-
ceretur.

Idem refert, Dominum Iesum alias sic
S. Brigittæ locutum: *Quid turbari & soli-
licita es filia? Illam vero dixisse: Quia di-
uersis, & inutilibus, malisque affligor tri-
tationibus, quas remouere nequeo, & terra
iudicii tui me angit.* Tunc replicasse Do-
minum: *Hæc vera est iustitia, vt sicut prius
delectaberis in vanitatibus mundi, contra
voluntatem meam, ita modo tibi molestæ
sint varia peruersaque cogitationes contra
voluntatem tuam. Veruntamen timore iudi-
cium meum moderate, & cum discretione, la-
fermiter semper confidens in me Deo tuo,
Cortissime anim ferre debes. malis cogitatu-
nes, quibus mens reluctatur, & quas detesta-
tur, pro purgationem animæ atque coronam.
Si tu illas prohibere non potes, ser patienter,
ac voluntate eius venire. Et, quamuis ipse
non consentias, time nihilominus ne inde
perbias & cadas: nam quicumque stat, solam
Dei virtute & gratia stat.*

Aliud è Taulero refert idem Blofius
in Libro cui nomen *Consolatio Pusillan-
mum*. Plerique, inquit, aliqua molestia
grauanti mihi dicere consueuerunt: *Pater
male mecum agitur: diuersis enim afflicti-
onibus multoque marore perturbor.* Et ego
recte cum eis agi pronuntio. Tum illi,
Non, aiunt, Domine, sed mea culpa id actum
est. Ad quod rursum ego: *Sine tua culpa
id actum sit, siue non, credo ipsam afflictionem
crucem à Deo tibi impositam: eisdemque gra-
tias agens sustine, & resigna te ipsum.* Res-
sum illi: *Sed magna intus ariditate obsecra-
tateque contabesco.* Quibus ego, *Ferri
(aio) dilecte sili patienter, & melius tecum
ageretur: quam si in magna multaque impu-
bili deuotione versareris.*

Alius quidam Dei famulus dixisse fer-
tur: *Iam quadraginta ipsis annis Dominus
seruis, & in oratione me exerceo, nunquam
tamen vllam in ea consolationem vel pu-
stum habui, quo tamen die in eam incumberis.*

conqueriq; quod tam patientē te Deus non faciat at fuit Iob; neq; tam humilē, uti S. Franciscū fuisse constat. Necessē igitur est etiā in his rebus nos cum Dei voluntate conformari; alias namq; nullam in animo pacem sentiemus.

Nulla pax sine Indifferentia.

CAPVT XXX.

Quomodo in reliquarum virtutum ac donorum supernaturalium distributione Dei nos voluntati conformari oporteat, &c.

Sicut voluntati Dei conformes esse debemus, quomocumque demum nos ipse in oratione tractet; ita & quoad reliquas omnes virtutes, & dona Dei, nec non alias quascunq; spiritus precegarivus, cum ea nos oportet conformari. Omnes virtutes desiderare non potest non esse bonum, uti & ob eas incessanter suspirare, easque acquirere studere; ita tamen velle debemus temper melior esse, inque virtutem perfectione in dies crescere & proficere, ut in pace simus & quieti, etiā ad id quod præ tendimus, peruenire non possimus. utque cum Dei voluntate ac libitu nos conformemus, eaque contenti sumus.

Si angelicam tibi Deus castimoniam dare nolit, sed grauibus quoad puritatem assidue te tentationibus velit oppugnari; melius sane est te id patienter ferre, & Dei voluntati te ipsum in hac tentatione & afflictione accommodare, quam inquietum querulumque incedere, quod angelicam illam puritatem & munditiam non habeas.

Si tam profundam humilitatem tibi dare nolit, quam habuit S. Franciscus; non tantam mansuetudinem, quantam habuere cum Moyse, tum Dauid; non denique talem patientiam, qualem Iob prætulit; sed motus & appetitus quosdā in contrarium sentias; bonum est te inde humiliari, & erubescere, occasionemque tui vilipendendi accipere: non tamen bonum est anxie te turbari, inquietari,

Quare egregie R. D. M. Auila: Nullum credo, inquit, in mundo fuisse sanctum. qui non voluerit esse melior quam fuit; sed non propterea animi sui pacem hi amittebant: neque enim id tam ex propria cupiditate, ut pote que nunquā dicit, sufficit, desiderabant, quam propter Deum, cuius diuisione ac distributione numerū satis erant contenti, et si ipsis dedisset minus: rati in illo totius verum amorem consistere, quod contenti viuerent eo quod ipse iis daret, quam in multa habendi desiderio, est id amor proprius non nisi ad melius Deo seruendum fieri dicat.

Cap. 23. Audi filia.

Sancti perfectionem desiderarunt sed cum indifferencia.

At dicet aliquis, videri nos hic docere velle, non esse feruens aliquod desiderium accipiendum in dies in virtute crescendo, sed omnia, tam quæ ad animam, quam quæ ad corpus spectant, Deo committenda: videri proinde hoc pacto occasionem nobis dari torpescendi, ac in tepefescendi, atque omnem de proficiendo progrediendoq; curā abijciendi. Punctum hoc quam maxime notandum est, quia non parui id est momenti. Hac etiam obiectio adeo bona est, ut nihil in toto hæc negotio aliud timendum sit quam vnum hoc. Nulla quippe omnino doctrina est, quantumuis bona, qua non aliquis queat abuti, si eam prout oportet non nouit applicare &c. Sic & hac nostra abuti quis potest, tam in iis quæ de oratione dicta sunt, quam iis quæ reliquas virtutes & dona spiritualia concernunt. Vnde eam necesse erit commode explicare, & bene intelligere.

Abusus vti cuiuscunque etiam optima.

Non dico ergo, nō debere nos desiderare quotidie in sanctitate progredi, nec procurare debere ut semper illustriores quosq; imitemur, & in hoc diligētes & seduli simus: quia hoc sine ad Religionē venimus, & nisi id fecerim, boni Religiosi futuri nō sumus. Sed quod dico, i. e. quod, quæ admodū homines in reb^o externis & corpo-

corporalibus esse debent diligentes, non vero anxii, nec cupidi (quia istud sancti Patres in sacrosancto Euangelio à Redemptore Iesu asserunt prohiberi dicente, *Dico vobis, ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini*; quo loco laboriosam & nimiam harum rerum sollicitudinē, anxietatem & cupiditatē reprehendit, consentaneam tamen & moderatam sollicitudinem, ac diligentias necessarias adeo non carpit, vt eas etiam præcipiat, nobisque in castigationem & pœnam olim iniunxerit, dicens, *In sudore vultus tui vesceris pane*. Vnde necesse est homines ad victum sibi comparandū laborare & sudare, (qui nisi id facerent, Deum tentarent) ita & in rebus spiritualibus, in virtutum inquam & donorum Dei procuracione fieri par est. Sedulos quidem in ea nos ac diligentes esse oportet, attamen ita, vt hæc nobis pacem & cum Dei voluntate conformitatem non auferat. Tu quidem fac quod est à parte tua: at si nihilominus videas non consequi te quod cupis, non propterea animum despondere, aut in talem impatientiā incidere debes, quæ errato præcipuo deterior sit. Atque id etiam, tametsi ob teporem & inertiam tuam id tibi videatur accidere; quod multos contristare & desolationem adferre solet.

Impatientia peccati deterior.

Tu moraliter omnem tuam diligentiam adhibere procura; & esto eam omnem non adhiberes, & erratum aliquod committeres, propterea noli contristari, vel animum abijcere: quia tales sumus omnes. Homo es, non Angelus, debilis, fragilis, non sanctificatus. Et nostræ Deus fragilitatis ac miseræ conscius est: *Quoniam ipse cognouit figmentum nostrum*. Nec vult propterea ipse vt animo cadamus, sed errati nos pœniteat, ob ipsum nos humiliemus, quamprimum in pedes resurgamus, nec non maiorem à Domino fortitudinem petamus, & tam interius quam exterius contenti simus: quia satius est te cito cum alacritate quadam, quæ tibi vires ad Deo seruiendum adau-

Humilitas non desperatio à lapsione descendit.

geat, resurgere, quam vt, putando te delicta tua ex Dei amore plorare, ipsimet Deo è contra displiceas, ei male in corde interius, & per frequentes lapsus exterius, & per alios defectuū ramos, qui hinc enasci solent, seruiendo.

Duntaxat hic timendum est periculum illud quod supra indicabamus; ne scilicet aliquis hic nobis obrepat tepor, & id ipsi facere nolimus, quod à parte nostra nobis faciendum incumbit, satis esse rati, dicere, Deus id mihi dare debet, omnia à Dei manu descendant necesse est; ego à parte mea plura facere nequeo. Idem quoque periculum caueamus oportet circa ea quæ de oratione ante diximus; ne & in illa aliquis sub hoc prætextu tibi tepor & inertia surrepat.

Sed hoc ostiolo occluso, teque tunc agente quod tuum est, magis Deo placeat patientia, & in fragilitate tua humilitas, quam hæc quorundam anxietates, & superflua tristitia, quod non tantos sibi in virtute & perfectione progressus facere videntur, nec orationi tam bene insilire, quam fortasse vellent. Hoc namque orationis & perfectionis donū non conquirerendo, nec per vim acquiritur, sed Deus id dat cui, & quomodo, & quandoque voluerit.

Certum item est, non omnes qui ad cœlum ituri sunt, meritis pares & æquales fore: nostrum quoque est animum non abijcere, quod de optimis & summis nobis sumus, ac fortasse ne quidem de mediocribus, sed in omnibus Dei nos conformare voluntati, eiq; gratias agere, quod spem nobis fecerit salutis æternæ per misericordiam suam consequendæ. Si autem eo pertingere nequeamus, vt sine omni prorsus defectu viuamus, eo saltem nomine Deo gratias habeamus, quod delictorum nostrorum nobis dederit notitiam; & esto per virtutū illustrium excellentiam cœlum non ingrediamur (vt id ingrediuntur nonnulli) sufficit nobis quod saltem per delictorum cognitionem, ac pœnitentiā de eisdem actibus eo donari mereamur, sicuti eo alios per multos

multos donari certum est. Vnde S. Hieronymus: *In templo Dei offerat unusquisque quod potest: alii aurum, argentum, & lapides pretiosos: alii byssum, & purpuram, & coccum offerant & hyacinthum: mecum bene agetur, si obtulerit pelles animalium & caprarum pilos.* Alii ergo Deo suas virtutes, opera heroica & eminentia, ac contemplationes altas & sublimes offerant; satis mihi erit, si meam illi offeram vilitatem, & fragilitatem, me & peccatorem, & imperfectum, & vitiosissimum agnoscendo, & que ac confitendo, meque, inquit inopis & mendici, ad maiestatis illius pedes aduoluendo. Quin & hoc nomine in corde exultare nos par est, Deoque gratos nos exhibere, quod ne id quidem quod ante dedit, à nobis, velut ingratis, tollat.

S. Bonaventura, Ioan. Gerson, & alii pii Scriptores aliud quoddam ad hæc priora punctum adiungunt, quo eadem etiam imprimis confirmantur, dicentes, multos magis & feruentius Deo seruire, quod virtutem & recollectionem internam non habeant, ipsamque assidue & incessanter desiderant, quam si re ipsa eam haberent. Hoc pacto namque humiliter de se sentiunt, maiorique super seipsum vigilant sollicitudine & studio, iugiter operam dantes vt tandem huc pertingant, & in via salutis magis magisque quotidie progrediantur; atque hæc de causa frequenter ad Deum suspirando confugiunt. Si autem virtutes raras & præstantes haberent, forsitan ob eas superbiendo, insolescerent, in Dei obsequio negligentiores fierent, ac veterno correpti desidia tepescerent, rati se iam habere id quod ad salutem sibi necessarium erat, nec ad vltierius laborandum sudandumue animum inducerent.

Hæc ideo diximus, vt primo ipsi à parte nostra moraliter faciamus quod possumus. & qua valemus diligentia ac conatu, in perfectionis nostræ procuratiōne incumbamus; deinde hoc factō, contenti simus omni eo, quod nobis Dominus dare voluerit, neu contristremur an-

gamurque; de eo quod nec ipsi assequi possumus, nec in manu nostra situm est. Hoc enim, inquit R. D. M. Auila, nihil aliud esset, quam dolere & angere quod nobis non dentur alæ, quib. in acra euolemus.

CAPVT XXXI.

De conformitate cum voluntate Dei, quam in bonis gloriæ nos habere oportet.

NEc solum in bonis gratiæ, verum etiã gloriæ cum Dei voluntate nos conformemus necesse est. Verus quippe Dei seruus à proprio suo commodo tam esse debet etiam in his rebus, alienus, vt magis lætari debeat, quod Dei voluntas adimpleatur & fiat, quam omni quodcunque habere commodum posset. Non parua, inquit sanctus ille vir, perfectio est, si tuum non quarat, nec in multo, nec in temporalibus, nec in æternis. Et rationem addit: *Nam voluntas tua Domine, & amor honoris tui, omnia excedere debet; & plus eum consolari, magisque placere, quam omnia beneficia sibi data vel danda.*

Hoc scilicet est beatorum gaudium & exultatio: magis enim in cælo gaudent sancti, quod Dei voluntas in se impleatur, quam magnitudine gloriæ, qua donati sunt; itaque in Deum transformari, cumque eius voluntate vniti sunt, vt eam quam habent gloriam, & felicem quam sunt adepti, fortè non tam velint ob bonum quod inde sibi accedit, & ob gaudium quod priuatim inde accipiunt; quam quod eo gaudeat Deus, hæcque eius sit voluntas. Inde est, quod quem quisque eorum gradum habet, ita eo contentus sit & gaudeat, vel altiozem nec sibi desideret, nec alteri inuideat, dum enim quis Deum videt, ita mox in ipsum transformatur, vt velle iam desinat sicut ante volebat, & velle incipiat sicut Deus; & sicut illud Dei voluntatem & beneplacitum esse nouit, ita id etiam sua voluntas & velle esse incipiat.

tom. 2. Epist. fol. 32. Qui dolet se alatum non esse?

A Kempis parua, inquit sanctus ille vir, perfectio est, si tuum non quarat, nec in multo, nec in temporalibus, nec in æternis. Et rationem addit: Nam voluntas tua Domine, & amor honoris tui, omnia excedere debet; & plus eum consolari, magisque placere, quam omnia beneficia sibi data vel danda.

Sancti de Dei voluntate plus lætantur quam de sua gloria.

Sancti altiora aliu non inuidet sibi non optant.

Rodriguez exercit. pars 1.

V u Perfe.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Beati voluntas transformatur in voluntate Dei.

Exod. 32. 32.

Sancti se negligunt ut Deo placeant.

Voluntas Dei thesaurus noster.

Si calum pro Deo relinquendum, quid in terra Deo negamus?

Magna pro Deo relinquenda sunt parvis tenentur!

Perfectionem hanc olim in illustribus illis sanctis videmus viguisse; in Moysse in primis & Paulo, qui partim ad vitam & salutem aliorum, partim propter maiorem Dei gloriam, sui ipsorum obliti, & propriam contempserunt gloriam videntur. Ille quippe aiebat, *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.* Hic vero, *Optabam,* inquit, *ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* A quibus postea & S. Martinus, atque alii sancti didicere, ut dicerent, *Si adhuc sum necessarius populo tuo, non recuso laborem.* Suam videlicet requiem & gloriam, quam iam velut vicinam habebant, maiori Dei obsequio & gloria æquanimiter post habebant, ac iure quod ad eam habebant, libenter cedebant, de nouo se ad laborem offerentes.

Hoc scilicet est Dei voluntatem ita hic in terra facere, ut ea fit in cælo, ut nimirum propriæ utilitatis plane obliti omnem nostrum gaudium in vnus Dei voluntatis adimplerione ponamus, cuiusque beneplacitum pluri faciamus, quam omnem nostrum commodum, bonum, imo quam cæli terræque possessionem.

Hinc facile patebit, quantam hoc voluntatis nostræ cum diuina conformandæ exercitium perfectionem contineat. Nam si nos ab ipsa bonorum spiritualium, atque adeo etiam æternorum possessione, oculos auertere oportet, quo in Dei voluntatē & beneplacitum eos conuertamus, quid erit de aliis commodis & respectibus humanis dicendum? Vnde etiā apparebit, quam procul ab hac perfectione distet, cui etiam difficile est se in rebus cum Dei voluntate conformare, quas initio dicebamus: puta, quod in hoc loca habitare iubeat, vel illo: quod hoc officio fungi me Superior velit, vel illo: quod sanus sim siue infirmus: quod ab aliis parui sim vel magni.

Nos siquidem hic probare nitimur, Dei voluntatem ac beneplacitum pluri à nobis faciendum, quam quæcunque in bonis spiritualibus, imo & æternis, habere commoda & præminentias possu-

mus, & tu in illis adhuc manes, & quietem statuis, quæ illorum respectu, non nisi mera sunt vilitas?

Ei sane qui Dei beneplacitum, ac diuinæ eius voluntatis adimplerionem ita desiderat, ut ob eam vitto & non inuitis propriæ gloriæ cedat, & infimo loco contentus viuat (non quod ei laborandi, generosæque opera exequendi voluntas desit, sed tantum quod malit diuinæ voluntati ac beneplacito obsecundare) illa alia facillima erunt, cum cedat & renuntiet rei, quæ inter omnia, quibus ex amore Dei potest renuntiare, summa est. Nam nulli maiori rei quis ex desiderio conformandi se cum diuino beneplacito, cedere potest, quam ut dicat, Si velit Deus me statim emori, & proinde minus habere gloriæ, gratius hoc mihi est, quam si post viginti vel triginta annos morer, & tunc multo maiori beatitudine donari deberem. Et contra, licet, iam iam emoriendo, de gloria mea certus essem; si tamen Deus me velit in isthoc carcere & exilii loco adhuc multos annos agere, & pati, & affligi, hoc ipse etiam malo, quam statim ad gloriam Beatorum admitti. Nam velle Dei, cuiusque voluntatis adimplerio, vnicum meum gaudium & gloria est. *Tu es gloria mea, & exaltam caput meum.*

Egregium & singulare, quoad hoc, exemplum refertur de B. P. N. Ignatio. Cum enim is die quadam cum P. Iacobo Lainio, aliisque Patribus ageret, sic occasione familiariter illum est percontatus: Dic mihi, M. Laini, quid tibi facturus videris, si hanc tibi Deus Opt. Martionem daret, diceretque, Si statim ex hac vita decedere cupis, ego te quamprimum corporis huius carcere educam, & cælesti gloria donabo; sed si adhuc vivere cupis, nullam tibi de eo, quod tibi post euenturum est, certitudinem do, sed id incertum relinquo, ita ut, si viuendo in virtute perseueres, tibi sim daturus præmium; sin autem in bono cepto deficias, eo in statu te iudicem, in quo te inueniam, si, inquam, hæc tibi Dominus dixerit.

CAPVT XXXII.

De conformitate, vnione, & perfecto amore erga Deum, & quomodo in hoc nos exercitio exercere debeamus.

VT autem perfectio & prestans excellentia, quam hoc conformationis cum Dei voluntate exercitium in ludit, magis ad oculum pateat, & ipsi nouerimus quousque per illud peruenire possimus, pro Tractatus huius conclusionem & epilogum, nonnulla de exercitio amoris Dei, quod sancti Patres & vita spiritualis magistri omnium eminentissimum ducunt, afferemus, quod hoc loco id esse opportunum, & ad rem facere videatur: nam vnus de precipuis amoris effectibus, inquit Dionysius Areopagita, est efficere, vt amantium inuicem voluntates vnita sint & coniuncta: id est, vt vnum velle habeant & vnum nolle. Hinc, quo quis cum Dei voluntate ac libitu erit conformior, eo plus amoris erga Deum habebit, & vicissim quo maiorem habebit amorem, eo Dei voluntati erit vnior & conformior.

Cap. 2. de diuin. nominib. Amoris effectus voluntatum coniunctio.

Vt autem id melius intelligatur, in cœlum nos consideratione opus est ascendere, ac videre quomodo Beati ibi inuicem diligant, cum Dei voluntate se accommodantes, & eandem cum ipso voluntatem & velle habentes: quo enim magis ad hoc perueniemus, eo exercitium nostrum erit perfectius. Sic S. Ioannes Apostolus in Canonica sua prima, Beatos ait è Dei conspectu, ei similes fieri: *Quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Quia videndo Deum, ita illi vniantur, & in eum transformantur, vt eandem cum eo voluntatem & velle habeant.

1. Ioan. 2. 3. Viso Dei transformat in voluntatem Dei.

Iam ergo videam^{us} ecquod Dei sit velle, ecquæ voluntas & amor, vt ita pariter videamus, quod Beatorum sit velle & voluntas; atq; hinc dein colligamus, quod nostrum velle, amor, & perfecta voluntas esse debeat. Dei ergo velle & voluntas eius-

que

ret, & ipse scires te adhuc aliquantisper in hac vita manendo, notabile aliquod & illustre diuinæ illius maiestati obsequium posse prestare, quid illi ad hæc responderes? Tum Lanius, Equidem (vt fatear apud R. V. quod res est, & sentio) eligerem, statim ad diuina gaudia posse admitti, salutem in tuto collocare, meque in tanti momenti negotio, à periculo omni immunem prestare. Cui B. P. noster, Ego sane, ait, secus facerem, nam si me, diutius in hac vita manendo, illustre aliquod Deo Opt. Max. obsequium prestare posse certo crederem, eum simplex rogarem, vt tamdiu in ea me conseruaret, quoad ipsum fecissem, atque in hoc vnium, non vero in meipsum oculos meos, nullo ad periculum damnationis, vel salutis securitatem respectu habito, conijcerem.

Nec vero idcirco salutem suam ipse dubiam incertamque fuisse arbitrabatur, imo vero certiorum & securiorum eo quod insignem de Deo fiduciam concepisset, credendo ideo se ab eo in vita relictum, vt hoc illi obsequium prestaret. Quis enim, dicebat, in mundo Rex vel Princeps, si exitium aliquod beneficium & fauorem cuiusdam de clientibus suis offerret, & hic illo statim frui noller, vt Regi suam in re alia notabili ac rara operam & obsequium prestaret; quis inquam Rex non se obsequiosissimum censeret, ad fauorem hunc clienti suo tum conseruandum, tum etiã adaugendum, quod is Regis sui causa & amore, & quo ei amplius seruire posset, hoc se priuet? Si ergo hoc faciant homines, qui ex se ingrati sunt, & beneficium parum agnoscentes, quid non de Deo nobis sperandum est, qui gratia sua ita nos præuenit, & tot beneficiis in dies accumulatur? Quomodo timere possumus, nos ab illo deserendos, & cadere permitte-ndos, cum in eius vnus gratiam beatitudinem nostram differri petamus, & propter ipsum ipso frui nolimus? Nefas igitur est, hoc de tali Domino credere, vel timere.

Deus vult & amat seipsum.

que summus & perfectissimus amor, est sui ipsius gloria, atque sui esse summe perfecti & gloriosi. Idem hoc porro, est velle, & voluntas & amor Beatorum. Adeo ut Sanctorum & Beatorum amor, amor quidam & velle sit, quo totis viribus suis amant & volunt, ut Deus sit is qui est, tamque in se bonus, gloriosus, & omni honore dignus quam est.

Gal. 5. 22. Sancti letantur de gloria Dei.

Atque ut in Deo vident omne quodcumque desiderant, hinc fructus ille Spiritus sancti in illis oritur, de quo Apostolus, *Fructus autem spiritus est gaudium*: ineffabile inquam gaudium, inde resultans, quod cum, in quem tanto amore feruntur, omnigenis bonis & thesauris adeo in se abundantem videant.

Si filius de gloria Patris letatur cur non magis Sancti de gloria Dei.

Exiis porro quæ in hoc mundo fieri videmus, diuinum hocce gaudium, quod hinc Beati capiunt, aliquomodo colligere & inuestigare possumus. Vide enim, quanta filii bene morati læticia & gaudium hic esse soleat, dum patrem suum dilectissimum, ab omnibus honorari, coli, sapientia, opibus, potentia pollere, & apud Regem gratia & autoritate valere videt, sunt, profecto filii, adeo boni, ut dicturi sint, nullum dari posse gaudium, quod cum suo ob patris honorem & æstimationem gaudium queat comparari. Si ergo gaudium hoc etiam in hoc mundo, ubi & amor tam frigidus est, & bona tam vilia, tam magnū sit, ecquod sanctorum erit gaudium, cum verum suum Dominum, creatorem quoque suum ac Patrem cœlestem, in quem per amorē ita transformati sunt, videbunt, eumque adeo bonum, sanctum, tanta pulchritudine donatum, tam infinite potentem, ut per eius vnus velle ac voluntatem suam omnia creata esse & pulchritudinem habeant, sine nutu autem eius nullum in arbore folium queat moueri? Vnde & Apostolus gaudium hoc adeo ait esse magnum, ut nec oculus id viderit, nec auris audierit, nec in cor hominis ascendere possit. Hoc quippe est fluuius ille impetuosis, quem in Apocalypsi sua Ioannes à throno Dei & Agni promanantē conspexit, qui *lætificat cœritatem Dei*; & e quo Beati in cœlo bibunt,

Apoc. 22. 1. & Ps. 45. 1. Fluuius gaudii.

qui hoc amore inebriati, cantant perpetuum illud Alleluia, quod refert eo loco Ioannes, glorificantes & benedicentes Deum: *Alleluia quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens, gaudeamus & exulemus, & demus gloriam ei*. Gaudent quippe & exultant ob magnitudinem gloriæ Dei, eamque illi congratulantur, magno cum iubilo & exultatione dicentes, *Benedictio & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen.*

Hinc scilicet est amor, quo sancti in cœlo erga Deum suum feruntur, hæc vnio & conformitas, quam cum diuina eius voluntate habent, ut iuxta humani nostri intellectus imbecillitatem tenuitatem loquamur. Hoc ergo est, quod nos hic in terra pro nostro modulo par est intuitus, ut Dei voluntas ita in terra fiat, sicut fit in cœlo.

Dicebat olim Deus Moysi, cum tabernaculi ei fabricam imperaret, *Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est*: ita & nos quidquid in terra nobis agendum est, ad imitationem & exemplum eorum, quæ in supremo illius gloriæ monte sunt, faciamus oportet. Vnde amare & velle debemus id, quod amant & volunt Beati in cœlo, & quod amat & vult ipsemet Deus, suam ipsius inquam gloriam & esse, quod summe perfectum & gloriosum est.

Ut autem vnusquisque id melius facere possit, huius exercitii praxin breuiter ostendemus. Cum ergo in oratione versaberis, intellectu tibi infinitum Dei esse, eius æternitatem, infinitam sapientiam, pulchritudinem, gloriam & beatitudinem representa: Deinde per voluntatem gaude & exulta, & tecum ipse lætare, quod Deus sit is qui est, quod sit Deus, quod à seipso habeat esse, & infinitum bonum quod habet, quod nullius ope & opera indigeat, illius autem omnes; quod sit omnipotens, tam bonus, & tam gloriā abundans; atque ita de reliquis Dei perfectionibus, attributis, & bonis infinitis.

S. Tho.

S. Thomas, & reliqui cum eo Theologi docent, hoc amoris Dei actum nullum aut maiorem aut perfectiorem dari posse, vnde etiam is præstantissimū & eminentissimum conformationis voluntatis nostræ cum diuina exercitium est: quia nullus maior & perfectior Dei amor est, quàm is quo Deus seipsum prosequitur, suam inquam gloriam, & esse summe perfectū & gloriosum: nec etiam vlla hac melior haberi dariue voluntas potest. Eo ergo maior & perfectior noster erit amor, quo amori, quo seipsum Deus amat, erit similior & correspondentior, & eo perfectior & maior nostra cum diuina eius voluntate vnio & conformitas.

Accedit ad hæc, quod iuxta Philosophorum placita, amare non sit aliud, quàm alicui bene velle. Vnde consequitur, quod, quo maius alicui bonū volumus, atque operamur, eo ipsum etiā magis amemus. Maximum ergo quod Deo velle possumus bonum, est id quod ipse habet, suum inquam infinitum esse, sua bonitas, sapientia, omnipotentia, & infinita gloria.

Quando creaturam aliquam amamus, non solum gaudemus & ei gratulamur de bono quod iā habet, verum etiam bonū quod nondū habet, ei optare possumus; quia omnis creatura potest crescere & fieri maior: at Deo in seipso nullū optare bonū possumus, quod iā de facto non habeat, quia plane & omnimodis infinitus est; ac proinde nullam in se maiorem potentiam, gloriam, sapientiam, bonitatem habere potest, quàm modo habet. Hinc gaudere, exultare, ac lætari quod Deus habeat bona illa quæ habet; tamque bonus, opulentus, potens, infinitus & gloriosus sit quam est; maximum est bonum, quod ei optare possumus, & consequenter maximum, quo eum prosequi possumus, amor.

A deo ut sicut sancti qui in cælo sunt, & sanctissima in Christi humanitas, & gloriosissima cæli Regina Maria, & vniuersi Angelorum chori exultant, quod Deū tam pulchrum, itaque bonis omnibus redundantem videant, & sicut gaudiū & voluptas, quod hinc sentiūt, a deo exuberans est, vt

repleri nequeat, nisi in Domini huius laudes prorumpant, imo nec eo laudando, & in æternum benedicendo, queant saturari, iuxta illud Prophetæ, *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Sic nostrum est corda nostra cum illorum cordibus coniungere, & vna cum ipsis voce concinere, vt nos docet sancta Mater Ecclesia, canens: *Cū quibus & nostras voces vt admitti iubeas deprecamur, supplicii confessione dicentes. Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth, pleni sunt calices terra gloria tua.* Semper ergo, aut saltem quam possumus frequentissime, Deum laudare & glorificare debemus, eius bono, gloria, potentia, & imperio quod habet gaudento & exultando, ac de his illi congratulando; atque ita Beatis, & ipsemet Deo, quantum quidem humanitas nostra patitur, hic in terra assimilabimur, & omnium altissimum amoris gradum, & perfectissimam cum Dei voluntate conformitatem consequemur.

CAPVT XXXIII.

Quam hoc exercitium in sacra scriptura serio nobis commendatum, & crebro inculcatum sit.

EX eo quod hoc exercitium frequenter & passim in sacris litteris commendatur, & identidem repetatur, facile quanta eius dignitas & excellentia sit, & quàm Deo gratum, intelligitur, simul etiam hæc occasionem & materia capere poterimus, ad ipsum exercendum, ac diutius ei insistendū. Regius Vates Dauid ad singulos prope Psalmorum suorum versus ad ipsum nos inuitat: modo dicēdo, *Lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes re-cti corde.* Modo, *Exultate iusti in Domino.* Et, *Delectare in Domine, & in omnibus bonis eius tibi complaceto, & dabit tibi petitiones cordis tui,* vel potius quidquid desiderabis, & optabebis. Quia hæc est oratio, in qua petis non petēdo, & in qua cordis tui desiderium & voluntatem Deus exaudit.

Benedicamus Dominum in omni tempore.

Semper laudemus eum in ore meo.

Psal. 31. 11.

Psal. 32. 1.

Psal. 36. 4.

Phil. 4. 4.
Gaudete
gaudete.

Apostolus quoque Paulus, ad Philippen-
ses scribens, iis cōsulit, *Gaudete in Domino
semper.* Cum autem putaretur cōsiliū nō
esse huiusmodi, quod semel indicari satis
sit ipsum repetit, & secundo inculcat di-
cens, *Iterum dico gaudete.* Hoc item gau-
dium est, quo sanctissima Virgo mater ex-
ultauit, ut in cantico suo ipsa testatur: *Et
exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.*

Luc. 1. 47.

Hoc eodem gaudio perfusus fuit ipse Re-
demptor Iesus, utpote de quo Euangelista

Luc. 10. 21.

scribit, *Exultauit spiritu sancto.* Idem qui
supra Pfaltes, tanto animum suum gaudio
fuisse imbutum ac repletum, ait dum se-
cum ipse cogitaret, quam ingens esset Dei
bonum & gloria, & quam dignissimus, ut

Cor & caro
exultant in
Deo.

oēs infinito suo quod habet bono gaude-
ant & exultent, ut prae eius copia & abun-
dantia etiam in corpus redundaret, atque
ipsa etiam caro in Dei amore inflammaretur.

Psal. 33. 3.

Cor meum, inquit, & caro mea exulta-

Psal. 34. 9.

uerunt in Deum uiuum. Alio vero loco ait,
Anima mea exultabit in Domino, & delecta-

Ecclesia ad
Dei amorem
& gaudium
nos inuitat.

bitur super salutari suo: Omnia ossa mea di-

cent; Domine quis similis tui?
Quoniam autem hic amor quid adeo
diuinum & caeleste est; hinc Ecclesia, à
Spiritu sancto directa & gubernata, in ip-
so Horatium Canoniarum principio, dū
Matutinum auspiciatur per Inuitatorium
nos filios suos ad hoc modo Dominum a-
mandum inuitat, nimirū ut infinitis bo-
nis eius lætemur & exultemus: quae uerba
è Psalmo nonagesimo quarto desumpta
sunt, *Venite, exultemus Domino, iubilemus*

Psal. 44. 1.

Deo salutari nostro, praecipuemus faciem e-
ius in confessione, & in Psalmis iubilemus ei.
Quonia Deus magnus Dominus, & Rex ma-
gnus super omnes Deos, &c. Quoniam ipsis,
est mare, & ipse fecit illud, & aridam funda-
uerunt manus eius, &c.

Gloria Patri
& Filio &
Spiritus San-
cto.

Eandem ob causam, & ad eundem finem
omnes nos Ecclesia Psalmos in hoc versu-
culo uult terminare, *Gloria Patri, & Filio,*
& Spiritui sancto: Sicut erat in principio, &
nunc, & semper, & in secula seculorum. A-
men. Hoc scilicet est, illud intrare in gaudi-
um Domini, de quo Saluator Iesus in Eu-
angelio ait, *Intra in gaudium Domini tui:*

Mat. 25. 21.

participare inquam de infinito illo Dei
gaudio, & una cum ipso Deo, ob ipsius
gloriam, pulchritudinem, & infinitam
abundantiam, iubilare & exultare.

participare inquam de infinito illo Dei
gaudio, & una cum ipso Deo, ob ipsius
gloriam, pulchritudinem, & infinitam
abundantiam, iubilare & exultare.

Ut autem erga hoc exercitium magis a-
nimemur, & in hoc gaudio & mentis ex-
ultatione semper proficiamus non paruo
ad hoc nobis adiumento erit, cōsiderare,
quā bonus pulcher, & gloriosus sit Deus.
Tam eminenter quippe ipse omnia haec
est, ut vel sola eius uisio ipsos uidentes beati-
tudo adeo ut, si qui inferno dirissime crucian-
tur, Deum uiderent, omnia illorum tor-
menta mox cessarent, quin & infernus ip-
se in paradysum conuerteretur. Vade etiam
ipse Christus apud D. Ioannem orat,
*Hac est autem uita aeterna, ut cognoscant
solum Deum uerum.* In eo namque omnis
sanctorum gloria consistit, ut facie ad fa-
ciem uideant Deum; & una haec uisio eos
beatos reddit: idque non in unum diem &
annum, sed in perpetuas aeternitates, quia
nunquam Deo uidento saturabuntur,
sed gaudium hoc ipsis semper nouum &
velut non habitum uidebitur, iuxta illud
Apocalypseos, *Et cantabunt quasi can-
cum nouum.*

Satis quidem abunde per hoc infinita
Dei bonitas, pulchritudo & perfectio ui-
deretur potuisse declarari, tamē adhuc pla-
ra his addi queunt, & quidem multo pla-
ra. Deus namque in se ita pulcher & glo-
riosus est, ut etiam ipsemet suipsius uisio-
ne beatus sit. Nam gloria & beatitudo Dei
non nisi in seipso uidento & amando sita
est. Vide ergo, num merito in tali bonita-
te, pulchritudine & gloria gaudere & ex-
ultare possimus, quae uniuersam illam ci-
uitatem Dei laetificat, omnesque eiusdem
ciues beatificat: imo Deus ipse, seipsum
cognoscendo & amando, beatus est.

CAPVT XXXIV.

*Quomodo hoc exercitium amplius
possit extendi, & alius appli-
cari.*

POSSVMVS in hoc exercitio etiam latius
nos diffundere, hunc uidelicet am-
nem

rem erga sacratissimam illam Christi Iesu humanitatem exercedo: vt nimirum magnam eius dignitatem & perfectionem consideremus, atque in ea nobis complectar ac delectemur, exultemus quoque & laetemur, quod benedicta illa Christi Domini humanitas sublimis a deo euecta, & cum persona diuina tam intime coniuncta sit; quod gratia & gloria tam plena existat, quod aptum ea diuinitatis sit instrumentum ad res a deo eximias, quales sunt omnium electorum sanctificatio & glorificatio, & omnia supernaturalia dona & gratia, quae hominibus communicantur, operandas.

De quacumq; dein re gaudeamus, quae ad gloriosissimam illius animam, & sanctissimum Domini nostri Iesu Christi corporis perfectionem & gloriam quoquomodo attinet; atq; in eo nos per visceralem quandam amoris & iubilum detineamus: proinde ac Religiosissimam Angelorum Reginam Mariam in die Dominicae Resurrectionis exultare debuisse sancti Patres imaginantur dum benedictum filium suum Iesum tanto cum triumpho & gloria a mortuis resuscitatum vident; & sicut Iacob Patriarcham, audito filium suum Ioseph adhuc viuere, & dominari in tota terra Aegypti, tanto gaudio perfusum & delibutum sacra Scriptura commemorat, vt spiritus eius reuixerit, ac dixerit, Sufficit mihi, si adhuc Ioseph filius meus viuit, vadam & videbo illum, antequam moriar.

Idem hoc exercitium gaudii B. Virginis Mariae, ac reliquorum sanctorum gloriae accommodare possumus. Et sane, non contemnenda erit deuotio, aliam quam orationis partem in eorum festiuitatibus huic exercitio impendere: vix enim vllum maius eis obsequium ac cultum possumus deferre: maximus quippe, quem erga eos ostendere possumus, amor est, vt summum quod habere possint bonum, iis velimus & exoptemus, deque tam ingenti eorum gaudeamus, & exultemus, eamq; illis festo gratulemur. Sic nobis istuc exercitium sancta Mater Ecclesia in festo assumptionis Deiparae Matris proponit, canens, Ho-

die Maria Virgo calos ascendit: gaudete quia cum Christo regnat in aeternum. Quin & sacrum Missae officium in hoc & aliorum sanctorum festis, a quadam ad hoc exercitium inuitatione & cohortatione ad ipsam vsurpandum, idq; Angelorum in hoc se identidem exercentium exemplo, auspiciatur: Gaudeamus omnes in Domino, diem festum celebrantes sub honore Beatae Mariae Virginis, de cuius assumptione gaudent Angeli, & collaudant filium Dei.

Est & aliud in exercitii huius quoad sanctus, ac praesertim quoad sacratissimam Christi Iesu Domini nostri humanitatem vsurpatione bonum & utilitas: nimirum quod per hoc homo paulatim ascendat & accessum habeat ad alia diuinitatis exercitia: nam, vt ipse Christus desceat, ipse via & ianua est, per quam ad Patrem quis introeat & accedat.

Exercitium hoc, cum circa Deum sit, in quantum Deus est, suos item habet gradus, vt in eo semper longius nos diffundere possimus, & extendere, cum ad res, quae quotidie nobis obuia & familiares sunt, descendimus. nam, esto verum sit, Deum in se maiorem neutiquam posse fieri, quia infinitus est, nullum proinde ei ad intra a nobis optari bonum posse, quod iam de facto non habeat; exterius tamen in creaturis, crescere & maior fieri potest, magis inquam ab iis cognosci, amari, & glorificari. Quare amorem hunc exercere etiam possumus, si externum & accidentarium hoc bonum Deo optemus.

Cum ergo anima in oratione considerabit, quam Deus sit a creaturis suis amari & seruari dignus, velle & desiderare debet, vt omnes animae, tam ante creatam, quam postea creandam omnibus in rebus eum cognoscant, ament, laudent & glorificent, hac formula: Quis Domine ad te conuertere queat omnes quotquot in mundo sunt in fideles & peccatores; & efficere, nemo vt te offenderet, omnes vero tibi obedirent, seq; tui cultui tam modo, quam in perpetuas aeternitates, impenderent! Sanctificetur nomen tuum. Et, Omnis

Gaudeamus omnes in Domino.

Ab humanitate Christi transitar ad diuinitatem.

Ioan. 10. 7. & 14. 6.

Dei gloria exterius in creaturis crescere potest.

Formula Testis amaranum & gloria Dei.

Sanctificetur nomen tuum. Matth. 6. 9.

LETTA

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

Psal. 65. 4. terra adoret te, & psallat tibi, psalmum dicat nomini tuo. Hic porro mille obsequiorum à creaturis Deo præstandorum, modos excogitare possumus, eosque ei optare.

Hinc quisque ad se descendere, & desiderare, velle debet, vt Dei voluntas, atq; adeo quidquid maior eius gloria est, in iis quæ ad se pertinent adimpleatur; semper omne id facere studendo, quod Dei voluntatem, & maiorem eius gloriam esse intellexerit: iuxta id quod de se Redemptor Iesus in Euangelio ait: *Ego, quæ placita sunt ei (Patri meo) facio semper.* Nam vt Ioannes Apostolus scribit, *Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est: qui autem seruat verbum eius, vere in hoc caritas Dei perfecta est.*

Adeo vt ad Deum amandum, totalemque cum eius beneplacito conformitatē habendam, satis non sit, hominem in Dei bonis sibi complacere & gaudere, ac velle vt omnes reliquæ creaturæ Deum ament & glorificent verum insuper requiratur, vt ipse diuinæ voluntati adimplendæ totum se offerat & deuoeat. Atque hunc a-

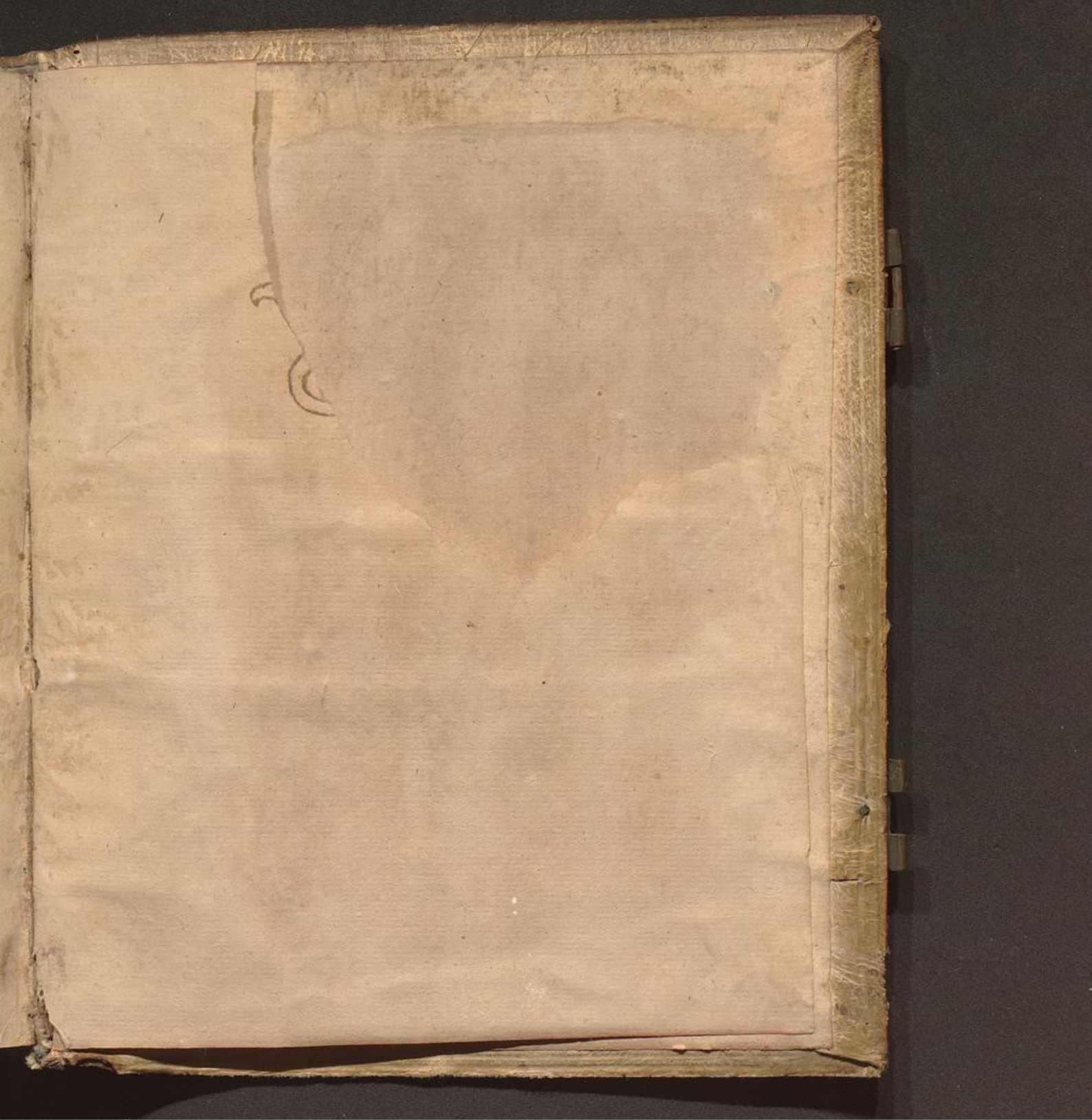
Laborandum non modo vt omnes voluntatem Dei faciant, sed & au ipse.

morem tum anima exercet, cum in oratione vera voluntatis Dei in hac, & in illa re, & in aliis quæcunque occurrent, adimplendæ proposita & desideria concipit. Quod est exercitium, in quo ordinariè nos in oratione exercere solemus.

Spatiosum quendam hoc specimine campum aperuimus, ad nos, dum orationi insistimus, multo tempore in hoc exercitio occupandos; simul etiam vtilitatem, & insignem quæ in eodem continetur, perfectionem demonstrauimus, vt aliud reliquum non sit, quam manum operi admouere, & quoddam iam tum hic in terra periculum in nobis facere incipere eius, in quo postea æternum in cælo tam eminenter & excellenter nos exercituri sumus. *Cuius ignis est in Sion, & cæminus eius in Ierusalem.* Iam tum quidem hic in terra hic amoris Dei ignis in nobis accendi & fumigare incipere debet, sed ipsius eius inflammationes, altitudo & perfectio in cælesti illa Ierusalem, id est in gloria, locum habebunt.

Finis Primæ Partis.

II. AD TIMOTHEVM.

2. 25. Cum modestia corripientur eos qui
resistant veritati, tr. VIII. c. 7.

AD HEBRÆOS.

12. 6. Quem enim diligit Dominus casti-
gat, flagellat autem omnem filium quem
recipit, tr. VIII. c. 1.

13. 17. Obedite prepositis vestris, & subia-
cite eis: ipsi enim peruiuant, quasi ra-
tionem pro animabus vestris reddaturi,
&c. tr. V. c. 10.

EPIST. IACOBI.

3. 17. Quae autem desursum est sapientia,
&c. suauis, tr. VIII. c. 3.

4. 8. Appropiate Deo, & appropinquabit
vobis, tr. VI. c. 6.

20. Qui conuerti fecerit peccatorē, &c.
multitudinē peccatorū, tr. I. c.

EPIST.

2. 18. Non tam
etiam discolor.

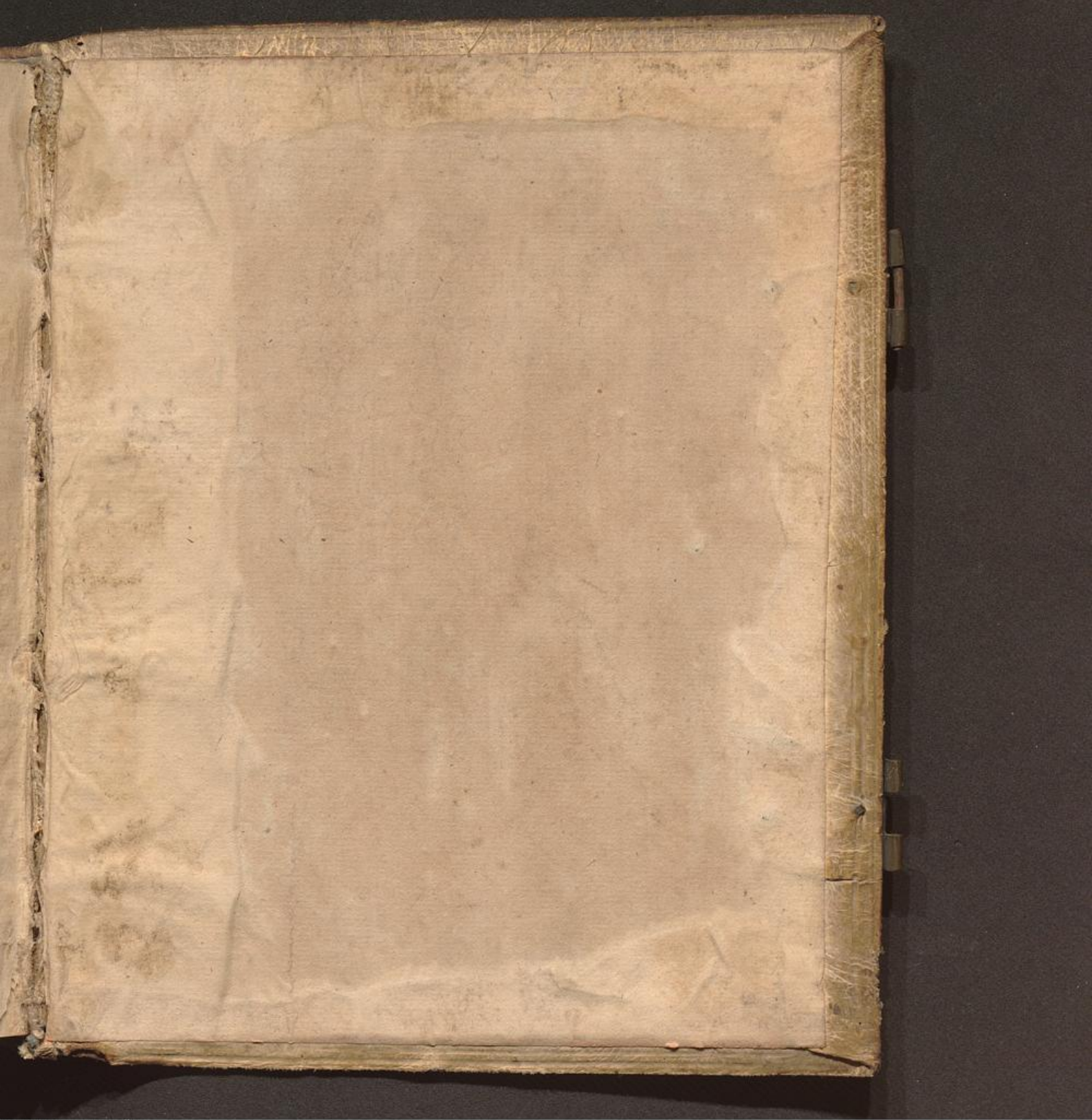
20. Quae eni
colaphizati
patienter su-

I

2. 19. A quo
ius & ser-

2. 12. Il-
lis ei

3. 12

Thoderici
De
Exercitio perfectionis

Th

2147